Голос Робітниці

1924

Голос Робітниці

Voice of the Worker

Пролетарі всіх країн, єднайтеся!

ГОЛОС РОБІТНИЦІ

THE VOICE OF WORKINGWOMAN

Місячний Журнал для Женщин-Робітниць
Орган Секції Женщин-Робітниць при Стоваришенню Український Робітничий Дім.
Видає Видавництво "Пролеткульт".
Передплата виносить: на рік $1.00; на піврік 60 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the "Proletcult" Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.00; per six months 60c
Single copy 10c.

THE VOICE OF WORKINGWOMAN, Cor. Pritchard & McGregor Sts., **WINNIPEG, MAN., CANADA.**

РІК II. Вінніпеґ, Січень 1924. Ч. 1.

ПІД ВПЛИВОМ ТЕМРЯВИ ДАВНЬОГО МИНУЛОГО.

Оце тільки що проминули різдвяні свята. Католики, а то й споре чцсло православних святкували їх при кінці грудня, а греко-католики і більшість православних, з початком січня. Ці з православних, що перший раз цего року святкували Різдво рівночасно з католиками, зробили це тому, що в Радянських Республіках, а за ними й в православній церкві, принято новий календар (Григоріянський), яким послугується весь культурний світ. Але більшість православних ще по давньому призвичаєнню святкували собі по старому календарю. Що ж до греко-католиків, то вони дальше тримаються в святкованню своїх свят старого календаря (Юліянського), хоч деякі з тих свят, ізза кращого рахунку для попів, особливо в Канаді і Злучених Державах, з буденних днів (коли робітники мусять працювати) переносять на вигідніший час, звичайно на неділі.

Клопіт ото з цими святами в Америці не лише для попів (особливо православних і греко-католицьких), але й для віруючих. Вчили їхні церкви, що ось такі то й такі дні треба безумовно святкувати, бо так сподобили собі святі тай сам бог так приказав. Не вільно в такі святочні дні навіть ґузика пришити, бо за це постигне кара господня. А довелося поїхати в Америку, а ту тобі капіталісти кажуть, що їх свята нічо не обходять; треба робити, бо не можуть вони собі на втрату задля якихсь там святих спиняти фабрики, заводи, копальні, залізниці і т. д. Нехай святі вибачають, бо немає часу для них дні тратити; справа зиску далеко важніша, чим якісь там святі — Варвара, Ілія, Никола, Йосафат і "ніже їм числа".

Церкви і попи з капіталістами сваритися не стануть, бо вони у них на службі тай від них залежні. Не будуть вони заклинкати робітників, щоб в свята не йшли до роботи, бо це вийшло б на шкоду капіталістам, ну, тай таки, нікуди правди діти, й самим попам, бо менше робітник заробить, менше дасть попови. Крім того капіталісти карали б попів за таку шкідливу роботу тим, що не давали б їм піддержки. От попи і їхні церкви кажуть тут своїм вірним іти до роботи, а свята переносять на неділі, то-що.

Капіталісти не є проти віри. Навпаки, вони за тим, щоб робочі люде вірили як найсильніше у всяких богів та святих, але вони не хотять щоб тії ж мали за багато свят. Але такі свята, як різдвяні, великодні то-що, то й капіталісти по свому святкують і робітникам наказують святкувати.

Але ось цего року для деяких робітників і робітниць, що придержуються східно-европейських обрядів, заклопотало голову питання, коли святкувати Різдво? Якого календаря держатися? І дехто хитро розвязав це питання: святкував Різдво два рази — з латинниками і з православними; мовляв: хто знає, чия правда?.. Хто може певно сказати, коли саме Христос родився?..

А варто було б, щоб робітництво в цих часах знало вже ту правду — звідки взялися звичаї святкувати всякі свята, то й перестало б клопотати собі ними свої голови.

Звичаї святковання певних днів в ріжних порах року почалися ще за дуже давніх часів, коли ще люде не знали християнства і вірили в многих богів. Взялися вони ось звідки.

В давніх-давніх часах люде не розуміли і не вміли пояснити собі помічуваних ними природніх явищ і вірили, що все, що окружає їх в природі — ростини, дерева, звірі, птиці, ріки, вітер, сонце, місяць, зорі, грім, блискавка, дощ і т. д., це якісь таємні сили-боги, що живуть так, як люде, їдять, пють, радіють, гніваються, люблять, мстяться і т. п. Вони поділювали тих "богів" на добрих і злих, в залежности від того, чи були вони корисні, чи шкідливі людям.

Отим то "богам" давні люде приносили всякі дари в жертву, — добрим, за їхню доброту та ласку, а злим — щоб не так сердились та менше лиха чинили. Для згадування кожного з тих "богів" встановлювано певні відповідні дні в році, що стали загальними святами.

Між тими давніми людьми витворилася окрема каста хитрунів-попів, що звалися жрецями і говорили немов би то вони мали в "богів" більшу ласку і могли з тими "богами" розмовляти та переказувати людям їхню волю. Вони користали з легковірности нетямущих своїх братів і зробили собі гарне заняття зі служби "богам", а навіть стали упривілейованою клясою. Жреці підтримували віру в силу "богів" та свою власну, а також звичаї святковання.

Найголовнішим з усіх богів у всіх давніх народів було сонце. Славяне звали його Даждьбогом. Отому богови-сонцю справляли давні люде свято саме при кінці грудня. І чому саме при кінці грудня?

Давні люде помічали, що бог-сонце, у Славян Даждь-бог, має великий вплив на всю природу. Коли під зиму сонце на небозводі спускається все нижче й нижче, то в тих частях землі, які воно менше огріває, настає зима з коротшими днями а довшими ночами, вся природа завмірає. А ось, при кінці грудня сонце починає знова поволи підноситися в гору, дні стають довші і, хоч зима саме тоді найбільше лютує, людям стає веселіше, бо знають що сонце поборе зиму, що воно принесе весну і розбудить всю природу до життя. Отже наші давні-давні предки спішили задобрити бога-сонце з його поворотом, щоб він скорше поборов непривітну зиму та послав щасливу весну і літо.

Отже богови-сонцю справляли давні люде при кінці грудня свято та приносили йому (тобто його попам-жрецям) в жертву частину всего добра, яке мали в запасі, робили з соломи опудало, що ніби представляло зиму і з урочистим звичаєм спалювали його, при чім співали відповідні пісні та танцювали довкруги вогню.

Цей звичай святковання наших давніх-давніх предків, як і всякі инші, що відбивають в собі їхні примітивні погляди на природу і її явища, передавався з покоління в покоління. І коли витворилася і поширилася християнська віра, то, наприклад, замісць поганського свята в честь бога-сонця, пристосували Різдво. Але звичай святковання, а навіть і пісні не багато змінилися в самій суті і по нинішний день.

В старому краю і до нині ще палять "діда", колядують і т. д. Не те вже, правда, в Америці. Хоч як раді би всякі защитники наших "прадідівських звичаїв" зберегти віру і врочисте відношення до тих видумок давніх примітивних людей та вдержати працюючі маси під впливом темряви давнього минулого, то для цего не сприяють тутешні умовини.

А все таки, хоч "діда" в місті не спалиш і колядувати попід вікна кілька-поверхових камениць не підеш, різдвяні свята святкували ще дуже многі бодай з "кутею", чаркою та колядою при столі. І то не тільки віруючі, але й такі, що в церкву не ходять, а навіть свідомими вільнодумцями себе уважають. Мовляв: "я то не тому, що свята, тільки так собі"... Але обовязково в той самий день святкували і то з "кутею".

Пора вже, нарешті, вирватися з під впливу давнього туманного минулого. Треба пояснювати людям ріжницю між всякими релігійними

святами, що хитрі попи всяких релігій і церков пристосували на місце давніх поганських свят, а святами історичними, що мають для людей певне значіння. Пора вчити людей не тільки словом, але й приміром, шанувати ті сили, що дійсно дають людям певну користь, а не покланятися невідомим і неістнуючим силам, приписуваним всяким природним явищам давніми людьми. Наші давні предки не розуміли природи і її явищ, але люде в двайцятому столітті повинні вже дещо розуміти.

Нехай же кожна свідома робітниця і кожний свідомий робітник допомагають як найдальше ширити просвіту, бо світло науки прожене і ці останки темряви давнього минулого, що їх тінь досягла ще й наших часів. —V.

ВЕЛИКАН.

(Написав Леонід Андреєв.)

...— Ось прийшов великан, великий, великий великан. Такий великий, великий. Ось прийшов він, прийшов. Такий смішний великан. Руки в нього грубі, величезні і пальці розкарачені, і ноги теж грубі, величезні, як дерево, такі грубі. Ось прийшов він... і впав! Розумієш, взяв і впав! Зачепився ногою за поріг і впав! Такий дурний великан, такий смішний — зачепився і впав! Відкрив рот — і лежить собі, і лежить собі, такий смішний, як коминочист. Ти чого прийшов сюди, великане? Йди, йди відсіль! Додик такий милий, такий славний, славний; він так тихенько пригорнувся до своєї мами, до її серця — до її серця — такий милий, такий славний. В нього такі гарні очка, ясні, чисті, і всі так люблять його. І носик в нього такий гарний і губки, і він не пустує. Це колись він пустував — бігав — кричав — їздив на конику. Ти знаєш, великане, в Додика є коник, гарний коник, великий з хвостом, і Додик сідає на нього і їздить, далеко, далеко, на річку їздить, в ліс їздить. А в річці рибки, ти знаєш великане, які бувають рибки? Ні, ти не знаєш великане, ти дурний, а Додик знає: такі маленькі, гарненькі рибки. Сонічко світить в воду, а вони граються, такі маленькі, ґарненькі, такі жваві. Так, дурний великане, а ти не знаєш...

— Який смішний великан! Прийшов і впав! От смішний! Йшов по сходах — раз-два, — зачепився за поріжок і впав. Такий дурний великан! А ти не ходи до нас, великане, тебе ніхто не просив, дурний великане. Це колись Додик пустував і бігав — а зараз він такий славний, такий милий, і мама так ніжно-ніжно — любить його. Так любить — більше всіх любить, більше себе, більше життя. Він її сонічко, він її щастя, він її радість. Ось зараз він маленький, цілком маленький, а потім він виросте великий, як великан, в нього буде велика борода і вуса великі-великі, і життя в нього буде велике, ясне, прекрасне. Він буде добрий, і розумний, і міцний, як великан, такий міцний, такий розумний, і всі будуть його любити, і всі будуть дивитися на нього і радіти. Буде в його життю горе, у всіх людей є горе, але будуть й великі, ясні, як сонце, радости. От піде він в світ гарний і розумний, і блакитне небо буде с'яти над його головою, і птахи будуть співати йому свої пісоньки, і вода буде ласкаво журчати. А він гляне і скаже: "як гарно на світі — як гарно на світі"...

От... От... От... Цього не може бути. Я міцно, я ніжно-ніжно держу тебе моя дитино. Тобі не страшно, що тут так темно? Поглянь, он в вікнах світло. Це ліхтар на вулиці, стоїть собі і світить, такий смішний. І сюди посвітив трохи, такий любий ліхтар. Сказав собі: "давай посвічу трохи туди, бо в них темно — так темно." Такий довгий, смішний ліхтар. І завтра буде світити — завтра. Боже мій, завтра!

— Так, так, так. Великан. Розуміється, розуміється. Такий великий, великий великан. Вищий від ліхтаря, вищий від дзвінниці, і такий смішний прийшов і впав! Ах, дурний великане, як-же ти не завважив порога! — Я в гору дивився, мені в долину не видко — говорить басом великан, розумієш, таким грубим, грубим голосом. — Я в гору дивився! — А ти в долину дивися краще, дурний великане, тоді й будеш бачити. Ось Додик мій любий, милий і такий розумний, він виросте ще більший, як ти. І буде скакати — просто через місто, через ліси і гори. Він буде такий міцний і сміливий, він нічого не буде боятися — нічого. Підійшов до річки — і переступив. Всі дивляться, роти порозявляли, такі смішні — а він взяв і переступив. І життя в нього буде таке велике, і ясне, і прекрасне, і сонічко буде с'яти, любе, рідне сонічко. Вийде собі рапком і світить, таке любе... Боже мій!

— Ось... Ось прийшов великан — і впав. Такий смішний — смішний — ну й смішний-же!

***

Так глибокою ночю, говорила мати над вмираючою дитиною. Носила її по темній кімнаті і говорила, і ліхтар світив в вікно — а в сусідній кімнаті слухав її слів батько і плакав.

Переклав *М. Ірчан.*

МАТИ.

У нашім раї, на землі,
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим.
Т. Шевченко.

— О, то знай... На-на-на!.. Ага, будеш?! На-на-на!!..

Промовляючи так, опецькуватий, кремезний Михась що сили гатить-садить кулаками товариша Андрійка, сухорлявого хлопчину.

— Й що бо ти, Михасю, робиш? Хто видав — битися?.. Та ж можна так і печінки повідбивати... Фе... Нехороше так...

Отак, вихопившись із хати, картає Михася його мама. Андрійко ж, якого перестав Михась вовтузити, він — щоб не зоставатись у довгах — причитує:

— Мудь солоний... мудь... мудь!.. Михась — свинопас!.. Мудь!..

Далі коло дверей хати своєї, де вже Андрійко чувся зовсім безпечним, ще й віршом засипав по адресі Михася:

Мужик-хам, гадюка!
Зіпявся на друка...
А з друка на граба —
Й розплескся як жаба...

Михась у плач... Адже тепер Андрійкові він нічого не вдіє: він же коло порога своєї хати.

— Хіба не злапаю його на вулиці... Я покажу йому, як менюшитись, — мовить Михась крізь сльози.

— Та чого бо, диваку, плачеш? Фе!.. Соромся, Михасю. Когось там менюшити не треба, та й битись не слід. Як би він був трохи розумніший, то-б не плескав такого язиком; а ти знов — коб не такий дурненький, то не плакав би з того та не погрожував через те бійкою... Фе... Сором!.. У злагоді треба жити. Люде — всі рівні...

— Рівні... рівні!.. Небісь — моя мама не є мужичка, — проказує Андрійко й ховається за дверима своєї хати.

Зацитькавши хлопчину, Михасева мати й собі подалась у хату. Порається вона, а слова "моя мама не є мужичка" — не виходять їй з думки.

— Хіба мужики отті всі, що живуть у селах та працюють коло ріллі — хіба вони не такі ж люде?.. Чи ж не вони добувають хліб, потрібний — і ремісникові, й робітникові з фабрики, й шахтяреві?.. Чи не мужик отой, що хіба на Великдень розговляється яєчком, він

своєю крівавицею так ласо годує панів-неробів? Так... Я з села: донька мужика селянина... Й оте мале та сопливе, не поладнавши проміж себе, дорікає мені!.. Та не з пальця виссало воно... Чує, як батько його, бажаючи піднести себе в очах своїх челядників, під порцією, коли жінка почне картати за пияцтво, пяненький бубнить: "Годі Зосько... ти ж не мужичка якась, як приміром Ганна Супрунова... ти ж не селянка-хамка... Повинна ти розуміти, що не зійтися з людьми мені ніяк не можна... Знай, бабо, що швець Пархоменко й з панами ручкається"...

Чує дитина такі речі й собі плеще подібне... Гай, гай!.. Яка тяжка справа — виховати дитину?.. Цей ото приклад — звичайна дрібниця, що не варта жадніської уваги... Одначе діти, на оттих дрібницях, будують світогляд свій — про нерівність людства.

Такі ось думки снуються в голові Ганни, мами Михася. Її ж синок, після суперечки з Андрійком, де-яку хвилину тиняється сам на вулиці... А самотність — найбільша кара для малого. Отож іде він у хату. Там пробує хлопчина навязати з татом розмову.

— Кому, тату, шиєш шлиї?..

— Дядькові Степанові, — була коротка відповідь. І на тім обривається розмова.

Бере Михась римарського ножа й карбує свого коника-паличку. Запевняє при тім тата, що рук він таки не поріже.

Пронизливий свист... Раз — другий... Михась удає, що не чує. Враз чутно з вулиці гасло-виклик: "пугу-пугу!"

Це гасло якось несамохіть перериває думки Ганни про отте мужицтво з панством. Тоє "пу-гу — пу-гу!", виголошуване Андрійком, змушує її спостерігати за Михасем.

Вона знає, що дітвора, яка так любить гратися в козаків-запорожців, у вельми пильних справах викликає одне другого тим ото гаслом. Зачувши те слово, той — до котрого це стосується — навіть ложку покладе на стіл, значить — кида обід, а мусить негайно вийти!

Чи вийде тепер Михась на виклик товарища?.. Адже не може бути, щоби він — ані свисту, ані запоріжського того виклику — вже таки й не чув...

Враз обличча Ганни прояснюється... Вона бачить, як любий її син-одинак, після де-якого вагання, поклавши ніж та поставивши в кут покарбованого "коника" свого, — виходить на той виклик.

— Чи не свбірні діти?.. Недавно, що ті півні счепились було, а оце знов — спілка... "Вийди, стара, заверни свого", — бубнить Супрун, узрівши крізь вікно, як його Михась попід боки з Андрійком дременули вулицею.

— Що ж тут дивуватись?.. Діти — як діти... Виходить, старий, вони краще можуть між собою ладити, ніж ми дорослі... Та й на що завертати Михася?.. Адже тоді ми своїм недоречним втручуванням, дали б до зрозуміння обом їм, що вони один другому не повинні дарувати.

Мовить Ганна не-аби-як радіючи зі згоди оттих малих громадян наших.

* * *

Кінець серпня. У садочку, на призьбі чепурненької хати, проти сонця, неділею — сидить Ганна в задумі.

В задумі... Така вже доля м а т е р і ! Чи недобре щось з дитиною, тоді серце наче хто ножем крає, а голова повніська тоді думок-міркувань, як би то зарадити лихові. Чи й таланить, — про те й тоді материнське серце неспокійне: наче боїться, щоби її щастя не було хвилевим.

Сказано — мати!.. Завжди потерпає над долею дитяти...

Нещастя-лихо не лісом блукає, лиш по людях ходить!

Так... Ось Андрійка, ввічливого тепер юнака — вигнали зі школи за якусь ніби безбожність. Тільки й усього було, що спитав хлопець на лекції релігії попа: "як погодити твердження біблії про повстання світа всього кілька тисяч літ тому з наукою, котра доказує, що на саме сформування камінного вугля потрібно кільканайцять міліонів років?.."

І за що так карати хлопчину?.. Чи не за те, що він молодим розумом своїм шукає правди?..

Тут прийшла їй на згадку недавня казань-проповідь, що той самий піп правив її у церкві. По його й земля тепер гірше родить через те, що люде забувають за церкву: не хочуть жертвувати на храм божий, не так як у давнину був звичай — давати на "боже" десяту частину з усіх прибутків... Тепер доходить до того, що й дерево не хоче давати овочу...

При тій згадці, споглядає Ганна на дерева садочку свого. Колись запехаяне дерево й дійсно таки не давало овочу!.. Не пособляло — ані перевязування деревини перевеслом на коляду, ані кропління йорданською святою водою. Раз якось увесь урожай з садка віддала вона на "боже", про те й після такої офіри дерева овочеві не стали краще родити. (Хоч на думку Гапки — так звали попівську наймичку — останнє не пособило через те, що "батюшка" всі яблука з грушками з Ганниного саду, сказали віддати свиням! Вельми вже дрібні були: не овоч, а якісь замірки...) А ось з того часу, як років шість тому її Михась, що гостював на селі в її батьків, почувши там випадково лекцію, як саме доглядати за садком, коли він зробив порядок у садку та що року доглядає за ним, — то й урожай небувалий...

Виходить, що ні офіра на "боже", ані молитва не придають урожайности, лиш н а у к а та розумна праця.

Ці думки Ганнині перервав Михась, що зявився в садку.

— Цього, дитино нинькп не слід би робити... Адже неділя, — побачивши Михася зі старим ведром, наповненим гноївкою-сеччю, каже Ганна.

— Коли ж бо, мамо, там у збірнику повно було гноївки. З ямчини — вона далі від хліва протікає.. Т ти ж сама не сидиш без діла й у неділю... Ось хоч би вже вариш нам їсти. Це ж ще більша робота, як ота...

—Це инша річ, сину: не погодую вас, то й сили не матимете до праці.

— Теж саме, мамо, й з деревом. На відчиті тому говорилося, що деревина — все одно, що чоловік або звірина. Більше видає праці, то й поживи-харчу більше споживає. Значить — яка деревина дає великий і багато овочу, та коли хочемо ми, щоб і надалі так було, — то треба вже дбати й про угноювання ґрунту під нею.

Вилляв Михась із відра гноївку в нору крота, що була під кроною гіллястої груші. Ще й звичайною водою залив: розбавив, щоби росіл той не такий густий та жирний був.

— Помив руки, та зірвав пару стиглих великих груш.

— Диви, мамо!.. Ще зроду таких сочистих і враз з тим великих грушок не було, — каже Михась смакуючи.

— А знаєш, мамо, так кажуть учені люде, що як би всі ми вміли поратись коло землі так, як сього вимагає наука, — то наша земля змогла б прохарчувати ще в десять разів більше люду, скільки зараз є нас на світі...

— В десять раз більше?.. Значить надійде час, що людей жадних (голодних) того куска хліба — не буде. — Таке ось міркує собі Ганна. І найвищою в той час її мрією було саме те, — щоби Михась її був одним із тих, що мають спричинитися до збільшення того добробуту-щастя на нашій землі.

* * *

28 рочок пішов Михайлові. В очах же Ганни він у неї — все той самий малесенький Михась, що ото вперше зіпявсь на власні ноги.

Чи ти ба!.. Не хоче мале, щоби мати притримувала: само хоче ходити... Ну, нехай!.. Поб'єш шклянки — сам винен будеш...

І пустун же великий був... Бувало, старий покійник инакше не назве його (звичайно жартом!) як — галайда, шибеник, сібірник...

А який цікавий та допитливий? Через що, мамо, це буває?.. А чому воно буває так а не инакше?.. От і поясни малому, коли й сама не знаєш...

Оттак поволеньки перебирає вона у своїй памяти все життя своєї улюбленої одинака-дитини. Після смерти чоловіка, став Михась ще більш дорожчим та любим для неї.

Скінчив ось він Вищу Сільсько-Господарську Школу. Ідеал її ніби й здійснився: син працює над піднесенням добротуту-щастя Народу.

Та материнське серце не має спокою. Вчорашній трус при відсутності сина, отта облава зграї поліцаїв на її тиху оселю — вельми вже турбують її.

Перевернули все в хаті, нишпорили в повітці та хліві, навіть у льоху між бараболею щось шукали.

Переглянули всі книжки й папери. Довго щось писали... Шептались проміж себе. Нічого не взявши, подалися з хати...

Одначе отой страх за долю сина не покида її.

А тут ще й батюшка в церкві — той... каркає. Замісць проповіді про любов, згоду та бра-

терство-рівність, — що найбільше відповідало би Різдвяним святам, — туркотів він таке, що годі й до купи звести.

— Люде забули страх божий... Не дають на боже... Не мають поваги до власть імущих... Своїм великим розумом хочуть перевернути все до гори ногами...

Ось таке плів той батюшка. Для чого воно? На віщо?.. Їй, темній, неосвіченій, старій вже жінці — видається, що ті бувші в неї поліційні труси мають звязок з сьогодняшною проповіддю попа.

— Люде не тримають у руках своїх дітей. Панує всюди роспуста-блуд... Щоби покаятись у гріхах своїх, роспустниця поповнює ще й найбільший у світі гріх — самогубство. Чи подумала вона хочби вже над тим, що за сором робить вона вчинком своїм — матері, батькові?

А оці слова з попівської проповіди, то — мов огнем — печуть її. Це піп дорікає так Оксані Конончуківні. Молода й, здавалось, розумна дівчина — довірилась синкові багатія. А той — насміявся з неї... Осміяна, покинута дівчина на Свят вечір кинулася в ополонку.

І яке мав право піп топтати й собі — ще й з амбони — честь неповинної дівчини? Чому не чинив він чогось, аби до самогубства не допустити?.. Тим більше, що й старий Конончук благав у свого "пастиря" допомоги: він просив його вплинути на негідника, щоби той не робив його дитині сорому. Або чому вже, замісць картати — й то по траґічній такій смерти — дівчину неповинну, чому він не плямував поступовання ошуканця-злодюги?.. Чому?..

Бо батько його найбільший багатій на цілу парахвію... Та й син — отой негідник, що звів дівчину — займає високе урядове становиско. Виходить, багатіям з панами — все можна.

Яка гидь!.. Топтати невинне-святе, що не встояло перед облесником-гадом!.. Ще й чинити це в присутности самого батька тієї змiюки, котрий ото, чуючи картання жертви ошуканьства свого сина, тільки... хреститься побожно.

Годі!.. Після цього вже не побачиш ти мене, старої, в церкві... Не піду до тебе!.. Не піду: бо ти не служитель престолу божого, а слуга самого сатани.

Та чи є ще й бог той?.. Чи є він?.. Чи бачить, що коїться на світі?..

Згадала тут Ганна свого хрещеника Панаса. Отта наука тяжко далась йому...

Читає якось Михась лист. Читає, а чоло його чогось морщиться: помітно біль на обличчу.

— Що там таке?.. Від кого, Михасю, лист?..

— Це, мамо, Панас пише... Приходиться йому там, у столиці, щоб мати змогу вчитися, заробляти гріш тяжкою працею. У двох з товаришем — дрова пиляє. Каже — капнув йому раз брат... А більш — і не пише навіть... А самі, мамо, знаєте — в Архипа достатки не аби-які.

— Брат — собі рад... Так воно, сину, виходить... А може б ми йому... теє...

— Я послав вже йому, та мабуть він ще не отримав моїх грошей. У такій, мамо, справі — як освіта — треба помогти.

І ото таких людей, як Панас, що потом і кровю добивається світу-знання, їх будуть переслідувати? Чи бачиш ти, — боже, всю отту неправду на світі?

Такі ось питання виринають в голові Ганни.

Ось пригадує вона, як цієї ж весни, той же таки Панас приїхавши на великодні канікули*), у велику пятницю заскочив до хрещеної мами. Голодний, змучений довгою подорожю — просто вскочив у руки поліції: тоді саме 8 поліцаїв перепроваджували в її Михася пильну ревізію.

Коли, по довгих шуканнях, повіялися поліцаї, вона частує хрещеника свого сухим чорним хлібцем з чаєм.

— Мамо, я вельми охляв... Чи не можна у вас попрохати чогось свіжого до чаю?..

— Свіжого?.. Ти ж відаєш, Панасе, що тепер за дні. Дала б вам паски до чаю... Та ж пятниця, ще й велика... страстна... Бійтеся бога, дітки.

— А хто, мамо, страшніший? — не вгаває Панас. — Чи той невидимий бог, якого ми уявляємо собі, чи отті боженята, що недавно були в нас?.. Кого більше боятись?.. Га?..

— Бог з тобою, Панасе... Їж, дитино, на здоровля, — каже Ганна, ставлячи на стіл покраяну пухку паску.

— Їду оце, мамо, потягом, — запиваючи чаєм смачну паску, мовить Панас, — їду й чую, як пани, чи скоріще підпанки (адже їхати враз

*) Канікули — вакації.

з панами не по нашій кешені!) між собою вони гомонять:

— Що там за місто?

— Це князя Любомірського... воно зветься — Рівне.

— А що то за село?.. Геп он там — велике?!

— Це власність ґрафа Потоцького... Антоніни — називається... Так... виходить, мамо, що цілі городи з селами є *власність панів.* І земля й забудовання — навіть і церкви божі, в яких невидимо спочиває наш той бог — все воно є свята власність панська. Як бачите, мамо, й сам бог є ніби власністю панів неситих!..

Й на диво — попи з отим єретичним ученієм (що торкається зажерливости панської підбити собі ще й бога!) ані скільки не воюють! Вони кажуть нам: "всі ми в руках божих... так є — так і мусить бути... земля, власність панів є свята й непорушна".

Лиш нарід своїм здоровим розумом відкидає таку фальшиву віру!.. Ми при всякій нагоді кажемо, що воно несправедливо, коли великі лани знаходяться в руках панів. Земля, кажуть люде — *нічия.* Вона, свята земелька — божа.

— А вже ж нічия... Тільки — божа. Бог, дитино, й єсть той господар. А по твому як, Панасе, чи не мусить бути над землею та всім, що на ній — господар отой?..

— Правда ваша, мамо... Так воно мусить бути... І вже недалекий час, коли всі ми скажемо — й панам з попами, й богам з боженятами:

— Геть!.. Ми є повноправними та єдиними господарями на землі, яку з діда-прадіда зрошуємо своїм крівавим потом. Ми є тут господар!.. Ми!..

Останні слова проказав Панас з такою рішучістю та непохитною вірою в це, що його хрещена мати (сталось воно якось навіть помимо її волі) тільки й змогла проказати:

— Дай то, боже, щоб воно так сталось, сину...

Вона й тепер не здає собі ясно справи, що з нею вточи коїлося. Досить того, що тоді вона п'ючи з діточками чай, замісць грінки хліба, вкусила зі скибки скоромної паски.

Приїзд Михася — обудив її. Оповідаючи йому про події, що сталися в його відсутности, росказує і про думки-мрії викликані згадкою про Панаса.

— Відай, Михасю, вельми вже неспокійне серце моє, — мовить вона на останку. — Прошу тебе, дитино, бережи ти себе... Бережись дитино...

— То б то, мамо, опустити руки?.. Погодитися з неправдою?.. Може порадите, щоб і Панаса навертав я до того?.. Щоб, замісць служити Народові, були ми...

— О, ні, — перебиває мати. — Ні, мій любий синоньку!.. Не те мала я на думці, раючи тобі обережність... Вірю й певна в тому, що й найбільша буря-завірюха тебе не зігне... Ти... ти... мій... дуб, де й мені старій, затишно!

— Одначе — буває иноді й таке, що й найбільшого, мамо, велитня-дуба буря ломить-валить, — мовить Михайло, зустрівшись з поглядом матері.

— Так, синочку дорогий, — згоджується вона. — Буря ломить-валить... Але дуб не так, як лозина. Він і в найбільший вітер-негоду не хилиться до долу... Його, любий, можна... потрощити, або вирвати... з корінем.

Прага, 22. X. 1923 р. *М. Луцкевич.*

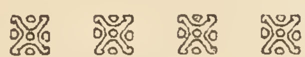 ГОДИНИ ПРАЦІ. 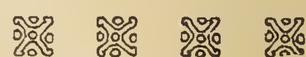

Як я люблю оці години праці,
Коли усе навколо затиха
Під владою чаруючої ночі,
А тілько я одна неподолана
Врочистую одправу починаю
Перед моїм незримим олтарем.
Летять хвилини — я не прислухаюсь.

Ось північ вдарила — найкращий праці час —
Три дзвінко вдарила, що стрепенулась тиша,
І швидче у руках забігало перо.
Години йдуть — куди вони спішаться?
Мені осіння ніч короткою здається,
Безсоння довге не страшне мені,
Воно мені не грозить як бувало,

Непевною і чорною рукою,
А вабить лагідно, як мрія молода.
Перед світом чорніє ніч на дворі,
І час гасити світло, щоб його
Не засоромив день своїм сіянням.
Погасне світло та палають очі,
Аж поки досвітки в вікно тихенько
Заглянуть сивими очима, і всі річі в кімнаті
Почнуть із темряви помалу виступати,
Тоді мене перемагає сон.
А ранком бачу я в своїм свічаді
Бліде обличчя і блискучі очі,
А в думці, мов трівога, промайнуть
В дитячих літах чутії леґенди
Про "перелесника". Розсказує, бувало,
Стара бабуся нам, маленьким дітям.
"Була собі колись дівчина необачна"...
Про необачну дівчину, що довго
За кужілем сиділа проти свята,
І не молилася, й на дзвони не вважала,
І спати не лягала, от за те
До неї у ночі з'являвся "перелесник",
Не д'яволом з'являвся, не марою, —
Спадав летючою зорею в хату,
А в хаті гарним парубком ставав,
Облесливим речами і очима.
Він її приносив дорогі дарунки,
Стрічки коштовні й золоті квітки.
Він дівчину квітчав і молодою
Своєю називав, і коси росплітав її,
Речами любими затроював її серце
І поцілунками виймав із неї душу.
Не ранок, як співали треті півні
Зникав той "перелесник", а дівчина
Уквітчана, убрана засипала
Камінним сном. А потім цілий день
Бліда ходила, мов яка сновида,
І тілько ждала, щоб настала ніч,
Щоб з "перелесником" стояти на розмові,
А тим розмовам був лихий кінець.
"А хто ж був переслик той бабусю?"
Питала я в старої, та вона
Хрестилась тілько завжди і казала:
"Та не при хаті й не при малих дітях,
Не при святому хлібові казати.
Не згадуй проти ночі, бо присниться!"
Так, я тебе послухала, бабусю,
Не згадую ніколи проти ночі
Про "перелесника", моє свічадо тілько
Нагадує мені про нього в день.

Леся Українка.

19. X. 1899.

ЧОМУ?...

Чому
на розі вулиці стоїть вона,
німа,
згорблена, жіноча постать стара
і жмуток ґазет в руках трима? —
Не плаче, не наріка.
Стоїть без слів, — німа!
Тілько непомітно трясуться її уста.
Нема — так нема!
Нема!
А чи... а може і ви, як ішли,
бачили цей старий кістяк?..
Чи так?..
І як?.. — І не питались ви себе —
Чому це так?
Чому?
Байдуже вам про це,
що для вас завтра принесе?...
Чому старенька, мати ця
не розі вулиці стоїть — німа?...
Чому трясуться її старенькі,
худі уста?
Чи-ж мало для світу вона дала, —
все що могла?
Чому-ж — питаю вас —
під муром тут вона,
на старі літа?
Чому?..
Питайте, питайте, —
Та пильно відповідді шукайте!..
Глядіть!
Шукайте!
Знайдіть!

Едмонтон, 18. XI. 1923.

В. Босович.

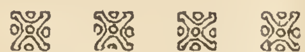

ЗРАДНИК.

Куди ідеш ти, зраднику?
Куди, питаю, Юдо?
Куди провадиш темний люд?
Провадиш його манівцями, —
З дороги завертаєш ти,
Що правдою зовуть;
З дороги, що вказали
Добрі люде...
Юдо!
Чому до них у тебе
Злоба, лють?
Тому, що осмілились простягнути
Порепані руки
До світла правди?..
У темноті жили вони віками,
Сповняли волю хижаків...
Чому не попровадиш брата
На шлях правдивий?
На шлях, котрим хотів іти він
Вже від віків?...

***

Колись ішов шляхом сліпець,
Старець сивобородий.
Сліпцем йому судилось бути
Від уроди.
В руках костур держав —
Щоб від собак чим одігнатись
І так для вбогої вигоди:
Щоби не впасти в пропасть де,
Не збитись зі шляху.
Блукав ціле життя дідусь,
Не бачив світла, сонця, зір.
Та десь найшлися добрі люде,
Що пожаліли старика:
— "Коли ти хочеш — кажуть йому —
Побачити красу природи
І світло сонця,
То знайдеш лік.
Ми чули це,
Що ген далеко за горою,
За височезною скалою
Живе коваль.
Велика в нього сила!
Він ломить сталь,
Кує метель
І ладить лік
Для всіх сліпців,
Калік".
Зрадів сліпець: — "Ох, дяка вам!
Тепер кінець моїй біді.
Побачу світ! Побачу світлий храм!..
Та тільки шлях...
Правдивий шлях щоби знайти!"..
І зажурився тим. А далі:
— "Ходімо-ж друже костуреньку!..
Торуй мені далеку доріженьку!"..
І довго так ходив,
Питав за дивною горою,
Де той коваль живе,
Що ломить сталь,
Кує метель
І ладить лік
Для всіх старців,
Калік.
— "О, далека ще доога —
Говорили ріжні люде —
Буде ще багато труду,
Діду.
Але в ході не спиняйся;
Іди просто до схід сонця,
Не звертай у бік!.."
Та найшлися й злобні люде —
Глузували з діда,
Завертали із дороги
В бік.
— "Гей вертайся діду!"—ті кричали в голос,
— "Над гробом ти вже, і сивий вже волос
У тебе!
Сліпим ти родився,
Сліпим і помреш!..."
А дід усміхався
І все говорив:
— "Ні, ні! Не до смерти-ж мені так терпіти,
Коли на це в світі можна найти лік...
Я хочу поглянуть на сонце — на світ.
О, хоч перед смертю мушу подивитись!.."
До діда підскочив маленький збиточник
І крикнув: — "Дідусю!

Я знаю, де тая гора,
За якою той дивний коваль
Кує такі ліки,
Що їх так бажають сліпці і каліки...
Ходіть зі мною, —
Я заведу вас,
І за короткий час
Будемо за горою!"
— "Ох, який я радий, що найшлися люде,
Що сонця для мене таки не жаліють! —
Прошептав старик.
— "Ох, сину, сину, провадь мерщій!
Серце з радости мліє!!."
— "Терпеливости, діду!
Ось вже доходимо до краю"...
І засміявся збиточник в кулак:
— "Дурак старий!" — шептав він злобно.
— "Сонця забаглося тобі...
Пожди, дістанеш лік!.."
І манівцями скрутив у бік.
— "Ось там, дідусю. Ступайте сміло!
Ідіть вперед, а там коваль...
Ось чуєте?.."
І пояснив шум водоспаду,
Ніби то це коваль
Вже креше сталь,
Кує метал
І ладить лік
Для всіх сліпців — калік...
. . . .
Долиною вода кипить,
Піниться шумою.
І скала, немов кришталь,
Блищиться до сонця.
Аж ось сліпець... Ох, лишенько!...
Куди ведеш ти, зраднику !
Журчить вода: — "Сюди, сюди!..."
Шумлять запінившися филі...
— Хто це? коваль? Чую, чую!" —
Шепче дід веселий.
— "Хоч я старий, та прозріти
Хочеться, дитино!"
І відкинув костур на бік.
— "Ох, поможіть! Сонця хочу!..
Дайте, дайте ліків!..
А, водиця вже журкоче...
Очи, очи! Це для вас!.."
Став ногою над берегом
І в ту мить скотився в низ!..
. . . .
Зареготав божевільно
Злобний проводир:
— "Ось вам сонце! Ось вам рай!
Ось де ваші ліки!.."
А там в низу, на камені
Конає сліпець.
Водиця журкоче — сполікує кров...
Тепла кров з чола спливає.
Ворохнувся старець і відкрив повіки.
— "Бачу, бачу!" — крикнув він.
— "Сонце! Світло! Сонце!
Але — що це?
Біль у грудях!..
В голові шум... Сон — це?
Знов темніє...
Хіба кінець? Чую, чую!
Коваль креше знову.
Кує метал
І буде лік...
— "І буде лік", — шептала смерть...
— "І буде лік", — шептав старик...

***

Куди ідеш ти, зраднику?
Куди, питаю, Юдо?
Куди ведеш ти вбогий люд?
Ведеш їх манівцями,
Ти злобний проводире!
Нащо збиваєш зі шляху
Людей, що прагнуть світла?
Вони-ж не хочуть манівцями
Іти у пропасть.
На що женеш ти їх?
О, Юдо!..
Сміх?..
Смієшся ти?
Ти бачиш світло! Бачиш сонце!
А вони?
Вони теж люде!
Бажають волі.
Шляху шукають, що правдою зветься,
Тільки не знають,
Де ця правда є...
Кругом них темно, нужда, горе...
Високі гори... Ох, зорі, де ви?
Гей, сонце, де ти?
Зійди до нас!
— "Ідіть туди! — прозрівші кажуть —
На схід, шляхом, яким і ми
Ішли весь час!
На зустріч сонцю,

Що піднімається ген там
Аж за горою!..”
Зраднику! Ти кричиш:
— “Ні, ні! За мною!
Манівцями за мною!”
— Стій! Куди ведеш ти їх?
Тобі це сміх, що ти женеш
Нещасних на поталу?
Над пропасть — в царство тьми,
На вічну їх загладу?
О Юдо!
Зраднику робочих мас!
Наємник підлий ти,
Слуга гидкого ката — капіталу,
Велика пімста жде тебе за зраду!

Ню Йорк, 3—10—1923. *М. Вірляна.*

РОЗМОВИ ПРО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ.

БОРОТЬБА З БРЕХЛИВІСТЮ.

Огида до брехні, яку ми відчуваємо, коли здибуємо її в людях, і та шкода від неї, примушує нас боротися з нею шляхом виховання в дітях любови до правди.

Між дітьми, не дивлячись на брехливе оточення, ми здибуємо суцільних непопсованих осіб, що зберегли в собі красу добра і правди. В таких дітях ми повинні прикладом і працюванням зберегти цю любов до правди.

Зовсім інше уявляються з себе діти отроєні брехнею. Це вже хворість, яка з'являється разом з такими пороками, як ліноці, потайне куріння, піяцтво, онанізм, безсоромність і т. и.

Ці діти обов'язково разом з брехнею, мають ще й якісь инші пороки, з якими їм треба критися.

До брехні, як ми казали, нахиляють сторонні впливи. Залякані діти часто густо брешуть ніби без причини. Але такі діти мають особливий розум, на якому відбилися всякі утиски, погрози й кари. У них завжди перед очима якась небезпека; вони всюди вбачають її: в підвищеному голосі батьків, в їх суворому погляді, в звичайних вимогах, питаннях і т. ин.

Діти, що почувають певний смак в брехні, потрапивши до товаришів вносять отруту з собою і призводять їх до того. І коли завчасно не встигнуть батьки або вихователі стати на перешкоді їх впливові, то брехня, шахрайство і инші погані звички страшенно ширяться між дітьми.

Одкидаючи примус у вихованні, ми звертаємося до природних навчителів: досвіду й прикладу. Даючи дитині волю розвитку, поставимо поруч з тим приклад і досвід. Нехай дитина вчиться й виховується на своїх помилках. Давайте їй більше випадків, де-б вона могла зрозуміти, що правда краще від брехні, що правда має ґрунт в самій природі і корисна нам, а брехня безпідставна і шкідлива.

Впливати на дитину треба дуже обережно, стоючи ніби осторонь, щоб не здавалося їй, що наше встрявання загрожує їй небезпекою.

Треба утворити такий осередок, скласти такі умови, при яких дитині не потрібно було-б критися з своїми почуттями. Зробіть так, щоб дитина ставилась до вас щиро і ви завжди будете багато мати матеріялу для спостережень того, чим живе ваша дитина. Шануйте її щирість і розвивайте довіря до себе. Вислухуйте уважно всі її скарги, радійте її радощами і дитині не буде потреби вигадувати.

Не можна гнітити дитину своїм поводженням. Пригніченість викликає в дитині опір, знищує в ній радість і задоволення життям, простоту і щирість взаємовідносин, викликає недовіря до вас і штовхає шукати иншого товариства.

А хіба не є найкращими товаришами дитини батьки й родина взагалі? Чому ж ми своїм поводженням будемо відштовхувати її від себе? Ніхто так жагуче не буде бажати добра і щастя дитині, як батьки. Тому так природньо їм обставляти життя її, щоб в родині найлекше, найвільніще буяли її душа і серце.

Підносьте дитину власним прикладом з щабля на щабель людських чеснот, ведіть її до правди своїм правдивим, чистим, любовним відношенням, своїм чесним життям.

Діти не народжуються порочними, їх виховують такими люде й обставини.

Ми мусимо далі визначити кілька природніх

джерел, які сприяють розвиткові брехливости у дитини.

По перших: надзвичайно сильна уява дитини, яка спричиняється до самообману. Діти уявляють себе кіньми, мисливцями, візниками, куховарами і чим хочете. При чім, уявляючи себе тим або иншим, вони цілком забувають про дійсність. В такі моменти даремно упевнювати їх, що вони не те, що уявляють.

Така умовність тотожна брехливости, вона з'являється істиною для дитини. Особливо сильно впливають на такий стан казки, байки, оповідання.

По других — малосила дитина любить хвастати, величатися. Воно з'являється у дітей періодами, а потім пізніще зникає. До цього з'явища треба ставитися дуже уважно. Тут не брехливість, а хворобливе з'явище. Не треба тільки сприяти розвитку цього, бо потім воно може стати пороком.

По третіх — брехливість, що сполучена з захистом себе й товаришів. Діти брешуть, аби захистити себе й товаришів від небезпеки. Тут сприяє брехливості соціяльне почуття, добробут товаришів. Я знаю родину, де суворий батько, і там троє дітей нізащо не зрадять один одному, хоч би їх катували. Вони вигадують, кажуть неправду, а товариша не підведуть. Вони знають, що страждать краще всім, ніж одному, і вони міцно з'єднані батьківською суворістю, його жорстокістю.

От головні три причини, що спричиняються до розвитку брехливости, але між ними є безліч инших непомітних. Щоб їх відкрити, треба більше уваги до життя дитини.

Одне можна сказати, коли помічена брехливість між дітьми, треба змінити спосіб виховання. Дитина не по своїй волі бреше: її примушують обставини. В них і треба шукати причину цього з'явища в дітях. **Я. Чепіга.**

ЯКУ КОРИСТЬ ДАЄ НАМ ОРҐАНІЗАЦІЯ.

Так і хочеться дещо сказати про те, чого нам женщинам робітницям найбільш недостає. А що в першій мірі бракує нам знання, цего певно ніхто не заперечить. Ну, а де ж би того знання взяти? — дехто спитає. На це знайдеться легка відповідь: треба читати робітничі часописи і книжки, треба інтересуватися робітничим рухом. Але що ж ту зробити, щоб наша жіноча голова могла все те видержати, себ-то, щоб в жіночій голові могло все начитане як слід вміститися?

Безперечно, що наш жіночий ум не може травити ще тяжкого матеріялу як слід, але ж бо про це ніхто й не старався. Коли, прим., женщина зачне яку книжку читати, то так аж хочеться якнайскорше знати, що в тій книжці дальше буде. Але де тобі дальше дочитатися, коли тут вже й дитина торгає тебе, бо чогось там їй бракує. Заспокоївши дитину берешся дальше до читання. Ще не відшукала, де якраз перервала читання, аж тут знова новий клопіт: дітвора між собою за щось бється, аж хата ходором ходить. Кидаєш книжку та берешся робити злагоду. Тут зі злости таке тим дітям наверзеш, що потім аж самій тобі соромно. Тут тобі вже й хатня робота на черзі, кидаєш книжку в кут та вже й зовсім забула, що читала.

Та не тільки діти і домашня робота причиною, що ми не маємо спромоги просвітити себе більш основно. Наші матері-робітниці приневолені йти на заробітки. Ось, наприклад, йде така робітниця до багатої пані мити підлогу. Як зачнеш цю підлогу мити, то багачка дуже часто стане над тобою і приговорює, як би то якнайскорше скінчити. А ти собі так і думаєш: а чорти би забрали вас, пані дармоїдки, не вже ж ви собі думаєте, що ми робітниці маємо ціле життя услугувати вам, як рабині? Не досить, що своєї роботи маємо аж по вуха, то ще і коло вас мусимо ввихатися без віддиху? Аж по печінках тебе ріже, коли бачиш таке поведення багатої пані з робітницею.

Скінчивши в багачки роботу, біжиш швидко до дому, бо знаєш, що там вже не гаразд за-

станеш. Входиш до хати — все до гори ногами. Звісно, що діти в хаті так тобі нагосподарять, що аж за голову зловишся. Тут і сама не знаєш, за що скорше братися — чи вечеру варити, чи в хаті прятати, чи дітей пообмивати. Тут чоловік з роботи скоро прийде, то й не подивиться на тебе добрим оком, як вечері готової не буде. Хоч не можна цего сказати на адресу всіх чоловіків, але все ж таки більшість з них так думає і робить. Прийшов чоловік вечером з роботи, вмився, повечеряв, пішов куди йому завгідно, взявся до читання ґазети або книжки, а як ні, то ліг на ліжко відпочивати і він вже вільний. А ти жінко порайся коло хатньої роботи, бо днем не було часу.

Оттаке життя робітниці. Ми маємо много більше праці, чим наші товариші мущини, хоч вона може й не так видатна й тяжка. Але за працю нашу кредиту від мущин годі добитися, бо вони думають, що домашня робота, — це не робота. Велика більшість женщин так таки й схиляє свою голову перед такою думкою, а це просто тому, що одні неграмотні, а другі хоч грамотні, то до всего байдужі і якось таки по давному вговорені, що чоловік має всякими позадомашніми справами клопотатися, а жінка має тільки хати сторожити. Правда, є вже й такі женщини, що знають добре про слушні їх права, знають, що і вони люде, що й вони мають таке ж право до життя, як і мущини, але вони по більшій части тільки знають. Ось, прим., проситься жінка в свого чоловіка, щоби той позволив їй піти на жіночий мітінґ або відчит. Чоловік так і переконує її, що там жінці нема пощо йти, бо жінки сходяться лише на те, щоб судити одна другу, хоч сам він добре

Доповняюча ґрупа членкинь відділу Секції Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. в Вінніпеґу, Ман.

знає, що то є орґанізація. Коли жінка впреться таки йти на мітінґ чи відчит, не зважаючи на приказ свого чоловіка, тоді в хаті починається "богослуження" без попа, а опісля через який тиждень не говорять одне з другим. І все те діється тому, що жінка хотіла дечого корисного навчитися. Так отже жінка пробує кілька разів, а коли бачить, що справи таки не наладнає, вона тоді мовчки терпить та проклинає свою лиху долю тому, що є невільною, що є зависимою від свого чоловіка і без його дозволу не сміє вийти з хати. Йому не хочеться, щоб жінка знала, що в світі діється.

Отже власне тому ми жінки терпимо більше за наших чоловіків, бо ми несвідомі, боязливі й несміли, а до того ще й фізично не сильні, бо наше життя приковане до печі, дітей і чоловіка. Ми повиростали в таких самих злиднях в своїх родичів, де наші матері мусіли завсіди повинуватися диктаторським приказам батьків. Ці наші мучениці-матері передали це несвідомо і нам в спадщині. Але нашим матерям можна це простити, бо вони все на бога здавались й поза хатне вікно світа не бачили. Але ми побачили трошки більше світа від наших матерей, тому й не мусимо наслідувати їх. Ми повинні пристосовуватися до життя нового й нових обставин, повинні виховувати наші діти в такім дусі, щоб з них виросли люде, а не раби. А цему можна зарадити тоді, як ми попрацюємо трохи самі над собою. Перш всего нам треба вступити в члени робітничих орґанізацій, які вже істнують майже по всіх місцевостях в Канаді. І не вистарчить тільки належати до орґанізації, платити свої членські вкладки та прийти деколи на мітінґ, як це зараз робиться, але щоби освідомитися, треба якнайбільше читати. Роскажу один примір.

Минулої весни наш Ц.К. отримав лист з малої місцевости недалеко Вінніпеґу, щоби вислати туди бесідницю на першого мая. Як орґанізаторку женського товариства, членкині рішили вислати туди мене. Приїзджаю я туди і довідуюся, що орґанізація представляється там не погано, коби тільки мож було запровадити сякий-такий порядок. Довідуюся дальше, що в товаристві є 16 членкинь, але на мітінґи всі не приходять. Коли щонебудь рішається частиною присутних на мітінґу членкинь, тоді на це під той час неприсутні гніваються, що їх про це не повідомлено. Отака то в них система: кожну з'окрема треба кликати, бо инакше на мітінґ не прийде.

Це так робиться в товаристві, де членкині не є ще вповні свідомі свого завдання. Безпеечно така поведінка має місце лише в товаристві менше свідомих женщин, бо свідоміщі знають вже і розуміють свої обовязки зглядом орґанізації і на мітінґи сходяться в призначений день кожного тижня, чи як там.

Членкині робітничого товариства повинні бути свідомими свого завдання, повинні інтересуватися робітничим рухом в цілому світі. Не даймося до всего просити, бо все, що робимо, то для себе самих, бо тільки всі разом спільно можемо осягнути те, до чого стремимо. Свідоміші робітниці повинні приєднувати до орґанізації менше свідомих, а всякі особисті спори між членкинями старатися викорінювати раз на завжди. Не всі ми заняті дітьми і працюємо поза домом. Старaймося отже використати вільний час для добра орґанізації. Дбаймо про тих, котрі ще є приковані тільки до кухні. Учащаймо на зібрання і домагаймося, щоб жінка кожного робітника стала членкинею жіночого товариства. Пишім дописі до часопису і нашого жіночого журналу про робітничі відносини довкруги нас та домагаймося рівности не тільки на словах а й на ділах. Докажім, що ми жінки робітниці теж розуміємо справу як слід.

При кінці я скажу ще це, що обовязком кожного товариша є постаратися про те, щоб його жінка читала і передплачувала жіночий журнал "Голос Робітниці". В цім журналі є потрібні вказівки що до засновування орґанізацій. Цей журнал є присвячений спеціяльно для нас женщин, писаний дуже приступною для нас мовою так, що найменше очитана людина все гаразд зрозуміє. Також взиваю всіх свідомих членів і членкинь подбати про те, щоби наш журнал побільшити, щоби з місячника став тижневником, бо я є за тим, щоби робітницям дати більше духового корму, чим мали вони до тепер. Старaймося розповсюднювати наші робітничі часописи "У.Р.В.", "Г.П." і "Г.Р." Постараймося зробити бодай одну з них дневником, а прочі тижневниками. Дбаймо більше про нашу свідомість, а тоді буде менше злиднів у нас. Як ми постараємося все те виконати, тоді і пізнаємо, яку силу має орґанізація, я-

ку користь вона нам дає і чому ми повинні до неї належати. Зрозуміймо вже раз, що в науці сила. То-ж учімся і других до науки заохочуймо, бо в науці і в спільнім обєднанню лежить запорука нашої побіди.

То-ж проч з темнотою! Хай жиє солідарність робітників і робітниць в цілому світі!

З товариським привітом,

М. Я. Виноградова.

Вінніпеґ, Ман.

ДОПОМОГА "ГОЛОСОВИ РОБІТНИЦІ".

Вінніпеґ, Ман.

На поклик т-ки О. Андрусик складаю $1.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці" і закликаю зложити таку ж суму на ціль піддержання нашого орґану т-ку А. Бобовську в Вінніпеґу. Зіновія Гнатів.

Вінніпеґ, Ман.

На поклик т-ки Чайківської сповняю свій обовязок і складаю свою лепту в сумі $1.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці" і взиваю всіх тих товаришок, які ще не зложили пресового фонду на наш орґан, щоби поспішили тепер, а певно "Голос Робітниці" зможе незадовго виходити коли вже не два рази в місяць то певно в побільшенім обємі. Анна Змійовська.

Порт Артур, Онт.

На поклик т-ки М. Я. Виноградової складаю $1.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці" і закликаю зложити на цю ціль по доларови слідуючих товаришок в Форт Виліям, Онт.: М. Козакову, М. Мойсюкову, П. Каміновську і М. Остапович. Надіюся, що викликані мною товаришки поспішать на поміч нашому журналови. Ф. Жура.

Вест Форт Виліям, Онт.

На поклик т-ки А. Грабової складаю на пресовий фонд "Голосу Робітниці" $1.00 і закликаю зложити на цю ціль по доларови слідуючих товаришок з Вест Форт Виліям, Онт.: Зофію Шимків, Параскеву Марак, Теклю Мандрик і Олену Ємчук. Марія Загаровська.

Вест Форт Виліям, Онт.

Читаючи наш журнал "Голос Робітниці" я бачу, що він потребує на вреджання себе при істнуванню матеріяльної помочі. Тому я складаю на пресовий фонд "Г.Р." $1.00 і закликаю зложити на цю ціль по доларови слідуючих товаришок: Софію Шимкову, Леонію Чепесюкову, Марію Грабюкову, Ольгу Галущак, Анелю Білінську, Марію Черкасову і Олену Смукову, всі з Вест Форт Виліям, Онт.

А. Бжижінська.

Вест Форт Виліям, Онт.

На поклик т-ки С. Галущак висилаю $1.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці" і закликаю зложити на цю саму ціль по доларови товаришок А. Чепесюкову і П. Рубанцеву. Товаришки! Ми мусимо помочи і підтримати наш орґан "Г. Р.", бо він дає нам просвітно духовий корм. Так само візьмім собі за обовязок приєднати до нашої орґанізації тих женщин-робітниць, які з ріжних причин не є ще в наших рядах, щоби й вони пізнавали, якою дорогою треба йти працюючій людині в життю, щоби вибороти для себе і для всего працюючого людства краще будуче. М. Потігайлова.

Форт Виліям, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.00 на передплату на наш орґан "Голос Робітниці" і $1.00 на пресовий фонд. Кличу всіх товаришок поспішити з підмогою нашому журналови, бо він почав між нами женщинами велику і корисну працю.

Ваша за кращу долю всіх працюючих,

Т. Стемпковська.

Форт Виліям, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $6.00 на нову передплату, яку я зібрала від тутешніх женщин-робітниць, $1.00 на відновлення моєї передплати і $1.00 від мене на пресовий фонд. Бажаю найкращого розвитку нашому журналови.

З товариським привітом,

Валерія Пачковська.

НА ПРЕС. ФОНД "ГОЛОСУ РОБІТНИЦІ" ЗЛОЖИЛИ:

Відділ Женщин-Робітниць, Ватерлю, Онт.	$14.40
Софія Беш, Вест Торонто, Онт. (збірка)	9.00
Драм. Круж. ім. І. Франка, Анґусвил (з прод. майна)	8.00
П. Лапчук (школяр), Ріджайна, Саск. (Коляда)	6.00
Ґеня Панчук, Вінніпеґ, Ман.	2.00
М. Потігайлова, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
А. Бжижінська, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
М. Загаровська, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
Ф. Жура, Порт Артур, Онт.	1.00
Анеля Смаль, Каспако, Б. К.	1.00
В. Пачковська, Форт Виліям, Онт.	1.00
Анна Змійовська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Зіновія Гнатів, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Т. Стемпковська, Форт Виліям, Онт.	1.00
І. Олянін, Дана, Саск.	1.00
Н. Жабюк, Лонґмуйр, Онт.	1.00

(Задля браку місця всі прочі дописи, виказ жертв на пресовий фонд і фотоґрафії відділів Секції Женщин-Робітниць будуть поміщені в слідуючім числі "Голосу Робітниці".)

Пролєтарі всіх країн, єднайтеся!

ГОЛОС РОБІТНИЦІ

THE VOICE OF WORKINGWOMAN

Місячний Журнал для Женщин-Робітниць
Орґан Секції Женщин-Робітниць при Стоварищенню Український Робітничий Дім.
Видає Видавництво "Пролеткульт".
Передплата виносить: на рік $1.00; на піврік 60 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the "Proletcult" Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.00; per six months 60c
Single copy 10c.

THE VOICE OF WORKINGWOMAN, Cor. Pritchard & McGregor Sts., WINNIPEG, MAN., CANADA.

РІК II. Вінніпеґ, Лютий-Март 1924. ЧЧ. 2—3.

ПОМЕР ПРОВІДНИК ВСЕСВІТНЬОГО ПРОЛЄТАРІЯТУ.

В понеділок 21. січня 1924 року, помер в селі Ґорках під Москвою в Радянській Росії, Володимир-Микола Лєнін. Помер проживши не повних 54 роки.

Хто-ж це був Лєнін? Що це за чоловік, що заговорили про Нього всі народи світа, всі ґазети, всі кляси? Чого робітництво і бідне селянство на цілій земській кулі так глибоко засумувало, почувши вістку про смерть Лєніна?

Лєнін, це не був звичайний собі чоловік. Це був незрівнаний провідник і оборонець робітників та селян цілого світа. Він вчив, як здобути волю та рівність для працюючих, він боровся з насильством та несправедли-

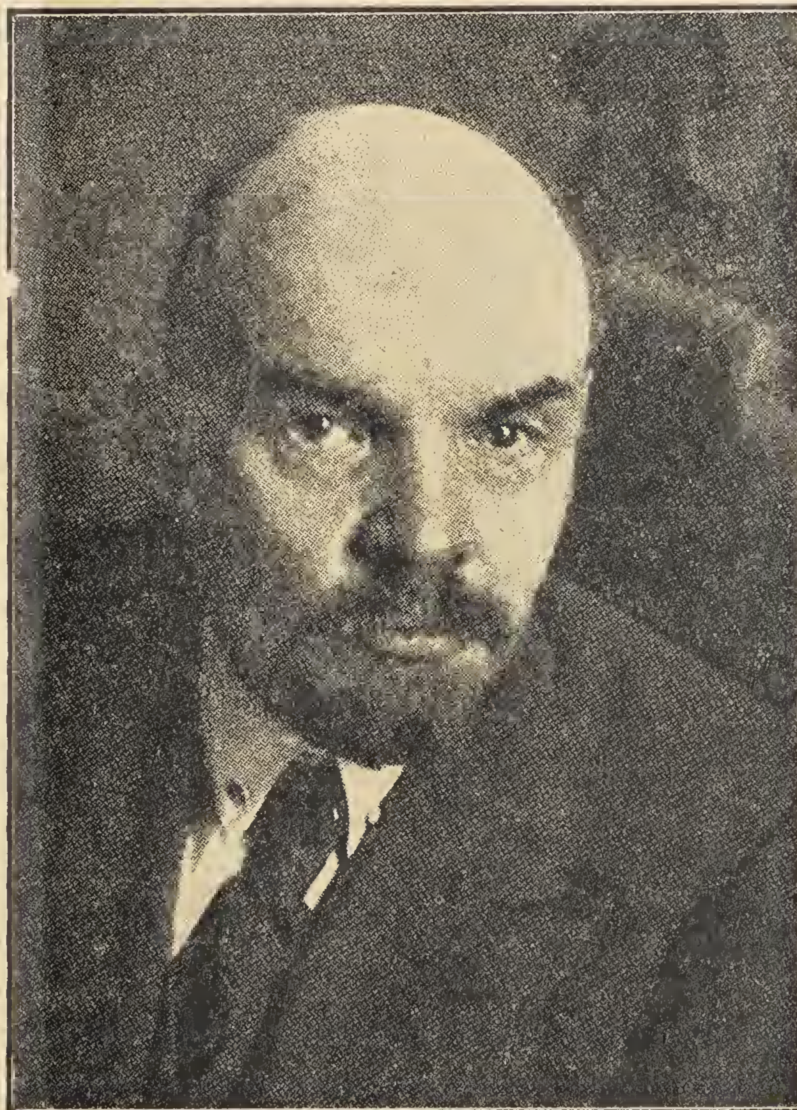

НИКОЛАЙ ЛЄНІН (ВОЛОДИМИР ІЛІЧ УЛЯНОВ)
уродився 10. квітня 1870.; помер 21. січня 1924 р.

вістю. Робітники і бідні селяне всіх народів, які тільки живуть на світі, були для нього рідними братами. Він був непримиримий ворог капіталу та панування панів-буржуїв над працюючими. Природа обдарила Його великим розумом, розумом надзвичайним. Лєнін вмів наперед передбачувати події, але розуміється, не тому, що може в ньому був пророчий дух, бо в це ніхто з тямучих людей сьогодня не вірить, а тому, що він був глибоко освічений і на основі науки, міг наперед догадатися, які наслідки може мати почата праця. Якби Лєнін жив в часі реліґійного засліплення, Його назвалиб святим. Але робітництво світа називає Його і буде на-

зивати дорогим Товаришем і великим Учителем.

Треба знати, що наука Лєніна і Його праця, безсмертні. Цілі далекі покоління людей, що прийдуть по нас, будуть користуватися Його наукою і після неї впоряджуватимуть своє життя.

Але ми коротко познайомімся з цілим життям цього незвичайного чоловіка.

Уродився Лєнін в 1870 році, себто 54 роки тому назад, в місті Симбірську в Росії, в хаті

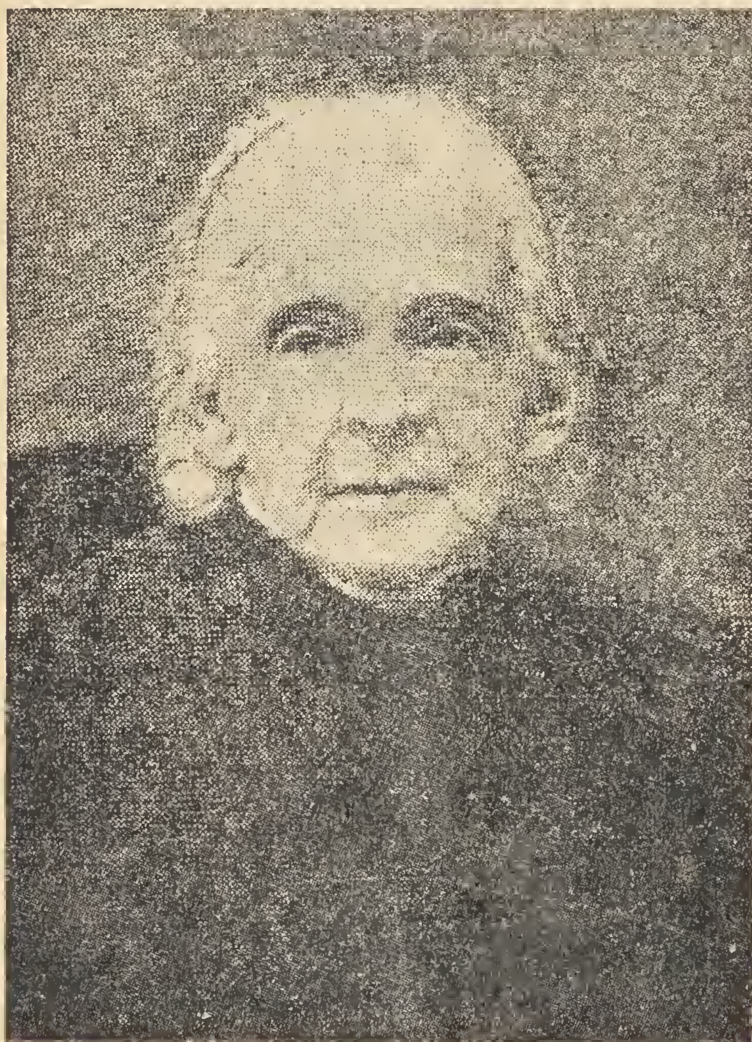

МАТИ В. І. ЛЄНІНА,
яка живе по сьогодняшний день в Радянській Росії.

директора народної школи. Батько Його звався Ілля Улянов, а Лєнін, Володимир Улянов. (Призвище Микола Л є н і н прибрав собі Володимир в пізніщих роках, як ховався перед переслідуванням царської влади за революційну діяльність.)

Були в Володимира дві сестрі: Анна і Марія, та старший брат Олександер.

Як Володимир був в семійклясі ґімназії, тоді помер Йому батько. В рік пізніще, Його брат Олександер, що був революціонером, хотів вбити російського царя, але це не вдалося йому і його товаришам. Царська влада арештувала змовників та засудила на смерть.

Мати Олександра добилася дозволу побачення з сином день перед його насильною смертю. Вона, звичайно мати, горювала та плакала на грудях сина, але він заспокоїв її.

— Не плач мамо — сказав. Мене повісять завтра, але тобі залишиться ще Володимир і Анна та Марія...

Підмовляли Олександра, щоб він просив царя о помилування, але гордий революціонер не хотів про це й чути. І на другий день його повісили.

Геройська смерть брата зробила на молодого Володимира величезне враження. Він з молодечим запалом кидається до революційної таємної праці, наражуючи себе на велику небезпеку.

По скінченню ґімназії Він поступив на університет, але по двох місяцях Його виключили за революційну працю серед студентів.

Володимир їде до Петрограду і прибравши назвиско Миколи Лєніна, починає працювати серед робітництва. Орґанізує і освічує робітників, та закладає першу масову робітничу орґанізацію "Союз боротьби за визволення пролетарської кляси". Та царська влада за це арештувала Лєніна і вислала Його за кару на кілька літ в глухе село в далекому і холодному Сибірі. Але й тут не посидів тихо Лєнін. Він написав велику наукову книжку, в якій доказав, що робітництво і селянство мусить повалити капіталізм.

Як скінчив Лєнін присуджену царськими прислужниками кару в Сибірі, то виїхав за границю, в Швайцарію, бо там Йому було лекше вести революційну працю. Він писав книжки, видавав ґазети і все це пересилав таємним способом в Росію, де Його товариші ширили між робітниками та селянами. Сестри Лєніна, Анна і Марія, що жили в Росії були одними з тих, що ширили революційну літературу. Їх мати, яка жила самітно, не чула, не відала про своїх дочок. Минали роки, а вона не бачила ані сина Володимира, ані дочок. Та вона розуміла, що праця їх велика і потрібна. Тільки тоді доходили до неї вісти про своїх дітей, як ґазети по-

давали новинку, що їх арештували за революційну діяльність, або вислали на Сибір.

Жив Лєнін за границею разом з своєю дружиною Крупською, яка була вірною Його товаришкою по партії, по всій ідеї.

Світова війна 1914 року застала Лєніна в Швайцарській Републиці, яка не брала участи в війні. Одинокий Лєнін, з гуртком товаришів-соціялістів підняв протест проти війни, проти різні народів. Він заявив: "Війна війні! Хай живе мир! Хай живе вільний працюючий люд!"

В час революції 1917 року в Росії, Лєнін приїхав до Петрограду і кинув клич: "Вся влада робітничим і селянським радам!"

І працюючі маси, виховувані довгими літами Лєніном, зрозуміли цей клич. Почалася робітничо-селянська революція, яка на протязі трох літ перемогла всіх ворогів і створила міцний Союз Радянських Соціялістичних Републик. Лєнін був одним з найбільших провідників революції і одним з найбільших творців робітничо-селянської держави. Його й вибрали з перших днів революції головою радянського уряду (правительства), яким був Він аж до своєї смерти.

Рівночасно, був Лєнін також вченим. Він написав багато наукових книг, в яких передав свої думки. Без сумніву, робітництво цілого світа понесло дуже велику втрату, бо не стало більше в живих найбільшого Велитня-Учителя. Але наука Лєніна, Його думки і праця — безсмертні. Проходитимуть сотні і тисячі літ, і працюючі маси будуть користати з Його науки та згадуватимуть Його імя з великою пошаною та гордістю.

Лєнін помер, як людина, але праця Його і дух Його, живуть і будуть жити між нами.

К.

"ГОЛОС РОБІТНИЦІ" ДВА РАЗИ НА МІСЯЦЬ.

На домагання відділів Секції Женщин-Робітниць при Стоваришенню Український Робітничий Дім, пятий з'їзд Стов. У. Р. Д. поручив Видавничому Товариству "Пролєткульт" видавати "Голос Робітниці" два рази на місяць.

За рік свого істнування, журнал "Голос Робітниці" здобув собі великі симпатії серед українських робітниць в Канаді. Надіємося, що в цьому році в троє побільшаться читачки і передплатниці. Редакція докладає з свойого боку старання, щоби журнал задоволив всі духові потреби своїх читачок. Перш усього, в дальших числах будуть поміщуватися наукові статі написані в найприступніщій і найпростіщій формі, також кращі оповідання та вірші і ріжнородні цікаві новини з цілого світа. В "Голосі Робітниці" кожна робітниця найде не тільки освіту, знання, але й потрібну пораду. Кромі цього, журнал виходитиме ілюстрований.

Надіємося, що товаришки-читачки поспішать нам з щирою допомогою в цій важній праці, так з морального, як і з матеріяльного боку. Вже від тепер повинні всі занятися збиранням передплати і пресового фонду, бо від цього залежатиме успішний розвиток журналу. Передплата підвищена тільки на 50 центів. Хто зложить $1.50, той матиме цілий рік два рази кожного місяця "Голос Робітниці" в збільшеному обємі і з цікавим матеріялом. Піврічна передплата 80 центів. Передплатниці, що заплатили вже на 1924 рік $1.00 по старій ціні, повинні в швидкому часі доплатити належних 50 центів.

Це число "Г.Р." виходить подвійне, бо инакше годі було зробити з чисто технічних причин. Слідуюче число вийде 15. марта і з того часу читачки будуть одержувати журнал на означений час. Редакція докладає всіх сил, щоби "Голос Робітниці" не спізнявся, а виходив точно.

Значить, приступаємо до нової, ширшої праці. Нехай-же ця праця закипить скрізь, де тільки живуть свідомі українські робітниці! Нехай наш збільшений журнал буде тою криницею, з якої робітниче жіноцтво черпатиме свою освіту! Нехай "Голос Робітниці" стане тою чарівною силою, що відкриє очі всім українським робітницям, які через свою несвідомість блукають до цього часу поза орґанізацією!

Сміло товаришки до праці! "Голос Робітниці" — це Ваша гордість! Нехай-же цей журнал має не тисячі, а десятки тисяч нових передплатниць та читачок! Бо в цьому запорука нашої сили і нашої свідомости.

МІЖНАРОДНЕ СВЯТО ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ

День 8. марта є міжнародним святом женщин-робітниць.

Пригадуємо при цьому коротку історії жіночих — робітничих орґанізацій в світі, щоби ясніщим стала ціла справа.

В 1907 році, в німецькому місті Штутґарті, зібралася перша міжнародня конференція женщин-соціялісток. В своїх нарадах рішили вони віддатися праці для широкої орґанізації робітниць, але не віддалятися в роботі від орґанізацій робітників, бо головна мета — визволення працюючих з неволі капіталу, спільна так для робітників, як і для робітниць.

Друга міжнародня конференція робітниць відбулася в 1910 році, в столиці Данії, Копенгазі. На цій конференції, за почином товаришки Кляри Цеткін, що з наймолодших літ працювала серед робітниць, ухвалено проголосити день 8. марта міжнародним днем женщин-робітниць.

Міжнародний робітничий союз, званий другим Інтернаціоналом, в якій входили й орґанізації робітниць цілого світа, в час війни 1914 року зрадів робітництво і його провідники пішли на службу цісарів та королів. Тільки з вибухом великої революції в Росії, свідоме робітництво оснувало новий третій Комуністичний Інтернаціонал, який обєднав в собі всі орґанізації активніщих і вірніщих своїй ідеї робітничих партій.

1920 році відбувся в Москві другий конґрес цего Інтернаціоналу, а рівночасно з ним також міжнародня конференція жінок-робітниць. На цій конференції рішено, щоби день 8. марта залишився й на далі міжнароднім святом робітниць. З цього часу орґанізації робітниць використовують цей день для своїх орґанізаційних та пропаґандових цілей, для виявлення своєї міжнародної єдности.

Всі відділи Секції Женщин-Робітниць при Стов. Укр. Роб. Дім повинні також в день 8. марта скликати масові мітінґи женщин-робітниць, або устроїти концерти-мітінґи і на них закликати робітниць до орґанізації, до єдности та спільної праці над освідомленням себе. Треба на таких мітінґах пояснити, які користи дає орґанізація, треба скріпити свої сили, та придбати нових членкинь.

Це одинокий день в році, в якому робітниці можуть публично доказати силу своєї орґанізації, свойого поступу, свідомости і єдности. Нехай це свято вийде скромно. Наскільки в нас є сили, так відсвяткуємо його. Бо ми недавно тільки народилися до орґанізаційного життя і тепер — ростемо!

СПОМИН ПРО В. І. ЛЕНІНА

Це було весною 1921 року. В Москві відбувався тоді перший з'їзд жінок-робітниць Сходу.

З'їхалися представниці жіночих орґанізацій Хіви, Бухари, Авґаністану, Туркестану.

В своїх прекрасних-мальовничих одягах, в чалмах і покривалах, вони відбували свій з'їзд у великій салі третього Радянського Будинку в Москві.

Попасти на з'їзд мені не вдалося. Але діло в тому, що жив я в тому ж будинку і часто мав

нагоду бачити тих незвичайних делеґаток, які пестрими — просто чарівними ґрупами проходжувалися по подвірю та парку.

З'їзд доходив до кінця і від'їзд делеґаток був означений.

Але перед від'їздом делеґатки далеко-східних країн почали домагатися Леніна. Вони просто заявили, що не можуть повернутися до дому, доки не побачать Його, самого головного...

Вперте домагання делеґаток примусило керовників з'їзду потревожити Леніна, який в той час вже був хорим і рідко куди появлявся.

В очікуванню "головного", делеґатки окремими ґрупами розташувалися коло головного входу.

Ось вже в'їхав в подвіря автомобіль з бажаним Леніном. Пестрі ґрупи жінок здрігнулися, заметушились, окружили автомобіль. Відкрилися дверцята і показався Ленін. Молитовний шепіт пронісся серед жінок Сходу. Багато з них впали на коліна і шептали щось своєю мовою...

Нараз, з середини товпи жінок, почувся пераразливий крик. Декілька делеґаток, найбільш вразливих, зі зворушення зомліли...

Ленін стояв здивований, засоромлений...

В цей час одна делеґатка, в білій чалмі на голові, на руках й на ногах підлізла до Леніна і почала цілувати краї його одіння...

Зачудований і змішаний всім цим, Ленін бистро кинувся в бік і майже бігом пустився у вихідні двері, на вулицю...

І. Пришельцев.

МІЙ ШЛЯХ ЖИТТЯ.

Оці світлинки свойого життя присвячую Тобі, люба матінко страдальнице!

Прийми оцей скромний віночок щирих слів, за виляті Твої сльози над моєю долею!

Матінко рідна, Ти не вела мене маленького за ручку, а пустила мене самого на шлях життя.

Я, напруживши свою увагу і всі сили, йшов по своїм темнім шляху життя до неясно означеної мети.

Вітер життя безнастанно віяв мені прямо в очі, неначе ланцюгом сковував мої ноги, припиняв мій хід, витискав з очей сльози, сушив їх, а разом з ними сушив і моє тіло.

Шлях мій хоч рівний та темний.

Я до крови колов свої ноги на терня котре при яснім світлі можна б легко оминути.

Я мучився, томився, поконуючи перешкоди темряви, а все далі і далі йшов.

***

— ..."Молися, синочку, до Всемогучого, він всьо сотворив: і землю, і сонце, і чоловіка, і найменшу порошиночку. Ніч і день, зима і літо, буря й погода, війна й мир, бідність і багацтво — всьо це в його руках, він всім володіє. Молись до Його, він Всемогучий і Наймилостивіший допоможе тобі і всім" — говорить мені малому батько, а самий молючись помер в недолі.

Я молився.

В душі ставало мені любо і ясно від надії на поміч Всемогучого Бога.

Ніч і день, зима і літо чергуючусь минали, а я молився.

***

Раз зимою, завіяла хуртовина снігом стару жебрачку і хрест з розпятим Всемогучим Богом, під котрим вона молилась.

До нас прийшов з міста якийсь пан і за податок забрав скатерть і сірак. Мати і сестра безпомічні плакали і молились.

— Всемогучий де твоя сила? — вирвалось мені з грудей.

— Немічний, деревляний бог пропав у снігу разом із жебрачкою.

— Всемогучого снігом замело, в одній селі грім запалив літом його святиню — церкву, — *чуєте люде?!*

— Я вже не молюсь, не моліться й ви до того бога, якого самі робите з дерева, з каміння, з заліза, малюєте фарбами на папері, на полотні, на стінах.

Я не молюсь!

Мені страшно стало. Як довго я себе обманював, а тепер почув я в собі безмежну порожнечу, а в голові хаос думок.

***

Темно... темно на моїм шляху життя.

Кости стучать довкруги.

Кости тих людей, що погинули в цій непроглядній, безмежній темряві віків.

Страшно.

Пусто.

Темно.

Невже ж і я пропаду в цій темряві бючись о спорохнявілі кости своїх предків?

Паду...

Встаю... і йду далі в темряві непроглядній.

— Світла!

— Світла дайте, бо пропаду!

— Сві-і-і-тла!

***

Я не пішов по темнім, вкритім кістками життєвім шляху моїх батьків.

Я пішов в бік.

Невичерпуюче джерело науки і краси освіжило трохи мене від втоми. Та й тут повіяло смродом гнилих трупів. І тут були люде, котрі силою змушували мене молитись до їхнього Всемогучого. Я обдурював їх і себе. А книжка, яку я найшов і навчився її відкривати давала мені відповіди на болючі питання.

Книжкою вспокоював я голод і холод.

Книжка заступала мені матерні пестощі і ласки.

***

Життя вирвало мені з рук книжку, а дало молоток, котрим я лупав камінь і видобував з него хліб для істнування.

Вскорі я кинув і молот, в моїх руках опинився братовбійчий меч.

Продираючись через колючі дроти, котрими люде обснували цілу землю, я йшов все вперед до чогось нового, великого, до волі рідного мені народу, до волі, знання й культури. Такий пролунав клич і я за ним пішов.

Так днем і ночею йшов я шість років. Довкруги свистіло, шуміло, гуділо, греміло, земля здрігалась, небо дим заслоняв, а люде благословлені і кроплені свяченою водою, хрещені й нехрещені, міліонами йшли-їхали в ріжні сторони, їм на голови сипалось олово, залізо а вони молячись до свойого Всевишнього кидались в обійми смерти, або живцем лізли в землю, в могили.

Могили росли великі, великі.

А з них чути було страшні стогони, зойки, крики, молитви, прокляття та погрози страшні, могутні.

Я чув із могил голоси батьків, матерей, дітей: я чув голоси своїх рідних, я чув навіть свій власний голос глибоко, в могилі разом з другими, що кричали:

— Пімсти тим, що запалили світ!

Цілу землю вкрили міліони могил, а я поміж ними в димах та порохах, під залізним градом, зсушений спрагою йшов далі і далі.

З великою громадою товаришів йшов я до одної мети.

Багато товаришів губилось по дорозі, а я продирався далі.

***

Всьо почервоніло.

Ноги стрягнуть в гарячій вогкости.

Це ж кров... кров... кров...

Ціле море крови.

Втоплюся!

Скрізь кров моїх батьків, братів, моїх товаришів і моя власна кров змішана зі сльозами матерей, сестер, дітей-сиріт.

По кровавій калюжі я бреду все далі, далі.

— Чому я не осліпну, щоб не бачить крови?

— Чому я не оглухну, щоб не чути зойків?

По кровавій калюжі, під вогненно-залізним градом далі... далі...

***

— Добре, що я не осліп, а побачив чия благословенна рука світ запалила.

— Добре, що я не оглух, я чую могутній клич, що лунає по всьому світі:

"Пролєтарі всіх країн, єднайтеся!"

Не ріжтеся, значить, а єднайтеся на війну проти війни!

Я пішов за цим кличем. Я відітхнув між обєднаними.

Оглянувся довкруги себе і побачив безмежне поле праці.

З моїх рідних немає нікого.

З товаришів минулої недолі мало хто остався, погубились, попились в крові, застрягли живцем в могили, а декотрі сліпо погнались далі старим шляхом, кровавим.

**
*

Матінко, я йду далі своїм новим шляхом. Та він вже для мене ясний.

Тільки довкруги терня, будяки та гнилі колоди, котрі я ломлю, відкидаю; і сліпі нещасні люде, котрим я допомогаю вилазити з пропастей.

**
*

Матінко рідна, може мені й не побачить тебе більше, то знай, що я вже аж до кінця буду йти оцим своїм новим шляхом життя.

Важкий він, та за те ясний і рівний.

Я йду не сам, нас міліони, а зі мною крок в крок мій друг Мотруся.

Іван Ткачук.

Катеринослав, 1921 р.

ДО НОВОГО ЖИТТЯ.

(Написав Н. Ярко.)

Ранок. Весняне сонце щедро обдаровує теплом розмокшу від дощів землю. Тихо... Сонно...

Лише в маленькій фабричці, в котру через брудне віконце з рідка заглядають лучі сонця, безнастанно гремлять машини, сердито гризучи острими стальовими зубами куски заліза і випльовуючи в підложену скриньку новенькі блискучі гвіздки.

Так-так-так... Так-так-так... — безнастанно гризуть залізну січку задимлені, оливою замазані машини.

Ш-ш-ш... ш-ш-ш.., монотонно шипять-свистять ремінні паси, обертаючи блистячими, вичищеними постійним тертям до реміння, валцями машин.

Шумно на фабриці. Весело і бадьоро від безперестанного говору сталевих гризунів. Неначе машини невгаваючі, неначе машини точні в своїх рухах, — снують в брудних фартухах, з олеонафтою замазаними руками і лицями, робітники. Тільки вони не кричать, не розмовляють. Всьо одно не перекричиш скреготу залізних зубів. Зрослись ті мовчаливі, брудно одягнуті люде з воркотячими по свойому машинами в одно ціле, — в фабрику. Одно без другого — нічо...

Всі це розуміють. Ясно це і упаковщиці Анні, що тінню снується, поміж станками. Вона вже привикла, освоїлась з фабричною родиною. Милі для неї сумні задимлені обличя робітників, пасове шипіння, тай фабрики будиночок брудний.

Тільки зрідка, в годину перерви вийде Анна, сяде на брудних східцях фабрики і задумається, затужить... То задивиться в мутне вуличне болото і півголосом, не чуючи слів своїх, пісню заспіває. Співає, а сама думку думає. А в калабані, як на образах туманних, промелькують перед нею останні роки життя.

Бачить вона рідне село... Пшеницю на полі спілу... Родини маєток... А там — брат з фронту прийшов, високий та гарний. Не довго побув він в селі. З батьком не ладилось. Пожив з тиждень і поїхав.

— Піду, — говорить — в червону армію... Не зрозуміла тоді Анна, за яке діло пішов Грицько воювати. Дурна була... Тільки плакала.

А потім голод... Сіра, безпроглядна нужда мужицька. Нечайно підійшла вона, неначе кіт з поза плечей, підкралась, і під осінь здавила селянське горло. І ікони святі не помогли мужицькому горенькові.

В гараздах жила раньше сімя Андрусенків. Мирно було... А як голод почався, роздори слизьким червяком полізли в селянську сімю. Пішла Анна... Сама не знала, як і куди пішла. 40 верст пішком промандрувала до міста.

Пощастило її за це. І двох днів без роботи не була. На фабрику пристроїв Анну сестрин муж. Упаковщицею... Тяжка робота, нудна... День цілісінький зі скриньками з гвіздками носиться.

Довго не могла Анна привикнути до шумного фабричного життя. Так-так-так, — шумлять машини гулящі, швидко ростуть гори гвіздків новеньких, а Анні пригадується життя мужицьке тихе, сіре.

Чимсь новим на неї в фабриці повіяло, голову закрутило. Швидко всьо її показалось милим, близьким. І машини стук невтихаємий, і бесіда робітників в годину спочинку...

Раз пішла Анна на зібрання, в клюб робітничий. В непривітнім будинку нужду свою обговорювали робітники, і про становище своє балакали.

Не чула раніш таких бесід Анна... Призадумалась над тим, що чула. І почала вона часто ходити в клюб на зібрання. Все сидить вона та й слухає, а сама говорить не має смілости.

Познайомилась Анна з робітниками в клюбі. Якось радісно її між ними стало. І всьо знають вони... Розумні... Ласкаво з нею розмовляють. Ніколи з Анною так не говорили... І соромно стало її, що не знає вона, як відповісти на питання товаришів. Давали її ріжні книжки. По складам читала їх Анна. Ніч, бувало, сидить, книжки читає. Багато не розуміла вона в книжках. А цікавий розум все хоче знати. Ось вже рік, як Анна на фабриці. Зовсім змінилась вона. Привикла до нужди робітників, близькими її стали загальні інтереси.

Довго Анна на східцях просиджувала... А як прокричить фабричний гудок, вздрігнеться вона і до фабричної роботи вертається. І знов в міцних її руках мелькають скриньки...

***

Раз якось викликали Анну в фабричну канцелярію, батько приїхав. Кличуть Анну назад до дому. Пережило село голод, і знов працюючі руки потрібні...

Знов пригадала Анна рідню селянську, поле зелене. Потягнуло до життя сільського. Тільки жаль з фабрикою та з клюбом прощатися... Відговорювали її товариші:

— Не їдь Анно, не покидай фабрики.

Не послухала і поїхала. А село Анні иншим здавалось. І рідню свою побачила не такою, якою вона була раньше. Повіяло на неї чимсь старим, непривітним... Не помічала раньше вона нужденного вигляду бідняків і їх зігнених плечей. Не дивилася вона раньше на життя бідняцьке. Другими очима глянула Анна на село... Господарство Андрусенків швидко після голоду поправилось, швидче чим слабі бідняцькі. Серед бідноти сільської Андрусенко відріжняється.

І пригадала Анна брата Грицька, та дивну його бесіду. Видно і він, побувши в місті, не міг зжитися з сільською темнотою і зі знущаннями багачів. Пригадала Анна родину фабричну, пригадала і бесіди в клюбі про спільну працю, про рівність. Душно стало її серед селянської забитости і митарства.

Нудно від багацького понукування та всесильного слова. І не тішить її вільний воздух та привична з малку робота.

Довгою видався її сільський тиждень. Нудними після клюбу гулянки на вулицях, невеселою стала Анна...

— Привикнеш, — говорив старик Андрусенко. Не привикла Анна. Не стало її терпцю. Придорожньою калюжею представилось її село. Великаном її фабричка здається. Добрими братами — похмурі робітники. Потягнуло Анну в місто до задимлених машин, замазаних потом. До книжок, до любимого діла. Тепер зрозуміла вона всьо сказане в бесідах і писане в книжках... Ось вона — нерівність нічим не прикрита, пишнота образів з лямпадами, сільська темнота і біднота. —

***

Не привикла Анна в селі... Не розуміє її селянська рідня. Пішли нелади. Не хоче Анна в селі залишитись. На фабрику проситься. Не пускали старики... Не послухала Анна. Пішла...

І якось весело привітно глянуло на неї місто. З фабричними димарями, з цегляними домами.

Йде Анна до життя нового, фабричного, суспільного.

(З російської мови переклала Мотруся Ткачук.)

ЛЯЛЬКИ.

(Написала Надія Суровцова.)

Колись я була "панною" — мені того не жаль.

А тепер я "пролєтар". І також не жаль.

Чому і як це сталося, довго оповідати — а може і нудно.

І роблю я — ляльки. Чому якраз ляльки — я того не знаю.

Може доля сміється — кажуть, доля вміє сміятись.

Вони, мої ляльки, гарні. Це не авторська гордість говорить — не думайте.

От йдуть вони передо мною, як на шнурочку: ось Alt-Wien, коротенькі спіднички, тоненька, струнка постать, великі криси капелюха зігнуті, в руках маленька парасолька, а на плечах легкий, прозорий шаль...

За нею — рококо, немов з часів Людовиків, біла перука, льоки по плечах, чорна аксамітка на шиї, в руках кокетливо держить віяльце...

Далі сміється циганка в червоній хустині, великі золоті кольчики, широка біла сорочка, корсет, пояс, — і над головою бубон з стрічками, такими барвистими, яскравими...

А от балєтниця — злегка піднесла ніжку в шнурованім черевику, прозора тонка спідничка, червоне буйне волосся, звязане стрічкою — немов і справді лагодиться до танцю... Он ще і ще.

Їх ціла юрба передо мною.

Очі трохи зліпаються — це мабуть тому, що вже далеко за північ.

І ляльки зачинають потроху оживати.

Я не підношу очей від роботи, бо мені дуже спішно закінчити на завтра, але я знаю, я певна, що там, на столику коло годинника, куди вже не падає світло від лямпи, вони вже живуть.

Роблять маленькі кроки, витаються одна з другою, і поволі навязується розмова. Її не чути, бо вони, ляльки, з вовни, а я людина, чи була нею.

Але я також знаю, про що вони говорять, — бо це ж мої діти, вся ця барвиста мягонька юрба.

Завтра вони вирушать до Америки — їх покладуть до останнього, ще одкритого куфра, за них заплатить мито грубий Жид, а тоді куфра повезуть до Гамбурґа.

Там в Гамбурзі — ясне, прозоре сіре море великий гамір, і стільки людей... Люде всі рухливі — вони трохи нагадують псів, що готові кожної хвилі вчепитися в горло сусіда. Це тільки здається — вони не пси, а люде. Звичайні ділові люде, ті, що творять життя, і є вони не лише коло ясного сірого моря, а усюди, в кожнім закутку великого і трохи непривітного світу.

А з Гамбурґу куфер попаде на великий корабель — на один з таких, що я бачила на прозорім морі. Великий як камениця, з двома а може і трома коминами.

Корабель білий, комини чорні. А буває і червона смуга часом.

Виїде він з порту; сердиті хвилі з білими гребінями будуть битися об його гострий ніс, він різатиме їх, і все вперед, вперед...

Тоді стане маленьким... Зникнуть люде, йтиме все далі... Лишаться самі коміни — і останнім жикне на обрію — середний...

Потім — я знаю це з книжок — про це також говорять ляльки, — він мине Анґлію, сіру в туманах, і буде плисти широким океаном.

Океан — це приплив і відплив.

Це той загадковий шум, і хвилі, великі, що одна за другою непереможно надходять із загадкової далечини... Це і є океан, те, звідки вони приходять. Котяться по мокрім піску, викидають на беріг мушлі, бють об високий камінь — і все тому, що це океан.

Більше я про нього не знаю — того, чому віриш, що з життя, а не з книжок. Бо в книжки я не вірю — давно. Ще тоді, як я була "панною",

я часом з чемности вдавала, що вірю в те, що написано в усіх тих грубих, гарних книжках, які я читала.

Тепер я вже не вірю більше.

Але я знаю, що по пяти годинах хвилі повільно зачнуть відступати, і за якийсь час на піску лишаться нові мушлі, а може — може і морські зірки, або мертвий птах.

Коли птах, то це буде чайка. Напевно біла морська чайка, що втомилась літати, а може мала перебиті крила, чи надто близько схилилась над грізною хвилею. — Тоді хвиля бере її ніжно в свої обійми, і виносить на срібний пісок. Лиш коли океан покличе хвилю до себе, чайка лишається самітньою, і тоді це — просто мертвий птах. В неї довгий носик, а білі крила мокрі і на них зелені плями від тих рослин, що лишилися на березі. Що за океаном — я не знаю. Там вже Америка. Америка — це долар. Про це ляльки не говорять, це вже мої думки. Я більше не прислухуюсь до їх вовняної розмови і думаю собі своє. Я думаю, чи працює зараз на горі, одним поверхом вище моя товаришка, і чи її також так само хочеться спати як мені. А потім стараюсь вирахувати, як би долар був у нас, а не в Америці, то наскільки б ляльок менше треба було її робити, щоб так само весело усміхались дві біляві голівки, які нам так докучають, коли ми працюємо разом.

Але вирахувати тяжко, я кидаю думати і переглядаю ще не розмотану вовну. Знов бракує білої! Тай дроту за мало, а той що є, так тяжко зігнути. Знов вони дали цей — десь треба зужити рештки, щоб не купувати нового.

Складаю до купи маленькі ниточки — вони підуть на шалі, букети, стрічки — часом вони такі коротенькі і їх тяжко застромити до голки.

Кидаю строгий погляд на столик під годинником, і хоч там майже темно, ляльки лежать тихо і не рушаються більше.

Вісім, дванайцять, двайцять, сорок шість... На горі буде також стільки.

Отже сотня. А як би їх було понад сотню, ми б мали за кожду на сто корон більше. З книжок мудрих і "свідомих" товаришів я знаю про це — воно навіть свою назву має там, котрої я не памятаю. А тут в життю воно назви не має, а просто: сто-три тисячі, понад — на сто корон більше. Зате я знаю, що це — сто. Це — десять годин. Годин, коли поволи сунеться вказівка, рівненько стукає в куті над столиком, і швидко летять думки; обганяють одна другу, сплітаються, часом бються одна з другою.

Перелітають в минуле, стараються заглянуть в майбутне, часом легкими крильцями черкнуть сучасне. То блиснуть перлинами, то темною смугою сунуть, а найбільше — найбільше сірих, порохом припавших, таких рівних, однакових, що годі їх відріжнити одну від другої.

В вечері зачинає стукати ще в куті в передпокою. Це вже електрика.

А з кутів повзуть тіни, насувають все ближче і ближче, так, що не лишається нічого, крім маленького світляного кола при столі.

Інстинктовно присуваюсь до того кола і стараюсь, щоб мій стілець вмістився весь у ньому.

Оце і є десять годин. Тоді, коли очі зачнуть зліпатися, а рука милиться і бере иншу вовну — от тоді, значить, наближається десять.

Але буває і більше.

В день я часом іду великими, шумними вулицями. Їдуть чорні блискучі авта, різкими, гострими згуками ріжуть повітря і ляпають брудом на пішоходів. В них сидять гарні жінки з втомленими обличчями — часом веселі, сміючіся, рожеві, иноді — знеохочені, нервові. Ріжні. Деякі тримають на руках маленьких песиків. Навіть раз малпу бачила в одної. Така сумненька сіра малпочка була.

Пані спиняються коло вистав склепів і часто зза цих вистав на них дивляться поруч з різбленим деревом, золотим гаптуванням, тонкими коронками — усміхнені голівки в білих перуках, простягається мала вовняна рука з рожевою парасолькою... До чого вони властиво, мої гарні ляльки?

Одні — я знаю, до куфра і до Америки. А Америка, це долар, це зрозуміло. Ну а тут, за цими виставами? Ну зайде ця пані, і її загорнуть в білий прозорий папір кілька сміючихся ляльок — цу, а потім же що?

Мені б хотілось, щоб ними бавилась на мягкім перськім килимі сіренька сумна малпочка, яку я бачила передостаннього дня...

Однак того не знати.

Так і лишається загадкою доля ляльок. Кожна доля загадка, чому ж не має нею бути і їхня?

Просто і незагадково і мало цікаво, лиш поки вони дійдуть до ательє.

Бо до того часу, як вже казала, це пухка ріжнобарвна вовна, і дріт. Часом за грубий.

Ну і ті, що їх роблять. І більшости червоні, порепані руки, шорстке волосся і брудний одяг.

Їм навіть не дають робити білих ''Pierette'', бо спітнілі руки смарують вовну. ''Pierette'' роблю я — бо в мене білі-білі руки. Бо я — я ж колись була "панною". Ах, це так нудно, пригадувати собі тих, хто їх робить!

Я знаю майже всіх, ми зустрічаємось, коли приходимо до ательє по вовну. Їх імена стоять у великій книжці, де кожна з нас має свою сторінку, на якій стоять дека вовни, дроту, голівок. Звичайно я приходжу разом з "трійцею" мати і дві доньки. Вони працюють багато, далеко більше від мене. Особливо дівчата. Одна ще зовсім маленька. Вона робить тільки спідннички — всіх кольорів. Робить 10—12 годин.

З книжок та ґазет я знаю закон про охорону і контролю дитячої праці— але це зрозуміло. Вона ж робить тільки спідннички — і то для ляльок. Правда, 10—12 годин... Ні, це просто мені хочеться спати! Праця — це фабрика. Тому і закони, от і все.

А на ці гроші дівчатко піде до кіна, тут, недалеко за ріжком. Там повно пороху, грає розбитий рояль, і фільм часом перериваєтвся, мерегтить... тоді публика голосно стукає чобітьми об підлогу, фільм здрігається, і починає йти, як раніше.

Про велике виховуюче значіння кіно також істнує література. Мабуть її нечитало дівча, однак діставши у вівторок платню — ми дістаємо її чомусь у вівторок — вона неодмінно піде туди. Є ще і другі. І тої високої чоловік-безробітний, він дістає щось, кажуть це багато.

Минулого тижня була їх демонстрація коло ратушу; змарнілі, брудні і брутальні обличчя — майже ні одного, яке б притягало до себе. Чому це — чому так голодно блищать їх очі?.. Промовець казав — вони дістають за мало. Вони кричали "ганьба" комусь, а потім співали про інтернаціонал... Тільки голоси в них такі хрипкі. А коли вони йшли по вулиці до парляменту, з боків стали поліцаї і був дивний контраст межи брудною юрбою і ясною блискучою смугою людей з ґузіками. Це було в свято — але вони були коректні і чемні; я знаю за зайві години вони дістають окрему добру платню, на це скаржився одного разу на вулиці член маґістрату.

Так от такий чоловік тої високої. Ну і инші. Деякі приходять в умовленій годині. Це ті, що з "минулого". Вони стидаються зустрічатися тут.

Паленіють, коли їм одважують матеріял і переважують, одержавши ляльки. Не фільософи. Не розуміють життя. Вони носять поцеровані рукавички і парасоль. Парасоль закритий і шовковий. Одкрити не можна, бо шовк розлізся і все в дрібних дірочках, наче сито.

Так переходять в голові ці постаті — від нічого робити, бо руки зайняті, а голова — ні. Коли розігнутись на хвилину, то чуєш біль. Легонький, це нічого. Мабуть, коли не розгинатись роками, болить більше. А ніч надходить все ближче і ближче. Давно долетів і розтанув у темряві останній згук роялю з сусіднього мешкання; згасли вогні у віллі напроти; ще відблискує межи темним листям ліхтар з вулиці.

Ось і він згас. Тихо.

Втомлена думка недоладньо б'ється наче птах в клітці... Потім повільнійше, повільнійше...

Снується вже як мрія.

Сонця в ній так багато, світла радісного... Ох!

Вмить зникло все. Нічого, це тільки голка. Звичайна, груба, сталева, як треба до вовни. Краплина крови — червона, червона.

Це трапляється часом — від утоми, неуважности.

А може — може від мрій.

Пізно. Годі...

"ЛЕЙДОФ".

(Написав Синьооверголець.)

Варвара, жінка нуждаря-робітника ще досить молода, але бліда, зморена нуждою і недостатками, з обвязаною білою шматою головою вганяла по хаті і заводила пронизливим болячим голосом що сили: "Ой, зуби, зуби!".. В хаті було холодно, а вчасний зимовий вітер немов силою хотів вдертись до середини. З часта надувало жмені сніговиці через шпари вікон.

Це віщувало холодну і довготревалу канадійську зиму.

Стара Горпина, мати Варвари, скорчилась на ліжку і тихо, але болючо стогнала та йойкала: "шпигає мов голками... Ох, ко-б бог післав смерть!"...

Маленька дівчинка Ганя з підвязаним горлом, сиділа на високім кріслі біля кухні, і хрипливим голосом благала матір: "хоцу молока!"

Не багато більший від ньої Михась, з розбитим чолом, стягав на середину хати куснї старих ґумових предметів та ріжні колісцята і висолопивши язика "робив" автомобіль.

— Не плачте мамо! — сказав він, витираючи подертим рукавом свого носа, — я зроблю автомобіль, тато куплять ґазоліни і ми поїдемо! Я всіх візьму: вас, мамо, Ганю, бабу, тата, всіх, всіх...

Мати глянула заплаканими очима на Михася і силувалась усміхнутись та заговорити, але її немов щось здержувало.

Ганя без перестанку благала хрипливим голосом: "молока!"...

— Мамо! — приступила Варвара до ліжка. — Сьогодні пейда! Скажу Грицькові, щоб дав нам з пару долярів на лічення. Я завтра піду до дентиста зуби рвати, а ви також підете зі мною. Я заведу вас до одної баби, яка лічить на ревматизм. Катерина казала, що вона всім помагає.

— А ти чула, що Грицько вчера казав?

— Що?

— До сторів мусить заплатити хоч половину, а за рент — хоч за два місяці, а то вижене з шанди та ще й наші річи заштапує. Ти-ж знаєш, що за рент не заплачено за пять місяців. А за шпиталь? Також і Гані треба танселс з горла вирізати, а то мучиться біднятко.

— Так, так, мамо, але ми також мусимо лічитись.

— Мамо, дайте молока! — заплакала дуще маленька Ганя.

— Зараз, зараз, — потішала мати.

— Чи й справді нема молока? — запитала стара Варвару.

— Ані краплі. Палажці завинила чотири долари і вже більше не приносить.

Стара витерла очі бленкетом і стогнучи обернулась на другий бік.

— Ти-б, Михасю, взяв санчата та пішов на треку і взбирав вугля, а то позамерзаємо в цім шатрі.

— А ми нині обідати не будемо?

— Ти йди та взбирай вугля, а я піду до стору та дещо куплю на вечеру. Вже трета година. Скоро вечера буде. Тато візьме пейду і купить тобі за це черевики.

— Я хочу "робори".

— І "робори" купить.

Михась, зацікавлений "роборами", полишив "роботу" коло "автомобіля", надягнув стару свиту і побіг по вугіль.

Мати втихомирила Ганю і положила її на ліжко біля бабки. Сама позбирала всі "били" зі сторів і рахувала, розложивши їх по цілім столі.

— В одній ґросерні — 25 доларів. В другій — 15 доларів. В третій — 12 доларів. А в бучерни 17 доларів, — шептала Варвара, зраховуючи до купи. — Як-би так Гриць не був шість місяців в шпиталі, то не було-б довгу, мене-б зуби не боліли, за рент були-б не затягнули, а можливо, що були-б ще й купили

свою хату, — шепотіла дальше Варвара. — До котрого стору йти? — думала вона.

Вона зібрала всі "били", дуще обвязалася, взяла календар зі стіни і почала рахувати:

— Половина листопада, грудень, січень і лютий — це на сплачення довгів. В марті поправлю свої зуби і покуплю шматя на літо. Прочі місяці на будову своєї хати. Буде "олрайт"! — потішала себе Варвара. — Добре, що Грицько здоровий і має сталу роботу! Буду й я щаслива! Ще й автомобіль купимо! Коли-б лиш здоровля, стала робота є, а буде все гаразд!

Варвара повісила календар назад на стіну і тішилась та вірила в будучність. Її вже і зуби перестали боліти, а перед очима було все: своя хата, гарне убрання, автомобіль, золоті зуби і "стала робота".

Двері широко відчинились, а до хати увійшов Грицько, засмучений і блідий, немов з хреста знятий.

— Що з тобою, Грицьку? Хорий?

— Все пропало! — воркнув Грицько, сідаючи на крісло.

— Що сталося?

— "Лейд оф"!

— "Лейд-оф"?

— Ти не шуткуєш, ні?..

— Правду говорю. Пятьсот робітників відправлено від роботи.

— Як на довго?

— Бог знає.

— Що-ж ми тепер вдіємо? — заридала Варвара.

— Що буде другим, те саме буде і нам. Ти не плач. Плач тобі нічого не поможе, — втихомирював Гриць Варвару.

— Ну, й не питали тебе, чи ти можеш жити без праці?

— А кому це в голові?

— Ну, то хіба гинути з голоду?

— На це й свобода.

— Я цего не розумію. Як так можна виганяти людей під зиму з роботи? Та-ж ми погинемо. Ми мусимо жити. Наші діти також мусять жити. Деж ми тепер подіємось? Ані цента, ані хліба, ані своєї хати, ані муки на руки... Діти мої, діти, на що ви родились на цей несправедливий світ? Що я з вами вдію? — заридала Варвара несамовитим голосом.

— Смерти мені, смерти! — благала стара Горпина з ліжка.

— Мамо, дайте молока! — плакала маленька Ганя.

Гриць опустив голову на руки і думав.

— Ні! Цего не буде! Я не призаю жадних "лейд-оф"-ів! Я йду! Йду до фабрики і скажу, що в тебе жінка, діти, стара немічна мати... Вони мене вислухають і тебе приймуть назад до праці. Мусять приняти! — говорила плачучи Варвара.

— Не поможе! Я-ж говорив, що в мене жінка, діти... А ось, цей наш сусід, Джансон, то єй богу плакав перед босом і не помогло.

— Я вбю!.... Я... не знаю що зроблю... Ти маєш робити, а я і діти маємо їсти і жити. Я біжу!

Варвара вхопила хустку, вибігла з хати і побігла в сторону фабрики.

— Вернися! нічого ти не вдієш. З чим підеш, з тим і вернешся, — гукнув Грицько на вздогін Вараварі, а сам звісив голову і потонув в журбі.

— Їх сила... бурмотів він сам до себе, — вони панують над життям робітників. І чому це так? І доки так буде?..

Стара скорчившись ще більше, стогнала тихцем і плакала. Маленька Ганя невгаваючи кричала хрипливим голосом: "молока!"..

А вітер висвистував перші зимові мельодії.

Василь Коссак.

***

Не в силі ви орла спинить,
Від льоту понад хмари,
Не в силі ні на одну мить,
Додержать йому пари.

Дивіться, в хмарах він зника
До сонця вже стремиться,
Дрожіть — не вам лише життя,
А всім нам усміхнеться.

І хоч дві рани на ногах
Від кнута не згоїлись,
Він льотом ширить між вас жах
Бо сни рабів здійснились.

З МОРЯ ВІТЕР.

Де волошки в'ялять
оченят фіміям —
де волошки цвітуть
і ідуть сивиною.
роспатлані межі зів'ялі —
я в жаль заганяю цв'яхом
заклопотану міць.
— Це хто на майданах
торгує країною?
— Вкраїно,
— Вкраїно
Ридайте!..
По бруку мійському
ганьбою
не коні-експрес —
копитами набої в підхмарря...
З моря вітер.
(Степами як савани — трунок)
караванами грона мінорні,
коливаються збиті заморені коні —
не коні-експрес
— хто-то виє
вітер, чи пес?..
То ви на майданах торгуєте-виєте
— Вкраїно,
— Вкраїно,
— Ридайте
То ви в підворіттях почуєте!..
з моря вітер
(Степами як савани-трунок)
караван коливає із заходу — труни.

Олександер Копиленко.

Харків 1923.

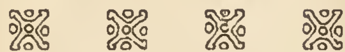

МАТЕРІ.

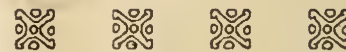

Давно це було, кохана нене, —
Як я покинув родинний край!
День був погідний, сонечко гріло,
Пахло весною — зеленів гай.
Пташки співали в нашім садочку,
Пчілки бреніли, потік журчав!
А над поточком в кущі калини,
Пташок гніздочко собі звивав!

Верби хилились з подувом вітру,
Та щось шептали тихо собі. —
— "Прощай мій сину! — прощай дитино! —
Були останні слова Твої.
І я пішов! — а Ти стояла
Немов статуя німа-сумна.
А Твої сльози, тихі-гарячі,
Росили стежку мого життя!

Минали хвилі неначе филі
Що мчуться бистрим струмочком в даль!
А поміж нами, моя матусю,
Остався тільки спомин і жаль!
І я поїхав! — а Ти остала!
А поміж нами простір — вода!
Та серце моє горить любовю
До Тебе нене моя дорога!

Літа промайнули, від хвилі прощання!
Літа горювання, терпіння і мук,
Де ситі вампіри бенкети справляли,
Під такт скорострілів, під гарматний гук.
І лилася кровця ріками усюди
Де тільки ступила брутальна нога,
А люде терпіли, вмирали, страдали,
Страдала й Ти нене моя дорога.

Скиталась по світі із дітьми малими,
Шукала притулку для себе й для них,
І гнулась від горя мов лоза від вітру
Просила пощади у людей чужих.
А пани гуляли, — і все висисали
Останню краплину нашої крови,

Щоби угасити спрагу жирування. —
— Терпіли — корились сваволі, — раби.

Аж ось, розгорівся гнів бідного люду
І чаша терпіння виповнилась в щерть! —
Захитались трони! — звалились корони!
І божки під ними знайшли свою смерть.
Сонечко всміхнулось і серце здрігнулось.
І знісся високо червоний прапор,
Тут нове зродилось, життя для народу,
Якого не знали ми ще до цих пор.

Ти питаєш нене, за одно у мене:
"Чи буде ще синку, коли краще жить?"

Я вірю — кохана! — і більше, як вірю,
Я бачу і чую, як земля дрожить.
Я бачу і чую, як кріпшає сила,
Я бачу і чую, як рветься терпець,
Як тріщать окови. А в тім дорогенька,
Я бачу старого устрою конець!

Старії зогнилі хороми зваляться
Розлетиться влада золотих божків,
І з вільної груди могутньо взнесеться
"Інтернаціоналу" спів.

В. Босович.

Едмонтон, 5. січня 1924.

РОЗМОВИ ПРО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ.

РОЗВИТОК І ФОРМУВАННЯ ВОЛІ.

Під впливом невдатного виховання витворюються типи слабкої волі. Ростуть вони і розвиваються підпадаючи впливові ріжних осіб і чужих думок. Кволі, не міцні в рухах і діях вони пливуть за течією і нездатні виявити себе в чомусь сильному, міцному, могутньому. З дитинства у таких людей притиснена й пригнічена воля.

Воля, як і наші почуття підпадає вихованню. Тверда воля з'являється як здобуток власного досвіду, як результат цілої низки зусиль і перемог. Розвиток і формування волі підлягає тому ж закону розвитку людського орґанізму, по якому іде весь розвиток її. Тому ми вважаємо потрібним розглянути ті способи і ті шляхи, якими іде виховання волі.

Первісними елементами волі треба вважати *самовільні рухи*. Орґани руху мають здібність незалежно від чуттьових роздратувань рухатися. У народженої дитини з перших хвилин життя з'яляються рухи під впливом внутрішнього стану. Молоді тварини, як і діти, надзвичайно рухливі лише завдяки тій внутрішній енерґії, яка накопичується в них і потім виявляється в рухах і діяльности. Діти без видимої причини гойдають ногами, розмахують руками, крутять головою, тулувом, або плигають, бігають, галасують. Тільки хворі або слабі на фізичну силу залишаються нерухомі.

Шляхом самовиховання, розвиваючись, дитина змагається ввести в рухи контролю волі аби здобути владу й керування кожним з них. Спочатку дитині надто тяжко робити окремі рухи. Коли вона хоче взяти яку небудь дуже маленьку річ, вона схоплює її всією рукою. Вона ще не навчилась відріжняти управління своїми пальцями від всієї руки. Для цього їй потрібно довший час самовиховання.

В своїх рухах дитина не вільна. Рухи це її школа і вона підпадає їх владі. Даремно батьки змагаються затримати її від рухів. Спинити їх не можна навіть карами. Посадіть дитину на стільчик і накажіть їй не рухатися. Першу хвилину вона сидітиме спокійно, але через 3—4 хвилини вже її руки, ноги, голова починають рухатися. Вона забула ваше суворе обличчя, ваші суворі накази, вона вже у влади своєї внутрішньої енерґії, яка вимагає руху. Через пять хвилин дитина знову вся в діяльности.

І чим жвавіша дитина, тим неспокійніша вона і тим менше вона здатна виконувати ваші накази. Я знаю розумного батька, який покараній матірю донці казав: "ти постій пять хвилин біля годинника і біжи гратися, а мамуні скажи, що я тебе відпустив". Він знав, що все одно через пять хвилин його жвава дитина самовільно порушить наказ матері. І щоб не псувати

нерозумним вихованням дитину, він робив те, що диктувала природа дитини.

Другим елементом волі треба вважати закон *самоохорони.* В силу цього закону самовільні рухи сполучаються з почуттям задоволення і страждання. Перше підвищує життєздатність, друге понижує його. Відомо, що випробована нами насолода спонукує нас до збільшення зусилля і продовження рухів. Досить порівняти наші пережитвання, коли ми йдемо до нелюбої нами праці, або коли ми повертаємся з тяжкої неприємної праці до дому. Або порівняти наші рухи, коли ми виходимо з тепла на холод, або повертаємся з холоду у тепло.

Особливо це різко виявляється в тварин і малих дітей. Досить простежити те, як голодні діти або тварини живляться смашною їжою; як вони прудко біжать до неї. Смакове почуття під впливом голоду надзвичайно підвищує жвавість.

Почуття страждання, навпаки, затримує рухи. Наприклад, наше бажання походити по стерні босими ногами припиняється після двох, трох кроків. Ми повертаємо назад або вишукуємо инших способів до руху. Під час живлення ми припиняємо рух зубів, коли на них попаде піщинка. Дитина не вийде одна на подвірря, коли там ходять гуси, після того як вони її подзюбали хоч раз і т. ин.

Ці два елементи впливають природньо на розвиток волі і з'являються школою самовиховання. Але їх одних далеко не досить, щоб воля у дитини розвинулася оскільки це потрібно для життя в суспільстві. Для цього потрібні й инші фактори.

Я. Чепіга.

Женщина в минулому.

В положенню женщини і раба є много спільного. Женщина стала рабинею ще перед тим, як істнувало рабство. Пояснюється це чисто економічною зависимістю, від котрої походить і соціяльна зависимість.

Від зміни економічного положення роду, від зміни способів продукції і розпреділення зависить і зміна відносин полів.

В питаннях про форми первісної сімі біблія дає таку-ж саму рішучу відповідь, як і в питаню про сотворення світа. Біблія розглядає всі етапи в области розвитку людства, як удосконалені і вповні закінчені.

Біблія каже: — Бог сотворив Адама і як подругу дав він йому Еву. Еву Господь сотворив з Адамового ребра для того, щоби вона, як його частина, прилипла до него і підчинилась йому. Дальше, Господь приказав їм: — плодіться і розмножайтеся. — І народились в Адама і Еви сини.

А де взяли для себе сини Адама і Еви жінок? На це біблія дає дуже заплутану відповідь, — після одних оповідань у Адама і Еви були не тільки сини, але й дочки. Звідси виходить, очевидно, що сини Адама і Еви женились зі своїми сестрами. Але церква такої безбожности не може допустити. На сцену виступає друге оповідання, — сини Адама і Еви взяли собі жінок з сусідніх родів. Але звідки-ж взялись сусідні роди? Адже-ж Господь, після оповідання тої самої біблії, сотворивши світ, сотворив тільки Адама і Еву і більше ніяких людей.

Очевидно, оповідання в біблії про форми сімї, закріплені в наш капіталістичний вік церквою, так само відповідають дійсності, як і оповідання про те, що бог сотворив світ протягом шістьох днів.

По даним авторітетних вчених, котрі протягом віків вивчують історію розвитку людського суспільства, форми шлюбу і сімі так само змінювалися під впливом економічного положення даного суспільства, як змінювалось і само суспільство в зависимости від більшого чи меншого забезпечення його споживчими продуктами.

Форми первісної сімї.

В той час, коли чоловік ще жив у печерах, і дуплах дерев або на деревах, люде жили окремими парами, подібно до малп. Але парну сімю того періоду не можна змішувати з парною сімею нашого часу. В тім періоді папувала повна свобода полових відносин, і кожна женщина могла належати до кожного мущини. Сходилися в той період мущина і женщина, подібно до малп і инших звірят, тільки на один період родження дітей. Після того періоду кожна женщина і кожний мущина свобідно росходилися до слідуючого союза, знов тільки на один період родження дітей.

Правдоподібно, що як тільки появилось кількох людей, походивших від загальних родоначальників, то вони трималась разом, як сімя. В тій сімї не тільки брати й сестри, але і батьки з дочками, матері з синами сходились на означений період родження дітей. Про це свідчить і біблійне оповідання про Лота і його дочки, котрі родили дітей від свого батька.

Кровноспоріднені сімейства.

Тут шлюбні ґрупи розпадаються вже на покоління. В границях такої сімї всі діди і баби між собою були чоловіками і жінками; всі батьки і всі матері були між собою чоловіками і жінками; всі сини і всі дочки були між собою чоловіками і жінками, себ-то всі брати і сестри всіх поколінь були між собою чоловіками і жінками. В кровноспорідненій сімї не можуть вступати в полову звязь або, як у нас тепер кажуть, женитись тільки родичі зі своїми дітьми.

Правдоподібно, що біблійна сімя Адама і Еви також представляла собою кровноспоріднену сімю, де всі діти Адама і Еви — їх сини і дочки були між собою чоловіками і жінками. І Аврам говорить про Сару (глава 20): "Так вона і дійсно сестра моя: вона дочка мого батька, тільки не дочка моєї матері; і стала вона моєю жінкою".

Кровноспоріднена сімя вимерла, уступивши своє місце — пуналюа-сімї (пуналюа приятель, товариш).

В той час, як кровноспоріднена сімя не дозволяє на співжиття родичів з їхніми дітьми, пуналюа-сімя не дозволяє на сімейне співжиття братів і сестер. Таким робом жінки беруть собі чоловіків з иншої сімї, з иншого роду.

Цим виключенням родичів і єдинокровних братів і сестер пари, що одружилися, стреміли до означеної цілі. Одно або кілька поколінь сестер творили одно господарство, їх однокровні брати — друге господарство. Це давало можливість не збільшувати вище норми численність сімї. Кожне господарство отримувало свою площу землі, чим усувалась небезпека перенаселення.

Зміною форми сімї, значить, руководив головним робом закон економіки. Але з тої чисто економічної вимоги, зменшити численність сімї, склалось відтак поняття про неприличність полових зносин між єдиноутробними дітьми. Однак, поняття про приличність і неприличність дуже широке. Те, що уважається вповні приличним при означених економічних взаїмовідносинах одної епохи, уважається в вищій степени неприличним при иншім економічнім положенню.

Церква виклинає людей, які сплямили себе кровозмішанням; медицина перестерігає, предсказуючи слабе потомство. Але, коли-б не було в означеній минулій епосі полового союза між єдиноутробними братами і сестрами, не могло-б нині істнувати і само людське суспільство.

Споріднені відносини пуналюа-сімї такі: дітей сестер моєї матері моя матір називає своїми дітьми, дітей сестер мого батька мій батько називає своїми дітьми; всі вони разом мої брати і сестри.

Дітей братів моєї матері моя матір називає братанками і сестрінцями; дітей братів мого батька мій батько називає своїми братанками і сестрінцями; всі вони разом є мої стриєчні брати і сестри. Чоловіки сестер моєї матері в той сам час є чоловіками моєї матері; жінки братів мого батька — в той сам час є жінками мого батька. Але брати моєї матері і сестри мого батька є виняті з сімейної спільноти, вони є членами иншого роду.

Але так як брати і сестри не можуть бути чоловіками і жінками, то чоловік і жінка не належать до одної родової ґрупи, вони походять від инших прародительниць. Таке відокремлювання від родової ґрупи відбувалося постепенно — спочатку в виді виїмку, а відтак як закон,

освячений релігією. Але союз тої сімї є легко розриваний.

В наслідок заборони полових зносин спочатку між близькими, а відтак між дальшими свояками, ґруповий союз виродився в *парну сімю.*

Парна сімя основана на співжиттю протягом довгого часу одної і тої самої пари. Такі пари істнували і підчас пуналюа-сімї, чоловік вибирав з жінок одну *головну* жінку; для неї цей чоловік припадково був першим між иншими. І цей союз був легко розриваний.

Дальша заборона співжиття між однокровними свояками не спиняється на забороні шлюбних союзів між єдиноутробними братами і сестрами. Вона йде о много дальше і поширюється на найдальших свояків. Ця заборона зробила неможливими ґрупові шлюби і замінила ґрупову сімю *припадковою сімею.*

При тій формі сімї мущина жиє з одною женщиною, але за ними лишається право многоженства. Хоч цим правом він *через економічні причини* дуже рідко користується. Але за те від жінки припадкова сімя вимагає вірности і жорстоко карає її за зраду, не дивлячись на легку розриванність союза.

Перехід від пуналюа-сімї до припадкової сімї знова таки викликаний чисто економічними причинами. Надмірний зріст роду погіршає загальне економічне положення всего роду. Необхідно ограничити народини дітей або розділити рід на окремі самостійні ґрупи. І це осягається шляхом заборони ґрупових шлюбів.

Не безінтересним є відмітити пережитки сідої старини в области шлюбних союзів, які дійшли до нас і вперто затримуються в наші дні, як закони, освячені релігією.

Заборона заключати шлюби між свояками задержалася до наших днів, але її форми є ріжноманітні у ріжних національностей. Християнська церква забороняє православним і католикам шлюбні союзи між найдальшими свояками. Лютерська церква — також християнська — позволяє шлюби навіть між стриєчними сестрами і братами. Єврейська релігія також позволяє заключення шлюбів між стриєчними сестрами і братами, але вона також позволяє шлюби між дядьком і сестрінницею, під умовою, що молода є дочкою брата її матері, але не дочкою сестри її матері. Тут, значить, затримались ще споріднені відносини пуналюа-сімї, коли діти братів моєї матері — є мої стриєчні брати і сестри.

Небезінтересно також відмітити, що у всіх вищенаведених формах сімейств розриванність союзів надзвичайно легка. Пари, після взаїмної прихильности, свобідно сходяться і так само свобідно росходяться. А тому ні на чім не є основане твердження церкви, що шлюбу не можна розривати, і що він, закріплений самим богом, тільки самим богом може бути розірваний, і тільки тоді, коли приходить смерть. Правда, і сейчас, коли шлюб проголошується непорушним, пута його є обовязкові, головним робом, для бідноти — для робітників і селян. Богачам, не дивлячись на всі жорстокости кари за нарушення шлюбної присяги, завжди давалась можливість розірвати шлюб. Для цего треба було дати великого хабара владиці православної церкви або папі римському в католицькій церкві, і тоді все недозволене стає дозволеним.

Що було причиною зміни полових відносин і форми сімї.

Економіка, економіка і ще раз економіка. Чисто економічні причини привели до того, що первісне парне співжиття уступає місце кровноспорідненій сімї. Діється це тому, що людям необхідно обєднатися для спільного добування поживи і для оборони від хижих звірів.

Кровноспоріднена сімя уступає своє місце пуналюа-сімї в наслідок необхідности роздробити дуже збільшившеся число членів сімї. Зроздробленням сімї, відділившася часть дістає свою площу землі, будує своє господарство і таким робом охороняє рід від перенаселення і від всіх звязаних з перенаселенням нещасть.

Перехід від пуналюа-сімї до припадкової сімї, з забороною полових союзів між найдальшими свояками являється наслідком необхідности ограничити народженність, котра випередила розвиток техніки, а разом з тим і скількість споживчих продуктів.

Ні релігія, ні мораль не грають тут ролі. Реформатором-перебудовачем являється закон про перенаселення, т. є. питання економічного добробуту сімї або роду.

З. Ліліна.

ЯК ВИНИКЛО СКЛЯРСТВО ТА ЯК ВОНО РОЗВИВАЛОСЬ.

Ще за давньої давнини люде навчилися виробляти скло та робити з нього ріжні речі. Почали виробляти скло очевидячки в Єгипті, бо ще в старовину там з деяких озер добували соду, потрібну в склярстві, і торгували нею. Опріч того, на пам'ятниках єгипетської старовини можна побачити малюнки склодувів.

Стародавні письменники подають таку леґенду про винайдення скла. Колись фінікійські купці везли на своїх кораблях соду. Раптом знялась буря, що викинула кораблі на піскуватий беріг. Щоби зварити собі страву, купці поклали на березі кілька скиб соди, а поміж ними роспалили вогонь. Коли багаття згасло — купці були дуже здивовані, побачивши на піску, де він стикався з содою, шматки скла.

Такий істнує переказ. Навряд чи від полум'я ватри сода могла стопитися з піском, але стоплення цих двох матерій дійсно дає скляну масу. Але таке скло непридатне для виробів, бо воно розчиняється у воді.

Для виробу звичайного скла потрібні сода, пісок та вапно, що їх у великій скількости мали Єгиптяне. Потрібна була ще піч з високою температурою, а не ватра.

З Єгипту майстерство робити скло перейшло до Візантії (теперішній Царгород) та Венеції; в першому столітті скло з'являється у Франції, в десятому в Богемії та Німеччині, в п'ятнайцятому — в Анґлії, а року 1635 його почали фабрикувати в Росії.

Коли сода, пісок та вапно чисті — з них виробляється безколірне скло. Але до піску та вапна дуже часто буває домішано залізних сполучень, тому звичайне фляшкове скло має зеленкуватий кольор.

Отже, з матеріялів ріжної якости виробляють ріжні ґатунки скла.

В залежности від розмірів продукції, мішанину з соди, піску та вапна або топлять у горщиках з огнетревалої глини, або-ж у так званій "ванні", то-б то в поглибленій черіні великої печі для витоплювання скла.

Тепер печі для топлення скла опалюються ґазом, що дає змогу хутко здобувати потрібну температуру. В залежности від ґатунку скла піддержують температуру від 1.300 до 1.500 степенів. Маса в печі ростоплюється, з неї виходять ґази, що з'являються при роскладі води, і вся маса робиться кип'ячою рідиною. Коли її вже зварено й усі ґази виділились — одержуємо скло у вигляді густої, грузької, тягучої рідини (плинности).

З такого розтопленого скла можна виготувати ріжними способами багато виробів.

Набравши трохи напіврідкої маси на кінець залізної рурки і вдуваючи повітря в середину її — можна тисненням цього повітря видути скляну масу й зробити з неї кулю, подібно до того, як з миляної води видувають миляні бульки. Тягар скляної маси вагою своєю відтягується вниз і тому, повертаючи рурку й тримаючи її прямовісно, можна видути подовгасту посудину.

Коли цій посудині хочуть надати якийсь фасон — її видувають в чавунову форму. Часто-густо роблять половинчасті форми, напр., форму для фляшки. Коли скло охолоне у формі й зробиться твердим — його виймають звідти, шийку відрізують від рурки, ростоплюють кінці або розмякшують шийку на вогні, роблять на ній рант і дають посудині повільно вистигати, вміщаючи її в піч, що помалу охолоджується протягом багатьох годин.

Для віконного скла видувають довгу циліндричну фляшку, відрізують дно та шийку, а "халяву" розрізують вздовж алмазом. Потім її кладуть у піч на гладку поверхню стола і, коли скло досить помякшає на вогні — розгортають його палицею, розправляють гладільцем, доки зроблять з нього скляний рівний лист. Видування скла, особливо великих річей, потрібує багато важкої та втомної праці.

Тому тут, як і в кожній продукції, намагаються заміняти ручну працю машиною: у форму наливають скло й видувають повітря спеціяльною машиною. Проте машинова продукція ще не витиснула ручної роботи.

З ростопленого скла можна зробити прасу-

ванням багато ріжних річей, особливо масивних, важких: для того у форму вливають густу, грузьку, напіврідку масу й вдавлюють в неї внутрішню форму, що надає виробові внутрішній обрис.

Чимало скляних річей роблять шляхом виливання, напр., люстрове скло. Тоді на рівний залізний стіл виливають напіврідку скляну масу й роскачують її важким залізним валом.

Для здешевлення скла дорогу соду почали заміняти дешевим "сульфатом". У багатьох мінеральних джерелах є "ґлявберська сіль", що її вживають у медицині, як проносне. По нагартуванні цю сіль у склярстві звуть сульфатом. Він є допоміжним продуктом при фабрикації соляної кислоти й тому його можна дістати за невелику ціну.

Коли соду заміняють сульфатом — до мішанин з сульфату, піску та вапна додають ще вугля.

Це значно здешевлює продукцію, але має й велику незручність, а саме: коли варять скло, з цеї мішанини виділяється сірчаний ґаз (сульфат має в собі сірку), що шкідливо відбиваєтьcя на здоровлі робітників. Сірчаний ґаз, це є той ґаз, що його ми відчуваємо, коли горить сірка.

Залізна домішка надає склові, як ми вже зазначили, зеленкуватого кольору. Домішка инших металів фарбує скло в инший кольор. Напр., маґнат надає склові фіялковий (аметистовий) кольор і його часто додають до скла, щоби з зеленкуватого скла зробити скло чистіше та ясніше, бо сполучення фіялкового та зеленого кольорів дає білий кольор.

У синьому склі є кобальт, у червоному — мідь.

Ріжне скло спеціяльного призначення має трохи инший склад, бо до нього домішують инші матерії.

Хотинський.

МАЛЯРІЯ.

(БОЛОТНЯНА ЛИХОМАНКА.)

Яка то є хороба — малярія і чи маємо ми засоби боротьби з нею?

До кінця минулого століття про суть малярії нічого певного не було відомо. Знали, що ця хороба найбільше поширена по багнистих місцевостях (тому вона й зветься "болотяною лихоманкою") й що вона виявляється у лихоманних приступах, що повторюються після більшої чи меншої перерви (тому її ще звуть "гнітючкою").

Виходячи з того факту, що малярія роспосвсюджена по всій земній кулі, переважно в багнистих місцевостях, колись гадали, що її викликають якісь невідомі "міязми", що підіймаються разом з болотяними випаровуваннями.

Року 1884 французький лікар Ляверан нарешті знайшов у крові хорих на малярію мікроба-побудника*). Цього мікроба було названо "малярійним плазмодієм". Він має вигляд манісенької грудочки слизі, помітної лише під мікроскопом (апарат зі шклом, що збільшує речі у 2½ тисячі разів).

Мимо своєї малої величини малярійний плазмодій є живим створінням, дуже шкідливим для людського орґанізму, бо він нищить крівяні кульки**), що приводить до розвитку блідниці. І що довше треває хороба, то дужчих розмірів набірає ця остання.

До того плазмодії ці виділяють з себе отруту, що троїть орґанізм. Під впливом хронічного (тревалого) отроєння перероджуються внутрішні орґани й дуже виснажується орґанізм.

*) Мікробами звуться дрібнісінькі живі створіння, помітні лише при великому збільшенні їх у мікроскопі. Ця назва походить від грецького слова "мікрос" — малий.

**) Кров є плинність, де плаває безліч манісіньких крів'яних кульок, білих та червоних, помітних лише в мікроскопі. Білі кульки ведуть боротьбу з мікробами, що викликують у тілі всілякі хороби. Червоні вбирають кисень з повітря, коли ми дихаємо.

З усіх орґанів найдужче міниться селедянка, що більше чи менше напухає й збільшується. При хронічній малярії, що треває кілька років, селедянка иноді так збільшується, що заповнює ввесь живіт, а инколи навіть випинає його.

Що до наслідків, то малярію слід вважати за одну з найтяжчих хоріб. Деякі вчені прирівнюють її — у відношенні її шкідливости для людського орґанізму — до сифілісу. І дійсно, не вилікувана чи погано вилікувана малярія стає хронічною й може тягтись цілі роки, перетворюючи людину у справжнісіньку каліку.

З державного погляду малярія завдає великої матеріяльної шкоди, бо зменшує працездатність населення та відбирає багато робочого часу. Ясна річ, що коли малярія завдає велику економічну шкоду — держава мусить зосередити найбільшу увагу на боротьбі з нею.

Доки не було знайдено, як передається зараза малярією, доти ця боротьба була дуже важкою й обмежувалась самим лікуванням. Але скоро після винаходу Ляверана було встановлено, що малярія сама собою не передається від хорої людини людині дужій і що її переносять виключно комарі.

Комар, насмоктавшись крови хорого на малярію, вбирає у свій шлунок також і малярійних плазмодіїв. Ці останні, по кількох змінах, проходять у слинні залози комаря, а звідтіль у кров дужої людини, що її кусає той комар.

Цікаво, що комар самець не кусає людини. Це робить самка, бо вона потрібує крови для розвитку яєць, що з них пізніше вилуплюються хробачки (зародки комаря).

Встановлено, що тільки одна порода комарів, так званий, "анофелес", переносить малярійну пошесть. Але комар, що живе у наших краях, — "кулекс" — є цілком безпечним у малярійному відношенні. Ці дві породи легко відріжнити по посадці: кулекс тримає свого тулубця рівнобіжно стінці, що на ній він сидить; анофелес навпаки — навскоси, і голову свою він наближує до стінки, а задню частину черевця відхиляє від неї.

Істнують три форми малярії, що їх викликають три ріжні породи плазмодіїв.

При першій формі приступи лихоманки бувають через один день. При другій формі безлихоманна перерва триває два дні.

Ці дві форми звичайно відзначаються своїм правильним ходом, тоб-то приступ завжди починається в один і той же час. Проте трапляється й таке, що приступи починаються в ріжний час, а перша форма може давати й щоденні приступи.

Третя форма трапляється переважно у гарячих ("тропічних") країнах. Тому вона й зветься "тропічною" формою. То є найважча форма. Лихоманні приступи наступають не в один і той же час, тревають дуже довго й страшенно знесилюють людину. В сучасній пошесті ця форма трапляється і на Україні, а також і в Росії.

Винайдення способу зарази малярією зробило можливою доцільну боротьбу з нею, що очевидячки повинна провадитись у двох напрямах. По-перше — треба боротися з розмноженням комарів, по-друге — лікувати всіх хорих на малярію, бо ці хорі становлять єдине жерело пошести. Комар зовсім не шкодить, коли немає хорих. Отже, малярія остаточно зникне при поголовному винищуванні комарів "анофелес" або при поголовному лікуванні всіх хорих.

При сучасних умовах перше завдання є дуже важким, бо вимагає великих витрат. Воно полягає у цілій низці гідротехнічних робіт для осушення болот, калюж та всяких водостоїв взагалі. Самка комаря відкладає свої яєчка в усяку стоячу, й лише у стоячу воду — чи то в калюжу, чи то в діжку й навіть у бляшанку з консервів, як що там лишилася дощова вода. Немає таких мілких водозборів, де-б самка не могла відложити своїх яєць.

Як що при економічних умовах важко перевести великі гідротехнічні роботи — там *само населення повинно дбати про те, щоби не втворювати мілких водозборів,* вигідних для розмноження комарів. Отже, треба пильнувати чистоту дворів та пустирів, боротися з усяким заболочуванням навколо мешкання, не наливати калюж, не лишати на дворі діжок та помийниць з водою, не викидати бляшанок з консервів, пам'ятаючи, що найменша калюжа може бути місцем розмноження комарів.

Там, де цілковите осушення водозборів є неможливим через їхній великий розмір чи з инших причин — найкращий спосіб нищення яєць комарів та хробачків, що вилупились з них, є поливання поверхні води нафтою, або ни-

шими спеціяльними плинностями. При нормальних економічних умовах цей спосіб не дуже дорогий. Цього способу винищування комарів було вжито, коли будували Панамський канал. Можна з певністю сказати, що лише цей та инші заходи в боротьбі з малярією й другою важкою хоробою — "жовтою лихоманкою" — дали змогу закінчити будування Панамського каналу, бо доти всі спроби добудувати канал кінчилися невдало, через велику смертність робітників, що гинули від цих хоріб.

Дуже успішно вживають для боротьби з комарями росплід усяких "комариних ворогів". З цею метою спеціяльно росплоджуються у водостоях усякі риби (напр., короп) та водяних комах, що винищують яєчка й хробачків комариних. Щоб винищити дорослих комарів, розплоджують кажанів. Тоді для них роблять спеціяльні будиночки, подібні до голубників, що вміщають в собі 2—3 тисячі кажанів. Комарі становлять головну потраву для кажанів і ці останні винищують величезну кількість їх.

Росплід кажанів має ще й таку користь, що їхній кал є дуже добрим угноєнням.

По малярійних місцевостях дуже важливо охороняти себе від укушень комарів. Для цього треба вішати над ліжком серпанкові завіси, такі ж або дротяні сітки на вікнах та дверях. Мешканці цих місцевостей, виходячи з дому, повинні закривати обличчя густою сіткою, на руки одягати грубі рукавички, на ноги — герти або камаші.

Одночасно треба вживати найенерґійніших заходів до поголовного вилікування всіх хорих на малярію. По деяких місцевостях вже одним цим заходом було винищено хоробу, бо коли не має хорих, то й комар не може пошкодити — він не має в кого висмоктати малярійної крови.

За найкращий лік і досі вважається хінін. Вбираючись у кров, хінін убиває малярійних плазмодіїв, а також побуджує орґанізм хорого до інтензивної боротьби з хоробою. Але треба знати, що припинення лихоманних приступів ще не означає цілковитого видужання. Малярія — дуже вперта хороба й легко переходить в потайну безлихоманну форму, що нишком підточує орґанізм. Отже, по-перше, хінін треба вживати *неодмінно за вказівкою лікаря,* бо неправильне вживання його може лише призвичаїти плазмодіїв до хініну, замісць того, щоби вбити їх, і тоді буде дуже важко вилікувати цю хоробу. По-друге, хінін треба вживати й після припинення приступів (також за вказівками лікаря) протягом 1— 1½ місяців, щоби уникнути переходу малярії у потайну, хронічну форму, коли можливі часті "рецидиви" (звороти) хороби.

Хінін з успіхом уживають і як запобіжний спосіб. Для цього рекомендується всім мешканцям (хорим і дужим) малярійних місцевостей що весни й що літа протягом 2—3 місяців що-дня ковтати невеличкі дози хініну. Там, де такого заходу було вжито своєчасно (напр. в Італії та инш. країнах), кількість захорувань на малярію зменшувалась на 90%. Але для цього потрібно, щоб хінін видавався даремно, та щоб населення свідомо ставилося до справи.

Нарешті, зазначимо, що кожний хорий на малярію мусить вважати лікування не за свою приватну, особисту справу, але *за громадський обов'язок, бо хорий* є джерелом пошести, небезпечним для оточення.

Др. Л. Д. Каплан.

СПРАВОЗДАННЯ ВІДДІЛІВ СЕКЦІЇ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ ПРИ СТОВ. У.Р.Д.

Ріджайна, Саск.

Відділ Секції Жен.-Роб. ім. І. Цепка при відд. Стов. У.Р.Д. в Ріджайні, відбув свої річні збори дня 31. грудня 1923 р. Збори отворила т-ка С. Лапчук. Предсідателювала т-ка Л. Марчук а секретарювала т-ка Д. Пуріч. Предсідателька прочитала порядок зборів, який принятий в цілости. Відділ числить 17 членкинь. Опісля старий заряд здав справоздання за 1923 рік, яке представляється так: річні збори 1. Місячних зборів 10. Тижневих засідань 33. Спеціяльних засідань 7. Відчитів 3. Читань 4. Спільних читань 6. Дебат 1. Лєкція 1. Концертів 2. Концерт-мітінґ 1. Представлень 5. Забав 11.

За 1923 рік Відділ С. Ж.-Р. вислав на поміч слідуючим: на політичних вязнів в Сх. Галичині $15.00. На поміч "У.Р.В." $17.00. На поміч "Г.Р." $63.36. До Едмонтону на поміч страйкуючим $20.00. На поміч діточим садкам $5.00. На поміч "Робітниці" в Злуч. Державах $5.00. На оборончий фонд "У.Р.В." $5.45. На сплату довгу У.Р.Д. в Мус Джо $10.00. Страйкуючим в Сидней $15.00. До У. Р.Д. в Ріджайні $62.00.

Відділ працював скільки було можливо підчас збирання пресового фонду і також инших збірок. Дальше слідує фінансове справоздання за минулих 12 місяців, так:

Загального приходу	$369.11
Загального росходу	364.85
В касі осталось	$ 4.26

До заряду на 1924 р. вибрано слідуючих товаришок: В. Габуза, орґанізаторка; П. Яцентий, заст орґ.; Л. Марчук, секретарка; С. Сасинюк, заст. секр.; Г. Шмонь, касієрка; Д. Павлюк і К. Корніцка, контрольна комісія.

Леонтина Марчук, секр.

Відділ Секції Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. ім. Івана Цепка, в Ріджайні, Саск.

Торонто, Онт.

Заки приступлю до самої річи, хочу сказати пару слів відносно орґанізаційних справ взагалі. Теперішнє людство переживає переломову хвилю. Орґанізація світа збудована на визискові людини людиною. Одні є ворцями добробуту, які своєю працею витворюють продукт для заспокоєння потреб людей, а другі наче ті трутні живуть з праці других. І людство через це поділилося на ріжні верстви. Верства, яка живе коштом других є чисельно мала, але добре зорґанізована і в її орґанізації є сила пануючої кляси — капіталістів.

Друга верства, хоч числом велика, однак ще не добре зорґанізована до здобуття належних її прав. Але останні події в світовій війні, а головно Велика Революція на Сході, прискорили свідомість поневолюваної верстви суспільства. І робітнича кляса, щоби перевести успішно наложену на неї задачу, себто перемінити сьогодняшний устрій, мусить бути добре зорґанізована, бо лиш в робітничій орґанізації лежить жерело сили. Наше українське робітництво теж зрозуміло це і орґанізаційний рух в останніх часах зріс. Тут хочу зазначити, що жіноцтво, яке творить орґанічну складову часть в суспільстві, а котре під впливом христіянізму та буржуазних законів цілими століттями стогнало в неволі, позбавлене людських прав. Сьогодня обставини і само життя, за яке приходиться нам кождого дня зводити завзяту боротьбу, примушують жінку задуматись над тим життям, та заняти до цего якесь становище. І останні роки жіночі робітничі орґанізації зростають по цілій Канаді. Вони мають найпригідніщі обставини до розвитку в індустріяльних та більших містах. До таких міст належалоб і Торонто. Тутешний відділ Секції Женщин-Робітниць ім. Р. Люксембурґ заснований в вересні 1922 р. і числить 58 активних членкинь. Праця від того часу більше була звернена в напрямі здобуття матеріяльних средств на ріжні цілі, як несення помочі голодуючим, підмогу політичним вязням в Сх. Галичині, кампанію роб. пресі "У.Р.В.", "Г.Р." і "Г.П." Збирано фонд допомоги сиротам в Радянських Републиках. Також видавано допомогу діточим робітничим школам, які істнують при відділах Р.П.К. і страйкуючим вуглекопам в Новій Скошії. Відділ працював рука в руку з мужеськими відділами. Від 22. вересня 1922 року до 22. вересня 1923 року відділ відбув 28 засідань адміністраційного характеру, 9 спеціяльних засідань, 4 масові віча, 3 відчити, 2 пропаґандові віча, 7 забав і 4 аматорські вистави. При відділі істнує аматорський гурток і просвітний комітет. 10. грудня 1923 р. відбулися річні збори відділу, які одобрили працю уступаючого заряду та вибрали новий, в склад якого увійшли слідуючі товаришки: Марія Майкут, орґанізаторка; Марія Павлович, заст. орґанізаторки; Олександра Віцінська, рек. секретарка; Н. Ґрекул, заст. секретарки; Татяна Яськевич, фін. секр.; Софія Беш, касієрка; М. Чорній, кольпортерка; Анна Бабій, М. Голіната, Павліна Горбатюк, контрольна комісія:

А. Віцінська, секр.

Фінансовий звіт представлявляється так:

ПРИХІД:

Жовтень	$ 12.51
Листопад	13.00
Грудень	15.04
Січень	204.55
Лютий	1.50
Март	66.55
Цвітень	162.90
Май	5.40
Червень	——
Липень	21.78
Серпень	20.45
Вересень	23.13
Разом	$546.81

РОСХІД:

Жовтень	$ 2.19
Листопад	1.25
Ґрудень	1.71
Січень	152.42
Лютий	——
Март	49.10
Цвітень	191.33
Май	——
Червень	38.00
Липень	21.40
Серпень	18.25
Вересень	24.55
Разом	$500.20

ПОВТОРЕННЯ:

Загальний прихід	$546.81
Загальний росхід	500.20
Остає в касі	$ 46.61

Т. Яськевич, фін. секр.

Мус Джо, Саск.

Відділ Секції Жен.-Роб. при відд. Стов. У.Р.Д. "Нове Життя" в Мус Джо, відбув свої річні збори дня 13. січня 1924 р.

Збори отворила т-ка Мидак, предсідателювала т-ка Косик, секретарювала т-ка Мельничук. Відділ числить 18 членкинь, котрі сповняють свої членські обовязки. Відбув відділ 30 звичайних зборів, 6 засідань комітету, 16 відчитів і лекцій, 2 представлення і 13 забав.

Фінансове справоздання за 12 місяців представляється так:

Загального приходу	$418.09
Загального роходу	384.20
В касі остає на 1924 рік	$ 34.08

До заряду на 1924 рік увійшли слідуючі товаришки: В. Мидак, орґ.; Н. Миронюк, заст. орґ.; Е. Косик, прот. секр.; А. Щелецька, заст. секр.; А. Бабич, фін. секр.; М. Козен і А. Басараба — контрольна комісія.

Е. Косик, секр.

Дромгелер, Алта.

Відділ Секції Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. ім. Рози Люксембурґ в Дромгелер, Алта. заснований, 14. січня 1922 р. Від часу заснування, наш відділ зробив велику моральну роботу і мав немалий успіх в своїй орґанізаційній праці. Устроювано ріжного рода підприємства на поміч голодуючим в Рад. Республіках, політичним вязням Східної Галичини та "У.Р.В.", "У.Щ.В.", "Голосови Робітниці" і "Робітниці". Товаришки брали активну участь в устроюванню робітничих свят а також кампанії допомоги робітничій пресі.

Від часу заснування відділу було устроєно кілька публичних віч. Товаришки сходяться кожної неділі по полудни, читають та дискутують на ріжні теми.

Наш відділ числить нині 39 членкинь, хоч на фотоґрафії є лише 22, бо решта товаришок до фотоґрафії з ріжних причин не могли явитись. Ми віримо, що в короткім часі не буде ані одної женщини-робітниці в Дромгелер, котра не належала би до нашої орґанізації.

А. Харик, фін. секретарка.

Відділ Секції Женщин-Робітниць ім. Рози Люксембурґ при відд. Стов. У.Р.Д. в Дромгелер, відбув свої річні збори дня 2. січня 1924 р. Збори отворила орґ. т-ка Гнатишин. Предсідателювала т-ка Ґута, секретарювала т-ка Мельничук. Відділ числить активних 35 членкинь і відбув 12 місячних зборів, 4 спеціяльних, 2 відчити, 9 спільних читань і 13 дискусій.

Відограно 8 представлень та устроєно 7 забав.

Фінансове справоздання представляється так:

ПРИХОДИ:

Січень	$124.20
Лютий	58.60
Март	156.60
Цвітень	41.30
Май	22.75
Червень	102.15
Липень	43.05
Серпень	97.00
Вересень	1.60
Жовтень	72.25
Листопад	212.95
Грудень	227.25
Переносу з 1922 р.	10.55
Разом	$1,169.25

Відділ Секції Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. ім Рози Люксембурґ в Дромгелер, Алта.

РОСХОДИ:

Січень	$121.90
Лютий	62.80
Март	80.95
Цвітень	69.70
Май	34.90
Червень	120.60
Липень	43.35
Серпень	97.00
Вересень	.60
Жовтень	72.25
Листопад	212.95
Грудень	227.25
Разом	$1,144.25

ПОВТОРЕННЯ:

Прихід	$1,169.25
Росхід	1,144.25
В касі остається	$. 25.00

По справозданню заряду і комітетів, обговорено деякі справи на користь орґанізації і приступлено до вибору заряду та комітетів на 1924 рік. Д заряду вибрано слідуючих товаришок: М. Юхим, орґ.; Н. Кузик, прот. секр.; А. Харик, фін. секр. До просвітного комітету товаришки Т. Тригуб, А. Харик, Ф. Шпиляк. До мистецького комітету товаришки М. Юхим, Ф. Дмитрук, К. Гнатишин.

За річні збори відділу Секції Жен.-Робітниць в Дромгелер:

К. Ґута, предс. Мельничук, секр.

Келґари, Алта.

В четвер 10-го січня 1924 р. відбулися загальні річні збори відділу Жен.-Робітниць при філії Стов. У.Р.Д. в Келґари. На зборах, кромі товаришок, було теж поважне число і товаришів, які прислухувалися нарадам. Збори отворила орґанізаторка т-ка П. Ґреґорик і завізвала товаришок, щоби вибрали предсідательку. На предсідательку вибрано т-ку Н. Ластівку. По провіренню членкинь, т-ка предсідателька покликала до справоздання заряд. Справоздання заряду товаришки приняли одноголосно.

Адміністраційних зборів було 5, спеціяльних 2, пропаґандових мітинґів 2, загальних дискусій 3, спільних читань 8. Також женський відділ помагав товаришам у всякій иншій роботі: в святкованню пролетарських свят, устроюванню концертів, пікніків, представлень, забав і т. и.

Матеріяльне справоздання за 1923 рік представляється так:

Приходу було	$236.16
Перенесено з 1922 року	32.17
Разом	$268.33
Росходу за 1923 рік було	262.76
Остає в касі на 1924 рік	$ 5.57

По справозданню заряду, обговорено багато инших важних справ в користь нашої робітничої орґанізації і приступлено до вибору нового заряду на 1924 рік.

До заряду увійшли слідуючі товаришки: Г. Дзвідзінська, орґ.; А. Филипчук, заст. орґ.; О. Скигар, прот. секр.; Н. Данилишин, фін. секр.; Н. Ластівка, А. Королюк і П. Ґреґорик, — контрольна комісія. Товаришку П. Ґреґорик вибрано ґардеробщицею, а Н. Ластівку кольпортеркою і делеґаткою до філії Стов. У.Р.Д.

Також вибрано два комітети: просвітний і мистецький, які мали-би помагати зарядови в веденню роботи.

Хоч здається, що 1923 рік виказався не так то з великими успіхами, як цего нам бажалося, однак це тому, що багато часу і енерґії треба було посвятити на будову У.Р.Д. в Келґари.

Сподіємося, що 1924 рік принесе нам більші успіхи, як моральні, так і матеріяльні, тому, що є вже своє вигідне приміщення, де можна робити роботу. Бо й Тарас Шевченко сказав: "В своїй хаті, своя правда і сила і воля". Однак це буде залежати від наших сил, щирости, а також від обставин.

Н. Данилишин, секр. зборів.

Саскатун, Саск.

В середу, дня 9. січня ц. р. відбулися в Саскатуні загальні річні збори Відділу Женщин-Робітниць. Орґанізаторка т-ка Т. Васілка отворила збори. Предсідателювала т-ка Горбатюк а секретарювала т-ка Антонюк.

Після прочитання програми, яка зістала принята зборами, орґанізаторка здала справоздання з цілорічної діяльности відділу. Зясувавши вкоротці моральний і матеріяльний бік відділу т-ка орґанізаторка взивала женщин-робітниць до дальшої невпинної праці на будуче. Після того слідували справоздання фінансової і рекордової секретарок. Відділ відбув за минулий рік 11 місячних зборів, 13 спеціяльних, 5 відчитів, 5 спільних читань, 3 концерти, 3 представлення, 1 кошикову забаву, 2 краваткові забави, 1 пікнік, 6 звичайних забав. Відділ відсвяткував також дня 8. марта минулого року Міжнародний день Женщин-Робітниць, а инші пролетарські свята святкував спільно з філією Стов. У.Р.Д.

До заряду на 1924 р. увійшли слідуючі товаришки: О. Кобзей, орґ.; В. Ліліцак, заст. орґ.; Т. Васілка, рек. секр.; К. Антонюк, заст. секр.; М. Дубик, фін. секр.; Д. Савула, кас. До контрольної комісії увійшли М. Горб--юк, А. Кальмуцька і Ґ. Макутра; Н. Рибак, кольп. Відділ числить 30 членкинь, що сповняють свої членські обовязки.

Фінансове справоздання за минулий рік представляється так:

Приходу було	$1,058.70
Росходу	979.90
В касі остає на 1924 рік	$ 78.80

На сплату довгу У.Р.Д. відділ виасиґнував $675.00. В кампанії збирання пресового фонду для "У.Р.В.", "Г. П." і "Г.Р." наш відділ брав участь спільно з філією У.Р.Д.

Т. Васілка, секр.

Летбридж, Алта.

Наш відділ Секції Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. ім. С. Мельничука відбув річні збори 30. грудня 1923 р. на яких старий уряд здав справоздання з цілорічної діяльности.

Наш відділ числить 29 членкинь. Протягом року наш відділ відбув 6 місячних зборів, 2 квартальних, 2 спеціяльних, 4 звичайні мітінґи, 4 лекції і 3 спільні читання. Підприємства наш відділ устроїв слідуючі: 5 представлень 4 забаві з танцями і 1 базар. Справоздання заряду прийнято одноголосно.

До заряду на рік 1924 увійшли слідуючі тов-ки: Марія Кучурян, орґанізаторка; Марія Пашківська, заст. орґанізаторки; Тетяна Жовтяк, секретарка-скарбник; Параска Лазарюк, прот. секр.; Василина Боднарюк заст. прот. секр.; тов-ки Софія Сопко, Розалія Роґожа і Софія Шлемко, контрольорки.

Фінансове справоздання за рік 1923 представляється так:

ПРИХОДИ:

Март	$ 18.00
Квітень	162.45
Май	37.75
Червень	26.00
Липень	39.60
Серпень	166.60
Вересень	43.75
Жовтень	189.70
Листопад	——
Грудень	62.40
Разом	$746.25

РОСХОДИ:

Март	$ ——
Квітень	125.60
Май	75.15
Червень	35.00
Липень	11.85
Серпень	201.00
Вересень	——
Жовтень	192.95
Листопад	21.00
Грудень	50.00
Разом	$712.55

ПОВТОРЕННЯ:

Прихід	$746.25
Росхід	712.55
Остає в касі на 1924 р.	$ 33.70

За контрольну комісію:
Єлена Булиховська, Розалія Роґожа і Т. Виростик.

П. Л., секр.

Відділ Секції Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. ім. С. Мельничука в Летбридж, Алта.

Ошава, Онт.

Дня 9-го січня відбулися річні збори нашого відділу Секції Женщин-робітниць при Стов. У.Р.Д. ім. П. Шеремети, при співучасти кількох товаришів. Заряд відділу здав справоздання з своєї діяльности за минулий рік.

Відділ числить 12 членкинь. За минулий рік відділ відбув 19 адміністраційних зборів, 3 спеціяльних, устроїв 2 лекції, 2 масові зібрання, 2 представлення, 1 концерт і 3 забаві. Відділ бере до кольпортажі 10 прим. кожного числа "Голосу Робітниці".

Фінансове справоздання відділу представляється так:

ПРИХОДИ:

Червень	$ 31.07
Липень	224.70
Серпень	74.25
Вересень	81.03
Жовтень	——
Листопад	163.89
Грудень	32.25
Разом	$607.19

РОСХОДИ:

Червень	$ ——
Липень	126.50
Серпень	——
Вересень	237.43
Жовтень	8.50
Листопад	125.60
Грудень	45.52
Разом	$543.55

ПОВТОРЕННЯ:

Загальний прихід	$607.19
Загальний росхід	543.55
Остає в касі на 1924 р.	$ 63.64

Справоздання урядниць і контрольної комісії було принято одноголосно.

До заряду на 1924 рік увійшли слідуючі товаришки: Шевчук, орґ.; М. Пелешок, фін. секр.; А. Древняк, прот. секр.; Ф. Ґажелюк, касієрка. До контрольної комісії увійшли: П. Гринів, Рутька, А. Луків.

А. Древняк, прот. секр.

Монтреал, Кве.

Дня 3. січня 1924 р. відбулося річне справоздання Відділу Жен.-Роб. при відділі Стов. У.Р.Д. в Монтреалі. Предсідатель т. М. Яворський відкрив збори.

Відділ числить 17 членкинь. Відбуто 48 адміністраційних і 7 спеціяльних мітінґів. Обороту за 1923 р. було $164.70. Росходу $80.00. В касі остало на рік 1924 $84.70.

До нового заряду увійшли: т-ка П. Кукіячук, орґанізаторка; т-ка В. Батрин, прот. секр.; т-ка А. Гець, фінансова секретарка; т-ка Т. Плавуцька, касієрка; т-ка М. Беркета, кольпортерка. Контрольна комісія: т-ки М. Яблонська, А. Мамчур, М. Яворська.

А. Черна, секр. зборів.

Вест Форт Виліям, Онт.

Відділ Секції Женщин-Робітниць ім. Л. Українки в Вест Форт Виліям, Онт. відбув свої річні збори дня 3. лютого 1924 р. Збори отворила заступниця орґанізаторки т-ка М. Загаровська. Предсідателювала т-ка В. Пачковська а секретарювала т-ка П. Макарова.

Передовсім перечитано програму зборів і приступлено до провірення членкинь відділу.

Відділ числить 24 членкині, що сповняють свої членські обовязки. Справоздання заряду за 1924 рік членкині приняли одноголосно.

За минулий рік заряд відбув 7 місячних зборів, 15 засідань, устроїв 2 концерти, 1 представлення, 1 пікнік, 3 лекції і 3 забави.

Фінансове справоздання за минулий рік.

Загального приходу було	$191.97
Загального росходу	126.38
Остається в касі на 1924 рік	$ 65.59

Потім приступлено до вибору заряду на 1924 р. До заряду увійшли слідуючі товаришки: Е. Чепесюкова, орґанізаторка; Ф. Шадна, заст. орґ.; Ю. Равлюкова, прот. секретарка; П. Рубанцева заступниця прот. секр.; К. Борецька, фін. секр.; А. Черкасова, касієрка; П. Маракова, кольпортерка; контрольна комісія: М. Загаровська, М. Бжижінська і Т. Мандрикова.

Е. Чепесюкова, орґанізаторка.
Ю. Равлюкова, секретарка.

Гемилтон, Онт.

Дня 20. січня 1924 р. Відділ Женщин-Робітниць ім. Петра Шеремети, відбув свої загальні річні збори під предсідательством тов. Ліліцака. Секретарювала т-ка Станіцька. На зборах заряд здав справоздання за минулий рік. Справоздання представляється так:

На протязі всього свого істнування, себто від 14 січня 1923 р. до 1. січня 1924 р. членкинь вписалося 34; з них 5 виїхало, 10 з залеглими вкладками.

Мітінґів місячних відбулося 12, спеціяльних 5, лекцій 33, відчитів 3 і одно масове віче; забав 4, представлень 2, а також 8. марта відсвятковано жіноче свято.

Пресового фонду вислано: до "Робітниці" в Ню Йорку, "Голосови Робітниці" і "Укр. Роб. Вістям" в Вінніпеґу на суму $50.00 і до Торолд на поміч хорій товаришці Терентяк $12.00, що разом виносить $62.00. Крім цего женський відділ брав участь в мужеських орґанізаціях відділу У.Р.Д. ім. Т. Шевченка і відділу У.С. Р.П.К. в допомозі хорим, політичним вязням і страйкуючим в Новій Скошії.

Фінансове справоздання представляється так:

Прихід за рік	$333.63
Росхід	300.29
В касі остає на 1924 рік	33.34

До заряду на 1924 рік вибрано слідуючих товаришок: Д. Станіцька, орґанізаторка; А. Яківчук, прот. секр.; О. Чижишин, фін. секр.; В. Петрос, касіерка; Н. Тракало, кольпортерка; Н. Костик, делеґатка до Роб. Партії Канади; О. Свистун, режіс.; А. Мензатюк, ґардер.; О. Порайко, Р. Коруняк і Ю. Лівінська — контрольна комісія; т.т. І. Дячук, С. Павлик і І. Ліліцак — просвітний комітет.

А. Яківчук, секретарка.

ДОПОМОГА "ГОЛОСОВИ РОБІТНИЦІ".

ПРИМІР ГІДНИЙ НАСЛІДУВАННЯ.

Едмонтон, Алта.

Дорогі Товаришки!

Наш жіночий відділ при Стов. Укр. Роб. Дім в Едмонтоні під теперішній тяжкий час, починає виявляти як не більше руху-життя, то бодай змагається до него.

Переживаемо ріжні хвилі, стараемося по можливости робити щобудь і майже всі стрічаемось з одним і тим самим: з браком проводу, браком вказівок. "Голос Робітниці" був і є для нас одинокою провідною зорею серед непривітнього окруження, та на жаль лиш раз на місяць відвідує він наші самітні, порозпорошувані гуртки. Тимчасом ми почуваемо себе опущеними, самітними. Наші товариші заняті своїми справами і не дуже звертають на нас увагу, а часом досить холодно дивляться на справи нашої орґанізації.

Нам конче потрібно когось, хтоб був при нас все і постійно вказував нам шлях. "Голос Робітниці" мусить бути побільшений і повніщий.

Однак ми знаемо, що зробити можуть це тільки самі робітниці.

Побачивши це, ми рішили зробити початок. Відограли на цю ціль представлення, з якого весь чистий дохід призначили на побільшення нашого журналу. В залученню посилаемо вам почтовий переказ на суму $65.05.

Думаемо, що й другі жіночі орґанізації застановляться над цею пропозицією і попруть її всіми можливими способами.

Добро нашої орґанізації, добро цілої працюючої кляси, залежить найбільше від того, як далеко поступить жіноцтво на полі самосвідомости.

Як довго ми женщини будемо сповняти слухняно волю можних світа цего, так довго ми будемо перешкодою в надлюдських змаганнях наших товаришів недолі.

Обовязком нашим побільшити і удосконалити наш журнал, щоб він був для нас дійсним жерелом науки.

Взиваемо й инші жіночі орґанізації поступити в такийже самий спосіб.

Ваша за визволення жінки-робітниці,

А. Зень, фін. секретарка.

Ватерлю, Онт.

Дорогі Товаришки!

Я дуже жалую, що так спізнилась з пресовим фондом для нашого журналу "Голос Робітниці". Висилаю $2.00 і взиваю всіх тих товаришок, які ще не дали на "Г.Р.", щоби й вони сповнили свій пролетарський обовязок. Нехай наш літературно-науковий журнал "Г.Р." стане тижневиком, а не місячником. Але в цему можемо тільки ми самі допомогти. Не повинно бути між нами ані одної товаришки, яка жалувалаб дати доляр або два на піддержання нашого журналу. Час вже нам зрозуміти та пізнати робітничий рух, та не жити більше в дотеперішній темноті.

Товаришки Робітниці! Вступайте громадно до своєї робітничої орґанізації! Читаймо всі робітничу пресу і нехай не найдеться ані одної жінки-робітниці-Українки, яка не належалаб до своєї клясової орґанізації. Подивімся, товаришки, на своїх діточок, які мають по 2 або по 3 роки. Вони співають між собою: "Підводьтесь ви нуждарства діти!..." Правда, не розуміють ще вони цих слів, але виростуть, то зрозуміють. А хіба нам товаришки не сором, що ми вже женщини і часто не розуміемо цих слів, хоч маемо по 20 або й 30 літ?

Освідомлюймо себе, товаришки! Читаймо та орґанізуймося! Хай живе пролетарська злука! Хай живе згода і єдність серед робітниць та робітників! Хай живе наш дорогий журнал: "Голос Робітниці!"

З товариським привітом,

Анеля Садовська.

Вест Форт Виліям, Онт.

На заклик т-ки А. Грабової складаю $2.00. Один доляр на передплату "Голосу Робітниці" а доляр на пресовий фонд "Г.Р.". Сповняю свій обовязок, котрий тяжить на нас робітницях, бо як ми робітниці не поможемо нашому дорогому журналови, то наші вороги не поможуть. І рівнож апелюю до всіх вас товаришки: не жалійте одного доляра, а поможіть нашому журналови, котрий і нам робітницям помагае освідомлятися. А коли ми будемо освідомлятися і орґанізуватись в женські відділи так як товариші робітники в свої робітничі орґанізації, тоді ми спільно зможемо постояти за наші робітничі права, а побіда певно по нашій стороні. Тож до праці товаришки

робітниці! Берімся до праці і чим скорше спішім на поміч "Голосови Робітниці"! Закликаю також зложити таку суму, як я, на "Голос Робітниці" товаришок, С. Андрейчукову, А Оліярникову з Форт Виліям, Т. Шадну з Вест Форту, А. Ґаджосову і К. Квєцень з Віндсор, Онт.

З товариським привітом,

Ю. Равлюкова.

Лавой, Алта.

Читаючи кілька чисел "Голосу Робітниці" найшла я дорогий матеріял науки для женщин-робітниць, який необхідно знати так замужній, як і дівчині.

Дуже я вдоволена тим, що женщини-робітниці вже зачали розуміти, що треба братися до науки.

Я, як фармерка-робітниця, не хочу лишитись по заді свідомих робітниць, тому посилаю $1.00 як передплату на наш дорогий журнал "Голос Робітниці".

Взиваю всіх женщин-фармерок-робітниць, щоби також передплачували собі цей журнал, бо тільки з него можна навчитися чогось корисного. Ану робітниці-фармерки, не лишаймося позаді свідомих робітниць міста. Доляр, то не гроші! Ану, хто з вас передплатить за мною "Голос Робітниці"! А за доляра одержите дорогу науку, вартости сотки долярів.

З товариським привітом,

Анна Семенюк.

Дромгелер, Алта.

Дорогий "Голосе Робітниці"!

Мені вже аж надокучило бути без тебе. Ось і посилаю тобі одного долара на передплату, за що ти маєш приходити до моеї хати цілий рік. Твоє імя є "Голос Робітниці" і в тобі багато пишеться про справи, що обходять нас женщин робітниць. При цім кличу і до вас товаришки робітниці, старайтеся підтримати наш журнал; ставайте передплатницями його і по змозі шліть на пресовий фонд. Ніхто инший не підтримає нашого журнала, як ми самі цего не зробимо.

Хай живе "Голос Робітниці" та робітнича преса взагалі!

З товариським привітом,

Катерина Гнатишин.

Вест Форт Виліям, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам почтовий переказ на суму $5.00. Оден долар як передплату, а $4.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці". Хоч мене ще ніхто з товаришок не закликав зложити на прес. фонд "Гол. Роб.", я поспішаю з своєю допомогою, бо розумію, що нам робітницям і робітникам не треба чекати аби нас хтось аж закликав до нашого обовязку. Ми повинні підтримувати робітничу пресу, що наша змога, бо знаємо дуже добре, що нашу пресу капіталіст ані капіталістичні прихвостні не пітримають, тільки ми самі мусимо старатися, щоби робітнича преса вдержалася та зростала.

Сподіюся, що цей пятий зїзд ухвалить, щоби наш журнал "Голос Робітниці" виходив 2 рази в місяць, чого я дуже бажаю. Вірю, що мої бажання сповняться.

Я апелюю до всіх свідомих товаришок, щоби збирали передплату та прес. фонд для "Гол. Робітниці" скільки лиш можливо. Покажім, товаришки, своїм ворогам, що ми годні і уміємо постояти за свою робітничу пресу. Ми повинні вступати до орґанізації і освідомлювати себе і других, бо бачимо, що нині по цілім світі робітники і робітниці стають в орґанізовані ряди і самі собі добувають свідомість та кращі умовини життя. Тож і ми не можемо бути позаді.

Я закликаю зложити не менше, як по $1.00 на прес. фонд "Голосу Робітниці" слідуючих товаришок з Вест Форт Виліям: П. Маракову, М. Грабюкову, П. Рубанцеву, Т. Мандрикову, Е. Дудкову, Р. Ґлютову; з Форт Виліям — М. Козикову, М. Мойсюкову і т-ку Каміновську.

Сподіюсь, що викликані мною товаришки не відкажуться від жертв і ще покличуть своїх знайомих.

Нехай жиє "Голос Робітниці"! Нехай жиє робітнича визвольна ідея! Нехай живе працюючий народ!

З товариським привітом,

Елеонора Чепесюкова.

Вест Форт Виліям, Онт.

На поклик т-ки С. Галущак з Лонґ Лек, Онт. складаю на пресовий фонд "Г.Р." $1.00 а $1.00 висилаю на передплату "Г.Р." на слідуючий рік.

Також закликаю слідуючих товаришок зложити на цю ціль по долярови: О. Кузик і Т. Шадну з Вест Форту. Вірю, що згадані товаришки не відмовлять такої малої помочи для так дорогого нашого журналу.

К. Борецька.

Портедж ля Прері, Ман.

На поклик т-ки М. Виноградової складаю $1.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці", а $2.00 передплати і покликаю т-ку М. Биреску, з Бінфейт, Саск. зложити таку ж жертву на пресовий фонд.

Марія Литвин.

Портедж ля Прері, Ман.

В 12. ч. "Голосу Робітниці" викликала мене т-ка М. Виноградова зложити $1.00 на пресовий фонд нашого журналу. У відклик на цей заклик посилаю $1.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці" і $2.00 передплати. Закликаю товаришок Каролю Голик, з Портедж ля Прері, Ман. і Ольгу Білокрилу з Лазаре, Ман., щоб вони зложили таку саму суму на пресовий фонд "Голосу Робітниці".

З товариським привітом,

Катерина Амбросяк.

Медісін Гет, Алта.

Дорога Редакціє!

В залученню посилаю Вам почтовий переказ на $19.35, з чого прошу відчислити $4.00 на відновлення передплати на "У.Р.В.", $1.00 на передплату "Голосу Робітниці" а

$14.35 на пресовий фонд "Голосу Робітниці". Останню суму я зібрала в нашій місцевості між товаришами і товаришками. Імена жертводавців слідуючі:

По $1.00: Павліна Дирда, М. Лазечко, Д. Финюк, К. Слободян, С. Худик, М. Борис, Ю. Дорогій; по 50 ц.: А. Синик, А. Козьмик, П. Шафран, О. Кондрат, Н. Кравчук Н. Гладій, Т. Андріящук, О. Муґлін, В. Муґлін, М .Лукашевич; по 30 ц.: В. Рогатин, Й. Градовий; по 25 ц.: О. Мункин, Розалія Беник, М. Федина, П. Козьмик, П. Петрик, В. Тодораш, В. Андріящук.

Нехай жиє "Голос Робітниці"!

Ваша за кращу будучність,

Павліна Дирда.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик т-ки М. Бейґер складаю на пресовий фонд "Голосу Робітниці" $1.00 і закликаю т-ку Анну Бялозорську в Вінніпеґу щоб зложила таку-ж суму на цю саму ціль.

Ф. Стасишин.

Вест Форт Виліям, Онт.

На поклик товаришки Потягайлової складаю на пресовий фонд "Голосу Робітниці" $1.00 і висилаю $1.50 на відновлення передплати. Закликаю товаришок з цеї місцевости, щоб постаралися якнайшвидче вирівнати свою передплату, якщо цего не зробили, а також щоб і не забували про пресовий фонд для "Голосу Робітниці".

З товариським привітом,

Параска Рубанець.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик т-ки Ю. Шафранської складаю $1.00 на пресовий фонд "Голосу Робітниці" і бажаю нашому журналови, щоб він і на дальше ширив просвітну працю серед женщин-робітниць і поборював темноту.

Хай живе "Голос Робітниці"!

М. Лотоцька.

Вест Торонто, Онт.

Дорога Редакціє!

Прошу не відмовити мені помістити пару слів в нашім дорогім журналі "Г.Р."

Дорогі Товаришки! Дуже жалую, що не сповнила свого обовязку зглядом нашого журналу в означенім часі. Здоровля в мене не таке, як повинно б бути, тому й мусіла виїхати з мійських ґазів на фарму до роботи на кілька місяців, в котрих було призначено збирати фонди для "Г.Р." Повернувши з роботи опять до міста я пішла поміж свідомих робітників і робітниць і назбирала на пресовий фонд $9.00.

Імена жертводавців як слідує:

С. Беш, $1.00; по 50 ц.: С. Андрейко, М. Сеньків, М. Моравський, А. Юськів, Г. Макух, М. Кучмінський, Д. Покорчак, В. Дмитришин, П. Боюк, С. Гилюс, П. Демік; по 25 ц.: І. Жмурчик, М. Мельник, І. Бащук, В. Неспюк, І. Шастала, Ф. Бризіцький, І. Тичинський, Дяк, І. Косцюк, М. Адашин. Разом $9.00.

Тож до праці, товаришки! Постараймося, щоб наш журнал виходив що тижня. Обовязком кождої української робітниці читати і передплачувати цей журнал і підпомагати пресовим фондом.

Хай жиє "Голос Робітниці"! Хай жиє єдність між робітницями в цілому світі!

Остаюсь в боротьбі за кращу долю,

Софія Беш.

Ватерлю, Онт.

Читаючи "Голос Робітниці" і бачучи, що на піддержку нашого журналу напливають фонди з ріжних місцевостей, де тільки жиють українські робітниці, ми, гурток робітниць зорґанізовані при Стов. У.Р.Д. в жіноче товариство ім. П. Шеремети в Кіченер і Ватерлю, постарались прийти з помічччю нашому журналові і висилаємо на цю ціль $14.40. Тутешні товаришки вистаралися річей на розіґравку, з чого власне й прийшла ця сума. Також взиваємо товаришок робітниць з всіх других місцевостей, щоби не забували жертвувати на так дорогу нам всім робітницям ціль. Хоч і пізніще, то все ж таки ліпше як ніколи.

Хай жиють жіночі відділи при Стов. У.Р.Д.! Хай жиє "Голос Робітниці"!

С. Біласька, секр.

Ріджайна, Саск.

Дорога Редакціє!

Посилаємо Вам $6.40 на пресовий фонд "Г.Р.", які ми зібрали в часі різдвяних свят. Цю суму ми зібрали в той спосіб, що ходили по хатах і ґрали на інструментах. Небагато зібрали через те, що не мали досить часу, бо мусіли йти до школи, — і не тільки я, але також і решта школярів. Тут був в нас тов. Шатульський і говорив нам, що на 1924 рік буде поміщуваний "Діточий Куток" в "Гол. Робітниці". На цю ціль ми й висилаємо ці гроші. Імена наші як слідує:

По $1.60 зложили: Петро Лапчук, Юрій Марчук, Олекса Лапчук, Василь Марчук.

На закінчення взиваємо всіх школярів, щоб не марнували центів на непотрібні кенди та инше, а складали до купки і засилали до редакції "Г.Р." на "Діточий Куток".

З товариським привітом,

Петро Лапчук, малий школяр.

Витфорд, Алта.

Дорогі Товаришки!

Бажаю Вам успіху в початім гарнім ділі для всіх нас працюючих женщин-зарібниць. Ваш голос висловлений в журналі "Голосу Робітниці" досягнув і мене на фармі в Албертійській пущі, де тільки руют кайоти а поміж ними пригноблений народ тягає свої ноги, потапаючи в темноті. А загально життя наше тут таке: Мущини при вільніщім часі беруться за сокиру і біґу та женщин тягнуть за собою, а й діток своїх не лишають на боці — всі тягнуть пні, виривають корчі та потішають себе "що працюють для себе". Їм дуже тяжко зрозуміти для кого і на кого вони працюють, бо вони не просвічені. Їм більше треба ґазети та доброї книжки, щоби вони прозріли. Але як тяжко знова прийти до них з доброю книжкою та порадою. Ти ще не почала говорити, а вже чуєш відповідь: "Та що, тажи мій дід і тато нивміли читати, але жили ліпше як я". Про жінок вже й не згадую, бо з ними справа ще гірша. Вони замісць книжками та ґазетами інтересуються звичайними сплетнями. Просвіти, просвіти нам більше треба. Книжок, ґазет!

Посилаю Вам $1.00 на передплату і закликаю всіх моїх сусідок піти моїм слідом і передплатити собі наш журнал, що поширює між українськими женщинами-працівницями слово правди і свідомости.

Марія Чернівчан.

Мус Джо, Саск.

Хвальна Редакціє!

Ми, членкині женського відділу в Мус Джо, взявши під розвагу на наших зборах справу нашого журналу "Г. Р." рішили, щоб кожда товаришка передплатила для себе "Г.Р." а також щоб старі передплатниці відновили свою передплату на 1924 рік. Отож на відновлення передплати зібрано $5.00, а декотрі товаришки вже самі вислали свою передплату.

Взиваємо всіх українських робітниць, котрі ще не є передплатницями "Г.Р." щоб стали ними, щоб читали і освідомлювалися, бо в свідомости наша сила.

Також ділимося з товаришками вісткою, що в У.Р.Д. в Мус Джо відбувається школа для неграмотних, до якої вчащає вже поважне число женщин робітниць, так грамотних як і неграмотних.

Товариші Робітниці! Вступайте в ряди женських орґанізацій. Передплачуйте і читайте укр. робітничі часописі, як "У.Р.В.", "У.Щ.В.", "Г.П." і "Г.Р." Щоб замість раз на місяць наш журнал "Г. Р." виходив кождого тижня.

То ж до праці, товаришки!

З товариським привітом,

Е. Косик, секр.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "ГОЛОСУ РОБІТНИЦІ".

Відділ Женщин-Робітниць, Едмонтон, Алта.	$65.05
Павліна Дирда, Медісін Гет, Алта.	14.35
Елеонора Чепесюкова, Вест Форт Виліям, Онт.	4.00
А. Садовська, Ватерлю, Онт.	2.00
Ф. Стасишин, Вінніпеґ, Ман.	1.00
К. Амбросяк, Портедж ла Прері, Ман.	1.00
Марія Литвин, Портедж ла Прері, Ман.	1.00
Марія Лотоцька, Вінніпеґ, Ман.	1.00
К. Борецька, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
Ю. Равлюкова, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
Марія Горбатюк, Саскатун, Саск.	1.00
Софія Бажанова, Ленґмуйр, Онт.	1.00
Катерина Аламбець, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Марія Погорілець, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
Параска Рубанець, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
Анна Ластівка, Даймонд Сиţі, Алта.	.50

"ПАМЯТНА КНИГА"

В ЧЕСТЬ МЕЛЬНИЧУКА, ШЕРЕМЕТИ І ЦЕПКА

Кожному свідомому українському робітникові й селянинові, де-б він не жив, добре відома геройська смерть незабутніх товаришів Мельничука Степана, Шеремети Петра і Цепка Івана, що гордо віддали своє молоде-надійне життя за визволення працюючого народу. Треба, щоб про Них і Їх великі діла залишився трівкий памятник для грядущих наших поколінь. З цею метою я взявся до праці над зложенням "Памятної Книги" в честь наших Товаришів-Борців і чимало призбирав цінного матеріялу, головно з Европи. Однак я щиро бажав би, щоб й канадійське та американське укр. робітництво взяло участь в цій праці і тому звертаюся до широкого робітничого загалу з слідуючим проханням: Хто має вірші, оповідання, спомини, рисунки і т. д., що відносяться до згаданих Товаришів-Героїв, нехай присилає для видрукування в "Памятній Книзі".

Про появу такої книжки буде окреме оголошення. Окрім фотоґрафій, рисунків, споминів, віршів і життєпису, в книзі будуть також фотоґрафії власноручних листів розстріляних Товаришів.

Також прошу всі робітничі товариства, без ріжниці на політичні напрямки, так в Канаді, як і в Злуч. Державах, що приняли назву ім. Мельничука, Шеремети або Цепка, повідомити мене, коли товариство приняло назву, де воно находиться та яка ціль його. Листи прошу слати на адресу Укр. Роб. Дому у Вінніпеґу, а мені їх відти вже доручать.

М. Ірчан.

Адресувати треба так:

UKRAINIAN LABOR TEMPLE
Cor. Pritchard & McGregor Sts., — Winniper, Man.

РОБІТНИЦЯ

ІЛЮСТРОВАНИЙ ЖУРНАЛ — ВИХОДИТЬ ДВА РАЗИ НА МІСЯЦЬ

В 63 РОКОВИНИ СМЕРТИ ТАРАСА ГР. ШЕВЧЕНКА

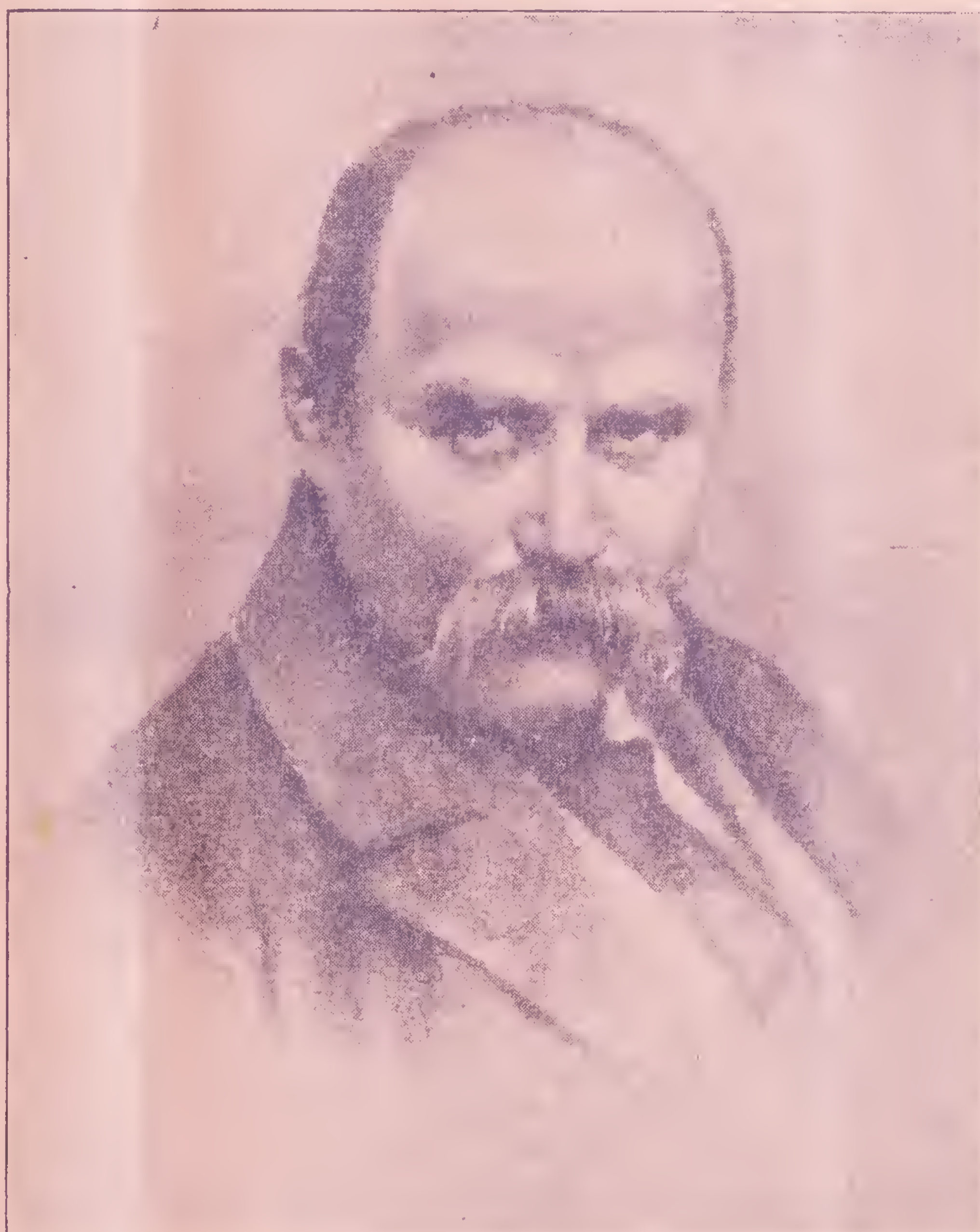

15. марта 1924. Ціна 10 центів.

Перечитайте, запамятайте і поступайте так!

Знаємо всі дуже добре, що так українським робітницям, як і робітникам, потрібно ще багато вчитися, щоби бути свідомими та всебічно освіченими. Пригадаймо тільки, в якому стані покидали ми старий край. Гонила нас тяжка доля на заробітки і часто не один з нас не вмів ще тоді писати ні читати, а як і вмів дехто, то певно не дуже багато приносило йому це знання користи. Нещасна австрійсько-польська школа в Галичині окрім знання письма може більше не давала нічого. В Канаді і Злучених Державах Америки навчило нас життя, що темній людині тяжко жити в сьогодняшному світі. Треба за всяку ціну вчитися і то вчитися самому, бо на иншу школу ми не можемо дозволити собі.

Відки-ж набувати цю науку? Не одна товаришка і товариш жаліються, що часто, помимо найбільшої охоти, вони не розуміють наукових книжок. Це правда, бо ми не переходили тих нищих степенів науки, аби бути підготованими до читання кожної книжки.

Щоб зарадити цьому, редакція журналу "Робітниці" постановила дати цю підготовку широким робітничим масам. Журнал почав виходити два рази в місяць в більшому обємі, з цікавим і найбільш приступним та ріжнородним матеріялом. Все, що написано в ньому, буде певно зрозуміле для всіх. І його можна ще більше удосконалити, тільки в цьому потрібно пильної уваги робітниць і робітників, потрібно їх підтримки. "Робітниця" міститиме такий матеріял, що він однаково потрібний і цікавий так для робітниць, як і для робітників.

Тому товаришко і товаришу, одержавши це число, спитайте себе:

Чи ваша товаришка, сестра, мати, брат, знайомі і сусіди є передплатниками "Робітниці"?

Чи ви придбали хочби одного нового читача, передплатника?

Як ні, то приступайте до праці! І памятайте, що кожна нова передплата для "Робітниці", це нова учениця, новий ученик в нашій пролєтарській школі, якою є цей журнал. Кожна нова передплата, це новий удар в голову великого нашого ворога — темноти!

Збиранням передплати і пресового фонду для свого журналу, ви сповняєте велике і корисне діло.

Доля "Робітниці" в ваших руках! Як зробите, так буде.

До праці товаришки і товариші! Все це для себе, для свойого знання.

Хай живуть нові ряди свідомого робітництва! Хай поповняться новими тисячами передплатниці і передплатники "Робітниці"! На півтора доляра в рік, може спромогтися певно кожний.

Ми ждемо вашої відповіди, ждемо відгуків вашої праці. І віримо, що ви розумієте велике значіння цеї пролєтарської школи, якою є "Робітниця".

З товариським привітом,

РЕДАКЦІЯ "РОБІТНИЦІ".

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий Журнал для Женщин-Робітниць
Орган Секції Женщин-Робітниць при Стоваришенню Український Робітничий Дім.
Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство
Передплата виносить: на рік $1.50; на пiврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the Workers and Farmers Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.50; per six months 80c
Single copy 10c.

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК I. Вінніпеґ, 15. марта (березня) 1924. Ч. 1.

Шістьдесять треті роковини смерти Т. Шевченка.

Дня 10. марта 1924 року промпнуло 110 літ, як уродився найбільший український поет Тарас Шевченко, а 11. марта минуло 63 роки з того часу, як він умер.

Уродився Шевченко в бідній, дуже бідній хатині в селі Моринцях, Київської ґубернії на Україні. Тоді на Україні була ще панщина (кріпацтво) і батько Тараса тяжко терпів, як і всі селяне - кріпаки від панського насильства.

Як було Шевченкові 9 літ, то померла його мати, а батько оженився з вдовою, яка була поганою жінкою і часто била малого Тараса. Маючи 12 літ, Шевченко став круглим сиротою, бо помер й батько. Тарас мав велику охоту навчитися читати й писати, та рисувати. Читати він навчився в дяка, але з малярством йому не пощастило. До школи ходити Тарас немав права, бо він був кріпаком пана. Правда, находив він простеньких учителів малярства, звичайно дяків, але вони були пяницями і вживали Шевченка до своїх домашніх послуг. Промучився він два роки і повернув назад в рідне село та став пастухом овець. Одного разу побачив пан - дідич, що Шевченко пасучи ягнята читає книжку, забрав його до двора і хотів спершу, щоб він був кухарем. Але й кухар був поганий з Тараса, який мріяв про науку, про малярство. Пан зробив його своїм льокаєм, а пізніще віддав на науку до маляря в Петрограді. Тут Шевченко познайомився з славними артистами - малярями і поетами, які зацікавилися ним і, як Шевченкові було 24 роки, вони зробили розігравку портрету славного поета Жуковського, зібрали дві тисячі пятьсот рублів (в той час дуже великі гроші) і за них викупили Шевченка з панської неволі від його дідича.

Після того Шевченко почав вчитися малярства в найвищій школі і покінчив її з найкращими успіхами.

Однак, ще з маленького хлопця Шевченко писав вірші. Він виріс в горю, біді і панській поневірці та був наочним свідком, як тяжко живуть бідні селяне. І цей біль, цю ненависть до катів - царів і панів Шевченко передавав в своїх прекрасних творах. Розуміється, царський уряд швидко пізнав, що Шевченко — небезпечний революціонер і арештував його та за кару віддав у військо і заслав в далекі - глухі сторони, в Орську кріпость. Тут промучився Шевченко цілих 10 літ. Які страшні муки перетерпів він за тих 10 літ, годі описувати. Йо-

му було заборонено навіть писати вірші і малювати.

Повернувся Шевченко з заслання із знищеним здоровлям, лисий, з сивою бородою. Після цього його ще декілька разів арештували.

Останні літа свого життя проживав Шевченко в Петрограді, де й помер 11. марта 1861 року. Його приятелі перевезли тіло в два місяці пізніще на Україну і поховали по бажанню Шевченка на високій горі над рікою Дніпром біля міста Канева.

Чому Шевченко такий дорогий для нас? Тому, що він був одним з перших борців, які боролися за визволення бідних. Був одним з перших смілих бунтарів, що говорили правду в очі народнім катам і не жаліли для цього віддати навіть життя. Тарас Шевченко, що залишив нам свою безсмертну книгу "Кобзар" був тим, що збудив нас з довгого сну. Хто зна, чи знав би світ про нас сьогодня, як би не було Шевченка? Шевченко — біль і гордість широких працюючих мас і маси ті будуть все поклонятися Його Великому Духові.

К.

ТАРАС ШЕВЧЕНКО.
(Цей портрет нарисований ним самим рік перед смертю.)

Жіноча доля в творах Тараса Шевченка.

Тарас Шевченко в своїх творах не забув також про жінку. В його розумінню, жінка (женщина), це — друг, товариш. Він шанує в ній людину. Жінка — доповнення чоловіка. Любов жінки і чоловіка творить їх людське щастя на землі, правдивий рай, якого, по думці поета, не треба нам шукати на небі.

Шевченко високо цінить таку щасливу родину і сам мріяв нераз про таке щастя. На жаль сувора доля не дозволила йому на це.

Щаслива пара людей, для Шевченка була найбільшим щастям, а перед кожною матірю він готовий був молитися.

"У нашім раї на землі
Нічого кращого немає,
Як тая мати молодая
З своїм дитяточком малим..."

Так писав поет. Родина, мати й сестра — святі слова для Шевченка. Він з такою любовью, з такою безмірною ніжністю оспівує жіночу, тяжку долю. Дуже рідко можна зустрінути таке глибоке зрозуміння жіночої душі у инших поетів.

Тяжко жить на світі,
А хочеться жить...

Чомуж так тяжко було Шевченкові? Тому, що він відчував не за себе тільки, але за всіх, кого покривдила доля. І такими покривдженими в очах Шевченка в тих часах були дівчата і жінки, ті, що були слабші і яких з давна позвикала дурити, гнітити й кривдити більша половина людей.

В довшій поемі "Катерина" Шевченко описує долю дівчини, яку одурили в святому почуттю і кинули з дитиною малою. Батько й мати відреклися її, вигнали з хати. А Шевченка болить не тільки доля бідної дівчини, але й її невинної дитини.

Вміла мати брови дати,
Карі оченята,
Та не вміла на сім світі
Щастя долі дати.
А без долі біле личко
Як квітка на полі:
Пече сонце, ломить вітер,
Рве всякий по волі.
Катерино, серце моє!
Лишенько з тобою!
Де ти в світі подінешся
З малим сиротою?...

Сирота для Шевченка — це теж свята постать. Він розуміє її, розуміє краще всіх.

Люде-б сонце заступили,
Як-би мали силу,
Щоб сироті не світило
Сльози не сушило.
. . . .
Що зробила вона людям!
Чого хотять люде?

Почуття дівчини, що кохає, Шевченкові цілком зрозуміле, як природне. бо за кохапням йде подружне життя, вірна дружина, діти, спільна праця й спільний клопіт. До всего цего прилучається жінка і находить мету свого істнования. Шевченко чутливим серцем вгадував ці чисті бажання жінки:

Я любить, я жити хочу
Серцем — не красою!

Для більшости людей, дівчина-покритка, ненависна людина. А в Шевченка — це мучениця і він так ніжно, з таким жалем оспівує безталанну долю обманеної дівчини. В той час на Україні була панщина (кріпацтво) і відбивалася вона дуже болюче на жіноцтві. Всім відома доля дівчат, яких пани брали собі до своїх покоїв, програвали їх в карти, знущалися над ними, над їх честю.

...То покритка по-під тинню
З байстрям шкандибає, —
Батько й мати одцурались
Й чужі не приймають,
Старці навіть цураються...
А панич не знає:
З двайцятою, недолюдок,
Душі пропиває...

Шевченко, чи виспівує радощі дівчини, що кохає, чи матері, що пестить сина, чи її невимовне горе, коли вона покинена в нарузі, скрізь його поезія сягає до надзвичайної сили і чуло-

сти. І тяжкою мукою бренів його жаль за покривджених жінок - покриток:

А ти,
Великомученице? Села
Минаєш плачучи в ночі,
І полем - степом ідучи,
Свого ти сина закриваєш,
Бо й пташка иноді пізнає
І защебече: "Он байстря
Несе покритка на базар!"

Невинний чистий образ оцих матерей - покриток і їх нещасних діточок, що своєю тяжкою долею мусіли покутувати гріхи розпустного панства, Шевченко втілив в образі сніжно-білої, непорочної "Лілеї". Мати дівчинки - Лілеї жила в панських покоях служницею і чогось усе вона

Сердешна журилась
І на неї, на дитину
Дивилась - дивилась
І плакала.

Та ще й тихцем проклинала злого пана.

А з якою любовю відноситься до дівчат та жінок - наймичок! Він так глибоко розуміє душу бідної наймички, що вислугує свою силу багачам і всі дивляться на неї, як на щось нище.

І тяжка доля бідної вдовиці находить в Шевчена щире співчуття. Він змальовує її такою, як може ніхто инший. Просто, доводиться дивуватися, як міг Шевченко знати всі тайники зболілої душі жінки.

В своїх творах він часто згадує бога, але це не з набожности, а просто, як оклик порятунку до вищої сили. Про це свідчить чудовий вірш, який написав він дівчині Ликері.

Моя ти любо! Мій ти друже!
Не ймуть нам віри без хреста,
Не ймуть нам віри без попа,
Раби, невольники недужі!
Заснули, мов свиня в калюжі,
В своїй неволі. Мій ти друже,
Моя ти любо! Не хрестись,
І не клянись і не молись
Нікому в світі!...

Або у вірші "Маленькій Маряні" Шевченко каже:

Рости, рости, моя пташко,
Мій маковий цвіте,
Розвивайся, коли твоє
Серце не розбите.
Поки люди не дознали
Тихої долини!...
Дознаються — пограються,
Засушать тай кинуть.
Ані літа молодії,
Повиті красою,
Ні карії оченята,
Умиті сльозою,
Ані серце твоє тихе
Добреє дівоче
Не заступить, не закриє
Неситії очі.
Найдуться злії, та й окрадуть...
І тебе убогу
Кинуть в пекло...
Замучишся
І проклинеш Бога.

Шевченко бачить і знає ту страшну людську кривду, ту велику несправедливість — клясову ріжницю. В його творах це так виразно підчеркнено. Він з жалем говорить теж про проституцію в містах, де дівчата приневолені продавати себе панам, щоб жити. Ось опис ранку в місті:

По-край вулиць поспішали
Заспані дівчата,
Та не з дому, а до дому:
Посилала мати
На цілу ніч працювати,
На хліб заробляти.
А я стою, похилившись,
Думаю, гадаю:
"Як-то тяжко той насущний
Люди заробляють!"

Переглядаючи Шевченкову безсмертну книгу "Кобзар", часто-часто зустрічаємо картини гіркого життя жінки під сільською стріхою, розбитого щастя, муки матері й терпіння та недолю дівчат.

Так любити покривджених, так малювати словами тих мучениць, могла тільки людина великого серця, високої душевної гідности.

Жіноцтвові — Шевченко віддавав силу свого чуття і поезії. Жива душа нашого найбільшого поета - мученика, поета - бунтаря, мала повне право вимагати від жіноцтва уваги до себе від роду в рід. І сам Шевченко, говорячи про свою душу, каже:

Згадайте, дівчата, вам треба згадать!
Вона вас любила, рожевії квіти,
І про вашу долю любила співать...

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

З поезій Тараса Шевченка.

ДОЛЯ СИРОТИ.

На що мені чорні брови?
На що карі очі?
На що літа молодії,
Веселі, дівочі?
Літа мої молодії
Марно пропадають,
Очі плачуть, чорні брови
Од вітру линяють.
Серце вяне, нудить світом,
Як пташка без волі.
На що-ж мені краса моя,
Коли нема долі?
Тяжко мені сиротою
На цім світі жити:
Свої люди — як чужії,
Ні з ким говорити;
Нема кому розпитати,
Чого плачуть очі?
Нема кому розказати,
Чого серце хоче.
Чого серце, як голубка,
День і ніч воркує?
Ніхто його не питає,
Не знає, не чує;
Чужі люди не спитають —
Та й на що питати?
Нехай плаче сиротина,
Нехай літа тратить!

ДУМКА МАТЕРІ.

Ой люлі, люлі, моя дитино,
В день і в ночи...
Підеш, мій сину, по Україні,
Нас кленучи.

Сину мій, сину! Не клени тата,
Не помяни!
Мене прокляту, я твоя мати —
Мене клени!...

Мене не стане, не йди між люди,
Іди ти в гай:

Гай не спитає, й бачить не буде —
Там і гуляй!

Найдеш у гаї тую калину,
То й пригорнись!...
Бо я любила, моя дитино,
Її колись.

Як підеш в села, у тії хати,
То не журись;
А як побачиш з дітками матір,
То — не дивись!...

СОН.

На панщині пшеницю жала;
Втомилася; не спочивать
Пішла в снопи, пошкандибала
Івана сина годувать.
Воно сповитеє кричало
У холодочку за снопом.
Розповинула, нагодувала,
Попестила, і ніби сном,
Над сином сидя, задрімала.
І сниться їй: той син Іван
І уродливий, і багатий,
Уже засватаний, жонатий,
На вольній, бачиться, — бо й сам
Уже не панський, а на волі;
І на своїм веселім полі
У двох собі пшеницю жнуть,
А діточки обід несуть...
І усміхнулася, небога.
Прокинулась — нема нічого!...
На Йвася глянула; взяла
Його, гарненько сповила,
І копу дожинать пішла,
Поки не чути ланового.

КАТЕРИНА
(рисунок Тараса Шевченка.)

І день іде, і ніч іде...
І, голову схопивши в руки,
Дивуєшся: чому не йде
Апостол правди і науки?!

Т. Шевченко.

ЄННІ МАРКС.

(З нагоди 41-их роковин смерти Карла Маркса.)

Дня 14. марта ц. р. минає 41 років, як на лондонському цвинтарі в Анґлії невеличкий гурток приятелів, зложив в могилу найбільшого ученого, революціонера та творця новочасного робітничого руху, найбільшого його вчителя Карла Маркса.

Майже пів століття ділить нас від його смерти, але думка його творів стоїть мов дороговказ, що вказує нові шляхи, нові правди і світи. А само імя Маркса стало символом тої нової правди та нової віри міліонів працюючих та поневолених цілого світа, символом революційного соціялізму.

Карло Маркс, що походив з аристократичної сім'ї, одружений зі сестрою пруського міністра, не завагався покинути вигляди на блискучу та вигідну карієру і віддався на услуги великої ідеї, пішов за голосом своїх переконань і не тільки працював, але і терпів за них. На вигнанню, серед страшної матеріяльної нужди, прийшлося йому творити нову науку, яка мала порушити світ в його основах.

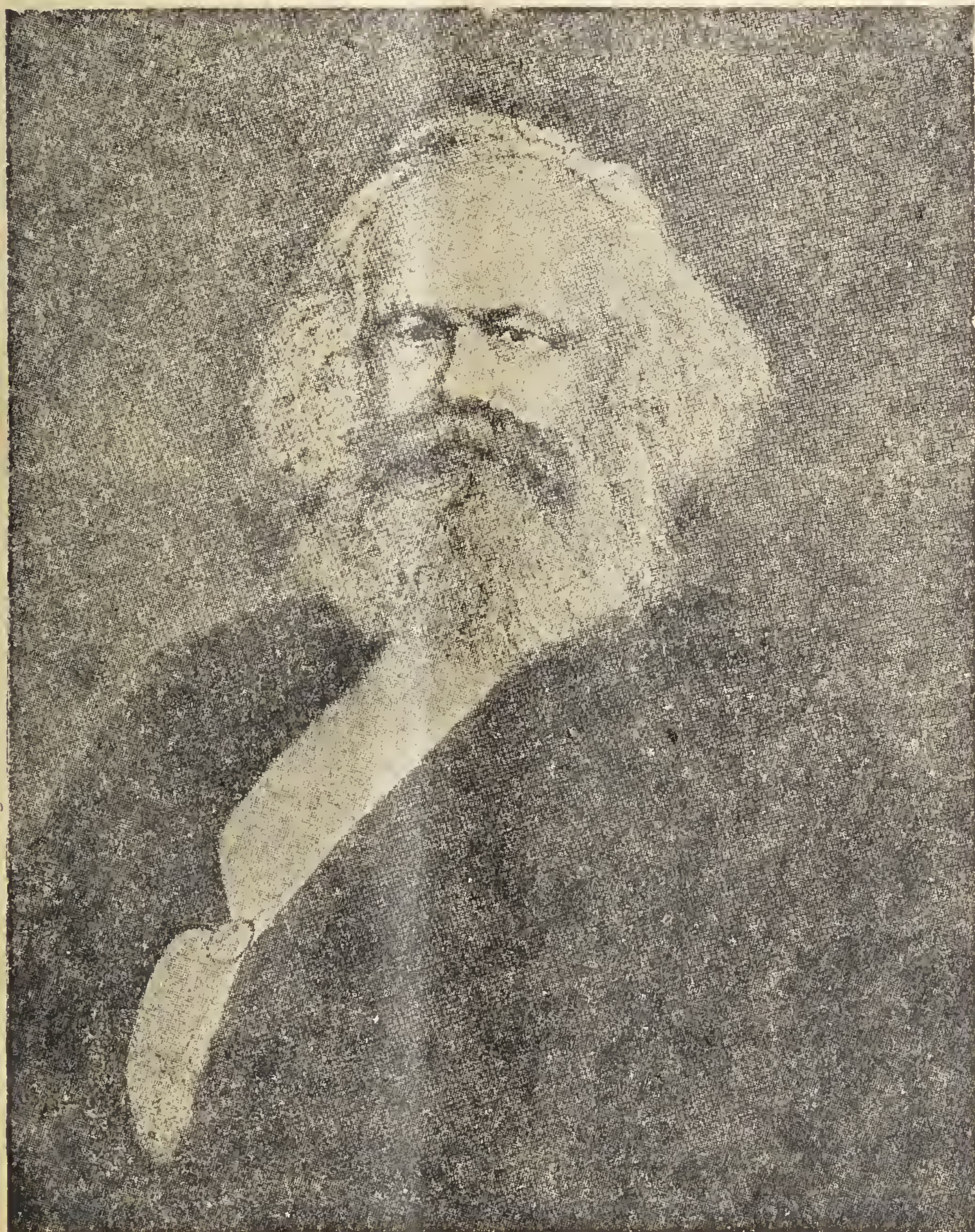

КАРЛО МАРКС
творець соціялістичної науки, помер перед 41 роками.

Карло Маркс здобув собі безсмертне імя як творець матеріялістичної історіософії.*) Він виказав, що ціла історія людства, це виплив економічних (господарських) відносин, укладу матеріяльних сил суспільности, що всі бої і війни, це тільки змагання поодиноких кляс суспільности, які намагалися дати правний вираз переваги своїх господарських інтересів цілому суспільству.

Виходячи з того становища, Маркс голосив, що одиноким можливим і конечним для культурного людства суспільним устроєм — є устрій, опертий на спільности всіх середників потрібних до життя, спільности середників продукції, на успільненню землі, фабрик і т. д., словом на соціялістичному ладі. Здійснення цього може наступити тільки дорогою клясової

*) Наука про закони, що кермують історичними подіями.

боротьби великих, міліонових мас робітництва з горсткою посідаючих, на руїнах нинішного кривдячого капіталістичного ладу.

Разом зі своїм найблищим другом Фрідріхом Енґельсом, Маркс уґрунтував науково ці думки і цей "научний соціялізм" є основою і науковим підкладом новочасного робітничого руху.

Вже перед Марксом були благородні люде, фільософи і філянтропи, які хотіли завести кращий суспільний лад. Але все те були тільки мрії, не оперті на научних основах, які не мали ні ясного пляну ні способу здійснення. Щойно Маркс разом з Енґельсом дали новій науці і новим поглядам научну основу, знайшли плян і способи введення їх в життя.

Наукова підстава для ідеї соціялістичного робітничого руху та його клясової боротьби — це заслуги Маркса, які запевнюють йому безсмертне імя.

***

Але, коли сьогодня згадуємо память творця научного соціялізму, не можемо збути мовчанкою людини, яка відіграла велику ролю в його працях, яка була його товаришем недолі — а саме його жінки Єнні Маркс.

"Для чоловіка, який в публичному життю находиться в боротьбі з цілим світом, не є байдужною річю, який дух оживляє жінку, що стоїть при його боці. Вона може бути або підпорою і допомогою, або противно тягарем і перепоною в його стремліннях".

Так говорив Авґуст Бебель в своїх споминах, додаючи рівночасно, що доля йому тут пощастила. І Маркс міг почванитися таким самим щастям. Мав жінку, яка поділяла з відданням його недолю, а з одушевленням його стремління.

Єнні Маркс не була дитиною пролетаріяту; зійшла вона з височин суспільности, щоби коротати свій вік на вигнанню і в нужді, при боці Карла Маркса. Походила з німецької аристократії — в жіночій лінії з княжої родини і мала брата міністром; мимо цего для основателя міжнародного робітничого руху була вона товаришкою, повною зрозуміння і жертволюбивости. З краю до краю тровили її при його боці. Жінка, якій в батьківському домі слали під ноги роскішні килими, мусіла вести життя найнужденнішої пролетарки.

Для свого чоловіка була вона правдивою товаришкою, в найповнішому того слова значінню. Маркс мав до її розуму таке довіря, що познайомлював її з всіма своїми працями і числився з її осудом. І не лише товаришкою була Єнні Маркс свойому чоловікови, але і помічницею, секретаркою, переписуючи до друку його рукописи.

А яка страшна нужда була уділом цеї незвичайної жінки, яка виріжнялася розумом, красою та величю душі! Але і тоді, коли угиналася під тягарем недолі, коли разом з чотирма дітьми мусіла жити в одній кімнаті, і тоді була все привітна і гостинна для утікачів, вигнаних реакційними урядами в чужину, які прямували свої кроки до домівки Карла і Єнні Марксів.

На скільки тяжче прийшлося-б було працювати цему великому чоловікови, наколи би не було біля нього цеї виїмкової жінки! Вона піклувалася ним, а головним її стремлінням було усувати з перед нього всякі життєві перешкоди. Без його відома вона шукала способів зарадження нужді їх численної родини. З найглибшим співчуттям читаємо ще тепер її письмо, писане до одного з приятелів, яке Франц Мерінґ опублікував свойого часу в ґазеті "Нає Цайт". Єнні Маркс оповідає в ньому про свої матеріяльні журби, як вичерпалися всі жерела доходу, якто Маркс вложив ціле своє майно в ґазету: "Нає Райніше Цайтунґ" а "демократи" його опісля опустили.

"Я приїхала до Франкфурту, щоби заставити моє срібло, останки, які ще лишилися; в місті Кольонії казала я попродати мою хатну обстанову... Ледви я поселилася в Парижі, мене проганяють, забороняють мені і моїм дітям довше тут задержуватися. Їду за своїм чоловіком за море. По місяці приходить на світ наша четверта дитина"...

Дальше описує Єнні Маркс один день зі свойого життя в Лондоні. Вона була хора і для немовляти треба було приняти мамку, але не було чим її заплатити. Мимо страшних болів сама кормила дитину. І дитина випиває з молоком біль і журбу матері, ба навіть кров являється в її губочці. Дитина дістає сильні корчі, не може спати, життя її висить на волоску. А тут приходить екзекуція за довги. Опечатано ліжка, білля, убрання, навіть діточу колиску.

“Вони грозили, що за дві години все заберуть —і я лежала на голій землі з моїми померзлими діточками, з моєю зболілою грудю”. Та чашу горя мусіла вона випити до останньої кроплі. Хотів помогти один з приятелів, але зіскакуючи з воза уляг нещасному випадкови і його приносять окровавленого до дому Марксів. На другий день — було тоді холодно, дощисто і мрачно — товпа з цілої околиці збирається в хаті Марксів. Заповіджено було ліцитацію, попродано всю домашну обстанову і заспокоєно найконечніщих вірителів.

Є щось незрозумілого в тому факті, що родина чоловіка, який своїми научними творами весь світ порушив, мусіла зносити таку страшну нужду!

При свойому боці мала Єнні Маркс людину, яка заслугує, щоби її разом з нею згадати. Була це Лєна Демут, сільська дівчина, яка увійшла в батьківський дім Марксової, як служниця, а опісля пішла за нею на вигнання, щоби поділяти її нещастя і стати підпорою в домашному господарстві і бути при дітях. Лєна Демут ніколи не лишала Марксів, була не служницею, а сестрою, помічницею, приятелькою. Такою її все вважали а місцем її останнього спочинку є гробівниця родини Марксів.

Жінка Маркса, як мати, перетерпіла також багато. Вона зложила до гробу обох синів і одну дочку. Але остали при життю три дочки, які стали жінками соціялістів, що свідчить в якому напрямі йшло виховання Марксових дітей. Вони вдихали дух соціялізму, інтернаціональности. А коли Єнні Маркс чула 2. грудня 1881 р. близьку смерть, не побоялася її. Її останні слова були: “Карле, мої сили зломані”.

В прегарних словах попращав її над могилою приятель Енґельс, який змалювавши її посвяту, її терпіння і її працю, закінчив: “Коли була яка жінка, що бачила найвище щастя в тому, щоби других ущасливлювати, то була нею покійниця”.

І справді. Цею великою страдницею, а заразом й щасливою жінкою, була вірна дружина безсмертного-великого основника і учителя робітничого руху — Карла Маркса.

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК.

Василь Стефаник — це один з визначних українських письменників. Живе він ще по сьогодняшний день в селі Русові, снятинського повіту в Галичині. Написав він за останніх 20 літ не багато, всего три невеликі книжочки, але в цих книжочках є дорогоцінний скарб. Ніхто ще не писав так докладно про селянську біду і недостатки, ніхто ще не відкрив так вірно душу селянина-бідака, як Стефаник. Читаєш оповідання Стефаника і бачиш перед собою рідного батька, брата, сусідів, ціле наше галицьке село на Покуттю.

Ми будемо час від часу друкувати оповідання Стефаника в нашому журналі, щоби близше познайомити українських робітниць і робітників з творами цього незвичайного письменника. Стефаник описує все дуже вірно. В його творах не тільки велика нужда, велике горе сільського пролєтаріяту, але й його несвідомість, релігійна засліпленість, покірність. Ось ми понизше друкуємо коротке оповідання “Новина”. Бідного селянина Грицця роспука заставляє позбутися своїх дітей. Але в цій страшній роспуці є й велика батьківська любов до тих дітей. Як перечитаєте оповідання, то переконаєтеся, що Гриць дає бучок своїй маленькій дочці, аби її було безпечніще йти ночею.

В дальших числах ми помістимо опис того, як сина-одинака беруть до війська на службу цісарові, на поневірку. І помістимо довше оповідання “Камінний хрест”, як наші бідні люде вибираються на заробітки до Канади. Тай ще инші оповідання будемо друкувати. Хоч може часи змінилися і описані події не такі вже сьогодня, всеж таки для всіх нас, що хочби дітьми були в старому краю, оповідання Стефаника будуть дуже близькі та рідні.

——:—:-:—:——

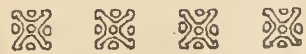

НОВИНА.

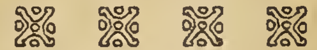

(Написав Василь Стефаник.)

У селі сталася новина, що Гриць Летючий утопив у ріці свою дівчинку. Він хотів утопити і старшу, але випросилася. Відколи Грициха вмерла, то він бідував. Не міг собі дати ради з дітьми без жінки. Ніхто за нього не хотів піти заміж, бо коби то лишень діти, але то ще й біда і нестатки. Мучився Гриць цілі два роки сам із дрібними дітьми. Ніхто за нього не знав, як він жиє, що діє, хіба найближчі сусіди. Уповідали вони, що Гриць цілу зиму майже не палив у хаті, а зимував разом із дівчатами на печи.

А тепер усе село про нього заговорило. То прийшов він вечером до дому тай застав дівчата на печи.

"Дьидю, ми хочемо їсти" — сказала старша Гандзуня.

"То їжте мене, а шо-ж я дам вам їсти? Адї, є хліб, тай начиньийте си!"

Тай дав їм кусень хліба, а вони, як щенята коло голої кістки, коло того хліба заходилися.

"Начинила вас тай лишила на мою голову, бодай ї земля вікінула! А чума дес ходит, бодай голову зломила, а до вас не поверне. Цеї хати і чума збояла би си!"

Дівчата не слухали татової бесіди, бо таке було що днини і що години, і вони привикли. Їли хліб на печи і дивитися на них було страшно і жаль. Бог знає, як ті дрібонькі кісточки держалися в купі? Лишень четверо чорних очий, що були живі і що мали вагу. Здавалося, що ті очи важили би так, як олово, а решта тіла, якби не очи, то полетіла би з вітром, як пірє. Тай тепер, як вони їли сухий хліб, то здавалося, що кістки в лици потріскають.

Гриць глянув на них із лави і погадав: "мерці" і напудився так, що аж його піт обсипав. Чогось йому так стало, як коли би йому хто тяжкий камінь поклав на груди. Дівчата глемедали хліб, а він припав до землі і молився, але щось його тягнуло, все глядіти на них і гадати: "мерці!"

Через кілька день Гриць боявся сидіти в хаті, все ходив по сусідах, а вони казали, що він дуже журився. Почорнів, і очи запали в середину так, що майже не дивилися на світ, лиш на той камінь, що давив груди.

Одного вечера прийшов Гриць до хати, зварив дітем бараболі, посолив тай кинув на піч, аби їли. Як попоїли, то він сказав:

"Злізайте з печи, та підемо дес у гості".

Дівчата злізли з печи. Гриць натягнув на них драпочки, взяв меншу Доцьку на руки, а Гандзуню за руку тай вийшов із ними. Йшов довго лугами, та став на горі. У місячнім світлі розстелилася на долині ріка, як велика струя живого срібла. Гриць здрігнувся, бо блискуча ріка заморозила його, а той камінь на грудях став іще тяжчий. Задихався і ледви міг нести маленьку Доцьку.

Спускалися в долину до ріки. Гриць скреготав зубами, аж гомін лугом розходився, і чув на грудях довгий огневий пас, що його пік у серце і в голову. Над самою рікою не міг поволи йти, але побіг і лишив Гандзуню. Вона бігла за ним. Гриць борзенько взяв Доцьку і з усеї сили кинув у воду.

Йому стало лекше і він заговорив скоро.

"Скажу панам, шо не було ніякої ради: анї їсти шо, анї в хатї затопити, анї віпрати, анї голову змити, анї ніц! Я си кари приймаю, бо-м завинив, тай на шибиницу!"

Коло нього стояла Гандзуня і говорила так само скоро.

"Дьидику, не топіт мене, не топіт, не топіт!"

"Та як си просиш, то не буду, але тобі-би ліпше, а минї однако пацити, ци за одну, ци за дві. Будеш бідити змалку, а потім підеш у мамки Жидам тай знов меш бідити. Як собі хочеш".

"Не топіт мене, не топіт!..."

"Ні, ні, не буду, але Доци вже ліпше буде, як тобі. То вертай си до села, а я йду мелдува-

тиси. Адї, оцев стежечков йди, гет, гет аж у гору, а там прийдеш до першої хати тай увійди тай кажи, шо так і так, дьидя хотїли мене утопити, але я си віпросила тай прийшла, аби-сте мене переночували. А завтра, кажи, може би ви мене де наймили до дитини бавити. Гай, іди, бо то ніч".

І Гандзуня пішла.

"Гандзю, Гандзю, а на тобі бучок, бо як ті пес надибає, тай роздере, а з бучком май безпешнїйше".

Гандзя взяла бучок і пішла лугами.

Грпць закочував штани, аби перейти ріку, бо туда була дорога до міста. Вступив уже у воду по кістки тай задеревів.

"Мнєоца і сина і світого духа амінь. Очинаш іжи єс на-небесї і на земли..."

Вернувся і пішов до моста.

ЧОРНА ДОЛЯ.

(Уривок з другої книги споминів "В бурянах".)

(Написав М. Ірчан.)

...Я хочу відтворити образ мойого прадіда, що десь опришкував в Карпатах. І мойого діда, що ходив від села до села на долах і вислужував свою гуцульську міць багачам. О діду непам'ятний! Ти не знав, не бачив мене, але я гірко жалію твої тяжкі дні. Бо розумію, як нелегко було покидати тобі вільні Карпати і йти продавати силу панам.

І боротьба за хліб і осідок в Балинцях на Покуттю, приборкали твій гуцульський розмах. Ти створив сина Дмитра і він теж був панським та попівським наймитом. І моїм батьком. І був добрим та тихим, тільки ненавидів всею душею неправду та несправедливість.

І бачу Тебе моя кохана, дорога мамо. Бачу Твої потріскані руки і пооране від нужди обличчя. Тай хочу відтворити образ Твойого батька, бідного з найбідніщих кулачківських ткачів.

Я гордий, до безміру гордий на Вас всіх! Бо Ти далекий прадіде — гуцульський опришку, і Ти непамятний приборканий карпатський орле-діду, і Ти бідний з найбідніщих кулачківський ткачу, і Ви — мої родичі, що молодість тратили у наймах — дали мені бурну кров і вщепили ненависть до людської кривди і викували безмірну любов до бідних, поневолених і голодних.

Клоню голову свою в далекому поколінню перед Вами і кажу:

— Кров Ваша розцвітається!..

І розцвіте кров міліонів бідних і розіллється морем червоним, бо так мусить бути. Бо на світі немає нічого смертного — є Вічність. Є могутній Всесвіт і у Всесвіті МИ!

Уявляю мить, як прийду до дому. І буде радість, буде плач і горе. Мати обніматиме старими спрацьованими руками сина-бурлаку і плакатиме, що він безбожник, соціяліст.

І я скажу:

— Добра мамо! Моя партія — цілий світ бідних і поневолених. Моя програма — це правда і справедливість. Борюся не за одну партію, а за всіх тих, що ось так, як ти бідують ціле життя і світлого дня не знають. І ніколи люба мамо не буду иншим. Шукаю ґенія справедливости і вірю, що ним є Великий Гнів, який знищить людську нерівність. І як хоч, можеш називати мене, я все буду однаковим. Не дивися мамо моя на назву, опльовану, споганену, а дивися на серце, на душу. Найдеш там рану велику — це твій біль мамо і всіх таких, як ти.

В бога не вірю, це правда мамо. Бо де-ж той бог, як скрізь брехня, як скрізь неволя і біда? Ось ти, ціле трудне життя молишся щиро, а помочі немає. Кажеш — бог любить терпіння? А чому-ж пан не терпить, не молиться, висмоктує піт і кров з робітника і — живе в роскошах, і так само родиться, так само вмірає і гниє, як віруючі. Ні! Безсильний і дрібний

той бог, що міліони віків дивиться на людське горе і мовчить. Бо він не бог, а хора уява перших носіїв вселюдської кривди і поневолення. Нехай на небі буде собі той вимріяний бог, але на землі — **Ми.** І не на фантастичному небі хочемо правди і справедливости, а тут, на землі. Тут, де ми жиємо і хочемо жити. І хочемо бути рівними, і хочемо бути щасливими. І молитися треба великому богові — Правді і жити треба нею.

Не жахайся мамо слова соціяліст, або комуніст, бо слово це велике. Людина, що взяла на себе завдання бути соціялістом, є передовим борцем за Нове Життя цілого людства. Є носієм Правди, Рівности і Справедливости, і є безсердечним ворогом неволі, насильства і використовування слабшого. Але як найдуться в світі люди, що зватимуть себе комуністами або соціялістами і рівночасно топтати будуть права бідних, поневолюватимуть і використовувати слабших — то це мамо прості обманщики, це хуліґами, і я з огидою наплюю в їх очі! Бо найбільший ворог — капіталіст, що йде в свойому подлому життю прямолінійною дорогою, більше вартий, як такий "комуніст", що гидко оскверняє сятотацтвом Велику Святу Ідею. Мамо! Боротьба наша, є боротьбою з усією неправдою і несправедливістю і ти — хоч клени, хоч благослови мою дорогу, я не зійду з неї. Не можу мамо. Бо я — не я, я ти, зажурений батько, приборканий карпатський орел — дід, всі наймити, всі бідні, всі нещасні. Вирви серце живим і тоді я не стану иншим. Бо груди мої віддихають разом з міліонами спрацьованих грудей — і серце моє бється в один такт з серцями міліонів сердець...

— О велика траґедіє людства, коли твій кінець? Коли ми відітхнемо вільними, щасливими грудьми і коли знатимемо, що в світі немає ані "Ти", а ні "Ви", ані "пан", ані "Йван", а є тільки одні — рівні, як степ — **Ми.** В майбутньому? Так, в майбутньому! Вірю, вірю, вірую в єдиного, всемогучого і справедливого бога — С о ц і я л ь н е В и з в о л е н н я! Воно одно не обмане, бо воно — міліони бувших рабів, які двигали віками на своїх плечах кривду і вміють цінити і вміють шанувати Волю, Рівність і Правду.

Я більше не хочу нічого знати. Я занурююся у всесвіт і лину до Ідеалу тих, що віками двигали на своїх плечах найтящий тягар — неправду і насилля... Вперед!

— А тягар мойого племени, що викинуло мене на світ? Про всесвіт говорив, а Плем'я, то бідне і то дороге, геройське і рабське плем'я контрастів?

О ні! Тямлю! Всесвіт цілий — це складка племен. І між ними моє.

— Так швидко, швидко несуться картини перед очима. А все болючі, а все гіркі. Де-ж веселі, де ясні? Нема. Бо ми родилися в неволі і день наш ще не зійшов...

Галичино, розпята земле розпятих людий! Країно панських форналів і вроджених рабів. Чи ти очистиш колинебудь болото з своїх здорових грудий? І чи поздираєш струпи, що обсіли тебе і висисають живу кров? А струпи рідні і чужі...

Галичино, розпята земле, розпятих людий! Я, потомок панських форналів, шепчу спрагненими, голодними устами мале і велике слово:

— Будь щаслива!

Будь рівна між рівними і позбудься вонючих струпів своїх...

Ти вікно Сходу в Европу, але розум черпай з своїх гордих Карпат і східної землі, бо там родиться, тяжко народжується твоє довгожданне щастя...

Галичино, розпята земле, розпятих людий! Країно панських форналів і вроджених рабів. Будь щасливою і будь вільною, бо перевалилися віки неволі і Всесвіт моцується. Не спи й Ти розпята земле, розпятих людий! Воскресни вільною і крикни:

— Новий Христос воскрес!

І нехай відгукнуться Карпати, Покуття, Підгіря й Поділля:

— Во істину воскрес!

**
*

Ніхто не хоче почути слова нашого, хоч ми такі-ж люди, як всі. І кожний посягає рукою, щоб загарбати бідний, нещасний достаток. А ми плачемо, бо найкраще вміємо плакати.

Ні! І ще раз ні! Плачуть безсильні, безрадні, а в нас сила, в нас міць! Тільки ми не вміємо використати їх. Ми мусимо стати четою в армії Великого Гніву — почути вільне слово і

стати вільними. І стати рівними і бути рівними. І стати гордими і стати грізними "Ми" Всесвіту.

Тільки не плакати. Тільки не плазувати. Не нарікати на чорну долю... Доля — ми. Як зробимо, так буде.

...Чорна доля... Тямлю, тямлю... І так страшно не хочу згадувати. Не хочу, а мушу. "Чорна доля"... О будь проклята тричі! Я, чи маленьке, плаксиве, скорчене "я"? Чому я не залізний, чому не кам'яний? Чому мушу дрожати і ковтати сльози?

Я не хочу! Я не смію! Але я мушу. Бо я тільки смертна людина крівавої епохи. Я загорнений в червону тоґу йду по полі а скрізь трупи, скрізь кров. І я бачу і плачу і сміюся і люблю і ненавиджу і проклинаю. Росту і нидію. Лечу і паду. В серці рана і в серці весна. Всего по двоє.

Ми, сучасники крівавих змагань роздвоєні. Розпяті, пошматовані.

Наші батьки й діди любили тільки життя, а ми вже любимо життя і смерть. Діти життя і смерти.

І хто розп'яв нас? Хто пошматував наші молоді душі, хто обмазав кровю руки юні? Хто?

Мовчиш невідомий світе, як мовчав тоді, коли кидав нас у вир різні.

А я боюся поглянути на себе в розбите дзеркало, щоб не побачити на худому обличчі закостенілого болю і жаху, і — ідійоткуватої радости. Тьфу!

Чорна доля... От не сходить з думки! Вертить, бушує, дратує і в соте роспинає мене.

Перед очима просувається повільно, поважно, як похорон в темну ніч. (А в думці: Чорна доля...)

Був в мене рідний брат — Івась. Молодший на 3 роки. З маленького задуманий, якийсь залізно сумний, замкнений. Мав чорне, як вугіль волосся, і очі, і — ніжну душу, якої ніколи не відкривав. Мати назвала його: "чорна доля"...

— Це наша чорна доля...

А Йвась тільки сумно усміхався і мовчав. Ніколи нікому не жалівся на нічо, ніколи не нарікав. І був в хаті, між дітьми, — хоч і молодший — найбільше поважний. Ніхто не чув ніколи його крику, ні сміху.

І виріс таким. І пішов в кріваву різню народів — таким. Сумним, замкненим, задуманим.

Чорна доля...

Загреміла у Львові визвольна боротьба 1918 року. І Йвась вже скорострільчик на Підзамчу. Сіє кулями, сіє жах, і все дальше сумний, замкнений, задуманий...

Чорна доля...

І повертався з бою з простреленою шапкою, з подіравленим плащем. І видавалося, не помічав того. Любив боротьбу, любив скоростріл і любив тяжку чорну долю борця.

Бідна мати днями й ночами мріяла побачити його. Виглядала, ждала. Але "чорна доля" — Йвась не приходив. Він закрутився в крівавому танці і не міг вертати. Такий молодий, загорілий, сумний, замкнений.

Був день 17. липня 1919 року.

Галицькі війська наступали на Бережани. Дванайцять тисяч людий в одному, невеличкому місці. Бій кілька годин. Грохіт, крики, дим, тріскіт. Над вечір кінець. Дивізія польського ґенерала Зелінського розбита в прах. Бережани добуті. День страшний, пекельний, проклятий.

Я в селі Вербівцях біля Нараєва. Змучений, знервований до краю — заснув, як вбитий. А до схід сонця мене розбудили:

— Брат тяжко ранений.

Вхопив рушницю і побіг на побоєвище. Ями, трупи, шматки людського м'яса, зброя. І молоде — веселе сонце.

Ходжу, блукаю, з запертим віддихом шукаю "чорну долю".

Немає. Є тисячі трупів, шматків людського мяса, ям, зброї.

Хтось каже:

— Його схватили стрільці і на руках віднесли з плачем в село Лапшин.

В Лапшині довідався, що ранених відвезли в Бережани.

Біжу в місто. Цілий день шукаю по лічницях. Немає.

Аж ранком находжу. Сидить підпертий подушками, з запалими очима, сумним, як давно обличчям, залізним сумом...

Чорна доля...

Вперше усміхається щасливо.

— Де куля? — питаю.

— В грудях братчику. Попри серце перейшла...

І закашляв кровю.

Я відвернув обличчя в бік. Згадав бідну матір, що жде свого любимця, що мріє про хвилинку зустрічі з ним. І — на малому столику побачив його просту-стрілецьку шапку з чорним сукном по середині. Це — "курінь смерти" — 1-ий курінь, 1-го полку, 1-ої бриґади Українських Січових Стрільців.

А він тяжко говорив:

— Ні... ні... нічого. Вони ме... ні одну ку... кульку, а я їм ти... тисячі...

І щаслива усмішка перемішана з болем скривила його бліде, молоде обличчя.

А руки чорні, потріскані на вітрі, заялозені оліями біля скорострілa. Руки борця, що не знав спочинку.

Йому було тяжко сидіти, кров душила і я піддержував легко слабе, пробите тіло його. А він шептав:

— До... добре, що ти є... Лекше...

І непогамована роспука розчерепила голову мою. О! Клята борня! Клята смерть! Війна! Все! Вчора ще він був повний життя, здоровий, молодий, сильний. А сьогодня...

...Не можу. Ні. Годі довше. Душить біль, душить прокляття насильної—невинної смерти.

Йвасику! Всі ми безіменні, всі тільки безпомічні мурашки. А там — ясне, світле — впереді! Ген, впереді!..

Але Ти не побачиш. Ти тільки два дні ще жив. А потім легко умер.

І в годину Твоєї смерти — в Бережани, за які віддав Ти життя, увійшли в друге панські війська ґенерала Галлера.

І по сьогодня я не знаю навіть де, в якому місці спочили кости Твої.

Чорна доля...

А мати бідна жде, виглядає. Днями й ночами мріє про хвилинку зустрічі з Тобою. Днями й ночами...

І тисячі, сотні тисяч таких материй в світі. Міліони. Ждуть, виглядають і даремно.

Чорна доля...

Олександер Неверов.

ГОРЕ.

Виросла в дівчини коса. Русява, золотиста. Дивилася дівчина на свою косу і раділа:

— Яка гарна!

І люде говорили про дівочу косу:

— Яка гарна!

Але разом з косою виросло й дівоче горе. Побачив мущина русяву косу і став поїти дівчину хмільним напитком.

— Ти найкраща за всіх. Ти найліпша від всіх.

Пила дівчина і не могла напитися. Пила і опяніла. Росплела русяву косу, покрила нею коханого і продержала до самої зорі. Поцілував мущина тремтячі пальці дівчини і пішов шукати другу косу, неросплетену.

Підійшла дівчина до дзеркала і побачила в ньому дівоче горе. Сама дівчина була маленька, а горе велике. Почала плакати. Думала: виплаче горе — менше буде. А горе від сліз все більше і більше. Цілком задавило дівчину. Тоді дівчина сказала:

— Умру. Нема радости.

Глянула в останній раз на свіже сонце і — усміхнулася: тут й пропало горе з очей її.

З російської мови переклала К. В.

З ДУМОК РОЗУМНИХ ЛЮДЕЙ.

Як тільки ми відчули гнів підчас суперечки, тоді ми вже не перечимося за правду, а за себе.

Карлейл.

Тільки одна є вроджена помилка — це переконання, неначе ми народилися для щастя.

Шопенгауер.

Жінка бес сорому, все одно, що страва без соли.

Арабська приповідка.

Початок життя.

Мабуть нема на цілій землі такого місця, де не було-би життя. Зелений килим трави покриває землю, над ним піднімаються тінисті дерева. І в лісі, і в траві — комашки, пташки, звірі. Дощеві червяки ховаються в вохкій землі. Ще глибше риє свої нори кертиця, пробуваючи ціле своє життя в темноті. В морю, в ріках, в калабанях — метушаться ріжні тварини, ростуть водяні рослини. Навіть на далекій півночі землі, де царить вічний холод, на снігу ростуть окремі, дуже маленькі рослини, які покривають сніг червоною краскою. Ці рослини червоної краски, можна розглянути тільки при помочі специяльного приладу, що зветься **мікроскопом** і сильно побільшає всі предмети. Рослини ці мають незнаний нам вид: вони виглядають, як малі кружочки, наповнені нечистою матерією.

Спершу не віриться, що ці червоні рослинки — живі, але вони живуть, кормляться, розкладаються, словом поводяться так, як всі живі створіння. І в темних глибинах, куди не проходить світло сонця, також є життя, там повзають сліпі комахи, жуки і т. д.

Відки-ж взялися всі ці живі створіння, такі дуже численні і такі ріжнородні? А може вони так й істнували на землі все? Розуміється, ні! На землі все не могло бути життя, бо був час, що земля була колись ростопленою, вогняною кулею, яка повільно остигала і на її поверхні творилася тверда кора, шкаралупа. І по сьогодняшний день, в далеких глибинах нашої землі находиться ростоплена-огнева маса, яку викидають часом на верх вогненні гори, що звуться вульканами. А ми знаємо, що при великій спеці, в великій горячі, гине все живе. Ось такий примір: як варять ракову юшку, то часто кидають раків живими, доки ще закипіла вода, і раки в той-же час гинуть.

В давній давнині, як наша земля була одною огневою кулею, тоді було в 100 і більше разів тепліще, як тепер.

Але — ну ось земля остигла, умовини для життя стали більше вигідні. Все-ж таки, відки взялося життя, де початок його? Кожна читачка напевне про це подумає.

Так слухайте, будемо пізнавати цю таємницю. О товаришко! Все можна пізнати, про все довідатися, тільки треба хотіти, треба цікавитися, читати.

Щоби зрозуміти це, загляньмо наперед, що уявляють собою всі живі створіння і з чого вони складаються — а тоді буде нам лекше довідатися, з чого і як вони появилися.

Коли ми візьмемо специяльний прилад, що зветься мікроскопом і через свої шкла побільшує всі предмети в тисячу або й більше разів

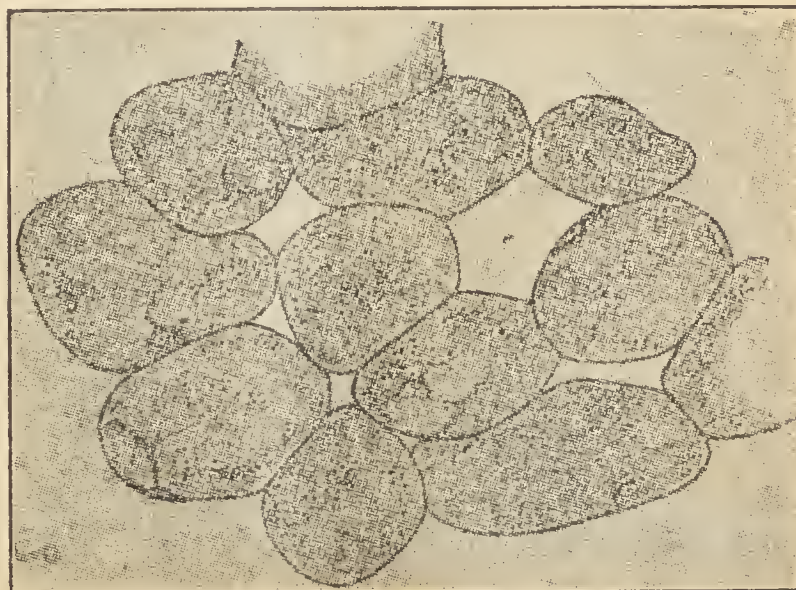

Рисунок ч. 1. Клітини з мякушки яблока (при великому побільшенню).

і глянемо через него на ріжні — тоненькі частинки тіла тварин або рослин, які розріжемо бритвою, то вдасться нам відкрити, що всі ті частинки складаються з невеличких кліточок (клітин), клітини-ж складаються з слизи, яка подібна до білка з яйця. В середині тих клітин находиться більш стиснена-темна плямочка. Клітини ті можуть бути ріжної форми, і округлі і подовгасті, але все складаються з одної і тої самої слизистої матерії. І ось з тих клітин, гейби з цеголок, збудовані всі тварини і рослини, а також людина. (Примір на рисунку число 1.) Як ми поглянемо через мікроскоп на людське тіло, то воно також має ці клітини, одна коло одної. Таким чином, всі живі створіння збудовані з матеріялу в основному однакового. Тільки розложений той матеріял ріжно і має він преріжні форми.

Клітинки ті все дуже маленькі, але в великих тварин і рослин тіла складаються з багато міліярдів таких кліточок. Чим більша тварина, тим більше в ній клітин. Але-ж є й такі живі створіння, які складаються тільки з одної клітинки. Звичайно вони дуже малесенькі і доглянути можна їх тільки під мікроскопом. Є, наприклад, одно — клітинне таке створіння, що зветься **амебою** і живе воно в потоках, або взагалі в стоячій-непротікаючій воді. Має воно вид слизистої клітинки. Ця амеба, може в якійбудь частині свого тіла випустити ніжку, яка представляє собою витягнувшийся слиз. І при помочі таких ніжок, амеба пересувається. Плодиться вона дуже просто. Для цього натягається вона, перетягається, розділюється на дві половини і з одної амеби творяться дві нові і обі живі. (Придивіться на рисунку під ч. 2.)

Ці дві нові амеби — менші, як амеба-мати. Але вони кормляться, засмоктують корм у внутрі свого слизистого тіла, ростуть і знов діляться.

Амеба — тільки одна клітинка, але вона жива рухається, розмножується, кормиться. З таких живих клітинок зложене і людське тіло, тільки ріжниця в тому, що в амеби одна клітинка виповняє всю роботу необхідну для життя, а в людини ріжні клітинки служать для ріжнородного назначення. Клітинки, які складають нашу шкіру, служать прикриттям-охороною цілого тіла, а окремі клітинки виділяють слину і т. д. Новонароджена дитина має багато менше клітинок в тілі, як доросла людина. Коли дитина росте, число клітин в тілі прибільшується і то тому, що вони діляться, розмножуються, як й амеба, тільки з тою ріжницею, що вони не росходяться, але тримаються разом.

Значить, всі живі створіння не тільки складаються з клітинок, але й походять все від клітини. Для приміру візьмемо людину. Відки береться вона? Як зароджується вона в лоні матери? Ось як: В тілі жінки вироблюються малесенькі, пять разів менші від макового зерна клітинки, які складаються з тої-ж слизистої матерії, що і все живе, і називаються ці специяльні клітинки — яєчками. В тілі мущини розвиваються ще менші клітинки, які звуться живчиками, в цих живчиках є плин, що складається з насіння. Коли живчик, або иншими словами — цей насінний плин дійде до яєчка, то говорять, що він "оплодотворив" його. Яєчко прикріплюється до матиці, в якій розвивається зародок людини і починає ділитися так-же само, як ділиться амеба. З яєчка твориться більше клітин, що тримаються разом. Ці клітинки все більше і більше побільшуються і постепенно займають свої місця: одні йдуть будувати мязи, инші другі клітини. Пізніще, з цеї маси клітинок, росте і формується дитина.

Так-же самісінько насіння рослини появляється з одної клітини, що находиться в квіті рослини, а насіння приростає і розвивається в дорослу рослину, через поділку клітин, з яких

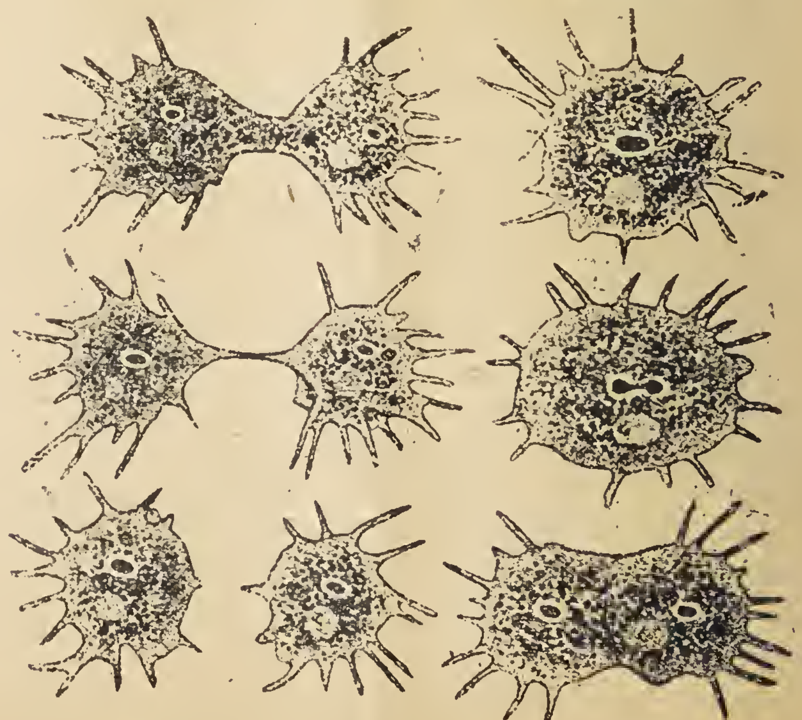
Рисунок ч. 2. Амеба і її розмноження.

воно складається.

Переконалися ми, що живі створіння появляються з живої клітини. Значить, коли зрозуміли, як повстала на землі перша клітина живої слизи, то не тяжко буде зрозуміти, як з неї розвилося життя. Але жива слиз могла повстати на землі тому, що вона немає в собі нічого такого, чого не булоби в окружаючій її живій природі. Ось примір: Облийте крейду оцтом, то почуєте шипіння і рівночасно маленькі бульочки, подібні не бульочки повітря, а в дійсности це будуть бульочки так званого вуглекисного ґазу, або, як звуть в нас, окису вугля. При цьому крейда роспуститься, а роспуститься тому, що з неї виділиться вуглекисний ґаз, який є в крейді, і крейда, злучена з оцтом, вже не буде більше крейдою, тільки цілком другою матерією. Так-же само й инші матерії злучившись з собою, можуть створити живий слиз. І такі матерії є скрізь а скрізь в природі. Це — вуглець, водень, кисень, азот, сірка і инші матерії, назви яких вам нічого не говорять. Впрочім, покищо вам й не треба знати їх. Для вас важно тільки зрозуміти, що матеріял для життя є все в окружаючій природі. Цей матеріял рослини беруть своїми корінням з землі, на якій ростуть, своїми листями з повітря і з цього будують своє тіло. Якщо матеріял для створення живої клітинки є все на землі, то чому тепер живі створіння родяться тільки від инших живих створінь (з яєчка або кліточки)? Тільки тому, що для створення з мертвої матерії живого, потрібні цілком окремі умовини, обставини. Ось візьмім жовтого порошку, що зветься сіркою і порошку заліза (наприклад порошку із спиленого заліза), змішаймо їх і у вас буде мішанина сірки з залізом. При помочі сита ви зможете сірку пересіяти і залізо не злучиться з собою. Але нагрійте цю мішанину, то вона зіллється до купи і як застигне, у вас буде маса неподібна більше ані на сірку, ані на залізо. У вас буде получення сірки з залізом — так зване сірчане залізо. Значить, сірка злучилася з залізом тільки під впливом нагрівання.

Так же само учені люди доказують, що матеріял, потрібний для получення живого створіння, може повстати тільки при дуже сильній горячі. Пізніще, як наша земля остигла, з того матеріялу, що прилучив до себе все нові і нові матерії, повстали живі, здібні до руху, розмножування і корму клітинки, а з них повстало й ціле життя та всі люде.

Про це, як розвивалося життя з простих живих клітин і відки появилася людина — ми поговоримо в дальших числах нашого журналу.

В. Рижків.

НАЙСТРАШНІЩИЙ ВОРОГ РОБІТНИЦТВА.

Чи може бути щось більше гидкого, як пяний чоловік, що пізною ночею повертається до дому? А скільки то ми, жінки, мусимо нажуритися, щоби прокормити якось родину, тоді, як чоловік пропє часами й половину заробітку? Ми не твердимо, що наші товариші-робітники, які беруть живу участь в клясовій орґанізації, запиваються всі, як один. Напротів, ми можемо погордитися тим, що наша орґанізація викорінила пянство серед свідомого робітництва, але-ж бувають ще сумні випадки, що час від часу запиваються деякі робітники і через те терпить орґанізація та инші-невинні товариші. Не згадуємо вже про це, що найбільше терпить бідна жінка пяниці.

Дехто каже, що доки буде панувати буржуазія, доти мусить пити робітник, бо його життя таке тяжке, що без горілки він не переніс-би його.

Дійсно і в цьому є доля правди. Робітник звичайно немає доступу до инших розривок, через свої тяжкі життеві умовини. Але це темний робітник, байдужний до всего. Коли людина дещо свідоміща, то вона найде розривку, та щей науку, в своїй орґанізації. Найде товариське, чесне і тверезе життя.

Але всі ми повинні памятати, що **горілка**, та "розрада", є **найстрашніщим ворогом робітничої кляси** і найкращим союзником буржуазії. Самі знаємо, що пяна людина, з затроєним моз-

ком, здібна на ріжні підлости. З нею можна робити, що хто захоче. Робітник-пяниця, нездібний до ніякої — поважної клясової боротьби. Він розраджується чаркою, від горілки туманіє і стає безвільною робочою худобиною в руках ворогів робітництва.

Боротьба з пянством, або з алькоголізмом, є дуже тяжка і в першу чергу покликані до неї власне ми — жінки, які, як я вже зазначила на початку, болісно і безпосередно відчувають наслідки пянства.

Але — як-же почати цю боротьбу? Перш усего від себе самої. Буває звичайно, що жінки не пють, деякі тільки "кушають", але буває, що й пють. Обовязком жінки є не дозволити чоловікові пити, але й самій не брати до уст горілки. Треба також поборювати всіми силами дурне і закорінене поняття, неначе горілка час від часу здорова і потрібна. Тільки дурні і цілковиті неуки можуть твердити, що горілка нешкідлива для здоровля. А вже **для вагітних жінок, або тих, що плекають дітей, горілка є отруєю** і то отруєю головно для дитини. Вагітна жінка, або та, що плекає дитину і пє горілку, хочби в невеликих розмірах, затроює власну дитину. Отруєю, руйнуючи здоровля на ціле життя, є горілка, яку часами дають теж й малим дітям.

По друге, треба памятати взагалі, що діти пяниць родяться ненормальними, себто, щось їм недостає. Або будуть пізніще дурнуватими, або слабосильними, або матимуть якісь недостачі на тілі. Буває, що батько пяниця, а його дитина, як вродиться, то ніби здорова. Але-ж часто вже друге покоління, чи третє, буде тяжко мучитися за злочин свойого батька, чи діда. І треба безсердечної людини, яка не памяталаби про це, що вона, продовжуючи життя, творить калік, які невинно будуть мучитися.

Щоби здержати чоловіка від пянства, за мало є не пити жінці і не давати горілки дітям. Треба ще відважно — не дивлячися на кепкування — аґітувати за тим, аби на забавах не було горілки. Бо-ж прекрасно можна бавитися і без горілки. Правда, в наших робітничих орґанізаціях нема таких випадків, хоч в деяких далеких місцях Канади бувають рідкі випадки по приватних хатах. Не згадую вже про страшне пянство серед несвідомого фармерства. Воно дійшло там до нечуваних розмірів. І свідомий робітник та робітниця або й фармерка, повинні при кожній нагоді боротися з цим страшним злом, з цим найгіршим ворогом кляси працюючих.

Ще є один і то дуже важний спосіб боротьби з пянством чоловіків. Жінці треба докладати всіх старань, **щоби помешкання було як найприємніще.** Знаємо добре, що живемо всі не в роскішних палатах, а часто в тісних-бідних помешканнях. Все-ж таки при добрій волі, можна зробити все, що вдасться. Як помешкання нечисте, брудне, діти замурзані, невмивані, жінка розхрістана та й ще свариться за кожну дрібницю і також брудна, — то чоловік йде з такого помешкання і находить розраду в — горілці. Коли-ж жінка постарається, щоб помешкання було чисте, а з ним і вона та діти, тоді й лекше буде відмовити чоловіка від отруї, від горілки.

Розуміється, я говорю тут загально, а не про тих жінок-робітниць, які є свідомими пролєтарками і їх чоловіки є орґанізованими членами. Але-ж, самі признаєте, навіть у вашому окруженню найдуться несвідомі люде, які затроюють своє життя і життя дітей, горілкою. Тому обовязком свідоміщих робітниць та робітників звернути на це страшне зло пильну увагу, та ратувати нешасні жертви від загибелі.

Горілка — той найстрашніщий ворог робітничої кляси, повинна бути знищена скрізь, на кожному кроці, а особливо жінки є покликані до провадження цеї боротьби.

Перед робітничою клясою — ціле нове життя і робітництво мусить старатися, щоб будуче пролєтарське громадянство, було здорове та міцне. Тому — смерть отруї! Хай живе здоровля і сила! Хай живе чесне та тверезе робітництво!

Я. Мальська.

ДУМКИ МУДРИХ ЛЮДЕЙ.

Доки живеш — учися. Не жди, щоб старість принесла з собою мудрість.

Солон.

Цей малий кусочок життя — все твоє. Так гляди-ж, зроби з нього все, що можливо.

Санд-бен-Хамед.

Курс української граматики

(На основі праць доктора Василя Сімовича.)

Незнання граматики української мови часто болючо дається відчувати нам. Чи то доведеться написати допис до журналу, чи до робітничої ґазети, або секретарювати на зборах, то кожний з нас відтягається, бо не певний в тому, що добре напише. Дивуватися нема чого, бо ми немали змоги кінчити шкіл, а вигнані тяжкою долею за море, до сьогодняшного часу тяжко працюємо і освічуємо себе самі у вільних від праці хвилях. Всежтаки кожний з нас повинен знати перш усього граматику своєї рідної мови, тої мови, при помочі якої ми можемо найкраще розуміти себе і вчитися. Від цього числа ми будемо постійно поміщувати в журналі одну лекцію української граматики і кожна читачка зможе легко вивчити цю лекцію до того часу, доки не прийде слідуюче число. Однак звертаємо увагу всім охочим до вивчення української граматики, щоби вони не занедбували лекції, а вчилися пильно, бо тільки тоді буде запевнений успіх науки.

По скінченню цього курсу, наша редакція постарається дати своїм передплатницям курс анґлійської мови і анґлійської граматики.

ВСТУП.

Граматика — це старе грецьке слово і колись значило воно то, що сьогодня ми називаємо а з б у к о ю. Нераз ми чуємо таке: "та той чоловік неграмотний!" — себто, не вміє ані читати, ані писати.

Але в наших часах г р а м а т и к о ю звуть *збір законів*, які є в якійсь мові. Мова, річ жива, і все, що живе, має свої закони, по яким живе. Так, як сама природа.

Мов на світі багато. Одні живуть та розвиваються, другі гинуть, завмирають. Цілком так, як в природі: одно живе, друге гине старим, третє пропадає, не дійшовши до свого розвитку.

М о в и поділюємо на *живі і мертві*. Живі то такі мови, що ними т е п е р балакають люде, мертві-ж такі, що ними к о л и с ь люде балакали, писали навіть книжки, — але пізніще ці мови завмерли. До мертвих мов належать: *стара жидівська* (але не ця, що нею сьогодня говорять Жиди), *латинська, стара грецька* і *церковно-словянська.*

Граматика доказує, відки взялося і куди належить кожне слово, де і як його вживати, словом — складає *закони мови* і більш нічого!

Але сама граматика не вчить мови. Вчить її *живе слово.* Хто хоче добре знати українську мову, той повинен багато говорити по українськи та читати українські книжки.

ЛЕКЦІЯ ПЕРША.

1. Що таке речення?

Кожний з нас, чи то дорослий, чи дитина, балакає *реченнями.*

Все, що п о д у м а є м о, що можемо сказати або написати подумане — зветься р е ч е н н я м.

Ось примір: *Мати варить. Батько добрий. Івась вчиться.* Все це речення.

Чому кожна д у м к а, що її скажемо словами або напишемо, зветься реченням? Тому, що слово "казати", по староукраїнському значило — р е к т и. Від цього й назва р е ч е н н я.

Кожне речення складається зі *слів.* Нераз досить о д н о г о слова, щоби було вже речення. Ось скажемо:

Горить! Утікай! Нещастя!

Це такі речення, що їх можнаби сказати й так:

Зайнялася хата! Утікай, бо битимуть! Нещастя сталося!

2. З чого складаються речення?

Не всі слова в реченню мають однакове значіння. Передусім в кожному реченню м у с и т ь б у т и таке слово, що видає немов п р и-

суд про те, що діється, який хто, що з ким робиться. Слово, що це означає, зветься присудком. Ось примір: *Зайнялася хата.* Слово *зайнялася* зветься *присудком*.

Або: *Нехай Іван рятує.* Присудок тут: *нехай рятує.* Слова ці видають присуд, що сталося з хатою і що має робити Іван.

Без присудка речення бути не може.

Але крім присудка, буває в реченню також таке важне слово, що про нього говориться, слово, що про нього виголошується присуд і воно ніби підкинене присудові. Таке слово зветься в граматиці — *підмет.*

Чому? Тому, що в староукраїнській мові говорилося: метати замість нашого сьогоднішного кидати. Підкинене, по староукраїнському — підмечене. А що слово в реченню немов підкинене (підмечене) присудові — ми й звемо його *підметом.*

В реченню: *Зайнялась хата* — підкинене присудові слово *хата* — от воно й зветься підметом.

Зайнялася, це присудок, *хата* підмет.

Звичайно за підметом в реченню питаємо: *хто?* (як це щось живе) або *що?* (як неживе), тому й легко пізнати його в реченню.

(Примірп: Зайнялася хата. *Що* зайнялося? Хата.)

Але так, як речення *не може* обійтись без *присудка,* так буває часом в нашій мові, що воно обходиться легко без підмету. Скажемо:

Горить! Блискає!

Це теж речення, бо думка є, алеж підмету в них нема. Такі речення звуться *безпідметові.*

Присудок і підмет творять до купи головні частини речення. Всі инші слова, що находяться в реченню, звуться коротко: *додаткові частини.* Ось примір:

Свідома робітниця все радо читає книжки. — Слова: *свідома, все, радо, книжки* — це *додаткові части* речення, бо без них речення може бути *(Робітниця читає),* а вони тільки додаткові па те, щоби краще пізнати робітницю: яка саме вона *(свідома),* коли читає *(все),* як читає *(радо),* та що читає *(книжки).*

Робітниця — це підмет, *читає* — це присудок. Всі инші слова — це додаткові частини речення.

ВСЯЧИНА

Як давно жиють в Америці люди?

Вчені, які досліджують життя на американській землі, себто і на землях Канади, після ріжних роскопок з глибокої землі, твердять, що люде жили в Амернці щонайменше перед трийцятьпять тисячами літ тому назад. Розуміється, це ще не були люде з Европи, бо Америку европейці відкрили тільки перед 432 роками.

Що то є мрака?

Хочемо сказати декілька слів про ту мраку, яку бачимо нераз на морю або над озерами. Мрака ця, є звичайною хмарою, що опустилася над воду. Люде, що підносилися на аеропляна або бальонах в повітря, росказують, що хмари є тільки мракою і як піднестися понад них, то небо таке чисте і голубе, гейби в найпогіднішій день.

Правда, є ще один рід мраки, яка осідає звичайно над великими містами. Це мокра пара, що получується з димом і иншими нечистотами, які підносяться в повітря і творять чорну-брудну хмару. Але це діється тільки, тоді, як верхня верства повітря є такою густою, що не дозволяє парі і димові піднестися вище в гору. Верхня верства повітря тоді здержує всі випари з землі і дими, а тільки сильніщий вітер розвіває їх на всі сторони.

Від коли істнує хліб?

Хліб знали Жиди і Єгиптяни найменше тому 4 тисячі літ назад. Від Жидів навчилися печи хліб старинні Греки і вони уліпшили печення. По якімсь часі удалися грецькі пекарі разом з римським військом до Італії і там заснували першу школу для пекарів. Було це перед дві тисячі вісімдесять сімома роками. Ця школа стала швидко дуже славною, а пекарям дали великі почести. Але ці пекарі всеж таки не вміли добре печи хліба. Вони розмішували водою муку, робили круглі бохонці і вкладали до печі. Пізніще, мабудь цілком випадково, винайдено квасне тісто, а ще пізніще дріжджа і з того часу почала розвиватися штука печення хліба та поширюватися по цілому світі. Ну, а сьогодня, нам просто тяжко уявити собі, якби люде обходилися без хліба, колиб його не було.

Яку поживу має молоко?

Молоко, скажемо, є дійсною поживою, бо має в собі всі складники потрібні для будови тіла.

Для будови тіла потрібно як раз трьох складників у поживі: 1. Відповідного складника, який би будував і відновляв мязи тіла. В молоці є цей будуючий складник і є його більше як в овочах або мясі, отже тому його треба ростючим дітям, як найбільше.

2. Які творять теплоту і дають тілові енергію. Для створення тепла і енергії в людськім тілі одна кварта молока зробить ту саму роботу, що один фунт мяса або вісім яєць.

3. Молоко має також в собі ще й мінеральні складники, котрі будують наші кости і зуби. Молоко є одно з найліпшої поживи і в нім находяться всі складники, яких потрібно до будови тіла.

Кожна дитина, буде ліпше виглядати від молока, як від якої другої поживи. Молоко може бути зварене з другою поживою, або ужите, як напиток. Діти до 12 літ життя повинні уживати від одної до одної і пів кварти молока що дня, але дуже мало таких дітей є, котрі би так робили. В першім році життя для дитини повинно бути молоко одинокою поживою. Потім треба давати і другі відповідні поживи разом з молоком. Коли уживається молоко як напиток, треба його вживати при кінці їди, бо більшість дітей, коли наперед напються молока, не будуть їсти ніякої другої страви.

Чого вимагає наше життя.

У Франції недавно обчислили учені, що людина до 50 літ: спить — шість тисяч діб, працює — шість тисяч пятьсот діб, ходить вісімсот діб, веселиться — чотири тисячі діб, їсть — тисячу пятьсот діб, пє — чотириста діб, хорує — пятьдесят діб. Харч людини за цей протяг часу рівняється: сімнайцять тисячам фунтам хліба, шіснайцять тисячам фунтам мяса, чотиром тисячам шістьсот фунтам овочів, яєць і риби. Випиває людина всіх напитків — води, вина, пива, чаю і кави — дві тисячі відер, з яких тисячу шістьсот відер припадає на саму воду.

Одружіння Австралійки.

Маємо пять частин світа, що звуться: Европа, Америка, Африка, Азія і Австралія. Найменша з них, це Австралія. В лісах цеї землі живуть ще дикі і півдикі племена людей. І ось один з давних звичаїв між ними: як виходить заміж австралійська дівчина, то мусить відбути одну дику церемонію. Вона дає найстаршій жінці відкусити кусок свого пальця з лівої руки. Инакше — неможе жити з чоловіком.

Люди по війні.

На підставі обчислень, десять европейських держав, що воювали з серпня 1914 до червня 1919 року, втратили 35 міліонів 400 тисяч людей. Це майже дорівнюється числови населення цілої Франції. Розуміється, у цих державах, перевагу населення творить жіноцтво. Ще до війни женщин було звичайно більше, як мущин. Ось придивімся:

В 1897 році, себто перед 27 роками, перевага жіноцтва виносила:

В Англії 1 міліон, а в 1923 році поверх 2 міліони.

В Франції 700 тисяч, в 1923 році поверх 2 міліони.

В Німеччині 840 тисяч, в 1923 році поверх 2 міліони.

В Австро-Угорщині (старій) 700 тисяч, в 1923 році поверх 2 міліони.

Велика перевага жіноцтва без сумніву тому, що міліони і міліони мущин загинули у велжій різні народів. Справді! Тільки будуча історія зможе уявити собі цю страшну катастрофу, яку пережило людство в наші часи.

Висота лету птиць.

Поміж дослідниками від давна ведеться спір, як високо літають птиці, вибираючися в дорогу у вирій. Один з німецьких дослідників, який студіював ту справу на острові Гельґолянд, подає, що ключі перелетних птиць перелітали понад островом в висоті 5 до 12 тисяч метрів. Повновно розсліджено ті числа і дослідники прийшли до зовсім инших чисел. При помочі бальонів провірено, що пересічна висота лету перелетних птиць находиться в висоті 400 метрів. В більшій висоті, до 1,000 метрів летуни стрічали птиці дуже рідко і то тільки в виїмкових випадках. І так приміром одинокий раз бачено жайворонка в висоті 1,900 метрів. Та той жайворонок не находився в ключи, а тільки виїмково піднісся так високо. Найвища високість, в якій бачили ключ перелітаючих ворон було 1,400 метрів.

Головно на високість, в якій летять ключі перелетних птиць впливають хмари. Повище хмар, які заслонюють перед очима перелітаючих птахів землю, летуни стрінули тільки одинокий раз голуба. Той голуб в висоті 800 метрів, серед густої хмари нечайно явився перед бальоном, сів на краю його коша і оставав там до того часу, доки бальон не спустився понище хмар, що стало видно землю. Це вказує на те, що той голуб правдоподібно заблудив в низько висячих хмарах.

Роблено такі спроби. Брано до бальонів дикі птахи і коли бальон піднісся понад хмари, тоді їх пускано на землю. Та птахи в такім випадку або зараз сідали на него так довго, аж доки бальон не спустився так низько, що вже стало видно землю. Так зроблено з жайворонком, якого випущено в висоті 3,000 метрів, понад густими, чорними хмарами. Жайворонок постійно кружив довкола бальона. Та коли через одну прірву в хмарах показалася земля, жайворонок зараз тим отвором спустився до долу. Так само заховувалися всі инші птахи, з якими повторювано той дослід.

З того виходить, що птахи добровільно ніколи не летять понад хмари, щоб стратити з очий землю. Отже як високо находяться хмари, так високо підлітають птиці, то значить всего тільки до хмар, а ніколи вище.

Міжнародній рух робітниць

На цьому місці подаємо загальний огляд руху серед женщин-робітниць в цілому світі. Можливо, що деякі дати будуть старші, але наші робітниці не дуже з ними знайомі. Також, для порівнання, даємо новинку про буржуазний жіночий рух.

Міжнародній юнійний рух серед робітниць.

Юнійну працю серед робітниць веде соціялпатріотичний другий Інтернаціонал, з осідком в Амстердамі (в Голяндії), і червоний юнійний Інтернаціонал з осідком в Москві.

Амстердамський Інтернаціонал почав працювати серед робітниць від 1919 року. На міжнародній конференції праці в головному місті Злучених Держав Північної Америки — Вашінґтоні, були випрацьовані домагання в обсягу охорони праці жінок і охорони материнства, охорони немовлят і дітей.

Дотепер тільки в деяких державах уряди (правительства) сповнили ці домагання. В 1921 році відбулася друга жіноча-юнійна конференція в місті Женеві, на якій засновано Міжнародню Спілку Робітниць. Але ані одно домагання цеї конференції не було сповнене Міжнароднім Бюром Праці.

Маргарета Бонфілд,
відома провідниця анґлійських робітників, а тепер заступниця міністра праці Великої Британії в робітничому уряді МекДоналда.

Третій Інтернаціонал і праця серед робітниць.

При Виконавчому Комітеті третього Комуністичного Інтернаціоналу в Москві, істнує від 1920 року Міжнародній Секретаріят Женщин-Робітниць, завданням якого керувати працею серед робітниць у всіх краях світа.

В місяці лютім 1922 року осередок Міжнародного Секретаріяту Женщин-Робітниць перенесли з Москви в західну Европу, а в Москві залишився тільки Східний Відділ цього Секретаріяту. В 1922 році (в лютім і жовтні) відбулися в Німеччині дві конференції робітниць-комуністок з усіх країв світа.

Міжнародній Комітет Ж.-Р., на протязі 1923 року перевів слідуючі кампанії в міжнародньому значінню в західній Европі. 1. В грудні 1922 міжнародня кампанія проти дорожнечі харчових продуктів (в Німеччині, Австрії, Чехословаччині і Болгарії). 2. В лютім 1923 р. міжнародня кампанія проти небезпеки нової світової війни і проти захоплення Французами німецької частини землі Рурщини, де робітництво через це терпіло страшну нужду. (Кампанія переведена в Франції, Німеччині, Австрії і Анґлії.) 3. Дня 12. лютого 1923 переведена кампанія в Німеччині і Австрії проти права про штучне зігнання плоду. 4. Від 4. до 12. марта 1923 тиждень робітниць у всіх краях. 5. Дня 18. марта 1923 демонстрація проти білого терору і патріотичної дурійки (фашізму). 6. Від 15. до 22. цвітня 1923 міжнародній шкільний тиждень.

Східний Відділ Секретаріяту Ж.-Р. (з осідком в Москві), на протязі 1923 року виконав слідуючі праці: 1. Підготовка до переведення жіночого дня (8. марта) в східних радянських републиках, а також в Туреччині, в Азії — в Кореї, Китаю і Японії. 2. Акція проти білого терору серед робітниць-дівчат в Китаю. 3. Першомайська кампанія в державах Азії.

Історія руху серед робітниць в Злуч. Державах Америки.

Буржуазний жіночий рух в Злучених Державах Америки почався в 1840 році, себто тому 84 роки назад, з того часу, як там почалася аґітація за знесенням невільництва Неґрів (чорних людей).

В 1869 році (тому 53 роки) повстали дві жіночі спілки з метою боротьби за виборче право. В 1890 році (тому 34 роки) обі ці спілки злучилися в одно американське товариство, яке по сьогодняшний день істнує і має чималий вплив.

Орґанізації жінок-робітниць дещо молодші. Вони істнують там поза юніями робітників і робітниць. Такі орґанізації є неполітичні, а більше культурно-освітні і часто істнують під впливом буржуазного-жіночого руху і тимсамим, хоч складаються з робітниць, мають характер

угодовий, патріотичний. Однак недавно почали закладатися нові організації жінок-робітниць під впливом Робітничої Партії Америки. Українські робітниці, за виїмком двох-трох малих гуртків, на жаль до цього часу не з'організовані.

Треба зазначити, що американські робітниці в останніх роках брали дуже живу участь у всіх великих страйках. Підчас майнерського страйку в Кенсас, робітниці були з'організували кілька тисяч жінок для боротьби з страйколомами і поліція була приневолена відступити перед ними.

Скільки є робітниць в Північній Америці.

Для порівнання навидимо два обрахунки всіх женщин в Злучених Державах:

Перед сто роками в Америці було 4,319,397 (чотири міліони, триста девятнайцять тисяч, триста девятьдесять сім) жінок, які жили з наемної праці, себто 18 жінок-робітниць на 100 жінок взагалі. В фабриках працювало 1,312,668 (один міліон, триста дванайцять тисяч, шістьсот шістьдесять вісім) жінок. Але найбільше в ті часи працювали жінки при господарствах. На 10 міліонів фармерів або власників фільварків, припадало 977,336 (девятьсот сімдесять сім тисяч, триста трийцять шість) жінок, а іменно: шістьсот шістьдесять три тисячі, триста девять робітниць і триста сім тисяч сімсот шість властительок фільварків. Значить, в фармерстві припадало шість жінок на 100 робітників взагалі і 18 робітниць на 100 жінок.

По обрахунку 1915 року (тому 9 років назад) число робітниць збільшилося на один міліон, а в 1919 році було вже всіх робітниць девять міліонів двайцять чотири. Але в це число входять тільки ті робітниці, які працюють в індустрії (промислі). Про фармерських робітниць немаємо покищо відомостей.

Буржуазний жіночий рух.

Якщо взагалі можна говорити поважно про міжнародній жіночий буржуазний рух, то треба зазначити, що після війни повстала "Міжнародня Жіноча Ліґа Мира і Свободи". Перша конференція цеї Ліґи відбулася літом 1921 року в столиці Австрії Відні, а в жовтні того-ж року в місті Женеві в швайцарській републиці. Метою Ліґи пропаґувати серед жіночих мас мир.

Цей рух, розуміється, немає і не може мати нічого спільного з робітничим рухом, бо головна його ідея, це є ідея боротьби за визволення працюючої кляси. На чолі цього руху, майже у всіх державах, стоять аристократки, міліонерки, яким знудилося звичайне роскішне життя і вони шукають розривки. Є там також багаті пані з добрим серцем, а також великі дами, які хотять в аристократичному товаристві визначитися, як великі громадянські діячки.

ВЕСЕЛИЙ КУТИК.

Новомодні приповідки.

Правда і з дна моря виринає — але не для нас.

Не хвались, але трудись і богу молись — а й так лишишся бідаком.

Хто вдоволяється малим — той не вартий більшого.

Вояк стріляє, бог кулі носить — а робітник і селянин падуть.

Роби небоже, той бог поможе — збити панові капітал.

Де два б'ються — третий не мішайся, бо обірвеш.

Добре сказав.

Жінка: Дивна річ чоловіче! В тебе волося на голові сиве, а вуса все ще чорні.

Чоловік: Ай жінко! А хіба ти не знаєш, що вуса 20 літ молодші від волося.

Адам і Ева.

— Скільки літ мав праотець Адам, як його господь сотворив?

— Та мусів мати хоч двайцять, бо того самого року оженився з Евою.

В старому краю.

Питає пан селянина:

— Йване! Чому в вас на селі діти босі?

— Та вони вже босі родяться — відрізав селянин, що пізнався на панських жартах.

Загадки.

1. Хто йде на голові до школи?
2. Яка жінка не заглядає в дзеркало?
3. Чого людина оглядається назад?
4. Ріжуть мене ножакою і бють мене ломакою, за теж мене оттак ґублять, що всі мене дуже люблять.
5. Мовчить, а сто дурнів навчить.
6. Яку загадку не можна відгадати?

(Хто з наших передплатниць пришле добрі відгадки, то одержить в нагороду корисну книжечку. Відгадки будуть поміщені в слідуючому числі "Робітниці".)

СЛОВО ДО УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИЧИХ ДІТОЧОК.

І так діточки! Відтепер в кожному числі журналу "Робітниця" будете мати свою окрему "Діточу сторінку", а в ній цікаві оповідання, вірші, загадки, рисунки. Ми будемо дуже раді, як ви час від часу напишете нам про своє життя, або пришлете якийсь малий віршик, чи казочку. Що хочете напишіть, а ми постараємося видрукувати. По цілій Канаді є тисячі українських робітничих і фармерських діточок, тому булоби добре, як-би всі вони при помочі "Діточої сторінки" порозумівалися з собою. У вільних від науки хвилях, напишіть нам про свою школу, про науку, про це, що цікавого бачите, або, як-би хотіли спитатися про щось неясне, ми радо відповімо вам.

Надіємося, що в другому числі "Робітниці" "Діточа сторінка" буде цікавіша і живіща, бо вже будуть дописи від вас, з ріжних місцевостей Канади.

ІВАН ФРАНКО.

Хто такий був Іван Франко? Був це славний український письменник, себто такий чоловік, що написав багато розумних книжок. Умер він тому 8 років назад, в 1916 році, в головному місті галицької України — Львові. А був він сином бідного коваля з села Нагуєвич, близько майнерського міста Борислава, в Галичині. Тяжко бідував він, доки скінчив школу, але потім, як був вже вченим чоловіком, то дуже заступався за робітниками і бідними селянами. В своїх книжках він дуже часто боронив їх та описував їх тяжке життя. Ось нище ми подаємо його віршик, в якому він описує, як бідний хлопчик за малий гріш від панського синка, бігав босий по снігу. Треба тільки знати, що слово "галаган" означує назву старого мідяного гроша, що менше вартував, як один цент. А слово "дзіньо", це діточа назва гроший, тому, що як кинути цент на землю, то він дзінькне, задзвенить.

ГАЛАГАН.

"Мамо, мамо! — кличе Йван,
Хлопчик може шести літ, —
Подивіться, подивіть,
Маю дзіньо галаган!"

— "Де-ж ти, синку, теє взяв?
Чом ти, синку, так дрожиш?
Боже, босий десь бував,
Босий по снігу біжиш!"

"То мені паничик дав...
Я з ним бігав по снігах:
Я босоніж а він мав
Черевички на ногах.

"Як мя зловиш, дзіньо дам! —
Так він мовив, тай побіг.
Я... дігнав його... ма... мам..."
— "Синку, синку, що тобі?"

Зсинів наче боз Іван,
Зціпив зуби, одубів,
З ручки випав галаган —
Впав на землю і зомлів.

А за тиждень в неділю
Плаче мати — пропало!
Пройшла коса по зілю,
Бідне зіля зівяло.

В труні тихо спить Іван,
Не бажає більше нич:
В руці має галаган
Той, що дав йому панич.

ЛЕВ ТА ЧОЛОВІК.

(Народня казка.)

Раз підійшов лев до річки тай дивиться в воду; а риба плеснула хвостом та шусть на дно, а далі вийшла тай каже:

— Я думала, що чоловік, та й злякалась; аж це лев.

— Хіба чоловік страшніщий за мене? Всі мене бояться, а чоловіка я ще не бачив, що він за звір. Деб я його побачив?

— Отак йди тай йди полем, то й побачиш.

Пішов лев. Зустрічає хлопця.

— Чи ти чоловік?

— Ні, ще не чоловік: буду колись чоловіком.

— Ну, мені тебе не треба.

Йде далі лев, тай йде і зустрічає старого діда та питає: — Чи ти чоловік?

— Ні, не чоловік: був колись чоловіком, а тепер вже дід.

— Ну, й тебе мені не треба.

Пішов лев далі, зустрічає козака, що їде на коні, на війну. Лев питає:

— Чи ти чоловік?

— Чоловік, — каже козак.

— Ну, то я тебе з'їм.

Козак вихопив пістолю, тай бабах льва межи очі, аж трохи лев не впав. І став лев дивитися, а козак собі подивився на нього і поїхав своєю дорогою.

Пішов тоді лев над річку. Виплила до нього риба і питає:

— А що, бачив чоловіка?

— Бачив, — каже лев.

— Що-ж він тобі казав?

— Нічого, тільки плюнув межи очі мені так, що я на силу росплющив їх. А сам він поїхав собі.

ДЕ СТРІЛЕЦЬ?

На цьому образку є не тільки собака, але й стрілець. Найдіть його! На перший погляд його не побачите. Треба оглянути образок з усіх боків і тоді певно найдете захованого стрільця.

ЗИМА.

(Написала 10 літня Ольга Козак з Вест Торонто.)

Скрізь а скрізь вже біло,
Пташки не щебечуть,
Сонічко не гріє
Тріщить мороз під ногами
Буйний вітер віє.

Віє лютий вітер
Сніги розвіває,
Куди глянеш — весь світ білий
Зима наступає.

А діти в школу йдуть,
Позавивані плащами,
Куди глянеш — весь світ білий,
І весело між нами.

Вест Торонто 11. лютого 1924 року.

ЗАГАДКИ.

1. Одна палиця має два кінці; дві палиці мають чотири кінці. Скільки кінців має півтретя палиці?

2. Я йшов до Вінніпеґу. По дорозі зустрів я 10 хлопців з Вінніпеґу, які несли по одному мішку, а в кожному мішку була одна курка. Скільки живих сотворінь йшло до Вінніпеґу?

(Хто з вас діточки відгадає добре ці дві загадки, або хочби одну, то нехай пришле до нашої редакції, а одержить подарунок.)

А. Ситар.

ЖУРИЛИСЯ КОЛОСОЧКИ НА ВКРАЇНІ.

Дитяча сценічна картина.

ДІЄВІ ОСОБИ:

Перший колосочок.
Другий колосочок.
Третій колосочок.
Будяк.
Вітер.
Жайворонок.
Хлопчик.
Дівчинка.

Поле. Літній день. Хвилюється жовте жито. Над житом в блакиті співає жайворонок. На межі гордовито стоїть будяк. Вітер пестливо підіймає вії жита.

Колосочки (журяться, разом). Сонечко ясне цілуєш до смерти, голубиш що ранку, як мати дитину, і ніччю наш спокій, шлеш зіроньки ясні, щоб нас стерегли.

Перший колосок. Як любо на світі коли всі шанують, голублять; ростеш собі буйно, кохаєшся з вітром.

Другий колосок. А иноді чешем коси, розмовляєм з співучими жайворонками.

Третій колосок. Чи забули? Нагадаю: скоро підемо до ями! Чуєте? (Чутно стук). Золоті серпи вже точуть, срібні коси нагострили. (Колоски журливо хитаються).

Будяк (гордовито). Як малесенькі завили. Ха-ха-ха! Я нікого не боюся: серп коса мене не візьме, от і вітер не нахилить. Я — козак! А ви? Ну, що ви? Поспускали очі долу, ждете смерти? Хай до мене хто посміє доторкнуться, так обійде другим полем.

Перший колосок. Ну, нащо кому ти здався зі своїми колючками?

Другий колосок. Хоч ти чванишся, а знаєш, нас не буде, батогами, хлопці гонор общіпають.

Будяк. Як вас не буде, я серед лану почну рости, пишатися на волі, виросту великим та могутнім і рід славетніх будяків — на світі запанує.

Перший колосок. І дурень знає, чому радіє?

Третій колосок. Та киньте ви його. Прийде господар —за гордовитість із корінем з землі голубчика попросить.

Перший колосок. А справді, чуєте! (Хтось за сценою клепає косу). Аж в серці тьохкає. Ми скоро вмрем. Покличмо жайворонка попрощатись, любив він з нами милуватись, життям і сонцем.

Колосочки (разом просять). Прийди до нас, любий жайворонку! Глянь, всміхнися, пригорнися і в останнє приласкай...

Жайворонок (виходить). Я давно до вас збирався, забарився. Я приніс вам недобрі вісти.

Колоски. Що? Кажи! Мліють руки, туманіє все в очах. Смерть з косою? Домовина? Страшно любий...

Жайворонок. Буде згуба. Прийдуть люде всі з серпами.

Колоски. Ой, до ями! Не зустрінемось ніколи: з вітром, сонцем і з полями попрощаємось навіки. Більш

нас сонце не огріє, (сумно) наше тіло спопеліє, і заплаче тужно вітер серед степу одинокий.

Жайворонок. І я одинокий, ніде прихилитись. Я срібних пісень вже не буду співать: журба моя пісня.

(Жайворонок співає:)

Ой журба, журба
Насіла кругом...
Йде осінь сумна —
За нею зима...
Ой журба, журба.

Тай не будемо вже радіти,
Діти, діти...
Бо осінь сумна —
І журба, журба...

Перший колосок. Ні, ми повинні радіти, як не ми — наші діти зустрічатимуть сонце.

Другий колосок. Хоч умрем, зате нас спомянуть добрим словом. Але він? (Показує на будяка).

Будяк. Нехай і так, зате мені пошана. Вас ріжуть, а потім тісно звяжуть. А мене обережно візьмуть і покладуть.

Третій колосок. Таких як ти, шанують дуже! Тебе і вітер оббігає, а нас пестливо він цілує.

Вітер (вбігає). Я скучив за вами, мої колосочки!

Перший колосок. А деж це ти був?

Вітер. По світі. Наслухався усяких див. Тільки як біг, то ніженьку геть поколов будяк проклятий. Але нарада йде поміж людьми із нашої країни: з корінням будяка вирвати хочуть.

Будяк. Мене?! Нехай же хто хоч доторкнеться, то буде памятать з ким бути за пані-брата.

Перший колосок. А що чував по світі ти?

Вітер. Чув, як тужить наше панство за кордоном. Чув, про вас балакали в народі, що ваші сльози повезуть на світовий ринок, конкурувати з американськими сльозами.

Другий колос. Так, ми своєю смертю визволимо із біди селян?

Колоски (разом). Нас не буде. Не забудь нас спомянути, вітре буйний! Ясне сонечко, твої ясні очі не зустрінемо, не зустрінемо ранком з росою! Ми в останнє сьогодня з тобою. **(Тихо співають:)**

Пізна осінь наступає,
Несе холод, несе сум.
Всіх пожнуть нас, порубають,
Росли ми на глум.

Ой горе нам, горе,
Що виросли в полі,
Не радіємо ми довго,
Бо немаєм долі.

Пізна осінь наступає,
Несе холод, несе сум...

Перший колосок. Нам не страшно вмирати. Ми безсмертні.

Колоски. Тихо. Хтось йде і розмовляє. (Входять дівчинка і хлопчик).

Дівчинка. Йди Васильку! Назбираємо квіток-волошок і маків. Я сплету тобі віночок.

Хлопець. А я зірву головку будякову — та когось добре уколю.

Будяк. Короткі руки.

Хлопець. Що? Як ти мене уколеш, я татові скажу, а він тебе із корінем геть вирве.

Дівчинка. Глянь, Василю, колосочки, як схилились, зажурились!

Хлопець. Скоро вийдуть їх всіх жати, бач достигло, долу гнеться. Тато мій казав, як вижнуть та змолотять жито, куплять книжку: "Веселку" або "Сонечко".

Дівчина. А мені нову спідничку.

Хлопець. А до школи ти будеш ходити?

Дівчина. Буду. Коли б скоро! Так хочеться навчитись читати. Ой, як хочеться!

Хлопець. І твої мама, і мої мама, і твої тато і мої тато — які вони добрі. Правда? Пускають до школи, а от Федька, то щей бють і кажуть: куди тобі, лоботрясу, до школи, коли ти не вмієш читати та й книжки ні защо купити.

Дівчина. Бідний Федько!

Хлопець. Він сьогодня цілий день плаче. Неділя, діти всі граються, а він чужі гуси пасе.

Дівчина. Ходім, Василю! Ми його порадуємо. Як зберуться діти до школи, ми й скажемо: Федько хоче вчитись, а вдома не пускають, бо нема защо книжки купити. От ми складемось, купимо. Правда?

Хлопець. От гарно! Ходім! (Пішли.)

Колоски. Хай вам сонечко сміється, гарні діти! (Чути, як за сценою гострять коси.)

Перший колосок. Вже огріє з ранком мертвії головки промінь сонця. Не прийдуть любі діти, не пригорнеться ласкаво буйний вітер!

Колоски. Схилімся до долу. Прощай білий світе! Прощайте любі діти, і вітер, і сонце, усе, що жило, і ти одинокий, з блакиті співуне! Женці вже надходять. Тихо... Схилімо головки, заплющимо очі, бо смерть із косою зарізати хоче. Тихо... Схилімо головки... (Клоски схиляються. За сценою чути, як наближаються женці, співаючи пісню:)

Рано, рано до зорі,
Вийшли в поле косарі.
Гей нуте косарі,
Бо не рано почали!
Хоч не рано почали,
Та багато утяли.
Гей нуте, косарі,
Бо не рано почали!...

ЗАВІСА СПАДАЄ.

ПОЯСНЕННЯ: Ця сценічна картина була виставлена перший раз дітьми трудової української школи в Черняхові, Волинської ґубернії на Радянській Україні.

В нас можна теж легко поставити її. Однак для всіх певно буде цікаво знати, як одягатися дієвим особам. Тому даємо свої поради:

Сцена може представляти й вільну околицю, (ліс, сад, село), як нема декорацій поля.

Колосочки повинні бути одіті в якусь жовту — довгу матерію або папір, а можна також з паперу зробити великі колоски, щоб кожній дитині, що виконує цю ролю, причепити на голову.

Будяк — окутаний зеленим папером, а на голові колюча — будякова головка.

Вітер — з синьої матерії, що розвівається на ньому, себто почеплена так, що з ріжних кінців висить.

Жайворонок — в сіренькому одіннячку, з крильцями, а на голові доброблений невеликий дзюб.

Хлопчик і дівчинка — в селянських вбраннях.

Окрім хлопчика і дівчинки, всі инші одяги можна легко зробити з ріжних паперів.

Діточки! Як десь будете ставити цю картину на сцені, то напишіть про це до своєї "Діточої Сторінки"!

Редакція.

Товаришки - читачки! В цьому розділі наша редакція буде відповідати на всі ваші питання. Коли хтобудь з наших передплатниць хоче про щось порадитися, щось запитатися, вияснити незрозуміле слово і так далі, то напишіть в нашу редакцію, а ми в слідуючому числі, ось в цьому розділі, дамо вам точну відповідь. В листі зазначіть, чи відповідь давати вам під вашим повним назвиском і з зазначенням місцевости, чи в скороченню,, чи може під зазначеним вами знаком. Знайте, що на все одержите щиру товариську пораду, бо це-ж — ваш журнал!

Назви місяців.

На Радянській Україні, де живе найбільша частина українського народу, називають деякі місяці в році иншими назвами, як в Галичині. Цих відмінних назв тільки дві. Март — **березень** і май — **травень.** В назві цвітня тільки зміна в одній букві: к в і т е н ь. З огляду на це, що ми повинні повільно приміннюватися до тих слів, які вживає більшість нашого народу, редакція "Робітниці" подаватиме на журналі нові назви місяців в скобках біля старих. Також само і в мові та правописі ми повільно будемо зближуватися до правил, загально принятих Державною Всеукраїнською Академією Наук в Київі, як найвищим науковим авторітетом та дбатимемо про чистоту літературної мови.

Т-ка К. В. — Філядельфія. — Дякуємо Вам за переклад. Містимо його в цьому числі і просимо й на далі не забувати про нас. Радіємо разом з Вами, що робітниці цікавляться журналом. Ширіть його ще більше.

Т-ка Анна В—к. — К у л ь т у р а слово латинське і дослівно звучить: стан освіти. К у л ь т у р н и й — значить освічений. К у л ь т и в у в а т и — значить плекати. Ось примір: Фармер культивує добру пшеницю. Себто — фармер управляє (плекає) добру пшеницю.

Т-ка В. Я—ка. — Нічого Вам соромитися такого питання. Добре, що питаєте. Людина повинна про все знати. Ваше питання коротко звучить: Як треба їсти при помочі вилок і ножа? Відповідаємо: Коли їмо мясо, або щобудь, що треба різати ножем, то ніколи не їсться самим ножем, тільки вилками, а ніж для помочі, різати мясо (чи щобудь) і накладати його на вилки. Не думайте, що це якісь буржуазні примхи. Такий спосіб їди принятий в цілому світі з цілком практичних причин. Як хто їсть ножем, то легко може врізатися (язик, губу), а через таке, можна часами дістати затроєння крови. Коли хтось дуже спішиться, то вже краще їсти ложкою, як ножем.

Т-ка Параска Григорчук — Філядельфія. — Подайте нам свою точну адресу.

Т-ка Мотруся Ткачук — Радянська Україна. — Щиро дякуємо за прислані матеріяли. Не забувайте про наш журнал й на далі. Опишіть життя робітниць і селянок на Рад. Україні.

Т-ка Е. У—к. — Потрібна Вам книжка зветься: "Лікарський порадник" і написав її доктор Дрималик. Коштує $2.00 і можна її замовляти: Nauka Publ. Co., 103 S. Main St., Scranton, Pa.

З ДУМОК РОЗУМНИХ ЛЮДЕЙ.

Любов. Або це останки чогось вироджуючогося, що було колись величанським або частина того, що в майбутньому розвинеться в щось велике. Сьогодня любов не задоволяє і дає багато менше, як ми надіємося.

А. Чехов.

Мовчи, або говори щобудь ліпше за мовчанку.

Пітаґор.

В життю немає випадковостей; людина швидче творить, як зустрічає свою долю. **Вільмен.**

Сильні, коротко висказані думки, багато допомагають до поліпшення життя. **Ціцерон.**

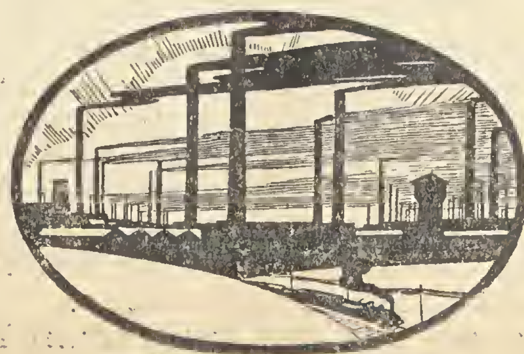

Сторінка наших читачок.

НОВИЙ ВІДДІЛ СЕКЦІЇ ЖЕН.-РОБІТНИЦЬ.

Трейл, Б. К.

Дорогі Товаришки!

Цілим серцем радію я, що серед наших товаришок-робітниць зростає клясова свідомість. В кожній закутині широкої Канади наші робітниці працюють в користь працюючого люду.

Ми, робітниці місцевости Трейл, складаємо щиру подяку т-шові Вільґошові, делеґатові на пятий зїзд Стов. У.Р.Д. від Ванкувер і Трейл, що він повертаючи з Вінніпеґу, здав справоздання зі зїзду, яким всі були дуже задоволені. Другого вечера т. Вільґош дав лекцію, завізвав робітництво до дальшої орґанізації і пояснив, чому ми повинні орґанізуватися. Ми, робітниці, зрозуміли ці слова товариша і відразу приступили до орґанізації. Покищо вписалося кілька робітниць, які прирекли працювати щиро поруч з товаришами-робітниками.

На закінчення, кличу всіх женщин-робітниць, які до цього часу не належать ще до своєї орґанізації: Товаришки! Орґанізуйтеся скрізь, де тільки живете! Освідомляймо себе самих, бо тільки свідома людина може пізнати де правда а де кривда. Годі вже нам далі бути темними рабинями! Користаймо з кожної вільної хвилі. Читаймо наш дорогий журнал "Робітницю", розповсюднюймо його і докладаймо всіх сил, щоби піддержати його і ще більше удосконалити.

Хай живе єдність між робітництвом всіх націй, всіх країв. Хай живе наша школа — журнал "Робітниця"!

Ваша в боротьбі за кращу долю,

Марія Пішак.

ЛИСТ ДО БРАТА В ГАЛИЧИНУ.

Трейл, Б. К.

Щоб я мала крильця, літала-б горою,
Я би знала, любий брате, що дієсь з тобою.
Полетілаб в Галичину, перед тебе стала,
І про щастя і про волю пісню би співала.
Бо вже зійшла рання зоря і білий день буде,
І сонічко підійметься, прокинуться люде.
І з рук твоїх ланци стягнуть, що тебе давили,
Що нероби - дармоїди тобі наложили.
Мучать тебе пани кляті, по тих тюрмах всюди,
І не знають, що вже швидко їм всім кінець буде.
Діти твої сиротята по вулицях мруть,
Голі, босі і голодні тебе з тюрми ждуть.
А сидиш ти у неволі під гнетом тяжким,
Духом своїм шлеш прокляття тим панам лихим.
Ти силою підупав вже, прошу-ж духом не пади!
Своїх рідних у чужині ти не залиши.
Бо я тужу за тобою й вся наша рідня,
Бо нас мати породила, матінка одна.

Робітниця Марія Пішак.

РІЧНЕ СПРАВОЗДАННЯ ВІДДІЛУ С. Ж. Р. В ВІННІПЕҐУ.

Дня 3. марта 1924 відбулися річні збори відділу Секції Жен.-Роб, при Стов. У.Р.Д. в Вінніпеґу. На збори прибули майже всі членкині нашого відділу.

Заступниця орґанізаторки т-ка Мальована відкрила збори. Збори перевела т-ка А. Бобовська, секретарювала т-ка А. Сидорова. На зборах старий заряд здав справоздання зі своєї діяльности за минулий рік. Насамперед здала справоздання заступниця орґанізаторки т-ка Мальована. В своїй короткій промові сказала, що заряд за минулий рік сходився реґулярно і товаришки з заряду старалися провадити роботу як слід і тому ми отримали бажані успіхи. Членкинь до нашого відділу прибуває більше з кожним тижнем, як також товаришки беруться серіозно до справи, полишаючи на боці домашні балачки. Доказом цього є власний журнал "Робітниця", який з цим місяцем починає виходити два рази на місяць. Т-ка також закликала товаришок, щоби помагали нашому журналові так збиранням передплат, як і збиранням пресового фонду, а також щоби всі відновили свої передплати. Справоздання принято одноголосно.

Слідуючою виступила т-ка Й. Аламбець і здала справоздання секретарки. Відділ числить 155 членкинь і відбув 27 реґулярних засідань, устроїв 25 лекцій, 3 масові мітінґи, 3 спільних читань, відіграв 4 представлення, устроїв 4 концерти, 1 розігравку, 1 пікнік і 6 забав. Товаришки брали активну участь в збиранню пресового фонду і передплати для роб. преси, помагали в збиранню жертв для політичних вязнів в Сх. Галичині, як також брали активну участь в пікніках устроюваних відділом Стов. У.Р.Д. та инших роботах.

Кольпортерка т-ка Бобовська подала справоздання за 6 місяців, з якого виходить, що продала за той час наш журнал на $24.00.

Новому зарядови бажаємо найкращих успіхів в його праці. Нехай слідуючого року наш відділ подвоїться!

До нового заряду увійшли слідуючі товаришки: К. Шатульська, орґанізаторка; А. Кацан, заст. орґ.; О. Цуркаленко, прот. секретарка; Е. Грабчак, заст. секретарки; А. Сидорова, касієрка; О. Євчин, кольпортерка. А. Мальована, М. Хоміцька і С. Палюк, контрольна комісія. До ґардероби вибрано товаришок Кульчицьку і Степанюк.

ФІНАНСОВЕ СПРАВОЗДАННЯ ВІДДІЛУ СЕКЦІЇ Ж.-Р. ПРИ СТОВ. У. Р. Д. В ВІННІПЕҐУ ЗА 1923 РІК.

Приходи.

Март.

З переносу	$169.73
З забави	53.42
З концерту	86.36
Місячні вкладки	5.90
Разом	$315.41

Квітень.

З представлення "Нещасне кохання"	$210.33
З розігравки	220.25
З представлення "Катерина"	100.10
З концерту	86.50
Місячні вкладки	16.00
Разом	$633.18

Май.

Місячні вкладки	$10.00

Червень.

Місячні вкладки	$1.50

Липень.

З пікніку	$257.25
Місячні вкладки	3.60
Разом	$260.85

Серпень.

Місячні вкладки	$5.80
Вступна вкладка	1.00
Разом	$6.80

Делеґатки на V. З'їзд Стов. Укр. Роб. Дім, що відбувся 6, 7, 8 і 9 лютого 1924 року у Вінніпеґу.

Вересень.

З забави	$26.15
З масового мітінґу	17.91
Вступні вкладки	10.00
Місячні вкладки	5.10
Разом	$59.16

Жовтень.

З представлення "Глитай або Павук"	$47.84
З концерту	62.91
Місячні вкладки	16.20
Вступні вкладки	9.00
Разом	$135.95

Листопад.

Місячні вкладки	$14.00
Вступні вкладки	7.00
Разом	$21.00

Грудень.

З концерту	$93.67
З забави	70.45
Місячні вкладки	35.70
Вступні вкладки	4.00
Разом	$203.82

Січень.

З представлення "Батькова казка"	$45.16
Місячні вкладки	38.20
Вступні вкладки	7.00
За кейк	1.00
Разом	$91.36

Лютий.

З представлення "Наймичка"	$177.70
З концерту	74.57
Місячні вкладки	10.25
Вступні вкладки	4.00
Скидку від фотоґрафа	15.00
Разом	$281.52
Загального приходу	$2,020.55

Росходи.

Март.

Платня музикантам	51.00
Росхід до забави	11.00
Росхід представлення	8.10
Росхід концерту	6.30
Передано на пресовий фонд	91.06
На сплату довгу У.Р.Д. в Вінніпеґу	$127.00
Дрібні росходи	10.82
Разом	$305.28

Квітень.

Платня музикантам	45.00
Росходи представлення	94.60
На сплату довгу У.Р.Д. в Вінніпеґу	$460.68
Річні вкладки до Центрального Комітету	21.00
Ріжні дрібні росходи	8.25
Разом	$629.53

Май.

Передано до Центрального Комітету	$10.00
Ріжні дрібні розходи	6.35
Разом	$16.35

Липень.

Росхід пікніку	$175.68
На сплату довгу У.Р.Д. в Вінніпеґу	81.57
До Центрального Комітету	.50
Разом	$257.75

Серпень.

Вступну вкладку до Центрального Комітету	$1.00
До Центрального Комітету за стемплі	8.00
Разом	$9.00

Вересень.

Росходи забави	$27.00
Видано на журнали	6.00
На стемплі	.75
На наш журнал	17.91
Передано до Центр. Комітету за вступні вкладки	10.00
За місцеві вкладки до Центрального Комітету	5.00
Разом	$66.46

Жовтень.

Передано до муж. відділу	$47.84
З концерту до муж. відділу	52.91
За стемплі до Центрального Комітету	15.00
За вступні вкладки до Центрального Комітету	9.00
Разом	$124.75

Листопад.

Вступні вкладки до Центрального Комітету	7.00
Місцеві вкладки до Центрального Комітету	$10.00
Разом	$17.00

Грудень.

З забави на наш журнал	$61.90
Росходи забави	8.55
Передано до муж. відділу з концерту	78.17
За стемплі до Центрального Комітету	30.00
Вступні вкладки	4.00
Цвіти для хорої товаришки	1.90
Росходи концерту	8.00
Разом	$192.52

Січень.

Передано до муж. відділу з представлення	$45.16
До Центр. Комітету за стемплі	40.00
Вступні вкладки до Центр. Ком.	7.00
За стемплі	.20
Разом	$92.36

Лютий.

Передано до муж. відділу з представлення	$177.70
Передано до муж. відділу з концерту	55.00
Росходи концерту	7.00
За стемплі до Центр. Ком.	20.00
Вступ. вкладки до Центр. Ком.	4.00
Виплачено за салю в Іст Кілдонан	5.00
Передано на поміч страйк. майнерам в Новій Скошії	15.00
Передано на поміч для хорого т-ша І. Гниди	5.00
Разом	$288.70

ПОВТОРЕННЯ:

Загальний прихід	$2,020.55
Загальний росхід	1,999.70
В касі остає	$ 20.85

Й. Аламбець, секретарка. М. Кропівська, касієрка.
Контрольна комісія: Данильченко і Ґрандей.

ПЯДЕСЯТЬ ДОЛАРІВ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ" ВІД ВІДДІЛУ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ ПРИ СТОВ. У.Р.Д. В ВІННІПЕҐУ.

Дня 9. марта ц. р. старанням відділу Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. в Вінніпеґу, відсвятковано "Міжнародній День Женщин-Робітниць" концерт-мітінґом. Цей концерт-мітінґ випав досить вдоволяючо. Учасники концерту вивязалися в своїх завданнях як слід. Чистого приходу з концерту вплинуло $80.00, з чого $50.00 доручено адміністрації на пресовий фонд журналу "Робітниці".

Не від річи буде згадати і про це, що подібні підприємства здалосяб устроювати на будуче частіще, бо на перших женських зборах після минулого свята було присутних досить поважне число нових женщин, з котрих навіть кілька вписалося до нашого відділу.

Комітет.

Вінніпеґ, Ман.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Складаю $1.00 на пресовий фонд нашого журналу "Робітниці" і закликаю зложити по доларови на цю ціль слідуючих товаришок: Скегареву,Яремко, Ласківську, Перепелицю, Парман, Ґриґорик, Паламарчук, Корніцьку, Шуманську, Королюк, Данилишин, Тодорюк, Фербей, Крисак і Филипчук в Келґари, Алта.; Харик і Назаркевич в Дромгелер, Алта.; Кіпріянчук і Кізиму в Кенмор, Алта.

Хай живе наш двотижневик "Робітниця"!

Гафія Дзвідзінська.

Вінніпеґ, Ман.

Складаю на пресовий фонд нашого орґану "Р." $1.00 і закликаю зложити по доларови на цю саму ціль товаришок М. Рибакову і Б. Новіцьку.

А. Бідулькова.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик т-ки Ф. Стасишиної складаю одного доляра на пресовий фонд "Робітниці" і закликаю зложити по долярови на цю саму ціль товаришок М. Чайковську і М. Хоміцьку.

А. Бялозорська.

Ріджайна, Саск.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Висилаю Вам свою річну передплату $1.50 і 50 центів на пресовий фонд. Такуж саму суму висилають т-ки: А. Равлюк і К. Корніцька, разом $6.00, з чого $4.50 на передплату, а $1.50 на пресовий фонд.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал!

Товаришки цілої Канади! Не повинно бути ані одної робітниці, яка не булаби передплатницею "Робітниці"! Тому — до праці!

З товариським привітом

Маґдалина Ґерилевич.

Форт Виліям, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 на передплату на наш журнал "Робітниця" і $1.00 на пресовий фонд та бажаю найкращого успіху нашому журналові.

Ваша за кращу долю всіх працюючих,

Маланія Мойсюкова.

Торонто, Онт.

До редакції "Робітниці"!

Посилаю Вам один долар на передплату "Робітниці" і також закликаю всіх товаришок, які ще досі не передплатили наш дорогий журнал, щоби вони післали також передплату.

З товариським привітом

К. Шпортун.

Бруклин, Н. Й.

Дорога Редакціє!

Прошу дарувати, що я спізнилася з відновленням передплати на наш дорогий журнал "Робітницю". Жалую також, що лише я одна читаю "Робітницю" у цій місцевости, де є так багато українських женщин-робітниць. В залученню посилаю одного долара і прошу поділити так: пятьдесять центів на піврічну передплату "Робітниці" а других 50 центів призначую на пресовий фонд "Робітниці".

Матеріяльні недостачі не позволяють мені послати більше, щоби дати добрий примір й другим товаришкам. Однак взиваю всіх, щоби старалися по змозі підтримувати робітничу пресу як в Канаді так і в Злучених Державах Америки.

Хай живе "Робітниця"!

Хай живе солідарність між працюючими цілого світа!!!

З товариським привітом,

К. Мендришора.

Вест Форт Виліям, Онт.

На поклик тов-ки Анни Грабової складаю один долар на пресовий фонд нашого журналу "Робітниця". Не закликаю нікого поодиноко до помочі "Р.", а взиваю всіх товаришок, що люблять читати свій журнал, щоби помогли по своїй спромозі журналови тимбільше, що він буде вже приходити до нас два рази в місяць.

Ваша товаришка,
Марія Погорілець.

Росс, Ман.

Посилаю Вам одного доляра на передплату на наш журнал "Робітницю" і одного доляра на пресовий фонд. Кличу всіх товаришок поспішити з підмогою нашому журналови, бо він почав між нами женщинами велику корисну працю.

Ваша в боротьбі за краще життя
Анна Мимрик.

Свифт Корент, Саск.

Дорога Редакціє!

В залученню посилаю Вам почтовий переказ на суму $2.50. З того $1.50 як річну передплату на журнал "Робітниця", а $1.00 на пресовий фонд того самого журналу.

З товариським привітом
Ксеня Повроська.

Чийс, Б. К.

Дорогі Товаришки Робітниці в Канаді і Злучених Державах!

Від якогось часу я читаю наш дорогий журнал "Робітницю" і дуже він мене зацікавив. Однак, дотепер, замало він відвідує нас, тому ми товаришки мусимо швидче поспішити з помочею, щоби наш журнал став більшим і голоснішим та заглушив собою всі противні часописи, аби по них й духу не лишилося. Ми мусимо доложити всіх сил, щоби "Робітницю" ширити від хати до хати. Нашою чесною і щирою роботою, нашою освітою і свідомістю, ми переможемо наших ворогів - неробів. Тільки спільними силами робітниць і робітників здобудемо кращу долю, визволимося з капіталістичного ярма. Хай пропадуть вороги працюючого люду, хай щезне вся гидота з лиця землі! Хай живе згода і братерство між працюючими по цілім світі.

Товаришки Робітниці! Берімся до завзятої праці, спішім з допомогою нашому журналови, щоби він згодом міг загощувати до нас кожного тижня. "Робітниця" освічує нас, відкриває нам очі, вчить нас всіх, тому, ми не повинні знати ніяких перепон в піддержанню її. Від себе посилаю $1.00 на пресовий фонд дорогого журналу і закликаю всіх робітниць, щоби поспішили з щедрими датками також. Докажім свою силу і свідомість Товаришки! Докажім, що ми вміємо шанувати науку!

З товариським привітом
Олександра Вирозуб.

Від редакції: З браку місця решта дописей буде поміщена в слідуючому числі "Робітниці", яке вийде 1. квітня 1924 року.

ДО ВСІХ ПЕРЕДПЛАТНИЦЬ І ПЕРЕДПЛАТНИКІВ.

Наш журнал побільшився, почав виходити два рази в місяць, але рівночасно з цим побільшилися і видатки. Передплата піднесена тільки на 50 центів і багато товаришок і товаришів не вирівнали ще своєї нової передплати. Це відноситься головно до тих, які з початком 1924 року зложили стару передплату (один долар). Тому просимо як найскорше доплатити належних 50 центів.

Памятайте також товаришки і товариші при кожній нагоді про "Робітницю"! Збирайте нову передплату і пресовий фонд, ширіть наш журнал скрізь, де тільки можна! Від більшого числа передплатників залежить кращий розвій журналу.

З товариським привітом
Адміністрація "Робітниці".

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ" ЗЛОЖИЛИ:

Відділ Жен.-Робітниць, Вінніпеґ, Ман.	$50.00
Марія Рипянська, Ватерлю, Онт. (з розігравки)	6.10
Галя Бойко, Вінніпеґ, Ман.	1.00
М. Калинчук, Елізабет, Онт.	1.00
Роза Вальчишин, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Гафія Дзвідзінська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Настазія Шлемко, Медісін Гет, Алта.	1.00
Олена Безкровна, Копер Клиф, Онт.	1.00
М. Мойсюкова, Форт Виліям, Онт.	1.00
Олекс. Вирозуб, Чийс, Б. К.	1.00
Марія Данчук, Медісін Гет, Алта.	1.00
К. Повроська, Свифт Курент, Саск.	1.00
А. Бідулькова, Вінніпеґ, Ман.	1.00
А. Білозорська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
П. Топорівська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Анна Мимрик, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Катерина Мендришора, Бруклин, Н. Й.	.50
К. Корніцька, Ріджайна, Саск.	.50
М. Ґерилевич, Ріджайна, Саск.	.50
А. Равлюк, Ріджайна, Саск.	.50

Зміст першого числа "Робітниці".

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий Журнал для Женщин-Робітниць
Орґан Секції Женщин-Робітниць при Стовариншенню Український Робітничий Дім.
Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство
Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the Workers and Farmers Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.50; per six months 80c
Single copy 10c.

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК I. Вінніпеґ, 1. квітня 1924. Ч. 2.

Орґанізація робітниць і відношення до неї робітників

Всім відділам Секції Жен.-Робітниць по цілій Канаді, щиро радимо оголосити в найблищих днях свої збори і перечитати цю статтю, при чому бажано, щоби й товариші робітники були як найчисленніще присутними. Спільні збори робітниць і робітників та перечитання цеї статті може багато принести користи для нашої орґанізації та вияснити деякі питання в дискусії.

Редакція.

Орґанізаційний рух серед українських робітниць Канади росте. Це ми можемо з радістю і гордістю признати. І хоч ця орґанізація ще дуже молода, але в ній у всіх ділянках життя пробивається енерґія та зацікавлення. Нові відділи Секції Жен.-Робітниць повстають в ріжних місцевостях і відразу беруться до щирої роботи. Бачимо вкінці, що й наш журнал "Робітниця" здобуває собі чимраз більше читачок, а своїм приступним - науковим змістом починає цікавити й товаришів робітників. І це зацікавлення має величезне значіння. Вирівнюється та безодня ріжниці, яка до недавна була між жінками і мущинами робітничої кляси. Робітники і робітниці, яких доля й недоля одна, вкінці зливаються в одну лаву і йдуть певним - надійним кроком до спільної мети. Повільно затирається давня ріжниця і з цього треба радіти як з великого нашого здобутку. Орґанізації мущин-робітників дуже потрібна поміч з боку женщин-робітниць і навпаки. За нами кількалітній досвід і ми сьогодня можемо це певно підтвердити. "Робітниця", хоч є орґаном жіночої орґанізації, своїм цікавим матеріялом приєднує собі передплатників також серед свідомих, розумних робітників. Наукова і літературна часть нашого журналу не знає ріжниці між жінками і мущинами. Вона однаково потрібна так для одних, як і для других. Нам же всім треба ще так багато вчитися! І це, чого не може дати політична робітнича ґазета, це певно дає журнал "Робітниця", без огляду на це, що носить вона наголовок орґану жіночої секції. Наука і література не знає ріжниць полів. Вона такий необхідний духовий корм для всіх, як сонце для життя на землі. А інформаційна часть з міжнародного - орґанізаційного руху робітниць? Хіба ж може бути вона не цікава також для свідомих робітників? Хіба робітникові не цікаво знати,як збільшується робітнича армія в цілому в світі? Все-ж це МИ! Чи то робітники чи робітниці. Тільки в щоденному життю ділимося ми між собою на жінок і мущин, бо такий за-

кон природи, але ж доля всіх нас — одна. Капітал, наш найбільший ворог, не робить між нами ріжниці і однаково визискує, як робітників, так і робітниць. Клясова боротьба вимагає від нас єдности, а не ріжниць. Тому — викорінюймо з поміж себе цю глупу ріжницю, яку одержали ми в спадщині від буржуазного світа і його впливу на нас. Між робітниками ніколи не повинно бути таких висловів: — "Та що жінки! Вони ще відсталі! Де їм до орґанізації!"...

Це не тільки груба помилка, але й злочин супроти нашої клясової орґанізації. Бо спитаймо себе самі: Чим були ми перед пятьма або десятьма роками? Скільки то наших товаришів, які сьогодня є гарними, свідомими членами, перед кількома роками оббивали пороги церков, або дні свої топили в вонючій горілці? Сьогодня їм просто тяжко повірити в це, що колись були такими, бо орґанізація виховала їх, зробила людьми і сьогодня вони стали учителями других. Про жіноцтво ми можемо сказати инакше. Воно довгі-довгі літа жило в темноті, забуте в хатах і було просто вигодою для одного чоловіка. В цьому й відсталість робітниць, але ми огляньмося рік назад. Молода жіноча орґанізація почала незвичайно гарно розвиватися, колись темні жінки стають сьогодня свідомими робітницями, читають, беруть участь в орґанізації, помагають у всьому своїм товаришам-мущинам. І це за один рік!

До недавна ми майже немали жінок в робітничому русі, а немали тому, що це була *спадщина вікової неволі*. Жінка-робітниця є не тільки невільницею капіталу, але від віків була вона невільницею мущин. На жінці тяжить спадщина минулого, того минулого, яке викинуло її поза границі політичного життя, яке назначило життя для жінки тільки в кухні або біля колиски.

Але від цеї поганої спадщини треба визволитися. Сьогодня біля робітника, стоїть вже жінка-робітниця, яка з природної необхідности мусить теж боротися з усяким визиском, з всякою неволею. Тому, перемога пролєтаріяту в боротьбі з капіталом, означує для жінки зірвання кайдан неволі.

Ті робітники, які часами не подумавши добре, відносяться до орґанізації женщин-робітниць з байдужністю або недовірям, шкодять не тільки собі, не тільки своїй орґанізації, але поповнюють рівночасно велике зло. Бо тільки клясова орґанізація робітниць виховає нам свідомих матерей-робітниць, а через них й свідомих дітей, нове покоління, яке швидче чи пізніще прийде на зміну нам. Та-ж ми не вічні. Всі ми старіємося і на місце сьогодняшних товаришів і товаришок мусить прийти нова лава молодих людей. Відки-ж будемо набирати їх, як не виховаємо самі? А хто-ж виховує в першу чергу дітвору, як не мати? Батько в фабриці, в майні, на "екстра ґенках", в лісах, а мати — біля дітей. Вона є їх першою школою. А що ж навчить несвідома мати дитину, як нічого не знатиме? Хто вкінці навчить маму виховувати як слід дитину, як вона окрім горшків, брудного біля і колисок не знатиме нічого? А молоді дівчата? Вони ж пізніще теж стануть матерями. Хто ж навчить їх, як виховувати свідоме нове пролєтарське покоління? Навчить тільки о р ґ а н і з а ц і я. Ось чому робітники-мущини повинні з повним довірям відноситися до орґанізаційного руху серед своїх товаришок життя. А тому, що робітниці ще молоді в орґанізаційному життю — робітники мусять допомагати їм де треба. Нехай в наших орґанізаціях загине раз на все ріжниця між жінкою і мущиною! Непотрібна вона, шкідлива. Тільки обєднаною працею осягнемо бажані успіхи, а ніколи байдужністю і глупою ріжницею.

Правда, часами доводиться чути нарікання з боку робітників, що "біда з жінками!" Нарікання це в першій мірі підчеркує ту страшну жіночу "недугу" одержану теж в спадщині з світа темноти, в якому вони до цього часу виростали. Цею недугою є непотрібне говорення, що перероджується в погані клевети та прикрі непорозуміння. Нераз з мухи роблять вола, нераз з малесенької дрібнички роблять великий розголос, що страшенно багато шкодить орґанізації. І той, хто любить справедливість, мусить сказати, що такі сумні випадки ще є. Ця страшна н е д у г а глибоко закорінена в нас. Чому? Де її початок, де її корінь? Цілком просто — в минулому життю. В життю замкненому, невільничому, темному. Жінка, полишена в кухні і біля дітей, жінка, яка не має змоги читати нічого, не може жити орґанізаційним життям — мусить чимсь иншим займатися, бо вона ж и в а людина. І найповнші вільну хвилину, сходиться з другою такою ж жінкою та починає говори-

ти. Про що ж, скажіть самі, може говорити така жінка? Вона-ж нічогісінько не знає, що діється в світі, нічогісінько не читає, вона не знає навіть, що родилася не тільки для того, аби прати, варити і родити дітей, але належаться її й инші права в життю.

І така жінка буде говорити про це що десь чула, що її сусідка має нові черевики з довгими носиками, хтось десь подивився на другу жінку і усміхнувся, словом — про несотворені дурниці, бо нічого иншого говорити вона не може. Мозок її знає тільки оці дрібнички і більш нічого. А ці дрібнички перероджуються в сплетні, клевети та сварки, а може й бійки. Гидке все це, погане, але заслуга в цьому темноти серед жіноцтва. Це було колись, не так давно.

Сьогодня наші робітниці живуть вже орґанізаційним життям, але погана недуга з минулих літ все ще має свій корінь. Бо це н е д у г а і її треба л і ч и т и . Не треба обурюватися, не треба твердити, що її нема. Будьмо щирі між собою, говорім правду в очі. Не закриваймо чиряків чи болячок, бо це поганіще для нас. Огляньмося по собі і замість того, щоби робитися невинними, берімся до викорчовування цеї шкідливої спадщини. А викорчуємо її свідомістю, яку набудемо з книжок, з сього журналу, з живої участи в орґанізаційному життю. Позбудьмося непотрібних - глупих балачок, шепотів і пустих перемелювань. Не звертаймо уваги на дрібнички, на поодиноких людей, на людські недостачі. Перестерігайте в щирий спосіб одна-другу! Не говоріть нічого по закамарках, не пильнуйте того, що не варте й уваги, а жийте гармонійним, товариським життям. Таж наше життя таке багате! Можна навіть в нашій недолі зробити його між собою, в товариському гурті — справді гарним. Але треба хотіти, треба свідомости і зрозуміння. Треба попалити за собою всі мости минулих звичок, які дала нам темнота. Орґанізована робітнича кляса вже нераз доказала, що вона може піднестися на належну висоту. В Канаді робітнича українська орґанізація далеко випередила всі инші українські ґрупи і стала для них гарним приміром. Будьмо ж і ми таким приміром для инших, нашими жіночими орґанізаціями. Працюймо над собою, викорінюймо цю страшну недугу, що вщепила в нас колишня несвідомість. Орґанізація — це наша душа, то ж не заплюгавлюймо її гидкими непорозуміннями, старими звичками обмов чи сплетень! *Будьмо чисті, як наша велика ідея!* — ось наш клич, ось наша програма дня.

Правда, треба признати, що однорічне орґанізаційне життя українських робітниць в Канаді багато зробило в напрямку викорінення цеї недуги. Треба надіятися, що кінцева ліквідація цього недалека. Бо чим більше ми маємо свідомих робітниць, які виховуються вже в своїй орґанізації, тим менше тої поганої спадщини-недуги.

Але повна згода і довіря орґанізованих робітників-мущин до робітниць-женщин, має величезне значіння. Між нашими товаришами за всяку ціну мусить бути теж викорінена їх недуга — байдужність до орґанізації своїх товаришок. Хоч така байдужність помічається вже рідко, то всетаки час від часу вона є. Чимало місцевостей вимели її без сліду і там панує повна гармонія між робітниками і робітницями, а це є певним доказом, що ми йдемо вперед. Але густо-часто буває так, що поодинокі робітники легковажно відносяться до своїх товаришок, які хотять працювати в орґанізації. Нераз доводиться чути, що чоловік не дозволяє жінці належати до орґанізації або передплачувати "Робітницю". Це дуже сумний прояв і він свідчить про неповну свідомість такого робітника, про його відсталість. Мало того! Воно витворює деяке напруження в родинному життю того робітника. Жінці болючо, що чоловік держить її в темноті, в неволі і біль цей повільно переходить в сварку, навіть в ненависть. А цього непотрібно.

Яке зворушаюче враження робить допис одної товаришки, що недавно приїхала з старого краю і вийшла заміж за свідомого робітника. (Допись поміщена в цему числі.) Хоч живуть вони в такій місцевости, де нема робітничої орґанізації, то все ж таки для них маленька клясова орґанізація — їх двоє. Свідомий товариш освічує свою дружину-товаришку і ось в дописі пробивається чутлива вдячність тої товаришки до свого чоловіка, ніжність і любов до нього за його добре серце, за це, що відкриває її очі. Це товариші-робітники маленький - відрадний примір, а треба, щоби він став одним - великим приміром в цілій нашій орґанізації, в цілому нашому життю.

Тільки повна згода, спільна праця жіночих і мужеськпх орґанізацій зміцнить нашу силу. В товариському, орґанізаційному життю — ми не сміємо мати границь. Будьмо справді тим гордим "МИ", про яке так часто говоримо. Допомагаймо одні другим у всьому щиро, по товариськи, бо що б ми не робили, робимо для себе. Викорінюймо з поміж себе перестарілі звички, погану спадщину.

Товариші і Товаришки! Ми діти нового життя, яке впереді перед нами! Ми Каменярі, творці того бажаного життя! Тому — спільною лавою, спільними силами вперед, до нашої мети!

Міра.

ЗВІРСТВА ПОЛЬСЬКО-ПАНСЬКОЇ ВЛАДИ.

Страшне замучення української жінки.

За цих кілька років, як в Східній Галичині і взагалі на українських загарбаних силою землях розпаношилася польська шляхта, ми нераз чули про страшні катування безборонних людей. Панська Польща своїми звірствами перевищає колишню царську Росію. В тюрмах томляться тисячі і тисячі українських робітників, робітниць, селян і дітей, а також трудових інтеліґентів. Мало того, що томляться! Над ними в звірський спосіб знущаються, бють, катують до смерти. В таємних—сирих мурах польських тюрем гинуть від насильної смерти тисячі наших рідних братів і сестер. Панська влада також само по звірськи поводиться і з арештованими робітниками та робітницями польської або жидівської національности. За слово правди в шляхетській Польщі, є тільки одно: тюрма, знущання, смерть.

Можна наводити повно фактів про нечувані звірства в польських тюрмах за останніх декілька літ. Поминаючи масові розстріли невинних людей, ми згадаємо про такі випадки, як спалювання живцем українських полонених вояків. В 1919 році, в місяці липні, близько Тернополя облили українського вояка ґазоліною і підпалили. Він згорів. Ми знаємо про це, як полоненим Галичанам і червоноармійцям забивали під ніхті сірники, голки, припікали їх роспаленим до червоности залізом. Знаємо про страшне катування у Львові таких людей, як Івана Полюгу, Яцуру, Петра Тимочка, Степана Коцюбу, Брехера, Райсса, Ґріна, Коршмаря, Апфельзіса і тисячі инших. Люде ці вийшли з тюрми каліками, глухими, поломаними, а часто й німими.

Такі випадки насильства відомі хіба з середновічних часів, з часів святої інквізиції, де мордували попи людей. Але з того часу пройшли сотні літ, людство поступило вперед, культура охватила всі землі світа. "Культурою" чваняться й польські пани і доказують її не тільки в дикій різні—війні, але і в закованих людях, мущинах, жінках та підлітках, майже дітях. Ми знаємо з преси про це, що тисячі українських соціялістів попали в останніх місяцях в тюрми, українські школи в Галичині і на Волині замкнені, за українську мову влада переслідує. Хто ще непопав в тюрму, той утікає в світ за очі, найчастіще на вільну—радянську Україну. Але-ж є й такі, які мають дітей, жінок і утікати їм від них, тяжко.

Европейська преса ріжних народів, донесла в лютому 1924 року вістку про таємничу смерть української жінки Ольги Бесарабової у Львівській тюрмі. Справа ця набрала розголосу, бо виявилося, що безборонну жінку в бестіяльський спосіб замордували в тюрмі панські прислужники - кати. Деякі ґазети пишуть, що вона була комуністкою. Ми цього не підтверджуємо, а напротів, твердимо, що комуністкою вона не була. Для нас вона є нещасною жертвою панського насильства, є ж і н к о ю, яка серед

страшних мук мусіла передвчасно померти від рук представників буржуазної кляси.

Бесарабова була трудовою інтеліґенткою, що щиро і безкорисно працювала між дітьми-сиротами і її політичних переконань ми не торкаємося.

Мала вона 33 роки і була вдовицею, бо чоловік її загинув на війні. У Львові заробляла на прожиток влаштовуючи українські курси для дітей. Дня 9. лютого 1924 польська поліція перевела в її помешканню ревізію і не подаючи ніякої причини, арештувала її. В кілька днів після арешту по Львові почали кружляти поголоски про страшну подію в тюрмі, а в два дні

ОЛЬГА БЕСАРАБОВА,
замучена у львівській тюрмі в лютому 1924 р.

пізніще польська преса донесла про таємничу смерть "політично-підозрілої" Бесарабової. Брат Бесарабової зайшов до начальника тюрми і довідався від него, що його сестру вже поховали на "державний кошт" тому *5 днів* назад, не повідомляючи нікого про її смерть. На домагання українських і двох комуністичних послів в варшавському соймі, львівська поліція, що держала місце похоронення Бесарабової в тайні від всіх, була приневолена показати це місце, відкопати нещасну жертву і лікарська комісія при свідках доказала, що Бесарабова була в страшний спосіб побита по цілому тілі. Оглядини лікарями тіла Бесарабової доказують, що вона скатована від ніг до голови. На цілому тілі нема ані одного місця, де не було би побоїв. На колінах здерта шкіра, що вказує на тяжке биття по колінах. Пальці на руках й ногах викручували її колючим дротом, на голові порозбивані кости, ціле тіло в міхурах і синяках.

Її прямо убили, бо в ній всі внутрішности і кишки були пообривані і вона рішуче не мала сили, щоби самій повіситися.

При оглядинах і досліджуванню відкопаного тіла Бесарабової, були для научного досвіду її молоді студентки та студенти медицини. Одна студентка-Полька, побачивши нещасну жертву, написала листа до робітничої польської ґазети "Трибуна Роботнїча", в якому описує це, що бачила. Розуміється, під листом вона не підписалася, бо за це жде її доля Бесарабової. Комуністичні посли в польському соймі Степан Круліковський і Станислав Ланцуцький відчитали міністрам цей лист і візвали уряд, щоби перевів найстрогіще слідство в цій справі і запобіг дальшим катуванням вязнів. Наводимо цілістю лист польської студентки, який був відчитаний комуністичними послами в варшавському соймі.

В справі бестіяльського биття і катовання та таємничої смерти в поліційних арештах у Львові Ольги з Левицьких Бесарабової.

"Вчора відбулася в закладі судової медицини секція групи комуністки, котра повісилася в львівській вязниці (оскільки мені відомо, то це не перший випадок самогубства в львівській вязниці). Вид який представився переводячим секцію був прост страшний. То не пересада якоїсь розекзальтованої ексцентрички, але правдиве представлення образу свідка, котрий на жаль із свідоцтвом правди явно виступити не може, бо в Польщі за правду бють.

Секція виказала, що тіло покрите було великими синочервоними пасмами і ранами від скіряного паса і його спряшки, котрими перед смертю бито. В місцях, де спряшка від паса ударяла о скіру, були фіолєтові міхурі і професор казав від тіла повідтинати, щоби пізніще студентам показати колись "як специяльний, типовий і рідкий оказ" побиття. Пишу це, бо йде мені о очищення імені Поляка, яке зістало сплюгавлене тою зброднею. Йде мені о то, щоби ніхто з чужих не міг сказати, що так, як колись в Росії царській, так нині в Польщі справи ті уходять безкарно. А того я боюсь саме тому, бо виді-

ла я багато поліційних комісарів, які крутилися по закладі і коло професора, на котрого, можливо, будуть впливати, щоби він ту справу затушував".

Написала я про це тому, щоби ви ту справу як найдуще порушили і то не лише на сторінках ґазет, але в формі інтерпеляції в соймі і інтервенції якоїсь соймової комісії в справі відносин пануючих в поліції і львівських вязницях.

Лист цей є доказом, які страшні відносини панують у нас в краю, наочний свідок не має відваги в страху перед всевладною поліцією підписатися назвиском. Хто раз впаде в закамарки поліції, той не знає що принесе йому завтра.

Факти ті свідчать о вирафінованій жорстокости, о якімсь звироднінню звіра-чоловіка, якого одиноким завданням є в потворний спосіб знущатися над безборонною жертвою".

Так жорстоко замучили слуги буржуазії безборонну - невинну жінку, і щоби скрити цей нечуваний злочин, проголосили, що вона сама повісилася. А це брехня. Її у б и л и по звірськи і більш нічого! Читаючи все це, нехочеться вірити, що на світі є ще такі звірі - люде. Але вони є, виховує їх панська диктатура, виховують гроші капіталістичного божка.

Кінець панській Польщі недалекий і вже сьогодня проклинають її тяжко не тільки робітники, селяне й трудові інтеліґенти українського походження, але й чесні Поляки й Польки. Тяжко відпокутує польське панство за свої звірства. Бо жорстокість — родить жорстокість міліонів. Тільки робітничо-селянська влада визволить трудові маси Східної Галичини і Польщі від скаженої панської неволі. А час цей недалекий.

К. Ц.

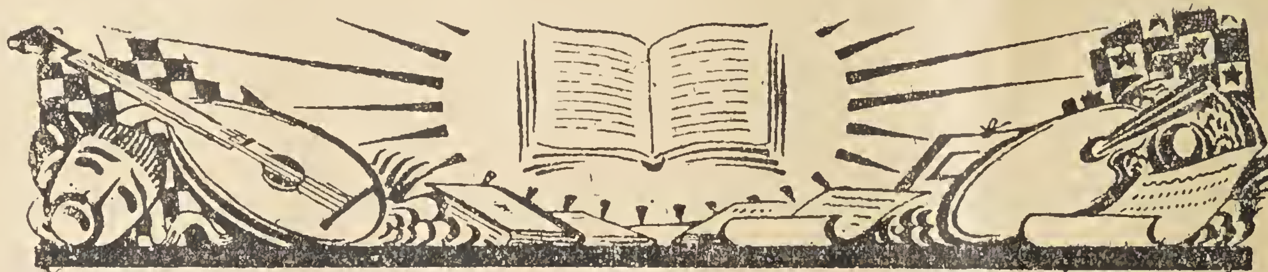

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

ТОВАРИШАМ З ТЮРМИ.*)

Обриваються звільна всі пута,
Що в'язали нас з давним життям;
З давних брудів і думка розкута,
Оживем, брати, оживем!

Оживемо новим ми, повніщим,
І любовою огрітим життям:
Через хвилі мутні та бурливі
До щасливих країв попливем.

Через хвилі нещасть і неволі,
Мимо бур, пересудів, обмов,
Попливем до країни святої,
Де братерство і згода й любов.

Ми ступаєм до бою нового
Не за царство тиранів, царів,
Не за церков, попів ані бога,
Ні за панство неситих панів.

Наша ціль — людське щастя і воля,
Розум владний без віри основ,
І братерство велике, всесвітнє,
Вільна праця і вільна любов!

Треба твердо нам в бою стояти,
Не лякатися, що впав перший ряд,
Хоч по трупах наперед ступати,
Ні на крок не вертатися взад.

Се-ж остання війна! Се до бою
Чоловіцтво зі звірством стає,
Се поборює воля неволю,
"Царство боже". на землю зійде.

*) Іван Франко, за молодших літ сидів в австрійській тюрмі і написав цей вірш своїм товаришам, що були ще на волі.

Не моліться вже більше до бога:
“Най явиться нам царство твоє”,
Бо молитва слаба там підмога,
Де лиш розум і труд у пригоді стає.

Не від бога те царство нам спаде,
Не святі його з неба знесуть,
Але власний наш розум посяде,
Сильна воля і спільний наш труд.

Іван Франко.

ОСТАННІ АКОРДИ.

Дайте мені арфу, арфу многострунну,
Із котрої звуки — мед солодкий пить!
Принесіть ту арфу у мою камеру,
Де мені до смерти сказано прожить.

І поставте арфу у єдиний отвір —
Щоб та арфа була ґратами мені,
І скажіть, щоб грала арфа многострунна
Найсолодші в світі медові пісні...

Та не буду слухать я пісень роскішних,
Бо пісні ті серце рватимуть до болю...
Я розірву арфу, арфу многострунну,
І таки полину — полечу на волю!

Дайте мені скрипку, скрипку милозвучну,
Щоб співали струни, мов ті соловії...
Ах, я люблю дуже—дуже люблю скрипку,
Бо вона наводить все чарівні мрії!...

Та коли я буду голодом гонений —
Я розіб’ю скрипку об вікно крамниці,
Щоб дістати хліба—чорний кусень хліба —
Від якого гнуться там столи й полиці.
Я ту гарну скрипку, скрипку милозвучну,
Підніму у гору в ціли оборони
Й розторощу лоба пявці-крамареві —
Коли мене голод, мов собаку гонить!

Хай буде в кімнаті фортепян роскішний,
Хай пісні із нього линуть мельодійні;
Хай будуть у ньому перли — не клявіші,
Дерево хай буде — люксус чародійний;
Хай при нім сиділи — Шопен і Бетговен,
Хай при нім творили силу свого духа
Всі співці великі світової слави
Для живого серця, для живого уха —
Та коли в кімнаті діти неодіті
Мерзнуть і згоріла вже остання річ —
Ах, я поламаю фортепян роскішний,
Мій інструмент любий — і затоплю піч...
Дайте мені сонця! Хай пропаде ніч!

М. Тарновський.

21. III. 1924.

ШВАЧКА.

Нахилилася головка,
Пасмо звисло на щоці...
І мелька невпинно голка
У худесенькій руці.

Шитво панське на коліні,
Каганець, світ лойовий...
І тремтять легкі сутіні
Зпід стріластих темних вій.

Довгий кашель в довгі ночі,
Вітру стогін під вікном...
І червоні завжди очі,
Незнайомі з тихим сном.

Спина зігнута в роботі,
Зверху латаний платок...
Не смачний мабуть голоті
Загарований шматок!

М. Старицький.

Уперед, хто не хоче конати,
Стати трупом гнилим, живучи!
Сміле слово — то наші гармати,
Світлі вчинки — то наші мечі.

П. Грабовський.

Праця єдина з неволі нас вирве,
Нумо до праці брати!
Годі лякатись! На діло святеє
Сміло ми будемо йти!

Б. Грінченко.

ВИВОДИЛИ З СЕЛА.

(Написав Василь Стефаник).

В цьому оповіданню маємо сумну картину прощання мамою сина-одинака, якого в старому краю забирають на поневірку до війська.

Над заходом червона хмара закаменіла. Довкола неї заря обкинула свої біляві пасма і подобала та хмара на закервавлену голову якогось святого. Ізза тої голови промикалися лучі сонця.

На подвірю стояла гурма людий. Від заходу било на них світло, як від червоного каміня — тверде і стале. З хорім іще сипалося багато народу. Як від умерлого — такі смутні виходили.

За людьми вийшов молоденький парубок із обстриженою головою. Всі на него дивилися. Здавалося їм, що та голова, що тепер буяла у кервавім світлі, та має впасти з пліч — десь далеко на цісарську дорогу. В чужих краях, десь аж під сонцем впаде на дорогу та буде валятися. Мама стояла на порозі.

"Ти вже йдеш, синку?"

"Йду, мамо".

"А ти-ж на кого нас покидаєш?"

Жінки заплакали, сестри руки заломили, а мама била головою до одвірка.

Підійшов до сина тато.

"Сідаймо, синку, на фіру, бо колією спізнимо".

"Ще цу ніч переначуй у мене, синку. Я тебе так гірко пістувала, дула-м на тьи, як на рану... Я тебе разом з сонцем вірідю і плакати не буду. Переначуй, переначуй, дитинко!"

Взяла сина за рукави тай повела до хати.

Мир подався д воротям. Незабавки вийшла мама з сином. Твар мала бліду, як крейда.

"Синку, — питався тато — а мині хто, небоже, кукурудзки вісапає?"

Хлопи заревіли. Тато впав головою на віз і трясся, як лист.

"Гай, ходім".

Мама не пускала.

"Николайку, та не йди бо! Та заки ти обернеш си, то пороги в хаті поскривлюют си, то вугли погниют. Мене не застанеш уже і відай сам не прийдеш".

Ймила сина за ноги.

"Воліла бих тьи на лаву лагодити!"

Пішли. Хто стояв коло воріт, то йшов рекрута відводити.

Переходили ліс. Листя устелило дорогу. Позагиналося у мідяні човенця, аби з водою осінною поплисти у ту дорогу за рекрутом. Ліс переймав голос мамин, ніс його у поле, клав на межі, аби знало, що як весна утвориться, то Николай на нім уже не буде орати.

За лісом стали в поли. Рекрут взявся прощати з селом:

"Бувайте здорові і свої і чужі. Як чим докорив єм, то забудьте, але благословіт у дилеку дорогу".

Всі поскидали капелюхи.

"Повертай си здоровий назад та не забавльий си"

Син з татом сіли на фіру. Мама ймилася руками за колесо.

"Синку, озми мене з собов. А ні, то буду полем бічи направці тай тебе здогоню".

"Люди добрі, озміт ко жінку, бо руки собі поломит".

Люди силоміць відтягнули від воза і держали. Фіра рушила.

"Йди здоров, Николаю!" — кричала громада.

Тої ночи сиділа на подвірю стара мама та захриплим голосом заводила:

"Відки тебе візирати, де тебе шукати?!"

Доньки, як зозулі, до неї говорили.

Над ними розстелилося осінне склепіння небесне. Звізди мерехтіли, як золоті чічки на гладкім, залізнім тоці.

МАТИ.

(Написав М. Ірчан.)

Таємний жах перед невідомим мучив її днями і ночами. Вона спрацьованими руками гладила в пітьмі своє обличчя, гейби хотіла найти якусь зміну в ньому. Але не находила нічого і чорна ніч ставала тихим-місячним вечером. Бачила себе дівчинкою, в якої чорні коси гойдалися ліниво, а на обличчю не згасав безжурний усміх. І все це було так недавно! Видається, що недавно... Спомини юних літ, які ніколи не повернуться назад...

Цвіли вишні, цвіли черешні, десь там в далеких селах, в багатьох селах. Вона не знає села, бо родило її місто і в залізних обіймах держить її місто. Але в цей час цвітуть в далеких селах вишні, цвітуть черешні. І ще щось, але вона не знає...

В неї на грудях камінь, ціла камінна скеля. І забуває вона, що весна розстеляє свою зелену скатерть, що заквітчана квітками родить надії... Її тяжко, хоч вона намагається не думати про це...

Цвітуть вишні, цвітуть черешні, десь там в далеких селах, в багатьох селах...

МАТИ.

А вона лежить на простенькій постелі в своїй одинокій кімнатці і спати не може...

Цвіли вишні, цвіли черешні, і розцвіталася вона... Молоді груди вдихали дим і порох, а вона сміялася, бо розцвіталася... Це було колись.

Колись. Гей — гей — колись...

Проходила молодість її в гамірній фабриці, в брудній-задушливій фабриці, а вона сміялася, бо росцвіталася... Колись...

А як цвіли вишні, як цвіли черешні, вона в тихий вечір задрожала біля нього. Томив її перший незнаний поцілунок і вона забувала про світ цілий. А він брав голову її в руки, відкидав кучеряві сплети з високого чола і питав тихо, питав дуже тихо:

— Ти чія?

А вона ще тихше, тихше соромливо:

— Твоя.

Тоді цвіли вишні, вишні і черешні і був тихий вечер, як тиха розмова. Як тиха розмова...

Це було колись. Колись. Гей—гей — колись.

Потім мчались дні, як вода безслідно, а вона росла, росла росцвіталась. Прийшло третє літо, прийшло літо і вона щаслива почула від всіх:

— Ти вже жінка.

Ах, як було гарно і як соромливо. Вона — жінка, а він — чоловік.

Зажили в малій хатці, в невеликій кімнаті. Вона жінка, він — чоловік. В серці цвіла весна, така гарна весна і вони були, як малі діти. Але він вже чоловік, а вона — жінка...

В день на роботі, вечером разом. І десь пропадала журба, десь пропадало горе. Він в день під землею, вона в брудній фабриці. А прийдуть вечером до дому і змучені обличчя щасливо сміються.

Насунула осінь, хмурна осінь. То плаче дощами, то злиться вітрами. Хмурна осінь. Але в них — весна. Він в день під землею вугілля копає, вона на фабриці шиє-вишиває. І байдуже, що тяжко, як в серці весна!

Потім осінь гірше дощами полила, гейби гнівна була, що кінець її. Тихо-непомітно відкись зима прийшла. Біла-біла зима, як княгиня яка.

Ой зима!

Вона тямить вечер, незабутній вечер.

Обоє прийшли з роботи і її було тяжко на серці. А він ніжно голубив її зажурену голову і тихо мовив:

— Тільки не сумуй, не журися... Все буде гарно. В мене сила і здоровля, а в обоїх нас щастя. Я під землею, як вугіль копаю, як силу свою на хліб-гріш міняю, думаю про тебе, думаю про нас. А ти не журися. Ось загляне швидко вже сонце весни і знов росцвітуться вишні і черешні, а в нас буде хлопчик, такий малюсінький хлопчик...

І обоє якось радісно сміялись. Вона боялась і раділа.

— А може дівчинка? — питала.

— Нехай і дівчинка! — говорив він і тоді пропадав кудись невідомий сум.

Це було в той вечер, в той незабутній вечер...

А на другий день... На другий день...

О, як не хочеться згадувати. Ось вона зараз ховає обличчя в білу подушку і не хоче згадувати, не хоче нічого знати. Але очі, ой ті очі, плачуть і в темноті бачуть.

Її покликали з фабрики до дому і вона побігла, вона зрозуміла. "Щось страшне скоїлось".

В бідній хаті, незамітній хаті, там де цвіло щастя двох душ молодих — розстелилась смуга тай чорного горя, горя і нещастя...

Глянула з порога і тихо упала, як квітка у полі підчас сінокосу. І почула бідна, що серце урвалось, і почула близько, як люде шептали:

— Вона вже вдовиця...

На постелі білій, що кровю стікала, лежав він прикритий, мертвий - непорушний. Підповзла до нього — (доріжка в сльозах) — білу скатерть зняла і в міцних обіймах здавив її жах... В очі заглядала, та очей... не було... Голова розбита, чорний камінь в ній...

У глибокій шахті, ненадійно-скрито, смерть його найшла. Смерть — земля глибока...

...Робітнича доле, яка ти жорстока!

. . . .

Здрігнулась ціла, у споминах ніби заснула. Ой, як тяжко одній, вдовиці молодій! Чорний смуток, чорний біль, в хаті пусто, в хаті сіро і не жде вона нікого? Нікого? Ні! Ні! В її лоні дозріває друге щастя, другий біль... Вона знає... Дожидає...

...Цвітуть десь вишні, цвітуть черешні, десь там в далеких селах, в багатьох селах...

А вона лежить окутана ночею і споминами, тай спати не може.

Таємний жах перед невідомим мучить її днями й ночами. Вона — буде матірю. Молодою матірю - вдовицею...

**
*

Так мучилась ночами, так мучилась днями. А ось як черешні білий квіт ронили, вона вже в колисці сина голубила. Сина-сироту...

Сиділа над ним, тай мовчки дивилась й згадувала батька, що не діждався сина... Чим більше вдивлялась, її видавалось, що син цей такий-же, як був в і н колись... Такі ж чорні очі, такий усміх любий, тільки рученятка дрібні і малі...

...Ой сину, сину бідні ми обоє... Сину мій єдиний, горе нам одним...

. . . .

Пливуть рікою дні вдовиці - матн. Росте разом з днями і син-сирота.

А мати — до груди його пригортає, у личко маленьке в день в ніч заглядає, кормить, доглядає. Для неї синочок, що не пізнав батька, найбільша надія, щастя одиноке. Вона його гор-

не, міцно пригортає, неначе боїться, що щастя втече. Й задивлена в нього тихо промовляє:

— Ой люлі - люлі, синочку ти мій... Виростеш і підеш у широкий світ. А в світі не найдеш ти долі своєї, бо доля мій синку у тюрмах, в землі... І підеш, як батько, блукати світами і підеш під землю вугілля копать. І може — як батька, придавить земля...

Ой ні мій синку, ой ні золотий!...

Виростай здоровий, міцніщий від всіх. Нехай в очах твоїх вогонь запалає, нехай серце твоє пощади не знає, для тих, що не щадять і нас...

Ой вирости синку в местника грізного й добудь нашу долю з тюрем, зпід землі. І обєднай сину нові міліони, що не знають світла, коротають дні...

Ой люлі - люлі, синочку ти мій...

Караємся тяжко на цім білім світі, ось і ми обоє сину безталанний... А таких у світі багато-багато. Та бідні й нещасні живуть у надії, що й їм сонце ясне привітно засвітить. Кожний буде рівний, рівний і щасливий і не буде знати; що голод, що плач...

Ой люлі - люлі, синочку ти мій...

Колишу тебе я на руках дитино, а руки ті бідні, неначе старі. Кормлю тебе сину, сину безталанний, а у грудях мучить ненависний біль. І пєш ти дитино кров мою враз з болем, виростеш дитино з цим болем тяжким. І будеш мій сину, сину мій коханий, местником завзятим, грізним і страшним. Як не мені, то хоч тобі, усміхнуться ясні дні...

Ой люлі - люлі, синочку ти мій...

Вільне і рівне життя для всіх, що томляться сьогодня, прийде мій сину незадовго . Мусить прийти. Колись...

Гей - гей — колись...

...Ти заснув?

Любий мій!

Загорну я тебе в серпанок мрій і спи тихенько, спи...

. . . .

Ой люлі, люлі, сину мій...

ДВА ПОХОРОНИ.

(Написав А. П.)

В прачки Марії вмер хлопчик. Він був осьмою дитиною в родині, а родився тиждень після смерти свого батька. Але що-ж робити, коли бідаки мусять бути багатими дітьми, що наперекір бажанням родичів, вперто родяться одно за другим.

Микольцьо (так кликали хлопчика), від дня свого народження мабуть відчув, що він є непожаданим і старався зробити своє істування як лише можливо непомітним. Він дуже рідко плакав, коли його плач можна назвати плачем. А плакав він тихесенько лише тоді, коли хотів дуже їсти. Тільки голод змушував його осмілитися, пригадати своє істнування. А коли він не був голодний, то спав, або тихо лежав, вдивившись в стелю.

Таким непомітним було його істнування. Так непомітно він захорів, і непомітно вмер.

Весь день перед своєю смертю, він не заплакав ані одного разу. Мати, що мала дуже багато білля до прання, цілком була забула про нього. Винувати її за коротку память, неможливо. Вона призвичаїлась до тихесенького плачу Микольця, який пригадував її, що вже пора дати йому їсти. А раз він не плакав, то вона й забула про нього.

Коли вона скінчила прати білля та з жахом пригадала, що ще Микольцеви не давала їсти, підійшла до нього і протягнула руки, щоби взяти його і — остовпіла; а згодом з її грудей вирвався божевільний крик.

Микольцьо був мертвий.

Уявіть собі біль і жаль матері за умершою дитиною, що своїм тихим, незамітним істнуванням неспричиняла ніякого тягару, — а тим більше, коли мати не бачила як і коли умерла її дитина.

Біль і жаль прачки Марії за Микольцем не мав границі.

Співчуваючі сусідки прийшли потішити вдову в її нещастю і поплакали разом з нею, згадуючи свою біду та горе.

Сусід Максим зробив з своїх дощок маленьку домовинку, а його жінка принесла для Микольця біленьке платтячко, що зісталося по смерти їх маленького синка.

В цім білім платтю положили Микольця в домовину і віднесли на місце вічного спокою.

Микольцьо був непожаданим в цім світі нужди, горя і сліз, і відійшов в инший, де він нікому не буде заважати.

Щасливий хлопчик.

***

Рівночасно з похороном Микольця відбувався похорон в иншій частині міста. Инше місце, инший похорон і инша жертва, яку скосила смерть.

В багатій палаті, в величавій, чудово умебльованій салі, стояла маленька артистично укінчена домовина, закидана чудовими, ріжноманітними квітами. Вся сала була заповнена товпою мущин і женщин, що сумно хитали головами і шепотом висказували свої співчуваючі вражіння. Схилившись над домовиною плакала молода пані і шепотіла: "Мій бідний Додо..." Вона побивалася з жалю за своїм любимим песиком "Додо", що наперекір найпильнійшому доглядови двох спеціяльно панятих для цього няньок, наперекір старанню медицини — здох.

Прошу, не докоряйте песикови за його невдячність супроти своєї пані! Смерть не була його виною. Він не вмер з цілею огірчити свою паню. А що пильний догляд і наука медицини не вратували його від смерти, також не була його вина. Він був делікатним експеріментом*) одного ученого, що посвятив себе плеканню спеціяльної, надзвичайно делікатної породи песиків для ніжних любовних почувань аристократок, які вважали родження і плекання дітей незносно - грубою працею, відповідною лише для звичайних жінок.

"Додо" цілком не хотів умирати і своєю смертю спричинити великий біль своїй пані, що так любила і пестила його. Він також любив свою паню і ніколи не хотів розлучуватися з нею, а тим більше на віки. Але через свою надзвичайну делікатність, він не міг довго прожити. Немилосердна смерть передвчасно скінчила його коротке, надмірно солодке життя.

Нещасний песик.

---

*) Експерімент — латинське слово і по нашому значить: досвід, проба.

---

10 ЗАПОВІДЕЙ РОБІТНИКА І РОБІТНИЦІ.

Орґанізація виведе вас з капіталістичної неволі.

1. Ніде не найдете помочі, лише в робітничій орґанізації.

2. Не шукайте в орґанізації особистих користей. Працюйте для загалу, а поможете й собі.

3. Памятайте! У вільний день, або вечером, будьте в орґанізації, читайте робітничі часописі, журнали і книжки, та навчайте инших, що ще не освічені.

4. Жийте з своїми товаришами і товаришками в згоді, а добре вам буде і скинете з себе ярмо.

5. Не вбивайте свого духа і тіло шкідливими напитками.

6. Ненависть до свого товариша чи товаришні в політичній боротьбі.

7. Не окрадайте себе, купуючи буржуазні часописі, або належачи до буржуазних товариств.

8. Не будьте лизунами в тих, що купують вашу силу.

9. Дорожіть рівністю мущини і жінки та бережіть її.

10. Домагайтеся скрізь права для людського життя, яке вирвали визискувачі у свого ближнього.

Головні гріхи робітника, яких треба позбутися, як вони ще є!

1. Рабство.

2. Скупість супроти робітничої орґанізації.

3. Політична служба для панських партій.

4. Ломлення страйку (страйколомство.)

5. Надмірне уживання алькоголічних напитків.

6. Ненависть до свого товариша чи товаришки по праці.

7. Байдужність супроти орґанізації.

Як збудоване і як працює наше тіло.

(На основі праці професора Ю. Ваґнера.)

В кожному числі "Робітниці" ми будемо друкувати один розділ цеї цікавої розвідки і думаємо, що наші читачки і читачі радо познайомляться з будовою людського тіла. Про це-ж в нас так мало хто знає!

Редакція.

ВСТУП.

Видавалось-би, що людина повинна найкраще знати це, що її найблище. А що ж блище людині, як не її власне тіло? Але в дійсности виходить цілком противно. Я зустрічав людий, які перечитали немало наукових книг і не знали, як збудоване і як жиє їх власне тіло. Діло в тому, що ми не можемо бачити того, що робиться у внутрі нашого тіла!... Розуміється, кожний знає, що в нас є очі, якими дивимося, і уха, якими слухаємо, що в середині наших грудей безперестанно бє серце і що коли ми дихаємо, то повітря входить в наше тіло. Але чому-ж, спитаю я вас, ми їмо? Що стається з кормом, який ми проликуємо? Чому бється наше серце? Чому людина вмирає, як воно перестане битися? Чому людина душиться, як перестане дихати? Про все це я хотів би вам тепер дещо росказати.

Перш усього постарайтеся запамятати собі дві назви, які часто будете зустрічати в моїй розмові, — це **"орґан"** і **"железа"**.*) О р ґ а н о м в тварини, значить і в людини, зветься кожна частина, яку можна відділити від решти тіла і яка виконує якубудь роботу. Приміром, око — є орґан, тому, що його можна вирізати і окрім цього, воно працює — дивиться. Для того очі й називаємо орґанами зору. Железами називаємо такі орґани, в яких приготовляються, неначе на фабриці, які будь матерії. Приміром, в роті у нас є все слина; ця слина приготовляється у внутрі (в середині) слинних желез і з них виливається в наш рот. Таким способом приготовляються також сльози в слізних железах, а піт — в потових железах.

1. Про зуби.

Коли ви їсте щось тверде, то перш усього ви розжовуєте це **зубами**, повертаючи язиком з боку на бік. При цьому корм змішується з слиною. Пізніще ви довідаєтеся, для чого служить нам слина, а тепер придивімся, як збудовані наші зуби.

Ви певно знаєте, що **в людини є всіх трийцять два зуби:** по шіснайцять зубів в кожній челюсти. Однак буває, що задний корінний зуб не цілком прорізується на верх. Взагалі той зуб проявляється дуже пізно, на двайцятому або двайцятьпятому році життя і через це й називають його зубом "мудрости". Впрочім, й инші корінні зуби прорізуються на верх не швидко. Діточі зуби не залишаються на ціле життя. Їх перші зуби звуться **"молочними"** і аж на їх місці виростають потім постійні зуби. В дітей молочних зубів буває всіх дванайцять: вісім сікачів — по чотири в кожній щоці, чотири кли і вісім корінних — по два з кожного боку в кожній щоці. Всі ці молочні зуби постепенно, повільно заміняються постійними, починаючи з осьмого року життя. Наші задні корінні "молочними" ніколи не бувають. Їх називають для ріжниці від малих корінних — ве-

*) На Україні звуть теж залоза.

ликими або “дійсними” корінними зубами. Це дуже міцні зуби з двома або трьома коріннями. На долю їх припадає головна робота — підчас жування.

В ріжних тварин число зубів дуже не однакове. Приміром в корови або барана в верхній щоці нема цілком сікачів, ані клів. Для того, щоби зривати траву, для них досить сікачів долішньої щоки. В собаки — в кожній щоці є по шість малих сікачів і по два дуже великих кли, а в щура клів цілком нема а сікачів тільки чотири в обох щоках.

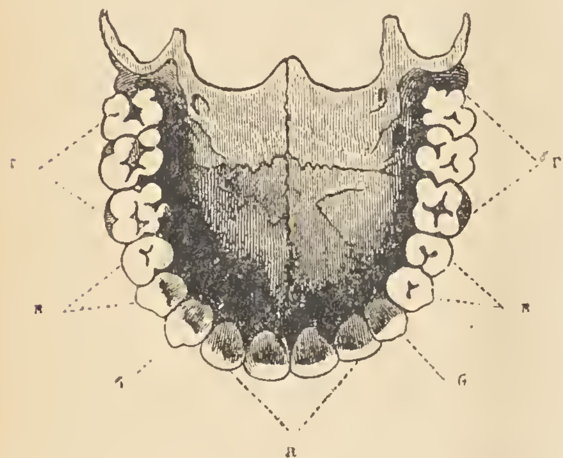

Рисунок 1. Зуби верхньої щоки людини: **а** — сікачі, **б** — кли, **в** — малі корінні, **г** — великі корінні.

В дітей, як я вже сказав, великих корінних зубів немає. За це їх молочні малі корінні зуби міцніщі і дещо більші, як в дорослої людини. Діти обходяться з своїми двайцятьма зубами так само гарно, як доросла людина з трийцять двома. З цього ви бачите, що число зубів для жування немає великого значіння. Тут важне не число, а форма зубів.

Не все зуби служать для жування. Два великі-білі зуби, які бачимо в слоня, служать йому для оборони або нападу. Зуби ці люди називають клами, хоч це цілком не кли, тільки великі сікачі, що приняли вид клів. В корови навпаки, — кли мають вид сікачів. В неї два кли поміщені в долішній щоці біля сікачів. Вони так подібні одні до других, що на перший погляд тяжко відріжнити їх від себе. Але і в людини кли мало-що ріжняться від сікачів. Діло в тому, що в тварин, в яких кли великі, ось хочби в собаки, медведя, тигра і инших хижаків-звірів, а також в свині, — ці зуби служать не для жування, а для нападу або оборони. І ось чому в тварин, які не кусають, кли або подібні на сікачі, або їх цілком нема.

Рисунок 2. Зуби собаки.

Рисунок 3. Зуб-сікач людини, перерізаний вздовж і побільшений. Пояснення: **а** — емаль, **б** — зубна матерія, **в** — заглиблення в середині зуба, **г** — початок коронки, **е** — корінь.

В кожнім зубі відріжняємо дві головні частині: **коронку,** що висунена на верх і **корінь, який** захований в щоці. Окрім цього, частину зуба, яка прикрита яснами, звуть **шийкою;** шийка злучує коронку з корінем. Як зуби псуються, то найчастіще псування починається з шийки, а відси вже переходить і на коронку і на корінь. В здорової міцної людини ясна тісно прилягають до шийки, а в хорої і слабої вони робляться трухлявими, між них і шийку легко забиваються останки їди і повільно зуби починають псуватися. Видавалось-би, що найлекше повинна псуватися коронка, тому що вона на верху. Але в дійсности вона забезпечена краще, як шийка. Коронка покрита з усіх боків дивною твердою, блискучою корою, яка не псується і яку звуть **емалією.** Коронка починає гнити тільки тоді, як в якомубудь місці трісне ця емалія. Власне ця емалія й надає зубам тої твердости. Слонева кість, з якої роблять преріжні дорогі річи, є власне емалією з клів слоня.

На нашому образку (ч. 3.) нарисований зуб розрізаний вздовж. На ньому ви можете добре приглянутися, як емалія прикриває коронку (зазначено буквою А.). Окрім цього ви бачите, що на кінчику коріня є маленька дірка. Вона веде в середину зуба жилки, по яких тече кров. Доки кров допливає до зуба (в середину) доти зуб жиє. Знаємо це хочби тому, що зуб починає боліти, як псується. Мертвий зуб не болівби. В старих літах доплив крови до зубів часто перестає і тоді зуби вмирають та легко випадають.

Рисунок 4. Форма зубів людини: **а** — сікачі, **б** — кли, **в** — малі корінні, **г** — великі корінні.

Ось бачите, що навіть в такій простій, звичайнісінькій річі, як наші зуби, можна найти багато цікавого. Форма або вид зубів залежить від їх роботи. Наші сікачі подібні на плоске долото, а це тому, що назначені для відгрижування кусків корму. Корінні зуби — плоскі і широкі, тому, що вони назначені для перетирання корму. При цьому перетиранню наш корм перемішується з слиною, про яку я вам дещо докладніще роскажу. Але спершу довідаймося з чого складається самий наш корм.

Взагалі, людина повинна знати, хто вона, треба пізнати самого себе. Ви-ж тільки подумайте: родимося на світ, ростемо, жиємо і вкінці вмираємо, а навіть не знаємо, з чого ми збудовані та як працює в нас кожна частинка тіла. Я певний, що до цього часу мало хто знав з вас про власні зуби. Навіть не знав, як вони звуться. А ось ми кожного дня по кілька разів їмо. Але з чого складається той корм, навіщо і чому ми вживаємо його? Про це довідаємося в слідуючому розділі.

КАШЕЛЬ КРОВЮ.

(Стаття з Европи для "Робітниці".)

Нічого так не страшить хорого, як кашель кровю. Вже при найменших слідах крови підчас кашлю, хорий їде до лікаря і думає, що він находиться в дуже небезпечному стані. Найперше треба замітити, що виплювана кров, наколи її дуже мало, може походити, дуже часто з ясен зубів, носа, або маленьких жил в гортанці, які при тяжкому кашлі або пчиханню можуть пропустити кров крізь свою стіну. Так само з рурок, якими повітря дістається до легенів (легких), може кров виступати при тяжкому її закатаренню або при сильному напруженому кашлю. Коли однак викашляної крови є багато, завбільшки ложки або ще більше, тоді можна підозрівати, що в хорого може бути туберкульоза (сухоти). Але й тоді звичайно хорий занадто боїться, його страх завеликий, бо небезпека грозить в дуже рідких випадках. Хорих, які по вибуху крови умирають, буває мало. Вони звичайно вже перед тим довго хорували і в їх легенях находятья великі печери, в яких може тріснути більша жилка і допровадити до великого вибуху крови. Деколи бувають і більші вибухи крови, не дуже то небезпечні. Дуже часто трапляється, що такий вибух крови може мати гарний вплив на цілу хоробу і то ось чому: Хорий, який дотепер не зважав зовсім на свою хоробу, зачинає освідомляти собі своє положення, йде до лікаря, слухає його поради, зміняє свій спосіб життя; він заперестає перепрацьовуватися, легковажно жити, курити, забагато танцювати або бавитися в тяжкий спорт, недоїдати і приходить поволи до здоровля. Як на примір можна вказати на великого німецького письменника Ґете. Він, як був ще студентом, дістав вибух крови і жив до цього часу досить нерозважно. За мало спав, про своє здоровля не піклувався, а по вибуху зачав на себе зважати і себе берегти. Його хороба зникла і він прожив 83 роки.

Досвідчений лікар чує досить часто з уст 60, або 70 літних хорих, оповідання про те, що вони в молодости мали вибух крови і можливо початкові сухоти, з яких пізніще всякий слід загинув. Дуже багато можна зробити, щоб недопустити до нового вибуху крови. Треба хорого повчити, що він не має чого боятися, через кілька тижнів має лежати в ліжку. Треба йому заборонити сильно рухатися, а навіть голосно розмовляти. На його груди треба дати хо-

лодний оклад (компресс), при тім хорий не сміє багато пити — головно гарячих (алькогольних) напитків, як і забагато їсти. Це все звичаїно вистарчить, щоби втихомирити вибух крови. Коли хорий поволи начне добре старатися про своє здоровля і уникати всего того, що приносить шкоду, (як це вище було зазначено), то часто і без ліків може назад прийти до здоровля. Вкінці треба замітити, що кров в харкотинню появляється також при запаленню легенів (легких), як і при захоруваннях серця, і тут нема чого боятися, що це вказує на туберкульозу (сухоти). Залежати буде тільки від уміння лікаря, щоби ця кров могла скоро зникнути. В кожнім разі при появі крови в спльовинах треба на всі ті причини думати, і не залякувати себе і других не довідавшись наперед, в чім справа. *Др. М. Сисак.*

Курс української граматики

(На основі праць доктора Василя Сімовича.)

ЛЄКЦІЯ ДРУГА.

3. Слова.

Кожне речення складається зі *слів*. Кожне слово в реченню має своє значіння і сповняє окрему, призначену роботу. Переконайтеся самі! Скажіть щобудь і вдумайтеся, то пізнаєте, що одно слово подає н а з в у якогось предмету *(дерево)* його п р и к м е т у *(зелене)*, його ч и с л о *(перше)* і т. д. Щоб ви не говорили, кожне слово має своє окреме призначення.

Всі ці слова, яких ми вживаємо в мові, творять разом м о в у людини, а як ми окремо розглядаємо їх, то звемо їх ч а с т и н а м и м о в и. Бо кожнісінька слово — це мала частина мови. Так і звуться вони в граматиці: *частини мови.*

Таких частин мови, таких ріжних слів, що мають своє окреме значіння, в українській мові є всіх *девять* і звуться поодиноко:

1. Іменник, 2. прикметник, 3. заіменник, 4. числівник, 5. дієслово, 6. приіменник, 7. прислівник, 8. сполучник і 9. викликник.

А тепер приглянемося близше кожній назві:

1. Слово, що подає назву, *і м я* предмету, особи, звірини або річи, яку ми бачимо власними очима, або тільки уявляємо собі — зветься *іменник.* Ось примір:

стіл, Василь, кінь, слава...

Все це іменники, бо вони подають нам імена-назви предметів чи осіб.

2. Слово, що подає п р и к м е т у іменника, чи то предмету, чи особи, звірини або річи і каже я к и й хто, я к е що — зветься *прикметник.* Ось примір:

чорний (стіл), *добрий* (Василь), *високий* (кінь), *широка* (слава)...

Кожне з цих слів означає п р и к м е т у іменника, каже хто який і через це й зветься *прикметником.*

3. Слово, що його можна покласти за і м е н н и к, замість іменника, себто, замість предмету, особи, звірини — зветься *заіменник.* Примір:

він (замісць стіл, Василь), *ти* (замісць назвати товарища чи товаришку по імені) і так далі.

З а і м е н н и к це таке слово, яке ми вживаємо замісць іменника.

4. Слово, що подає ч и с л о предметів, осіб, річей, звірят — зветься *числівник.* Примір:

мілійони (робітників), *пять* (столів), *девятеро* (дітей), *другий* (рік)...

Всі ці наведені чотири частини мови, загально звуться ще її *іменами,* бо вони подають нам імена, назви, або стоять замісць назви, подають прикмети їх і число названих предметів.

5. Слово, яке каже, що хто д і є, робить, або що з кимось робиться, д і є т ь с я, — зветься *дієслово.* Примір:

(я) *читаю,* (він) *спить,* (ми) *ходимо,* (вони) *грають...*

Все це означує, що хто д і є і тому зветься *дієслово*, або просто коротко *слово*, хоч вживається все перша назва.

6. Слово, яке стоїть при якомубудь імені (при іменнику, прикметнику, числівнику) — зветься *приіменник*. Ось примір:

коло хати (хата — це іменник, "коло" стоїть при іменнику). Або: один *за* другим (другий — це імя числове, числівник, а "за" стоїть при імені).

7. Слово, яке стоїть при такому слові, яке каже, що діється з кимось (при дієслові), або при такому, яке більше означує, хто який є (при прикметнику) — зветься *прислівник*. Ось примір:

(Василь) *дуже* (кричить).

Кричить — це слово (дієслово) і "дуже" стоїть при слові.

8. Слово, яке сполучує два слова докупи або й два речення — зветься *сполучник*. Примір: він *і* я (слово "*і*" сполучує два слова: слово "він" і слово "я".)

9. Слова, якими викликуємо, коли з нами щось станеться, коли нам боляче, як на серці весело або смутно, або як ми наслідуємо вигуки, що довкола нас лунають — звуться *виклики*.

Ось примір:

ох! ай! пугу! гей! шубовсть!

(Продовження в слідуючому числі.)

РОЗУМНІ ДУМКИ.

Зі знищенням визиску людини людиною, знищуться й визискування одної нації другою.

К. Маркс.

Історія кожного громадянства була дотепер історією боротьби кляс.

К. Маркс.

Істнує тільки одна кляса, яка здатна надати людській думці громадську силу. — Це пролєтаріят.

Жорес.

Дивне діло! Погані люди все старалися заслонювати свої підлі вчинки відданістю інтересам реліґії, моралі і патріотизму.

Гайне.

В особистому і загальному життю є один закон: хто хоче поліпшити життя, нехай кожної хвилі буде готовий віддати його.

Світ прекрасний в ріжній формі, але між світом і рабством велика ріжниця. Світ — це свобода, нічим ненарушена. Рабство — це найбільше зло, проти якого треба боротися всіми силами до самої смерти.

Ціцерон.

Тисячі стежок ведуть до неправди. До правди — тільки одна.

Руссо.

Ніяке горе не таке велике, як страх перед ним.

Гокке.

Як ви хочете переконати людину, що вона жиє погано, то жийте самі так, як треба, а не переконуйте тільки словами. Люди вірять в це, що бачуть.

Тора.

Горе людям, які видять і не знають що, які стоять і не знають на чому.

Талмуд.

Не соромно і не шкідливо не знати. Всего знати ніхто не може, а соромно і шкідливо вдавати, що знаєш то, чого не знаєш.

Л. Толстой.

Той, хто нічого не боїться, більше могутній, як той, кого всі бояться.

Шіллєр.

Дуже багатий той, хто не має нічого до страчення.

Китайська мудрість.

ВСЯЧИНА

Заборона нічної праці для женщин.

Вищий федеральний суд Злучених Держав Америки видав конституційну ухвалу, якою забороняє нічну працю женщин в ресторанах, кавярнях і так далі.

Деякі роботодавці запротестували проти цього, але суд не змінив постанови. Та постанова залишилася пс тановою, бо істнує теж в Злучених Державах закон про заборону праці малолітних дітей, а всетаки діти працюють. Капітал — безсердечний божок і не рахується з правом там, де йому невигідно.

Праця серця в кінотеатрі.

Незвичайно цікавий фільм для кінотеатру (мувінґ пікчер) зладив механік робітні "Корнел медікал. Каледж" МакМілан в Злучених Державах. В кінотеатрі люде можуть точно побачити, як працює в людському тілі серце.

Кров для матері.

Анна Вейл в Злучених Державах захоріла так тяжко, що для вратування її життя потрібна була кварта свіжої людської крови. В неї є пять синів і кожний з них готовий був дати кварту крови. Довелося кидати жереб і "щастя" припало середному синові Морісу. В той час, як відбувалася операція, чотири брати нетерпеливо чекали в лікарні, а за якийсь час їх повідомили, що мати житиме і брат залишиться здоровий.

Незавидна доля робітників.

Недавно, в майнах Кес'л Ґейт, в стейті Юта в Злучених Державах, підчас праці, вибухли ґази в майні і засипали живцем 181 робітників. Серед засипаних майнерів є переважно старі люде і багато жонатих. Нежонатих мало. Родини всіх засипаних, жінки і діти, цілими днями стояли біля шахти і в роспуці лили гіркі сльози. Знали вони, що надії на спасення їх батьків, чоловіків, синів і братів нема, але стояли, дожидаючи хоч побачити дорогі - роздавлені тіла. Всі вони залишилися тепер без ніяких средств до життя. Тяжка і незавидна доля робітництва...

Права дітей.

Інтернаціональний союз охорони дітей з осідком в Швайцарії, випустив в світ декларацію (письмо) на 36 ріжних мовах, в якій закликає всіх охороняти дітей і діточу працю. Діти повинні учитися і не бути предметом для визиску ріжним роботодавцям. Слова ці дуже гарні, але чи зверне на них увагу хоч один роботодавець - капіталист в світі?

Страшний сон.

Бувають в життю ось які дивні випадки: людина засне і довгий час не може розбудитися, ані ніяким способом ніхто не розбудить її. Такий сон зветься в науці л е т а р ґ о м, або летарґічним. Ось для приміру були такі випадки: На острові Окуо недалеко Швеції, в 1875 році заснула Кароліна Олсон і спала аж до 1907 року, себто 32 роки. Сон такий прийшов на неї, як занепала на здоровлю. Годували її штучно. Коли пробудилася, була цілком здорова на тілі і душі. В місті Мінесоті один Німець спав 23 роки. Пробудився, то був ослаблений, але швидко виздоровів. Марґарета Бонєнвал заснула маючи 21 років і спала 20 літ. Але зі сну не пробудилася ніколи, так і померла. Лікарі знають випадок, де жінка по 27 літнім сні, розбудилась на голос дзвінка. Одна селянка в Еспанії спала 31 років і весь час доглядали її лікарі з далеких сторін. Всякі способи, щоби розбудити її, були даремні. По 31 роках розбудилася сама і память її була така свіжа та повна, що памятала все, навіть з дитячих своїх літ. Минулого місяця в Злучених Державах розбудилася дівчина, що спала 13 літ. Наука ще не найшла способу проти цього страшного сну, а нераз вже через помилку поховали в землю таку людину, думаючи, що вона померла.

З чого складається людина?

Людське тіло має в собі преріжні складники, як сіль, залізо, ґаз, товщ, цукор і воду. Впрочім, кожне створіння має подібні складники і кожна рослина. І ось недавно один американський ученний на підставі довгих наукових дослідів твердить, що кожну людину можна перемінити на сто кубічних метрів ґазу. З заліза, що міститься в людському тілі, можна зробити сім середніх цьвяхів, з товщу вилити 14 фунтів свічок, а з фосфору зробити головок до сірників на 820 фунтів. Кромі цього людське тіло має в собі 80 ложок соли, 60 декаґрамів цукру і 12 літрів води.

Сила комах.

Учені переконались, що муравель і хрущ можуть піднести і потягнути за собою тисячу вісімсот тящий тягар від їх тіла. Як би чоловік, що важить 160 фунтів мав таку силу, то підніс би 270 тисяч фунтів. Але-ж чоловік піднесе ледви 200 фунтів, то який-же він слабий супроти сили хруща?

Рівноуправнення анґлійських жінок.

Анґлійська палата громад приняла проєкт закону, що признає право участи в виборах до законодатних та міських установ усім жінкам, що скінчили 21 років. Показується, що число жінок, які мали би право голосу, було б багато більше від числа виборців-мущин.

Де найменше жінок.

В усіх краях світа є менше мущин, а більше жінок. Але в Австралії недостача жінок дуже дається відчувати. Супроти цього австралійський уряд оголосив, що в Австралії чверть міліона жінок може одержати даром землю і зворот коштів подорожі. Цікаво, чи багато найдеться охочих.

Найбільший звір на світі.

Колись, в давнину, жили величезні звірі на нашій землі, але згодом перевелися вони, зникли. Їх кістяки час від часу находять люде сьогодня в глибокій землі. В стейті Вайомінґ, в Злучених Державах, перед кількома роками найшли в скелях кістяк найбільшого звіра, який колись жив. Звуть цього звіра "бронто-саурус", це значить: "бронте" — грім і "саурус" — ящірка, громова ящірка. Коли вона посувалася колись по землі, то земля дрожала, а голос розносився на кілька миль довкола. Була вона 25 фітів довга, а важила 108 тисяч фунтів. Тягар скаменілого кістяка виносить ще тепер 36 тисяч фунтів. Один чоловік не може піднести її найменшої кісточки. В туловищі цеї ящірки могло би вигідно поміститися 40 людей. Коли цей звір ставав на двох лабах, то височина його виносила 18 фітів.

Щикавка.

Буває часто, що людина дістає на якийсь час щикавку (гикає). Легко дістають її діти. Найліпше втихомирювати їх так: дати їм трохи води, або води з цукром, або цукру з оцтом. Старшим помагає, як вони на якийсь час здержуть віддих.

Сонне марево, або це, як нам щось сниться.

Ляжемо спати і ночею нам починає щось снитися. То гарне, то страшне і в сні ми нераз мучимося тяжко, доки розбудимось. Сон — зветься теж сонне марево і ось буде нам цікаво довідати, як довго триває таке марево в нашому сні.

Один з німецьких учених, Галєнштайн, який тому питанню посвятив довгі роки студій, прийшов остаточно до переконання, що сон ніколи в дійсности не треває довше, як одну або дві секунди, а нераз заледви якусь частину одної секунди. Приміром лоскіт віконниці викликав сонне марево про засудження на смерть і в тім коротесенькім часі від хвилини почуття лоскоту і пробудження, що звичайно діється протягом одної секунди, сплячий у сні пережив довгі години душевної муки. Лоскіт віконниці поділав в тім випадку на наш слух, який це враження передав в млі ока нервам-мозкови. А наш мозок завдяки своїй незвичайній будові є в спромозі без нашої свідомости, скомбінувати собі образ, аби витолкувати цей лоскіт. А будова нашого мозку є така чудова і зложена, що на підставі лучення з першим образом, вяжуться сотки инших, і вони перед нашим умом стають як готовий образ сонного марева. З того виходить, що зовнішна причина все викликує сам конець сонної мрії і в багатьох випадках спричинює раптове пробудження: але часто є заслаба, щоби пробудити сплячого. Коли сплячий не пробудиться, то тоді його сон продовжується і кінчиться "природно" а не якимсь випадком, що його ні "пришити ні прилатати" до цілої події переживаної в сні.

З того виходить, що коли виводи того ученого є дійсно правдиві, то кожне сонне марево треває всего тільки частину секунди, а найвище одну або дві секунди, хоч нам здається, що ми у нім переживаємо довгий протяг часу.

Крейда в школі з царських памятників.

В Німеччині, як відомо, велика біда. Робітництво і середна кляса, терпять велику нужду. Безробіття страшенне. Дійшло до того, що в державних школах діти немали чим писати на таблиці, бо не було за що купити крейди. Але один з директорів ґімназії, комуніст Ґрос в Берліні, порадив собі. По школах та в ріжних інституціях є багато ґіпсових памятників колишніх пруських королів і німецьких цісарів. Ґрос порозбивав ці памятники і діти мали крейду. Німецькі патріоти були обурилися проти цього, але Ґрос висміяв їх разом з дітьми. Розумний і практичний чоловік, правда?

З ДУМОК РОЗУМНИХ ЛЮДЕЙ.

Ніколи не докучай другому тим, що ти самий можеш зробити.

Л. Толстой.

Хочете, щоби про вас гарно говорили, то не говоріть самі про себе гарно.

Паскаль.

Одна з безсумнівних і чистих радостей, це відпочинок по праці.

Кант.

Роскіш багачів, це сльози бідних.

Л. Толстой.

Як чоловік питає природу, що таке він, — то не одержує відповіді, бо тільки він самий є відповідь на це питання; він повинен пізнати сам себе.

Люсі Мальорі.

ЛИСТИ НАШИХ МАЛИХ ЧИТАЧОК І ЧИТАЧІВ.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Читаю я нашу "Діточу сторінку" дуже радо і хочу дещо написати. Ходжу до анґлійської і до української школи і маю дванайцять літ. І тепер я в пятій клясі анґлійської школи, а в четвертій — української. Наша учителька все говорить про бога а я піднесу руку в гору, а вона каже "тихо", тай я сиджу тихо. Потім питає мене, чи я ходжу до церкви, а я кажу "ні", а вона каже "чому", а я кажу "бо так". В нашій школі діти пусті. Раз учитель, як писав на таблиці, то діти кричали. А як учитель крикне, тоді всі тихо, а потім знов пустують. А учитель візьме патик і як гримне до лавки, то всі дивляться в книжки. А то зле, що такі пусті. Треба, щоб були тихо і вчилися.

В нашім Українськім Робітничім Домі вчаться діти музики. Вчить товариш Угринюк. Я вже скінчила вчитися на мандоліну грати і тепер вчуся ще на скрипку і ходжу на практику до Вінніпеґу, щоби й на концерті грати. Більше немаю що писати і здоровлю всіх читачок та читачів "Діточої Сторінки" в цілій Канаді.

З товариським привітом

Марія Ковцуняк.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Дуже мені весело читати "Діточу Сторінку". Я часто маму прошу, щоби вона росказувала мені про Україну, а найбільше люблю слухати про діточе життя на Україні та про діточі садки. Я чув також, як читали в ґазеті, що в Америці 12 літній хлопець належав до діточої орґанізації. Також чув, що підчас війни на Україні Петлюра раз їхав потягом, (по анґлійськи "трейном") і потяг під горою став, а Петлюра спитав гайцера, чого він став, а гайцер каже, що нема пари. Ну, а Петлюра взяв, тай кинув його живцем в роспалений котел. Я хотів би знати, яке право мав він це зробити? Я дуже люблю слухати, як мама росказує мені про життя робітників і селян на Україні. Я слухав би, слухав і ще слухав.

Кінчу писати і здоровлю всіх читачів і читачок "Діточої Сторінки".

З товариським привітом

Маріян Ковцуняк
10 літ, ученик 5 кляси
анґлійської і 4 української.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Прочитавши в "Діточій Сторінці", що ми можемо також писати, я пишу кілька слів від себе. Одного разу питала нас учителька в школі, хто до якої ходить церкви? Одні встали, тай кажуть "ми католики!", другі "ми пресбитиріяне!", треті знов "ми методисти", а мені хотілося гордо крикнути: "а я син робітника, то хто ж я можу бути?!" Але мене заглушили крики. Питала мене також учителька, чи я ходжу до церкви. Я відповів, що ні і в церкві ще ніколи не був.

— Ах боже! — каже здивована учителька — а чогож тебе не посилають родичі до церкви?

А я кажу:

— Я питав вже їх, і дістав відповідь, що ліпше дома прочитати добру, розумну книжку, як марнувати час в церкві.

Ну і з того часу учителька ніколи не питає мене про церкву.

Мама дала мені один доляр, аби я купив собі великодне яйце, а я бажав би дати цей доляр на "Діточу Сторінку" і ось даю його, посилаю з цим листом. І взиваю моїх товаришів у Вінніпеґу і в Іст Килдонан, щоби все читали "Діточу Сторінку" і замісць тратити свої центи на непотрібні речі, нехай посилають на "Діточу Сторінку" і ми будемо мати що читати.

Не знаю, чи добре я висловився, але за першим разом будьте вибачні. Як зрозумію більше, то напишу иншим разом.

Ваш товариш,

Юрій Влад. Дрогинич,
ученик четвертої лкяси.

Дана, Саск.

Дорога Редакціє!

Перечитала я "Діточу Сторінку" і дуже зраділа, бо тут на фармах такого нічого нема. Посилаю вам відгадки загадок. Я ходжу до школи. Мені 13 років. Читаю пяту книжку анґлійську, а другу українську. Тяжка наша наука тому, що ми пороскидані по фармах. До школи ходимо тільки літом, а зимою вчимося дома по українськи.

Женя Оланін.

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

З нагоди уділення місця на дописи для дітей в "Діточій Сторінці", пишу тих кілька слів.

Я маю 14 років, ходжу до осьмої кляси в українській школі Укр. Робітничого Дому. На науку до української школи ходить тепер 55 дітей, де вчить нас дуже добре товариш Лисик. Ми всі його любимо і заховуємось спокійно підчас науки. Ми дуже радо і з охотою ходимо учитись своєї рідної мови й письма, щоб знати чиї ми діти, яких батьків.

Дорогі мої Товаришки і Товариші! Берімся щиро до науки, не занедбуймо ані хвилини, щоб колись не жа-

лувати, так як декотрі з наших родичів жалують, що не вчились письма в старім краю. Зі всіх місцевостей, де живемо, пишім і посилаймо дописи до своєї "Діточої Сторінки".

Здоровлю читачів "Діточої Сторінки".

З товариським привітом
Стефан Харюк.

В ПАНСЬКІЙ НЕВОЛІ.

Сидить бідний Українець
У панській неволі,
Тратить бідний свої літа,
У тюрмі без волі.

А ті польські буржуї
На то не вважають,
Але щодня що години,
Тюрму наповняють.

А наш бідний Українець
Про тото не дбає,
Тільки сидить у тюрмі,
І волі чекає.

Доки будеш милий брате
Тої волі ждати,
Пора тепер милий брате,
Тюрму руйнувати.

Руйнуй тюрму, рви кайдани
І будеш на волі,
А тоді ти милий брате,
Відплатиш доволі.

Руйнуй тюрму, рви кайдани
Нехай панство мліє,
Нехай тоді добре знає,
Що робітник вміє.

Бери в руки собі молот
Розбивай кайдани,
Тоді тобі милий брате,
Вільно всюди стане.

Іван Матіящук
ученик 4 кляси
школи У.Р.Д.
в Вінніпеґу.

СЛОВО ДО УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИЧИХ ДІТОЧОК ВІД ДЯДЬКА ЮРКА.

Дорогі маленькі Товариші і Товаришки!

Бував я чи не скрізь по широкому світі тай недавно приїхав до Вінніпеґу. Називаюся дядько Юрко Безрідний і дуже тішуся, що в кожному числі "Робітниці" буду говорити з вами в "Діточій Сторінці", бо люблю вас всіх дуже. Росказуватиму вам в дальших числах, якто я бував в світі, що бачив. Бо був я в далеких краях і в Европі і в Азії і по цілій Америці. В цьому числі я ще не можу вам написати багато, бо змучений після дороги, а тут ще й до роботи треба йти, аби жити.

Ви діточки звертайтеся до мене з усіми питаннями і я буду відповідати вам. Ось тішить мене дуже, що Марійка і Маріян Ковцуняки написали гарні листи. Тай Юрій Дрогинич написав, ще й доляра прислав на "Діточу Сторінку". Я певний, що швидко вже будуть листи від діточок з цілої Канади і тоді ви всі будете знати про себе. Пишіть, як вмієте, а як щось треба буде справити, то я справлю. Тай зазначуйте все, скільки кому з вас літ?

Товаришка Анна Жура з Порт Артур питається за мною. От гарно, що не забуває. Я тепер буду ждати від неї листа до "Діточої Сторінки".

З щирим товариським привітом,
Ваш

дядько Юрко.

Відгадки загадок з "Діточої Сторінки" в минулому числі.

1. Шість кінців. 2. До Вінніпеґу йшов тільки один хлопець, бо 10 йшли з Вінніпеґу.

Добрі відгадки прислали: сімлітня товаришка А. Грабчук з Вінніпеґу, ученик 4 кляси Іван Матіящук з Вінніпеґу, Ольга Мимрик з Росс, Ман.; Варвара Гевко з Мондейр, Алта; Яків Дутка з Плато, Саск. Тільки одну добре відгадали: т-ка Р. Лапчук з Ріджайни, Павло Кулій з Мондейр, Алта; Стефан Харюк з Едмонтону, Алта.; Женя Оланін з Дана, Саск.; Явдоха Рибак з Гаас, Ман.; Р. Лапчук з Ріджайни, Саск.

За добрі відгадки всі одержали цікаву книжку, що зветься: "Двоногий".

НОВІ ЗАГАДКИ ДЛЯ ДІТЕЙ.

1. Двох хлопців пасли вівці. Один з них каже до другого: Дай мені одну вівцю, то будемо мати по половині. Другий на це відповідає: Дай ти мені одну, то я буду мати два рази більше від тебе. По скільки овець вони мали?

2. Двоє дітей спинились в одному місци, дивляться на щось тай розмовляють. Одно каже: "Це червона!" — "Ні, чорна!" — перечить друге. — "А чому ж вона біла?" — питається перше. — "Звісно чому — бо-ж зелена!"

3. Сивий віл, випив води повний двір. Що це?

(За добрі відгадки вишлеться нагороду. Відгадки помістимо аж в другому числі "Робітниці", себто аж з 1. мая, щоби до того часу діти з далеких місцевостей Канади могли прислати й свої відгадки.)

КАЛИТОЧКА.

(Народня казка.)

Був собі чоловік та жінка й була у них пара волів, а в їх сусіда був віз. Ото, як прийде неділя, то хтобудь з них бере волів або віз і їде до своїх родичів в гості. Так й ділилися з сусідом. От жінка того чоловіка, чиї воли, раз йому й каже:

— Поведи воли та продай, а купимо собі коня та віз і будемо самі до родичів в неділю їхати. Ось бачу, сусід свого воза не годує, а нам волів треба годувати.

Повів чоловік волів. Веде. Аж ось доганяє його другий чоловік з конем.

— Здоров.
— Здоров.
— А куди це воли ведеш?
— Продавати.
— Проміняй на коня.
— Давай.

Проміняв він воли на коня, — їде тим конем. Коли це йому на зустріч веде чоловік на ярмарок корову.

— Здоров.
— Здоров.
— А куди це їдеш?
— Та вів на ярмарок воли продавати, та проміняв на коня.
— Проміняй мені коня на корову.
— Давай.

Помінялися. Веде він ту корову, — коли жене чоловік свиню.

— Здоров.
— Здоров.

— А куди це ведеш?

— Та вів на ярмарок воли, та проміняв на коня, а коня на корову.

— Проміняй мені корову на свиню.

— Давай!

Жене він ту свиню, коли це чоловік вівцю веде. Розпитались...

— Проміняй свиню на вівцю.

— Давай!

Жене вже він вівцю, а ось чоловік гуску несе продавати. Розбалакалися.

— Проміняй вівцю на гуску.

— Давай!

Пройшов трохи він з гускою — несе чоловік півня (когута.) Збалакались.

— Проміняй гуску на півня.

— Давай!

Несе він півня, аж чоловік найшов на дорозі порожну калиточку. Збалакались і з цим.

— От я маю калиточку, — проміняй півня на калиточку.

— Давай!

Заховав ту калиточку та таки йде на ярмарок. Доходить до міста, — аж там ріка. Треба переїздити пором, а в нього нема чим заплатити за перевіз. Перевізники йому й кажуть:

— Давай хоч тую калиточку, то перевеземо.

Віддав він.

А там, на другому боці ріки, стояло багато селян з возами. Як роспитали вони його, за що виміняв він калиточку і сміються з нього.

— Що тобі — кажуть — жінка за це зробить?

— Та нічого. Скаже: "Добре, що хоч сам живий вернувся".

Ну й заклалися селяне з ним: коли жінка скаже так, то селяне віддадуть йому двайцять возів з волами і батіжками. Вибрали одного з себе і післали до його жінки.

От той приходить.

— Здорові.

— Здоров.

— А ти не чула про свого старого?

— Ні, не чула.

— Він воли на коня проміняв.

— От добре. Возик не дорого коштує, якнебудь спроможемось.

— Та й коня проміняв на корову.

— Це ще краще: буде у нас молоко.

— Та й корову проміняв на свиню.

— І то добре: будуть у нас поросятка...

— Тай свиню проміняв на вівцю.

— І це добре: будуть ягнятка та вовночка, буде що мені прясти.

— Та й вівцю проміняв на гуску.

— І це добре: будуть у нас яєчка та піря.

— Та й гуску проміняв на півня.

— О, це ще краще: півень ранenько співатиме та нас до роботи будитиме.

— Та й півня проміняв на калиточку.

І це добре: будемо, де хто заробить з нас, чи він, чи я, чи діти — в калиточку грошики складати.

— Та він і калиточку за перевіз через ріку віддав.

— Ну, що ж, добре, що хоч сам живий вернувся.

Ну, не було що селянам робити і віддали вони чоловікові двайцять возів з волами та ще й з батіжками.

Клопіт з носом.

В однім селі будували церкву. Майстер працював на самім верху, на бані, а один чоловік стояв внизу і слідив за його роботою. Нараз майстрові випала зза пояса сокира і падаючи вниз вістрям, відрубала тому чоловікові, що стояв внизу, ніс і великий палець на нозі.

Побігли за доктором. Найшли його в шинньку пяним, привели і він в страху почав операцію — пришивати відрубані члени. Через помилку — він пришив палець туди, де був ніс, а ніс до ноги.

Тепер чоловік кожний раз, як хоче висякати ніс, мусить роззуватися.

Дядя.

Гуцули між собою.

(Правдиве.)

— Ба хто, сваре, буде богувати, йнк цес бог умре?

— Ба та знаєшь, брьи, шо ні ти, ні я — лишень хтос з його фамелії.

Довідалася.

— Кумо, а хто це помер?

— Та ось той небіщик, що його понесли...

Між картярами.

Перший грач: — Вам ґудзиками грати, а не картами!

Другий: — А вам свині пасти!

Третій: — Але ж слухайте! Кінчім грати, а відтак кожний піде до своєї роботи!

В старому краю.

На одній стації потяг стояв довше і подорожні забігли до ресторану дещо перекусити. Галицький селянин Іван прийшов швидче, сів за стіл і обідає, а кількох панків припізнилися і не мали вже місця біля стола, тому їли стоячи. Але це страшно неподобалося панам, що Йван сидить, а вони стоять і щоби вколоти його, один пан каже до другого:

— Прошу мені сказати, яка ріжниця між хлопом і свинею?

Пани глянули на Йвана, усміхнулися і мовчать. А Йван повільно підніс голову і каже:

— Незнаєте панове? То я вам скажу. Ріжниця та, що хлоп їсть сидячи, а свиня стоячи.

ПРОПОВІДЬ ГАЛИЦЬКОГО ПОПА.

Роскрив рота, як ворота,
Кричить на всі губи,
Гей покайтесь, спамятайтесь,
Безбожнії люди.
Таже пекло вас чекає,
Чорт вили ріхтує,
Гляньте темні на пречисту,
Як бідна сумує.
Як сумує і чекає
Тай на ваше серце,
І на марки, на колачі,
На меду ведерце.
Та-ж ви люди не худоба,
Що не розуміє,
Змилуйтеся наді мною,
Серце каменіє.
Таже душі їсти хотять,
Зубами скрегочуть,
Порожними цебриками
По пеклі гуркочуть.
Таж Христос вас учив браття,
Щоб сорочку дати,
Голодного накормити,
Приняти до хати.
А ви мене провадите
Ой тай до роспуки,
Недаєте, наче-би вам,
Покрутило руки.
Я вам хату не посвячу
Ані не дам шлюбу,
Бо ви грішні свою душу
Женете на згубу.
Душі сохнуть і марніють
Стіни розбивають,
"Хліба, хліба!" наче бідні,
Їсти промовляють.
А ви грішні вже забули
За святу науку,
Недаєте, наче би вам
Покрутило руку.
Завтра буду цілу днину
В церкві відправляти,
Памятайте, приходіть всі,
Дома не лишайтесь.
Приходіте, приносіте,
Душам на офіру,
Щоби було мені зо три
І дякови з фіру.
Бога славлю, щоби серце,
Не було, як камінь,
За цим словом, милі браття
Най все буде — амінь.

І. Веґерак.

Мелвил, Саск., 31. марта 1924.

Дійсна подія.

На Волині, недалеко старої австрійської границі є село Свинна. Панові дідичові та назва села не подобалася і подав до уряду просьбу, щоби позволити змінити йому назву села на Елисаветполь, після назви його жінки, яка звалася Елисавета.

Уряд позволив і пан відорвав від стовпа, що стояв серед села, дошку з написом "Свинна", а прибив з написом "Елисаветполь".

В ночі селяне відорвали панову дошку і прибили зі старим написом. Так повторялось кілька разів, аж селяне прибили нову дошку на якій написали:

"Свінна била, Свінна й бендзє й тен пан свіня, цо в ней сєдзє".

Дядя.

Кажуть, що нема клясової боротьби. Цей образок дає найкращу відповідь. Тільки пригляньтеся добре.

Тато і син.

— Бийся бога Івасю, хто тебе навчив так у живі очі брехати?

— Та я татуню, є вашим сином...

За що бив?

Батько, вибивши свого сина, хоче опісля дати йому науку:

— А тепер скажи мені Васильку, за що я тебе покарав?

— А то так! — верещить заплаканий хлопець. — Ви набили мене, а тепер не знаєте самі, за що?...

Вистава худоби.

Питається один шляхтич другого:

— Ви їдете на виставу худоби?

— Їду цілком певно — відповідає другий.

— В такім разі і мене там побачите.

Пімстилась.

Чоловік: — Жінко! Обід ще не готовий?

Жінка (солодко): — Ні дорогий, бачиш я готую обід після того годинника, що ти накрутив рано, як прийшов до дому.

Загадки.

1. Без чого нічо в світі не може обійтися?
2. Чого дівчина, як її цілують, замикає очі?
3. Чим ходить наперед корова?
4. Чого є найбільше на ярмарку?
5. Летить табун диких журавлів: один спереду, два ззаду; один ззаду та два спереду; один між двома; троє — в ряд. Скільки журавлів летіло разом?
6. Любить кров і золото і всі йому дають. Хто це?
7. Перед ким цар скидає шапку?
8. На голові шапка, на шиї краватка, у голові пусто, а підле аж страх. Любить гроші понад все. Що це?
9. Під яким корчем воробець сидить, як дощ паде?
10. Били її, катували і думали, що вмирає. Але вона враз віджила і як квіточка розцвила. Тепер на сонці вільному, ясні коси чеше. Хто вона?

Відгадки загадок з першого числа "Робітниці".

1. Шапка. 2. Сліпа. 3. Бо немає очей з заду. 4. Хліб. 5. Книжка. 6. Незагадану.

Добрі відгадки всіх загадок прислали: т-ка Е. Грабчук з Вінніпеґу і Марія Петришин з Ошава, Онт.

Тільки деякі загадки відгадали: Марцеля Рій з Вінніпеґу, Ман.; Г. Строїч з Едмонтону, Алта.; Стиманка Злуч. Держави; Андрій Жмурчик з Колгорст, Алта.; Ф. Жура з Порт Артур, Онт.; Р. Лапчук з Ріджайни, Саск.

Сторінка наших читачок.

РОБІТНИЦЯМ.

Вінніпеґ, Ман.

Робітниці, сестри мої,
До вас я говорю,
Читайте лиш "Робітницю"
Забудьте про неволю.

В ній знайдете про недолю,
Про наші здобутки,
Через що ми опинились,
В руках недолюдків.

Защо кленем свою долю,
Нарікаєм дармо,
Що ми тратим свою силу,
Пропадаєм марно.

Треба більше нам вчитися,
Що маєм робити,
Щоби нашим дітям було
Лекше в світі жити.

Не думаймо про минуле,
Тільки про будуче,
Рабинями годі бути,
Й подумать — болюче!

Як над нами знущаються
І з нас користають,
Та за наш піт, за нашу кров,
Весело гуляють.

То ж старайтеся ви сестри,
Й другим споминайте,
Та на нашу "Робітницю",
Доляри збирайте.

Щоби мала "Робітниця"
Чим добре живиться,
Бо їй треба за нас усіх
До загину биться.

Прийде вона нам до хати,
Два рази на місяць,
Радостею вона буде
Нам і нашим дітям.

В "Робітниці" друкується,
Діточа сторінка,
Котрою ме цікавитись
І наша Марійка.

М. П—ць.

Від Відділу Секції Женщин-Робітниць ім. П. Шеремети при Стов. У.Р.Д. в Кіченер і Ватерлю, Онт.

Дня 20. січня ц. р. відбулись збори, якими проводив т. В. Сенишин. Т-ки здали справоздання за 1923 р. про свою діяльність. Відділ зорґанізовано 10. червня 1923 р. Т-ки працювали з великими труднощами, брали участь в представленнях, в концертах і відбивали всякі удари, які були скеровані проти них з поза орґанізації, а навіть від нібн свідомих одиниць, що старалися і стараються пошкодити. Та це тільки заставило товаришок завзятіще працювати. Товаришки предбачили потребу допомоги "Робітниці", але тут кріза продовжається і ні відки взяти грошей, щоби улекшити видавання і не полишитися позаді инших. Товаришки постаралися о річи, котрі подарували на розігравку і тим самим здобули трохи фінансів та вислали $14.40 на фонд "Робітниці".

До цеї пори відділ був тільки місцевим відділом та товаришки взяли під розвагу, щоби стати відділом Секції Женщин-Робітниць ім. П. Шеремети при Стов. У.Р.Д. у Вінніпеґу, де й зложили вступні вкладки слідуючі товаришки по $1.00: А. Садовська, П. Лоїк, П. Рогатинська, М. Рипянська, К. Плицан, В. Плицан, А. Кіт, С. Біласький, А. Сенишин. Разом $9.00. Відділ числить 11 членкинь. Т-ка А. Садовська подарувала річ на розіґравку, з чого було чистого приходу $6.10, котрі висилається разом з вкладками. До заряду увійшли на 1924 рік слідуючі товаришки: А. Садовська, орґанізаторка; М. Рипянська, прот. секр.; П. Рогатинська, фін. секр.; П. Лоїк, касієрка; контрольна комісія і делеґатки до муж. відділу: А. Сенишин і А. Кіт.

Фінансове справоздання за 1923 р. представляється так:

Загальний прихід	$26.31
Загальний росхід	20.45
Залишилося в касі	$5.86

Товаришки в Кіченер і Ватерлю! Ставайте в ряди женського відділу! Не лишайтесь позаді і беріться до просвіти на користь поневоленого народу!

Хай живе Секція Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д.!

Хай живе наш дорогий журнал: "Робітниця"!

А. Садовська, орґанізаторка. М. Рипянська, секретарка.

Справоздання Відділу Сек. Жен. Роб. при Стов. У.Р.Д. в Тімінс, Онт.

Дорога Редакціє!

Дня 26. грудня 1924 р. відбулись в нас спеціяльні річні збори. Збори отворила орґ. т-ка З. Чорна, предсідателькою була вибрана т-ка А. Смукова, а секретарювала т-ка К. Александрова. Після прочитання денного порядку, предсідателька покликала до справоздання заряд. Сcправоздання заряду принято одноголосно.

Відділ числить 16 активних членкинь. Місячних зборів було 11. Відчитів 6. Спеціяльних зборів 6. Масових 1, Представлень 1. Два кошикові і чотири цвіткові балі. Оден краватковий баль. 1 пікнік. Відсвятковано міжнародний день женщин-робітниць 8-го марта. Товаришки працювали спільно з товаришами в кампанії пресового фонду "У.Р.В.", "Г.П." і "Г.Р." і в ціли сплачення довгу, який ще тяжить на У.Р.Д. в Тімінс.

До заряду увійшли слідуючі т-ки: Марія Гуменюкова, орґ.; Анна Смукова, фін. секр.; Розалія Тислюкова, прот. секр.; Домініка Рубанцева, касієрка. До контрольної комісії: Ксеня Василюкова, Марія Бураковська і Софія Чорна. До ґардероби т-ка Гафія Морозова. До просвітнього комітету: Розалія Тислюкова і Дора Сенькова.

Фінансове справоздання представляється так:

Загальний прихід	$863.25
Загальний росхід	812.65
Остається на 1924 рік	$50.60

За контрольну комісію: Розалія Тислюкова, Гафія Мороз і Настасія Матлипішова.

ВІДСВЯТКУВАННЯ МІЖНАРОДНЬОГО ДНЯ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ В САСКАТУНІ.

Дня 12. марта вечером, в нас відсвяткували міжнародній день женщин-робітниць. Так, як цей день припадає на 8. марта, то з ріжних причин ми були примушені відложити на чотири дні пізніще. Концерт-свято випало скромно, але ми цим не соромимося, а навпаки, ми горді. Горді з цего, що ми маємо вже орґанізацію женщин-робітниць і тепер тільки починаємо рости. Ми тільки-що почали ступати на правильну дорогу і віримо, що наша праця увінчається успіхом тому, що ми йдемо правильним шляхом і за нами чиста дорога. Концерт-свято отворила орґанізаторка т-ка Кобзей, яка в своїй короткій промові з'ясувала присутним значіння цего дня і закликала жен.-робітниць до орґанізації. Після промови хор відспівав "Інтернаціонал". Програма продовжалася співами, музикою, деклямаціями і промовами. Зазначу ще, що виступало чотири то-

Відділ Секції Женщин-Робітниць в Саскатуні, Саск.

варишки з промовами. Це вже не ті товаришки, що кілька літ тому назад не могли слова вимовити перед публикою. Це вже ті женщини, які будучи в орґанізації освідомили себе і зрозуміли, що женщина має бути нарівні з мущиною і разом з ним рука в руку боротись за майбутній братерський комунальний лад.

Концерт-свято відбулося за добровільними датками, з чого вплинуло $15.00, котрі то гроші висилаємо на пресовий фонд нашого журналу "Р". Також чотири нові товаришки передплатили "Робітницю" і гроші ці висилаємо разом з пресовим фондом. І ми робітниці Саскатуну запевняємо, що й на далі не забудемо нести поміч нашому журналови.

Т. Васілка, секретарка.

СВЯТКУВАННЯ МІЖНАРОДНЬОГО ДНЯ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ В РІДЖАЙНІ, САСК.

Заходом женського відділу при Укр. Роб Домі в Ріджайні дня 16. марта відсвятковано другий раз в цій місцевости міжнародній день женщин-робітниць,

О годині 8. вечером, Укр. Роб. Дім був заповнений робітницями і робітниками, а о год. 8.30 розпочався концерт-мітінґ, відспіванням . "Інтернаціоналу".

По скінченню "Інтернаціоналу" т-ка Л. Марчук виголосила коротке вступне слово і пояснила значіння міжнародьного дня женщин-робітниць. Свою промову закінчила вона словами: "Хай живе міжнародній день женщин-робітниць! Хай живе солідарність, свідомість, братерство і любов пролетаріяту!" Бесідницю нагородили присутні гучними оплесками.

По цім слідувало продовження програми. В програму концерт-мітінґу входили співи мішаного хору: "Заповіт" Тараса Г. Шевченка, народні пісні композитора Леонтовича: "Ой перепеличко", "Над річкою беріжком", "Ой пє вдова" і "Ой та зажурились стрільці червонії", входили сольові співи, деклямації і соля на ґітарі. Хорові пісні, соля і деклямації випали досить добре. А з'окрема треба зазначити сольо на ґітарі, що виконав т. Т. Сюсяк. Присутні викликали по два-три рази і т-ку О. Гоменюк, яка відспівала альтове сольо "Зійду на гору, гляну на море".

В половині програми забрав слово т. В. Головач. Тов. В. Головач пояснив коли і чому робітниці встановили собі свій міжнародній день, яке його значіння і росказав історію міжнародьного руху серед женщин-робітниць. Присутні з великим зацікавленням слухали промови бесідника і своїми оплесками виявляли своє вдоволення. При кінці своєї промови бесідник пояснив, яке значіння має робітнича преса між робітництвом, а головно "Робітниця" між українськими робітницями, та взивав, щоби кожна робітниця стала передплатницею "Робітниці". Бо лише робітничі часописи несуть слово правди робітникам і робітницям. Далі тов. бесідник заапелював до збірки на пресовий фонд "Робітниці". На пресовий фонд зложили т-ка Г. Шмонь і т-ка Коноф по долярови а дрібної колекти $5.56, що робить разом $7.56.

При кінці програми т-ка А. Лиха подякувала присутнім за численну участь і взивала товаришок вступати до женської орґанізації, бо лише орґанізовані робітниці, разом із орґанізованими робітниками зможуть визволитися з під панського ярма. По концерт-мітінґу присутні з вдоволенням опустили салю.

Ваша товаришка
Робітниця.

З ЖЕН.-РОБІТНИЧОГО РУХУ В ТРАНСКОНА, МАН.

Школа для неграмотних.

На домагання товаришок з Відділу Секції Женщин-Робітниць, з'орґанізовано школу для неграмотних, до котрої учащає 12 товаришок. Школа відбувається в салі Укр. Роб. Дому три рази в тиждень від першої до третої години пополудни. Наука поступає досить гарно і є вигляди, що принесе бажані успіхи. Учителем школи є наш сталий учитель діточої школи т. Д. Зубик. Надіємось, що протягом короткого часу неграмотність в нашім женськім відділі буде чисто зліквідована.

Наша школа отворена також для всіх й зпоза товариства. За школу не платиться. Тому взиваю всіх трансконських робітниць, котрі бажають научитися читати і писати, щоби до цеї школи горнулись, якнайчисленнійше.

Відчит дра Карача.

В неділю, 2. марта, др Карач дав відчит в Укр. Роб. Домі на тему: "Соціялізм і націоналізм". Відчит був устроєний з рамени Т-ва "Просвіта" ім. Тараса Шевченка. Др. Карач, говорив з годину, але прийшло до питань і дискусії, то оправдувався тим, що не був добре приготований.

Загальний огляд.

Орґанізаційна робота в нашій місцевости розвиваеться досить гарно. Товаришки і товариші грають представлення, устроюють концерти, відчити, вільні дискусії, спільне читання книжок, співи, а часом також і забави. На 14. 15. 16. і 17. марта устроїли наші орґанізації Базар, з котрого прийшла величава матеріяльна поміч на сплату довгу У.Р.Д.

Міжнародній день женщин-робітниць.

В неділю, 9. марта, Відділ Секції Женщин-Робітниць обходив міжнародній день женщин-робітниць. Свято відбулося концерт-мітінґом, вечером. Галя була битком набита. На концерті предсідателювала наша молоденька т-ка Ґеня Вовчина.

Концертову програму виконали хор У.Р.Д., Діточа Манд. Оркестра, сольові співи токаришок Дублян і Дришко, а також деклямації товаришок Юрчишин, Петришин, Дутка, Каракалович, Довбигуз, Сушник, Осадчук, Вовчина і Романець. Промовляли т.т. Трилінський, Сміт і Репетівська.

Публика була досить вдоволена, як з співів, музики і деклямацій, так само і з промов бесідників, що свідчили гучні і довготревалі оплески.

За концертову програму і її виконання належиться щира подяка нашому диріґентови тов. Дутчинови. Загально наш Відділ Секції Женщин-Робітниць складає щиру подяку декляматорам, бесідникам і нашим молодим музикантам, що помогли нам в святкуванню цего історичного міжнародного женського робітничого свята.

Щира подяка також і всім гостям за їхні вільні і щирі жертви в користь нашої спільної святині Укр. Роб. Дому.

Хай жиє свято міжнародного дня женщин-робітниць!

Анастазія Репетівська,
рекордова секретарка.

З РУХУ РОБІТНИЦЬ В ГЕМИЛТОНІ.

Гемилтон, Онт.

Відділ Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. ім. П. Шеремети 20. січня 1924 р. улаштував концерт, себто річницю заснування женського відділу. На концерт прибуло досить поважне число робітниць і робітників, з чого було видно, що гемилтонське робітництво взагалі зацікавилося концертом і мало нагоду переконатися, що жіноча орґанізація може щось зробити. Нетерпеливо чекали назначеної години відкриття концерту. Концерт роспочався точно о 8 год. вечером під проводом т-ки Станіцької. Вступне слово говорила т-ка Яківчук, в якім досить яскраво пояснила користь женських орґанізацій в ділі освіти і самовиховання. Разом з тим закликала всіх женщин орґанізуватись і спільно з мужеськими орґанізаціями боротись за визволення зпід капіталістичного ярма. Потім хор відспівав "Інтернаціонал", а дальше слідували деклямації. Любо було послухати з яким запалом, гордо і відважно деклямували товаришки. Дальше слідували народні та робітничі пісні. Виконані були теж досить добре, що видно було по тім, як кожна пісня нагороджувалась присутніми горячими оплесками. Потім слідував цікавий реферат т-ки Чижишин на тему: "Женщина і її історичне значіння в культурному розвитку людства", який був вислуханий присутніми з великим зацікавленням. Вкінці відспівано "Марселєзу" і вдоволена публика розійшлася. Мушу згадати, що не всі женщини-робітниці приймали участь в святі. Дуже багато ще їх до ніяких орґанізацій неналежть, а стоять на роздоріжжю. Товаришки! Геть напевність! Доволі вже слухати всяких провокаторів, що словами роспинаються за неньку-Україну, а на ділі тільки збирають доляри, кріваву працю робітників! Пора зрозуміти, що вже їм нема місця між робітниками. Вони лиш доти в наших орґанізаціях, доки мають змогу смоктати кров з робітників. Коли-ж робітники зрозуміють їх фальш, їх брехню, вони демонстративно виступають з орґанізації і закладають нові, щоби наповняти свої порожні кишені. Не слухайте тих шептунів! Єднайтесь в одну міцну робітничу орґанізацію і разом зі свідомим пролєтаріятом учіться! Найкращим учителем цего діла є наш женський журнал "Робітниця", який що дві неділі вказує нам все нові і нові шляхи до світлої побіди!

Присутна.

НОВИЙ ВІДДІЛ ЖЕН.-РОБІТНИЦЬ.

Ді Пес, Ман.

Дорої Товаришки!

Ділимося з Вами веселою вісткою, що в нас 16. марта з'орґанізовано Відділ Женщин-Робітниць. На початок вписалося 12 членкинь, які вибрали

Відділ Секції Женщин-Робітниць ім. Рози Люксембурґ в Едмонтоні, Алта.

заряд, що складаеться з слідуючих товаришок: В. Денесюк, орґ.; А. Дорошенко, заст. орґ.; А. Юзик, рек. секр.; М. Холявчук, заст. рек. секр.; Р. Рудейчук, фін. секр.; А. Гоголюк, касієрка; А. Дорошенко, бібліот. і кольпортерка. Відділ зветься "Відділ Секції Женщин-Робітниць при Філії Стов. У.Р.Д. ім. М. Леніна".

На початок посилаємо $3.00 на журнал "Робітницю" на 2 числа на рік і $2.00 на прес. фонд, і маємо надію, що в коротці постараемося дещо більше помочи нашому найдорощому журналові.

Взиваємо всіх товаришок в Ді Пес до завзятої праці, яка лежить перед нами. Так само, котрі ще не належать до відділу, просимо прийти вписатись і не чекати поки само не прийде, бо пізніще буде встидно вам самим, що лишилися позаду.

Це ваш обовязок належати до орґанізації і помочи в так тяжкій праці, яку женщини повинні сповнити, разом з клясово свідомими мущинами. Щоби товаришкам відомо, то подаю імена вписаних товаришок.

Анна Юзик, Варвара Денесюк, Анна Бой, Марія Холявчук, Рузя Рудейчук, Марія Такоска, Анна Гоголюк, Матрона Приймачук, Ксеня Парашук, Марія Барановська, Броня Дубінська, Анна Дорошенко.

Товаришки! Памятайте, що всі за одну, одна за всіх! Хай жиє орґанізація женщин-робітниць в цілому світі!

А. Юзик, секретарка.

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ

ЦЕНТР. КОМ. СЕКЦІЇ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ ПРИ СТОВ. У.Р.Д. ЗА РІК 1923.

ПРИХОДИ:

Січень.	
Вступні вкладки	$ 49.00
Лютий.	
Ріжні приходи	44.45
Март.	
Вступні вкладки	1.00
Квітень.	
Вступні вкладки	18.00
За стемплі	62.50
Май.	
Вступні вкладки	6.00
За стемплі	10.00
Червень.	
Вступні вкладки	13.00
За стемплі	31.70
Липень.	
За стемплі	65.70
Серпень.	
Вступні вкладки	5.00
За стемплі	52.05
Ріжні приходи	8.45
Вересень.	
Вступні вкладки	22.00
За стемплі	19.80
Ріжні приходи	24.10
Жовтень.	
Вступні вкладки	23.00
За стемплі	59.95
Ріжні приходи	27.20
Листопад.	
Вступні вкладки	7.00
За стемплі	50.30
Грудень.	
Вступні вкладки	4.00
За стемплі	48.70
Разом	$649.90

РОСХОДИ:

Січень.	
Передано до У.Р.Д.	$ 49.00
Лютий.	
Передано на прес. фонд	31.20
Дрібні росходи	13.25
Март.	
Передано до У.Р.Д.	1.00
Квітень.	
Передано до У.Р.Д.	49.25
Дрібні росходи	1.56
Май.	
Передано до У.Р.Д.	6.00
Червень.	
Передано до У.Р.Д.	35.68
Дрібні росходи	.96
Липень	
Передано до У.Р.Д.	65.70
Дрібні росходи	.69
Серпень.	
Передано до У.Р.Д.	30.60
Передано на прес. фонд	5.00
Вересень.	
Передано на прес. фонд	34.10
Дрібні росходи	7.65
Жовтень.	
Передано до У.Р.Д.	69.00
Передано на прес. фонд	27.00
Дрібні росходи	.50
Листопад.	
Передано до У.Р.Д.	57.30
Дрібні росходи	1.00
Грудень.	
Передано до У.Р.Д.	52.70
Передано на прес. фонд	25.00
Разом	$564.14

ПОВТОРЕННЯ:

Загальний прихід	$649.90
Загальний росхід	564.14
Остае готівки	$ 85.76

Ґеня Панчук, фін. секр.

За контрольну комісію:
В. Панчук, М. Змійовський, М. Кащак.

Портедж ла Прері, Ман.

Дня 30. грудня 1923 р. відбулися загальні річні збори відділу Секції Жен.-Робітниць при філії Стов. У.Р.Д. в Портедж ла Прері. Збори отворила орґанізаторка т-ка М. Литвин. На предсідательку вибрано т-ку А. Мартинюк. По провіренню членкинь, т-ка предсідателька покликала до справоздання заряд. Справоздання заряду товаришки приняли одноголосно.

Наш відділ числить 11 членкинь. Протягом року відділ відбув 5 мітінків, 2 спеціяльних, одні збори, 2 концерти, один пікнік, 2 забаві, відсвяткував 8-го марта, на політ. вязнів дав $10.00. Філія передплачує "Укр. Роб. Вісти" і "Робітницю". Також женський відділу бере участь в представленнях і помагає товаришам.

Фінансове справоздання за 1923 рік представляється так:

Приходу було	$166.40
Росходу	155.98
Остає в касі на 1924 р.	$ 10.42

По справозданню заряду, обговорено багато инших важних справ в користь нашої робітничої орґанізації і приступлено до вибору нового заряду на 1924 рік.

До заряду увійшли слідуючі товаришки: М. Береська, орґ.; О. Грабовецька, секр.; К. Амбросяк, кас. До контрольної комісії увійшли: Н. Сміт, А. Мартинюк, В. Демчук, бібіотекаркою вибрано М. Литвин.

Хоч здається, що 1923 рік виказався нам не так то з великими успіхами, але сподіємось, що 1924 рік принесе нам більші успіхи.

Однак це буде залежати від наших сил, щирости а також від обставин.

Марія Береська, орґанізаторка.
Олена Грабовецька секретарка.
Катерина Амбросяк, касієрка.

Еспанола, Онт.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Засилаю сердечний привіт для нашого журналу "Робітниці" за так щиру та добру науку. Тільки цей одинокий журнал стоїть на сторожі прав українських женщин-робітниць на американському континенті. Посилаю $2.50, з чого $1.50 на відновлення передплати, $1.00 на пресовий фонд "Робітниці".

Читаючи наш дорогий журнал бачу, яку користь приносить він нам. Бачу також, що товаришки з других місцевостей пишуть дописі, здають звіти своїх орґанізацій, а в нашій місцевости нічого подібного нема. Жаль, що тут робітниці ходять блудом хата в хату, та тільки приглядаються, щоб дещо винести на язику з хати а потім розносять брехні. Я незнала, що воно так у Канаді буває, бо я тільки ще 6 місяців, як приїхала зі старого краю. Та велике щастя маю, що вийшла замуж за такого доброго та прихильного товариша, який прямує до робітничої злуки та кращого життя робітників. Дає він мені нагоду читати робітничу пресу, а як я щось ще не зрозумію, то він мені обширно пояснює. Покищо кінчу, бо я ще не годна багато писати про рух женщин-робітниць, бо як я вже згадувала, в нашій місцевости нема робітничої орґанізації. Жаль мені, що я так відлучена від орґанізації, як немовлятко від матері. Але я радію, що незадовго й тут, в нашій Еспанола, буде робітнича орґанізація.

На закінчення своєї дописі скажу:

— Хай живе "Робітниця"!

— Хай живе пролетарська преса! Хай живуть "Українські Роб. Вісти"!

Остаюсь з товариським привітом,
Олена Гнатчук.

Торолд, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам почтовий переказ на суму $2.50. Один і пів долара на передплату, а доляр на пресовий фонд.

Читаючи свій дорогий часопис, я спостерігла як женщини-робітниці щиро відносяться до него. Я, як одна з тих, що належать до тої великої поневоленої кляси, рівнож не хочу лишитись позаді і сповняю свій пролетарський обовязок.

Товаришки Робітниці! Ми не повинні байдужно відноситись до нашого журналу а всі, як одна, в кожній місцевости повинні ми взятись за роботу, а іменно приєднувати передплатниць та збирати пресовий фонд і т. д. Цим самим ми докажемо, що ми є свідомі робітниці і в одних рядах боремося за кращу долю спільно з товаришами робітниками.

Цею дорогою закликаю слідуючих товаришок, щоби зложили на пресовий фонд "Робітниці": К. Барановську, Торолд, Онт.; Й. Левінську, Гемилтон, Онт.; М. Репянську, Кіченер, Онт.; Ю. Комарець, Торонто, Онт.

Остаюся з товариським привітом
Олександра Анонійчук.

ДВАЙЦЯТЬ ПЯТЬ ДОЛАРІВ НА ПРЕС. ФОНД "РОБІТНИЦІ".

Форт Виліям, Онт.

Дорога Редакціє!

Старанням відділу Женщин-Робітниць при Укр. Роб. Домі у Форт Виліям устроєно 26. лютого 1924 р. баль. З балю було чистого доходу $35.00, з чого посилаємо $25.00 на пресовий фонд "Робітниці".

Обовязком всіх Секцій Женщин-Робітниць помочи дорогому журналові "Робітниці".

Хай живе "Робітниця"!

Заряд Відділу Секц. Ж.-Р.
Марія Козак, орґ.
Марія Остапович, секр.

РОБІТНИК — РОБІТНИЦЯМ І СОБІ.

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам один доляр на продовження передплати журналу "Робітниця". Хоч я немаю своєї товаришки, то нашим обовязком помагати товаришкам-робітницям поширити свій журнал по цілій Канаді і Злучених Державах. Це наш обовязок!

Товариші і Товаришки! Орґанізуйте тих, які стоять ще поза границями орґанізації а тимсамим поможете журналові "Робітниці" поширити свою корисну працю між працюючими масами. Взиваю Вас Товариші і Товаришки взятися до праці, а наша праця докаже плоди науки. Наука ж, це сила, а де сила, там і перемога!

З товариським привітом
Н. М. Францевич.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик товаришки Чайковської складаю на прес. фонд "Робітниці" $1.00 і закликаю зложити таку саму суму слідуючих товаришок: Бортей, Трелінську, Кулинич, Корчинську, Когуч і Дворановську з Іст Килдонан, Анну Стренатку з Едмонтон, Алта.

З товариським привітом,
Анна Василинова.

Трейл, Б.К.

Дня 8. марта відбувся відчит в справі женської орґанізації, де також відсвятковано день женського свята.

Свято отворила т-ка Пішак, яка пояснила присутним чи потрібна орґанізації женщинам-робітницям, чи ні.

Тов. Блошко дав пізніще короткий нарис в справі орґанізації женщин-робітниць, як в старім краю, так і в Канаді. Кінцеве слово взяла т-ка Пішак і взивала до орґанізації женщин-робітниць, як також візвала всіх, які лише були присутні, щоби передплатили "Робітницю" і помогли пресовим фондом, бо така поміч є дуже потрібна. Передплати зібрано $4.50, а на пресовий фонд зложили слідуючі товариші і товаришки:

І. Дідух $1.00; по 50 ц.: Н. Пішак, Н. Мохорук, П. Петрик, Г. Погрібний, Ґаф. Турик, Марія Пішак, Антошка Паращук; по 25 ц.: Дор. Івасюк, Анелька Кульчицька, Ф. Вішінський, А. Олескнй, Ш. Ющук, В. Ґрищук, А. Білецький. Разом на пресовий фонд зложено $6.25; передплати на "Робітницю" $4.50; чистого доходу з забави лишилось $5.75; з розпродажі "Робітниці" $1.00. Всього разом виносить $17.50.

Складаю щиру сердечну подяку всім жертводавцям взагалі а чотиром членкиням з'окрема, що зуміли хоть трохи придбати нових читачок для "Робітниці" і помогли пресовим фондом.

Хай живють і розвиваються робітничі часописи а з ними і журнал "Робітниця"!

Від себе взиваю всіх женщин-робітниць згаданої місцевости вступати в ряди орґанізації, освідомлятися і горнутись в одну пролетарську сімю. Геть з роздорами! Хай жиє любов і єдність всіх працюючих!

Т.

Веґревіл, Алта.

Дорогі Товаришки!

В залученню посилаю $27.35 на пресовий фонд "Робітниці" і передплату, що робить разом ту суму.

Сума на пресовий фонд "Робітниці" числить $25.85. Ці гроші є від наших товаришок, котрі устроїли забаву 4. марта і лишилося чистого доходу. Повищу суму вони жертвують на цю ціль.

Я, в імени нашого відділу складаю щиру подяку, що вони спричинились своєю щирістю та працею до цеї справи.

З товариським привітом
О. Жукевич.

Вест Форт Виліям, Онт.

Дорогі Товаришки!

На поклик т-ки А. Грабової, сповняю свій обовязок і складаю на пресовий фонд одного доляра і доляр і пів на відновлення моеї передплати. Також засилаю доляр і пів на нову передплату, котру я зібрала від місцевої товаришки робітниці. Думаю, що кожна свідома товаришка постарається бодай о одну нову передплатницю на наш дорогий журнал "Робітницю". Також взиваю товаришок-робітниць з других місцевостей, щоби вони не забували про свій обовязок і жертвували по своїй змозі на фонд "Робітниці". Я закликаю зложити не менше, як по долярови товаришок: М.Заґрашову з Вест Форту, К. Січкар і Е. Горбову з Порт Артур.

Читаймо товаришки робітничу пресу і освідомляймось, бо в свідомости наша сила! Нехай жиє журнал "Робітниця" на загибіль нашим ворогам!!

З товариським поздоровленням
Марія Бойчукова.

Вест Форт Виліям, Онт.

Дорогі Товаришки!

Відділ Секції Ж.-Р. ім. Лесі Українки відбув свої місячні збори на яких по скінченій програмі товаришки рішили зібрати передплату і фонд на журнал "Робітницю". По цім рішенню товаришки зложили на передплату і фонд всіх разом $39.00.

На передплату	$30.00
На пресовий фонд	7.50
Доплата від тих товаришок, що вислали по долярови ще перед з'їздом	1.50
Разом	$39.00

Жертводавці:

По $1.00: Марія Грабюкова, Софія Шимкова, Евдокія Дуткова, Евдокія Танюкова; по 50 ц.: Софія Камаранська, Іван Горняк, Андрій Багрій, С. Сорока; по 25 ц.: Н. Е. Гридрій, С. Рубанець, Василь Совюк, Василь Ковалевич, Аксентий Равлюк, П. Чепесюк.

На закінчення подаю ще маленьке спростовання до нашого справоздання, яке було поміщене в минулому числі "Робітниці".

В нашім справозданню було написано, що відділ числить 24 членкинь, а мало бути 32 членкинь. Це помилка самої секретарки.

Юлія Равлюкова.

Вест Форт Виліям, Онт.

Дорогі Товаришки!

На заклик товаришок Ю. Равлюк і К. Борецької, сповняю свій обовязок і складаю на пресовий фонд одного доляра. Я апелюю до тих товаришок, які ще не сповнили свій пролетарський обовязок і не прислали своєї жертви на пресовий фонд "Робітниці". І засилаю $4.50 на нову передплату "Робітниці", яку я зібрала від товаришок робітниць в цій місцевости. Закликаю також всіх товаришок, які вже стоять в орґанізаціях, щоби кожна старалась придбати хоч одну нову передплатницю "Робітниці". Нехай наш літературно-науковий журнал стане тижневиком, але в цьому можемо ми самі помогти. Читаймо всі робітничу пресу і тараймося, щоби в кожній українській - робітничій хаті знаходився наш дорогий журнал "Робітниця".

Тому товаришки до праці! Докажім нашим ворогам, що ми всі солідарно вміємо постояти за свою робітничу пресу, яка дає нам найпотрібніщий духовий корм в нашому щоденному життю. Нам женщинам-робітницям, які вже бодай частинно пізнали корінь лиха в робітничому життю, треба всіми силами освідомляти себе і тих женщин-робітниць, котрі ще стоять поза робітничими орґанізаціями. Тож учімся і других до науки заохочуймо, бо в науці наша єдина сила!

Я закликаю зложити не менше, як по долярови товаришок: з Віндзор А. Ґаджас, М. Бабінку, М. Винникову, К. Питльовану, М. Ткачів і С. Бунтову. З Форт Ситі: т-ку В. Король. Сподіюсь, що викликані мною товаришки не відкажуться від жертв і ще покличуть своїх знайомих.

Хай живе пролетарська єдність і освіта! Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця"!

З товариським привітом
Теофіля Шадна.

Келґари, Алта.

Дорогі Товаришки!

На поклик т-ки Г. Дзвідзінської поспішаю і сповняю свій обовязок складаючи одного доляра на пресовий фонд "Робітниці". Не викликаю нікого, однак свято вірю, що робітниці щиро відгукнуться і поспішать з передплатою та прес. фондом свойому одинокому журналові в Канаді.

Бачучи заяву в "Робітниці", що я маю ще одного долара кредиту з "Голосу Праці", тому прошу того долара перетягнути на прес. фонд "Робітниці".

Остаюсь з товариським привітом
В. Яремко.

Торонто, Онт.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $3.00, з того $1.50 на передплату, а $1.50 на пресовий фонд "Робітниці". Хоч мене ще ніхто з товаришок не закликав зложити на пресовий фонд "Робітниці" але я сама поспішу зі своєю допомогою, а також і з передплатою, бо розумію, що нам робітницям і робітникам не треба чекати, щоби нас хтось закликав до нашого обовязку. Ми повинні са-

ми памятати і підтримувати робітничу пресу, скільки нашої змоги, бо ми знаємо дуже добре, що нашу робітничу пресу ніхто инший не підтримає, ні попи, ні пани капіталісти, тільки ми самі робітники і робітниці, мусимо старатися, аби робітнича преса вдержалася і зростала.

Я кличу до всіх свідомих товаришок, щоби збирали передплату а також прес. фонд для "Робітниці" скільки хто зможе. Дорогі Товаришки! Покажім своїм ворогам, що й ми вміємо постояти за свою робітничу пресу! Я закликаю всіх товаришок в Торонто, котрі є передплатницями "Робітниці", щоби кожна не менше як по $1.00 зложила на пресовий фонд "Робітниці". Хоч я не викликаю товаришок поіменно, але сподіюсь, що товаришки не відкажуться від жертв і ще покличуть своїх знайомих.

Хай жиє "Робітниця"! Хай жиє працюючий народ! Хай жиє любов і єдність між робітницями в цілому світі!

Остаюсь в боротьбі за свободу

Я. Портей.

Кенмор, Алта.

Хвальна Редакціє!

Тількищо отримала сьогодня дорогого мені гостя, "Робітницю", бо справді так є, добра книжка то найліпший приятель. Перечитавши від першої сторінки аж до останньої, найшла я, що т-ка Дзвідзінська поликає між иншими товаришками й мене зложити $1.00 на пресовий фонд "Робітниці". Я це дуже радо сповняю, бо знаю, що то є моїм обовязком. А заразом й відновляю передплату. Тут, майнерський страйк неминучий, тому то жінки майнерів, відновляймо передплату і допоможім скільки можливо нашому журналові "Робітниці". Бо знаємо, що підчас страйку, (а ще як довго буде тривати, як цего сподіються), буде це тяжче сповнити. Скажете товаришки, що вона нам про страйк розказує, ми це й самі знаємо. Чому не пише про жіночу організацію?

Хоч болючо дорогі товаришки, але поправді сказати в нас її нема. Одно, що нема тут багато наших людей, а друге (важніще) декотрі товариші кажуть, що жінкам орґанізуватись неможливо, що мусять вперед мати єдність і любов одні до других, а потім вже можуть сходитися. Я з такими твердженнями ніколи не погоджусь, тому, що ми знаємо, що тільки в орґанізації, в якій члени (чи членкині) розуміють значіння робітничої орґанізації, освідомляються, і дорого цінять робітничу справу, а це я й називаю єдністю і любовю. Тоді і лише тоді, між нами не буде заздрісних та безпідставних клевет. Але сидіти в хаті і чекати єдности, того ніхто ніколи не осягне.

Ваша в боротьбі за кращу будучність,

Робітниця.

Свіфт Курент, Саск.

Дорога Редакціє!

Посилаю вам $1.50 на відновлення передплати "Р.". а також $1.00 на пресовий фонд "Р." і даруйте, що не прислала скорше, але обставини не позволяли. Так само засилаю $2.50 від т-ки Романко $1.50 на передплату "Р." а $1.00 на пресовий фонд. Також взиваю поступити так всіх товаришок в місцевости Свіфт Курент. Котрі робітниці ще не є переплатницями "Р.", то нехай станують ними і нехай читають, освідомлюються, бо в свідомости наша сила. Дорогі товаришки, читаймо робітничу пресу і ставаймо в ряди нашої орґанізації!

Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця" і робітнича преса взагалі!

З товариським привітом,

Е. Демчук.

Петрі, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю $1.00, з чого 50 ц. як доплату до передплати, а 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці".

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал!

З товариським привітом,

Катерина Кушик.

Вест Форт Виліям, Онт.

Дорогі Товаришки!

На заклик т-ки Загаровської, посилаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці". Не закликаю я нікого окремо, а відкликаюся до всіх товаришок, щоби помагали нашому журналові по змозі і щоби поставили "Робітницю" на трівкі підвалини, бо вона дає нам духовий корм.

Хай живе "Робітниця", хай живе робітнича преса взагалі.

З товариським привітом,

Параскева Маракова.

Екшо, Алта.

Хвальна Редакціє "Робітниці"!

Посилаю Вам $1.00, з того 50 ц. на доплату передплати а 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці". І я бажаю видіти тебе дорога "Робітнице" що тижня в своїй хаті.

Хай жиє наш неоцінений журнал!

Анна Лученко.

Порт Артур, Онт.

До Адміністрації "Робітниці"!

Посилаю 50 ц., як доплату на 1924 рік, а $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і закликаю всіх товаришок в Порт Артур поспішити зі своєю помочею нашому одинокому журналові, бо наша поміч конечна нашій дорогій "Робітниці".

З товариським привітом,

Олена Никіфорук.

Ді Пес, Ман.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам почтовий переказ на суму $2.00, один і половину, як передплату на "Робітницю", а 50 ц. на прес. фонд. І взиваю всіх товаришок, щоби в кожної знаходився журнал "Робітниця", бо ж знаєте, що бог не дасть нічого, а треба самим постаратись. Ми мусимо постаратись, щоби "Робітниця" виходила хоч раз в тиждень, і то не колись, а в 1925 році, бо нас є велика сила, тільки ми байдужні, центи носимо по "шовах", а на часопис видушити трудно. А ні, то відпираємось, що читати не вміємо і з цего нам самим втрата.

Я також читати не любила тому пару років, а тепер як не прочитаю часопис одної днини, то мені здається, що я сто літ позаду осталась.

Лише спробуйте, почитайте один тиждень, а тоді побачите, чи не правду я говорила.

То ж до просвіти товаришки, бо в освіті наша будучність!

З товариським привітом

Анна Гоголюк.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Гурток Женщин-Робітниць, Веґревил, Алта.	$25.85
Відділ Женщин-Робітниць, Форт Виліям, Онт.	25.00
Відділ Женщин-Робітниць, Вінніпеґ, Ман.	15.00
Відділ Женщин-Робітниць, Саскатун, Саск.	15.80
Т-во "Самообразовання", Трейл, Б. К.	12.00
Відділ Женщин-Робітниць, Ріджайна, Саск.	7.56
Відділ Женщин-Робітниць, Вест Форт Виліям, Онт.	7.50
Відділ Женщин-Робітниць, Ді Пес, Ман.	4.00
Ф. Аксанюк, Врокстон, Саск.	2.50
В. Гнидка, Пагва Ривер, Онт.	2.00
Явдоха Портей, Торонто, Онт.	1.50
Анна Романко, Свифт Корент, Саск.	1.00
Е. Демчук, Свифт Корент, Саск.	1.00
Марія Тимофійчук, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Варвара Проскурняк, Вінніпеґ, Ман.	1.00
С. Никіфорук, Шікаго, Илл.	1.00
Марія Вовк, Бентон, Алта.	1.00
Олена Гнатчук, Еспанола, Онт.	1.00
Марія Бойчукова, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
Теофіля Шадна, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
А. Анонійчук, Торолд, Онт.	1.00
Юрій Влад. Дрогинеч, Іст Килдонан, Ман.	1.00
Марія Козакова, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
Н. Флічук, Сімсон, Саск.	1.00
С. Кізема, Кенмор, Алта.	1.00
В. Марков, Судбури, Онт.	1.00
Єлена Никіфорук, Порт Артур, Онт.	1.00
О. Руснак, Бенф, Алта.	1.00
Ю. Никіфорук, Кадомін, Алта.	1.00
А. Гуменюк, Келґари, Алта.	1.00
Анастазія Сирник, Гюлат, Б. К.	1.00
Параскева Маракова, Вест Фот Виліям, Онт.	1.00
Лєна Осадчук, Вест Торонто, Онт.	1.00
Павліна Ковцуняк, Іст Килдонан, Ман.	1.00
А. Василинова, Вінніпеґ, Ман.	1.00
С. Заокіпний, Мус Джо, Саск.	1.00
Василина Яремко, Келґари, Алта.	1.00
Т. Парман, Келґари, Алта.	1.00
І. Шкурган, Фабиян, Алта.	1.00
В. П. Шрайбер, Риверс, Ман.	.50
В. Пачковська, Вест Форт Виліям, Онт.	.50
Ірена Леськів, Норд Ріджайна, Саск.	.50
Павліна Гук, Бруклин, Н. Й.	.50
Й. Кушнір, Торолд, Онт.	.50
Н. Слободян, Ютіка, Н. Й.	.50
М. Топольніцька, Вінніпеґ, Ман.	.50
Катерина Будзинська, Донблейн, Саск.	.50
Марія Крамарук, Тіммінс, Онт.	.50
Ірена Омек, Вест Торонто, Онт.	.50
Анна Гоголюк, Ді Пес, Ман.	.50
Ірена Фівчук, Кенмор, Алта.	.50
П. Мамчур, Ліптон, Саск.	.50
М. Касевич, Ривер Ґро, Илл.	.50
М. Костанюк, Лонґ Лек, Онт.	.50
Анна Лутченко, Ексшо, Алта.	.50
Катерина Кушик, Петрій, Онт.	.50
Марія Воротняк, Енілда, Алта.	.50
Н. Варнік, Портедж ла Прері, Ман.	.50
Й. Колодрубський, Монтреал, Кве.	.50
Ю. Д., Вннпеґ, Ман.	.50
Н. Трачевська, Гемтремк, Міш.	.50

ДО ВСІХ НАШИХ ЧИТАЧОК І ЧИТАЧІВ.

Це число "Робітниці" з незалежних від нас причин припізнилося. Ми доложуємо всіх старань, щоби журнал виходив точно і надіємося, що скоро поборемо всі трудности. Редакція "Робітниці".

ТОВАРИШКИ І ТОВАРИШІ ПО ЦІЛІЙ КАНАДІ!

Якщо денебудь залишилося у вас нерозпродане перше число "Робітниці", то ми будемо дуже вдячні вам, як пришлете нам назад. Діло в тому, що числа не стало нам, а нові передплатники домагаються. Тому ще раз звертаємося головно до кольпортерок і кольпортерів в цілій Канаді з гарячим проханням прислати нам нерозпродане перше число журналу.

Адміністрація "Робітниці".

ПАМЯТАЙТЕ ПРО СВІЙ ПРОЛЕТАРСЬКИЙ ОБОВЯЗОК!

Товаришки і Товариші! Відновлюйте свою передплату, присилайте доплату 50 ц. до старої передплати, як хто ще цего не зробив! Приєднуйте все нових передплатниць і передплатників! При кожній нагоді збирайте дрібні датки на пресовий фонд "Робітниці"! Доля журналу в ваших руках! Памятайте про свій пролетарський обовязок! Наш клич: "смерть темноті, хай живе освіта!"

ЗМІСТ ДРУГОГО ЧИСЛА "РОБІТНИЦІ".

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий Журнал для Женщин-Робітниць
Орган Секції Женщин-Робітниць при Стовариშенню Український Робітничий Дім.
Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство
Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the Workers and Farmers Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.50; per six months 80c
Single copy 10c.

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК I. Вінніпеґ, 15. квітня — 1. мая (травня) 1924. Ч. 3.—4.

Сьогодня Перший Май!

Сьогодня перший май! Наше свято надії і віри! Свято сили і боротьби!

В цей день ми почуваємо себе обєдинаною родиною. Родиною невільників капіталу, які ненавидять це тяжке ярмо і сміло заявляють:

— Ми хочемо бути вільними і ми будемо вільними! Ми не поділяємося на народности ні на реліґії — бо в нас тільки дві народности, два боги: б і д н і і б а г а т і !

І ось сьогодня, в свято першого мая — всі ми бідні кидаємо визов обжерлому богові-капіталові і в його зарослі товщем очі кажемо:

— Дні твої пораховані препоганий-ненажерливий боже! Своїми старезними кіхтями ти вже не довго вдержиш нас молодих, сильних! Ти поглянь на нашу силу! Це вже не ті роспорошені-покірні раби, залиті і забиті. Ні! Ось в найдальших закутинах, де тільки живуть робітники і робітниці, в майнах, фабриках, в тісних хатках, в лісах і тюрмах — перший май став свідомим святом. На порозі весни природи — ми стоїмо теж на порозі весни нашого життя. Весна в природі — це непохитна надія на відродження життя на землі. Весна в життю робітництва, це також непохитна-тверда віра її надія на нове відродження нашої працюючої родини. Ми віримо і ми переможемо!

В сьогоднишний день міжнародного свята працюючих — всі МИ випростовуємо зболілі спини і очі наші горять певною надією на кращу долю. Ми віримо, що прийде час вільного, рівного і справедливого життя.

По цілому світі лунають сьогодня щирі-бадьорі пісні завзяття із зболілих грудий працюючих. Бо всі переконані, що час неволі скінчиться.

Дарма, що це сьогодня, в цей день великого нашого свята, ми придавлені тягарем неволі. Дарма, що тисячі наших рідних братів й сестер томляться по цілому світі в панських тюрмах. Нам можуть замикати уста, нас можуть мучити, вбивати, але нема такої сили, яка вбила-би нашу тверду віру і наш дух. Ми молоді і ростемо! А виростемо — тоді переможемо.

Сьогодня перший май! Наше свято надії і твердої віри! Свято сили і боротьби! Сьогодня ще міцніще обєднуються наші ряди, бо день цей є контролею нашої сили. Грізно і переконуючо лунає нині по цілому світі могутній клич наш:

П р о л е т а р і в с і х к р а ї н , є д н а й т е с я !

МІСЯЦЬ МАЙ, ЦЕ ДОКАЗ НАШОЇ СВІДОМОСТИ ТА СИЛИ.

Всім відомо, що місяць май є червоним місяцем для збирання пресового фонду на українську робітничу пресу в Канаді. І ось цей місяць прийшов до нас і ми до нього. Приніс нам май наше робітниче свято, ми принесли йому тверду віру наших переконань, а тепер залишається ще доказати протягом цего місяця нашу дійсну силу та свідомість.

Ви подумайте самі над цею преважною справою. Поставте собі такі питання:

1. Чи можете ви обійтися без свойого журналу "Робітниці" і без ґазети "Українських Робітничих Вістей"?

2. Чи упадок цих видавництв не був-би найбільшим ударом для вас?

3. Чим спричинилися ви до піддержання своєї преси?

Відповідь дайте самі на ці питання. Впрочім, не треба багато говорити, бо кожна свідома робітниця, фармерка, кожний свідомий робітник, фармер, знають прекрасно — що робітнича преса є *ділом самого робітництва і фармерства*. Ніякий пан, ні піп, ні підпанок не допоможе нам, бо це такі люди, що тільки вміють дерти гроші для себе, для своєї кишені. А впрочім, ми й не хочемо ніякої ласки від таких панків, бо розуміємо, що робітничу пресу може піддержати тільки свідоме - чесне робітництво. І хоч всі ми живемо не в гараздах, хоч на кожний цент доводиться нам дуже тяжко працювати, але-ж — яка дорога ця поміч, ці центи зрошені потом і кровю! Наші замучені-журні обличчя усміхаються вдоволено, як бачать зріст нашої преси. Бо це не преса росте, не кількість паперу, а *наші ряди, наша армія* свідомих борців! Ростуть сили працюючих мас, дітей нужди і правди! А хіба-ж це не гордість?

Місяць май є в нас червоним місяцем збирання пресового фонду і передплат на робітничу пресу. Хто-ж з свідомих робітниць і робітників не візьме участи в важній роботі цього місяця? Хто залишиться байдужним на грімкий клич:

Забезпечіть свою робітничу пресу!?

Свідома робітниця і свідомий робітник певно не будуть такими. Бо відмовитися від цього, значить зречися своєї віри, своєї свідомости, невиконати свій святий пролетарський обовязок.

Ніхто не жиє в таких злиднях, як робітництво. Ніхто не знає стільки журби, як робітництво і ніхто не вгинається так під тягарем життя, як робітництво. Та всетаки робітництво помимо всего не тратить надії, не гнеться безнадійно в капіталістичному ярмі, а прямує до визволення. Скрізь, по всьому світі кипить клясова боротьба. І памятайте — що своя преса, це перший, незвичайно важний чинник в цій боротьбі. Коли ви піддержуєте свою пресу, ви піддержуєте тимсамим клясову боротьбу, ви допомагаєте собі й широким працюючим масам визволитися з жорстокої-капіталістичної неволі. Бо преса освідомлює вас і инших, преса робить вас певними членами великої пролетарської родини цілого світа. Так хто-ж з нас не піддержить свою пресу? Хто не поспішить її з щирою допомогою?

Видавання "Українських Робітничих Вістей" три рази в тиждень і "Робітниці" два рази в місяць — потягнуло за собою великі кошти, які можуть дати тільки робітниці і робітники. Надійде літо і треба оба видавництва забезпечити на довгі місяці, аж до листопадової кампанії. І це забезпечення мусить дати наш червоний місяць май.

Товаришки і Товариші! Візьміться в місяці маю до невсипущої праці! Як тільки можете, збирайте скрізь на пресовий фонд "Робітниці" і "Укр. Роб. Вістей"! Приєднуйте нових передплатниць і передплатників! Влаштовуйте ріжні забави, представлення і концерти на корнсть своєї преси! При кожній нагоді, деб то не було, памятайте про свій обовязок! Нехай ніхто не відмовляється від того, що "він" чи "вона" вже дали свою жертву. Допомагайте другим в праці! Збирайте самі дрібні датки! Впливайте на своїх знайомих, близьких і далеких, щоб вони стали передплатницями або перед-

платниками, а буде з цього дві користи: поміч своїй пресі і нові члени в наших рядах.

Товаришки-робітниці! Ви вже нераз доказали свою рухливість, щиру відданість робітничій справі і глибоке зрозуміння кожної потреби. Візьміться-ж з подвійною енергією до праці в місяці маю! Нехай в червневому числі "Робітниці" запишається гордий напис, що свідчитиме про вашу маєву роботу.

Цілий май треба обовязково працювати! Цілий май мусить дати таку підмогу нашій пресі, щоби вона певно істнувала і приходила до вас точно. Спільними силами робітниць і робітників треба побороти цю перепону. Тому — всі на свої боєві становища! Всі на допомогу своїй дорогій пресі! Нехай цей клич лунає цілий місяць скрізь де тільки живуть українські робітниці і робітники, фармерки і фармері.

Місяць май — доказ нашої сили і свідомости!

Місяць май — це наша боротьба за істнування робітничої преси!

Місяць май -- це контроля наших рядів! Всі на поміч! Всі враз! Геть байдужність і скупість! Все що даємо — даємо собі!

Робітнича преса жде на поміч! Тому спішіть товаришки і товариші!

Хай живуть наші найкращі учителі: "Робітниця" і "Українські Робітничі Вісти"!

Промостіть дорогу "Робітниці" на фарми!

Женщини-робітниці міста мають вже свої окремі орґанізації, які з кожним днем ростуть. Скрізь, де тільки живуть свідомі українські робітники, там гуртуються й їх товаришки, що беруть живу участь в орґанізаційній та культурно-освітній праці. Але-ж не забуваймо, що кромі робітниць міста є ще тисячі — десятки тисяч робітниць фармерок. Хто хоч трохи ознайомлений з життям наших фармерів і їх родин, той добре уявляє собі яка занедбана та опущена ця нива життя української фармерської бідноти. І ми — робітниці та робітники міста не сміємо легковажити цеї справи. Ми мусимо поспішити на поміч! Нашим обовязком є ратувати рідних братів і сестер на фармах з темноти, з несвідомости!

В останніх часах бідні фармері почали будитися з довгого сну і пізнавати, де правда. На протязі довгих літ їх обманювали легкі панки, висисали останки їх поту для своїх кишень і фармерство по тяжкій науці пізнало, що падало жертвою несовісних, нечесних людців. Тому-то й прозріває воно та стає в ряди клясово свідомого робітництва, щоби разом боротися за кращу долю всіх працюючих.

Але фармерське жіноцтво находиться ще в більш невідрадних умовинах. Воно коротає свої тяжкі дні не тільки в нужді, в незавидній біді, але й в темноті. Нічого не читає воно, нічого не знає, живе з дня на день своєю тяжкою працею, своїм невільництвом. Воно страшенно відстале, заморочене проповідями preріжних релігійних сект, які останнього цента витягають з темної робітниці-фармерки. Хто-ж — спитаємо, має поспішити з помочею цим бідним сестрам-товаришкам? Хто понесе їм слово правди і науки в глухі фарми? Хто відкриє їх очі, хто вкаже правдиву дорогу, по якій треба йти всім працюючим? Будьте певні, що ані долярові підпанки, ані грубі чорноризники, бо в їх інтересі є, щоби фармері і фармерки та їх діти були темними — найтемнішими. Цей тяжкий але преважний обовязок спадає на свідомих робітниць міста. Тільки одні робітниці можуть дати належну поміч своїм товаришкам-фармеркам і вони мусять дати її! І мусять бути приготовані на це, що спершу ця велика робота буде тяжка, матиме чимало неприємностей, але ж повільно дасть вона бажані успіхи. Погляньмо сьогодня на себе і повернімся кілька років назад. Які ми були? Чи багато з нас колись цікавилось книжкою, ґазетою? А сьогодня ми пишаємося власною орґанізацією, власним журналом, маємо своїх бесідниць, своїх орґанізаторок і делеґаток на ріжних з'їздах, що беруть живу участь в праці на рівні з му-

щинами-робітниками. Початок був тяжкий і в нас, буде він тяжкий і в праці серед фармерок. Та не нам лякатися цього, бо ми ті, що стратити не маємо що, а здобути можемо багато. Тому — робітниці міста! З завзяттям і вірою та надією — до праці! Збільшім свою жіночу організацію новими відділами робітниць-фармерок! Як це зробити? Річ дуже проста. Слухайте:

Дуже багато з нас має знайомих на фармах а також чимало опиниться на літо товаришів і товаришок з міста на фармах. І першою нашою задачею є поширювати журнал "Робітницю" поміж фармерками. Не рахуйте відразу на передплату. Ви краще купуйте журнал і посилайте своїй знайомій, а якщо в вашій силі, то й передплатіть її па піврік або на рік. Будьте певні, що за недовгий час ваша знайома стане сама постійною передплатницею. Відділи Женщин-Робітниць в ріжних місцевостях, що сусідують з фармами, повинні за дрібні свої датки купувати "Робітницю" і поширювати її між фармерками. Ось хочби й це, маєве число. Ширіть його, як найдалі. Замовляйте і посилайте куди можете. На оплату журналу і почти — складайтеся всі. Бо тільки "Робітниця" є тим цілющим світлом, що відкриє очі несвідомим нашим товаришкам-фармеркам.

По друге, наші відділи в фармерських околицях повинні виправлятися час від часу на фарми, гуртувати фармерок, читати їм щось цікаве. Не їдьте ніколи з наміром, що зберете хоч кілька долярів на свій журнал, бо цього не розуміють всі фармерки. Не лякайтеся відсталости, бо найрозумніці люде не родилися відразу такими розумними. Невсипуща наша праця зробить й відсталих фармерок свідомими, а як вони стануть свідомішими, тоді й згуртуються в своїх організаціях. Покищо необхідно промостити дорогу "Робітниці" на фарми! Ви товаришки фармерки, що вже є передплатницями, памятайте про це також. А ви робітниці міста ніколи не забувайте про цей клич і памятайте, що тільки одинока "Робітниця" відкриє очі товаришкам-фармеркам і вкаже їм правдиву дорогу в життю. Тому ширіть свій журнал і між фармерками! Як маєте знайомих фармерок, як знаєте їх адреси, то передплатіть для них "Робітницю", а зробите цим дуже велике діло. Як ваші умовини не дозволяють вам на це, то поруште цю справу в свойому відділі, подайте адреси і організовані робітниці зложаться дрібними датками на передплату одної-двох фармерок.

Промостіть дорогу "Робітниці" на фарми!

Несіть світло правди і науки в бідні фармерські хати!

Станьте учительками своїх відсталих товаришок-фармерок!

"Робітниця" на фарми! На фарми!

Міра.

Що найбільше шкодить нашій орґанізації?

Містимо цю статтю робітника Синьоовергольця, бо вважаємо, що порушена ним справа дуже важна. Можливо, що не скрізь є такі випадки, але як де вони є, то справді потрібно всіми силами викорінювати їх. Перш усього мусимо бути щирими перед собою і розумну, річеву критику брати поважно. На своїх помилках ми можемо вчитися і викорінювати їх. В дальших числах нашого журналу ми радо міститимемо подібні статті і думаємо, що й товариши візьмуть участь в цій щирій — поважній критиці.

Редакція "Робітниці".

Українське з'орґанізоване робітництво в Канаді протягом так короткого часу зробило величавий крок вперед. Ми нині сміло можемо докоряти нашим ворогам українського походження та гордитися своїми матеріяльними здобутками, які ми придбали при помочи нашої дісціплінованої орґанізації і невпинної праці та залізної енерґії деяких одиниць, котрі поклали здорові підвалини під нашу орґанізацію. Своїми безустанними і щедрими жертвами піддержуємо нашу пресу, видаємо книжки, піддержуємо школи, плекаємо музику і рідну пісню. Це все ми можемо назвати нашими матеріяльними і моральними, або загально кажучи — культурними здобутками.

Нас нині вже знають й чужі народи, знають хто ми такі, чого хочемо, поважають нас і чи-

сляться з нами, як з культурними людьми. Ми не потребуємо бити поклони перед порогами "могучих", як це робили українські патріоти-лизуни, щоби доказати, що вони Українці, але **ми заставили "могучих" самих досліджувати хто ми такі.** Про це найліпше свідчать недавні виступи буржуазної преси.

Та ми трохи за далеко зайшли. Однак, щоби представити, що найбільше шкодить нашій орґанізації, то ми мусіли зробити коротенький начерк наших здобутків. Тепер приступимо до теми і викриємо на верх всі ці наші свідомі і не свідомі злі діла, які ми частенько творимо в рядах нашої орґанізації, чим її гальмуємо поступ нашої дальшої праці, а часами наносимо її заколот між собою.

Майже в кожнім нашім відділі, а переважно в відділах нашої молоденької орґанізації — Секції Женщин-Робітниць, можна заприміттити ріжні шепоти поза плечі, невдоволення, непорозуміння, накиди, силетні, скарги і проче і проче. Все це виринає із заздрости одних до других.

Коли наприклад товаришка Короленко напише допись до свого журналу "Робітниці", а товаришка Миколенко не може такої дописі написати, то зараз виринають "непорозуміння". Товаришці Миколенко заздрісно, що т-ка Короленко здібна написати, а вона ні і давай збирати "партнерку" та обмовляти її. Те саме з представленнями, деклямаціями, співами і промовами. Є товаришки, що можуть грати представлення, розуміти значіння мистецтва, штуки і здібні до неї. Є товаришки, що дуже гарно пописуються в деклямаціях, инші в співах, а инші в промовах. Таких товаришок лише одиниці в кожнім відділі і ми повинні гордитись ними та помагати їм всіми силами, бо вони якраз є тими здоровими підвалинами, на яких держиться наша орґанізація.

В нас часами ще цего нема. Ми не хочемо нікому признавати того, на що він, або вона заслугують. І ця хороба найбільше вкорінилась в женщинах. Часами з заздрости до збідностей деякі товаришки йдуть аж так далеко, що приточують її до когось з мущин, а відтак розголосять, що вони обоє "знаються". Це кидає зле світло на орґанізацію, з нашої заздрости до своїх здібніїших від нас товаришок, ми часами нищимо її наші попередні здобутки. Бо де в орґанізації мають місце накиди одних на других, де панує заздрість, там нема згоди, а де нема згоди, там орґанізація перестає розвиватись.

Це найбільший ворог і найбільший шкідник в орґанізації і нашим завданням повинно бути: якнайскорше і конечнійше викорінити його. Викорінити ми зможемо цего ворога лише при помочи своєї ґазети і книжки. Чим більше будемо ми читати, тим більше будемо набирати знання, а тоді переконаємося, що не всі можуть мати однакові здібности.

Наш пролетарський письменник т. Ірчан дуже влучно зазначив в одній своїй статті, що "поети не набираються здібностей, а родяться з ними" і треба признати, що з такими здібностями родяться також й добрі бесідники, артисти, співаки і прочі. Коли ми приміром слухаємо бесідника, як він, чи вона говорять чистою мовою і виливаючою, то ми не повинні бути заздрісні, що ми так не годні, бо це не є заслуги бесідника, або бесідниці, але **заслуги природи.** Так узнають учені і так воно вдійсности є. Людина може багато научитись і розуміти, але коли не може плинно висказати, написати, виспівати, або представити на сцені, це також не її вина, а **вина природи.**

Ми мусимо це зрозуміти і признати. Бо коли ми цего не признаємо, то будемо шкодити самі собі, нашій орґанізації та будемо нищити наші попередні здобутки. Ми можемо обкидувати болотом наших здібніїших товаришок, але здібностей їх ми від них не відберемо, **бо вони з ними вродились, це заслуги природи.**

Отже для добра нас самих і нашої орґанізації, вилічім цю хоробу лідерства, заздрости і першенства, а розділюймо роботу в наших орґанізаціях після здібностей. Не завидуймо нашим здібніїшим товаришкам, а радіймо, тішмося, що маємо їх в своїх рядах. Це для нас дарунок від природи. Шануймо їх і держім в своїх руках на славу нашої орґанізації, а на злість наших ворогів.

Заздрість мусить бути викорінена з наших рядів, бо вона приносить шкоду нашому розвиткові, мучить нас, заставляє нас робити то, чого ми не годні і дає дуже злий примір нашим дітям. Найліпший лік на це є, книжка, ґазета, журнал.

СиньоовергоЛець.

Як тепер живеться жінкам на Радянській Україні.

(Стаття написана спеціяльно для "Робітниці" з Европи.)

Тяжкі часи перебувало жіноцтво на Україні за царської доби. Таких прибитих, поневолених може де инде трудно було й знайти. За гірку працю на фабриці діставала жінка все меншу плату, хоч би робила ту саму роботу, що чоловік.

На селі життя її було темне — без просвіту. Праця зраня до ночі, обдерті діти, тяжкі хороби, в свято — пяний чоловік, крик та побої. Ніде її було навчитись як зробити своє життя кращим, як вибитись з тих злиднів. Бо й читати наша жінка рідко коли вміла.

Тай де його читати, звідки взяти на селі тих книжок?

Але прийшла революція. Всім принесла вона щось гарного, то не могло так статися, щоб і працюючому жіноцтву не полекшилася трохи його доля. Дістали жінки право брати участь в усьому життю нарівні з мущинами.

Клали вони свої голови, гинули від хороб, що бушували в часі горожанської війни, вмирали з голоду, та боронили все таки свою волю.

І за ці кілька років стали жінки наче иншими. Певно, що злидні ще лишилися, певно, що ще бідують, нищать своє здоровля по варстатах, хоч радянська влада старається всіми силами полекшити долю їх, та видає окремі закони, які зберігають працю жінок.

Ще так само тяжко гнуть спину з серпом в руках, і по старому мерзнуть жінки, перучи в нетопленій хаті білля. І так само, як раніш плаче вночі дитина, і невиспаною їде до роботи ранком мати.

Та тільки нема старої безпорадности. Знають тепер жінки, що їх доля — лежить у їх власних руках і що згуртовано переможуть вони всю недолю, і нема тої біди, якій би вони не були в стані зарадити.

А на зустріч їх роботі йдуть на Україні радо, підпомагають, і справа посувається.

З рядів жінок — пролетарок повиходили здібні робітниці на громадськім і політичнім полі і вони держуть керму, бо знають самі добре жіночу долю.

Ось одна з таких жінок — Ганна Панасюк брала участь на останньому з'їзді рад. Її знає тепер ціла Україна. Раніш вона була служницею якогось ґенерала, а от тепер своїм розумом вибилась так далеко, що працює замісць кухні над політичними справами. І сидить собі так само скромно завязана хусткою — як колись за старих часів.

Сила жіноцтва зорґанізована тепер в делеґатські зібрання, що обєднують всіх жінок, які беруть участь в громадській або політичній роботі. А тепер кожна жінка цікавиться політикою, бо знає, що в тім її доля, то мусить вона допомагати сама по силі, та знати, що на білому світі діється.

Найлекше певно гуртуватись робітницям. Вони тепер мають рівну заплату з чоловіками, добрі закони щодо охорони праці, і стежать пильно, щоб тих законів додержувалось — а як часом де трапиться кому якась кривда, подають це до відома своїх делеґаток, пишуть донеси до ґазети, щоб та кривда тихцем не загніздилась, і не зісталась непокараною.

Робітниці, які самі часто-густо вийшли з села, памятають про це, і знають, що селянки темніщі, менш свідомі від них. І тепер часто в свято збіраються робітниці якої фабрики і їдуть гуртом на село. Там скликають жіноче зібрання, і спільно обговорюють свої справи, оповідають про свою боротьбу, клопоти, працю — а селянки знов росказують, як їм живеться. З таких відвідин завжди повстає щось доброго — запросять робітниці селянок до себе, ті приїдуть також, вони їм показують, який заклали собі кооператив, щоб дешевші товари мати, як зі склепу, як урядили собі спільну їдальню, пральню, який вони мають клюб, як виховують свою дітвору... Оглянуть селянки це все, побідкаються, що вони нічого того не мають, а дивись, згодом на селі й собі закладуть дитячу захоронку — і не плаче вже дітвора по порожних хатах, як мати в полі і спокійно може вона працювати, бо знає, що дитині нічого не станеться. Або згуртуються до кооперати-

ву; тепер по роках війни та руїни тяжко щось дістати, а як і є, то за грубий гріш, якого селянка не має, а де там до міста може кожна їхати. То все зробить кооператив — от гуртом і лекше.

Працюють Українки над дуже гарними вишиваннями, мережками, ткати добре вміють — самій продати тяжко і визискують тоді дуже — а через орґанізацію тепер жінки мають замовлення просто від держави і заробити на тому можуть, тай матеріял дістануть.

Багато уваги тепер присвячує жіноцтво політиці. Часто святами збираються, та читають, або росказує яка товаришка, що відпочити з фабрики приїхала, і повчити того, що саме пізнала. Вчаться грамоти дуже пильно, молоді й старі, і кількість неграмотних за останній час все більше зменшується. Деякі жінки позакладали комуни — спільні господарки, щоб не робити кожному тої нудної хатньої роботи окремо. Вони працюють, живучи в спільних оселях, провадять взірцеві городи, садки, пільне господарство.

Є навіть кілька дитячих комун, де безпритульна дітвора — по більшости сироти по минулім голоді, знайшли собі дім і життя, повне бадьорої праці.

Гірко жилось жіноцтву і ще й тепер не все гаразд після воєнної руїни, але бореться з злиднями, бо вірить і знає, що доля і щастя лежить в його власних руках.

Настав час, в якому жінка на Радянській Україні вільна і прийде ще час, в якому не знатиме вона злиднів, біди. Перебороли ката-царя, переборять й ката-біду.

Надія Суровцова.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

НАШЕ СВЯТО.

Без леґенд, безглуздих мітів,
Без кадила, без попів
Наше Свято — свято квітів,
Свято соняшних огнів!...
Ще недавно в пітьмі ночі
Нам зоріли тільки сни —
Сни свободи, сни урочі
Сонця, квітів і весни.
А тепер на півдорозі
До жаданої мети
Вже не спинимось в знемозі
До верховин сміло йти.
Вище-ж стяги: Перше Мая —
Свято наших перемог,
І не дарма чорна зґрая
Виє з ляку і трівог!

П. Стах.

НЕХАЙ І ТАК...

Нехай і так, що згину я
Забутий десь під тином,
Що всі мої думки, діла
Сліду не лишать, мов та мла
На небі синім!
Нехай і так!
На чесне, праве діло!
За него радо в горю вмру
І аж до гробу додержу
Свій прапор ціло.

І. Франко.

В путь. Рушаймо. Ще тернами
Буде йти наш, друже шлях.
Та нічого. Сонце з нами. —
В наших думах і очах!

В. Алешко.

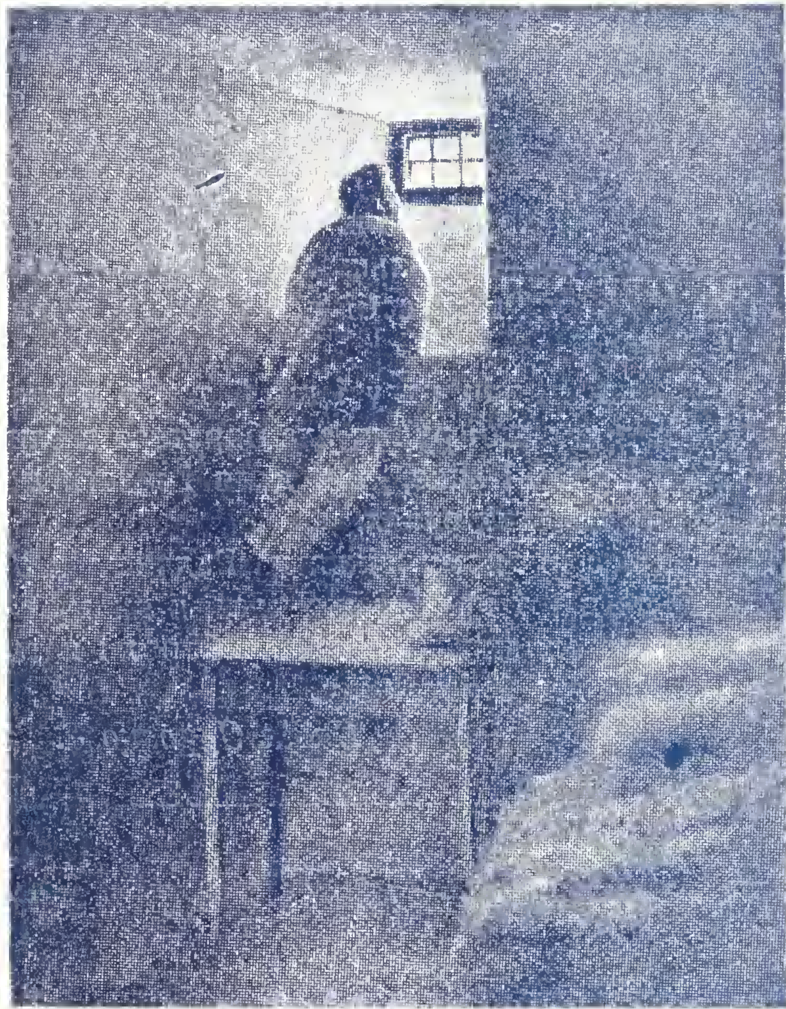

ВЯЗЕНЬ.

Сидить в темниці вязень самотний
І скрізь блукає поглядом смутний:
То по закуреному, низькому скленінню,
То по стіні, по брудному камінню.
Над головою в нього розпустила
Нудьга свої широкі, сиві крила.

А думка рветься в той широкий світ,
Його вкрива тепер весняний цвіт...
"Забудь той світ! міцна твоя темниця!"
І думка пада, мов підбита птиця.
Не плаче бідний вязень, не ридає,
Сумний, понурий, край вікна сідає.

Перед вікном широка бита путь,
По ній чужі байдужі люди йдуть.
Хто йде, хто їде, — на темницю гляне.
Холодний погляд! Ох, як серце вяне!
В темниці тут жива душа конає,
Ніхто про те не думає, не дбає...

Дорогою йде жінка молода.
Яка-ж сумна, убога та бліда!
І на руках несе малу дитину,
Обгорнену в подерту сірачину.
Якаж вродлива, гарна, мов картина,
Та безталанная убогая дитина!

Побачив вязень пару ту й зрадів,
А тільки вид йому як сніг збілів.
Ох, цеж його дружина молодая!
Ох, цеж його дитинонька малая!
"Здоров був, любий"! — жінка говорила, —
А в голосі її сльоза бреніла.

Але весела й жвавенька була
І щебетала дівчинка мала:
"Куку, куку! а де ти? тут, татусю?
Візьми на руці, поцілуй Марусю!"
Здавалось, певне, бідному дитяти,
Що татко жартами сховався за крати.

А татко руку доні цілував
І гіркими сльозами обливав.
"Ох, тиж моє дитя кохане, рідне!"...
А жінка мовила: "радіє, бідне...
Мале, його це лихо не діймає;
Вже другий день, як хліба в нас немає".

"В неділю ще за той нещасний хліб
Останню худобу жид загріб.
Продав за довг останню корову"...
І сльози жінці перебили мову;
До каміння холодного припала
І гірко, розпучливо заридала.

Мала дитина почала квилить
І стиха їсти в матері просить.
"Прощай!" промовила понуро мила,
Дитину до віконця підсадила.
Татусь, цілуючи свою дитинку,
Невільничого хліба дав скоринку...

Він погляд свій у слід їм посилав.
Він і тепер не плакав, не ридав,
На очах в нього сльози не блищали, —
Вони на серце каменем упали.
І вязень руки заломив з журбою:
"Навіщо ми побралися з тобою!"...

Леся Українка.

Я ЗА ТЕ ТЕБЕ КОХАЮ.

Я за те Тебе кохаю,
Мій великий, рідний краю,
Що в страшні часи розвалу
Ти не здався на поталу,
А як давній лицар в полі
Став на варті своїй долі.
Знаю, варта ця — трівожна,
Але є непереможна.
В глибині твоїй ще сила
Сила розуму і тіла,
Що дає борцям відвагу,
Силу духа й рівновагу.

***

Ще не давно скеля дика
Наче мур, була велика.
Враз з могили правда встала
І камінна скеля впала,
І здавила злу недолю,
Щоб зустріли люди волю.
Враз засяло небо чисте,
І на свято урочисте
Позліталися орлята,
Всі, кого недоля клята
В прикрі ярма повпрягала
І чиєї смерти ждала.
Геть маро! Життя ожило,
Людям серце звеселило!
Наша радість — в повнім квіті,
Ми не пасерби на світі,
Маєм край свій — нашу хату
І хорошу і багату.
Гей, хто Неню ще кохає
Крикни серцю, хай співає!
В нас юнацький дух проснувся
Щоб злий ворог впав, несчувся,
І усім, хто є, ледачим,
Ми за себе, гей, віддячим!

Олена Журлива.

МИ ПРОМІНЬ ПРАВДИ.

Ми промінь Правди понесем
Над тьмою запануєм,
У кожну хату занесем
Для неї храм збудуєм.

Людину хочем в вас збудить
Щоб ви як люде жили,
Раба у ваших душах вбить
До світла щоб стреміли.

Ми мусим волю принести
Тяжкі розбить кайдани,
Наш стяг над хмари піднести
Людство під ним хай стане.

Так сміло у борців ряди
Гуртуйтесь та ставайте,
Сильні валіть старі тюрми
Путь Правді пробивайте!

Василь Коссак.

ПРОЩАННЯ.

Г-ка Л. Піонтек — це молода українська поетка, яка зголилася співробітничати в "Робітниці". В понищому вірші описує вона своє прощання з Радянським Союзом, стоючи на палубі корабля, що випливає з пристані в повне море. Вірш писаний по вимогам нового мистецтва.

Редакція.

Прибрано з гуркотом трап,
Тріпоче на вітрі брезент,
Знаю тепер без мапи —
Це останні вогні континенту.

На губах осідає сіль
Солоною — солоною тугою,
Стискую в серці біль:
"Не зникай, остання смуго!"

Втретє заревіла сірена,
Здрігнувся плавно мотор,
Змінились вогні зелені
Світляним червоним хором.

Розривається серце в тузі...
Розсік пітьму маяк.
"Коханий, Червоний Союзе,
Навік я — твоя!"

Л. Піонтек.

——:—:-:—:——

Перший май в Галичині.

ХВИЛИНА РОЗПУКИ.

О, горе тим, що вроджені в темниці!
Що глянули на світ в тюремнеє вікно.
Тюрма — це коло злої чарівниці,
Ніколи не розібється воно.

О, горе тим очам, що звикли бачить з роду
Каміння сіре, важкий мур цвілий!
Їм сірим здасться все, як небо у негоду
І світ немов тюремний двір малий.

О, горе тим рукам, що звикли у неволі
Носить кайдани ржаві та важкі,
На волю вирвуться і там бридкі мозолі
Їм нагадають, хто вони такі.

О, горе тим, що мають душу чесну!
Коли вони ще вірять у богів,
Благати мусять силу ту небесну:
"Пошли нам, Боже, чесних ворогів!"

О, горе нам усім! Хай гине честь, сумління,
Аби упала ця тюремная стіна!
Нехай вона впаде і зрушене каміння
Покриє нас і наші імена!

Леся Українка.

* * *

Де не лилися ви в нашій бувальщині,
Де, в які дні, в які ночі —
Чи в половеччині, чи то в князівській удальшині,
Чи то в козаччині, ляччині, ханщині, панщині,
Руськії сльози жіночі!

Скільки сердець розривалось ридаючи,
Скільки звялили страждання!
А як-же мало таких, що міцніли, складаючи
Слово до слова в безсмертних піснях, виливаючи
Тисячолітні ридання!

Слухаю, сестри, тих ваших пісень сумовитих,
Слухаю й скорбно міркую:
Скільки сердець тих розбитих, могил тих розритих,
Жалощів скільки неситих, сліз вийшло пролитих
На одну пісню такую?

Іван Франко.

БІЛЬШЕ НАДІЇ БРАТИ!

Більше надії брати!
Місця сумніву нема —
Сміло і прямо іти,
Ширше ступать до мети
З міццю, що скелі лама.

В. Чумак.

СТРАТИВСЯ.

(Написав Василь Стефаник.)

Колія летіла у світи. У кутику на лавці сидів мужик та плакав. Аби його ніхто не бачив, що плаче, то ховав голову у шсану тайстру. Сльози падали, як дощ. Як раптовий падали, що нараз пуститься, тай незабавки уймається.

Твердий такт зелізниці гатив у мужицьку душу, як молотом.

"Та ще снив ми си недавно. Дес я беру воду з керниці, а він дес на самім споді у такі подерті кожушині, що Господи! Тут, тут утопит си. Николайку, сину, — дес я єму кажу — а ти-ж тут що дієш? А він мині вповідає:

"Ой, дьидю, не годен я у воську вібути".

"Кажу я єму: терпи та навуки бери си та чисто коло себе ходи. Тай аді, вже навчив си..."

Одна велика сльоза покотилася долів лицем тай впала на тайстру.

"Іду до него та знаю, що вже го не застану. Але ци буде до кого вернутиси? Бігла за мнов полем, кервавими сльозами просила, аби ї взьити. Ноги ї посиніли від снігу, верещала, як несповна розуму. Але-м нагнав коні тай цімкнув. Може де там серед поля вже домерзає... Було стару взьити. А нам же тепер чого траба? Най гроші йдут, най худоба з голоду гине! Таким трупам, як ми, та нащо нам? Торби най пошиє та підемо просючи межи люди у то місто, що Николаєва могила у нім буде".

Притулив лице до шибки тай сльози по вікні спливали.

"Ой, стара, тото-м діждали си на сивий волос вінка! Тото, небого, дес беш головов у стіни, тото до бога ридаєш!"

Старий схлипав, як мала дитина. Плач і колія підкидали сивою головою, як гарбузом. Сльози плили, як вода з пори. Мужикови причувся голос його старої, як вона біжить боса та просить, аби її взяв з собою. Але він батогом та батогом. Лиш зойк чути по полю, але далеко.

"Набезпешно вже ї не застану. Коби ще мене спрьитали разом з Николов у могилу. Най бим гнили разом, як вкупі не можемо жити. Най би над нами і пес не гавкнув на чужі стороні, але най бих у купі були! Де-ж він сам буде в чужі чужиници!"

Колія бігла світами.

"А шкода, шо-є був уріс, як дуб. Бувало, шо озме в руки, тай горит му у тих руках. Було одну втьити ще малому..."

Колія добігала до великого міста.

Виходив із людьми. На вулици лишився сам. Мури, мури, а межи мурами дороги, а дорогами тисячі світил в один шнур понасилювані. Світло у пітьмі потапало, дрожало. Ось, ось, впаде, і чорне пекло зробиться.

Але світила пускали корінця у пітьму і не падали.

"Ой, Николайку, кобих тьи хоть умерлого видів. Вже і мині, сину, тут буде амінь!"

Сів під мур. Тайстру поклав на коліна. Сльози вже на неї не падали. Мури подавалися один д одному, світила сходилися всі до купи і грали барвою, як дуга. Замкнули мужика, аби його добре оглянути, бо він з дуже далеких країв сюда завандрував. Став дощ накрапати. Ще гірше скулився, тай взявся молити.

"Матінко Христова, усім добрим людям ставаєш на поратунок. Николаю съвітий..." тай бився в груди.

Поліціян надійшов тай справив до касарні.

"Пані вояк, а то тутечка умер Николай Чорний?"

"Він повісив си у вільхах за містом. Тепер лежить у трупарни. Idіт цев вулицев у долину, а там хтос вам покаже".

Вояк пішов дальше вартувати. Мужик лежав на вулици тай стогнав. Як пролежався, то пішов вулицею у долину. Ноги делькотіли, як підвіяні і шпоталися.

"Сину, сину, тай ти стратив си!... Скажи мині, сину, що тебе у гріб загнало? Нащо ти душу стратив?! Ой, привезу я розрадочку мамі від тебе. Марне пропадем".

У трупарни на великій білій плиті лежав Николай. Гарне волося пливало у крови. Вер-

шок голови віднав, як лушпна. На животі був хрест, бо навхрест пороли та посшивали.

Тато припав на коліна у ногах Николая та молився. Цілував ноги сина, бив головою у плиту.

"Ой, дитинко, ми тобі з мамов весілє лагодили та музики наймали, а ти собі гет від нас лішов..."

Потім підніс труна, обійняв за нию тай питався, як коли би радився.

"Скажи-ж мині, кілько служеб наймати, кілько на бідні роздати, аби тобі бог гріха не писав?..."

Сльози падали на труна та на білу студену плиту. Плачучи убрав сина на смерть. У біленьку мережану сорочку, у пояс вишиваний та в капелюх із павами його убрав. Писану тайстру поклав під голови, в головах поклав свічку, аби горіла за страчену душу.

Такий годен та гарний парубок в павах! Лежав на студеній, мармуровій плиті та гейби усміхався до свого тата.

ЗА КРОВ.

(Оповідання з життя українських дітей в Галичині.)

(Написав М. Ірчан.)

Паламарів Остафій, поганий веснянкуватий хлопець, ходив колись до школи, але тепер пасе гуси на зарінку і розбиває камінцями своїм ровесникам голови. Вдає, що пускає "плистки" на воді і все когось вдарить. Всі хлопці бояться його, як вогню.

Але Остафій не з тих, що люблять битися. Він тільки страшно не терпить дівчат.

— Порхавка! — каже. Йди до мами під фартушок...

І дівчатка обминали його здалека.

А є в Остафія й своя компанія: Болотенників Андрій, що все ходить з одною цитанкою підкоченою, а другою спущеною; дяків Федько, в якого під носом тільки тоді сухо, як спить; Ганусин байстрюк Харлампій і обідраний Йосипів Іван.

Але Остафій має для кожного з них окрему назву: Андрій — "безштанько"; Федько — "господи помилуй"; Харлампій, "бенькарт" і Йван, "жидівський Йванко", тому, що його хата близько крамаря Хаїма.

За ці назви ніхто з хлопців не ображувався. Боялися і привикли.

Остафій зимою утік з школи і батько вибив та й не посилав більше. Але недавно порадився з кимсь в місті і похвалявся відвезти синка назад.

І ось від тижня Остафій не показується на зарінку, а гуси пасе сусідська Гафійка. Сумно стало компанії без коменданта. Розвідували, шитали, але даремно. За Остафієм пропав слід. Аж одного дня приніс Федько — "господи помилуй" вістку, що Остафія батько відвіз до міста в школу. Ще сумніше стало хлопцям. Вправді вони самі пробували пускати плоскатими камінцями "плистку" в потоці, але не виходило. А старший Петрів Гриць сміявся з них і брався до бійки. Хоч їх було чотири, а він один, то всетаки було страшно битися з ним.

Але сьогодня над вечір, як по зарінку стелився молочний туман, а з хатів курилося — неждано крикнув хтось з лозини:

— Господи помилуй!

Хлопці оглянулися і остовпіли. А з кущів донісся голосний регіт.

— Сюди неявіри!

Це був Остафій. Якби окропом обілляв хлопців, так кинулися вони в лози.

— Ти відки?

— Мовчи, бо морду побю!

Хлопці замовкли. Перед ними стояв Остафій — не Остафій. В новому цайґовому вбранню, чорному капелюшку, тільки з підкоченими штанцятами. Панич!

І в очах чотирьох 8-милітків виріс Остафій ще вище. Кожний дивився на нього, не як на свого ровесника, а багато старшого. Що значили вони проти Остафія?! Він в чорному, по панськи, а вони — обірвані, замазані.

— Слухайте неявіри! — озвався до хлопців.

— Мене тато відвезли знов в місто, але там до дідьчої мами нудно. Я втік, тільки нікому не кажіть. Завтра вернуся назад, бо тато дуже били-би. Пересплю в стодолі. А що ви зробили, як мене не було?

— Кинули в воду Гафійку!

— Це добре. Порхавка! — сміявся Остафій. Ще що?

— Перевалили ногу Михайловому псови!

— Най здохне псявіра, бо раз вкусив мене... Ще?

Хлопці боязко переглянулися по собі. Тільки Федько — "господи помилуй" винувато відповів:

— Нас хоче бити Петрів Гриць...

— І ви боїтеся тхорі!

— Він дужчий Остафію, старший...

— А щоб ви спухли! — закляв грізно. Без мене нема нічо. Тепер слухайте, що скажу, тільки — ані мур-мур. Чуєте? Ні-ко-о-му.

— Нікому Остафію...

— Заклепіться!

— Бігме!

— Бігме боже!

— Присяй боже!

— Присягто боже!

— Мало! — крикнув Остафій.

— Аби я так здоров був!

— Зіправди — тихо поклявся побожний "господи помилуй".

— Аби мене ясний шляк трафив! — бився в груди Йванко.

— Абим так дочекав до рані!

— Скарай мене божа сила!

— Ма-а-ло!

— Більше вже не знаємо — просився "бенькарт".

— Цілуйте хрестик! — наказав Остафій.

Хлопці хутко зложили вказуючі пальці на знак хреста і з обох боків поцілували.

— Ну вважайте. Як тільки що, то...

— Хіба ми не знаємо? Гріх великий...

— Так тепер слухайте — почав таємничо Остафій.

Хлопці поприсідали і нетерпеливо ждали. А очі горіли з цікавости.

— Там в місті школа-школою — говорив до всіх — але є добрі хлопці. Професор собі говорить, а ми під лавками граємо ножиком "жидика"...

— А страшно там Остафію? — перебив "господи помилуй", якого батько похвалявся теж відвезти в місто.

— Спершу страшно, але як звикнеш, то нічо. Професорови бити не вільно, а більше, що він нам зробить?

— То правда. А наш професор бє.. — зітхнув "безштанько".

— То ваш, а в місті інакший. Грубий і лисий, як леґомосць. А ваш що? Як тичка на фасолю.

— Наш як тичка, а всетаки бє...

— Так ви слухайте: Росказували мені хлопці, що в їх селах не так, як в нас. Та де-е-е! В них братчику лише. От пани в дворі у нас сидять собі, їздять бричками і нічого. А в них ні. Двір спалили, панів одних побили, другі повтікали...

— Та чого? — спитав "господи помилуй" і на згадку вогню затремтів. (Пригадалося йому, як батько співає в крилосі на вечірні:

— "От глада, войни, вогня і мору, сохрани-и-и нас господи"...)

— Дурний "господи помилуй"! — визвірився Остафій. — Чого-о-о! А того, що пани-*польські*, кров пють нашу...

— Кров пють? — здивувалися хлопці і переглянулись.

— Кров нашу, хлопську! — повторив Остафій. — Не знаю як, але так написано в книжці. Вчера вечером, як я вдавав, що сплю, читали два старші студенти, що на одній станції зо мною. Кажуть: Пани ссуть кров хлопську і Польщі віддають...

— Ой страшно...

— Тихо "господи помилуй", або йди до дідьчої матері, як боїшся — крикнув Остафій.— Так я це почув, то думаю собі: Торік в нас так дуже мерли діти. І Панько вмер і Юськів Антось. А їх тати в дворі форналями. Ви розумієте? В дворі, значить — пани випили кров і дали Польщі. Тямите, які вони лежали на столі? Жовті-жовті, аж сині. І шандар не пускав людий. Каже "тифус"! Знаємо, який тифус. Випили кров і кажуть — тифус...

"Господи помилуй" скулився в двоє і мало не заплакав. Він пригадав, що йому треба повертатися до дому попри жандармську станицю, а вже вечір.

— А шандарі з панами тримають — гово-

рив далі Остафій. — Той студент читав, що шандар для панів, аби помагати в півець пускати хлопа... Але ви не бійтеся хлопці. Віддамо панам за Антося і Панька. І за всіх. Я того й прибіг з міста. Хочете віддати панам, говоріть!

Хлопці мовчали. Кожний думав, як-би то швидче втічи до дому. Але голос Остафія здержував.

Перший озвався "бенькарт". Жалібно, сумно.

— Я не буду пити крови, хоч вона й панська...

— І я не хочу...

— Остафію, ходім до дому...

— От дурні! — засміявся Остафій. — Думають, що й ми будемо пити кров. Ха-ха-ха-ха... А щоб вас...

Боязко дивилися на нього хлопці і труслися з холоду та жаху.

— Слухайте невіри! В нашого пана є порхавка, Зося, чи як її там... От завтра ми її...

— Я не піду — розплакався нараз "господи помилуй" і затулив руками обличчя.

— Так марш до дому! — злісно крикнув Остафій і легко вдарив Федька по голові.

Хлопчина розревівся і повільно підвівся на ноги.

— Як скажеш кому слово, — втоплю! — просичав Остафій.

— Ні...кому н-не ска-а-ажу... — крізь плач процідив "господи помилуй" і тихо виліз з лозини.

На инчих хлопців дуже поділав енерґічний поступок Остафія і вони силувано почали усміхатися та кепкувати з мягкосердного "господи помилуй".

— Хто хоче йти, най їде зараз! — грізно заявив Остафій.

— Ні, ми нічо...

— Так сидіть камінцем і слухайте далі. Завтра рано, всі як один, будете під панським садом. Там, де черемха під потоком...

— Тота велика черемха?...

— Та велика черемха. Ми перелізем в сад і будемо чекати, доки ненадійде вона, Зося. І не будемо пити кров, як пани, а кинемо її в кропиву... Хі-хі...

Хлопці, теж засміялися. Тяжкий камінь впав з їх маленьких грудий. Добре, що не пити кров, а кропива — дурниця...

Веселіще стало. Всім подобалася пропозиція Остафія. І видумав-же! Панську Зосю, та в кропиву! От шибеник...

Загуторили сміливіще.

— Цілуйте ще раз хрестики, що прийдете! — наказав Остафій.

Хлопці з охотою поцілували по разови.

— Три рази цілуйте!

Поцілували три рази, з свідомістю, що зложили страшну присягу.

— А тепер до дому. Гайда! — скомандував Остафій. — А ти "беньнарт" вкради в мами хліба і винеси, бо я дуже голодний.

Вискочили з лозини і поплили молочним туманом, як дрібні каченята по воді. Без крику і без сміхів.

А малий "господи помилуй" забився дома в самий кут на печі і дрожав. Боліла кучерява головка, а перед очима стояв пан з жандармом, що прийшли пити його кров. Хотів крикнути, але пригадав, що цілував хрестик і тільки голосно заплакав.

— А ти чого? Фе-е-едьку! — спитала здивована дячиха.

— Голова болить... — почулося з печі.

— От дурний і плаче! Чого-ж ти на піч заліз? Йди на постіль, я тебе оцтом натру...

Федько хлипаючи зліз з печі і сховав голову між подушками. Страшно стало. В головці зашуміло, заклацали від дрожі зуби, запекли очі, а ціле тіло, як-би граню посипав. За хвилю зірвався і закричав що сили:

— Мамо! Не дайте мене! Пан їде... і ще гірше розревівся.

Гарячка робила своє.

**
*

Вже сонце було височенько, як зза ліщини висунулася нечесана голова "беньнарта". Він обережно бігав своїми очепятами по всіх кущах і штовхав когось ногою позад себе. За хвилю вирнуло ще дві русяві головки — Андрія "безштанька" і Йванка "жидівського".

Вся в білому, як дівчина в неділю, розлога черемха — наповняла повітря задушливим пахом і манила до себе в холодок, в буйний квіт, де весело бреніли бджоли. Заціріньнала якась пташка в ліщині і пурхнула сполохана в старий парк. Хилиталася від легкого вітру висока

кропива над потоком і спрагнена хилила своє бадилля з повялим листям над недосяжним плесом. А довкола брецькіт мух, бджіл і басоватих "бриндзарів".

Повільно і таємничо висунув з бурянів голову Остафій. Спершу чорний-папськуватий капелюшок, потім весняпкувате-червоне обличчя. В ту-ж мить хлопці були біля нього.

— Чого так пізно псявіри? — питав гостро.

— Не було з ким гуси лишити. Тепер Гафійка пасе. Дали її мою скриньку — оправдувався "бенькарт".

— А я думав, не прийдете...

— Бог з тобою Остафію! Ми-ж три рази цілували хрестик...

— Ну добре. Тепер в сад. І так: Ти "бенькарт" йдеш зо мною. "Жидівський" Йванко приляже в саду і буде дивитися, чи не йде та Зося. Як надійде сама, свиснеш два рази, а як не сама — раз. А ти "безштаньку" залізеш близько стежки і як та Зося йде ще з кимсь, то ти вдавай, що ломиш з яблінки квіт. І кричи, що сливи. Але підпусти, аби тота мала підійшла близше нас. За тобою побіжить Килина, а ми зловимо паненя. Хто борше втече — втопю. Чули?

Три переляканих-гарних оченят вперто дивилися на Остафія і ніби говорили: "Йдім на зарінок. Страшно тут"...

— Чули, питаю?

— Остафію, братчику... — почав був жалісно "бенькарт".

— Ти цілував три рази хрест псявіро? Га? Хочеш, аби твоя мама вмерли?

"Бенькарт" здрігнувся і вже певніше відповів:

— Ну то ходім...

— Тільки тихо...

Перший поліз Остафій. З двірської кузні долітав відгомін ковадла і від цього було трохи моторошно хоч довкола ані душі. Харлампій-"бенькарт", що ліз на самому кінці, сотий раз сьогодня уявляв собі ясноволосу дівчинку, що часто їздить на бричці і йому жаль стало її. Кропива пожалить біле личко і малі ручки. І за що? Вона-ж ще маленька, крови хлопської не пе...

Андрій "безштанько" і Йванко "жидівський" все ще невірили, що їх виправа увінчається успіхом. Надіялися, що Зося не вийде, то знову, може хтось надійде і вони утічуть. Втікли-б зараз, але... хрестик три рази цілували...

Остафій виліз на пліт, розглянувся і спустився в сад. За ним напів-живі хлопці. Скочили в кропиву і чухали та слинили ноги. Але Остафій потягнув дальше. Йшли поміж довгими рядами розцвілих вишень і присідали, щоб краще бачити довкола. Дійшли до стежки. (Стежка вузка, висипана піском, за нею густі кущі колючого аґресту і кропиви. А за ними мовчазний, глибокий став, покритий зеленою плахтою ряски*).

Десь в саду дзвінко залунав сміх дівчинки. Остафій пристанув, натягнув шию і наслухував.

— Безштанько — біжи!

Андрій повів очима по двох товаришах і сумно зупинився на Остафієві. Але швидко похилився і побіг стежкою в сад.

— "Жидівський" Йванку, за ним! Тільки знаєш: як сама — два рази, а як ні — свисни раз...

Йванко повернувся і побіг за Андрієм.

— А ти "бенькарт" в корчі, і ані мур-мур. Надійде, ти мовчи, я сам. Ти поможеш, аби не кричала дуже.

"Бенькарт" послушно заліз між буряни і кропиву за Остафієм. На серці лячно, аж дихати не дає. Глянув Харлампій під ноги — і завмер. В долині зеленіє став. Відвернув очі і посунувся дальше від стрімкого берега. Блискавкою перелетіла жахлива думка. Зося може впасти в воду... І він тихо запитав Остафія:

— Остафію! А як вона впаде в ставок?...

— Не бійся! Ти думаєш, що вона така дурна, як ти...

— А може впасти, ти подивися. Кропива над самим ставком.

— Мовчи, бо зараз тебе кину...

Харлампій замовк, але серце ще дуже забилося. Чого той Остафій прийшов з міста?

Десь недалеко почулися голоси і сміх дитини. Остафій вихилив голову і розглядався. Стежкою бігла в білому одязі дівчинка а за нею підтюпцем Федурчукова Килина, що служила

---

*) Ряска — це дрібнесенькі-зелені листочки, що вкривають нераз зверха цілий став. Цим годують часто малих каченят. В Галичині, в деяких повітах звуть ряску жабориннням.

в панів. Ясноволоса 6-літня дівчинка, ціла червона і загоріла, утікала перед Килиною і сміялася на цілий сад.

Остафій присів.

— Їде!...

В Харламнія заперло дух і він мало не впав. В тій хвилі почувся в саду крик Андрія "безштанька".

— Кі-кілина! Кі-кілина! Лови! Лови!

Килина пристанула і розглядалася, а побачивши Андрія, з криком побігла за ним.

Дівчинка сміючись бігла стежкою далі. Ось порівналася з кущами кропиви і аґресту. В "бенькарта" задрожало тіло і на очах виступили сльози.

— Остафію! — шепнув. Не кидаймо її...

Остафій затиснув злісно зуби і скривив веснянкувате обличчя.

— Цссс...

Дівчинка пристанула і здивовано оглядалася за Килиною. Харламній побачив її тонкі голі ніжки в коротких панчішках, край білого одінячка і одну дрібну ручку. І ще гірше стало жаль.

— Панське, господи! Яке біле... думав і самі сльози котилися по лиці.

Остафій шарпнув його за рукав і вискочив. Дівчинка перелякано закричала і хотіла втікати, але тут-же зачепила ніжкою за виставчий корінь і впала. Він підбіг до неї.

Харламній не знав сам, як вискочив з бурянів. Він тільки бачив, що Остафій тягне стежкою за руку Зосю, та чув її вереск. Кинувся на поміч, але як побачив перелякане обличчя дівчинки, вхопив Остафія за руку і почав просити.

— Остафію, брачнику рідний... вона не не крови... Утікаймо...

Але червоний і спітнілий Остафій блиснув недобрими очима і просичав:

— Бери нсяві́ро за ноги! Хрестик...

Та Харламній схватив дівчинку під пахи і тягнув до себе.

— Не пущу! Не пущу Остафію! — і плакав в голос враз з Зосею.

Дерлися всі троє близько бурянів. Остафій легко відкинув Харлампія на стежку і котив сам дівчинку в кропиву. "Бенькарт" зірвався і хлипаючи підбіг з заду, щоб задержати Зосю. Але... Остафій з усеї сили потрутив і... Харламній та Зося полетіли стрімголов в — ставок.

За Остафієм зашуміла трава і затріщав панський пліт.

Задихана Килина підбігла стежкою, пристанула і кинулася до берега. Але тільки широкі кружки, як змії, вилися під ряскою на ставі. А під берегом, в зеленій рясці нібн пільна криничка, що заховала в собі дві малі жертви.

В дворі задзвонили на полудне, а над ставком заголосила Килина.

По давньому бреніли бджоли, гуділи "бриндзарі" і повітря задихалося від душних запахів черемхи та вишень.

В той час Остафій біг стежками в місто.

19. квітня 1923.

Про тих, що під Польщею вільно святкували 1-ше Мая.

(Написав Марко Луцкевич.)

В 1919—1920 роках на Волині істнувала повстанча ватага під проводом славного ватажка Косика, що безпощадно боролася з польськими панами і поліцією. Підступом вбили польські пани славного Косика, але память про него ще живе, поміж бідними селянами.

У глуху ніч як тільки закукурікає півень — темна сила спішить ховатися. В нашому-ж селі Кукурики, Ковельського повіту на Волині, навіть в день темна сила отой поліцай польський, одинцем не сміє появитись.

Чи не через це й зветься воно (село те) Кукурики?... 1921 рік. Свято першого мая. У великих навіть містах поліцаї польські за святкування першого мая пакують людей до тюрми. Тут же тобі, у малому сільці — відбувається першомайське свято, ще з оркестрою навіть! Не аби як святкуємо ми!...

Це наш ватажок Косик улаштовує свято. Й мале, й старе тут, на святі.

Ватага Косика співає... Місцеве ж населення підтягає:

Сміло, други! Не теряйте
Духа на страшную прю!
Рідну країну спасайте,
Честь і свободу свою!
Як нам умерти прийдеться
В сірих казармах, тюрмах
Местник новий підійметься
На наших зболілих кістках!...

Співи революційних пісень чергуються музикою. Гостинні кукуричане частують дорогих гостей своїх.

Хтось з ватаги остерігає комендаита бути обережним, щоби зненацька не заскочили поліцаї-ляхи.

"Варта" — це обовязок громади. Вони, відаючи всі криївки, далеко краще припильнують, аніж ми самі. Можемо бути певними... Щож торкається зради, то тут таких нема. Хто проти нас, — той проти України. Хто не захищав би нас, — той за панською Польщею... А таких, що за панами — тут нема.

— "Так... Вірно! Таких між нами нема!" — враз тобі загула цілісенька громада сама.

Ніч. Пора людям відпочивати. Косик подякував громаді за гостинність і вертає з хлопцями до своєї безверхої домівки — зеленого гаю. Вступивши до "хати", сповіщають сальвою наші хлопці польську владу, що вони в себе дома. (Оттак серед лісу втішає себе сірома!)

Далеко-далеко відбивається тая сальва луною. Прислуховуючися тремтять ляхи-пани... Долітає сальва й на дальніші села: відчуваємо в ній волю всі Ми.

Зачернечче, Сьомаки, Підгородно, Лесняки, Рудня — села, в котрих від поліції й шпіонів не мають спокою люде ні в свято ані серед будня, зачувши сальву, за волею зітхнули.

Трохиж далі, в селі Шайно — люде таку штуку стругнули:

— "Польщі на нашій землі — знать і відать не знаєм. І служити у вашому війську всі ми не бажаєм"...

Палітає відділ карний. Катують людей. Грабують. А привізши в повіт 18 змасакрованих юнаків, пани таке публікують:

— "Село Шайно поставилось до Польщі гарно. Люде йдуть до польського війська — охоче: жадної України ніхто там не хоче"...

Село ж Кукурики, де бував Косик у гостині, від ляхів не має спокою ані хвилини.

1922 рік... Теж перного мая, лиш у тюрмі... Цього вже року, червоне наше свято — червоною кровю скроплюють пани.

— "Таж цей нарубок кривий, — кажу я. — Дивно, як міг він приймати участь у походах ватаги?

— Він — гордий. Для нього пана немає, перобам він шапки не скидає, — мені так арештанти відказали. — За одне те — можна його розстріляти: бо поліцаї зазнали (ще й від кривого!) великої зневаги...

Чотири парубки молодих ляхи під мур становлять - стріляють...

Ось і до сойму виборча пора. У ляхів-же панів пісня стара: поліцаї бандою по селах сновигають та наших людей убивають...

Перед виборами в одному селі вбили чоловіка. У Кукуриках же навіть жінці урвали віка. При чому пани кажуть: "бандит, скинувши погавиці, довгенько гуляв у жіночій спідниці".

Та чудо... Той "бандит" у спідниці — ніхто инший як з села Кукурик молодиця.

Та на весну не стало й Косика удалого: в саме серце поцілили ляхи, коли осипався лист з дуба глухого.

Вбитого опришка в ріжних позах пани фотографують. Хвальки геройством своїм Варшаву дивують.

Невдовзі після того, пів села Зачернечча з димом пускають: це по опришкові ляхи поминки справляють...

Оттак гуляють пани, перного мая ніхто вже там не святкує, — одначе шляхта тремтить: на свою голову біду чує.

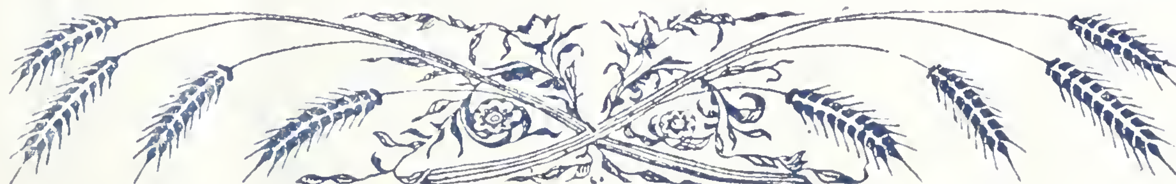

БЛАГОРОДНИЙ ЗЛОЧИНЕЦЬ.

(Написав Альойс Ульрайх.)

Панове судії при окружнім суді були одного дня в великих клопотах. Саме в хвилі, як пан президент сидів коло другого снідання, прийшов до него перестрашений молодий слідчий судія.

— Пане президенте, я мушу з вами поговорити в одній дуже важній справі.

— Що сталося? Кажіть, тут нам ніхто не буде перешкоджувати...

— То неприємна справа. Подумайте, пане президенте! Саме перед хвилею була у мене Кася, служниця з двора, і зробила як слід донесення, що пан ґраф її знасилував.

— Дійсно, дурна історія. Чи ви не пробували відмовити дівчину від цего?

— Я старався, як міг, я все робив, аби її відмовити, але вона не хоче свого попустити. Що мені тепер почати? Я-ж не можу казати ґрафа увязнити?

— Що ви дурне говорите, ґрафа увязнити? Він-же буває з гофмайстром, який є приятелем князя з молодечих літ — а князь знов жиє за пан-брат з монархом. Крім того має ґраф знайомих і буває межи всякими знатними особами на цісарськім дворі. Як-би він й поповнив яку дурницю, то не вільно нам її порушувати.

— Але приписи закона...

— Дурниця! Приписи закона! Так, гейби тут розходилося про якогось першого ліпшого простого чоловіка. Прошу вас, лиш не гарячіться в тій справі, аби ми собі не напитали ще біди. Ви прецінь знаєте, що такого промаху скоро не забувається.

— То я завізву ґрафа...

— Що ви собі гадаєте? І це не може бути! Подумайте лиш, що з того може вийти. Впрочім позвольте, що я візьмуся до тої справи. То тяжка справа, яка вимагає розваги і осторожности, аби не попасти в біду. Ми прецінь не можемо зачіпати пана ґрафа, — ну але треба також старатися, аби не зломити закона. Я піду сам до замку, поговорю з паном ґрафом. Це ясне, що тут зайшло якесь непорозуміння. Дівчини не пускайте, доки я не верну. Тимчасом до побачення!

Президент пішов до замку і казав себе зголосити ґрафови. Слуга спершу не хотів, бо ґраф лежав хорий. Аж як президент зазначив, що має говорити з ґрафом в одній важній справі — пустили в покої.

— Ах, то ви, пане президенте?! — кликнув пан ґраф із отамани, де лежав з завязаною головою.

— Вибачайте, пане ґрафе, що вас непокою, але я мушу поговорити з вами в одній дуже важній справі.

— Мене нині щось болить голова. Вчера при картах випив я трохи за багато і пішов пізно спати. Але я радий знати, що вас до мене привело!

— Дуже делікатна справа. Прошу вибачити, пане ґрафе, що буду отверто говорити. Росходиться про справу, яка — як я переконаний — є сильно переборщена. Пане ґрафе, чи служила коли у вас яка Катерина?

— Катерина? Аа, так!

— Та дівчина була в мене і зробила донесення — пан ґраф вибачають — що ви, пане ґрафе, мали вчера до неї трохи за влізливо залицятися.

— Дурна гуска!

— Прошу, пане ґрафе, не непокоїтися. Я повторяю, що тут росходиться о якесь непорозуміння, або може навіть який підступ або пімсту тої дівки. Що торкається самої справи, то ви самі зволили перед хвилею сказати, що ви вчера, чи радше нині в ночі, були в добрім гуморі.

— Цілком слушно, пане президенте! Я був в шалено добрім настрою, у такім трошки збиточнім настрою. Я зустрів на ґанку дівчину і хотів її поцілувати, — нічого більше лиш поцілувати.

— А дівчина боронилася?

— Так, вона хотіла утічи.

— А пан ґраф її задержали?

— Так, очевидно. Я взяв її за стан і...

— ...і поцілували її, мимо її опору.

— Так, пане президенте. Я її трохи розхрістав. Впрочім, я не можу собі всего пригадати, що і як було. Дівчата звичайно люблять, коли з ними жартувати.

— Росходиться отже лиш про авантурку в похміллю. Лиш про жарт.

— Так, лиш про жарт.

— А були при тім які свідки?

— Ні, ми були самі.

— А чи пан ґраф старалися заспокоїти дівчину, коли вона хотіла кричати?

— Я хотів її заткати уста рукою, але та дурна гуска вдарила мене кілька разів міцно по руці.

— О! це дуже важна точка для цілої справи. Закон строго карає слугу, яка відважиться підняти руку на свого пана. Чи хочете може, пане ґрафе, щоби я підприняв проти дівчини в тій справі урядові кроки?

— То ні, — е, то не варте слова.

— Пан ґраф дуже ласкаві. Тим більше гідна осуду така безоглядність дівчини. Вона не вагалася вступити проти свого хлібодавця на судову дорогу без важної причини, без ніякої підстави. Я знав вже з гори, що справа відповідно виясниться. Коли я пане ґрафе, роздумаю над тим, що ви говорите — а говорите без сумніву щиру правду, — то бачу, що тут є невинний жарт. весела пригода, яка досягнула що найвище до того, що ви в надмірно добрім настрою поцілували дівчину. Без сумніву не мали ви при тім ніякого найменшого злого заміру, який би спричинив приміненя закона?

— Очевидно, пане президенте. Я подивляю ваш бистрий ум.

— Позвольте, пане ґрафе, що я вам якнайщиріще подякую за то, що ви — хоч і хорі — були так добрі і не жалували труду на цю марну справу. Розуміється, що ви тепер відправите дівчину без виповідження служби. Вже ізза людських язиків. Люди зараз роблять з мухи вола. Дівчині прошу виплатити її заслужену а може й дати малу відправу, аби не мала причини жалуватися, а річи її прошу ласкаво наказати занести до суду.

— Добре кажете, пане президенте. Я зараз заряджу, що треба. До побачення. Завтра в мене тарок. *) Ви також прийдете, правда?

*) Тарок — то така гра у карти.

— Ви дуже ласкаві, пане ґрафе, — певно, я не занедбаю скористати з ваших ласкавих запросин. Моє поважання!

— До побачення!

Коли президент вернув, казав прикликати перед себе Катерину. З нахмареним, строгим урядовим лицем сказав він до неї: "Ти внесла сьогодня жалобу на твого хлібодавця, на пана ґрафа..."

— Так, він мене вчера...

— Мовчати! Як будеш мені перериватп, то я скажу тебе замкнути. То безличність! Твоє донесення розслідили ми докладно і показалося, що воно дуже переборщене. Не було нічого иншого, як лиш невинний жарт...

Коли ми дивимося на роспятого Христа, то мимиволі думаемо:

— О Христе! Твої муки тривали тільки три дні, а наші тривають ціле життя...

— Але, преціжь пан ґраф мене...

— До чорта! Тримай хавку! Я тебе не питаю. Твоє балакання не цікавить мене. Тут є протокол! Підпиши його! Нині вечером будеш відставлена до свого села.

— Та-ж я не допустилася нічого злого...

— Ґраф виповів тобі службу. Він ще на стільки благородний, що виплатить тобі то, що ти заслужила і дасть тобі ще й відправу.

— Я нічого не хочу, я хочу...

— Що ти хочеш, це мене ні трошки не обходить. Ти тепер без місця, не маєш ніякого певного заняття, бездомна, — отже на основі поста-

нов закона про волокит, будеш відставлена до рідного села. Розумієш? Пополудні дістанеш тут свої річи. Слідство виказало, що ти поважилася піднести руку на пана ґрафа. Знаєш, що за кара жде тебе за це? Знаєш? А пан ґраф ще такий добрий, що дарує тобі це і не домагається твого укарання. Подумай отже, що тобі тут не діється ніяка кривда. А подумай що то був-би за встид, якби тебе поставили перед суд і засудили на вязницю. Тоді сором на ціле життя.

— Та мене не могли-би...

— Мовчи! Справа доказана, могли-би тебе засудити...

Катерина глядiла сумно перед себе і не казала вже ні слова.

— Ключник, відпровадьте цю дівчину! А на поліцію дайте знати, що її нині вечером треба буде відставити.

Дозорець відпровадив Катерину.

А пан президент сказав до слідчого судії:

— Бачили ви, як то осторожно і мудро треба поступати при крутій, тяжкій справі. Без надужиття, що могло-би нам пошкодити, треба дати місце законові. — Ну, доброго апетиту! Нині було гаряче передполудне.

— Щиро бажаю й вам доброго апетиту, пане президенте...

НОЧЕЮ.

(Картина з польської тюрми.)

(Написав Василь Коссак.)

Задзвонили — погасло світло. В келії стало тихо, чути лише, як вітер віє та дрожать шиби. Сон не береться — ріжні думки шибають по голові і мов пташки роєм вилітають ген за ті залізні ґрати, за ті мури — на світ, де воля....

— Роскажіть що, — звертаюсь до товариша, — може скорше очі склеються?

— І що росказувати, що було все росказали — а що буде побачите — відновів товариш зітхаючи, — а до жартів далебі охоти не маю!

І не до розмови йому. Він бачився сьогодня рано з жінкою, — вернув зі стрічі, сльози в очах його стояли. — Він довго-довго ходив по келії потім пристанув коло мене і мов би докінчуючи свої сумні думки сказав: "Вона хора, вона з ніг валиться, а я тут... А в хаті — ні крихти хліба — нічим запалити... Ні! я не в силі вам цього висказати, що сьогодня пережив".

І я повірив йому, повірив тим словам, котрі він так болюче висказав. — — —

Довго не міг я заснути, хоч спати хотілося.

Вкінці змучені вії примкнулись — я задрімав і сон гарний приснився.

Весна. — Ясне сонце ніжно цілує промінням спрагнену грудь-землю — зазеленіли гаї та луги. Заквіли сади. Я у вишневому саді, любуюсь пахощами та красою білого квіту — зриваю його, пригортаю, та цілую...

Яке воно гарне, думаю. І враз повіяв холодний вітер, найшла чорна хмара та накрила ясне весняне сонце...

І впали біленькі платочки снігу — задріжали листочки — впав і пишний вишневий квіт.

А там ген — за садом, там ще сонце, там весна... Я хотів туди — та не міг — якась сила прикувала мене до місця — проняла мене дрож — і я пробудився...

Вив вітер, дріжали шиби — а від світла з подвіря на стіні видніла грізна тінь ґрат, немов на те, щоби і в ночі пригадувала тобі це гірке слово: "Вязень". —

Мій товариш ще не спав...

Чи ваші знайомі на фармах, або ваші сусіди та рідні в місті читають "Робітницю" і "Українські Робітничі Вісти"? Як ні, то хто-ж як не ви, постарається про це?

Гей! Солею в очі ворогам робітництва! А сіль ця — це нові лави передплатниць і передплатників та пресовий фонд!

Як збудоване і як працює наше тіло.

(На основі праці професора Ю. Ваґнера.)

2. Про корм людини.

Корм, як попаде в наше тіло, повільно зміняється, а опісля, як ви побачите, переходить в нашу кров. Така зміна зветься "перетравлюванням" корму, а через це наші внутрішні орґани, в яких перетравлюється корм, звуться орґанами "перетравлювання".

Перетравлювання корму, хоч як це не дивно, починається ще в роті, як ми жуємо його і змішуємо з слиною. Однак саме жування ще не змінює корму; воно тільки роздроблює його, а зміняється він від нашої слини.

Як-же ділає слина на корм?

Пригляньмося перш усього, з чого складається наш корм. Я не буду перечисляти всіх родів корму; на це потрібно довшого часу. Корм людий дуже ріжнородний; ми їмо і хліб і мясо і ріжні крупи і яйця і молоко і овочі і багато инше. Але який би не взяти корм, хіба окрім яєць і молока, — в ньому ми все можемо розріжнити дві части: часть, яка перетравлюється і переходить в нашу кров, і часть, яка цілком не перетравлюється. Як людина почне їсти папір, то розуміється, помре вона з голоду тому, що папір не перетравлюється, нестравний і для корму не годиться. Але папір роблять з ганчірок (з дранок, з шматок), ганчірки або матерію, як ви знаєте, роблять з ниток, а нитки з прядива льону, конопель і инших рослин. Значить, в рослинах є ті части, які для нас нестравні. Вони є у всіх овочах, в ріжній муці і так далі.

Про ту часть корму, яку ми не перетравлюємо і яка не переходить в нашу кров, — я говорити не буду. А весь инший корм ми можемо поділити на **три** головні роди.

Ось для приміру візьмім молоко. Всім відомо, що з молока можна збити масло. Окрім цього з молока можна зробити ще й сир. Значить, в молоці є масло і сир, хоч ми цього в ньому не добачуємо. Масло дуже подібне на сало (солонину), особливо на топлене. З топленого сала роблять навіть окремий рід масла, що в торговлі зветься "марґарином".

Такі матерії*), як масло і сало, звуться "товщем", або вірніще, **товщами,** бо істнує багато й инших товщів. Коровяче масло не є один товщ, а є мішаниною трох ріжних товщів. Також само й инші товщі складаються з кількох родів, ось хочби товщі з рослин, як конопляний, льняний або сонячниковий олій. Це мішанини ріжних товщів. Значить, товщі є і в рослин і в створінь, живих істот. Вони є також і в жовтку яєць. З товщу жовтка яйця роблять в миловиx фабриках спеціяльне яєчне мило.

Окрім товщу, в молоці є сир. Звичайно сир задержує в собі дещо товщу. Але сир можна переполокати і відділити від нього товщ. Матерії, що пригадують собою чистий сир, находяться в кожному найріжнороднішому кормі. Білок яйця якраз складається з такої матерії і з води. Як ви розбовтаєте яєчний білок в воді і наллєте туди якогось квасу (кислоти), то

*) Матерія — латинське слово і дослівно значить: "усе, що істнує і дається пізнати нашим змислам". В нас відоме це слово, як назва сукна чи полотна. Але матерією звемо теж преріжні складники чи то в людському тілі, чи в рослині, чи в предметах. Ось примір: масло, сир, ріжні гази — все це теж матерії. Не неточно означена назва якихось складників.

побачите, що в розбовтаній воді появляться білі волокна. Ви певно скажете, що це білок, який збігся від кислоти і більше не роспускається в воді. Але-ж, як наляти кислоти в молоко, то і в ньому появляться такі-ж білі волокна. Вони будуть цілком подібні на білок або — як хочете, на сир. Про молоко говорять, що воно "звурдилося", а про білок яйця, — що він "збігся".

Це саме ми найдемо і в крові. Кров легко "запікається". Тоді є кровяне згущення. Як промити його, то одержимо з цеї крови чисте кровяне згущення б і л о ї краски, яку можна порівнати до чистого віддушеного сира.

Всі подібні матерії, які "звурджуються" або "збігаються" від горячі або від кислоти або від чогось иншого, названі через свою подібність до яєчного білка — **білковими матеріями** або просто **білками.** Вони є в кожному створінню, в кожній живій істоті і в кожній рослині. І можуть бути вони такіж ріжнородні, як товщі. Для нас білки важніщі, як товщі.

Пригляньмося ще, з яких матерій складається третій головний рід нашого корму. В яйцях і мясі цих матерій третього роду, дуже мало, тому людина не могла би жити одним мясом і яйцями. В молоці таких матерій теж дуже мало, за це їх дуже багато в ріжній муці, в картоплі (бараболях), в ріжних крупах. Тут має ця матерія вид дрібнесеньких крупок, але таких малих, що голим оком доглянути їх не можна, хіба через побільшаюче шкло. Якщо ви потрете на терці свіжу — сиру картоплю, або потовчете її і одержану кашу розбовтаєте в шклянці з холодною водою, то побачите, як на дні шклянки буде скоро осідати дрібнесенький білий порошок. Ви можете його зібрати промити, висушити і переконаєтеся, що це нічо инше, тільки — **крохмаль.** Крохмаль добувають з рижу і з пшениці і з деяких инших хлібних зерен. В сто фунтах сухої пшеничної муки, є приблизно 79 фунтів крохмалю. Значить — наш хліб складається перш усього з крохмалю.

Крохмаль можна добувати теж з зелених частин рослин і з їх коріння. Окрім крохмалю з рослин добувають ще й иншу кормову матерію — цукор. В Европі, головно на Україні, в Чехії і Німеччині, роблять цукор з білих буряків, а в теплих країнах з цукрової тростини. (В Канаді цукор не з буряків, а з тростини (з очерету), що росте в полудневій Америці.) Як є ріжнородні товщі, так є й ріжнородні **цукри.** Приміром, в солодкому винограді находиться "виноградний" цукор, який ріжниться від звичайного бурякового або тростинового цукру. В молоці є теж окремий цукор — "молочний". Для корму людини цукор має подібне значіння з крохмалем і тому цукор та крохмаль можна рахувати за один рід корму. Це й є третій, головний рід нашого корму.

Значить, щоб ми не їли, в тому кормі мусять бути вище згадані три роди. Занамятайте-ж собі добре: Три головні роди нашого корму є: **білок, товщ і крохмаль або цукор.** В мясі, молоці і яйцях — багато білка. Товщу в них буває то менше, то більше. Крохмалю-ж в них дуже мало, або її цілком нема. В муці білка і товщу дуже мало, за це крохмалю дуже багато. Цукор є в молоці і ріжних рослинах.

В нашому кормі завсіди є ще вода, але вода при перетравлюванню корму не зміняється і, як що потрібно, переходить просто в нашу кров. Так-же само не зміняється її сіль.

В цьому уступі познайомилися ми з кормом людини, а тепер приглянемося, як ділає на корм слина, що таке слина і пізніще, як зміняється наш корм в жолудку.

(Продовження в слідуючому числі.)

З ДУМОК РОЗУМНИХ ЛЮДЕЙ.

Кажуть, що рівність неможлива, бо все будуть одні люди сильніщі і розумніщі від других. Власне тому, що одні люди сильніщі і розумніщі від других, дуже потрібна рівність прав людий. Як-би окрім нерівности розуму і сили булаби ще нерівність прав, то поневолення слабих сильними булоби ще більше.

Л. Толстой.

Все провір і вір тільки в це, що погоджується з розумом.

Л. Толстой.

Чим більше віддалена ціль, тим більше треба йти вперед. Не поспішаючи і не відпочиваючи.

Мадзіні.

Дещо про землю, сонце, місяць і планети.

ДО НАШОЇ ЗЕМЛІ ЗБЛИЖАЄТЬСЯ ПЛАНЕТА МАРС.

Наша земля округла і колись була вона вогненною-горючою кулею, що буяла в широких просторах всесвіту, але повільно остигала вона і почалося на нїй життя. Дотепер знаємо певно тільки про життя на нашій землі, яка складається з отцих частин: Европи, Азії, Америки, Африки і Австралії. Але-ж треба знати, що земля наша це тільки одна з багатьох планет, себто одна з багатьох куль в всесвітних просторах і не думайте, що найбільша! Ні! Вона одна з менших. Значить — наша земля є також планетою і не є одинокою кулею, яка обертається довкруги сонця. Крім нашої землі є ще сім инших великих куль, які так само, як і наша земля обертаються довкруги самих себе і довкруги сонця. Всі ті сім куль, а включаючи її нашу землю, то вісім, називаємо планетами, себто "мандрівниками", бо мандрують вони в просторах. Дві з тих планет є більше зближені до сонця, а пять з них віддалені дуже далеко. Назви цих планет по порядку їх віддалення від сонця слідуючі: Меркур, Венера, Земля, Марс, Юпітер, Сатурн, Уран і Нептун. Лише чотири з цих планет — Венеру, Марс, Юпітер і Сатурн ми можемо бачити голим оком, що світять немов зорі. Найясніща з них є Венера.

Наша земля вкрита ціпкою, на багато миль в глибину корою, під якою є ще плинна, гаряча а то й ґазова маса, що дуже поволи остигає і ціпеніє. Земля окружена воздухом (атмосферою), який взноситься понад поверхню землі до яких триста миль в гору і чим далі від землі, тим воздух рідший.

Треба знати, що наша земля, хоч яка велика, є дуже маленька в порівнанню до инших планет. Придивіться на нашому образку ч. 1, то побачите, що земля є малою точкою (білою) в порівнанню до планет: Юпітера, Сатурна або Нептуна, не згадуючи вже про це, що сонце перебільшує величиною всіх.

Сонце 1¼ міліона разів більше від нашої землі і віддалене від нас на 93 міліони миль. Але зоря Канопус є 1½ міліона разів більша, від сонця.

Щоби просто уявити собі цілий всесвіт, треба представити собі таку картину: Є безкраї простори, а в тих просторах вісім планет — куль, великанських розмірів. Всі ті кулі мандрують в просторах і крутяться довкола себе та довкола сонця. Одна з тих куль є наша земля, инші кулі ми бачимо, що гейби зорі світять в ночі. Деякі планети не обертаються довкола сонця, а мають ще свої місяці, що обертаються довкола них і разом з ними мандрують навкруги сонця.

Наша земля має один місяць, який є кулею

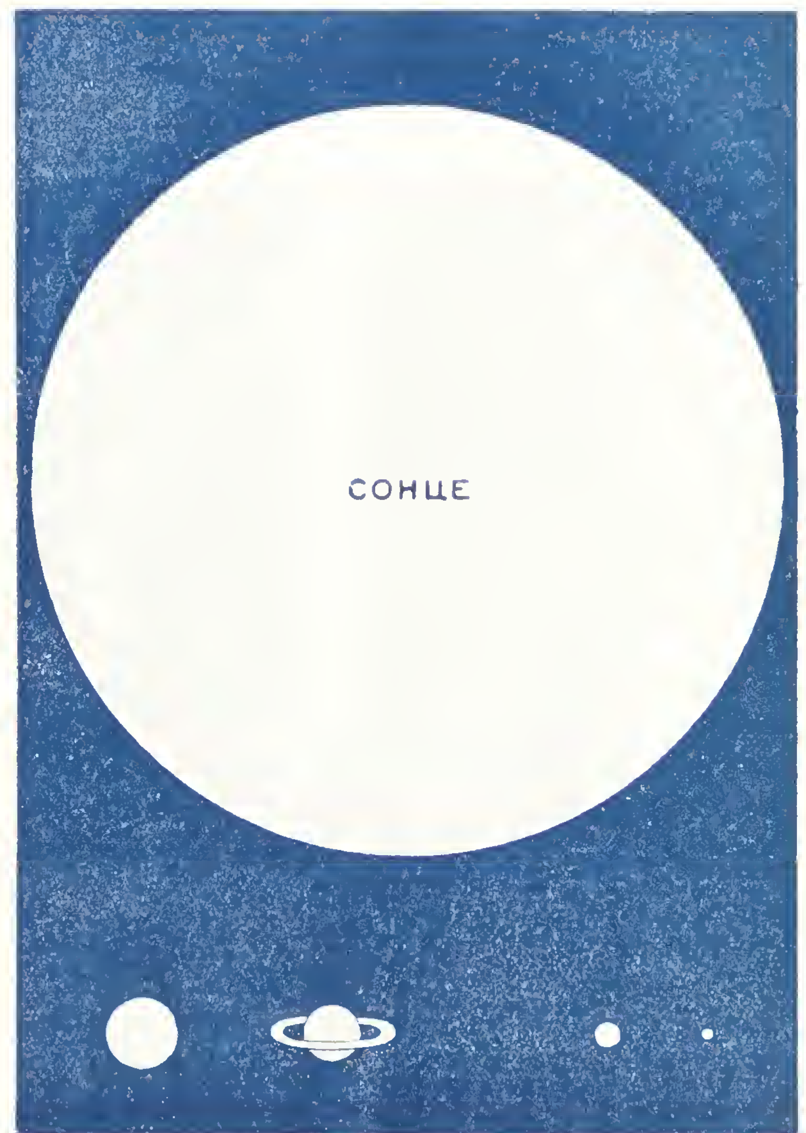

Рисунок ч. 1. Порівнання величини сонця і планет. Як бачите, наша земля є малесенькою точкою в порівнанню з сонцем, а навіть з иншими планетами.

майже 50 разів меншою від неї і віддалений від нас 240 тисяч миль. Обертається він довкола землі в 27 днях, 7 годинах, 43 мінутах і 11 секундах. Планета Марс має два місяці, Юпітер чотири, Сатурн вісім, Уран найменше чотири і Нептун має кілька місяців, хоч дотепер знаний є лише один.

Сонце має величезну силу притягання і воно притягає до себе планети, які крутяться на відповідній віддалі довкола нього. Кожна планета, кожний місяць і кожне инше тіло у всесвіті мають також силу притягання одні одних, хоч сила притягання всіх разом планет є незначною в порівнанню з силою притягання сонця.

Сонце освітлює і огріває всі світи, бо кожна планета, це цілком окремий світ. Ні планети, ні їх місяці не мають свого світла, а світять вони лише тому, що на них відбивається світло сонця. А ось коли місяць найдеться в такому положенню, що між ним а сонцем буде земля,що в своїй мандрівці дійде в таке місце і заступить місяцеві світло сонця, тоді місяць не світить і ми кажемо, що це затміння місяця. Місяць в цім випадку заходить в тінь землі.

Рисунок ч. 2. Місяць зайшов в тінь землі. В долині земля, на ліво в горі місяць.

Ось ви придивіться добре на наш образок ч. 2. На право маєте у всесвітніх просторах нашу землю, на ліво в горі — місяць. Правий бік землі освічений сонцем, лівий темний. І тінь землі заслонює місяцеві сонячне світло. Це дуже просте і ясне.

Ну, а тепер товаришко і товаришу слухайте ще про одну цікаву річ. Як ми вже вище згадували, є у всесвітньому просторі одна з вісьмох планет, що зветься Марсом. Ви не думайте, це дуже цікава планета і вчені люде вже довгі роки ломлять собі над нею голову.

По довгих дослідах вчені твердять, що планета Марс є багато старша від нашої землі. Люди , які повинні жити на Марсі по обрахункам є так далеко розвинені умово, що ми, мешканці землі, дійдемо до такого розуму в 10,000.000 році (в 10 міліоновому році, а тепер тільки 1924-тий рік!!) Хоч з другого боку деякі твердять, що на Марсі є такий рідкий воздух, що дуже трудно, аби на ньому могло щось жити.

Планета Марс віддалена від нашої землі на 284 міліон. миль, але кожних 2.000 літ вона зближається в своїй мандрівці до землі. І власне цего року 17. серпня, Марс зближиться до нашого світа. Але не думайте, що зближиться він дуже близько. Ні! Буде він віддалений від землі на 35 міліонів 397 тисяч миль, але як зважити, що теперішня віддаль Марса від землі пять разів більша, то віддаль 17. серпня (авґуста) 1924 року видається досить мала. (Приглянься на образку ч. 3, як виглядає планета Марс.)

А знаєте, є ще одно цікаве. Від якогось часу радіотелеграфічні апарати (бездротний телеґраф) одержують таємничі знаки, яких ніхто не розуміє. По розсліджуванню показалося,що ніяка радіостація на нашій землі таких знаків не висилала, отже вони були надані невідомо де. Догадуються, що ці незрозумілі-таємничі знаки висилають мабуть мешканці далекої планети Марса і хотять порозумітися з нашою землею.

Анґлійські вчені рішили в день 17. серпня 1924, як буде цікава планета найблище землі, вислати на Марс телеґраму, щоби порозумітися з Марсіянами. Вони надіються, що Марсіяне дадуть відповідь. Яким-же способом вишлють цю телеґраму? А ось як:

Рисунок ч. 3. Так виглядає планета Марс, що зближається до нашої землі. (Фотоґрафія з природи.)

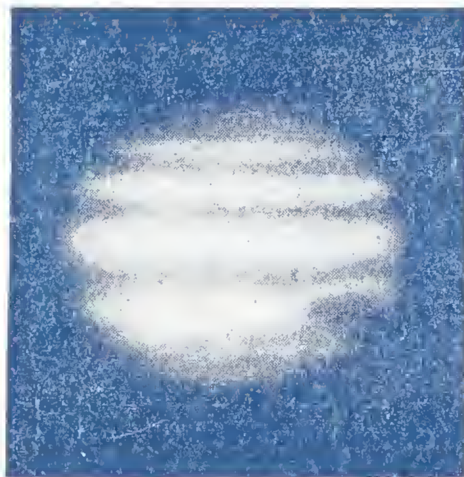

Рисунок ч. 4. Так виглядає планета Юпітер. Темні пасма є мабуть хмарами. (Фотоґрафія з природи.)

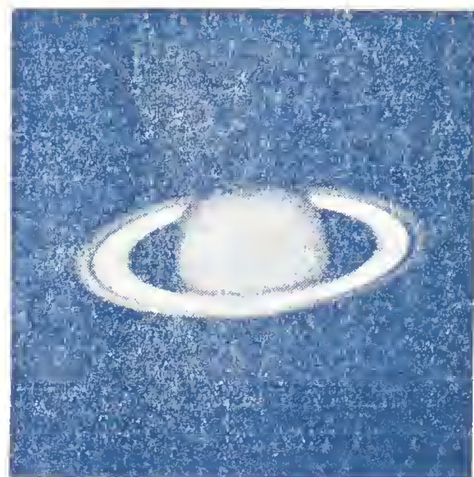

Рисунок ч. 5. Так виглядає планета Сатурн, з широким плоским кільцем. (Фотоґрафія з природи.)

На високій ґорі в Альпах, що зветься Юнґфрав, збудують великанські машини, які можуть кидати в простори страшної сили світляні проміння. Ті проміння матимуть силу світла двох квінтіліонів свічок. Це страшна сила! І ось в день 17. серпня 1924 — з цеї гори почнуть пускати світляні проміння, ніби давати ріжні знаки і деякі надіються, що Марсіяне почнуть відповідати. Багато людей не вірить в цю телеґраму, бо кажуть, що відповіди з Марса не буде, але помимо цього всі чекають на день 17. серпня. Що-ж, підождемо й ми, бо як не як, а справа ця дуже цікава і беруться до неї люди розумні. Та для нас добре, що знаємо про це і тепер можемо терпеливо ждати на висліди. Та що-ж? Підождемо, правда? Може справді вдасться вченим порозумітися з Марсіянами, а пізніще ще й еміґрація відкриється з землі туди. Ну а наш сірий брат робітник скрізь шукає долі, чому-ж не попробувати її на далекому Марсі?

Але це ще скоро так мріяти. Поживемо — побачимо.

В ДЕРЖАВІ ЖІНОК.

Остров — це шматок землі облитий з усіх боків водою. Бувають острови великі й малі. Серед моря і серед рік. І ось на одному острові, що зветься Тібурон і находиться на північно-західнім побережу Злучених Держав Америки, в каліфорнійському заливі — живе індіянське племя, яке зветься Серо. Цілий остров замешкує тільки це племя і влада на ньому чисто жіноча. Не думайте, що це байка! Ні. Кому цікаво і хто має гроші, може коли захоче поїхати туди і приглянутися.

Жінки в Тібурон панують в домі, кермують політичним життям і цілком виключили з політичного життя мущину — понижаючи його до ролі невольника — раба.

Устрій острова Тібурон з своєю краєвою владою є невідомий ніякому иншому народові ані державі. В ньому жіноча влада основана на "праві матері".

Звичайно, на острові родяться так дівчата, як й хлопці. Але вже з наймолодших літ хлопець починає життя раба.

Як мущина — юнак того племени хоче женитися, мусить обовязково відбути цілий рік невільничої служби своїй будучій жінці, доки вона згодиться вийти за нього заміж. Такий парубок за час однорічної проби обовязаний не тільки носити воду і рубати дрова, але мусить також доказати свої здібности, як зручний домашній ремісник.

Довкола острова Тібурон, в глибоких водах, є дуже багато великих риб, що звуться "людожерами", бо нападають на людий і їдять їх. Але мясо цих риб є найбільш улюбленою їдою мешканців Тібурону. Тому то й слуга-мущина, що хоче женитися, мусить кожного дня пірнати в воду і ловити молоденьких "людожерів" для кухні своєї будучої тещі і цілої її родини.

Окрім цеї небезпечної пробної роботи, нещасний парубяга обовязаний доказати свою зручність в полюванню на диких птахів і звірів.

На протязі цілого часу парубок мусить держатися далеко від своєї коханої і на це звертають пильну увагу. Обіди й вечері їсть він окремо, а не біля родинного стола своєї будучої жінки і тещі.

Як свій однорічний час проби відбуде "добре" і як всі женщини в родині подобали собі його, тоді тільки одержує він від своєї нареченої слово і без ніяких церемоній жениться. Але за це — цілий рік сердега бездоганно, послушно і вірно служив по рабськи...

Як молода дівчина цього племени доросте до літ, в яких треба виходити її заміж, то по споконвічному звичаю малює собі обличчя на біло. Робиться це для реклями, себто публично оголошується, що дівчина шукає собі чоловіка-раба.

Цікавий звичай, правда? Але ми не завидуймо йому, бо хоч між сьогоднішними мущинами часами находяться такі, що легко женяться і легко "розженюються", покидаючи жінку з дітьми в горю і біді — то свідомість й освіта серед робітничої кляси доведе всіх до зрозуміння, що так женщина, як й мущина є рівноправними й вільними людьми. А коли люди стануть людьми, тоді пропаде всяке рабство, брутальність і незгода.

ЗДОРОВЛЯ ЖЕНЩИНИ І МУЩИНИ.

Внучуючи статистичні ріжниці руху людства і справи з обсягу здоровля, находимо в них деякі цікаві відомости, що висвітлюють нам сучасні умовини женщини і мущини. Хоч родиться менше-більше таке саме число хлопців і дівчат, однак до повних літ доживає більше женщин. А тому, що мущин більше вмирає, вони частіще хорують на недуги острі, за це женщини хорують на недуги хронічні (постійні).

Нервові недуги, як істерія і неврастенія бувають звичайно в жінок - багачок, а серед працюючої кляси звичайно хорують на нерви мущини. Причина цих недуг — горілка, алькоголь.

Ідіотів (варіятів) є два рази більше мущин, як женщин.

Глухонімих теж більше мущин.

Вчений Ломброса, великий ворог жіноцтва, доказує, що ріжних злочинств серед жінок багато менше, як серед мущин. Жінка поповнює злочин під впливом надзвичайних випадків і умовин, а вроджений нахил до злочину серед жіноцтва є рідкістю.

Женщина старіється в порівнанню повільніще і жиє довше. На 10 столітних осіб у Франції, припадає 7 жінок. Подібну статистику подають Злучені Держави і Анґлія, де майже два рази більше столітних жінок, як мущин.

Самоубійств і умово хорих, багато більше серед мущин. Женщини зносять великі операції і уплив крови далеко лекше, а рани їх гояться швидче. Орґанізм женщини є більше відпорний, як мущини.

Чим-же пояснити ці прикмети женщини при її слабо розвинених мязах (мускулах)? Тільки вищою моральністю жінки і її здержаністю.

Алькоголізм і розпустне чи неуважне життя мущини веде його до загибелі, упадку і звироднення і не тільки його самого — але дорогою наслідства передає він ті недуги свойому поколінню, яке з тої причини стає все слабше, звироднілє.

Саме тепер, в цей час, як після світової війни головно мущини (а менше женщини) попали в божевільний чад розпусти, як життя стало наче гноївкою і люде забуваються, не памятають про себе — справа ця прибирає дуже велику небезпеку для дальших поколінь.

Правда, велику ролю в цьому нещастю відіграють тяжкі матеріяльні умовини, що роблять людей байдужими до всего. Алькоголізм і страшна розпуста захватила широкі круги людства. Необхідний ратунок з цего і в цьому в першій мірі може бути помічна женщина. Бо женщина взагалі ще так дуже низько не впала. Женщина повинна вжити всіх способів, щоби піднести мущину з того болота, бо це-ж одинока запорука, що діти і діти дітей не будуть звироднілими каліками. Родинне життя чистої женщини з чистим мущиною створить чистоту.

Др. Я. Будзінська.

ТОМАС ЕДІСОН.

(В вісімдесятьліття його уродин.)

Життя та творчість Томаса Едісона є для українського робітництва дуже поучаючим, як робітник, що своєю важкою працею мусить заробляти на своє життя, при певній здібности та охоті може стати великим вченим, великим добродієм цілого людства, наколи в вільні хвилини свойого життя буде старатися нагромадити знання, робити спостереження і потім своїм розумом все те переробляти і творити нові ідеї. До цього треба тільки живої думки, яка би не застрягла в старих поглядах та привичках, але стреміла все вперед, шукала нових шляхів, нових ідей і не задоволялася тільки набутим. До людий з такою вільною та живою думкою належав Едісон.

Хтож з вас українські робітниці і робітники не знає, що таке телефон, який сотнями миль переносить людську розмову? Хто з вас не знає, що таке фоноґраф, який може записувати та віддавати назад всякі звуки та тони і відграє таку велику ролю в товариському та науковому життю? Хто з вас не знає, що таке електрична лямпка, яка тепер навіть найбіднішому за дешеву ціну освітлює його підземельне помешкання та вносить розраду? Кожний з вас тепер знає про все це. Але чи багато з вас знає, що винахідником цего всего був Едісон, який довгий час свойого життя був хлопцем, що продавав ґазети по залізничих стаціях, був телеґрафістом, що працював ніч та день, щоб заробити на життя. Його життя повне неустаючої енерґії, повне наукових винаходів, повне духовної продуктивної праці, може бути повчаючим прикладом для кожного, хто думає, що тільки тої може бути вченою, розумною, духово освіченою людиною, хто уродився під щасливою зорею багатої людини, хто покінчив університети та инші школи. Більшість вчених виховувалися та вчились у вищих школах, перебували в крузі освічених людий, та своє життя одиноко присвячували науці.

Не так було з Едісоном. Він робив наукові досвіди, коли ще читати не знав, а його виховання в школі обмежалось на народню школу. Коли він мав шість літ, бачив як гуска сиділа на яйцях і вигрівала молодих; потім він зник і по якімсь часі знайшли його в шопі, як він будував гніздо, щоб висиджувати яйця. Ще один факт з того майже самого часу вказує на його велику наукову цікавість. Він казав одному хлопцеви з'їсти порошок Зайдлітца, який витворює ґаз, думаючи, що коли такий ґаз витвориться в жолудкові, то хлопець полетить в повітря. Він замолоду старався якнайбільше читати і при тім боровся з жорстокою дійсністю. Він продавав ґазети на залізницях і в потягах, а зароблені гроші з'уживав на закупно книжок, ґазет та апаратів, з яких міг би щось навчитися. Він читав дуже багато і прочитане старався перевірити на досвіді. Його перша лябораторія (наукова робітня) знаходилася в пивниці, на що його мати з дуже великим трудом згодилася. Друга лябораторія була в ваґоні потягу, в якому він продавав ґазети. Тут трапилась раз йому неприємна пригода.

Він розсипав раз фосфор, коли потяг дуже шарпав, і через це підпалив потяг; зате його викинули з потягу враз з всіми його апаратами, при чому машиніст так сильно вдарив його в ухо, що ушкодив його слух на довший час. Вже в тім часі він почав цікавитися електрикою. Він був добре ознайомлений з телеґрафом, та купувати батерії, було для нього за дорого, тож він старався збудувати телеґрафічний систем при помочи тертя, до чого вживав кота, але це часами невдавалося, бо кіт ставив опір. Потім став він телеґрафістом і їздив з одної місцевости до другої, при чім працював ніч та день. Його цілею було заробити гроші, щоби могти дальше робити досвіди. Перший його більший винахід на полі телеґрафу приніс йому 40 тисяч долярів, які він з'ужив для дальших винаходів, як фоноґрафу, телефону і електричної лямпки. Вже за час своїх студій над лямпкою, він займався питанням побудовання електричної залізниці, якаб перевозила людий та тягарі. Також на той час припадають його досвіди, як би то відділити менше вартісну руду

від більше вартісної при помочи магнету, що йому вкінці й вдалось зробити. Також вдалось йому винайти спосіб розбивання великих скель, що мали в собі корисні мінерали. Всі люди з подивом дивились тоді на ці величезні винаходи, що дозволяли використовувати природу в легкий спосіб для людських цілей. Це було можливе тільки для того, хто використовував для цілей промислу все знання, яке він за довгий час назбирав чи то з книжок, чи то з своїх спостережень. А цим чоловіком був Едісон. Завдяки його винаходам повстали цілі галузі промислу, де сотки тисяч робітників знайшли заробіток на життя, хоч капітал в сучасному устрою зробив з тих робітників рабів, але це питання иншого характеру і про нього треба говорити окремо. Винаходи Едісона спричинилися також до полекші в співжиттю людий та боротьби з природою.

Від 1880 року до 1898 оголосив Едісон не менше ні більше, як 375 патентів. Не тільки практичне значіння мали його винаходи, але й теоретичне. Його електротехнічні досвіди та винахід акумулятора, дали товчок до винаходу дальших хемічних сполук, вигідних для цих цілей. Його винахід фонографу, при помочі якого можна на пластинках (кружках) записувати мову, кожного рода музику, та шелести і ці "записки" на будуче переховувати належить до найбільших чуд науки останніх десятиліть. Ніяка людина не дорівнала йому що до зручности та хисту примінювати науку до техніки. І його наукової роботи багато залишиться невідомим, бо він не все писав, що винайшов. Він в першу чергу цікавився винаходами, а наукою о стільки о скільки вона була потрібна для цих досвідів. Через ціле життя невтомно працював Едісон даючи цілому світові нові думки, нові винаходи, нові галузи промислу. І цю його працьовитість, це стремління до самоосвіти, стремління до живих ідей, повинно наслідувати українське робітництво в своїому тяжкому еміґраційному життю. Чим більше в нас людий буде наслідувати Едісона в цьому напрямі, тим скорше виборемо собі кращу будуччину, тим скорше нужда та темнота зникне з наших рядів, а запанує тоді в цілому світі не людина — паразит, а вільна людина — працьовник. Бо час недалекий, як здобутки науки підуть дійсно на услуги цілому людству, а не виключно на користь купки міліонерів-капіталістів, які за дорогу ціну робітничого поту й крови користають з великих та необхідних винаходів.

Др. Микола Сисак.

МОЛОДІ МУЧЕНИКИ.

(Уривок.)

Сотками, тисячами я бачу їх...

У них змарнілі, бліді обличчя і очі з якимсь хоробливим блиском, і уста тремтячі, спалені гарячкою...

Не старі вони ще, ні...

Та тяжка праця, недоспані ночі, голодне й холодне життя витиснули печать свою на молоді лиця їх...

Марія Колцуняк.

ПРО ПРАВДУ ТА БРЕХНЮ.

Якщо хочеш переконатися, як далеко може унести лють чоловіка - скажи йому правду.

Слово правди падає тихо, лежить довго, сходить поволи, але певно.

Слово брехні летить скоро, наробить шуму, але вкоротці зникає.

Брехня це фальшива монета, яку найлекше пускається в обіг.

СПИТАЙТЕ СЕБЕ!

Коли переглядаєш і читаєш це число, то ти товаришко постав таке питання свойому чоловікові:

— Чи ти вирівнав передплату за "Українські Робітничі Вісти"?

А ти товаришу відповідай так:

— А ти вирівнала передплату за "Робітницю" і чи жертвувала на пресовий фонд?

І тоді не сваріться, а мирним способом сповніть свій пролетарський обовязок — не будьте довжниками робітничих видавництв.

Тяжкі дні робітництва, але хіба-ж лекші вони для робітничої преси? Нема ріжниці, бо наша преса — це робітництво. Ціле життя боремося з бідою, борімся й тут спільно. Всі на поміч своїй пресі!!

Курс українськоі граматики

(На основі праць доктора Василя Сімовича.)

ЛЕКЦІЯ ТРЕТА.

4. Наука про склади, звуки і наголос.

Кожне речення складається зі слів, а слова складаються зі *складів*.

Скільки разів у якому слові зокрема складаємо уста й порушуємо чи то язиком, чи зубами, стільки творимо складів. Через це бувають слова односкладові (для приміру: *раз)*, двоскладові *(ма-ти)*, трискладові *(лю-ди-на)*, чотироскладові *(го-во-ри-ти)*, і багатоскладові *(від-у-чу-ва-ти-ся)*.

Памятайте-ж що таке склад! Кожне слово складається зі складів. *(Ро-біт-ник* — це слово з трох складів, *книж-ка* — слово з двох складів, *дім* — з одного складу і т. д.) Склад пізнаємо по тому, скільки разів видаємо голос.

Значить, кожне речення складається зі слів, слова зі складів, але кожне слово і склад складаються із звуків. В кожному складі буває по одному, два, три й більше звуків.

Примір: Слово *Василь* — має шість звуків. Ось вони: *В,а,с,и,л,ь.* В слові *ти* — є два звуки — *т,и. Василь читає ґазету* — це речення, а слова в ньому такі: *Василь, читає, ґазету.* Слова ці творять такі склади: *Ва-силь, чи-та-є, ґа-зе-ту.* Звуки в цьому такі: *В,а, с,и,л,ь,ч,и,т,а,є,ґ,а,з,е,т,у.*

Звуки означуємо в письмі буквами, а всі букви разом називаємо азбукою.

Звуки чуємо і вимовляємо, букви бачимо і читаємо.

Звуки витворюються при помочі мовних приладів. Ось вони, мовні прилади: рот, ніс, гортанка, голосниці, піднебіння тверде (переднє) та мягке (заднє), язик, зуби й губи.

Всі звуки ділимо на голосівки й шелестівки.

Голосівками звемо ті звуки, які вимовляємо легко, при звичайнім, природнім отворенню уст, повним голосом. Голосівки є слідуючі: *а, е, и, і, о, у.* Без цих голосівок не може бути в українській мові ніякого складу.

Шелестівками звемо ті звуки, які вимовляємо при помочі мовних приладів (губ, язика, зубів і т. д.) і чуємо неначе шелест. Ось примір: б, в, т, с, ш, щ, к, х, л, м...

Для голосівок і шелестівок придумано значки — *букви*, щоб означувати їх на письмі. В українській мові таких значків (букв) маємо 33, з яких 32 віддають приблизно всі звуки нашої мови, а один (*ь* або мягкий знак) має свою окрему службу. Ось вони:

Малі і великі букви:

А а, *Б* б, *В* в, *Г* г, *Ґ* ґ, *Д* д, *Е* е, *Є* є,
Читається: *а, бе, ве, ге, ґе, де, е, іе,*
Ж ж, *З* з, *И* и, *Й* й, *І* і, *Ї* ї *К* к, *Л* л,
Читається: *же, зе, и, ий, і, ії, ка, ел.*
М м, *Н* н, *О* о, *П* п, *Р* р, *С* с, *Т* т, *У* у,
Читається: *ем, ен, о, пе, ер, ес, те, у.*
Ф ф, *Х* х, *Ц* ц, *Ч* ч, *Ш* ш, *Щ* щ, *Ю* ю,
Читається: *еф, хе, це, че, ше, ще, іу,*
Я я, *Ь* ь.
Читається: *іа, мягкий знак.*

Не всі склади в якомусь слові вимовляємо з однаковою силою голосу. В слові *мати* на склад *ма* — кладемо більше голосу, ніж на склад — *ти*, значить перший склад ми наголошуємо, отже склад *ма* — наголошений, склад — *ти* ненаголошений — *безнаголосний*.

Значить, кожне слово має свій *наголос* — а наголос є тоді, коли ми на якусь частину слова кладемо більшу силу голосу, говоримо з притиском. Слово саме про себе немає значіння, а набирає його аж тоді, як ми дамо при виголошенню його потрібний наголос. На письмі ми наголосу не зазначуємо. Ось примір: дор*о*га — це та дорога, якою ми йдемо, а дорог*а* — це мама або дитина дорога. Значить в першому слові паде наголос на другий склад а в дру-

гому слові на останній і одно й то саме слово має два значіння. Теж саме: м у к *а* (пшенична або житна) і м *у* к а (як ми *му*чимося чимсь).

В українській мові наголос все *рухомий*, себто, може падати на якийнебудь склад у слові, бо є мови, в яких наголос постійний. В польській мові він все паде на передостанній склад, в чеській на перший склад слова.

Склади рахуємо звичайно не зпочатку слова, а від кінця. Примір: р*о*-біт-ни-ки — наголос впав тут на четвертий склад, ж*а*й-во-рон-ко-ви — наголос на пятому складі.

(Продовження в слідуючому числі.)

ВСЯЧИНА

ЧОМУ СВЯТКУЄ РОБІТНИЦТВО ПЕРШИЙ МАЙ?

В сто літ після великої французької революції в 1889 році, себто тому 35 літ назад, в столиці Франції в місті Парижі французська буржуазія святкувала перемогу революції. Цілий панський Париж купався в золоті, в сяйві електричного світла, шалів від забав буржуазії.

Але рівночасно в цей самий день, пролетаріят Франції святкував соті роковини революції, яку опісля здавила буржуазія при допомозі німецького цісаря. В цей день відбувався памятний конґрес другого Інтернаціоналу. Представники робітництва усіх країв, зібрані в Парижі, випрацьовували плян дальшої боротьби і праці пролетаріяту.

Між иншим, цей конґрес став на становищі, що визволення робітництва необхідне і до нього треба прямувати всіми силами.

Конґрес видвигнув домагання 8-годинного дня праці і установив день 1. мая, як день міжнародної демонстрації робітництва в цілому світі за цим домаганням. Ця демонстрація 1. мая в цілому світі мала єднати всіх робітників до боротьби. Буржуазія ненавиділа і ненавидить свято 1. мая і де тільки може, там робить преріжні перепони. Але вже 35 літ рік річно сотні тисяч робітників в цілому світі святкують своє маєве свято і з кожним роком доказують зріст своєї сили.

КІЛЬКО Є ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ В ПОЛЬЩІ?

Усталення числа політичних вязнів в Польщі є досить важке, а то із за великої кількости вязниць, що розкинені як по великих містах так по глухих повітових місточках Польщі. В тюрмах повітових міст карається багато невідомих людей, що покутують там за свої політичні переконання. І тому числа, які ми тут введемо, будуть далеко неповні і не відповідатимуть може далеко гіршій дійсности. І так вже приблизне число самих вязнів підозрілих в комунізмі або засуджених за нього досягає одної тисячки. Після твердження в соймі одного білоруського посла з кінцем грудня минулого року було біля 1,600 білоруських політичних вязнів. А коли приймемо таке саме число і для українських політичних вязнів, яких безперечно буде багато більше — то вже тоді одержимо застрашаюче число — около 4,000 людей (в тому числі й жінок), що страждають по тюрмах тільки за свої політичні, суспільні, чи національні переконання.

ЛЮДИНА ПОВИННА ЖИТИ 200 ЛІТ.

Кожне створіння, жиє вісім разім стільки як росте.

Кінь росте чотири роки, а жиє вісім разів стільки т. зн. близько 30 літ. Пес росте два роки, а жиє 16 літ, курка росте один рік, жиє вісім до десять літ...

Тому людина, що росте до 25 року повинна би жити 200 літ, а жиє багато коротше — навіть половину цього віку не доживає.

Що за причина? — Статистика виказує, що новітні люди жиють чимраз коротше і їх пересічний вік, можна числити поміж 40—60 роком життя. Причиною того короткого віку, бувають обставини несприятливі людині, головно брак відпочинку, перепрацьовання і надірвання нервів.

Найдовше жиють мешканці полудня, і то ті, що все перебувають на свіжому воздусі і на сонці.

Приміром в Болгарії, на 1000 людей, припадає один столітний, в Німеччині один столітний аж на міліон людий. Чим більше культурний край, тим менче столітних. Бо там люди нервознійші і більше працюють в замкнених мурах фабрик і бюрах, а не на воздузі і не на сонці.

Румунія має столітних 1074, Сербія 573, Еспанія 410, Італія 198, Норвеґія 23, Франція 11, Швеція 10, Бельґія 5, Данія 2, Швайцарія ані одного.

Найбільше столітних в Болгарії. Їх більше, ніж всіх разом в цілім світі. Свій довгий вік, і кріпке здоровля, завдячують Болгари своїй рідній соняшній країні, де цвитуть роскішні рожі, де віють ласкаві вітри і де добре молоко.

Вони споживають багата квасного молока, яке подібне дещо до нашої гуцульської "жентиці". Це молоко називають Юґуртом і воно має бути дуже здорове і поживне.

Та, лікарі знавці кажуть, що треба в першій мірі, зважати на такі ради: Спати 8 годин. Спати тільки при від-

чиненім вікні. Ліжко не сміє бути при стіні. Рано перед сніданням ґімнастика і купіль (теплоти тіла).

Їсти мірно, не пити жадних трунків. Старатися бути що дня, як найбільше на сонці і або вправлятися, або робити якусь роботу. В кімнатах де живуть люди, не сміють перебувати домашні звірята. По обіді, найменше 20 хвилин полежати.

З ЖИТТЯ МУРАШОК.

Найкраще зорґанізовані на світі пчоли і мурашки і з їх орґанізації повинні вчитися люде. Про роботящих пчіл знає кожний, але менше людей знайомі з життям мурашок. А це життя незвичайно цікаве. Довгі літа вчені люде досліджують мурашок і викрили,, що вони мають незвичайно міцну оранізацію, окремі свої "держави", військо, провадять навіть війну.

Один з дослідників в східній Африці, що зветься Г. Перль, доглянув, як мурашки вертали з воєнного походу проти ворогів "термітів", таких-же мурашок, як вони, тільки в двоє більших. Кожна мурашка побідно несла в своїй "пащі" по одному або й два ворожих трупів. Побідна кольона йшла рядами по 10 до 20 боєвиків, а з переду і по боках йшли нічим не обтяжені охоронні стежі (патрулі). Передні мурашки все "чичіркали", як би видавали команду. Всі ступали в порядку і не здержувалися а також ніколи не мішалися підчас небезпеки. Коли Перль вхопив сталевими щипцями кілька мурашок, на їх місце зараз-же стали нові, а коли пустив їх від себе, то вони відійшли назад і прилучилися до задної кольони.

Про це цікаве життя мурашок ми ширше поговоримо в дальших числах "Робітниці".

ЦІКАВІ ОПЕРАЦІЇ.

Від довшого часу один селянин в Югославії (Сербії) жалувався на болі в животі, а коли живіт його почав пухнути, то лікарі рішили зробити операцію. І що-ж ви подумаєте! В середині того чоловіка найшли двоє маленьких — нерозвинених дітей. Не думайте, що це видумка, а слухайте далі.

В грудні 1923 року в Чернівцях на Буковині при операції одної молодої дівчини найдено теж малесенький зародок дитини, хоч дівчина не знала ще подружого життя. Що значать ці два випадки? Наука пояснює їх так: І той селянин з Югославії і дівчина з Черновець, повинні були вродитися близнятами. Але видко, що їх орґанізми ще в лоні матери були сильніщими й другі близнята увійшли в їх тіла. Опісля, як селянин виріс, ці зародки почали мучити його в жолудку і тільки після операції він позбувся їх. Те-ж саме і з дівчиною в Чернівцях. Справа ясна, хоч буває вона дуже а дуже рідка.

ДВАНАЙЦЯТИЛІТНЯ ДІВЧИНКА МАТІРЮ.

В столиці Словаччини Братиславі, породила недавно 12-літня дівчинка хлопця. Батько дитини, якого арештовано, має 58 літ і є вітчимом тої небувалої дівчинки-матері.

БЕЗДРОТНИЙ ТЕЛЕҐРАФ.

Часто чуємо про істування радіотелеґраму, себто телеґрафу без дроту. Що-ж воно за чудасія? Нам відомо про телеґраф, що передає знаки дротом. Таких дротів повно здовж залізничої дороги. А ось є ще й телеґраф бездротний. А виглядає він так, коли коротко говорити:

Стація бездротного телеґрафу збудована з високої жердки, яку при рівновазі держать прикріплені з ріжних боків дроти. (Придивіться на нашому образку.)

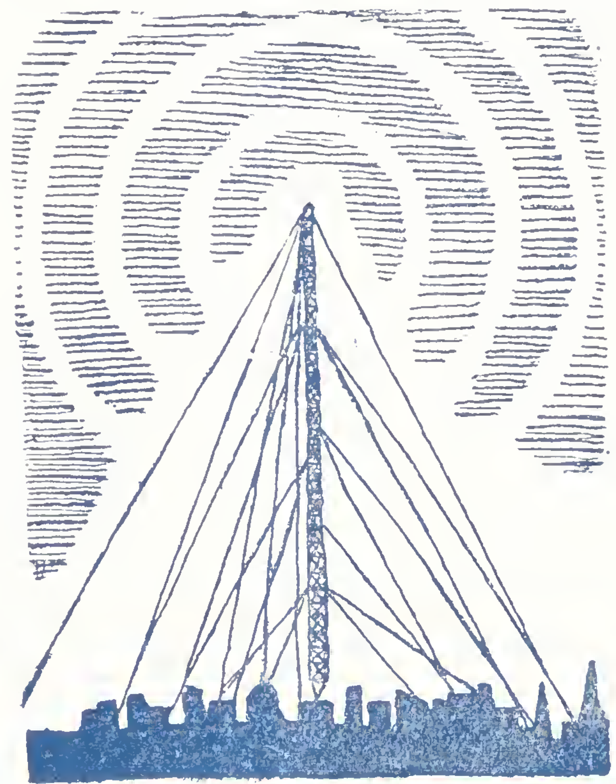

Телеґраму надається в той спосіб, що електричні хвилі росходяться з жердки і дротів на всі сторони світа в повітрю. Ці хвилі зазначені у нас на образку, як білі кола.

В кожній державі світа, а навіть в кожному більшому місті є збудована така радіостація. І стації ці ловлять ці хвилі на свої апарати та перечитують телеґрами і дають їх до преси.

Це дуже загальний опис бездротного телеґрафу і иншим разом ми подамо в нашому журналі ширший.

КОЛИ ЛЮДИНА УМИРАЄ.

Людина не може жити без воздуху довше, як 5 мінут. Вмирає вона, як цілком не спить 10 днів під ряд або не пє води, молока, юшки, або не їсть страви. Без їди вмирає людина не все однаково: є люди, що вмирають вже по кількох днях, инші можуть видержати й 10—12 днів.

ВИЛСОН І ЧИСЛО 13.

Багато забобонів між людьми. Та одним з найбільш поширених є, що число тринайцять завсіди приносить нещастя. Забобонні люди ніколи не зачнуть нічого в 13-ий день місяця, а є й такі, що в той день не рухаються навіть з хати, щоб часом боже борони, не впасти в яку не-

приємну пригоду. Вистарчить, щоб цифри числа ваґону давали на суму 13, щоби забобонний подорожний зібрав манатки та хутче перенісся до иншого воза.

Та ті, що прослідили життя бувшого американського президента Вилсона, кажуть, що для нього тринайцятка не була нещасливим числом, а навпаки. Його імя і назвиско — Woodrow Wilson — як теж імя і назвисько його жінки — Eleanor Wilson — і імена і назвиска його дочок, складаються всі із тринайцять букв.

Через тринайцять років був він членом учительського збору університету в Принстон, а потім через тринайцять років був ректором.

В 1912 році Вилсон побідив бувших президентів Тафта і Рузвельта, а цифри того року дають на суму число: 13. Виборча комісія, що рішила тоді про побіду Вилсона радила 13. січня 1913 року. 13-го вийшла замуж його друга дочка і це було 13-те з ряду подружжя заключене в Білім Домі (у Вашінґтоні), резиденції президентів.

В часі виборів на президента в 1916 році Вилсон був 13-тим з ряду на лісті кандидатів.

Дня 13. листопада 1918 року приїхав Вилсон до Франції (цим разом тринайцятка не принесла йому щастя).

Умираючи мав Вилсон 67 років, а цифри цього числа додані одна до другої, дають суму також, 13.

НАСЛІДКИ РЕЛІҐІЙНОГО ДУРМАНА.

До чого може довести реліґійний дурман, нехай послужить цей страшний доказ: В місті Тампа, фльоридського стейту в Злуч. Державах жила 48-літня жінка Лаура Вінчестер з своїм чоловіком і 16-літньою дочкою. Жінка була дуже набожна, а її чоловік лежав розбитий паралїжом. І набожна жінка рішила, що в її чоловіку сидить чорт-діявол, якого треба позбутися. Вона підмовила дочку, щоб убила рідного батька, що та й виконала. Тепер за це стали перед судом за звірське убійство.

РОЗУМНИЙ ЛИС.

Як лис має за багато блох на собі, тоді вживає він цікавого способу, щоби позбутися їх. Бере він в зуби галузку і повільно починає влазити в річку. Блохи утікають на сухше місце, а як лис цілком пірне в воду, тільки виставить ніс, тоді блохи перескакують на галузку, яку він держить в зубах. Розумний лис пускає тоді галузку з водою, а сам повертається чистий на беріг.

СНІГОВА МЕТЕЛИЦЯ І ГРОМИ.

Дня 16. квітня 1924 лютувала у Вінніпеґу снігова метелиця і рівночасно греміло. Домініяльна - дослідча стація, що стежить за змінами в природі, не вміла пояснити цього дивного явища. Вона записала його, як рідкий випадок. Завідуючий стацією сказав, що ніколи ще не чув грому підчас сніжної заверюхи. Годі на це дати пояснення і причини такого випадку.

Слід зазначити, що день перед тим, 15. квітня 1924 падав на переміну дощ і сніг і — блискало та греміло.

ПІКЕТЧИЦІ В ШІКАҐО ЗВІЛЬНЕНІ.

Недавно в Шікаґо вибух страйк кравчинь. Поліція арештувала була 11 пікетчиць, себто тих страйкерок, які вартували, аби фабрика не приймала страйколомок. За кілька днів арештованих пікетчиць суд увільнив і вони заразже заняли свої давні місця на вулицях Шікаґа.

ЦІНА НАРЕЧЕНОЇ.

Перед одним індійським мудрцем явився його ученик і радісно оповів, що найшов дівчину, яка подобається йому і з якою хоче оженитися.

— Вона гарна, як божий день! — закликав ученик.

Мудрець мовчки написав на папері нулю.

— Що більше? — спитав.

— Вона з дуже доброї родини.

Мудрець знов написав нулю.

— Вона багата...

І тепер мудрець поставив нову нулю.

— Вона широко освічена.

Четверта нуля.

— Вона всім серцем любить мене!

Тепер мудрець поставив одиницю з лівої сторони написаних нуль і сказав:

— Глянь мій сину! Тобі вдалося найти справжній скарб!

БРАТ І СЕСТРА ХОТІЛИ ПОЖЕНИТИСЯ.

В Бостоні, в Злуч. Державах, дівчина Джозефін Боклі приготовлялася одружитися з О'Брейді, але несподівано перед одружінням довідалася, що її наречений є рідним братом для неї і обоє вони родилися близнятами. Мати їх померла давно, а батько віддав був їх на виховання в два ріжні місця. Яких тільки див не буває на світі?

ДОЛИНА СМЕРТИ.

Ви певно знаєте, що таке вулькан. Вульканом звемо таку гору, з якої вибухає вогонь, роспалене каміння. Це той вогонь, що є далеко в глибинах нашої землі. Ось недавно ми чули про велике землетрясення в Японії, де вигинули сотні тисяч людей. І там є також багато таких вульканів.

Буває, що вулькан стане нешкідливим. Він перестає викидати з себе вогонь і робиться звичайною горою, з широчезним отвором, що зветься кратером.

На острові Яві є також такий вигаслий вулькан, а його кратер (отвір) творить широку долину, що зветься "долиною смерти". Кратер цей переповнений углевим квасом, себто таким ґазом, який виходить все з глибини кратеру. Цей ґаз є невидимий і віддихати в ньому не можна. Кожна жива істота, як тільки зайде в кратер, в тій хвилі душиться.

В долині тій земля часто покрита кістяками ріжних звірят і людей, що необережно зайшли в "долину смерти".

——:—:-:—:——

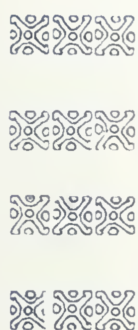

ВІСТИ ПРО ВСЕСВІТНІЙ РУХ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ

КАНАДА.

Українські робітниці в Канаді в останньому році почали чимраз краще скріплювати свою молоду орґанізацію. Коли не рахувати Радянської України то рух укр. робітниць в Канаді стоїть найкраще під кожним зглядом, з усіх українських-нерадянських земель.

Міжнародний день 8. марта відсвяткували українські робітниці скрізь, по широкій Канаді. Варта було-би, як-би свідоміщі робітниці звернули свою увагу на рідних сестер-бідних фармерок, та почали й їх орґанізувати. Правда, дуже повільно а може навіть спершу допомагаючи їм матеріяльно в орґанізації. Значіння видавання журналу "Робітниця", українські робітниці зрозуміли як слід і саме ведеться широка кампанія за новими передплатницями і за матеріяльним забепеченням журналу.

ЗАХІДНА УКРАЇНА.

Західна Україна — (себто ті українські землі, які находяться під пятою польських і румунських панів), переживає тяжкі дні знущань. Робітничі орґанізації понищені, видніщі члени виарештувані. Але робітничий рух не здавлений. Він далі розвивається таємно. Орґанізації міських робітниць істнують майже в кожному місті, хоч звичайно разом з мужеськими.

Незвичайно радісне явище це, що так в Галичині, як і на Волині, українські селянки почали масово вступати в клясові орґанізації і брати живу участь в них.

Ще в тящих умовинах живе робітництво й бідне селянство під постолом румунських бояр. Рух робітниць там слабший.

Тяжке життя під Польщею виганяє наше бідне жіноцтво в світ за очі. По краю крутяться ріжні аґенти, які вербують українських дівчат головно на заробітки до Франції. Як опісля показалося, багато тих дівчат попало насильно в французські доми роспусти, де коротають свої тяжкі дні. Инших завезли на фільварки в Франції і по контракті їм належалося 150 франків в місяць, але на місци їм знижили цю платню на 40 франків місячно та ще й примушують проти їх волі, до ріжних робіт. Більшість з нещасних наших сестер попадає в проститутки, щоб вижити з дня на день в далекій та чужій стороні.

Бармашиха

дуже діяльна провідниця бідних селянок на Радянській Україні. Була комуністкою. В 1922 році вбили її по звірськи петлюрівські бандити. Рідне село Бармашихи Засілля переіменоване в честь славної провідниці селянок на Бармашево, а селяни того села ухвалили зняти з двох церков по одному дзвонові і вилили з них памятник убитій Бармашисі.

СПІЛКА РАДЯНСЬКИХ СОЦІЯЛІСТИЧНИХ РЕСПУБЛИК.

День міжнародного свят 8. марта, був днем масового вступу жінок-робітниць та селянок в комуністичну партію. До цього дня було в комуністичній партії 40 тисяч жінок, а 8. марта число це значно збільшилося.

В радянських університетах вчить-багато жінок. На 100 студентів припадає 45 жінок, переважно робітниць і бідних селянок.

В 1918 році на 100 лікарів, припадало в Радянських Републиках 10 жінок, а в 1923 році це число збільшилося до 30.

В склад Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету, що є найвищим державним орґаном Радянської України — входить 9 робітниць і селянок.

На Сході Радянського Союза живуть ще деякі менші народи з своїми старими звичками. (Турки, Кірґізи, Перси, Монґоли.) До цього часу в них жінка була рабинею, виходила заміж з примусу і не сміла часто показатися на вулицю з відкритим обличчям а вже ніде не брала ніякої участи. Чоловіки мали по 5 або й 10 жінок. День 8. марта 1924 пройшов в тих краях під кличем розкріпощення жінок, скасування многоженства, і

ріжних примусових шлюбів. До цього часу в цих краях є шість тисяч організованих жінок в юніях. З них 954 жінки займають відповідальні посади в радянських інституціях а 104 є членкинями Виконавчих Комітетів.

В 1921 році на всіх землях Радянських Републик було вибрано до рад (совітів) в 14 ґуберніях 300 селянок, а в 1923 році це число зросло до сім тисяч двістадвайцять селянок. За 1923 рік на зборах селянок вибрано було в 47 ґуберніях делеґатками на ріжні з'їзди 22 тисячі сімсот трийцятьчотири жінки. Це ясно вказує, що клясова свідомість навіть серед селянок росте з небувалою швидкістю.

ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА.

Чехословацька орґанізація робітниць одна з міцніщих в Европі. Вона має декілька власних ґазет і бере живу участь в робітничому русі. Недавно чеські робітниці відсвяткували міжнародній день робітниць, при чому лунали такі кличі:

"Хай живе одноцілий фронт працюючих мас! Геть з розбійничими війнами! Рівна платня за рівну працю! Цілковите урівноправнення жінок! Хай живе найшвидче визнання Союза Радянських Соціялістичних Републик! Домагаємося опіки материнства і дітей-немовлят!"

НІМЕЧЧИНА.

Хоч Німеччина є републикою, але в уряді сидять пани і придавлюють кожний прояв робітничого руху.

В часі війни німецькі робітниці тяжко бідували, бо на їх плечах спочивали всі тягарі. Німецька революція в 1918 році, хоч "білорукавична", принесла жінкам цілковиту рівність в політичних справах. З того часу почали вибирати до парляменту на послів й жінок. Жіноцтво в Німеччині масово працює по фабриках, а також бере живу участь у всіх виступах пролетаріяту.

В юнійному русі робітниці також доказували свою силу і в деяких місцях вибороли собі більшу платню, а часто демонстрували і домагалися збільшення платні для своїх чоловіків.

В Німеччині велика нужда і страшне безробіття, на чому тяжко терпить робітництво. Перед в боротьбі з безробіттям і дорожнечею ведуть робітниці.

Посли-робітниці з комуністичної партії домагалися в парляменті цілого ряду нових ухвал на користь робітниць. Між иншими посол Марта Арендзе домагалася ухвалення закону в справі орґанізації інституцій помочі для вагітних жінок і опіки над немовлятами. Инші робітниці домагалися реквізиції (примусового забирання) молока з крамниць для малих дітей і для матерей, які кормлять немовлять.

Недавно німецький уряд оголосив арешт на відому-стару провідницю робітниць Кляру Цеткін, хоч вона в цей час находиться в Радянських Републиках. Взагалі, уряд бореться проти робітників, але ця боротьба тільки допомагає робітництву з'єднувати в свої ряди нових членів та членкинь.

День 8. марта 1924 німецькі робітниці відсвяткували по цілій републиці.

ФРАНЦІЯ.

Центральний Комітет французької комуністичної партії уладжував по цілій Франції мітінґи жінок-робітниць так членкинь комуністичної, як й соціялістичної та унітарної партій з метою поліпшення умов жіночої праці й орґанізації боротьби з дорожнечою. Також на мітінґах протестували робітниці проти використовування дитячої праці, проти мілітаризму (військовости), за визнання материнства за справу громадського значіння, за політичну рівноправність жінок і за обєднання жінок-пролетарок проти буржуазних орґанізацій.

БОЛГАРІЯ.

В Болгарії тепер уряд (правительство) чорносотенне, вороже робітникам і почало переслідувати робітничий рух. Хоч болгарська держава мала, переважно селянська, всежтаки орґанізація робітниць і селянок числить поверх 15 тисяч членкинь. Свято 8. марта 1924 довелося болгарським товаришкам святкувати таємно і були випадки, що поліція поарештувала деякі відділи орґанізації робітниць.

ПО ЦІЛОМУ СВІТІ.

Робітнича преса донесла телеґрамами про святкування робітницями міжнародного дня 8. марта в 1924 році в ріжних країнах світа. Не було ані одної держави в Европі, де не святкували-б робітниці свойого свята. До цього часу знаємо, що такі свята відбулися в: Австрії, Швайцарії, Голяндії, Норвеґії, Анґлії, Франції, Данії, Італії, Югославії, Греції, Німеччині, Фінляндії, Чехословаччині, Литві, Естонії, Латвії — також в Америці (Канаді і Злуч. Державах), в Азії, Африці та Австралії.

Таємно святкували цей день робітниці Румунії, Польщі і Болгарії.

І це доказ, як зростають клясові орґанізації робітниць та бідних селянок в цілому світі!

ГАЛИЦЬКА НЕВОЛЯ.

Едмонтон, Алта.

В Галичині шляхта силою владує,
Під нею наш нарід тяженько бідує.
Школи й товариства всі позамикала,
Проклята шляхто, коби ти пропала!
Пани дали право там панам сидіти,
Українські сини плачуть й українські діти.
В українських школах по польськи навчають,
Скрізь на нашій рідній землі по польськи співають.
В Галичині рівні поля але є і яри,
Згине шляхта, згинуть пани, згинуть і бояри.
Будь уважна шляхто, досить крови пити,
Галичина наша може і без тебе жити.
Досить вже вам робітники там ярма носити,
Ой не дайте свої крови більше шляхті пити...

О. Квасній.

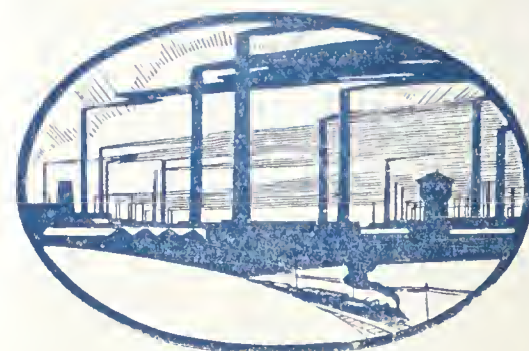

НІС

В Лос Енджелос місіс Мині Чаплін, жінка Сиднея Чапліна, кіно-артиста, домагається від д-ра Р. Ґрифіта 100 тисяч доларів відшкодовання за пошкодження її майже перфектного носа.

З ґазет.

Ніс. Нічого здається в нім надзвичайного, а скільки з ним клопоту. І ніякої користи з него для людини. Один лише клопіт. Ще й причеплений він на такім показнім місци!

То по мойому, найкраще для носа було-б під пахою. Хочеш висякати, подушив раменом так, як Скачмен свій музикальний інструмент і тільки свиснув... І хустинки не потрібно-б.

А то вийде чоловік на мороз — ніс починає синіти, потім білїти і банька під ним телепаєтся, а вечером жінка за рукава клене.

Коли йду Селкирком на обід, то все стрічаю старенького чоловіка, який сякає носа коло кожного телефонічного стовпа і обтирає об него свої пальці. І я вже ненавиджу всі телефонічні стовпи в місті.

Кажуть, що ніс служить для нюху. Може й так. В такім разі я побажав би для кожного шпіона носа на цілий лікоть завдовжки. На, нюхай!

Приїхав до Канади пан міністер Назарук і мусів утікати до Шікаґо від канадійських сконків... А все через клятий ніс.

Хоч би Петрушевичових міністрів пожалів був бог та замісць носа вчепив їм торбинку на долари.

А то ще ріжні бувають носи: довгі, широкі, горбаті, короткі, задирчасті, приплюсковаті, звернені в бік.

Щоби скрасити свої обличчя, пани повидумували для носів ріжні компліменти: "у вас, панночко, чисто клясичний ніс; а у вас просто римський; а у вас... старо-грецький."

А робітник, що виховався в пулрумі і коло самогонки, має свої компліменти для носа: "як дав му в носяру, аж му юшка потекла".

Робітника й фармера не дуже клопоче будова його носа. Він бажав би лише, щоби, йдучи в мороз на роботу, можна було відчепити носа і сховати в кишеню.

Найбільше клопоту з носом мають дівчата: намалює його в хаті перед зеркалом, вийде на вулицю, вітер дмухнув — і вже один бік носа білий, а другий синій. І мусить, бідна, носити з собою характеризацію в торбинці: руж, павдер, павдер-паф, зеркало і що хвилини його натирати: в трамваю, в театрі, на вулиці... Все зирк та зирк в зеркальце, чи ніс в порядку.

Коли-ж панночка стане ґаздинею, ніс тоді стає її в пригоді: вона нюхом відгадує, в якій компанії її чоловік провів вечір.

Ті люде, що вживають табаку, мають на старість з носа радість... У них завжди під носом зелені свята.

Погана річ — ніс. Некультурна. А без носа — обличчя було-б, як... лопата.

У мене дуже поганий ніс. Але за сто тисяч його не віддам!

І я не артист!

Дядя.

І ВОНА ДЕЩО УМІЄ.

Чоловік. — Ти, ледащо, не умієш ні спекти ні зварити!

Жінка. — Та й тільки-ж?

Чоловік. — Та ти не умієш ні шити, ні прясти!

Жінка. — Та й тільки-ж?

Чоловік. — Та ти й хати не умієш підмести!

Жінка. — Та й тільки-ж?

Чоловік. — Та ти й танцювати не умієш!

Жінка. — А брешеш, трясця твому батькові!

ДОБРИЙ ПІП.

Одного разу почав піп росказувати людям в церкві про страшний суд, як то люди за гріхи свої будуть на тамтім світі в пеклі кипіти. Люди слухали і почали плакати. Піп подивився на людий і йому стало їх жаль. Він тоді й каже до них:

— Так оце-ж ви й плачете? Та й чого-ж ви плачете, що будете в пеклі кипіти? Та може це ще брехня?

Закінчив "амінь" і пішов у вівтар.

ЗАБУВ.

Прийшов пан до склепу і замовляє на вечір до дому ріжні напитки, які мають йому доставити зі склепу.

— Як панове призвисько? — питає кельнер.

— Кабаненко — прошу пана.

Кельнер, який був дуже занятий забув записати призвисько й адресу пана. Пан вдома жде на напитки, вже й гості почали з'їздитися. Нарешті, капелюха на голову, біжить до склепу і починає кричати на кельнера:

— Але-ж, прошу пана, я забув призвисько — каже кельнер.

— Кабаненко, Кабаненко, Кабаненко, дурню один! — кричить пан.

— Ага, ага! Я памятаю, що якась свиня, а яка саме, я забув — відповів кельнер.

Дядя.

Ст. Руданський.

ХОЛОДНО.

Сидить голий циганчук,
Аж мало не плаче.
— "Тату, — каже, — холодно!
Зуб на зуба скаче!"

А той йому — поясок.
— "Та на! не журися!
Коли тобі холодно,
То підпережися!"

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКОЇ РОБІТНИЧОЇ МОЛОДІ.

Пятий З'їзд Стоваришення Український Робітничий Дім, що відбувся на початку місяця лютого (февруара) цего року, поруший дуже важну справу організації української робітничої молоді, себто робітничих дітей від 10 до 18 літ, так хлопців як і дівчат. В такій орґанізації робітничі діти повинні освідомлятися і дбати про розвій свойого духа, розуму і тіла. В товариствах української молоді робітничі діти займались-би читанням корисних книжок, наукою співу й музики, влаштовуванням концертів і представлень та легкими спортовими вправами, щоби розвивати своє тіло.

Справа ця дуже важна, бо самі знаємо, як страшно калічить наших дітей вулиця, як вони псуються там. А в такому товаристві вони навчаться бути чесними та вибють собі з голови погані вчинки.

Як довідуємося, для таких товариств буде окремий статут, але в деяких місцевостях почали вже подібні товариства організуватися. Ось нище подаємо про це допись з Едмонтону.

Від себе зазначимо, що треба вживати не "молодіж" а "молодь", бо цього вимагає чистота української мови.

Едмонтон, Алта.

Пятий з'їзд Стоваришення Український Робітничий Дім вирішив організувати Товариство Української Робітничої Молоді. Тому в нас вже приступили до цеї праці.

Дня 2. квітня 1924 відбувся в Укр. Роб. Домі організаційний мітинґ, на якому й засновано "Товариство Української Робітничої Молоді" в Едмонтоні. Вписалося до цего товариства поверх 30 членів і членкинь.

До заряду увійшли слідуючі товариші і товаришки: П. Скакун голова, П. Мойса заступник, І. Юрків фінансовий секретар, Марія Воркун касієрка, С. Юрічук протоколярний секретар, контрольна комісія: Анна Семенюк, В. Дідух і Ілля Мойса.

Коли ми, молодь, до цего часу ходили часто пустими дороґами і приносили ганьбу собі і своїм родичам, то берімся тепер до праці. Ставаймо всі в ряди культурно-освітних і спортових товариств української робітничої молоді! Виховуймося на чесних і розумних людей і замісць вулиці, замісць пустоти — будьмо разом в одній, братній орґанізації, яка принесе нам багато користи. Тоді запанує між нами єдність і розум, і більше ніхто не принесе ніколи сорому ні собі, ні родичам. Товариства молоді зроблять нас чесними громадянами!

П. Скакун, голова. І. Юрків, секретар.

ПЕРШОМАЙСЬКИЙ ПРИВІТ НАШИМ ТОВАРИШКАМ.

Хто з нас у Вінніпеґу не памятає про дорогих невіджалуваних товаришок Галю, Олю і Зоню Марцінів, що виїхали до Каліфорнії? З ними-ж вяжуть нас такі гарні спомини, які ніколи не забудуться.

Ось понище подаємо листа т-ки Галі до свого бувшого учителя, а від себе посилаємо всім трьом товаришкам найкращі привіти з нагоди першомайського свята. Памятаємо про Вас дорогі товаришки і ніколи не забудемо! І всі вінніпеґські малі товаришки шлють Вам щирі привіти в далеку Каліфорнію!

УРИВОК ЛИСТА З КАЛІФОРНІЇ.

Ґлендейл, Каліфорнія.

...Ми граємо на наших інструментах часто. Я вчу Нестора і Мирослава грати на мандоліні. Вони хотять вчитися на скрипці, але тимчасом я вчу їх на мандоліні. Думаю, що незадовго матиму пяно. Всі ми здорові і тішимося, що й у Вас здорово. Оля вже більша, як була, Зоня переганяє мене.

В школі ми досить добре вчимося. Мій "евередж" був 91. Зонин також був високий.

Весна тут дуже гарна. Падуть дощі і все зеленіє. Сади відцвили і ще цвитуть. Дуже гарно пахнуть.

Жаль, що не зможемо брати участи в святі 1. мая, але що-ж робити. Хоч будемо думати про це і грати собі на мандолінах Інтернаціонал та Марселєзу.

Хай живе Перший Май!

Хай живе робітнича гордість та слава!

Галя Марцінів.

СЛОВО ВІД ДЯДЬКА ЮРКА.

Дорогі Діточки!

Обіцяв -я Вам написати дещо про мої мандрівки по світі, але з браку місця в цьому числі "Робітниці", годі помістити моє оповідання. Будьте терпеливі, в слідуючому числі певно будете вже читати.

Гарно здоровлю всіх Вас —

Ваш дядько Юрко.

Іст Килдонан, Ман.

Дорогий Дядьку Юрку!

Хочу написати другий лист до Вас. Перш усього згадаю про українську робітничу школу. Маємо дуже доброго учителя, що називається товариш Сивак. Дуже гарно вчить нас. Відколи той учитель вчить нас, то діти так не пустують. Я дуже люблю слухати, як учитель щось розказує.

Тепер хочу написати, що я ходила минулої суботи до фабрики мила, що називається "Роял Крави Соп", бо там наш тато працює. І що я там бачила? Бачила багато машин, великі і малі. Одні крутяться у цей бік, а

другі в той бік. А який там шум! А який нездалий воздух, аж немож дихати! Тепер напишу, що незадовго буде весна. Мама дасть мені кусок города, я його скопаю і пороблю грядки. Потім пасію ріжних квітів, а як квіти виростуть, то нарву і принесу дядькові Юркові.

Але я пишу тай пишу, і забула подякувати дядькові за мій перший лист. І поправили і помістили. Дякую вам дуже гарно. Ви дядьку писали в минулім числі, що напишете нам про далекі краї, про Европу, Азію і Америку. Пишіть, а ми дуже радо будемо читати. Я читала казку про "Калиточку". І прошу ще друкувати казки, бо дуже люблю читати. Кінчу і здоровлю дядька Юрка та бажаю много літ прожити. І здоровлю всіх читачок і читачів "Діточої Сторінки".

З товариським привітом,
Марія Ковцуняк
12 літ, учениця 5-ої кл. анґл.
і 4-ої укр.-робітничої школи.

Відповідь дядька Юрка: Дорога товаришко Марійко! Твій лист дуже цікавий. Як гарно Ти описала фабрику і бачиш, що тяжко працювати татові в такому воздусі. Дуже буду ждати на ті квітки, що Ти готуєш для мене. Розвеселиш старога дядька Юрка Безрідного. Ну, тисну гарно Твою ручку і бажаю, щоб Ти гарно вчилася та була потіхою своїм родичам.

Іст Килдонан, Ман.

Дорогий дядьку Юрку!

Пишу до Вас другий лист і дуже гарно дякую, що Ви мій перший лист справили і помістили.

Тепер хочу написати, що я вичитав в журналі і питаю маму, хто то є ті польські пани, що вони такі недобрі? Чи вони білі, чи чорні, чи такі, як Індіяни? Мама каже, що вони зверха подібні до нас, а збиткуються над українськими робітниками й бідними селянами і забороняють їм читати, писати й говорити по українськи.

— А чого-ж вони замордували Ольгу Бесарабову? — питаю.

— Тому, що була вона Українкою. — відповіла мама.

Дядьку Юрку! Я хотів-би знати, чого ті польські пани такі звірі? Ви дядьку писали, що були в далеких краях Европи, Азії і Америки. Ах дядьку дорогий, роскажіть нам про все це. Я дуже люблю слухати і хочу про все знати.

Кінчу, бо не маю часу, мушу ще рахунки зробити. Здоровлю Вас дядьку Юрку і бажаю всего найкращого. Здоровлю також читачок і читачів "Діточої сторінки".

З товариським привітом
Маріян Ковцуняк
10 літ, ученик 5 кляси анґл.
і 4 української.

Відповідь дядька Юрка: Дорогий товаришу Маріяне! Що польські пани зверха подібні до нас, це правда, але ненавидять вони українських робітників й селян за це, що вони хотять волі, хотять визволитися з панського ярма і належати до вільної Радянської України. Пан все ненавидить робітника, байдуже, чи він Українець, чи Поляк, чи Німець. Тяжко живеться працюючим людям під польськими панами, але прийде час, що й панська сваволя скінчиться. Вчися гарно Маріяне в школах і у вільні хвилі напиши щось нам.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Перш усього дякую, що Ви помістили моїх пару слів в минулому числі нашого журналу, а цим разом хотів би я ще дещо сказати, але не знаю чи якраз висловлю свою думку зрозуміло. Ось таке: одного разу прийшов я зі школи а моя мама з сльозами в очах. Я спитався: "Чого ви плачете? Чи може хорі?" — "Так синку, я була хора, а тепер починаю виздоровлювати від коли почала читати журнал "Робітницю". — Так чого-ж плачете?"

Тут мені мама подала "Робітницю". Я перечитав перших кілька сторін. Все гарно, але здавалось далеке для мене. Та я глянув на 9-ту сторінку а там образок "Мати" і оповідання яке написав М. Ірчан. Так зараз догадався я, чому мама плакала. І почав читати і дочитався до таких слів: — "Пливуть рікою дві вдовиці — мати. Росте враз з днями і син сирота. А мати — до груди його пригортає, у личко маленьке в день в ніч заглядає, кормить, доглядає..." І більше не міг я читати, бо й мені сльози заляли очі. І спитав я мами: "Чи й вам так тяжко приходилося годувати мене?" "Так — відповіла мама, — всіх матерей-робітниць однакова доля".

Тоді я уявив собі образок тої матері, що то моя мама, а малюсенька дитина — це я самий. І спитав я сам себе: "Невже-ж моя мати заслугує пошани від мене за її щире виховання мене? Так, заслугує кожна матір від своїх дітей! І я стараюся і буду старатись віддячитися чим тільки зможу. А вас діточки взиваю, пригляньтеся на тому образкові і уявіть собі його так, як й я, і як вам родичі скажуть щось зробити, то не кажіть "ні", бо як ви були маленькі, то мати не казала "ні" але кормила і доглядала вас. А як йдете до школи, то не бавтеся по дорозі але йдіть до школи і то до анґлійської, щоб знати анґлійську мову й письмо, а до української тільки до робітничої де й я ходжу. Тай просіть маму, хай передплатить вам "Робітницю" і читайте, а певно не схочете тратити часу на пусті забави.

На закінчення дякую тов. М. Ірчанови за гарні оповідання і прошу Вас Дорогий Товаришу пишіть нам якнайбільше щось подібне. Здалося-б подяку зложити гарніще, але в тім біда, що за мало літ я маю, бо заледви добігає десятий. Моя подяка мала, але щира. Здоровлю також дядька Юрка Безрідного і тішуся, що він прообіцяв нам росказати, що бачив в світі, бо я дуже люблю слухати бесіди старших людей.

Ваш щиробажаючий
Юрій Влад. Дрогиничч.

Відповідь дядька Юрка: Дуже я гордий, що маю такого іменника, як Ти дорогий товаришу Юрію. Оцей Твій лист зворушив мене дуже і певний я, що й инші діточки візьмуть собі до серця Твої розумні - щирі слова. Це правда, що всі діти робітників та бідних фармерів повинні слухати своїх родичів, шанувати їх і добре вчитися в школі. Потіхою а не гризотою для своїх родичів повинні бути вони.

Не забувай про "Діточу Сторінку" й на далі дорогий малий товаришу!

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

З нагоди уділення місця на дописі для дітей в "Діточій Сторінці", пишу цих кілька слів.

Я маю 13 років, ходжу до української школи в Едмонтоні і також до англійської. В українській школі я в третій клясі і в англійській в третій. А ще ходжу на музику. Наш учитель музики дуже добрий і зветься тов. Вихрестов. Він дуже добре учить нас і ми його слухаємо та дуже гарно заховуємося.

Сьогодня маємо "Діточий концерт" і будемо старатися, щоби він випав дуже гарно.

Робітничі й фармерські діти зі всіх місцевостей Канади! Стараймося змінити нашу діточу сторінку!

З товариським привітом
Дмитро Никифорак.

Відповідь дядька Юрка: Дорогий товаришу Дмитре! Як то гарно, що Ти любиш музику і вчится. На другий раз опиши нам як випав ваш концерт.

Порт Артур, Онт.

Дорогий Дядьку Юрку!

Дуже радо мені чути, що Ви вже зісталися у Вінніпеґу на довгий час і будете поправляти наші дописі. У анґлійській школі я в четвертій клясі і маю ще ходити один рік до школи а тоді буду ходити до "гай скул". В українській робітничій школі я в пятій клясі.

На другий раз напишу щось про українську робітничу школу, яка для нас дуже корисна, бо при помочі рідної мови ми довідуємося багато.

Анна Жура.

Відповідь дядька Юрка: Дякую за лист Тобі, але я мусів дещо скоротити його, бо так треба. Буду Тобі вдячний, як напишеш нам дещо про українську діточу школу. Одну загадку (про вівці) Ти добре відгадала і пізніще дістанеш подарунок. Вчися гарненько і думай!

Гардивил, Алта.

Дорога Редакціє!

Як я довідалася, що в журналі "Робітниця" є діточа сторінка, то подумала собі, що треба щось сказати про українську робітничу школу в Летбридж, Алта.

Про Гардивил не пишу нічого, бо тут нема ані Українського Робітничого Дому, ані школи, є тільки анґлійська школа. Але деякі товариші з Гардивил є членами Укр. Роб. Дому в Летбридж а діти також ходять до української роб. школи в Летбридж. Минулого року було 43 дітей в цій школі, а на зиму замкнули її, бо деяким було далеко ходити. Тепер отворили музичну діточу школу, в якій є 16 дітей. Ми вже відіграли з своєю оркестрою 2 діточі концерти, а два з дорослими. Тепер приготовляємося до концерту на 1. мая. По концерті я вам напишу, як було.

До побачення!
Літарця Кучурян,
10 літ, учениця 4 кляси
анґл. і 3 української.

Відповідь дядька Юрка: Дорога Товаришко Літарцю! Гарно Ти написала і я буду нетерпеливо ждати на Твій опис першомайського концерту.

Дорога товаришко Олесю Ємчук! Твій лист я одержав і загадки Твої будуть поміщені в слідуючому числі, бо в цьому числі ми не подаємо загадок. Опиши нам дещо з Форт Виліям.

Дядько Юрко.

ПАНСЬКІ ЖАРТИ.

Та вже всії люди знають
Про ті панські жарти,
Як пан бере робітника
І програє в карти.
Поштуркуєсь робітником
Куда він сам хоче,
Мучить того робітника,
Від рана до ночі.
Бє бідного робітника
І страшно катує,
Відтак візьме у тюрму,
І там замордує.
Тоді кине робітника
Там, де він сам хоче,
А відтак він робітника,
І знати не хоче.
Та ще прийде та година,
Що робітник встане,
Тоді скаже він панові:
"Геть проклятий пане!"
Відтак буде вже робітник
Над паном сміятись,
І не буде наш робітник
Тих панів боятись.

Іван Матіящук,
уч. 4 кляси школи У.Р.Д
у Вінніпеґу.

"РОБІТНИЦЯ" В ОБОРОНІ РОБІТНИЦЬ.

Ошава, Онт.

Вже й сам не знаю за що, досить, що я на жінку був трохи злий. Ага! За це, що докоряла, що я за багато ходжу до Укр. Роб. Дому, а вона сидить з дітьми дома. І подумав я, що буду вмисно сидіти дома та не пущу на концерт, який відбудеться в У.Р.Д. А знаю, що вона дуже концерт любить.

Дочекали ми того дня, коли в вечер мав бути концерт. Моя жінка добра, як ягідка, а я надутий, сопу, як мішок.

— Підем на концерт? — питає.

— Підем, та не всі! Загуділо з мене, як з порожної бочки.

— Чому не всі, а ти де будеш? — питає жінка щебетливо.

— Буду дома з тобою! Навіщо мені так багато ходити?

Жінка знаючи мою тверду постанову, більше нічого й не допитувала, а взялася за свою роботу. Мені стало її жаль, та щоб не показати, що я жалую, взяв я в руки "Робітницю" ч. 1. і почав переглядати, хоч вже перед тим її перечитав цілу. Очі бігали по папері і зупинилися ось на цих рядках Т. Шевченка:

Вміла мати брови дати,
Карі оченята,
Та не вміла на сім світі
Щастя долі дати.
А без долі біле личко,
Як квітка на полі,
Пече сонце ломить вітер,
Рве всякий по волі...

Тьохнуло мені щось в грудях, поморщене чоло моє прояснілo і я спокійненько заговорив.

— Збирайся жінко, підемо на концерт...

Це наша "Робітниця" стала в обороні моєї товаришки-робітниці та переконала мене своїми щирими словами.

М. Гарасимчук.

Сторінка наших читачок.

СВЯТКУЙТЕ ДЕНЬ ПЕРШОГО МАЯ!

Відозва Центрального Комітету Секції Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. в Канаді.

Дорогі Товаришки!

Надходить день першого мая. В цей день робітники й робітниці цілого світа святкують своє свято. Тому й ми українські робітниці в Канаді не залишаймося позаду і святкуймо той день по нашій можности.

В більших місцевостях робітники й робітниці виходять на вулиці з червоними прапорами і зі співом робітничих пісень. Йдуть відважно і сміло заявити свій протест проти несправедливого теперішнього ладу. Де це неможливе, там влаштовують масові мітінґи скликають все місцеве робітництво і пояснюють, що таке робітниче свято перший май і чому треба нам святкувати його. При тому пояснюють теж, чому нам треба гуртуватися в робітничих орґанізаціях.

Не забуваймо також в цей день про наш журнал "Робітницю" і ґазету "Українські Робітничі Вісти". Підчас походів й мітінґів товаришки повинні мати журнал і ґазету та книжки по робітничому питанню і продавати їх. Треба пояснювати, що робітництво мусить читати робітничі ґазети й книжки, бо визволення добудуть тільки при помочі свідомости.

Візьмімся до праці, щоби в день першого мая передплатники нашої ґазети і передплатниці журналу подвоїлися, а з ними й наші робітничі ряди.

Цілий місяць май є червоним місяцем допомоги "Робітниці" і "Українським Робітничим Вістям"! Памятаймо про це!

Дорогі Товаришки! Не тільки один день першого мая ми маємо працювати, але цілий місяць є призначений на кампанію в користь робітничої преси. Тож подбаймо скрізь, по всіх місцевостях, щоби ми зробили більше, як в минулому році, бо цего року нас вже більше, маємо більше практики, хоч й видавництва наші стали більшими, зросли.

Вінніпеґські товаришки не чекають на місяць май, але вже в квітні почали працювати для преси. Вони влаштували на пресовий фонд "Робітниці" розігравку і готуються до завзятої праці в маю.

Товаришки! При добрій волі й охоті, при свідомости і зрозумінню, ми можемо дуже багато зробити в місяці маю. Нехай не буде ані одного відділу, ані одної членкині, яка відказалася б від праці в користь нашого журналу і ґазети. Нехай при кінці місяця мая успіхи нашої праці докажуть нашу силу і свідомість!

Придбаймо нових передплатниць і передплатників для журналу й ґазети!

Придбаймо грошей на пресовий фонд обох видавництв!

Придбаймо нових членкинь до наших відділів!

Всіх орґанізованих українських робітниць щиро вітаємо з робітничим святом першого мая!

Центральний Комітет
Секції Женщин-Робітниць
при Стов. У.Р.Д. в Канаді.

Вінніпеґ, 25. квітня 1924.

Саскатун, Саск.

Дорога Редакціє!

Так, як пятий з'їзд Стов. У.Р.Д. виніс рішення, щоби женський журнал "Р". від місяця марта виходив два рази в місяць замісць оден раз, я, як робітниця і передплатниця журналу "Р". посилаю вам другого долара, як доповняючу передплату на журнал "Р." Заразом витаю появу нашого журналу два рази в місяць і тішуся, що за так короткий час нашого істнування ми зробили великий крок вперед і збудували своїми власними силами свого порадника і приятеля "Р"., котра буде приходити до наших закурених хатів два рази кожного місяця і пояснювати нам в чім криється наше горе і нужда, та вказуватиме нам шлях боротьби за краще майбутнє життя! Ми можемо тепер гордо і сміло сказати нашим паничам "патріотичного" покрою, що доки ми йшли з ними, доти ми давали їм себе водити за ніс і ми робітниці нічого не навчились і нічого не мали, а були тільки рабинями. Одно хіба тільки навчились, а це те, що ненавиділи одна другу, сварились, а часом заспівали якому небудь прихвостневи з їх шайки "многая літа" так, як й тепер вони там завжди "многакаються". І коли ми побачили, що вся ця братія з "окунячими окулярами" тільки ласа на наші тяжко запрацьовані гроші, а нам в заміну тільки дають темноту, ми пірвали з ними, взяли самі провід над собою, взялись самі себе освідомляти і нині ми бачимо на власні очи плоди нашої праці, котрі нам дала женська-робітнича орґанізація за так короткий час.

Тому я в імени женської орґані-

зації кличу до вас товаришки робітниці: Ставайте в ряди орґанізації женщин-робітниць! Ставайте передплатницями нашого єдиного журналу "Робітниці" на американськім континенті! Нехай не буде ані одної женщини-робітниці, котраб не була передплатницею "Р."! Попрацюймо, доложім всіх своїх сил на це, щоби наш журнал подвоївся передплатницями ще цего року, і щоби на слідуючім з'їзді ми сміло могли сказати, що ми хочемо, аби журнал став тижневиком. І це станеться дуже легко, як ми тільки схочемо попрацювати всі разом зорґанізовано. А зорґанізовано можна добитись всего того, що нам належиться і чого ми бажаємо.

Робітниця О. Кобзей.

ЦІКАВЕ ПОРІВНАННЯ.

Келгари, Алта.

Шановна Редакціє "Робітниці"!

На поклик т-ки Дзвідзінської в першому числі "Робітниці", я і т-ка Н. Ластівка складаємо по одному доляровн на пресовий фонд і викликаємо зложити таку саму суму (по $1.00) слідуючих товаришок: А. Гавриш, К. Якимович і М. Фодчук з Келґари, Алта. Теж обидві ми складаємо по 50 ц. як доплату до старої передплати.

Не знаю товаришки і товариші, чи є щось на світі дороще і цінніще, як наукова, зрозуміла література, яка поміщується в книжках і ґазетах та присвячена дійсно для пролетарської кляси. Не знаю, чи є щось в світі дешевше і лекше до набуття, як книжка і ґазета. А такою дорогою і цінною книжкою та ґазетою для кожного робітника й робітниці є двотижневий журнал "Робітниця".

Подумайте лише, що цей цінний журнал коштує на рік тільки один доляр і пятьдесять центів. За ці гроші будемо мати 24 книжки, що матиме 768 сторін ріжнородної науки. Доляр і пятьдесять центів на рік, це менше, як пів цента на день. Тепер скажіть: чи є на світі людина, яка не могла би обійтися без пів цента на день?

Припустім, що людина мала-би прожити за день тільки 25ц., то й тут пів цента не зробить ніякої ріжниці з матеріяльного боку. Але цей пів цент зробить велику ріжницю з морального боку. Цей пів цент може з пів грамотної людини зробити людину освічену, людину з широким світоглядом. Цей пів цент рівночасно оплачує учителя, кореспондентів, лекторів, гумористів і т. д.

За пів цента ми купуємо найкращі інтелектуальні (розумові) сили на полі науки, літератури і взагалі мистецтва. А нам всім треба ще так багато вчитися!

Чи є щось дороще і рівночасно дешевше на світі від цего журналу? Певно, що ні!

Коли-ж так, то стараймося всі, щоби не було ані одної хати українського робітника і фармера, де-б не находився наш дорогоцінний журнал "Робітниця"!

О. Скеґар.

КОНЦЕРТ ВІДДІЛУ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ.

Вінніпеґ, Ман.

В неділю 13. квітня 1924 старанням Відділу Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. у Вінніпеґу, відбувся концерт. Велика саля У.Р.Д. не помістила всіх і багато людей повернулося до дому.

Концерт почала друга ґрупа дівчаток-мандоліністок під орудою т. Угринюка "Інтернаціоналом". Після цього т-ка А. Сидор пояснила присутним хто влаштовує концерт і яка його ціль.

Дуже гарно вивязалися перша і друга ґрупа мандолінової оркестри а також жіночий хор під орудою дра Карача.

Талановитий молоденький Івась Кучмій виконав майстерно сольо на фортепяні і на загальне домагання публики мусів кілька разів повторяти свою гру.

Те-ж незвичайно великий успіх мали соля відомої нашої співачки т-ки Л. Поповичевої, яка є справді нашою гордістю.

Квартет, зложений з ґітар і балалайок був справжньою розрадою публики.

Соля т-ша Котика, який має добрий голос, викликали гучні оплески.

Тов. Парій, що співав сопраном і пізніще барітоном був великою потіхою для всіх.

Гарно випали декламації т-ки Логвіненко, (що є одною з найкращих декляматорок), також т-ки М. Хомляк і Миленко.

Сольо-спів в супроводі ґітари т-ки Лидії Козуб здобув собі широкі симпатії серед публики і талановита товаришка мусіла повторяти свою точку.

Тов. Борнов — молодий скрипак чарував своєю мистецькою грою на скрипці всіх присутних.

Відспіванням "Інтернаціоналу" закінчився цей приємний вечер.

На закінчення взиваю всіх товаришок і товаришів не легковажити собі робітничої орґанізації а вступати в її ряди і поширювати свою свідомість. Памятаймо про себе і про своїх дітей. Як ми не будемо свідомими, то й діти наші пропадуть для нас. Погана вулиця зробить їх ворогами нашими. Дбаймо про освіту себе і своїх дітей, дбаймо про діточі здібности і даймо нагоду нашим дітям розвинути їх. Ось погляньмо на сцену У.Р.Д. в Вінніпеґу! Серце радується, як побачимо наших дітей, що так талановито грають, співають і деклямують.

До праці товаришки! Не занедбуйте орґанізації і дбаймо про себе та своїх дітей. Діти — наша будучність!

Членкиня відділу Ж.Р.

Примітка редакції: — Тов. Котик має справді гарний голос, на жаль (і то превеликий!), чи то свідомо чи несвідомо, кожну пісню співає на один манер — до неможливости повільно. Це помилкове розуміння пісні в т. Котика псує враження, вбиває красу. Ніде в світі ніхто не співав, не співає і не буде співати так повільно, як т. Котик. Бо пісня — це життя, рух! Навіть спеціяльний рід пісень — колисанки, не співають аж так гальмуючо повільно. В пісні "Ой не стелися хрещатий барвінку" і "Мені однаково" — з'ображена роспука, а в т. Котика вийшла колисанка. Кожний співак мусить не тільки співати, але й розуміти пісню. Звертаємо від себе щиротовариську увагу т. Котикові і надіємося, що він постарається позбутися раз на все вкоріненої своєї звички — засипляючої повільности в піснях.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ ВІДД. С.Ж.-Р. ІМ. С. МЕЛЬНИЧУКА В ІСТ КИЛДОНАН.

Дня 8. квітня вечером відбулися квартальні збори згаданого відділу. Збори отворила заступниця орґанізаторки т-ка А. Коґуч. На предсідательку вибрано т-ку А. Біловус. По провіренню членкинь приступлено до звіту заряду, який принято опісля одноголосно. Наш відділ числить 26 членкинь, з яких 4. вписалися цього року. Відділ відбув 6 реґулярних зборів і 6 адміністраційних. Спеціяльний мітинґ 1, відчитів 3, концертів 2, на яких так товаришки, як й товариші виступали з промовами. Відіграно одно представлення і устроєно одну забаву. Відділ передплачує "Робітницю" й роспродує підчас підприємств. При відділі істнує "Просвітний Комітет".

Фінансовий звіт за 3 місяці 1924 р. представляється так:

Прихід:

Готівка з 1923 р.	$25.51
Січень	10.85
Лютий	65.00
Март	39.91
Разом	$141.27

Росхід:

Січень	$30.51
Лютий	62.80
Март	37.73
Разом	$131.04

Повторення:

Загальний прихід	$141.27
Загальний росхід	131.04
В касі остається	10.23

Згадано росходу віддано на сплату довгу У.Р.Д. в Іст Килдонан в сумі $109.21. Наш відділ старається щоб допомогти сплатити цей довг, що ще тяжить на нашому домі.

К. Процак, фін. секретарка.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ ВІДД. С.Ж.-Р. ПРИ СТОВ. У.Р.Д. В РІДЖАЙНІ.

В понеділок, дня 31. марта 1921 відбулися квартальні збори Відділу Секції Жен.-Робітниць при Стов. У. Р.Д. в Ріджайні. Збори отворила орґанізаторка т-ка В. Габуза, головувала т-ка Г. Шмонь. Звіт діяльности Жен. Відділу за квартал представляється так:

Від 1. січня до 1. квітня Жен. Відділ відбув місячних зборів 3., тижневих засідань 8., спеціяльних засідань 3., дебат 1. Концерт-мітинґ 1. Читання 1., спільних читань 4., забави 2.

Відділ Секції Женщин-Робітниць ім. Ст. Мельничука при філії Стов. У.Р.Д. в Іст Килдонан, Ман.

Товаришки працювали спільно з товаришами підчас підприємств і т. п.

Фінансовий звіт за квартал:

Загального приходу $61.71
Загального росходу 52.38

Остається в касі $9.35

Василина Габуза, організаторка. Галина Шмонь, касієрка.

Анна Лиха і Оксана Гуменюк, контрольна комісія.

Л. Марчук, секр.

ЦІННІ СЛОВА УКР. ФАРМЕРКИ.

Ройкрофт, Алта.

Дорога учителько "Робітнице"!

Читаю я тебе з того часу, як ти почала виходити. Дуже я вдоволена цим, що читаю, бо здається мені, що наново народилася на світ. Все мені зрозуміле і нові світи відкриваються перед мною. Я не можу уявити собі, як може така людина, що вміє читати й писати, не мати в себе "Робітниці"?

Радію я дуже, що велике число женщин-робітниць зрозуміли значіння науки і приступили до неї.

Я, як фармерка-робітниця, не хочу залишитися позаді свідомих робітниць, тому посилаю $2.00 на відновлення передплати, з чого 50 ц. на пресовий фонд. Жалую, що не можу післати більше, бо теперішні фармерські умовини не дозволяють.

Як фармерка-робітниця взиваю всіх фармерок-робітниць, щоби також передплачували собі журнал "Робітницю" і ставали в ряди свідомих робітниць. Орґанізуймося товаришки-фармерки! Засновуймо жіночі товариства! Не залишаймося позаді свідомих робітниць міста! Доляр і пів — то не великі гроші, бо видаємо нераз багато більше на дурнички, без яких можемо обійтися, а за освіту, за науку не думаємо. Кожна українська фармерка повинна мати в своїй хаті журнал "Робітницю"! З цего журналу багато навчитеся і чоловік ваш та діти навчаться. А вся ця наука тільки за півтора доляра, а вона-ж варта сотки долярів!

На цему місци покликаю слідуючих товаришок-фармерок, щоби передплатили собі журнал "Робітницю":

Домку Ливченко і Василину Вакалюк. Товаришка Василина Делей вже зложила $1.50 на цілорічну передплату.

Вперед фармерки-робітниці, вперед!

Хай живе свідомість між нами!

Хай живе "Робітниця" і робітнича преса взагалі!

З товариським привітом

Софія Рошко.

Від редакції: Ви товаришко порушуєте справді важну справу. Старайтеся всіми силами як найбільше поширити "Робітницю" між фармерками-робітницями, бо це є великий обовязок наш. Читайте наш журнал між фармерками і заохочуйте їх передплачувати його.

І В ЛІСИСТИХ ПУЩАХ ПАМЯТАЮТЬ ПРО "РОБІТНИЦЮ".

Ансонвил, Онт.

Дорогі Товаришки!

Наші українські робітниці, що заїхали в ці лісисті пущі, немали змоги дати про себе чути, що ще живуть вони на білому світі. Не було в них на стільки сили й відваги, щоби приступити до такого діла, як робітнича орґанізація. Аж на наше щастя, недавно прибув до нас тов. Николайчук з своєю товаришкою, яких недоля гонила з місця на місце, з заходу на схід широкої Канади. І при їх помочі вдалося оснувати в нашій місцевости мужеський відділ Стов. У.Р.Д., до якого на самому початку вписалося також 5 товаришок. Якраз цих 5 товаришок, в так малому числі, бо нема навіть з кого вибрати повний заряд, щоби створити женський відділ, постановили на якийсь час, доки приєднають більше сил, працювати спільно з товаришами.

Також ці товаришки не забули в них пущах і про свій жіночий журнал та постановили собі за святий пролетарський обовязок, помагати йому по своїм силам.

Після лекції про "Створення богів і вірування в них", я пригадала про наш світлий журнал і завізвала присутних помогти йому.

На пресовий фонд "Робітниці" зложили слідуючі товаришки: Д. К. Николайчук $1.00, Р. Ґерчук 50 ц., А. Шот і В. Семенюк по 25 ц., Р. Семенюк 30 ц.

Товариші: по $1.00: Д. Михайлюк, Д. Прокопчук, Ю. Мороз; по 50 ц.: Т. Ґордейчук, Д. Петраченко, І. Сузанський, І. Кузняк і Г. Шот. По 25 ц.: А. Іванюк, Ю. Стефанюк, І. Шевчишин і М. Бон.

Всім жертводавцям щира - товариська подяка!

Д. Николайчук.

Едмонтон, Алта.

Коли переглянемо нашу пресу "У. Р.В." і "Робітницю", то зі всіх місцевостей є дописі про жіночий орґанізаційний рух в Канаді. А в нас, в Едмонтоні так, як би жіноча орґанізація не істнувала або хоч істнує, то нічого не робить. В дійсности так не є. В Едмонтоні істнує спільна жіноча роб. орґанізація. Декотрі товаришки, працюють щиро і солідарно. Устроюють мітінґи, концерти, представлення і ріжнородні забави. Ось дня 29. марта відбулася фамілійна забава. Чистий прихід в сумі $61.19 призначено на сплату довгу У.Р.Д. в Едмонтоні. Комітетові товаришки розпорядили продавати кейки.

Слідуючі товаришки жертвували кейки: Анна Верстюк, Саковська, Дилявська, Якимчук, Симкович, Харук, Томяк, Е. Строїч, Мокрій, Боргин, Кондрук і Маленко. Товариші, розуміючи тягар довгу У.Р.Д., кейки розкупили. Декотрі кейки по два рази продавалися. Товариші купували а відтак знов віддавали, щоби продати і тим способом зменшити довг У.Р.Д. в Едмонтоні. Слідуючі товариші жертвували на У.Р.Д. в Едмонтоні і тим самим одержали в нагороду кейки. Михайло Строїч $9.50, Кондрук $4.00, Петро Боргин $4.00, Маленко $3.00, Верстюк $3.00, Ф. Рибак $2.00, Симкович $2.00, З. Оссолінський $2.00, Капанюк $2.00, Стифанюк $2.00, Іван Клебановський $1.50; разом $35.00. Товариш Якимчук, один з товаришів, що все щиро працює для орґанізації, займався роспродажею кейків.

Варта, щоб усі зрозуміли тягар довгу на У. Р. Домах і енерґічно взялися до праці, бо ніхто нам нічого не дасть, тільки ми самі мусимо помагати собі.

Наша жіноча орґанізація ім. Рози Люксембурґ має 60 членкинь. На початках заснования наша орґанізація устроювала мітінґи тільки бизнесові, а нині в нас істнує вже просвітний ко-

мітет. Самі товаришки дають відчити а навіть говорять на концертах.

З коротких цих слів нашим читачкам буде ясно, що в Едмонтоні з'організовані робітниці поступають вперед. Хоч нераз помиляємося, але направляємо одна другу. Нераз декотрі товаришки не розуміючи дискусії, думають, що це сварка. А в дійсности це не сварка, тільки конечна виміна думок, хоч необхідно при тім бути спокійною та холоднокровною.

Ми женщини-робітниці радіємо, що маємо початки, а далі робота піде лекше. Наша орґанізація стає сильніщою і ви товаришки-женщини, які тільки симпатизуєте з нашою організацією, а ще не є дійсними членкинями, не тратьте часу а впишіться в жіноче товариство ім. Рози Люксембурґ в Едмонтоні! Кожного понеділка відбувається женський мітінґ. Прийдіть а познайомитеся з нашою працею і разом будемо спільно працювати.

Ще слівце до вас товариші читачі: Чи вам не сором, що ваша жінка стоїть поза орґанізацією? Таж ви її вірний товариш життя! Ви-ж ділитеся зі своєю товаришкою життя смутком і радістю! А чому-ж ви не поділитеся тим знанням, яке так дороге для нашого життя!? А скільки з вас передплатило своїм товаришкам "Робітницю"? Тільки $1.50 на цілий рік а виходить "Робітниця" два рази в місяць і ви побачите, що ваша товаришка, як буде читати, тоді не скаже: "Джан, не йди на мітінґ". Бо вона буде вже теж свідомою робітницею. Таж всі ми робітники й робітниці маємо одну долю, з усіх нас однаково виссає піт один паразит. На жаль тільки частина робітництва гуртується разом, а решта тратить час по вулицях, пул-румах і инших місцях. Але прийде час, що всі зрозуміють, що їх місце ніде инде, тільки в робітничій орґанізації.

Хай розвиваються женські і мужеські робітничі товариства і Стов. У.Р.Д. в Канаді!

Хай живе робітнича преса!

Хай живе і орґанізується пролетаріят цілого світа!

З товариським привітом,

Е. Строїч.

Іст Килдонан, Ман.

Відділ Секції Жен.-Робітниць ім. Ст. Мельничука при У.Р.Д. в Іст Килдонан, заснований 15. грудня 1922. За час свого істнування наш відділ зробив не дуже велику роботу і то з тої простої причини, що брак нам свідоміщих сил. Вписалося було 22 членкині, що сходилися кожного тижня на мітінґи але опісля показалося, що цього мало. Потрібно лекцій, відчитів а між нашими товаришками таких нема, тому деякі членкині були відійшли. Так минув один рік і ми знов взялися енерґічніще до праці. В цей час наш відділ має 25 активних членкинь, істнує "Просвітний Комітет" і що другий вівторок відбуваються мітінґи та відчити. Покищо наш комітет не може дати відчиту, то запрошує з Вінніпеґу товаришів і товаришок.

Тепер звертаюся до вас товаришки, щоб всі ми бралися до читання. Не чекаймо на нікого, нам самим треба братися до науки і давати поволи відчити. Як самі не примусимо себе, то ніколи нічого не будемо знати.

При цьому хочу згадати за наш журнал "Робітницю". Я не знаю товаришки, як вам здається, але відколи я читаю цей дорогий журнал, то чогось аж ліпше на очі бачу. Як вам відомо, ми повинні розповсюднювати і підтримувати скільки можливо "Робітницю", але чи так воно діється у нас, немило згадувати, але я мушу, може буде инакше. Стараймося робити ліпше, так, що як я буду писати другий допис, то щоби було щось відрадніще.

На цім місці складаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і закликаю всіх товаришок з Іст Килдонан зложити таку саму суму.

Хай живе "Робітниця"!

Хай живуть жіночі орґанізації по цілій Канаді!

З товариським привітом,

Павліна Ковцуняк.

Ошава, Онт.

Женський Відділ при Стов. У.Р.Д. ім. П. Шеремети, устроїв 22. марта концерт. Концерт випав гарно і вдоволяючо. Слід пригадати товаришок і товаришів участників цього концерту, які щиро попрацювали і виступали у своїх точках. Вступне слово мала т-ка Л. Шевчук.

Декламації: т-ки М. Варварук "Лист на Україну", Т. Гунька "Захід і Схід", т-ш І. Крас "Цікаво знати". Дует "Лугом іду" відспівали т. І. Борисевич і т-ка М. Варварук. Дальше співали: т. В. Шевчук "Клич Галичан", школярка А. Василик "Пісня горя", г-ка А. Аннюк "Де Дніпро наш".

Декламували в другій частині: школярка Біленька "Червоний Прапор", школяр М. Шевчук "Хотілось би знати", т. П. Борчук відіграв сольо, школярка А. Фридрик "Встане Правда".

Реферат говорив т. І. Борисевич. По рефераті декламували слідуючі: школярка В. Луків — "Не впадай", г-ка Ю. Кохана — "Останній пир" і г. Гарасимчук — "Безробітні".

Співали: т-ка Біленька — "Пісня волі", т-ка Е. Стасюк — "Болюча записка", т. Гарасимчук — "Матері". Школярі відспівали — "Сонце ся сховало". Потім декламували: т-ка Л. Шевчук — "Твердий сон", т. Пеленок — "Антанта", т-ка Рутька — "Сонце ся сховало". М. Шевчук і А. Фридрик відіграли "Марселєзу", а т. Л. Костишин "Воскресну пісню".

На закінчення хор відспівав "Інтернаціонал".

Подала Л. Шевчук.

Вест Торонто, Онт.

До Адміністрації "Робітниці"!

Повідомлення я одержала і жалую дуже, що я скорше несповнила свого обовязку, однак це не є моя вина, що немогла швидче відложити хоч такої малої суми, як $1.50 на таку вартісну ціль, як наш журнал "Робітниця". Виною цего є теперішний капіталістичний лад, де робітник не може заробити хоч-би на прожиття своєї родини. Тяжка праця робітника не приносить настільки користи, щоби робітник чи робітниця могли хоч частинно забезпечити життя. Сегорічна зима була вічною гризотою, що наступить страшне безробіття, яке зростає з кожним днем і дає до зрозуміння, що кріза неминуча. Та міліони робітників і робітниць стають в робітничі клясово-освітні товариства і тимсамим скорше розуміють, в чім наше горе й нужда, що не бог дає безробіття але той земний бог-капі-

тал стає на дорозі до життя робітникові. Сам жиє і роскошує в земнім раю, а ті, що вічно працюють в підземних норах, добуваючи всякі скарби земні — гнуть, бідують.

До боротьби з цею несправедливістю і неправдою мусить робітництво організуватись і учитись. А щоби учитись, нам треба знати, що тільки в робітничій літературі можемо найти все, що нам потрібне знати. Щоб ми могли одержувати таку робітничу наукову літературу, нам треба передусім забезпечити її згори. Хоч як тепер тяжко за той проклятий гріш, однак старaймося всіми силами піддержувати нашу пресу. На нас товаришки лежить великий обовязок старатися з'єднувати як найбільше передплатниць для "Робітниці", бо тільки при її помочі, при читанню наукових статтів ми зможемо поступити а навіть й здігнати наших товаришів.

Тож до діла робітниці! Хай наш журнал буде нашою нерозлучною товаришкою і провідницею, яка веде до здобуття правди та свободи! Ширім "Робітницю" в кожному місци і заохочуймо до читання найбільш затемнених робітниць, які ще слухають своїх попів та підпанків.

Нехай же цвите робітнича преса і лупає скалу темноти!

Нехай розвивається просвітний журнал женщин "Робітниця"!

Спішім її на зустріч, як сходячому сонцеви!

Анна Бабій.

Форт Вилліям, Онт.

Шановна Редакціє "Робітниці"!

Посилаю Вам передплату $1.50 на наш журнал і посилаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці". Я не буду закликати товаришок до зложення на пресовий фонд такої суми, яку зложила я, бо то сума дуже маленька, і я вірю, що товаришки знають самі свій обовязок. Але я буду кликати товаришок, щоби вони могли як слід помочи нашому журналові. Тож нам треба більше попрацювати над тим. Нам треба устроювати якісь підприємства на цю ціль і поширювати скрізь наш журнал, значить приєднувати більше число передплатниць. Ми не повинні чекати аж нас буде покликати котрась з товаришок. Ми повинні знати самі свій обовязок. Бо ж ми повинні гордитись тим, що ми, женщини, маємо свій журнал.

Ще до недавна ми навіть не хотіли собі вірити, щоби ми женщини-робітниці могли мати якусь організацію і працювати в ній нарівні з товаришами мущинами. Але показалося на практиці, що ми вже маємо не тільки нашу женську організацію, але й свій журнал "Робітницю", котрий виходить два рази в місяць. Отже я кличу до вас товаришки, працюймо і постараймося, щоби наш журнал на слідуючий рік став тижневиком. Бо ми женщини-робітниці зможемо тільки з наших робітничих часописей і журналів розвинути свій ширший світогляд. Всі, як одна ставаймо до безпощадної боротьби з темнотою і до боротьби за кращу долю всіх поневолених.

Ваша за кращу долю всіх поневолених

Марія Козакова.

Трейл, Б. К.

Дорога Учителько "Робітнице"!

Як відомо всім, хто читає жіночий журнал "Робітницю", в повище згаданій місцевости істнує робітниче товариство, яке входить в склад Стов. У.Р.Д. При цім товаристві гуртується лише чотирох членкинь які устроїли 7. марта ц. р. забаву, з чого дохід призначений на пресовий фонд "Робітниці". При забаві згадали товариші про хорого товариша, який просить помочі (як довідалися ми з "У.Р.В."), тому г-ка Пінак подарувала дуже гарну вишиту подушку, яку продали на тій забаві за $18.70, а гроші вислані для хорого Семена Фалата через редакцію "Укр. Роб. Вістей".

Опісля заряджено колекту на ту ж саму ціль і зібрано $9.50, за що належиться подяка тим всім жертводавцям, які жертвували для хорого.

Імена жертводавців слідуючі: по $1.00: Н. Ющук, В. Сливчук, Й. Клюс, Г. Погрібний, Й. Кульчицький, Н. Петрик; по 50 ц.: Гаф. Турик, Антошка Паращук, Марія Турик, Ф. Шинькарук, А. Шлемко; безіменних жертв $1.00; що робить $9.50. З проданої подушки $18.70. Разом всього $28.20.

В імени цих чотирох членкинь складаю сердечну подяку всім присутним за їх щирість.

Т.

СЛОВО РОБІТНИКА ІЗ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

Ютіка, Н. Й.

Шановна Редакціє "Робітниці"!

Прочитавши статтю в "Укр. Щоденних Вістях" про появу нового журналу "Робітниця" я висказую свою радість з приводу виходу так бажаного для нас робітників журналу.

"Курс української граматики", який Ви почали друкувати в "Робітниці" є незвичайно важною справою для українського робітництва. Ось хоч-би й я. Де-ж мені було навчитись граматики, як я тільки один рік ходив до школи? Та не то, що граматики, але й азбуки не вспів я вивчити, аж тут при добрих людях підучив. А хіба мало таких? Ви мабуть знаєте краще від мене.

Але я за далеко зайшов. Мені журнал на голові, от що! Та щоби втіха моя була й на ділі, а не тільки на словах, то я посилаю $2.00 на однорічну передплату, з чого 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці". Старатисьму теж зібрати скільки зможу нових передплатників.

З товариським привітом
Н. Слободян.

Примітка редакції: Щирі слова тов. Слободяна цінні для нас і ми бажали-б, щоби й инші робітники та робітниці в Злучених Державах стали постійними читачами "Робітниці". На жаль про наш журнал там менше знають, але ми віримо, що т-ші передплатники постараються вплинути на своїх знайомих і зробити їх теж передплатниками "Робітниці". Бо журнал говорить сам за себе.

РОБІТНИК ПРО "РОБІТНИЦЮ".

Фабіян, Алта.

Хвальна Редакціє "Робітниці"!

В залученню посилаю почтовий переказ на $2.50, з чого $1.50 на передплату журналу а $1.00 на пресовий фонд.

Я дуже жалую, що ще давніще не став передплатником "Робітниці" і стратив багато корисних матеріялів. Бо думав я собі: нащо мені жіночого журналу, як я ще не жонатий? Читаю я "У.Р.В.", давніще "Голос Праці", ну й "Молот", а часами залазили

до мене ще й чорносотенні ганчірки. По правді сказати, то оці чорні ганчірки я кидав під лаву і вони лежали там так довго, доки не спалив в печі.

"Голос Праці" перестав виходити і я не можу лишитися без журналу, тому передплатив собі "Робітницю" і заохочу ще й других так зробити.

На цьому місці хочу висказати свою велику радість, що наші товаришки стали в ряди орґанізованого робітництва і разом з нами, робітниками прямують до бажаної мети.

Журнал "Робітниця" мені дуже а дуже подобався. Справді це дорогоцінний журнал, бо перечитаєш число, то здається, що на світ народився знов і не можеш діждатися нового числа. Я щиро взиваю тих товаришів, які ще не є передплатниками "Робітниці", щоб вони стали ними, бо страшно жаль не читати таких цікавих наукових статтів. І я колись казав, що нема в мене жінки, товаришки життя, то й не треба мені "Робітниці", але тепер переконався, що грубо помилявся я. Журнал "Робітниця" однаково приносить велику користь так робітниці як і робітникові. Це сильна зброя, а як є ця зброя в хаті, то я вірю, що й вояк найдеться для неї. Ми робітники повинні брати собі за товаришку життя свідому робітницю, бо тільки тоді буде повна згода в родинному життю.

Думаймо і читаймо всі! Товариші робітники! Передплачуйте "Робітницю" а не пожалуєте ніколи цего! Всі до освіти — бо як будемо освічені, то тоді не дамо себе дурити ріжним чорним крукам. Хай розвивається "Робітниця"!

Іван Шкурган.

Верміліон, Алта.

Дорога Редакціє!

Жалую, що я так спізнилася з своєю жертвою на пресовий фонд. Тому засилаю тепер почтовим переказом $1.50 і хай живе наш дорогий журнал "Робітниця" і росте з кожним днем!!

Читала я вже ті буржуазні ґазети тай нічо цікавого не найшла. Бо то все панство, а ми робітниці не можемо з ними числитися.

Коли-ж я собі передплатила наш журнал "Робітницю", то довідалась, як нам треба поступати і котру сторону попирати. Бо цей дорогий журнал веде нас до правди, до проміння світла, яке нам заступили ті буржуазні панки. Але прийде час, що й в нас краща доля засяє.

Жалую товаришки, що в цій місцевости майже тільки я сама читаю "Робітницю", але думаю, що скоро буде инакше. От подаю імена кількох товаришок, які, по моїй думці передплатять собі "Робітницю". Товаришки: Марія Малаховська, Анна Голік, Настя Кузів, Олена Драґанюк і Доця Рольова з Верміліон, Алта.

З товариським привітом,

Марія Ребрина.

РОБІТНИК ДЛЯ "РОБІТНИЦІ".

Анґусвил, Ман.

Дорогі Товаришки!

Пересилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці" для т-ки Маришки Гира. Ці гроші одержав я від згаданої товаришки і пересилаю, та взиваю всіх товаришок і товаришів, щоби приєднували нових передплатниць нашому журналові. Ніхто нам не поможе, тільки ми самі. Не повинно бути ані одної робітничої й фармерської хати, де не було-би "Робітниці"!

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал!

З товариським привітом

Іван Спвак.

Мус Джо, Саск.

Дорога Редакціє!

Висилаю Вам $5.00 як доплату до старої передплати від слідуючих товаришок: В. Мідак, Щилецької, Гордійчук, А. Бабич і повну передплату від т-ки М. Котик та для женського відділу при У.Р.Д.

Дорогі Товаришки робітниці! При цьому хочу я сказати декілька слів. Радію я цілим серцем, як читаю наш цікавий - дорогоцінний журнал "Робітницю" та ті дописі, що з усіх кінців Канади пишуть женщини-робітниці. Просто зворушує це, що жіночі орґанізації розвиваються і мимоволі хочеться крикнути: "Товаришки робітниці! Вступайте масово до своїх орґанізацій, освідомляйтеся, думайте й читайте! Набирайте свідомости з нашого журналу і инших робітничих ґазет, бо тільки вони відкривають нам очі, боронять наші інтереси і ведуть до визволення з капіталістичної неволі. Поширюймо якнайбільше "Робітницю".

Берімся до праці і не звертаймо уваги на тих панків - крикунів, які хотіли би, щоб ми були темні, непросвічені. До спільної праці на загибіль ворогам а нам на користь! Хай живе орґанізація женщин-робітниць! Хай живе дорогоцінний журнал "Робітниця"! Хай живе єдність між робітницями і робітниками в цілому світі!

З товариським привітом

А. Бабич.

Лонґ Лек, Онт.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Щиро Вам дякую за висилку "Робітниці" не зважаючи на те, що моя передплата скінчилася вже пару місяців тому назад. Жалую, що я швидче не відновила передплати, але цему винні домашні умовини. Тепер висилаю $2.00 на передплату і 50 ц. на пресовий фонд.

Рівночасно взиваю всіх робітниць, щоби повідновляли свою передплату і не забували про пресовий фонд.

Хай живе наша дорога "Робітниця"!

Хай живуть наші робітничі часописі в цілому світі!

Ваша за кращу долю

С. Галущак.

Ансонвил, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю на пресовий фонд $1.00 і покликаю до зложення такої суми цих товаришок:

А. Галіну, А. Божок, М. Горбатюк і Т. Василку — всі з Саскатуну.

Ю. Бойчук, А. Гуцалюк і Н. Зрадовську — з Торонта.

Товаришки! Спішіть як найскорше нашому журналові на поміч! Нехай на другий рік він стане тижневиком!

Д. К. Николайчук.

Іст Килдонан, Ман.

На заклик т-ки Василинової складаю на пресовий фонд "Робітниці" $1.00 а на передплату $1.50.

З тов. привітом,

Текля Двораповська.

Вінніпеґ, Ман.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Від себе складаю $1.00 на пресовий фонд нашого дорогого журналу "Робітниця" а також пересилаю $1.50 на нову передплату для т. Я. Вахнюк з Реддіт, Онт. Цю передплату я сколектувала сама і постараюся й на будуче сколектувати від инших.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал!

З товариським привітом
Марія Федірчик.

Вінніпеґ, Ман.

Складаю на пресовий фонд "Робітниці" $1.00 і закликаю зложити на цю саму ціль по долярови т.т. Йосифу Аламбець і Гелєну Бойд.

Анна Кацан.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик товаришок Хвалібоґової і Шафранської складаю на пресовий фонд "Робітниці" $1.00 і закликаю зложити на цю саму ціль по долярови тов. Лящ і Лобай.

Юлія Турчин.

Ріджайна, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю почтовий переказ на $3.00, з чого $1.50 на відновлення передплати на 1924 рік, а $1.50 на нову передплату для т-ки Теклі Федорович.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал "Робітниця", без якого нам вже годі обійтися!

З товариським привітом
Софія Лапчук.

Бінфейт, Саск.

Дорога Редакціє!

На поклик т-ки М. Литвін складаю $1.00 на пресовий фонд нашого цінного журналу "Робітниця" і $1.50 висилаю на річну передплату та закликаю всіх товаришок з ріжних місцевостей допомогти нашому журналові.

Товаришки! Памятаймо, що помагаючи нашому журналові — ми помагаємо самим собі!

З товариським привітом
Анна Беразка.

Транскона, Ман.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $2.50, з того $1.50 на передплату на наш найдорощий журнал "Робітницю, а $1.00 на пресовий фонд "Робітниці", і закликаю зложити таку саму суму слідуючих товаришок: Довбнуз, Павнюк, Шандрук, Ґрабець, Дутку, Касіянчук, Ґеньсьор, Щур, Вербіцьку, Цюрко і Різьняк.

З товариським привітом,
Анастазія Репетівська.

Гас, Ман.

До редакції "Робітниці"!

Посилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці" і також закликаю всіх товаришок, які ще досі не передплатили наш дорогий журнал, щоби вони післали також передплату.

З товариським привітом
Розалія Рибак.

Фейрмонт, Злуч. Держави.

Дорога Редакціє!

Прошу висилати мені журнал "Робітницю", бо до цього часу я читала "У.Р.В." і "У.Щ.В.", а тепер хочу стати в ряди свідомих робітниць та спільно працювати за кращу нашу долю. Раджу всім робітницям ставати також в ряди клясової орґанізації. Берімся гуртом до праці, щоб не було нам колись соромно перед нашими дітьми. Годі жити в темноті та розсіяности. Піддержуймо всіми силами наш одинокий журнал, який став для нас правдивою школою.

З товариським привітом,
М. Яремчук.

Вейн, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $3.00 на передплату дорогого журналу "Робітниця", з чого $1.50 на мою передплату, а $1.50 на нову передплату для т-ки Пугач.

Розуміємо ми добре все, що написане в "Робітниці" і багато вчимося з неї. Тому — нехай не буде ані одної української робітниці і робітника, які не передплачували-б цей журнал!

З товариським привітом
В. М. Дзерик.

Чийс, Б. К.

Дорога "Робітнице"!

Сповняю свій пролетарський обовязок і радо доплачую до старої передплати 50 ц. Рада я дуже, що наш дорогий журнал почав виходити два рази в місяць. Тепер ми частіще зможемо витати в себе дорогого гостя.

Хай живе "Робітниця" і доживе в свойому розцвіті до того, що почне загощувати до нас кожного тижня.

З товариським привітом,
Олександра Вирозуб.

ПРИЄДНУЙМО НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИЦЬ ДЛЯ "РОБІТНИЦІ"!

Ріджайна, Саск.

Дорога Редакціє!

Я дуже жалую, що так припізнилася з відновленням передплати на наш дорогий журнал "Робітницю", бо до цего примусили мене умовини. Тепер посилаю $3.80, з чого $1.50 на відновлення моеї передплати а $2.30 для нових передплатниць т-ки Д. Чабанюк на цілорічну передплату і т-ки Д. Маґорка на піврічну передплату. На будуче буду старатися по можности приєднати більше нових передплатниць і так повинні робити всі товаришки. Кожна з нас має багато знайомих, які ще не передплатили "Робітниці". Тому постараймося зробити їх передплатницями такого цінного журналу, як наша "Робітниця".

Хай-же живе цей дорогий журнал!

Хай живе любов і єдність працюючих цілого світа!

З товариським привітом,
Л. Марчук.

Товаришки кольпортерки і товариші кольпортери! Якщо у вас є десь нерозпродане перше (Шевченківське) число "Робітниці", то зверніть нам його. Потребуємо, бо нам не стало.

Адміністрація "Робітниці".

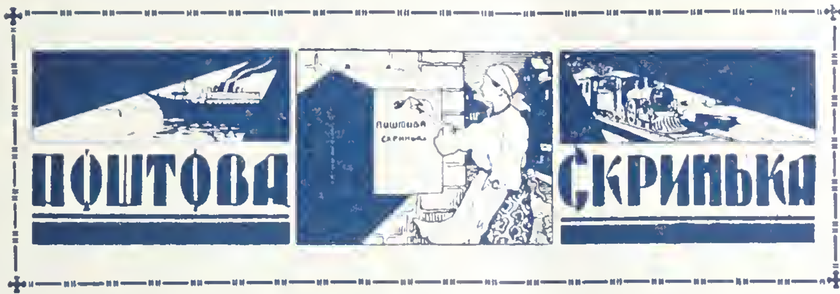

ВІД РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ ДО ВСІХ.

На цьому місці порушуємо всі справи, які треба вияснити.

Це число "Робітниці" видаємо подвійне, відразу за 15. квітня і 1. мая. Зробили ми це тому, що склалися такі умовини. Дальші числа появлятимуться в свій час.

Дописі — від своїх читачок і читачів будемо все радо поміщувати в "Робітниці". Тільки дуже просимо писати коротко, не ростягати довго. Пишіть до річи, це що бачите, що цікаве і памятайте, що дуже довгих дописів ми не маємо змоги друкувати, бо немаємо на це місця. Впрочім — до нас пишуть сотні людий і як-би всі писали довгі дописі, то коли-ж їх всіх видрукувати, як журнал виходить тільки два рази в місяць? Не можемо-ж ми присвячувати половину журналу на самі дописі, бо що-ж тоді ви навчитеся? Раді ми дуже дописям і просимо всіх писати, але — не довго, тільки на одній стороні паперу а не на обох і річево.

З огляду на великий наплив дописей, деякі з них не йдуть в журнал відразу, тільки ждуть на свою чергу. Прийде час на них, то будуть також видрукувані.

При цьому зазначуємо, що ніяка допись про жіночий рух не буде поміщуватися і в "Робітниці" і в "Укр. Роб. Вістях". На це й є жіночий журнал, щоб обговорював справи робітниць, а "Укр. Роб. Вісти" мають сотні дописів своїх читачів.

Лікарські поради — почнемо подавати скоро в "Робітниці", як тільки наспіють запити. Поради даватиме добрий лікар. Коли яка читачка чи читач "Робітниці" хочуть запитатися про якусь недугу лікаря, нехай напишуть до нас і ми в слідуючому числі помістимо відповідь. При тому зазначуємо, що назвиско такої читачки або читача редакція задержить в строгій тайні. Коли вас щось болить, або вашу дитину, то опишіть це і спитайтеся, а ми ваше питання передамо лікареві і він дасть відповідь. По бажанню ми не будемо друкувати у відповідях повного назвиска тої товаришки чи товариша, що питається. Ось для приміру: Т-ка Анна Ковалюк з Ошави, Онт. просить лікарської поради, але не хоче, щоб инші знали, що саме вона питається. Тому в листі пише нам: "Відповідь подайте мені під знаком: В. Б. Ошава, Онт., або під Анна". Однак, як хтось не криється з цим, то може повністю дозволити надрукувати своє назвиско. Це залежить від того, хто питає. Всеж таки нам треба при питаннях подати точну адресу, бо може бути таке питання, що лікар відповість на нього не в журналі, а окремим листом. Встидатися нема чого, тому товаришки і ви товариші присилайте питання сміло про все. Наша редакція "Робітниці" старається заспокоїти всі потреби своїх читачок і читачів і робить все, аби їм була як найбільша користь з журналу.

Ждемо запитів.

За фотографії відділів Секції Ж.-Р., що поміщуються в "Робітниці" — треба платити. Не за це платити, що їх "Робітниця" поміщує, а за це, що з фотографії на папері треба в окремій фабриці зробити металеву клішу (кат) для друку. Оплату цего повинен все заплатити собі той відділ, який присилає до поміщення свою фотографію. Разом з фотографією необхідно прислати 5 долярів.

Також просимо ті відділи, яких фотографії були поміщені і не заплачені за роботу катів — дослати цю суму. Зазначуємо, що кати фотографії ми даємо робити до спеціяльного заведення і взагалі така робота оплачується дорого. Не наша в тому вина.

Доплату до старої передплати 50 центів просимо прислати, як хто ще винен. Також просимо всіх довжниць і довжників вирівнати залеглу передплату.

Приєднуйте нових передплатниць і передплатників, збирайте пресовий фонд, працюйте щиро і невтомно в місяці маю! Нехай кожна читачка приєднає хоч одну нову передплатницю.

Спростування: В другому (минулому) числі "Робітниці" на стороні 12 в уступі "10 заповідей робітника і робітниці" закралася неприємна друкарська помилка. Шеста заповідь повинна звучати не так, як там надруковано, а так:

"6. Не зрадь своєї кляси ні в економічній, ні в політичній боротьбі".

Загадки — хто присилає для надрукования в "Робітниці", мусить рівночасно подати в тому-ж листі відгадки, щоби редакція знала. Без подання відгадок, ніяка загадка не буде в нас надрукована. Ми-ж даємо нагороди за добрі відгадки, так відки-ж маємо знати, чи відгадка добра, як той, що пише, присилає тільки саму загадку?! Значить — пишете нам загадки, ми дуже вдячні вам, але рівночасно пишіть й відгадки.

Т. П. Г. Коржак, Порт Артур, Онт. — "Не забув" і "Природа" видрукуємо в дальших числах. Ваша форма писання добра, пишіть й на далі так свобідно і ніколи не силуйте себе писати віршом, як не можете. Вище згадані Ваші два нариси писані без натуги і це добре.

Т-ка Р. В. Т. Онт. — Не беріть собі таких поганих вчинків негідників до серця. Скрізь є черви, а ці, що займаються підлими наклепами на наші орґанізації і то на жаль аж в Злуч. Державах, є звичайні кирпичники, що тільки цим займаються. Їх треба іґнорувати, бо негідні вони доброго слова від чесних робітниць і робітників.

Т-ка А. Б. Вест Торонто — Хоч ми не жалуємо праці, аби виправити дописі наших читачок, але Ваша стаття "В єдности сила" за довга і ми не можемо помістити її. Пишіть коротко.

Т-ка Стиманка, Бофало, Н. Й. — Відповідь на поручені Вами питання одержите з тих двох книжочок, які ми вислали Вам в нагороду за добрі відгадки. Шиpіть надалі "Робітницю" між своїми знайомими!

Тов. А. П. — Ваш гарний нарис "Два похорони" ми, як знаєте, помістили. Не забувайте й на далі про наш журнал. Будемо Вам вдячні, як напишете вірну картину з недолі наших бідних фармерок у формі статті.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Відділ Жен.-Роб., Вінніпеґ, Ман. (розігравка)	$155.00
Відділ Роб. Зап. Тов-а, Нордеґ, Алта.	17.00
Д. Николайчук, Ансонвіл, Онт. (збірка)	10.60
С. Гаврилишин, Венкувер, Б. К.	1.50
Юлія Шафранська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
М. Озеро, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Текля Дворановська, Іст Килдонан, Ман.	1.00
Катерина Гаврищак, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Юлія Турчин, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Н. Репетівська, Транскона, Ман.	1.00
Анна Кацан, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Марія Федірчик, Вінніпеґ, Ман.	1.00
О. Ґрабовецька, Портедж ла Прері, Ман.	1.00
І. Остапчук, Стилвотер, Мінн.	1.00
М. Романович, Енийокс, Б. К.	1.00
В. Мойсюк, Ферні, Б. К.	1.00
Н. Божок, Саскатун, Саск.	1.00
Олена Скеґар, Келґари, Алта.	1.00
Н. Ластівка, Келґари, Алта.	1.00
Марія Ребрина, Верміліон, Алта.	1.00
А. Беразка, Бінфейт, Саск.	1.00
П. Трухан, Нордеґ, Алта.	.50
Марія Кушнір, Едмонтон, Алта.	.50
М. Заґрошова, Вест Форт Виліям, Онт.	.50
Д. М. Шевчук, Порт Артур, Онт.	.50
Марія Марковська, Кіркленд Лейк, Онт.	.50
Стела Галущак, Октопус, Онт.	.50
Д. Замойський, Шікаго, Илл.	.50
І. Фівчук, Паркдейл, Ман.	.50
Н. Завадюк, Нокоміс, Саск.	.50

Памятайте все, що так "Робітниця", як і "Українські Робітничі Вісти", це ваша власність — власність широких працюючих мас. Що-ж ви зробили, щоби допомогти цим двом видавництвам?

Не соромiться зайти до знайомих збирати передплату або жертви на пресовий фонд, бо тоді ви самі себе соромитеся. Ви-ж сповняєте велике діло — відкриваєте правдиву дорогу незрячим і несете слово правди.

Місяць май — місяць допомоги робітничій пресі. Не кажіть, що ви вже дали і досить з вас. Маєте завтра дати тих кілька центів на таке, що вам не конче потрібне — дайте на пресовий фонд. Бо кому-ж ви даєте, як не с о б і ?

"Робітниця" і "Українські Робітничі Вісти" — це відбитка вашого життя, це ваша школа, найвищий університет. Допоможіть, чим можете, забезпечити їх істнування!

ЗМІСТ 3 і 4 ЧИСЛА "РОБІТНИЦІ".

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий Журнал для Женщин-Робітниць
Орган Секції Женщин-Робітниць при Стоваришенню Український Робітничий Дім.
Видае Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство
Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the Workers and Farmers Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.50; per six months 80c
Single copy 10c.

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК I. Вінніпеґ, 15. мая (травня) 1924. Ч. 5.

ЩЕ ПІВ МІСЯЦЯ ПРАЦІ!

Перед українськими робітницями і робітниками Канади ще пів місяця праці в користь робітничої преси. І не спочивати нам, не покладати рук, а навпаки, ще з більшим завзяттям працювати. Журнал "Робітниця" і ґазета "Українські Робітничі Вісти" мусять бути забезпечені на літні місяці грішми.

Пів місяця пройшло. Успіхи нашої праці ще не вповні відомі. Підождемо до кінця місяця і тоді зможемо довідатися. Але не ждім на ці успіхи спокійно, а працюймо, щоби вони були як найкращі. Ось тепер: Перевірмо самі нашу півмісячну працю! Спитаймо самі себе: — Що зробили ми для своеї преси за цей пів місяць? Чим допомогли ми її?

Свідомі українські робітниці і робітники прекрасно розуміють велике значіння майської кампанії. І кампанія ця полягає на них самих. Тільки вони можуть своею щирою працею повести кампанію так, що вона увінчаеться успіхом. Ніхто з свідомого робітництва не буде нарікати на це, бо кожний розуміє, що наш журнал і наша ґазета виходять виключно за гроші українських робітників й робітниць. Кожний з нас знає, яких великих коштів потрібно на видавання журналу і ґазети. Наші вороги — чорна сотня, чвіркають час від часу крізь зуби на нас, що наша преса виходить за чужі гроші.

Товаришки і Товариші! Докажім в місяці маю нашу силу і свідомість. Докажім нашим ворогам ще раз, що ми не потребуемо нічиеї ласки, а власними силами удержуемо нашу дорогу пресу! З дрібних датків, щирих і невимушених датків, ми творимо фонд, який дае життя нашому журналові і ґазеті, а через них ми одержуемо духовий корм.

В місяці маю кожна передплатниця і кожний передплатник повинні памятати при збиранню допомоги своїй пресі ще на такий клич:

Повне забезпечення і повний розвій "Робітниці" та "Українських Робітничих Вістей" залежить виключно від самого робітництва! Тому кожна передплатниця і кожний передплатник окрім збирання пресового фонду повинні придбати хоч-би одну передплатницю або передплатника, чи то для "Робітниці", чи для "У. Р.В."!

Ви тільки уявіть собі, як зросли-би наші видавництва, коли-б подвоїлися їх передплатниці і передплатники! Читати журнал чи ґазету, це безперечно гарна річ, але-ж при тому не треба забувати, що ці видавництва можуть розвиватися тільки при допомозі своїх читачів і читачок. Майже ніхто не знае, які величезні кошти потягае за собою видавання журналу і ґазети. Бо за все треба платити і все дороге. І папір і об-

разки і друк. А робітнича преса не має ніяких побічних доходів.

Зріст передплатниць і передплатників та збірка пресового фонду є запорукою, що так "Робітниця", як і "У. Р. В." не тільки, що будуть певно виходити, але ще й розвиватися. Та все це залежить від нас самих.

Пів місяця мая проминуло. Перед нами ще пів місяця праці. Перевірмо-ж свою півмісячну працю! Спитаймо себе:

— Скільки кожна з нас і кожний знас придбали нових передплатниць чи передплатників?

— Скільки зібрали ми на пресовий фонд "Робітниці" і "У. Р. В."?

— Чи всі наші членкині і члени сповнили свій пролетарський обовязок?

Як ні — берімся до роботи! Ми-ж не розсіяні, а орґанізовані! Ми вже пізнали на що і кому даємо свої запрацьовані гроші та що одержуємо за них. Між нами недовіря немає. Скріпім сили свої і завзяття своє!

Перед нами ще пів місяця праці!
Невсипущої, щирої, невимушеної праці!
Ще пів місяця!

Чому ми викриваємо наші помилки?

Найкраще сміється той, хто останній сміється...
Чужа приповідка.

В другому числі нашого журналу ми видрукували були вступну статтю під наголовком: **"Орґанізація робітниць і відношення до неї робітників".** І в цій статті ми щиро та отверто вказали, які між нами істнують ще недомагання, які помилки робимо ще ми, та як треба працювати, щоби позбутися їх. Ми навіть підійшли до тих помилок з далека, найшли причини їх і вказали, що це наша спадщина з старого життя, з того життя, яким жили колись ми, як неорґанізовані, несвідомі робітниці і робітники.

В першомайському числі "Робітниці" видрукували ми подібну статтю робітника Синьоверґольця під наголовком: **"Що найбільше шкодить нашій орґанізації?"** І в цій статті отверто і щиро говориться про деякі наші недостачі, розуміється з тою метою, щоби позбутися їх раз на все і очистити себе від старих-поганих звичок, бо всі ми орґанізовані робітниці і робітники почали жити новим життям.

І що ви скажете! Думаєте не прийшло до одного непорозуміння через цю статтю? Ось послухайте:

Після одержання першомайського числа "Робітниці", одна наша передплатниця зайшла до своїх сусідів запаморочених "патріотичним" дурманом і з добрим наміром почала в їх присутности читати в голос наш журнал. Дійшла до статті: "Що найбільше шкодить нашій орґанізації?" і перечитала її. Тоді накинулися "добрі" сусіди мокрим рядном та почали сміятися з неї та з журналу.

— А-а, то в вас отаке є! То ви хочете, щоби й ми пішли до вас на отаке ...

І ще повно безглуздих слів наговорили. Наша передплатниця засоромилася і вийшла з хати, а потім питала нашу редакцію, чи не принесе шкоди для нашої жіночої орґанізації ця стаття? Тому, що це питання може зацікавити ширший загал наших читачок, ми даємо місце на довшу відповідь в цьому числі "Робітниці".

За свої помилки ми ніколи не соромимося і не закриваємо їх, а навпаки — викриваємо, витягаємо їх на денне світло, щоби позбутися їх. Ми виховуємо себе самі, ми вчимося на своїх помилках. Як ще є погані-старі звички між нами, то ми не пригладжуємо їх, не закриваємо, а викорінюємо, викорчовуємо, щоб її сліду не стало з них. І ми свідомі того, що робимо. Ми прекрасно знаємо, що прийшли всі ми з гнилого, темного світа, того світа, який хотів мати нас сліпими, послушними рабами. З цього світа обману ми вирвалися і почали жити новим життям в своїх клясових, пролетарських орґанізаціях. Ми вирвалися з під непрошеної опіки зарозумілих панків і підпанків, які вважали нас не за людей, а за худобу і на нашій несвідомости робили маєтки.

Той препаршивий світ насмішок над нами, поневірки і погорди до робітника і робітниці

ми покинули і щасливі цим. Покинутий світ розгнивається і роспадається. Останками сил скавулять недобитки того світа на нас з лютости і з заздрости. І безнадійно слинять преріжні брехні на нас. І в свойому божевіллю стараються сміятися з нас. Та не з нас вони сміються, а самі з себе, з своєї немочі, з своєї руїни. Вони кусають свої руки зі злоби, що в наші ряди стають нові членкині і члени. Вони скрегочуть зубами, що ми ростемо, а вони падуть з кожним днем нище.

Кількалітня самостійна праця клясово з'орґанізованого українського робітництва Канади найкраще доказує, що ми зробили і як зробили. На очах наших чорних круків-ворогів ми потом нашим, саможертвою і щирістю нашою збудували кількадесять власних Українських Робітничих Домів в Канаді. Ми створили сильну культурно-освітню орґанізацію — "Стоваришення Укр. Роб. Дім", створили десятки українських робітничих шкіл, хори і театральні гуртки. Ми створили поважну орґанізацію українських женщин-робітниць по цілій Канаді, що мають власний журнал "Робітницю", яка виходить два рази на місяць. Ми маємо політичну ґазету "Українські Робітничі Вісти", яка одинока з усіх инших українських ґазет в Канаді виходить три рази в тиждень. А все це створили ми в л а с н и м и силами, мозольною працею своєю. Цим не чванимося, хоч маємо на це повне право! Чим-же почваняться оті, що сміються з нас? Хіба безсоромними брехнями і негідними, підлими вчинками.

Українські орґанізовані робітниці і робітники в Канаді вирвалися зпід опіки своєрідних панків-дурисвітів і власними силами виховують себе. Показалося, що "робітнича худоба" може прекрасно обійтися без опіки панків і своєю культурною роботою не то що перегнати їх, а розложити. Працюючі маси покинули їх з огидою, відвернулися, як від прокажених.

В своїх орґанізаціях ми не спимо. Ми знаємо, що нам потрібно ще багато вчитися і ми — вчимося. Вчимося с а м і . Науку цінити ми вміємо і доказом цього може послужити щире відношення до робітничої преси, до робітничих видавництв книжок. А як в нас залишилися деякі перестарілі звички з старого життя і через них ми часами робимо помилки, то ми викриваємо їх, говоримо правду в очі і цим способом виховуємо себе.

За правду ми боремося, правдою живемо! Коли в наших статтях звернули ми увагу на це, що часами в нашій орґанізації бувають люди заздрісні, або такі, що люблять ще обмовляти когось, то ми не загладжуємо це, не скриваємо, а кажемо: Це погані прикмети, негідні для робітництва і їх треба позбутися!

І ми певні, що позбудемося! Бо для цього ми працюємо і будемо працювати! Ми хочемо бути чистими — і ми будемо такими! За собою спалили ми старі мости, а залишилося ще де-неде старе поруччя, — то-ж ми палимо тепер й його.

Нехай "патріотична" зґрая не оцінює всіх по собі. Ми не з тих, що крізь маски усміхаються. Не з тих ми, що одно думають, а друге говорять. Не з тих, що в очі говорять масненькі слова, а за плечима тримають каменюку.

За правду боремося, правду проповідуємо і правдою живемо! Кожний має розум і кожний може пізнати, де правда а де брехня. А тому, що працюючі маси пізналися на цьому, тому зросли й зміцніли наші орґанізації, а трупом гнилим залишилися колишні орґанізації синьожовтих панків — крикунів.

Коли ми викриваємо наші помилки, то викриваємо їх з метою знищення їх. А ми — не розбита отара овець, як наші вороги. Ми всі орґанізовані і за добру пораду все вдячні. Щиротовариські уваги ми приймаємо радо і не ображуємося за це. Тільки туполобі панки можуть образитися за правду, бо живуть вони брехнею. Ми — що думаємо, це й говоримо. Нічого не скриваємо, говоримо собі правду в очі і в ц ь о м у н а ш і у с п і х и .

"Патріотичні" прихвостні сміються з нас, з нашої правдивої роботи? Нехай! Вони сміються самі з себе, бо не здібні вони відкрити правдивих людських облич, бо таких облич в них вже нема. Брехня грубою корою обліпила цілі тіла їх. Нехай сміються з правди, це-ж їх робота. Ми не завидуємо їм. Ми ніколи не станемо на шлях брехні, бо наш шлях є шляхом правди! За цілий час нашої праці ми ніколи не зійшли на манівці так, як вони. Ми йдемо і будемо йти рівно.

А як вони сміються, нехай сміються. Це-ж вони самі собі запльовують очі. На них ми не

звертаємо уваги, а йдемо все далі вперед. В нас нема часу займатися такими негідниками. А вони нехай сміються. Ми ще будемо свідками їх плачу. Бо чужа — розумна приповідка каже:

Найкраще сміється той, хто останній сміється.

Примітка Редакції: До нас наспіло кілька статтів про цю справу і ми помістимо їх в слідуючому числі нашого журналу.

Доля жінки в історії людства.

Загляньте в темні безодні історії людства, простежіть дорогу жінки від перших, відомих нам днів історії до наших днів. Муками, кровю і сльозами полита дорога жінки в розвитку людства.

Підім думкою до часів життя первісного чоловіка, того чоловіка, що ще живе диким, що живе, як сьогодня звірюка по лісах і печерах, що виборює собі їду в звірят. Це було дуже давно. Прижмурім очі і уявім себе в тих часах. Що-ж чуємо ми?

Чуємо гомін безконечної боротьби, смертельної боротьби тодішньої людини із звіриною і природою.

Чуємо гарчання і зойк звірів та передсмертні крики жертв сильніщих переможців.

Чуємо побідний вигук людини-самця, що переміг свого ворога.

Це було ще тоді, коли земля вкривалася страшними пралісами і первісні дикі люди, наші прародичі, малощо ріжнилися від диких звірів.

І ось в тих давних часах бачимо побіч людини-самця, змучену, знесилену, окрівавлену жінку-самицю. Вона разом з ним боролася за життя. Чи то підчас полювання на великана звіря, що звався мамутом (щось, як-би сьогодняшний слонь, тільки великанський), чи підчас зустрічі з печерним медведем вона на рівні з чоловіком боролася віддаючи свої сили, кров і життя на боротьбу для будучої перемоги чоловіка над звіриною, над природою. Але цим не обмежується роля жінки. Природа поклала на неї муки, обовязки й турботи материнства. Її сили, почуття і розум — віднимало материнство, а вільний від цих турбот-клопотів мущина поступово ставав фізично (тілесно) сильніщим і над жінкою набував владу, як сильний над слабшим.

І коли чоловік винайшов перший на землі плуг, щоб обробляти землю — він запряг в нього жінку.

Так почалося соціяльне першенство мущини над жінкою, що крівавою дорогою проходить через всі доби розвитку людства.

Минули віки дикого життя людини, прийшли стародавні віки безконечних війн племен, віки радости переможців, страждання й поневолення переможених, віки вогню й меча і знову — крови й крови, океанів людської крови. І в тих віках, з поміж вогню й крови — виступає жінка, як військова здобич переможців, жінка для повної веселости дикого вояка, жінка рабиня, жінка, як річ, як неподільна власність мущини з необмеженим правом його на її душу, тіло й життя.

В тих віках нападали одні на других і забирали в полон жінок, щоби опісля тяжко знущатися над ними, щоби насилувати до схочу.

В тих часах істнував страшний звичай: коли вмирав мущина — власник жінки, то вкупі з ним клали в домовину його жінку... живу жінку... і — закопували так.

А ось середновічні віки. Сумні віки жорстокости, що освітлюються полумям вогнищ і мук. В часах поганого лицарства так званих феодалів, себто дідичів, що мали всю владу в своїх руках, приходять довгі віки катувань, мордувань а згодом стогони жертв святої інквізиції.

Інквизиція, це були в середновічних часах страшні суди попів, що жорстоко, по звірськи мучили людей, яких підозрівали, що вони не вірять в бога. В тих часах тріскали людські кости, що роздроблювалися на славу і зміцнення християнської релиґії. І тут, в муках та стражданнях на першому місці стоїть жінка.

Жінок підозрівали тоді, що вони відьми і вистарчало одного доносу, щоби невинну жінку

схватили і мучили. А мучили в той спосіб, що кидали її живцем в вогонь або в глибоку воду і казали: — Як згорить або втопиться, то вона не відьма... А вискочить з вогню або виплине з води — значить відьма і треба спалити її.

І горіли жінки в вогнях, міліони жінок топилися в воді, бо їх підозрівали в відьмацтві. Кров жінки проливали скрізь.

Як ще істнували лицарі, себто пани-дідичі, що жили в своїх замках і час від часу виїздили з своїм військом на довгі роки нападати для багацтва на других, вони покидали жінок в своїх замках, але як? Заржавілий в залізному одінню лицар виїзджаючи за здобичею на десятки років, запирав свою жінку на цей час в залізну клітку, чинив над нею безконечні катування, надягав на неї "пояс ціломудрія". Це був залізний пояс, який замикався на ключ і чоловік-лицар брав ключ з собою. Пояс цей опоясував так жінку, що вона в ніякому разі не могла зійтися блище з ніяким другим мущиною, щоб жити родинним життям. І чоловік-лицар залишав таку жінку молодою, в розцвіті й красі, а як повертався з довгого походу, то заставав її зморщеною, зажуреною, старою, але за це був певний, що вона вірна йому тілом.

Про добу февдалізму, себто часи влади дідичів-шляхтичів, не будемо багато говорити. Ми про ці часи найбільше знаємо. Це часи кріпацтва, панщини. Кому не відомо, що панови-власникови належало не тільки "право першої ночі" кожної жінки, але й вся її доля, тіло й життя. Пани в карти програвали дівчат і жінок, замучували їх, продавали, міняли за худобу.

Підім думками далі, дорогою так званого поступу людскости і задержімся на новіщій добі капіталізму.

Що дав жінці капіталізм? Ось в фабриках міліонові армії дівчаток, женщин-підлітків і старих жінок помирають передвчасною смертю в муках, в тяжкій праці, без іскри щастя, без радости... Що тут говорити про щастя і радість! Вмирають без свіжого повітря, без єдиного соняшного проміння, в вохких мурах фабрик, в гнилих пивницях міст. Ось на камінних бруках міст підмальовані і підбілені, повбирані в жебрацьке одіння бродять голодні, нічні привиди, живі примари снів божевілля — нічні повії, що продають себе брудним павукам вулиці за шматок хліба. Ось смердючі шпиталі "для бідних" переповнені жіночим тілом і отроєними душами жінок...

Скільки жіночих жертв зажер золотий ідол капіталізму!

На всій нашій планеті-землі нема закутка, деб й сьогодня не чувся стогін замученої жінки.

Жінка — стала товаром для гаремів, домів роспусти ситих, звироднілих власників їх в Европі, в Японії й Китаю, між чорношкірими, словом — на всіх частинах світа. Жінка живе для тяжких і принижуючих досвідів над нею, жінка — як "нечиста хатня тварина".

Жінка дише любовю і материнством. І любов і материнство в муках роспинає її.

Така дорога жінки в темній безодні історії людства.

Сьогодня-ж перед нами стоїть вона вкупі зі всею робітничою клясою і в її руках — будучність людства.

Вперше в історії перед нею загорюється день визволення жінки.

Без звільнення жінки — історія звільненого людства ще не починалася.

Але звільнення жінки неможливе тоді, коли далі істнуватиме несправедливий поділ людства на кляси, на бідних і багатих.

Тяжкий тягар жіночих траґедій скінчиться аж тоді, як в тіні червоних прапорів почнеться нове вільне і рівне для всіх життя.

До цього треба жінкам підготовитися. Жіноцтво, робітниче й фармерське жіноцтво, повинно гуртуватися в клясові орґанізації, вчитися, освідомлятися і виховувати здорове, свідоме покоління. Хоч ми живемо ще в обняттях жорстокого капіталізму, все-ж таки в своїх орґанізаціях жінка почувається вільною. А прийде час, що такою вільною почуватисьме вона скрізь.

Ми думкою пройшли через довгі-довжезні віки і бачили в них тяжку долю жінки. Нехай кожна робітниця й фармерка і кожний робітник та фармер знають про це і нехай це переконає нас, що всім нам треба обєднуватися в міцні клясові орґанізації і вчитися. Тільки орґанізовані маси дійдуть до свого визволення. Тільки орґанізована-свідома жінка зможе стати вільною і зможе визволити ціле людство. Бо хто-ж, як не жінка виховує нові покоління, нових-певних борців?

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

ВЕЛИКЕ МІСТО.

Полиньте очі, о півночі
В великоміські вулиці;
Огляньте ви велике місто
З усіх кінців!
Воно горить, горить огнями,
Горить щоночі тут... А днями
Таємно погасає...
На пишних вулицях —
Перед домами
Чарівне світло сяє:
Театри, кіно, кабаре —
Міняться у очах...
Музика, танці... По дахах
І спів і крик лунає —
На пишних вулицях.

Над ранком музика втихає,
Любовні парочки хіхочуть,
Авто за автом розїзджає,
І сплющуються очі
І засипляє місто
На пишних вулицях...

Натомісць будяться квартали
Одурених рабів.
Не спали — тяжко віддихали
Серед жахливих снів
Ці мешканці убогі
Застуканих вулиць...
Лягали — проклинали
І будяться — клянуть...
Ворушаться квартали,
До праці люде йдуть
Невиспані, голодні...
Погляньте очі, там —
У ту безодню!
Загляньте ви у ті крикливі вулиці,
В підземні сутерини;
Загляньте ви до бідної вдови,
Що з голоду там гине;
І до старця, що в холоді дрожить,
І до діток убогих,
І до повії, що кона
Повільно край дороги!
Усе, усе огляньте ви —
Страшні там дії — вісти!
Огляньте, очі, його скрізь,
Коли цікавить вас воно —
Те місто — велике місто!

М. Тарновський.

ЕМІҐРАНТИ.

Коли почуєш, як в тиші нічній
Залізним шляхом стугонять ваґони,
А в них гуде, шумить, пищить, мов рій,
Дитячий плач, жіночі скорбні стони,
Важке зітхання і гіркий проклін,
Тужливий спів, дівочії діскантн,
То не питай: Цей поїзд — відки він?
Кого везе? Куди? Кому в здогін?
Це еміґранти.

Коли побачиш на пероні десь
Людий, мов оселедців тих набито,
Жінок худих, блідих, аж серце рвесь,
Зівялих, мов побите градом жито,
Мущин понурих і дітий дрібних
І купою брудні, старії фанти
Навалені під ними і при них,
На лицях слід терпінь, надій марних —
Це еміґранти.

Коли побачиш, як отсих людий
Держать і лають і в реєстри пишуть,
Як матері у виходках дітий
Зацитькують, годують і колишуть,

Як їх жандарми штовхають від кас,
Аж поїзд відійде — тоді припадок!
Весь люд на шини кидається враз:
"Бери нас, або переїдь по нас!"
Це в нас порядок.

Іван Франко.

ВЕЛИКИЙ ДЕНЬ.

Великий прийде день колись,
Великий день святої волі,
До раю-щастя чоловік
Узятий буде із недолі...
. . . .

З народом зійдеться народ,
З'єдна братерство цілий світ,
Що зроду зародком було, —
Те процвіте, як пишний квіт.

Б. Грінченко.

ОРЕЛ ПІДЛІТАЄ У ХМАРИ.

Орел підлітає у хмари,
миготе могутнім крилом...
Як радо злетілаб до пари
туди, до хмарин, за вірлом!

Як радо! Та годі, не сила!
Дочка я сумної землі...
Я крила душі волочила
так довго в болоті, імлі...

Люблю ваші гострії спори,
яркі сподівання, ваш путь, —
та знаю я темнії нори,
кертиці сліпі там живуть.

Чужі їм блискучії думи
і сонцю їх серце не раде.
Тьми горя над ними повисли...
Їм треба любови, розради!

Вони поміж вами і мною
німа, непримирлива гать.
Порадьте, якою клятьбою
мені їх до себе з'єднать?

М. Горкий.

ІВАН ЦЕПКО.

В Канаді та Злучених Державах маємо вже сьогодня організації робітниць та робітників, що приняли назву ім. Івана Цепка. До цього часу нам невідомий був портрет дорогого товариша-героя Цепка і ось в цьому числі подаємо його.

Іван Цепко був одним з головних провідників безсмертної повстанчої дванайцятки, що в жотвні 1922 року перейшла з Радянської України в Галичину і боролася там з насильством польських панів. Цепко не був великим вояком, бо здоровля його було надто слабе. Це був чоловік науки, глибокий знавець комуністичних наук і непохитний комуніст-пропаґатор.

Як відомо нам, Цепко попав в руки польського жандарма разом з Петром Шереметою і нещастя хотіло, що Шеремета вистрілюючи в жандарма нехотячи вбив на місці дорогого Цепка. Панська влада вмисно кілька днів заборонила закопувати тіло Цепка і для пostраху показувала його всім українським селянам.

В особі тов. Івана Цепка українське робітництво й селянство стратило велику силу і не скоро забудеться ця недостача в робітничо-селянському русі Сх. Галичини.

Повища фотографія з 1922 року, знята на Радянській Україні два місяці перед його смертю.

НАРИСИ.

Василь Стефаник.

ПОБОЖНА.

Прийшли з церкви тай обідали на лаві.

Семен сидів собі тихо, лиш брав у пушку по доброму кавалкови кулеші та пхав в миску зі сметаною, а потім ніс до рота тай дістав на лици дві великі ґулі, що таки зараз пропадали.

А Семениха все торкотіла — от баба.

По обіді подавав Семен свиням їсти, корову обійшов, тай ляг на постіль спочивати. Курив люльку тай дивився на жінку, як вона собі свою уберію в порядку складала.

"Мой-ня, Семене, чого ти у церкві стоїш як баран недорізаний? Инші ґазди як ґазди, а ти такий межи ними пазний та темний, якбих ти тиждень не топила".

"Говори свої дурної, я в тиждни нагаруюся як на панщині та ще у церкві буду гап-тах стояти? От стою та божого слова слухаю"...

"О, вже дай ми поки, як ти божого слова слухаєш. Ануко, чи одно слово памятаєшь, що ксьондз говорив на казаню?"

"А ти мині скажи, відки я маю гроші на податок узети, аби понести писареви, не мині пусту городенку городи за казаня".

"Бо таки одного слова, одного пумера не знаєш, що ксьондз говорив, тай уже! Лиш стане та зачне із книжки відчитувати, а ти вже холітаєшся як верба підрубана. Очи віпулиш як цибулі, рот роззявиш як коли ворона, що хоче курьи уфатити тай точиш слину з рота як нитку з клубка. Хоть з пістоля над тобов стріль; ждеш аби по захаркотіти. Мої мама казали, що то нечиста сила закрадаєся до чоловіка та ломит на сон, аби божого слова не слухав".

"Чи ти, жінко, здуріла, чи тебе підвіяло? Таже най твої голови дітько учепится не мої, та ще у церкві. Та дивітся люде, що се за побожна?! Я гезди ледви тлінний з роботи та хотівбим припочити при сьвяті, а вона мині голову за якесь казанє соторяє. Було піти за попа, — табис щодня чула казаня, як такас побожна. Але ми таких побожних знаємо... ой знаємо... Ти Василисі оногди таке вліяла, щоби єї сто попів так не вліяло. Через такі побожні як ти та пшениця не родит".

"Цес чоловік відай стумапів. Таже як мині Василишині кури грядки понівечили, то я мала мовчати? Ге, я знаю, що тиби нічо не казав, ти щеби Василисі курку пощупав. А може бис ще попіс Василисі мою сорочку на пустоту? Я тобі дам зараз та йди до неї, як я тобі говорила?"

"Та гадайте собі, що се за побожна?! Я рук до себе скласти не можу, а вона мене по чужих жінках посилає. Та ти мене, небого, не рівняй з жінками, бо я тобі жили урву, я тобі писок прикоротаю, я тобі писок тот з потилицев зрівпаю. Аді, яке казанє вона мені каже?!"

Семениха вибігла до сіний та плакала та заводила:

"Ото кальвіна маю, ото лютріяна невірного собім напитала, тай камінь до шиї привязала!"

Семен встав з постелі та брав бук та кричав:

"Я тобі зараз прочитаю казанє таке, що воду мут над тобов сьвітити!"

Оксана Кадлубицька.

БІЛЯ СТРУМОЧКА НА ПРОВЕСНІ.

Весна. Повноводий струмочок летить з гори на долину. Летить-гуркоче!..

— "Хлюп-хлюп-хлюп!.. Хлюп-хлюп-хлюп! Гур-р-ль-ль!.. Гурль... Гурль... Гур-гур-ль-ль-гур!.."

Чому я не музика? Чому?!..

Я пісню гірського потока переймала-б... Таємничу пісню — там в школі враз з дітьми — співала-б...

А з висоти сонце її собі у бистроводий потік заграє. Навіть сонечкові люба ота пісня-гра!

— "Сонечко любе!.. І в гірських потоках, у тих бистротечних водах — ти любиш купатись, сріблом переливатись... Ти, любе життя-рух усієї природи! Не сердься, що в моїх хвилях каламутних — ти, любе, не можеш тепер узріти своєї вроди"...

Такими словами струмочок тепер із сонцем розмовляє. Вода каламутна — піниться, роко-

че, стрібає... І враз із тим потік про волю сонечкові співає.

А ясне сонечко — устонька свої немов-би до поцілунку складає. Свавільні чорно-каламутні води струмочка воно пестить-ласкає.

— "Життя — р у х... Отже, струмочку, сміло стрибай!.. Тріски й усяку гниль, сміття-непотріб — на своїх хвилях виноси... Геть викидай! А там — і вода твоя заблищить; буде чиста, як кришталь...

Від струмка лину я думками туда, де воля крізь ґрати визирає.

Бр-р!.. Це кров Ольги Бесарабової... Запеклась-згусла, недавно жива червона кров... Чорна-чорна вона. Чорна каламутна, ніби в струмочкові вода на провесні. Далі... Що це?!.. Вдивляюсь... О, чудо!.. Під дружним натиском громади — валиться тюрма.

Гомін... Радість... Це — наша воля! Вона... вона — сама!

Довгенько я над струмочком стояла. Він же бистротечний гуркоче: те й знай, про рух-життя пісню співає.

— "І ми всі гуртом-дружно дармоїдів зметем. Усяку непотріб — гниль суспільну — ми відкинем. Сміло до світла, гей, жіноцтво робітниче!!. Знесилений у боротьбі твій муж-чоловік т е б е ж і н к о він н а п о м і ч к л и ч е!"...

Такі ось думки струмок свавільний навіває.

Весна... А після політичної весни прийде літо... Довге — безконечне!

Галичина, в квітні 1924 року.

СТЕПАН МЕЛЬНИЧУК

розстріляний польсько-панською владою 11. листопада 1922 р. в Чорткові. Вмирав зі співом Інтернаціоналу і до останньої хвилі свого життя сміявся з панського засуду. Фотоґрафія з 1918 року в однострою стрільця.

ПЕТРО ШЕРЕМЕТА

розстріляний польсько-панською владою 11. листопада 1922 р. в Чорткові. Фотоґрафія з 1922 року, знята на Радянській Україні два місяці перед відходом з дванайцяткою на повстання в Східну Галичину.

Українська пролєтарська творчість

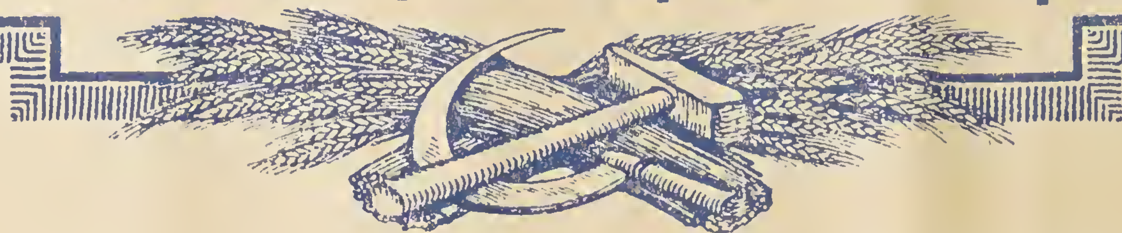

П. Г. Коржак.

1. ПРИРОДА.

Ох природо, яка ти сильна, безконечна і всевічня.

А ми в тобі природо, як то павутиння.

Природо, природо, ти створила нас і на свойому полі всевічному лишила в нужді, в біді.

Навіщо? Чому?

Навіщо твориш нас? Хіба на це, щоб вічно за життя в тобі боротися?

Яка сильна ти природо, як прекрасно твориш все!

Чому-ж ти природо не дала нам життя? Та-ж ми хочемо жити, ми-ж частина твоя...

Ех природо, як-би ми мали твою силу, то все непотрібне змели-б з обличчя твого: гордість, славу, нужду, голод і холод. Змели-б так, як вітер малу порошинку.

Та ти мабуть не знаєш, як тяжко нам жити і як хочеться нам жити...

2. НЕ ЗАБУВ.

Колись давно-давно, як я ще маленький був, то виростав в селі і питався своєї матері: — Хто то мамо у нас в хаті висить на стіні?

А мама каже: — Синку мій дорогенький, це всі святі, що висять на стіні.

— Ну мамо, скажи-ж мені, як вони святими стали?

А мама каже:

— Не знаю я синку, як вони святими стали, лише знаю, що нам молитися до них треба... А як ми помремо, то святі — заберуть нас до неба і там ми вічно будемо жити, ніколи не помремо...

І так моя матуся мене маленького учила-научала і я думав, що про добро, про правду мені казала, а вона бідна в темноті мене тримала. А тому тримала, бо й сама про ніщо не знала, не відала...

Так я в темноті виростав, проживав і з темнотою рідне село покидав, в далекий світ йшов та мандрував. І в тому світі я пізнав, що в рідному селі дикуном я виростав.

Тепер я вже знаю, хто ті святі і хто з них яке життя мав. А я темненький дикунчик до них рученятка протягав, молив та благав... Чого хотів від них, самий не знав.

Навіть той найстарший бог, що ніби десь високо-високо проживав, про моє життя, про життя всіх нас нуждарів, він не знав, не дбав.

Сьогодня в мене один великий бог: рідні брати, що тяжко працюють, що в неволі ніч і день гарують і терплять голод, нужду, погорду і сміх.

А спасення наше і царство небесне прийде тоді, як в одну родину обєднається людський, працюючий рід.

Це моя молитва, це мій бог.

Порт Артур, Онт., березень 1924.

М. Гарасимчук.

МАМО!

Мамо! Пятнайцять років не бачу Тебе... Ти умерла, я не бачу Тебе, не бачу і — бачу. Бачу на брудній постелі, в брудній сорочці, висохлу, пожовклу, з запалими очима.

Це остання картина, в якій я бачив Тебе живою.

Нас пятеро дрібних дітий стояли біля Твої постелі...

Ти дивилася на нас глибоко запалими очима.

Ти жаліла нас...

Ти не хотіла вмирати, а ми не хотіли залишатись круглими сиротами, бо батько був вже в могилі.

Тобі жаль було покидати нас.

Ти хотіла плакати, тільки хотіла, але не могла вже...

Захлипала і безсильно опустила журну голову.

Ще раз глянула на нас і очі Твої зайшлися білком...

Ми пятеро заридали в один голос.

Ах!

Як гірко заридали. Тільки той знає, хто пережив цю хвилю.

***

Пятнайцять років проминуло, але я ясно бачу цю картину. Вона не губиться з моєї памяти. Вона не блідне в моїх очах.

Пятнайцять років, як ми сиротами розбрилися по широкому світі.

Де ми не були, чого не бачили, чого не наслухалися?!

Не чули тільки одного — щирого материнського слова...

А яке воно дороге, то материнське щире слово для того, хто його не чує! Для нас опущених сиротів...

По пятнайцятьох роках сирітської блуканини ми знову почули те щире слово. Щире материнське слово. Появилося воно на сторінках "Робітниці".

О мамо — "Робітнице"! Пригорни нас, дітий своїх!

Ошава, Онт., травень 1924.

РОБІТНИЦЯ В ГАЛИЧИНІ.

В нетопленій хаті, лежить стара мати,
Нікому водиці нема їй подати.
Висохли лиця, запалися очи,
Лежить вже без сили і їстоньки хоче.

Сумненько по хаті поводить очима
І давно вже знає, що смерть за плечима;
Ще вчора жандарми їй сина забрали
І в тюрмі холодній його катували.

Ні скарги у неї ніхто не почує,
Скостеніли руки і сльози цілує...
А чия-ж це мати? Спитайте себе —
Таж робітницею в світі кожний її зве.

Кому-ж свої жалі відкриє небога,
Коли вона робітниця, ще й дуже убога?!
А в вечер, як сонце, проміння сховало,
Тоді тої робітниці між людьми не стало...

Її дзвони не дзвонили, свічку не світили,
З дощок трумну не збивали і не хоронили...
Десь за тиждень опівночі хата ся зайняла
І полумям бідну матір на вік поховала.

Горе буде вам кати, кати без сумління,
Відплатиться вам за муки наше покоління!
Бо прийде, ой прийде ще тая година,
Як всміхнеться вільним сміхом рабськая дитина!
А тоді кайдани кинемо вам в вічі,
За кров, за смерть і за муки відплатимо в двічі.

Марцеля Рій.

Вінніпеґ, Ман.

НАРОДНІ ПРИКАЗКИ.

Мудрий безумному з дороги вступається.

Голова — торба, що знайдеш — то сховаєш.

Котрий пес багато бреше, той мало кусає.

Хоч правду женуть люде, але-ж правда завжди буде.

Не бери заліза в руки, поки на нього не плюнеш.

Бережись цапа з переду, коня ззаду, а лихого чоловіка з усіх боків.

Коли двоє сваряться, то більше винен той, хто розумніщий.

Не тягни пса за хвіст, бо вкусить.

Коли-б в свині роги, то-б усіх поколола.

В умілого й долото рибу ловить.

Краще одно око своє, ніж чужих двоє.

Як збудоване і як працює наше тіло.

(На основі праці професора Ю. Ваґнера.)

3. Як зміняється корм від слини.

З трох головних родів корму слина зміняє тільки один — крохмаль. **Вона перетворює його в цукор.** Про це легко переконатися, якщо знати, чим відріжняється цукор від крохмалю... Розуміється, як вам покажуть цукор в кістках (грудках) і крохмаль в виді муки, то ви відразу відріжните їх. Але тяще на перший погляд відріжнити від крохмалю в виді муки — цукор в порошку. Ще тяще відріжнити воду, в якій роспущений цукор, — від води, в якій роспущений крохмаль, себто від рідкого кляйстру. (Кляйстер, це рідко роспущена вода і мука, яких вживають до ліплення книжок, чи чого-будь.) Чим-же можна відріжнити плинний-рідкий кляйстер від роспущеного цукру?

В кожній аптеці (друґсторі) можна купити плин, що зветься йодом або йодиною, темноцеглястої краски. Як ви влиєте цього йоду до роспущеного цукру, то не станеться нічого особливого, хіба роспущений цукор легко пожовтіє. Але як ви влиєте хоч одну крапельку йоду до крохмального кляйстру, то він посиніє. Весь кляйстер стане темно-синім. А як ви нагрієте його, то він стратить цю краску, однак, як тільки остигне, то сина краска появиться знову. Ця проба на крохмалю дуже гарна і ви не пожалуєте, як переведете її.

При помочі йоду ви можете замітити крохмаль і в білому хлібі і в накрохмаленому біллю (шматтю) і на папері, який в паперових фабриках приклеюють кляйстром. Скрізь йод залишатиме сині плями.

При помочі йоду не тяжко також перевірити ділання слини на крохмаль. Найкраще зробити це таким способом: набрати в малу ложечку рідкого крохмального кляйстру і розлити порівні в дві шклянки. В одну з них додати власної слини і розмішати її з кляйстром, а до другої шклянки не давати нічого. За кілька хвилин дати по кілька крапель йоду. Тоді — в тій шклянці, в якій був змішаний кляйстер зі слиною, він не посиніє, а в тій шклянці, де був тільки самий кляйстер — він посиніє.

Така проба, або, як кажуть, досвід, вчить нас, що крохмаль від ділання слини зміняється.

Рисунок ч. 5. — Слинні залози (слинянки) людини. 1) — слинянка підушна, 2) — її провідна цівка, 3) — слинянка підязична, 4) — слинянка підщочна, 5) — провідна цівка під язиком.

Але чи дійсно перетвориться він в цукор? Як ви будете довго жувати і змішувати зі слиною шматок білого хліба, то можливо, відчуєте солодкавий смак. Хліб робиться солодкавим від слини тому, що часть його крохмалю перетворюється в нашому роті в цукор.

Як я вже згадував, слина приготовляється в слинних залозах (железах) і загально зветься слинянками. Таких слинянок в людини три пари, себто по три з кожного боку: побіч уха, під язиком і близько шиї. (Пригляньтеся на нашому рисунку число 5.) Слинну залозу (слинянку) можна порівнати до мішочка, щось в роді рукавиці з багатьома пальцями. В такому мішочку збирається матерія, яку приготовляє залоза (железа) і витікає з нього вузкою провідною цівкою. З слинянок слина витікає в наш рот, головно, як в ньому находиться корм, або тоді, як ми тільки бачимо смачну їду. Тоді в голодної людини, як звичайно кажуть, "тече слинка". Подібним способом й добувають для досвіду слину від ріжних створінь (звірят). Показують їм або дають нюхати страву. Від одної собаки можна зібрати за один день більше, як цілу фляшку слини.

Як ви загнете кінчик свого язика під його корінь і будете ним вертіти то в один, то в другий бік, то почуєте, як під кінчиком язика ворушиться мягкий міхурчик. На вершку цего міхурчика відкриваються провідні цівки слиняних залоз, які находяться під язиком і близько шиї. (На рисунку зазначено цифрою 5.)

Окрім ділання на крохмаль, слина має для нас ще друге значіння. В ній є багато **слизи** і завдяки цій слизі, пережуваний корм склеюється в одну мягку і слизьку галушку, яку ми легко проликаємо.

Частина слизи приготовляється не в слинянках (слинних залозах), а в инших, дуже малих залозах, що розсіяні скрізь у внутрі нашого рота. Такі-ж "слизисті" залози находяться на внутрішних стінках й инших органів нашого тіла, наприклад — на внутрішних стінках наших кишок.

Пережуваний корм, який почав вже зміятися, ви проликаєте. І тепер ми думкою йдімо за тим кормом і погляньмо, що робиться з ним у внутрі нашого тіла.

(Продовження в слідуючім числі.)

Курс української граматики

(На основі праць доктора Василя Сімовича.)

ЛЄКЦІЯ ЧЕТВЕРТА.

5. Голосівки і шелестівки.

В попередній лєкції ми вже згадували, що всі звуки ділимо на голосівки і шелестівки.

В українській мові є такі голосівки: *а, е, и, і, о, у*.

Голосівки діляться на *двозвуки* і *мягкі* та *тверді*.

Якщо сполучити яку голосівку з *і, у, о, е*, або *и*, але так, щоби язик дуже легко захопив другу голосівку, тоді повстане *двозвук*. Ось примір:

Ай (це тільки так пишеться, а в мові це — аі), *ой* (оі), *ей* (еі), *ий, уй*. Навіть ось таке: *ав* (так ми пишемо, але в дійсности вимовляємо *ау*), *ов* (оу), *ев* (еу).

Мягкі ґолосівки це такі, які мають перед собою нібн букву *й*.

Майже кожній *твердій* голосівці відповідає мягка. Ось примір:

Т в е р д і й голосівці:

а, е, и, і, о, у відповідає

мягка *я, є, ї, йо, ю*.

Тільки одна голосівка *и* немає відповідної мягкої.

Всі инші з в у к и нашої мови, виключивши вищезгадані голосівки, звуться *шелестівками*.

Шелестівки *д, т, з, с, л, н*, вимовляються твердо. (Примір: дрі*т*, пі*т*, ли*с*, сті*л*, мли*н*.)

Щоби змягчити ці шелестівки, ставимо при кінці складів *мягкий знак* (ь).

Примір: груд*ь*, пят*ь*, біл*ь*, ден*ь*.

Всі инші шелестівки вимовляються твердо і після них ніколи не *ставиться мягкий знак*.

Якщо слідують *дві мягкі* шелестівки після себе, то зазначуємо тільки мягкість останньої.

Примір: Вимовляємо *злісьть* а пишемо *злість*.

Так само *не зазначуємо* мягкого *с, ц, з,* як після них йдуть шелестівки *п, б, м, в*. (Примір: Кажемо сьпів але пишемо *спів*, говориться сьміх а пишеться *сміх.)*

Шелестівки *с, з, ц,* вимовляємо й пишемо *мягко*, як вони стоять перед *к*. (військо, німецький, низький.)

Не зазначуємо мягкого *с, з, ц,* в незложених словах, після яких йдуть губні шелестівки а потім "я" або "і".

Кажемо	*сь*віт	пишемо	*св*іт
	*зь*вір		*зв*ір
	*сь*міх		*см*іх
	*ць*вях		*цв*ях
	*сь*вято		*св*ято

За це, як у слові чується при кінці *-ський*, *-цький* а далі: *-исько, -їсько*, то скрізь в письмі зазначуємо мягкість. Примір: *людський, пасовисько, псисько, Левицький.*

Шелестівку *в* після *голосівки* треба все писати *в*, а ніколи *у*. Примір: кров, а не кро*у*, лавка, а не ла*у*ка, вовк, а не во*у*к.

Букву *ї* пишемо тільки *з початку слова*, або як у вимові чути *йі*. Примір: їхати, їжак, руїна, Україна, Київ.

Значить *ї* пишемо виключно *після голосівок*. Після шелестівок ніколи *ї* не пишемо. Треба писати: *лід, дівчата, діти, злі, мені*, а ніколи *лїд, дївчата, дїти, злї, менї*.

Після *р* ніколи мягкого знаку не ставиться, хоч нераз мягчать його в середині слова: м*ря*ка, *ря*мці, бу*ря*к, *ря*тувати, але самого мягкого знаку при кінці *р* не ставиться.

Українська мова дуже відзначається своїм мягким "*ц*". *(Цей, ця, це*, метели*ця*, пра*ця*, вдови*ця*, Україне*ць.)* Мягкого "ц" немає ані одна славянська мова і рідко хто з инших Славян може вимовити це мягке "*ц*" так, як Українець.

(Продовження в слідуючому числі.)

ВСЯЧИНА

ПЕРШОМАЙСЬКЕ СВЯТО В ЦІЛОМУ СВІТІ.

В цілому світі не було ані одної країни, в якій-би день 1. мая 1924 працюючі маси не святкували. В Канаді звичайно робітники в цей день працювали, але вечером, після роботи, сходилися на мітінґи або йшли походом по вулицях більших міст.

В Союзі Радянських Соціялістичних Републик цей день був великанським масовим святом, в якому взяли участь десятки міліонів робітників, селян і робітниць та селянок.

У Франції більшість робітників в той день не працювала. Демонстрації (походи) пройшли спокійно.

В Німеччині прийшло до перепалки між поліцією і робітниками-комуністами. Були вбиті і багато ранених по обох боках.

В Чехословацькій републиці взяло участь в першомайських походах 2 міліони робітників і робітниць, з чого в комуністичних походах йшло поверх 1 міліон 300 тисяч людий.

В Злучених Державах Америки в ріжних містах сотні тисяч робітників не прийшли першого мая на роботу.

В Італії і Еспанії, де є влада чорносотенців-фашістів, свято Першого Мая було строго заборонене.

По цілій Японії відбулися масові походи робітників. В столиці Японії — Токіо, в поході взяло участь 20 тисяч робітників а в місті Осаке 10 тисяч.

В Греції робітники-комуністи помимо забо-

рони, святкували Перший Май і прийшло до бійки між військом і робітниками. Були убиті і ранені по обох боках.

В Польщі прийшло в самій Варшаві до боротьби робітників-комуністів з "патріотами"-фашістами. Фашістів піддержувало військо і поліція. Підчас перестрілки було дуже багато ранених.

УКРАЇНСЬКА ПРОЛЄТАРСЬКА ТВОРЧІСТЬ В КАНАДІ.

З цего числа "Робітниці" заводимо такий розділ, в якому друкуватимемо оповідання і вірші українських робітниць і робітників в Канаді. Розділ цей буде найкращим покащиком української-пролєтарської літературної творчости в Канаді. Розуміється, ми не ставимо ніяких ріжниць і коли хтось пришле теж із Злучених Держав, то ми не відмовимося помістити.

ДОЛЯ БЛИЗНЮКІВ.

В одній анґлійській місцевости уродилися 4. червня 1851 року, близнюки. І цікаве, що їх доля якась дуже однакова. В 12-тім році життя оба вони вступили до того самого торговельного дому, де працювали побіч себе через 34 роки. Поженилися одного і того самого дня. Оба мали по десятеро дітий. Тільки в дітях поріжнилися. Один мав сім синів і три дочки, другий навпаки: сім дочок і трьох синів. Оба від шіснайцятого року життя були дяками. Їх голоси однакові і в один час змінилися з барітонів в баси. Сьогодня оба вони певні того, що оба й умруть рівночасно.

З ВЕЛИКОЇ БІДИ ПРОДАЄ ВЛАСНУ ДИТИНУ.

Жидівка Анна Каплан, яку сім місяців тому покинув чоловік, дала оголошення до нюйорських ґазет, що має свою дитину на продаж. Дитина-хлопчик має лише 12 днів. Вона хоче за нього тисячу доларів. Купець мусить бути жидівського роду. Матір, яка є майже глуха і крива на одну ногу, домагається, щоби її було вільно відвідувати свою дитину. Коли не зголоситься ніякий купець, матір каже, що віддасть дитину до жидівського заведення, а сама піде до праці і буде її удержувати.

СПІЗНЮВАННЯ ПОТЯГІВ ЧЕРЕЗ ПОЦІЛУНКИ.

Маґістрат (міський уряд) одного анґлійського містечка звернувся до публики з зазивом, щоби задовгими поцілунками при прощанню не спізнювали потягів міської залізниці. До громадської ради дуже часто приходили скарги, що потяги ходять дуже неправильно, а маґістрат заявив, що причиною того є дуже довгі прощальні сцени між тими, що лишаються, а тими, що відїздять. У тім містечку є звичай, що кондуктори так довго не пускають потягу, доки всі відїзджаючі гаразд не попрощаються. Тому й маґістрат видав повищий зазив.

ЧИ ЦЕ ПРАВДА?

Чи це правда, що ви ще не приєднали ані одної нової передплатниці або передплатника для "Робітниці"? А тепер для цього найкращий час. Чим більше "Робітниця" матиме постійних читачок і читачів, тим краще вона буде розвиватися. Не забувайте-ж про свій обовязок!

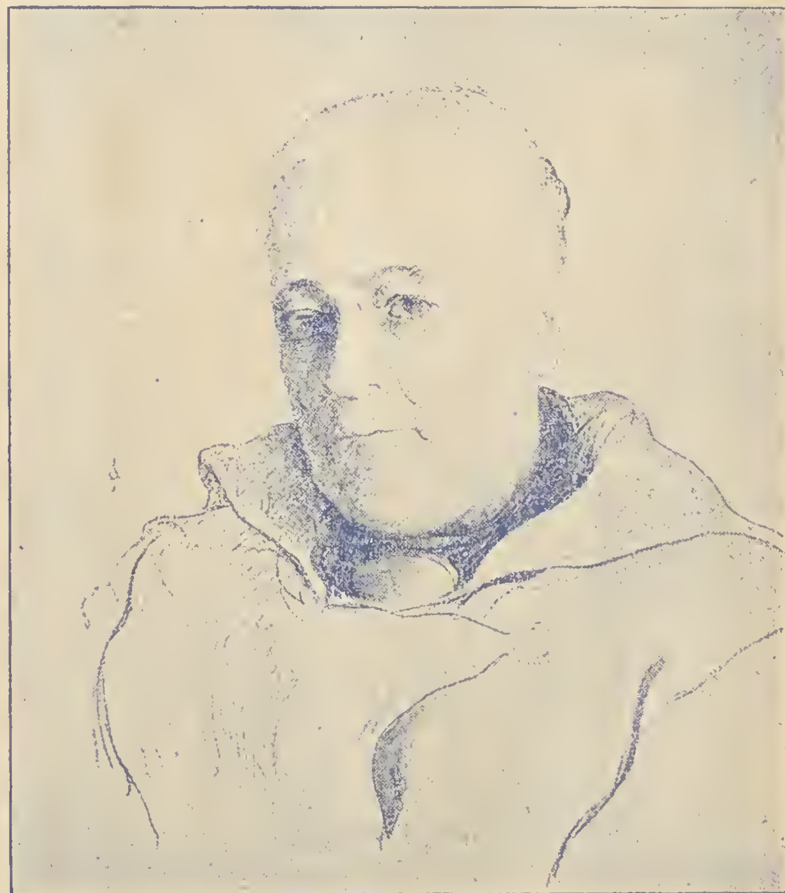

КЛЯРА ЦЕТКІН

відома комуністична діячка, вибрана недавно в нових виборах послом до німецького парляменту.

ХТО ЛІПШЕ БРЕШЕ?

Росіянин і Українець.

Росіянин до Українця. — Як наша цариця Катерина коронувалася, то устроїла великий баль для цілого населення краю. Уху (юшку з риби) варили в таких великих горшках, що люди їздили в них човнами і збирали піну...

— Овва! — відповів Українець. — В нашому селі є такий великий дзвін, що дзвонять ним тільки раз на рік — на великдень. Зберуться люди з цілого села в перший день посту і цілий піст розмахують серце дзвону і на великдень раз бамкнуть... І дзвін гуде аж до другого великодня.

Американський Єнки і Жид.

Американський патріотичний Єнки хотів собі покепкувати з Жида, що в него нема держави, а він, Єнки, має дуже велику державу.

— Наша держава — каже Єнки — така велика, що в однім кінці її цілий рік дерево цвіте, а в другім цілий рік морози.

Жид. — Цілий рік морози?

Єнки. — Так, цілий рік морози! Та ще й такі морози, що як я одного разу в місячну ніч йшов вулицею міста в Алясці, то — повіриш? — моя власна тінь замерзла на плоті!

— Ой, ой, ой! — похитав головою Жид і каже:

— А у нас в Бердичеві в зимі так було раз холодно, що коли моя жінка виставила з вечера на двір кипячу воду, щоби вистигла, то вода до ранку чисто вся замерзла. Замерзла на лід. А як я рано хотів внести той лід до хати і взяв його в руки, то попік руки, такий він ще був гарячий...

Єнки. — Лід був гарячий?

Жид. — Так, був гарячий. Бо вода так скоро замерзла, що не вспіла вистигнути і тому лід був гарячий...

ЯК ВИКОРІНЮВАЛИ ПІЯТИКУ В ЦАРСЬКІЙ АРМІЇ.

Одного разу офіцер наказував жовнірам, щоби вони здержувалися від піятики, бо буде їх карати за непослух.

Отож йде він раз містом, дивиться, а жовнір його відділу так напився, що вчепився телеґрафічного стовпа, щоб не впасти. Офіцер підійшов до него і каже:

— Ти скотино пяна, що ти робиш? Ти забув мій наказ — здержуватися?

— Ні-і-і-к-к-как пе-е-т-т-т! — почав жовнір. — Я-я-я харашо памятаю, що ви к-к-казали здержуватися. А що це місто таке погане, що нема за що краще здержуватися, то я здержуюся ось коло цего проклятого стовпа, в-в-ва-а-аше бл-л-а-гор-р-р-о-діе!

Инший знов офіцер наказав жовнірам, що коли котрий напеться, щоби на другий день сам йому про це сказав, то не буде караний.

Йде раз той офіцер містом, аж дивиться, а з шинку вибіг йому на зустріч пяний жовнір. Офіцер зупинився, жовнір підійшов, взяв на гаптахт і репортує:

— В-ва-ше-е бл-л-л-а-городіє, позвольте в-в-ам сказати, що я вчера був пяний!

— Та ти, скотино й нині пяний! — сказав офіцер.

— Пр-р-о це я вам скажу завтра — відповів жовнір і пішов назад в шинок.

ВІДГАДКИ ЗАГАДОК ДРУГОГО ЧИСЛА.

1. Без назви. 2. Бо як-би мама побачила, то вона скаже: "Я тому не винна, я не бачила, як він мене цілував"... 3. Телятем. 4. Гадок. 5. Троє ось так — — — 6. Капітал. 7. Перед голярем (барбером). 8. Український рипиндівський підпанок. 9. Під мокрим. 10. Радянська Україна.

Добре всі загадки відгадав: т. В. Юрчук Ошава, Онт.

Тільки деякі загадки добре відгали: т.т. Василь Павлюк Дромгелер, Алта. і Франка Жура Порт Артур, Онт.

НОВІ ЗАГАДКИ.

1. Як вмирав батько, то казав синові: "Памятай, щоби в тебе була все на обід курка і нові чоботи що неділі"... Як пояснити ці слова?

2. Одного разу йшли два панки. І один каже до другого: — Скажи мені, що то є: сидить зелене на дереві і свище?

3. Доповніть початки понищих букв так, щоби вони творили гордий клич всесвітнього свідомого робітництва і бідного фармерства: Л — — — — д— — н - — — н — в — — р.

4. Від коли світ світом і зимою й літом, білий кінь вганяє й чорний кінь вганяє. Білий чорного поборе, чорний білого поборе. Так тисячами літ, від коли світом світ.

5. Без рук, без ніг, без зброї і без голосу, а ворогів рубає, правду голосить, бідних боронить, в панів ласки не просить.

Хто пришле добрі відгадки **всіх** цих загадок, той одержить дуже цінну книжку. Дорослих читачок і читачів проситься не присилати відгадок з "Діточої Сторінки", бо вони тільки для дітей.

Також діти не повинні відгадувати загадки з "Веселого Кутика", лише зі своеї сторінки.

ДЯДЬКО ЮРКО НЕ МАЄ ЩАСТЯ.

Бо й справді не має! Тільки хоче щось більше сказати Вам діточки і — неможе. А неможе тому, бо багато є дописей, а журнал невеликий. Тому я рішив ось як: кожне з Вас хоче щось написати до своєї сторінки. Це добре, пишіть й далі, а я вже буду справляти і хоч кілька слівець поговорю при кінці кожної дописі. А вже пізніще, як буде трохи більше місця в журналі, почну росказувати Вам про свою мандрівку. Добре? Я думаю, що ми сваритися не будемо, а то жаль мені не друкувати Ваших гарних дописей. Тому будьте терпеливі діточки, а я вже колись певно роскажу Вам про все.

Ваш дядько Юрко.

Гемилтон, Онт.

Дорога Редакціє!

Я дуже люблю читати нашу "Діточу Сторінку". А як я прочитав лист до дітей дядька Юрка, то дуже заціkавився. Хотів-би дещо довідатись про те, як живуть діти на Україні, які там школи і що там вчать. Я маю 10 літ, ходжу до 4 кляси анґлійської школи і до 2 кляси української. У нас в українській школі вчать читати, писати, співати, деклямувати і деякі діти вчаться гри на інструментах. Я також маю велику охоту до гри, але тато тепер не робить і немає грошей купити мені інструмент.

До нашої школи на науку ходить 33 дітей і вчить нас один товариш, котрий лиш недавно приїхав з України, що під Польщею. Пятого квітня він зробив нам дуже милу несподіванку, а саме: сказав нам вечером прибути до школи. Як ми прийшли, то всім нам були дані гарні дарунки і справлена гарна вечера. На вечері було дуже весело. Ми співали і деклямували гарні вірші під проводом учителя. Він нас всіх дуже любить, але сердиться, коли ми пустуємо. Ми стараємося бути чемними і балакати по українськи, бо від того, каже вчитель, ми вправляємося в нашій рідній мові. А то ми родилися тут в Канаді і зросли тут і цілком забуваємо свою мову.

На цьому кінчу і здоровлю всіх читачів і читачок "Діточої Сторінки".

Одночасно засилаю відгадки загадок з "Діточої Сторінки" поміщених в журналі.

З товариським привітом,
Іван Павлик.

Відповідь дядька Юрка: Ти Товаришу Івасю гарно пишеш по українськи. І цікаво пишеш. А про це, як живуть діти на Україні, я в описі своїх подорожей опишу пізніще і Ти довідаєшся.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Я дуже люблю читати "Діточу Сторінку" і хочу написати хоч пару слів.

Ходжу до української робітничої школи і до анґлійської. Анґлійську читаю пяту книжку, а українську четверту.

Також ходжу учитися грати на мандоліні. Вчить нас тов. Угринюк. Часами ходжу на практику до Вінніпеґу, щоби й на концерті грати.

Посилаю Вам кілька загадок.

Більше немаю що писати і здоровлю всіх читачів та читачок "Діточої Сторінки" в цілій Канаді.

Анна Куриш.

Відповідь дядька Юрка: Дорога Товаришко Анно! Як бачиш, нам треба було трошки скоротити Твій лист, бо так треба. Загадки видрукуємо тоді, як пришлеш нам відгадки.

Іст Килдонан, Ман.

Дорогий дядьку Юрку!

Прочитав я діточу сторінку і поворот дядька Юрка, так і хочеться написати дещо й мені. Хоч я ще добре не вмію вдати, але спробую. Я дуже люблю читати діточі дописи як в журналі "Робітниці", так і в "Молоті". Тільки довідався я про сумну вістку, що "Молота" не пускають на цей бік. І чого-ж це так? Аджеж молот для всіх спосібний і потрібний і читати є що і забити гвоздя є чим.

Я ще малий, маю 11 літ. До школи ходжу анґлійської і української, до 4-тої кляси в обох. Я свого тата нераз питаю, чому то так, що бог сотворив землю а в нас її нема, а як є, то солоно платимо за неї. А вона-ж всім належиться, бо ми її діти.

Кінчу писати і здоровлю читачів і читачок "Діточої Сторінки".

З товариським привітом,
Г. Слука.

Відповідь дядька Юрка: Дорогий Товаришу Григорію! Дякую Тобі за цей гарний лист і на будуче знов напиши пару слів. А Твою передплату редакція взяла і вже будеш одержувати журнал.

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

Від появи "Діточої Сторінки" деякі діти з Укр. Роб. Дому в Едмонтоні почали писати до неї, але багато дітей невідважні і між ними знаходжуся й я. Тепер я маю охоту написати кілька слів.

Я маю 11 років і ходжу до пятої кляси в анґлійській школі а до четвертої в українській, при Укр. Роб. Домі. Хочу написати кілька слів про нашого учителя тов. Лесика, котрий приїхав рік тому назад зі Східної Галичини. На нашім діточім концерті дня 13-го квітня в У.Р.Д. в Едмонтоні він мав вступне слово. Пояснив блище положення дітей, які живуть під польсько-панським ярмом в Східній Галичині і яка їх доля нині. Звернувся наш учитель до нас школярок і

школярів і до нашої оркестри та сказав, що ми тут за океаном не цураймося нашої української робітничої школи і музики, але піддержуймо скільки наших малих сил.

Здоровлю всі українські робітничі школи по цілім американськім континенті.

З товариським привітом,
Марія Карпишин.

Відповідь дядька Юрка: Ой товаришко Марійко! Ти гарно і коротко написала. Ну, чого-ж Тобі бути несміливою? Пиши нам знову і заохочуй своїх товаришок та товаришів. Вчіться гарно в обох школах, а у вільних хвилях пишіть до своеї сторінки.

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

Читаючи "Діточу Сторінку" в минулому числі "Робітниці", де є надрукований й мій лист, найшов я відповідь доброго дядька Юрка і от коротко описую наш концерт. Концерт випав дуже добре. Товариш Стефан Харюк переводив концерт. В програму входили співи, деклямації, музика і промови.

Все вийшло дуже гарно і всі були задоволені.

А тепер ще скажу, що два роки тому назад я приїхав з старого краю, де ходив лише рік до школи. Тут я в третій анґлійській клясі і в третій українській і в третій в музиці. Все по три.

З товариським привітом,
Дмитро Никіфорак.

Відповідь дядька Юрка: Дорогий Товаришу Дмитре! Ти все по три, це добре. Але знаєш що? Вибачай вже нам, але програми концерту, яку Ти нам прислав, ми на жаль не можемо помістити, бо маємо мало місця, а дописей від инших дітей є багато. Не забудь нам знов колись написати щось.

Вінніпеґ, Ман.

Дорогий Дядьку Юрку!

Я дуже люблю читати "Діточу Сторінку" в журналі "Робітниця". Пишу оце перший лист і прошу Вас, щоб Ви поправили мені блуди, як будуть.

Я ходжу до української робітничої школи, а наш учитель називається товариш Карач і дуже добре учить нас. Граю я на мандоліні в другій ґрупі мандоліністок. Ось на неділю ми навчилися дві пісні: "Ой пішлаб я на музики", і друга "Раз на варті я стояв..."

Ну, на другий раз напишу більше. Бажаю всім робітничим дітям в Канаді і Злучених Державах всего найліпшого.

Анна Паніщак.
13 літ, учениця 7 анґлійської
і 5 укр. - робітничої кляси.

Відповідь дядька Юрка: Дуже мало в Тебе блудів, дорога товаришко і Ти на другий раз напиши нам знов щось.

Вест Форт, Онт.

Дорога Редакціє!

Я дуже тим радий, що ми, малі пролетарі, можемо дещо написати до діточої сторінки. Тож і я хочу написати дещо з нашої місцевости. Я ходжу до анґлійської школи, і до української. В анґлійській школі я є в 3-тій клясі а в українській вже в 5-ій клясі. Учитель наш в українській робітничій школі називається тов. М. Книш. Я можу похвалитися тим, що досить добре учуся. Тов. В. Перуняк зачав нас учити гри з нотів на інструментах. І нас тепер ходить учитися на інструментах грати поверх 30 дітей. Тов. Перуняк розділив нас на дві ґрупі. Я і мій брат (старший) належимо до першої ґрупи. Нам тепер трохи зле, бо маємо мале поміщення. Але товариші стараються як найскорше докінчити будову Укр. Роб. Дому, то тоді ми будемо мати школу і там буде вигідніще, бо буде більше місця. Тов. Перуняк каже, щоби ми добре вчилися грати, то будемо грати на відкриття Укр. Роб. Дому. Ви Дядьку Юрку пишете, що Ви бували скрізь по світі. Добре було-би, як би Ви нам описали, що Ви бачили в світі. А ще ліпше було-би, як би Ви приїхали до нас, як буде відкриття Укр. Роб. Дому, то Ви нам устно розказали-би як пролетарі живуть в світі.

Я дуже люблю слухати, як хтось з старших і мудрійших щось добре говорить. Я тепер кінчу а другим разом буду старатися ще більше щось написати. І також закликаю школярів з других місцевостей, щоби писали до діточої сторінки.

З товариським привітом,
Маркіян Чепесюк,
10 років.

Відповідь дядька Юрка: Дорогий Товаришу Маркіяне! Добре Ти зробив, що написав цього листа. І мені любо його читати і всім дітям по широкій Канаді. А як будеш добре вчитися Ти і Твої товариші та товаришки, то хто знає, чи я не приїду на відкриття Вашого Укр. Роб. Дому? Хоч старший я вже та змучений блуканиною по світі, але якось доїду до вас.

ВІДГАДКИ ЗАГАДОК З ДРУГОГО ЧИСЛА.

1. Один мав пять, а другий 7 овець. 2. Черешня. 3. Мороз.

Добре відгадали всі три загадки т. Йосиф Петраш, Іван Павлик і Корнель Станіцький, всі три з Гемилтон, Онт.

Тільки деякі загадки добре відгадали: Анна Жура Порт Артур, Онт. і Григорій Слука, Іст Килдонан, Ман.

НОВІ ЗАГАДКИ.

(Подала Олеся Ємчук з Вест Форт Виліям.)

1. Куди ступиш, то скрізь маєш, хоч не видиш, уживаєш.
2. За лісом, за пралісом, білі хусти висять.
3. Ні стоять, ні сидять, ні лежать, ні біжать, а все кричать.
4. Що то за твір, що ні чоловік, ні звір, а має вуса?
5. На що в млині мелеться мука?

За добрі відгадки прислані тільки дітьми, редакція вишле нагороду.

До Корнеля Станіцького Гемилтон, Онт.; Й. Петраша Гемилтон, Онт.; Григорія Слука Іст Килдонан, Ман. і Анни Куриш Вінніпеґ, Ман.

Ваші загадки я одержав, але друкувати їх не можу, бо немаю відгадок. Пришліть відгадки, то тоді видрукую їх. Так треба все робити.

Дядько Юрко.

З браку місця решта дописей дітей буде поміщена в слідуючому числі.

Сторінка наших читачок.

ДО ВСІХ ВІДДІЛІВ СЕКЦІЇ Ж.-Р.

Редакція "Робітниці" буде дуже вдячна секретаркам всіх відділів С. Ж.-Р. в цілій Канаді, як вони повідомлять нас короткою дописею про це, коли була прочитана поручена редакцією стаття з другого числа "Робітниці": "Орґанізація робітниць і відношення до неї робітників", та чи була дискусія над нею.

З деяких місцевостей ці відомости в нас є, але ми хочемо мати і з инших. Тому — ждемо.

Редакція "Робітниці".

СПРОСТУВАННЯ.

В першомайському числі "Робітниці", в дописі з Ансонвил, Онт., через помилку пропущено слідуючих жертводавців на пресовий фонд "Робітниці":

По 50 центів: В. Клапчук, Василик і І. Дубель. Єврей Носов 30 цент. Разом $1.80, що робить разом з оголошеною в минулому числі сумою $10.60.

ЛІКАРСЬКІ ПОРАДИ.

Відповіді на наспівші питання до лікаря, будуть поміщені в найблищому числі "Робітниці".

З ЖИТТЯ ВІННІПЕҐСЬКОГО ВІДДІЛУ ЖЕНЩИН-РОБІТНИЦЬ.

Вінніпеґ, Ман.

В суботу 19. квітня відділ Ж.-Р. влаштував "Вечір сміху", що складався з монольоґів, со́льо-співів, гри на балалайках і ґітарах, та трох одноактівок. Присутні були дуже задоволені, бо добре насміялися. Приходу було поверх $190.00, з чого половину передано до каси відділу Стов. У.Р.Д. а половину до відділу Ж.-Р.

Другого дня відбулася загальна забава, з якої прийшло до відділової каси поверх $25.00.

В понеділок 21. квітня в великій салі У.Р.Д. відбувся відчит т-ша І. Навізівського на тему: "Жіночий рух і його розвій". Всі членкині уважно слухали відчиту і давали ріжні питання.

Після відчиту відбулася товариська розіґравка деяких вартісних річей, з якої прийшло чистого приходу $155.00. Весь прихід передано на пресовий фонд журналу "Робітниці".

Треба зазначити, що наш відділ тепер досить гарно розвивається і кожного тижня вписуються нові членкині.

Теперішній заряд заслугує на дійсну похвалу, бо старається багато працювати на користь відділу. Продовжайте дорогі товаришки гарно начату працю далі і ми спільною роботою та згодою до року здобудемо в наш відділ ще стільки членкинь, як маємо тепер.

Членкиня.

СВЯТКУВАННЯ МІЖНАРОДНЬОГО ДНЯ РОБІТНИЦЬ.

Гемилтон, Онт.

Дня 30. марта 1924 відділ Ж.-Р. ім. Петра Шеремети відсвяткував перший раз в Гемилтоні міжнародній день робітниць. З ріжних причин це свято довелося перенести з 8. марта на 30. Хоч свято випало скромно, але ми, зорґанізовані робітниці не соромимося цим, а навпаки, гордимося. Гордимося, що маємо свою орґанізацію женщин-робітниць і що ми прямуємо до орґанізованого життя та ступаємо по правдивій дорозі.

Концерт-свято відкрила т-ка Яківчук і в короткій промові пояснила, як повстали жіночі-робітничі орґанізації та хто і чому установив міжнароднє свято робітниць. Шкільні товаришки-дівчатка відіграли опісля діточе представлення: "Проґулька", після чого почався Інтернаціоналом концерт. В програму входили робітничі пісні і деклямації, які були виконані гарно.

По середині концерту товариш Богайчук виголосив довший реферат, в якому широко обговорив значіння жіночого руху серед робітниць. Після дальших точок концерту товариш Дзвідзінський, який недавно прибув з західної Канади, взяв кінцеве слово, в якому згадав про поступ робітниць і загально взивав так робітників, як і робітниць гуртуватися в клясових орґанізаціях.

Чистий прихід з цього свята доручено Шкільній Раді на діточу робітничу школу "Молода Україна", яка істнує при відділі Стов. У.Р.Д. ім. Тараса Шевченка в Гемилтон, Онт.

Робітниці міста Гемилтону! Наша жіноча орґанізація закликає вас вступати в наші ряди і спільно з нами освідомлятися, вчитися, жити в згоді і єдности та разом з товаришами кувати кращу долю, як не для нас, то для наших дітей. Бо ми матері цілого людства і в першій мірі від нас залежить виховання нового-свідомого покоління. То-ж даймо нашим дітям краще знання, як нам колись да-

ли наші родичі! Нехай не буде між нами слова — "та най буде так, як бувало", бо ті часи безповоротно минулися, людство змінилося до непізнання в цілому світі, поділилося на кляси і нам робітницям треба єднатися в сильні орґанізації, бо ворог наш, капітал, не спить.

Як ми спільно освідомимо себе, тоді не буде ані гірших, ані ліпших, а всі однакові. Нам, жінкам-робітницям треба перш усього вчитися, а вчитися можна тільки в робітничій орґанізації. Читаймо всі "Робітницю", "Українські Робітничі Вісти" та "Українські Щоденні Вісти"! Читаймо приступні для нас книжки, бо вони є ліком на несвідомість. Головно наш журнал "Робітниця" вказує нам, женщинам, правдиву дорогу, бо й видають його так, що для нас все ясно.

До праці і науки товаришки-робітниці, а перемога певно за нами!

Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця!" Ширім його як найбільше і допомагаймо йому всіми силами!

Хай живуть женські робітничі орґанізації!

А. Яківчук, прот. секретарка.

БІЛЬШЕ УВАГИ І БІЛЬШЕ ПРАЦІ!

Кіченер, Онт.

Багато говориться сьогодня про женські орґанізації в Канаді. Це без сумніву незвичайно гарний пров, бо молода орґанізація росте і розвивається в ріжних місцевостях загально гарно.

Але чи всі женщини-робітниці, що є в орґанізації застановляються над ріжними питаннями, які порушуються в журналі?

На це треба відповісти, що — ні. А чому-ж воно так? Тому просто, що деякі женщини привикли до того, що "за нас хтось другий все зробить, а ми аби мали як найбільше членкинь"...

Товаришки, так думати дуже погано. Хоч я зазначую, не всі так думають, але треба зробити так, аби ніхто подібно не думав. Ніяка орґанізація не може осягнути бажаних успіхів самою кількістю (чисельністю). **Діло не в чисельности, а в якости.** Якість означує злиття спільних думок, що творять собою спільну мету. Без спільних думок не може бути й якости. Я не хочу багато говорити про це, щоби не зрозуміли мене зле. В мене на думці добре, щире діло.

Буває, що женщини-робітниці свої адміністраційні мітінґи збувають мовчанкою або й жартами. Або ще й таке буває: на мітінґ прийде 9 женщин, а одна не прийшла. Тоді ті 9 також йдуть до дому і мітінґ закінчується.

На такі випадки треба звернути найбільшу увагу інструкторові женського відділу. Навіть товариші-робітники обовязані допомогти в такій справі своїм товаришкам і поглибити в них клясову свідомість та привчити до сповнювання пролетарського обовязку щиро, а не тільки так, аби збутися.

Інструктор в першу чергу повинен занятися працею в жіночому відділі. Всі ми не сміємо збувати байдужністю подібних справ, бо тоді ми відстаємо в праці, ми забуваємося і готовий вийти неприємний "пшик". Не треба ображуватися, а треба вчитися, треба бути членом і членкинею не тільки по членській картці, але нехай то членство буде в кожної і кожного з нас в серці, в крові нашій.

Ще раз кажу, говорю я загально, бо певний, що скрізь потрібно більшої уваги і більшої праці.

З тов. привітом,

Т. К—н.

Примітка редакції: Містимо цю допись з тим, що вона має загальний характер і не скерована спеціяльно проти одного відділу. Від себе ми теж додамо, що скрізь необхідно зміцнити працю у відділах Ж.-Р. Буває, що в деяких відділах рвуться читати тяжкі наукові й теоретичні книжки і розуміється, опісля кривляться, бо малощо розуміють. Товаришки! Не забувайте, що переважаюча більшість всіх нас немає підготовки до читання - тяжких-наукових книжок. Наш журнал "Робітниця" друкує вмисне такий приступний матеріял, щоби вас постепенно підготовити. Як будете пильно по совісти читати кожне число, то й не оглянетеся, як по якомусь часі зможете розуміти кожну книжку. Але всего зразу годі зробити! Треба читати це, що легше, треба бути терпеливою, витревалою. Ось хоч-би таке: Читайте статті з "Робітниці" на своїх мітінґах і обговорюйте їх спільно! Виміна думок дуже важна. Не дивіться на це, що кожна з вас є передплатницею "Робітниці". Ви кожне число, головно статті на перших сторонах "Робітниці", читайте спільно і обговорюйте, та про це пишіть нам. Ждемо!

ПОЛЕКШАЛО МЕНІ НА СЕРЦІ.

Кемп Листер, Б. К.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Коли я прочитав заяву 5-го З'їзду Стов. У.Р.Д. що "Голос Праці" перестане виходити, то мені гейби тяжкий камінь впав на серце. Здавалось мені, що з застановленням "Г.П.", я зроблюся якийсь безбокий, якийсьніби не цілий, попросту сказати, мені здавалося, що як "Г.П." перестане виходити, то й мене самого відпаде якась часть, бо самі "У.Р.В. мене не можуть задоволити вповні. Та коли я прочитав другу заяву, що замість "Г.П." можна читати "Робітницю", то й мені полекшало трохи на серці.

Ох, як тішусь, що я тепер читаю "Робітницю"! Я не можу висказати того словами, яка радість для мене, що наші товаришки можуть повеличатися таким дорогоцінним журналом, як "Робітниця". Мені старому хочеться кричати на цілий світ: "Слава нашим товаришкам- жінкам, що пробудилися з вікового сну, що замісць релігійного дурману, молитись, сповідатись, постити і бити поклони перед бовванами, взялися до просвіти!" Аж любо та мило прочитати ті дописі, котрі виходять зпід пера наших товаришок-робітниць і фармерок.

Працюйте товаришки! Боріться з темнотою і помагайте своїм сестрам визволитися з темноти! Помагайте тим, котрі ще блукають в несвідомості та неволі темноти.

Працюйте товаришки, бо будучність Ваша!

Ви створили світ. Ви створили культуру. Ви були початком всего на світі, а помимо того, були невільницями, рабинями. Настала пора перемінити лад на світі. Приложіть свої спрацьовані руки товаришки і будуйте новий, справедливий лад!

А тепер кілька слів до тов. робітників і фармерів.

Не стійте товариші позаду! Не завидуйте своїм товаришкам, а помагайте їм по щирости, бо-ж сам Хри-

стос сказав що "чоловік і жінка творять одно тіло", і ви це самі знаєте. Тож не відтягайтеся від помочі своїм дорогим товаришкам. Помагайте!

Який жаль, що кругом мене кільканайцять миль нема ані одної української душі, щоби й мені придбати хоч одну передплатницю для "Робітниці". Але я постановив дати хоч яку маленьку поміч від себе. Ось отримав я лист від свого приятеля і він пише мені, що минулої зими навчив свою дружину читати. Мене це дуже втішило і посилаю малий дарунок для своїх приятелів. Посилаю одного доляра і прошу посилайте їм "Робітницю" через 6 місяців. Адресу подаю.

Хай живе "Робітниця" і "У.Р.В."!

Ваш щирий в боротьбі за кращу долю всіх працюючих,

С. Демчук.

ВЧІМ НАШИХ ДІТЕЙ.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Не тому пишу аби забрати місце у нашім журналі. Але пишу з любови до нашого дорогого журналу. А чому я так люблю його, то він сам за себе говорить.

Я бачила одного хлопця як він мав на вулици "Робітницю" з 1. квітня ц. р., дуже обмазану а прекрасний образок "Мати" той хлопчик споганив, бо повимальовував тій матері вуса та бороду і знищив журнал в низкий спосіб.

Товаришки, як прийде до вас несвідома робітниця а ви схочете заохотити її аби вона передплатила "Робітницю", то що та несвідома женщина подумає, як погляне на ті малюнки, що діти понахляпували? По моїй думці повинно бути так: як ви перечитаєте журнал і прийдеться показати його другій женщині, чи щось перечитати з нього, щоби заохотити її, то щоб той журнал чи книжка були чистими, тоді вона, хоч мало очитана, то таки зацікавиться перечитати, як побачить, що ви тримаєте ту книжку в порядку. А як почитає більше, то певно купить собі. Кожна нова читачка "Робітниці" то нова сила в нашій орґанізації. Я є за тим, аби й діти читали, але не по болоті тягали і виписували мара зна що. Ми-ж матері цих дітей учім їх шанувати книжку. Добра, розумна книжка, то наш учитель, наше світло, яке освітлює наші мозки.

Всі ми маємо діти і знаємо, як прикро приходиться нам вийти на лад з ними, але пробуймо бодай зберегти їх від злих вчинків, бо сором нам буде.

Ваша за правду,

Ґеня Дрогинич.

МУСИМО БУТИ СВІДОМИМИ ЖІНКАМИ.

Алберт Парк, Алта.

Дорогі Товаришки!

Я, як жінка робітника і мати дітей, відзиваюся до вас товаришки кількома словами. Здається, що перший раз в українській історії, ми, жінки, дочекалися так цінного для нас часопису, як "Робітниця", який загально для жінок має велику вагу і вартість. В минулому, а ще часто й тепер, жінка була і є рабинею. Подумайте лише товаришки, скільки ще нині є жінок, які цілком не ріжняться від невільниць! Жінка за темним чоловіком мусить бути німа, глуха й сліпа, часом й ціле життя. В такого чоловіка жінка немає права думати. Вона обовязана мити, прати, варити, доглядати і учити дітей. Але, як же їх учитиме вона, як сама нічого не вміє? Правда, вона тому невинна, бо вона хотіла і хоче вчитися, але як і від кого? Вказівки до кращого життя, кожна жінка найде в нашім жіночім журналі — "Робітниці". Якщо жінка читає, то учиться багато, а тим самим знає вже, як виховувати дітей і як жити її, щоб бути свідомою людиною. Мудра жінка уміє навчити дітей і печи і варити і мити, а чоловік в мудрої жінки хоть-би був піяк, і картограй, то вона уміє з нього зробити доброго чоловіка. Отже — неповинно бути ані одної жінки в Канаді, яка не читала-би журналу "Робітниці!" Я вірю, що на такий гарний журнал навіть буржуазні українські жінки до цього часу не могли спромогтися.

Тому ми жінки-робітниці повинні подбати про цей науковий журнал, а як ми дійсно зрозуміємо його вартість, то "Робітниця" стане великим тижневиком. Аби не говорити пустою фразою, відновляю свою передплату $1.50 і складаю $1.00 на пресовий фонд та взиваю всіх товаришок, щоби хоч малою сумою підтримали наш такий корисний журнал.

З товариським привітом,

Теофіля Кривокульська.

НЕХАЙ "РОБІТНИЦЯ" БУДЕ СКРІЗЬ!

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю вам почтовий переказ на суму $11.00, з чого $1.50 на відновлення передплати "Робітниці" від мене, а 50 ц. на пресовий фонд.

Окрім цього прошу висилати журнал на чотири нові адреси. Гроші долучую. Решта, це датки на пресовий фонд "Робітниці".

Взиваю всіх товаришок, щоби також взялися до збирання нових передплатників і пресового фонду на журнал "Робітницю".

Нехай дорогий журнал "Робітниця" заходить у всі закутини Канади і Злучених Держав. Нехай цей журнал збудить всіх робітників і робітниць з віковічного сну, щоби всі створили робітничі орґанізації по цілому світі. А коли будемо зорґанізовані, тоді певно зрозуміємо вагу робітничої преси і дамо її поміч вчасно та не треба буде викликати тоді одні других. Тоді наша преса буде на здоровім фундаменті.

Тож до праці товаришки і товариші!

Я з вами за кращу долю працюючих —

Анна Вирстюк.

ГОЛОС РОБІТНИКА ІЗ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ.

Шікаго, Илл.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Засилаю Вам в цьому листі $3.00, з чого $1.50 на річну передплату "Робітниці" а $1.50 на пресовий фонд "Робітниці". Немав я нагоди перечитати перше число "Робітниці", а коли попало мені до рук друге число так дорогого для робітника, як і для робітниці журналу, то хочеться сказати пару щирих слів про "Робітницю".

Пригляньмося краще на зміст жур-

налу і ми з гордістю можемо сказати, що він наш, наш робітничий. Він видаваний нашими мозолистими руками, тяжко запрацьованим кервавим грошем і зміст його такий простий і такий доступний, взятий з того щоденного злиденного життя, яким живуть міліони працюючих. До глибини душі зворушує маленький твір М. Ірчана: "Мати". Читаючи його бачимо міліони таких матерей, що поставлені на ту дорогу терпінь капіталістичною системою.

Я відзиваюся до вас товаришки і товариші як в Канаді, так і в Злучених Державах. Окрім своєї буденщини, нехай нашим обовязком буде передплата "Робітниці". Працюймо для робітничої преси і розповсюднюймо її так широко, скільки наших сил. Великий крок вперед зробили-би ті товариші і товаришки, які свідомі своєї пролетарської мети, допомогли-б освідомлятися бідним фармерам і фармеркам. Там караються тисячі молодих людий а їм недостає духової помочи. Ми мусимо звернути свою увагу на бідне фармерство, а там є велике поле для пролетарської свідомости. Приєднуючи нових передплатників і передплатниць, розповсюднюючи робітничу літературу, ми здобудемо нових рекрутів в велику робітничу армію. Це наша задача і ми повинні старатися сповнити її по змозі наших сил. Тож до праці товариші і товаришки! Нашим завданням нехай буде, аби "Робітниця" виходила що тижня і аби не було робітничої і фармерської української родини, де не заходила-би робітнича ґазета і журнал наш. Бо тільки свідомістю і єдністю за помочею робітничої преси, ми переможемо злодійство, шахрайство і невільництво, а на їх місце поставимо Правду, Свободу, Красу, Любов і Рівність.

З товариським привітом,
Іван Кузьмич.

Я ЗБУДИЛАСЯ ДО НОВОГО ЖИТТЯ.

Іст Сейнт Люїс, Илл.

Дорога Редакціє! Жалую дуже, що я спізнилася зі своєю жертвою на пресовий фонд нашого дорогого журналу "Робітниці". Тепер посилаю одного доляра і нехай живе наш дорогий журнал "Робітниця"! Нехай зростає з кожним днем!

Я дуже жалую, дорогі товаришки, що в нашій місцевости до цего часу тільки я одна читаю "Робітницю", хоч тут є більше українських женщин-робітниць, але то не диво, що вони ще сплять твердим сном, бо й я була би спала дальше так, як й вони. Моя дорога товаришка Ева Степанюк, котра живе в Вінніпеґу, збудила мене зі сну, бо передплатила мені насамперед "Укр. Роб. Вісти" і з них я довідалася про робітничі справи. А тепер знову передплатила мені наш дорогий журнал "Робітницю", за що складаю її сердечну подяку враз зі своїм чоловіком, бо від того часу ми почали жити як робітники. Тепер буду старатися, щоби в нашій місцевости було як найбільше передплатників "Укр. Роб. Вістей" і нашого журналу "Робітниці". Мені кількох обіцяло, що передплатять, але побачу. Я була би рада, щоби всі ми робітниці читали робітничі часописи, бо ми в робітничих часописах найдемо дорогу до кращого життя і тоді вже не будуть нас дурити ріжні чорні круки. Тож ще раз кличу до вас українські робітниці в Іст Сейнт Люїс, передплатіть собі цей дорогий журнал "Робітницю", а певно не пожалуєте.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,
Сидонія Петришин.

Іст Сейнт Люїс, Илл.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Мені попалося в руки одно число журналу "Робітниці" і я прочитав його від початку до кінця та дуже мене втішило, що наші українські женщини в Канаді поступають вперед. І я посилаю від себе $2.00, з чого $1.50 як передплату на "Робітницю", а 50 ц. на пресовий фонд. Посилаю тому, щоби мати в руках такий гарний журнал і щоби бодай трохи допомогти українській робітничій пресі. Поміг-би я й більше, але теперішні мої обставини недозволяють, бо я вже довгий час не працюю. Я люблю помагати, але на жаль тут в нашій місцевости нема кому помагати, бо тут між нашими женщинами ще ця наука не зродилася, щоби підпирати робітничу пресу. Та я думаю, що як наші женщини довідаються як по других містах жінки-робітниці поступають, то певно підуть їх слідами.

Так само й українські діти в нашій місцевости, то аж жаль згадувати, помимо того, що ходять до української школи, а учителем є піп і так учить, як сам розуміє, не треба й згадувати. Не хочу я тут на разі багато писати, другим разом напишу більше.

З товариським привітом,
Дмитро Іващук.

Монтреал, Кве.

Поважана Редакціє "Робітниці"!

Висилаю Вам $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і взиваю инших товаришок з міста Монтреалу, щоби також не лишалися позаді а спішили зі своєю допомогою.

Дорогі Товаришки! "Робітниця" це єдина оборона наша. Хто читає "Робітницю", той знає, як боротись з лютими катами. Нам товаришки треба читати більше наукових книжок та "У.Р.В." і журнал "Робітницю", тоді ми дійсно будемо свідомими і з'уміємо побороти цей несправедливий лад. Коли ми хочемо, щоби "Робітниця" виходила що тижня, то збираймо фонди і помагаймо в цьому. Знайте товаришки, що як ми не поможемо, то ніхто нам не поможе. Покажім нашим ворогам, що ми годні і уміємо постояти за своєю робітничою пресою. Ми повинні вступати до робітничих орґанізацій і освідомляти себе й других, бо бачимо, що нині по цілім світі робітники і робітниці стають в орґанізовані ряди і самі собі добувають свідомість та кращий шлях до життя. Тож й ми не будьмо позаді. Звертаюся до тих товаришок міста Монтреалу, які ще не дали на пресовий фонд "Робітниці", щоби поспішили з помочею.

Хай живе пролетарська єдність!

Хай живе згода серед робітниць та робітників!

Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,
Марія Беркета.

Мікізракс, Па.

Хвальна Редакціє!

Оказове число "Робітниці" я отримала і мені дуже сподобалося, тому я й рішила передплатити для себе цей

гарний журнал. Я радила-би й другим жінкам, щоби передплатили собі "Робітницю" і певно, що не пожалують. Там знайшли-би багато цікавого для себе. Тож взиваю робітниць з нашої місцевости, щоби спішилися з передплатою, бо на жаль дуже мало приходить "Робітниці" до нашої місцевости, хіба яких 3 до 4 числа. Тож спішіть!

Ціна невелика а журнал буде корисний так для вас, як і для цілої родини.

З товариським привітом,
Ева Грицик.

Іст Сейнт Люїс, Илл.

Дорога Редакціє!

Від себе посилаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і від т-ки Марії Тимкович 50 ц. Також нову передплату від вище згаданої товаришки.

Нехай розвивається наш цінний журнал!

Сидонія Петришин.

Дітройт, Міш., Зл. Держави.

Дорога Редакціє!

Пересилаю почтовий переказ на суму $8.50, з чого $4.50 на три нові передплати журналу "Робітниці", а $4.00 на передплату для мене "Укр. Роб. Вістей".

З товариським привітом,
С. Крупельницька.

Бабилон, Н. Й.

Дорога Редакціє!

Посилаю $1.00, з чого 50 ц. на доплату до старої передплати, а 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці".

"Робітницю" я дуже а дуже люблю читати і бажаю її найкращого розвою.

З товариським привітом,
Йосифа Качановська.

Бофало, Н. Й.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50 з чого $1.00 на доплату до цілорічної передплати, а 50 ц. на пресовий фонд нашого журналу "Робітниці".

Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця".

З товариським привітом,
Татяна Слотюк.

ЗАБЕЗПЕЧІМ НАШ ЖУРНАЛ.

Едмонтон, Алта.

Хвальна Редакціє!

Посилаю $3.00, з чого $1.50 на річну передплату для мене, а другу річну для моєї товаришки.

Вибачайте, що я спізнилася з своєю передплатою, але на це зложилися умовини. Ніяк не могла прислати швидче, та на будуче старатисьму висилати свою передплату на час.

Закликаю рівночасно всіх українських робітниць, щоби вони старалися всі, як одна, передплатити собі такий дорогоцінний журнал як "Робітниця". Як наш журнал матиме багато передплатниць, тоді ми забезпечимо його і він зможе виходити не раз на два тижні, але раз на тиждень. Тільки до праці товаришки і товариші-робітники! Ось перечитайте тільки кожне число, а певно будете задоволені так, що приєднаєте ще одну нову передплатницю або передплатника.

З товариським привітом,
Катерина Копанюк.

Ню Кестл, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.00, з чого $1.50 на передплату "Робітниці" а 50 ц. на пресовий фонд. Я дуже жалую, що до цього часу не передплатила собі цей дорогий журнал, хоч я не пропустила ані одного числа, бо купувала все в нашої кольпортерки.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал "Робітниця", без якого нам вже тяжко обійтися.

З товариським привітом,
Емілія Жарська.

Гилкрест, Алта.

Дорогі Товаришки!

Дня 6. квітня стараннями Відділу Стов. У.Р.Д. в Гилкрест скликано збори для зорганізовання тут жіночого відділу, чого й довершено.

На початок вписалось до жіночого Відділу 10 женщин. Відділ носить назву імени Кляри Цеткін.

До заряду увійшли слідуючі товаришки: А. Козловська, організаторка; К. Івасюк, заступниця орган.; А. Патек, прот. секретарка; К. Кибіч, фін. секретарка і М. Крейтор бібліотекарка.

К. Кибіч.

"РОБІТНИЦЯ" — НАШ СКАРБ.

Торолд, Онт.

Відділ Ж. Р. на своїх зборах між иншим обговорював справу майської кампанії в користь нашої преси. Покищо посилаємо $15.00 з каси на пресовий фонд "Робітниці".

Відділ Ж.Р. в Торолд, бере на себе обовязок працювати в маю виключно для пресового фонду "Робітниці". Ми не були вдоволені, як наш орган виходив тільки раз в місяць і рішення 5-го З'їзду Стов. У.Р.Д. про видавання "Робітниці" два рази в місяць ми приняли з великою радістю. А тепер товаришки — слово за нами. Ми повинні вдержати наш журнал так, щоби на 6-тому з'їзді Стов. У.Р.Д. могли поставити домагання, аби "Робітниця" виходила кожного тижня. Та це можливе тільки тоді, як ми дамо належну фінансову допомогу, щоби наш журнал був добре забезпечений.

Товаришки! Ми повинні гордитися тим, що українські робітниці поступають вперед. Приміром в нас, на святі міжнародного дня робітниць виступала т-ка Віцінська з Торонто і вивязалась знаменито. Це доказує, що укр. робітниці жвавим кроком поступають вперед.

Наш відділ Ж.Р. постановив все працювати для фінансового піддержання журналу "Робітниці", бо вважаємо цей журнал найбільшим нашим скарбом.

Тому кличемо до всіх українських робітниць:

Спішім з допомогою "Робітниці"!
Приєднуймо нових передплатниць!

За відділ Ж.Р.
К. Барановська,
прот. секретарка.

Торонто, Онт.

На поклик т-ки М. Навізівської складаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і покликую слідуючих товаришок зложити таку саму суму: М. Кантимир, А. Віцінську з Вест Торонто: М. Маринчук, М. Павлович, Т. Яськевич, П. Зрадовську, Ю. Бойчук, М. Майкут, П. Горбатюк і Кос з Торонто.

З товариським привітом,
П. Стельмащук.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик товаришки Кацан, складаю на прес. фонд "Робітниці" $1.00 і закликаю зложити таку саму суму слідуючих товаришок: С. Палюк, М. Ухач, С. Демківну, Т. Ривак.

З товариським привітом,
Галя Бойд.

Саскатун, Саск.

Шановна Редакціє!

Щоби допомогти нашому орґанови "Робітниці", складаю на пресовий фонд $1.00 і бажаю нашому журналови як найкращих успіхів в маєвій кампанії. Також залучаю $1.00 на доплату журналу.

З товариським привітом,
Анна Кусяк.

Іст Килдонан, Ман.

Дорогі Товаришки!

Я мала нагоду придбати 2 нові передплатниці для нашого журналу, тому прошу вас в імени їх, пришліть їм першомайське число. Я своє число дістала і ним заохотила їх.

В місяцю маю кожна свідома робітниця як придбає хоч одну нову передплатницю, то я певна, що наша дорога "Робітниця" ще частіще почне загощувати до нас.

Ґеня Дрогинич.

Ворспайт, Алта.

Шановна редакціє "Робітниці"!

Друге число журналу я одержав і прошу прислати мені ще й перше, бо журнал такий для мене цінний що я хочу складати старанно кожне його число і опісля зробити собі книжку.

З товариським привітом,
Іван Лифенко.

Нанаймо, Б. К.

Посилаю $3.00, з яких $1.50 призначую на пресовий фонд а $1.50 на відновлення цілорічної передплати на "Робітницю", яка є одиноким дійсним журналом на цім континенті для освідомлювання українських робітниць і робітників, бо вказує правдивий шлях до визволення з капіталістичного ярма. Для того всі робітниці і робітники обовязково повинні піддержувати всіми силами "Робітницю", щоби на будуче могла виходити вона тижнево, замісць два рази в місяць.

Товаришкам у видаванню "Робітниці" бажаю найкращих успіхів в праці.

З товариським привітом,
Ів. Гладиш.

Салт Сте. Мері, Онт.

Хвальна редакціє "Робітниці!"

Залучаю в цім листі $1.50 на цілорічну передплату журналу "Робітниці!" Прошу висилати мені від першого числа.

Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця" і робітнича преса взагалі!

Ваша за кращу долю,
Марія І. Ґерелевич.

З браку місця решта дописей буде поміщена в слідуючому числі.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Відділ Женщин-Робітниць, Колмен, Алта.	$25.00
Відділ Женщин-Робітниць, Гилкрест, Алта.	16.40
Відділ Женщин-Робітниць, Торолд, Онт.	15.00
Відділ Женщин-Робітниць, Летбридж, Алта.	5.00
Й. Дуткевич, Ворднер, Б. К.	2.00
І. Гладиш, Нанаймо, Б. К.	1.50
С. Якобчак, Монтреал, Кве.	1.50
Н. Стефанюк, Едмонтон, Алта.	1.00
П. Стельмащук, Торонто, Онт.	1.00
Теофілія Кривокульська, Алберт Парк, Алта.	1.00
Ґео. Доничук, Лакпорт, Ман.	1.00
Н. Фарина, Прімула, Алта.	1.00
Анна Шарабура, Салт Сте. Мері, Онт.	1.00
І. Кузмич, Шікаґо, Илл.	1.00
Марія Беркита, Монтреал, Кве.	1.00
Галя Бойд, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Ф. Скарек, Кімберлей, Б. К.	1.00
М. Корней, Кімберлей, Б. К.	1.00
Д. Касіян, Кімберлей, Б. К.	1.00
Мирон Лесюк, Форд Ситі, Онт.	1.00
Анна Кусяк, Саскатун, Саск.	1.00
Т. Мандрикова, Вест Форт Виліям, Онт.	1.00
П. Коржак, Порт Артур, Онт.	1.00
Марія Плавюк, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Д. К. Николайчук, (збірка), Ансонвил, Онт.	1.00
Сидоня Петришин, Іст Сейнт Луїс, Илл.	1.00
Й. М. Косович, Малякі, Онт.	.50
Текля Плавуцька, Монтреал, Кве.	.50
Н. П. Давидюк, Гемтремк, Міш.	.50
М. Шевців, Неварк, Н. Дж.	.50
М. Малькевич, Кімберлей, Б. К.	.50
О. Скрипник, Сілвердейл, Онт.	.50
Катерина Гуменюк, Торонто, Онт.	.50
Д. Іващук, Іст Сейнт Луїс, Илл.	.50
Г. Новосядлий, Люкан, Онт.	.50
Тетяна Слотюк, Бофало, Н. Й.	.50
Анна Оліярник, Форт Виліям, Онт.	.50
Марія Тимкович, Іст Сейнт Луїс, Илл.	.50
Емелія Жарська, Нюкеслмайн, Алта.	.50
І. Мазур, Ст. Кетрінс, Онт.	.50
Йосифа Качановська, Бабилон, Н. Й.	.50
М. Павловський, Порт Артур, Онт.	.50
Анна Верстюк, Едмонтон, Алта.	.50
П. Вірстюк, Едмонтон, Алта.	.50
М. Єримійчук, Едмонтон, Алта.	.50
С. Волянська, Едмонтон, Алта.	.50
Н. Францевич, Едмонтон, Алта.	.25
Ол. Верстюк, Едмонтон, Алта.	.25
Г. Буджак, Порт Артур, Онт.	.10

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий Журнал для Женщин-Робітниць
Орган Секції Женщин-Робітниць при Стоваришенню Український Робітничий Дім.
Видае Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство
Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the Workers and Farmers Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.50; per six months 80c
Single copy 10c.

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК I. Вінніпеґ, 1. червня 1924. Ч. 6.

Що нам робити з "Робітницею"?

Перечитайте уважно цю статтю в свойому відділі і самі! Відділи нехай повідомлять нас, коли перечитали її на зборах.

Дивне питання: що нам робити з "Робітницею"? Зараз довідаємося про все точно, а довідатися мусить кожна читачка.

Як знаєте, наш журнал "Робітниця" призначений для широкого освідомлювання українських жінок-робітниць. Вправді журнал цікавий також для мущин своїм літературним і науковим змістом, але в більшости він обговорює в своїх статтях питання клясової освіти робітниць. Для цього "Робітниця" й почала виходити два рази в місяць, для цього й друкує вона цілий матеріял в найприступніщий спосіб.

Не можна нарікати на байдужність читачок відносно "Робітниці". Будьте певні, що наші вороги скрегочуть зі злоби й заздрости зубами. Ми бачимо, як українські робітниці стараються забезпечити істнування свойого журналу, ми певні, що вони в цьому напрямку будуть й далі працювати і чи то в маю, чи після маю, кожна свідома робітниця при всякій нагоді постарається чим-будь допомогти "Робітниці" або приєднає нову передплатницю чи передплатника, або збере щось на пресовий фонд.

Однак редакція зі свойого боку вимагає, щоби її праця приносила бажані успіхи. "Робітницю" так читачки, як і читачі хвалять. Загляньте на "Сторінку наших читачок", в численні дописі, то переконаєтеся самі. Однак "Робітниця" звертається з'окрема до всіх своїх читачок з питанням:

— Чи приношу я вам належну користь? Чи помітна на вас моя наука, моя порада?

Це питання незвичайно важне і ще важніща для "Робітниці" щира відповідь всіх читачок, всіх відділів.

Не думайте, що "Робітниця" виходить собі і про ніщо більше не дбає. О ні! Вона пильно стежить за всіми своїми читачками і в своїй невидній голові нотує кожний найменший вплив своєї науки. Повірте, що "Робітниця" навіть бачить, хто читає кожне число пильно, а хто тільки перегляне його.

"Робітниця" не хоче, щоб її тільки переглядали. Не на це виходить вона. "Робітниця" хоче, щоб її всі читали, кожне число, кожну статтю. Бо в кожній статті є промінь того сонця, що все ширше відкриває нам очі, все краще освітлює нам незнані дотепер світи.

Як бачите, "Робітниця" є дійсною учителькою, яка вимагає від своїх учениць пильности.

Ця учителька заявляє: — Ви мене удержуєте, то користайте з мене!

Знає "Робітниця" про це, що по наших відділах є поширена пошесть лекцій. На ґвалт хотять лекцій. Це безперечно гарний прояв, але-ж — де тих лекцій набрати? Лекторів у нас не багато, а перемелювати з пустого в порожне ніхто не має охоти і ніхто не хоче слухати. Тому "Робітниця" ось що каже до всіх:

— Сестрички мої, товаришки і учениці! Кожне моє число — це для вас лекція. І то така лекція, що принесе вам не неясні поняття, а користь.

Наш журнал поставив собі за завдання дати таку підготовку широкому загалові українських робітниць і робітників, щоби вони постепенно зближалися до трудніщих наукових творів і розуміли їх. Але на це треба відповідного часу. Все зробити відразу — годі. Ми всі не родилися відразу 20 чи 30-літними, а мусіли рости, щоби дожити такого віку. І коли говорити так, на "хлопський розум", то наш журнал голосить ось який клич:

"Не поривайся з мотикою на сонце!"

Починай з малого, будь терпеливою, вчися пильно перш усього з букваря, яким є "Робітниця", а опісля читатимеш легко й дальші книжки. І хто послухає поради "Робітниці", хто читатиме кожне число по совісти, пильно, то й не оглянеться, як постепенно дійде до ширшого зрозуміння і почне читати та розуміти такі книжки, які перед тим були якісь дуже вчені, неясні.

"Робітниця" не є щоденною ґазетою, яку перекидається оком і шукається тільки за цікавим. "Робітниця" це журнал, це наш буквар, наша школа, що має виховати нас на свідомих і освічених робітниць.

В кожному числі "Робітниці" є кілька таких статтів, які надаються до спільного читання, на лекцію. Всі статті, які друкуються в журналі на перших сторінках аж до "Літературного розділу", є нічим иншим, як лекціями, які необхідно читати спільно. За мало товаришко читати яку-будь статтю самій. Можна перечитати її, але ще краще зійтися вам всім на спільне зібрання, на годину - дві і перечитати в голос, а опісля вимінятися думками про ту справу. Певно одна буде так думати, инша матиме другу думку і в дискусії, у вміні думок, всі ви виробляєтеся, всі ви умово розвиваєтеся.

Ось ми перечислимо головніщі статті з минулих чисел "Робітниці", які надавалися на лекції.

В першому числі:

Єнні Маркс.

В другому:

Орґанізація робітниць і відношення до неї робітників.

В першомайському числі:

1. Що найбільше шкодить нашій орґанізації?

2. Як тепер живуть жінки на Радянській Україні?

3. Промостіть дорогу "Робітниці" на фарми!

В пятому числі:

1. Чому ми викриваємо наші помилки?

2. Доля жінки в історії людства.

В цьому числі:

Дискусія: На чисту воду.

Це цілі лекції і то цікаві та корисні лекції. А ми спитаємо ось що: Редакція поручила була від себе перечитати на зборах відділів статтю з другого числа "Орґанізація робітниць і відношення до неї робітників". Скільки відділів зробило це? Хто послухав цеї поради? Ось ми небаром докажемо це і надрукуємо спис тих відділів, тоді кожна з нас буде мати змогу переконатися.

Ось саме тепер починається на сторінках "Робітниці" цікава дискусія, виміна думок про це, що шкодить нашій орґанізації. Кожний відділ повинен щиро обговорити цю справу, перечитувати статті спільно на своїх зборах і взяти участь в цій дискусії, як не писанням статті, то просто між собою, а редакцію повідомити про це короткою дописею. Будьте певні, що редакція ніколи не жаліє праці на виправлювання дописей, тому спокійно пишіть так, як вмієте.

І з таких лекцій, ви повільно дійдете до поважніщих, глибших. Але про це треба дбати, бо инакше "Робітниця" буде виходити собі, буде друкувати корисні статті, буде порушувати ріжні наші справи, а ви, без виміни думок, будете стояти на одному місці. Треба працюва-

ти над собою, треба старатися розвиватись, а праця ця лежить головно на кожному нашому відділови. Де відділ слабий ще, то не сороміться попросити на свої збори когось з товаришів-робітників, нехай він перечитає вам та пояснить де треба. Ніякий свідомий товариш від цього не відкажеться.

Так знаєте вже, що нам робити з "Робітницею"? Треба читати її і то читати статті перших сторінок спільно та обговорювати їх. З неба нічо нам не впаде, а треба самим здобути все. І "Робітниця" пильно стежить за цим. "Робітниця", як ваша учителька, домагається від всіх вас пильности в науці. На це ставить вона велику вагу і постарається, щоби бажання її було сповнене.

А покищо "Робітниця" жде вашої щирої відповіді, вашого слова. Жде вона також повідомлення секретарок всіх відділів, що ось ця стаття була прочитана на зборах.

НА ЧИСТУ ВОДУ.

Редакція "Робітниці" радісно витає зацікавлення кругів українського робітництва статею Синьоовергольця: "Що найбільше шкодить нашій орґанізації?", бо тільки масове зацікавлення цею справою і виміна думок про неї зможе дати гарні успіхи у викорчовуванню старих наших звичок, які ми ненавидимо і яких мусимо позбутися.

Нище друкуємо дві статті в цій справі і радо дамо місце та статті про цю справу й иншим товаришкам, та товаришам.

Редакція.

ЗАМІТКИ ДО ЗАМІТОК.

Читаючи "Робітницю" з 1. мая 1924р. прочитав я теж статтю Синьоовергольця "Що шкодить нашій орґанізації?" Ця справа дуже важна і добре, що її наш журнал порушив. Це, що каже т. Синьоовerголець в своїй статті є по части сумною правдою, можливо, не в кожній місцевости, але ми дивимося на справу ширше.

Річ йде про молоду орґанізацію українських жінок-робітниць і мені хочеться й від себе додати кілька заміток відносно тих товаришок, яких природа обдарила кращим знаттям. Хочу сказати і про їх застосування в орґанізації. Однак, заки ще скажу своє слово про слабість цих товаришок, то зазначу, що це не відноситься до всіх передових товаришок, бо є такі, що позбулися цеї недуги. А недуга ця, слабість, як ми кажемо, називається **"я"** і це **"я"** дуже шкодить нашій молодій орґанізації. Ми мусимо цю зарозумілість викорінити з наших рядів.

Синьоовerголець зазначує, що товаришки не вміють шанувати здібних товаришок і з заздрости обмовляють їх, прирівнують до когось і т. д. З цим я погоджуюся, але скажу, що деякі здібніщі товаришки не вміють самі себе шанувати і цим самим приносять шкоду не тільки самій орґанізації, але й собі. Ось примір: Товаришку поважають, поважають її здібности чи то в штуці, чи в співі, музиці або в провадженню роботи в орґанізації. І цим підносять її вище всіх. Це добре з боку товаришок, що вони цінять здібність такої товаришки, але навпаки ця товаришка повинна числитися також з більшістю, бо більшість це не меншість. Однак в багатьох випадках воно так. Чим більше товаришку підносять, тим більше вона починає псуватися і згодом починає іґнорувати членкинь. В неї починає являтися зарозумість, починає докоряти товаришкам за їх невмілість, замісць того, щоби їх навчити, то вона їм докоряє або навіть називає своїх товаришок дурними. Це сумне, однак таке час від часу трапляється. Буває, що здібніща товаришка чогось позлиться і то прямо ні за що, а тоді відказується брати участь в штуці або в співі і думає собі, що без неї зле попишуться, а коли так й вийде, то вона тоді чує себе задоволеною. З цего замісць товариської любови починається в орґанізації непорозуміння, а цим орґанізація не росте, а стоїть в застою або на якийсь час приупадає.

Не написав я це тому, щоби комусь докорити, а тому, щоби ми за цим слідили і викорінювали цю зарозумілість з наших рядів, бо правда, що ми виросли в буржуазнім вихованню і в нас в кожного є вщіплене це маленьке, парши-

веньке слово "я". Але коли ми боремося за майбутнє колективне життя, мусимо винищувати ці буржуазні примхи в себе. Ми повинні бути горді тими товаришками, яких природа обдарила кращими здібностями і вони є в наших рядах, але й ці товаришки мусять показати себе в очах своїх товаришок з меншими здібностями примірними. Замісць докорів і обурень, мусять їх приучувати в орґанізаційній роботі. Наш великий безсмертний учитель т. Лєнін, сказав, що кожна кухарка повинна уміти правити державою. І ми ці слова мусимо цінити та прямувати до того, щоби виконати їх. А зробимо це тоді, коли зрозуміємо клич: "всі за одного, один за всіх!" А щоби зрозуміти це, нам треба побільше читати і студіювати робітничі книжки та часописі. Тому я взиваю товаришок: читайте більше, шануйте своїх здібніщих товаришок! Але й ви передові товаришки не дивіться на орґанізацію з індивідульного (особистого) боку, а з колективного (гуртового)! Поважайте одна другу, учіть одна другу і цим зробите підготовку до майбутнього комунального життя. Нехай в нас лунає клич:

Геть зарозумілість з наших рядів!

Геть заздрість з наших рядів!

Геть зі всякими непорозуміннями!

Хай живе братерська любов в наших орґанізаціях!

К. Т.

ЧИ ВСІ РОЗУМІЮТЬ СЕБЕ?

Перечитавши в "Робітниці" ч. 3—4 статтю т. Синьоовергольця: **"Що найбільше шкодить нашій орґанізації"**, приходжу до такого заключення: Добре, але коби всі розуміли себе, як треба.

Чому я так розумію? А ось чому:

Загал, або більшість, перечитавши і довідавшися, що "всяка здібність є заслугою природи", скаже ось так: "Щож я зроблю, як в мене нема природної здібности до тої чи другої роботи? Нехай той робить, що має здібність". І що тоді виходить? Ті, кого каже Синьооверголець шанувати, будуть дальше самі, як і до тої пори зі закоченими рукавами працювати, а більшість, в яких є "здібність", тільки не випробована, нерозвинена, будуть чекати, щоби "здібні" робили.

По мойому — здібні повинні приглядатися нездібним, молодим, невипробованим. Пізнавати їхні здібности і навертати їх якраз в той напрям, куди вказує їхня хоч би дуже маленька здібність. Повинні помогти їм пізнати свою здібність, а коли вони пізнають її, то й вашу з'уміють пошанувати. Чейже-ж нема людини нідочого нездібної, а як є, то малі виїмки.

А тут говориться про загал. Є багато таких, які незнають своїх здібностей і їм треба показати.

Памятаймо, що коли ми когось уважаємо за нездібного, то не вимагаймо, щоби він нас шанував. Раз він, чи вона нездібні або радше незнають своєї здінбости до чогось доброго, то обертають її і використовують в обмовах та шепотах. І чия тут вина? Їхня, природна, чи може тих, що не помогли їм пізнати своєї здібности? Я думаю, що цих останніх.

"Заздрість треба викорінювати". Добре, але хіба це не є природний дар? А коли можна і треба викорінювати такий природний "дар", як заздрість, то чому-б не боротися за здобуття від природи якогось иншого дару?

Ще одно важне. При викорінюванню заздрости дуже треба уважати, щоби через помилку не викорінювати жадоби, чи як-би сказати, те, що другий або друга вже робить. Це не значить, що я заздрісний. Ні, я не хочу його чи її понижати, а хочу себе піднести. І я, чи другий (або друга) повинні це робити а та товаришка чи товариш повинні помогти меншому братові, а не зупиняти його, як в нас на жаль часом буває. Це не відноситься до т. Синьоовергольця. Я його особисто не знаю, але знаю багато таких, які хвалилися "природними здібностями", а коли другі пнялися вперед вироблюючи здібність при помочі книжки, ґазети і журналу, та безнастанною працею, то ті "здібні" валили колоди їм під ноги тільки ради того, щоби остатися на вершку. І чи мало їх нині на смітнику, отих "здібних" і то тому, що робітники чи робітниці не захотіли держати їх "на славу" і кланятися їм, як божкам?

В нас рівність! Шануй того, хто тебе шанує. Якщо в когось є природна здібність більша, як в других, то яка йому за це належиться пошана? За що? Він, чи вона дістали ту здібність від природи даром, тож даром повинні й віддати для тих, хто дістав від природи менше.

А коли ні, коли не хотять цего робити даром а вимагають "пошани", то вони горді, а гордість також "мусить бути викорінена".

На закінчення скажу таке: Не вчімся шанувати одиниць, бо навчимося поганої покори, а вчімся пізнавати себе. Хоч найменший прояв здібности з'уміймо пізнати і використати. Шануймо себе взаїмно!

М. Гарасимчук.

Ошава, Онт.

Повага жінок в капіталістичних державах.

Живучи в капіталістичній державі, кожний з нас, хто пильно приглядається, може легко завважити, як неоднаково ця голосна капіталістична "повага жінок" відноситься до жінок-робітниць і "лейдіс"-буржуйок.

Часто, напримір приходиться бачити, як в фабриках чи в ресторанах зневажають молодих дівчат-робітниць, а то й старших жінок.

В фабриках часто фабрична адміністрація а то й самі робітники поводяться в такий нелюдський спосіб (не говорячи вже про повагу) з робітницями, що деякі з них покидають навіть роботу і шукають кращого місця, але находять може ще гірше. Та звичайно робітниці привикають до цеї сваволі і тоді всяка повага для них поза фабрикою здається дуже смішною. Так само і в ресторанах робітницям не раз приходиться переносити ріжні образи, як від власників, (властителів), так і від посторонньої публики, але як я сказав вище, бідні робітниці привикають до свого становища, а як часом чують про якусь там повагу до жінок, то їм здається, що це відноситься цілком до когось иншого.

Взагалі, це робиться не тільки в фабриках і ресторанах, але скрізь, де лише можна розріжнити робітниць від "лейдіс".

Для приміру я хочу навести тут два факти, які я сам завважив. Їдучи з роботи трамваєм я нераз бачу, як в одній фабричній дільниці, де працює багато робітниць, входять в трамвай часто замурзані жінки, але ще скорше можна догадатися, що вони фабричні робітниці, бо від них заносить якимось вонючим оцтом. І коли в трамвай найде повно цих старенькіх робітниць, то не то, щоб хто небудь з сидячих панків встав і дав місце старенькій жінці, але щей дивляться на них з такою злобою, що як би могли, то повикидали-б їх через вікна, аби не смерділи їм попід ніс. А одного разу якийсь череватий пан таки не витерпів і встав, залаяв по "інтеліґентному" так, що аж усім в носах закрутило, (ще гірше як від "оцтових" робітниць) і вийшов з трамваю, хоч йому ще не треба було злазити.

Але їдучи другий раз в трамваю, я мав нагоду бути свідком дуже смішної комедії. Входить в трамвай дуже гарно, по останній моді одягнена і намальована "лейді" і лише переступила поріг, як один вже старенький чоловік схопився з лавки, аби дати її місце. Та бідний не вспів схватитись за ремінець, як травмай рушив і старий не вдержався на ногах, тай повалився, як сніп до долу. І дуже сумно було дивитися, як старого підводило на рівні ноги аж два чоловіки і посадили на лавку, бо сам він не годен був встати. Все-ж таки тоді їхали й спрацьовані робітниці, але панок навіть не спішився зробити їм місце, аж доки не увійшла "лейді".

От така то повага жінок в капіталістичній країні. З цих двох примірів можна дуже легко зрозуміти, яка нерівна вона у відношенню до жінок-робітниць і "лейдіс" — буржуйок.

А подібні приміри можна бачити на кожному кроці.

Робітник *Ф. Б.*

Вінніпеґ, Ман.

НАРОДНІ ПРИКАЗКИ.

Ситий голодного не розуміє — але голодний ситого добре!

Правдива сила не в тому, щоби спокійно уладити своє життя, а в тому, щоби боротись з лихом.

Пан, як хоче, так жиє — бідак, як може.

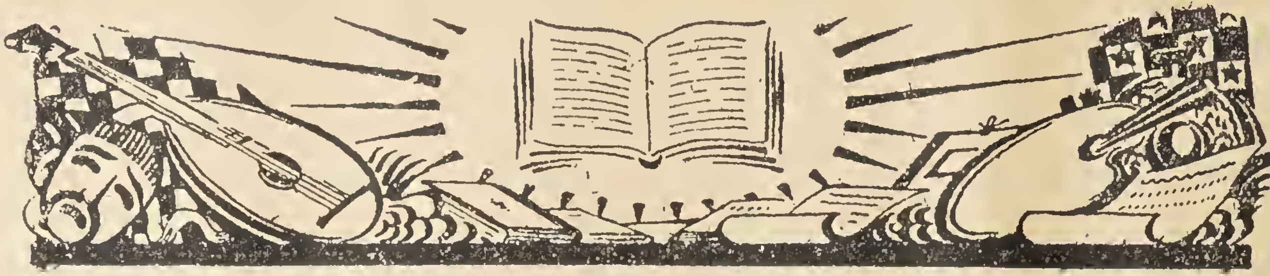

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

НАУКА.

Дочекався я свого святонька:
Виряжала в світ мене матінка;
Виряжала в світ мати рідная
І промовила мені, бідная:
"Нехай, сину мій, ми працюємо;
Нехай цілий вік ми горюємо;
Нехай сохну я, тато горбиться, —
Ти на світ поглянь, що там робиться.
Та не всі ж, як ми, в землі риються,
Може є такі, що і миються;
Та не всі ж, як ми, димом куряться,
Може є такі, що й не журяться.
Коли найдеш їх, милий синочку,
Ти склони себе, як билиночку,
Ти склони себе, як билиночку,
Простели себе, як рядниночку:
Спина з похилу не іскорчиться, —
Чоло з пороху не ізморщиться;
Спина з похилу не іскривиться, —
Зате ступить пан — та й подивиться.
Зате ступить пан на покірного
І прийме тебе, як добірного.
І в годиночку — на драбиночку,
І підеш тоді, милий синочку,
І з панами сам порівняєшся,
В сріблі — золоті закупаєшся;
В сріблі — золоті закупаєшся,
З полем батьківським розпрощаєшся!"

Але сталося друге святонько:
Виряжав у світ мене батенько.
Виряжав у світ, путь показував,
Говорив мені і приказував:
"Бачиш, сину мій, як працюємо,
Бачиш, сину мій, як горюємо, —
Кожний на світ на те родиться...
Не дивись на світ, що там робиться —
Ти на бджіл поглянь: є робучії,
Але й трутні є неминучії.
Так і на світі: одні риються,
Другі потом їх тільки миються.
Будь же проклятий, милий синочку,
Як погнеш таким свою спиночку,
Як погнеш таким свою спиночку,
Як простелишся на рядниночку!
І чоло тобі нехай зморщиться,
І хребет тобі нехай скорчиться...
Ти тікай від них, як від гадини,
Ти не жди від них перекладини;
Ти не жди від них перекладини, —
Ти у світ іди на оглядини;
Ти у світ іди, милий синочку,
Ти усе спізнай, — і билиночку.
Тоді з світом ти порівняєшся,
В добрі — розумі закупаєшся;
В добрі — розумі закупаєшся,
З полем батьківським привітаєшся!"

Степан Руданький.

МІЛІОНЕРИ.

До власника майнів, до міліонера,
Вступив його вірний слуга
Й доносить: — "Ах, пане, велика потера, —
Експльозія в майнах була.
І вбило, ранило робітників много,
Говорять, що сорок і пять!..."
Ліниво звернувся пан власник до його
І зволив спровола сказать:
— "Лиш сорок, говориш? Маленька це втрата,
Знайдем свіжих сорок і квіт!
Поклич телефоном правника, Мулата,
Він все поладнає, як слід.
Чому-ж не спішишся мій приказ сповняти?
Стоїш тут, неначе кілок?!"

— "Ах, пане, — спромігся слуга простогнати, —
Там згинув й ваш... ваш... ваш... синок.
Хлопчина наперся оглянуть копальню,
Що досі не бачив, не знав,
І просив бабуню, учителя, паню,
Аж дозвіл сьогодня дістав.
З учителем був там саме в тій хвилині,
Як вибух лучився страшний,
Тай голову й руки урвало дитині,
А вчитель попікся цілий..."
—"Нещастя!" — закликав властитель з нетями,
Встав, заструсився, збілів,
Хотів опертись о столик руками —
І впав обімлілий під стіл.

Сава Чарнецький.

НІЧ.

Ніч. У хаті зимно, темно,
Каганця дастьбі!
Бідна мати плаче ревно
В скрутонці — журбі.

Хлипа з голоду дівчатко
З-під рядна в кутку;
Під грудима немовлятко
Стогне в сповитку.

На той плач голодний в хаті
Й вітер за одно
Виє, знай, в шибки дірчаті,
Плаче жалібно...

По стіні з гнилої стелі
Капає вода;
Мабуть в бідного оселі
І стіна рида.

М. Старицький.

Олександер Невєров.

1. ЛЮБОВ.

На лугах росли квіти: жовті, білі, блакитні, червоні. Над квітами літали мотильчики: молоді та веселі. Посидять на одній квіточці, пересядуть на другу. Так й літали собі.

Але якось сів мотильчик на блакитну незабудьку і засидівся на ній довше. Ось і говорить йому незабудька:

— Милий мій, будь моїм.

— Пусти, — сказав мотильчик. — Я хочу до ось тої квіточки — жовтої...

— Ні — сказала незабудька. — Ти мій. Я буду любити тебе так довго, доки не помремо. А як ти помреш швидче — то любитиму тебе мертвого...

Це була дуже велика любов, але мотильчик налякався і — вмер з нудьги.

2. ВОРОБЕЦЬ.

Спитав чоловік Муравля:

— Ти задоволений своїм життям?

— Задоволений, — відповів Муравель.

— Ну, то повзай собі, як задоволений, а як хтось притопче тебе ногою, то не жалуйся.

Почув це Воробець і каже:

— Я не задоволений своїм життям.

— Чому?

— Не задоволений тому, що я — Воробець. Хочу бути Яструбом.

Але Яструб теж був незадоволений своїм життям і цього злякався Воробець.

— Не хочу бути Яструбом. Соколом зроби мене.

Сокіл перевязував свої крила.

— Зроби, зроби, — сказав він чоловікові.

— За Воробцем бігає тільки один кіт, а за Соколом — тисячі стрільців.

Ще більше злякався Воробець. Сів в коноплі і сидить. Сокіл сміється.

— Ех, який-же ти боягуз! Куди тобі!

Так й залишився Воробець — Воробцем. Захотів попробувати, але не стало сміливости.

3. ЩАСТЯ.

Захотілося чоловікові щастя — купив ґрамофон. Попало під руки двоспальне ліжко — і його купив. В хаті появилися блощиці. Розстроївся чоловік, купив поросну свиню.

— Ось хто ощасливить мене.

Свиня обманула: троє поросять задушила а троє з'їла. Ахнув чоловік і накрутив ґрамофон.

— Хоч ти порадуй мене!

В ґрамофоні захрюкали загинуті поросята. Занедужав чоловік. Ляг на двоспальне ліжко — блощиці обсіли. До вечера почав стогнати, а вечером:

— Тихо сконав.

КАМІННИЙ ХРЕСТ.

(Написав Василь Стефаник.)

В цьому оповіданню дає Стефаник вірну картину, як наші бідні селяне вибираються з рідного краю в Канаду.

Пояснення незрозумілих слів найдете при кінці оповідання.

Від коли Івана Дідуха запамятали в селі ґаздою, від тоді він мав усе лиш одного коня і малий візок із дубовим дишлем. Коня запрягав у підруку, сам себе в борозну; на коня мав ремінну шлию і нашильник, а на себе Іван накладав малу, мотузяну шлию. Нашильника не потребував, бо лівою рукою спирав може ліпше, як нашильником.

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК
український письменник, найкращий знавець селянської душі. Його твори друкуємо в "Робітниці" від першого числа. Живе він по сьогодня в Галичині і ми цінимо його, як письменника.

То як тягнули снопи з поля, або гній у поле, то однако і на кони і на Івані жили виступали, однако їм обом під гору посторонки моцувалися, як струнви і однако з гори волочилися по земли. До гори ліз кінь, як по леду, а Івана як коли би хто буком по чолі тріснув, така велика жила напухла йому на чолі. З гори кінь виглядав, як би Іван його повісив на нашильнику за якусь велику провину, а ліва рука Івана обвивалася сітею синіх жил, як ланцюхом із синьої стали.

Нераз ранком, іще перед сходом сонця, їхав Іван у поле пільною доріжкою. Шлиї не мав на собі, лишень ішов із правого боку і тримав дишель, як би під пахою. І кінь і Іван держалися крепко, бо оба відпочивали через ніч. То як їм лучалося сходити з горба, то бігли. Бігли в долину і лишали за собою сліди коліс, копит і широчезних пят Іванових. Придорожнє зілля і бадилля гойдалося, вихолітувалося на всі боки за возом і скидало росу на ті сліди. Але часом серед найбільшого розгону, на самій середині гори Іван починав налягати на ногу і спирав коня. Сідав коло дороги, брав ногу в руки і слинив, аби найти те місце де бодяк забився.

— Та цу ногу сапов шкребчи, не ти її слинов промивай, — говорив Іван із пересердя.

— Діду Іване, а батюгов того борозного, най біжит, коли овес поїдає...

Це хтось так брав на сміх Івана, що видів його патороч зі свого поля. Але Іван здавна привик до таких сміхованців і спокійно тягнув бодяк дальше. Як не міг бодяка витягнути, то кулаком його вгонив далі в ногу і встаючи казав:

— Не бі си, вігниєш, тай сам віпадеш, а я не маю чьису з тобов панькати си...

А ще Івана кликали в селі Переломаним. Мав у поясі хибу, бо все ходив схилений, як-би два залізні краки стягали тулуб до ніг. То його вітер підвіяв.

Як прийшов із війська до дому, то не застав ні тата, ані мами, лишень хатчину завалену. А всего маєтку лишив йому тато букату горба що найвищого і що найгіршого над усе сільське поле. На тім горбі копали жінки пісок і зівав він ярами та печерами під небеса, як страшний велитень. Ніхто не орав його і не сіяв і межі ніякої на нім не було.. Лиш один Іван узявся свою пайку копати і сіяти. Оба з конем довозили гною під горб, а сам уже Іван носив його мішком на верх. Часом на долішні ниви спадав із горба його голосний крик:

— Е-ех, мой, як тобов грьину, тай по нитці розлетиш си, який жес тьижкий!

Але відай ніколи не гримнув, бо шкодував міха і поволи його спускав із плечий на землю.

А раз вечером оповідав жінці і дітям таку пригоду.

— Сонце пражит, але не пражит, аж вогнем сипле, а я колінкую з гноєм не верьх, аж шкіра з колін обскакує. Піт ізза кождого волоска просік, тай так ми солоно в роті, аж гірко. Ледви я добив си на гору. А на горі такий вітрец дунув на мене, але такий легонький, що аж! А підіт же, як мене за мінуту в попереці зачьило ножами шпикати — гадав-сми, що мину си!

Від цеї пригоди Іван ходив уже зібганий у поясі, а люди прізвали його Переломаний.

Але хоч той горб його переломив, то політки давав добрі. Іван бив палі, бив кілля, виносив на него тверді кицки трави і, обкладав свою частину довкола, аби осінні і весняні дощі не сполікували гною і не заносили його в яруги. Вік свій збув на тім горбі.

Чим старівся, тим тяжче було йому, поломаному сходити з горба.

— Такий песій горб, шо стрімголов у долину тручьиє!

Нераз, як заходяче сонце застало Івана на верху, то несло його тінь із горбом разом далеко на ниви. По тих нивах залягала тінь Іванова, як велитня схиленого в поясі. Іван тоді показував пальцем на свою тінь і говорив горбови:

— Отос ні, небоже, зібгав у дугу! Але доки ні ноги носьи, то мус родити хліб!

На инших нивах, що Іван собі купив за гроші принесені з війська, робили сини і жінка. Іван найбільше коло горба заходився.

Ще Івана знали в селі з того, що до церкви ходив лиш раз у рік, на великдень, і що курий зіцірував. То так він їх научував, що жадна не важилася поступити на подвірє і порпати гній. Котра раз лапкою драпнула, то вже згинула від лопати, або від бука. Хоч би Іваниха хрестом стелилася, то не помогло.

Тай хіба ще то, що Іван ніколи не їв коло стола. Все на лаві.

— Був-сми наймитом, а потім вібув-сми десіть рік у воську, та я стола не знав тай коло стола мині їда не йде до трунку.

Отакий був Іван, дивний і з натурою і з роботою.

II.

Гостий у Івана повна хата, ґазди і ґаздині. Іван спродав усе, що мав, бо сини з жінкою наважилися до Канади, а старий мусів у кінці податися.

Спросив Іван ціле село.

Стояв перед гостями, тримав порцію горівки у правій руці і, видко, каменів, бо слова не годен був заговорити.

— Дьикую вам файно, ґазди і ґаздині, шосте ні мали за ґазду, а мою за ґаздиню...

Не договорював і не пив до нікого, лиш тупо глядів наперед себе і хитав головою, як би молитву говорив і на кожне її слово головою потакував.

То як часом якась долішня филя викарбутить великий камінь із води і покладе його на беріг, то той камінь стоїть на березі тяжкий і бездушний. Сонце лупає з нього черепочки давнього намулу і малює по нім маленькі фосфоричні звізди. Блимає той камінь мертвими блисками відбитими від сходу і заходу сонця і камяними очима своїми глядить на живу воду і сумує, що не гнітить його тягар води, як гнітив від віків. Глядить із берега на воду, як на утрачене щастя.

Отак Іван дивився на людий, як той камінь на воду. Потряс сивим волоссєм, як гривою кованою зі сталевих ниток і договорював:

— Та дьикую вам красно, та най вам Бог даст, шо собі в него жьидаєте. Дай вам Боже здоровлє, діду Міхайле...

Подав Михайлови порцію і цілувалися в руки.

— Куме Іване, дай вам Боже прожити ще на цім світі та най Господь милосердний щасливо запровадит вас на місце тай допоможе ласков своєв наново ґаздов стати!

— Коби Бог позволив... Ґазди, а проше, а доцьигніт же... Гадав-сми, шо вас за стів пообсажую, як прийдете на весілє синове, але инакше зробило си. То вже таке настало, шо за що наші діди тай тати не знали, то ми мусимо знати. Господна воля! А законтентуйтеж си, ґазди, тай вібачьийте за решту.

Взяв порцію горівки тай підійшов д' жінкам, що сиділи на другім кінці стола від постелі.

— Тимофіхо, кумо, я хочу до вас напити си. Дивю си на вас тай ми, як якис казав, молоді літа нагадуют си. Де, де, де-е? Ото-сте були хлопєнна дівка, годна-сте були! То-сми за вами неодну нічку збавив, то-сте в данци ходили, як сноваока — так рівно! Ба, де кумо, тоті ро-

ки наші! Ану-ко пережийте тай вібачьийте, шо-м на старість данец нагадав. А проше...

Глянув на свою стару, що плакала межи жінками і виймив із пазухи хустину.

— Стара, ня, на-ко тобі платину та файно обітри си, аби я тут ніяких плачів не видів! Гостий собі пилнуй, а плакати ще доста чьису, ще так си наплачеш, шо очи ти витечут.

Відійшов до ґаздів і крутив головою.

— Шос бим сказав, та най мовчу, най шіную образи в хаті і вас, яко ґрешних. Але рівно не дай Боже нікому доброму на жіночий розум перейти! Адї, видите, як плаче, та на кого, на мене? На мене, ґаздине моя? То я тебе вікорінував на старість із твої хати? Мовчи, не хлипай, бо ти сиві кіски зараз обмичу тай підеш у ту Гамерику, як Жидівка.

— Куме Іване, а лишіт же ви собі жінку, таже вона вам не воріг тай дітем своїм не воріг, та її банно за родом тай за своїм селом.

— Тимофіхо, як не знаєте, то не говоріт анї дзелень! То її банно, а я туда з віскоком іду?!

Заскреготав зубами, як жорнами, погрозив жінці кулаком, як довбнею і бився в груди.

— Озміт та вгатіт ми сокиру отут у печінки, та може той жовч пукне, бо не вітримаю! Люди, такий туск, такий туск, шо не памньитаю, шо си зо мнов робит!

III.

— А проше, ґазди, а озміт же без царамонії та будьте вібачні, бо ми вже подорожнї. Тай минї старому не дивуйте си, шо трохи втираю на жінку, але то не за дурно, ой, не за дурно. Сини, уважьиєте, письменні, так як дістали якес письмо до рук, як дістали якус напу, та як підійшли під стару, тай пилили, пилили, аж перерубали. Два роки нічо в хаті не говорило си, лиш Канада, тай Канада. А як ні дотиснули, як-єм видів, шо однако ні мут отут на старість гризти, як не піду, тай-єм продав усе шо до крішки. Сини не хотьи бути наймитами пїслї мої голови тай кажут: "Ти наш тато, тай заведи нас до землї та дай нам хлїба, бо як нас роздїлиш, тай не буде з чим кивати си". Най їм Бог помагає їсти тот хлїб, а минї однако гинути. Але, ґазди, а минї переломаному до ходів? Я зробок — ціле тїло мозиль, кости дрихлаві, що заки їх рано зведеш до купи, то десїть раз йойкнеш!

— То вже, Іване, пропало, а ви собі туск до голови не припускайте. А може, як нам дорогу покажете, тай усї за вами підемо. За цим краєм не варт собі туск до серця брати! Ця земля не годна кілько народа здержіти тай кількі біді вітримати. Мужик не годен і вона не годна, обоє вже не годні. І саранчі нема і пшениці нема. А податки накипают: шо-с платив лева, то тепер петь, шо-с їв солонину, то тепер барабулю. Ой з'золили нас, так нас ймили в руки, шо з тих рук ніхто нас не годен вірвати, хиба лиш тїкати. Але колис на ці земли буде покаянїє, бо нарід поріже си! Не маєте ви за чим банувати!...

— Дьикую вам за це слово, але єго не приймаю. Певне, шо нарід поріже си. А тож Бог не гніває си на таких, шо землю на гиндель пускают? Тепер нікому не треба землї, лиш викслів та банків. Тепер молоді ґазди мудрі настали, такі фаєрмани, шо за землев не згоріли. А диві но си на ту стару скрипку, та пускати її на гиндель?! Таже то дуплава верба, кини палцем, тай маком сьиде! Та гадаєте, шо вона зайде на місце? От, переверне си дес у окіп тай пси розтьигнут, а нас поженут далї і подивити си не дадут! Вітки таким дітем має Бог благословити? Стара, а суди-ж!

Прийшла Іваниха старенька і сухонька.

— Катерино, шо ти собі, небого, у свої головї гадаєш? Де тьи покладу в могилу? Ци риба тьи має з'їзти? Та тут порьидні рибі нема шо на один зуб узьити. Адї!

І натягнув шкіру на жінчиній руці і показав людям.

— Лиш шкіра та кости. Куда цему, ґазди, йти з печи? Була-с порьидна ґаздиня, тьижко-с працувала, не гайнувала-с, але на старість у далеку дорогу вібралас си. Адї, видиш, де твоя дорога тай твоя Канада? Отам!

І показав їй через вікно могилу.

— Не хотїла-с іти на цу Канаду, то підемо світами і розвіємо си на старість, як лист по поли. Бог знає, як з нами буде... а я хочу з тобов перед цими нашими людьми віпрощити си. Так, як слюб-сми перед ними брали, та так хочу перед ними віпрощити си з тобов на смерть. Може тебе так кинут у море, шо я не буду видїти, а може мене кинут, шо ти не меш видїти, та прости ми, стара, шо-м ти нераз догорив, шо-м

може тьи коли скривдив, прости минї і перший раз і другий раз і третий раз.

Цілувалися. Стара впала Іванови на руки, а він казав:

— А то тьи, небого, в далеку могилу везу...

Але цих слів уже ніхто не чув, бо від жіночого стола надбіг плач, як вітер, що з помежи острих мечів повіяв та всі голови мужиків на груди похилив.

IV.

— А тепер ступай собі, стара, межи ґаздинї та пильнуй, аби кожду своє дійшло та напий си раз, абим тьи на віку видів пєну.

— А вас, ґазди, я ще маю на два ґатунки просити. Дес може сини пустьи в село на пошту, шо нас із старов уже нема. Та бим просив вас, абисте за нас наймили служебку тай абисте си так, як сегодне, зішли на обідец та віказали очинаш за нас. Може Пан Бог менше гріха припише. Я гроші лишу Яковови, бо він молодий тай слушний чоловік та не сховає дідів грейціръ.

— Наймемо, наймемо і очинаш за вас віка-жемо...

Іван задумався. На його тварі малювався якийсь стид.

— Ви старому не дивуйти си тай не смійте си з діда. Минї самому гей устид вам це казати, але здає ми си, шо бим гріх мав, якбим цего вам не сказав. Ви знаєте, шо я собі на своїм горбі хресток камінний поклав. Гірко-м го віз і гірко-м го на верьх вісажував, алем поклав. Такий тьижкий, шо горб го не скине, мусит го на собі тримати так, як мене тримав. Хотів-єм кілько памньитки по собі лишити.

Стулив долоні в трубу і притискав до губів.

— Так баную за тим горбом, як дитина за цицков. Я на нїм вік свій спендив і окалїчів-єм. Кобим міг, тай бим го в пазуху сховав, тай взьив з собов у світ. Банно ми за найменшов крішков у селї, за нейменшов дитинов, але за горбом таки нїколи не перебаную.

Наші гаразди.

Очи замиготіли великим жалем, а лице задрожало, як чорна рілля під сонцем дрожить.

— Оцеї ночи лежу в стодолї та думаю, та думаю: Господи милосерний, ба шом так гльибоко зогрішив, шо женеш ні за світові води? Я ціле житє лиш роб тай роб тай роб! Нераз, як днинка кіньчила си, а я впаду на ниву тай ревно молю си до Бога: Господи, не покинь ні нїколи чорним кавалком хлїба, а я буду все працувати, хиба бих не міг ні руков, ні ногов кинути...

— Потім мене такий туск напав, шо-м чиколонки гриз і чупер собі микав, качьив-єм си по соломі, як худобина. Тай нечисте цукнуло си до мене! Не знаю і як і коли вчинив-єм си під грушков з воловодом. За малу филю був бим си затьиг. Але Господь милосерний знає, шо робит. Нагадав-єм собі за свій хрест тай мене гет відійшло. Ий, як не побіжу, як не побіжу на свій горб! За годинку вже-м сидів під хрестом. Посидів, посидів довгенько тай якос ми лекше стало.

— Аді, стою перед вами і говорю з вами, а

тот горб не віходит ми з голови. Таки го вижу тай вижу, тай умирати буду тай буду го видіти. Все забуду, а його не забуду. Співанки знав-єм тай на нім забув-єм, силу-м мав тай на нім лишив-єм.

Одна сльоза котилася по лиці, як перла по скалі.

— Та я вас просю, ґазди, аби ви, як мете на світу неділю поле світити, аби ви ніколи мого горба не минали. Будь котрий молодий най вібіжит та най покропит хрест свіченов водицев, бо знаєте, шо ксьондз на гору не піде. Просю я вас за це дуже ґрешно, аби-сте мині мого хреста ніколи не минали. Буду за вас Бога на тім світі просити, лиш зробіт дідови єго волю.

Як коли би хотів рядном простелитися, як коли би добрими, сивими очима хотів на віки закопати в серцях гостей свою просьбу.

— Іване, куме, а лишіт же ви туск на боці, гет єго відкиньте. Ми вас усе будемо нагадувати, раз на завше. Були-сте порьидний чоловік, не лізли-сте натарапом на нікого, нікому-сте не переорали, ані не пересіяли, чужого зеренца-сте не порунтали. Ой, ні! Мут вас люди нагадувати тай хреста вашого на світу неділю не минут.

Отак Михайло розводив Івана.

V.

— Вже-м вам, панове ґазди, все сказав, а тепер хто ні любит, та тот буде пити зо мнов. Сонечко вже над могилов, а ви ще порцію горівки зо мнов не віпили. Заки-м ще в свої хаті і маю гості за своїм столом, то буду з ними пити, а хто ні навидит, той буде також.

Почалася піятика, та піятика, що робить із мужиків подурілих хлопців. Незабавки пяний уже Іван казав закликати музику, аби грав молодіжи, що заступила ціле подвіря.

— Мой, маєте так данцувати, аби земля дуднїла, аби одної травички на току не лишило си!

В хаті всі пили, всі говорили, а ніхто не слухав. Бесіда йшла сама для себе, бо треба її було конче сказати, мусілося сказати, хоч би на вітер.

— Як-єм го віпуцував, то був віпуцований, котре чорний, то як сріблом посипав по чорну, а котре білий, то як масло сніг помастив. Коні були в мене в ордунку, цісар міг сїдати! Але-м гроший мав, ой мав, мав.

— Кобим учинив си серед такої пустинї — лиш я та Бог аби був! Абим ходив, як дика звір, лиш кобих не видів ні тих Жидів, ні панів, ні ксьондзів. Отогди би називало си, шо-м пан! А ца земля най западаєси, най си і зараз западе, то-м не згорів. За чим? Били та катували наших татів, та в ярем запрьигали, а нам уже кусня хліба не дают прожерти... Е, коби то так по мому...

— Ще не находив си такий секвертант, аби шо з него стьиг за податок, ой, ні! Був Чьих, був Німец, був Поляк — ..... пробачьийте, взьили. Але як настав Мадзур, тай найшов кожушину аж під вишнев. Кажу вам, Мадзур біда, очи печи тай гріху за него нема...

Всякої бесіди було багато, але вона розліталася в найріжніші сторони, як надгнилі дерева в старім лісі.

В шум, гамір і зойки і в жалісливу веселість скрипки врізувався спів Івана і старого Михайла. Той спів, що його нераз чути на весілях, як старі хлопи доберуть охоти і заведуть стародавніх співанок. Слова співу йдуть через старе горло з перешкодами, як коли би не лиш на руках у них, але і в горлі мозилі понаростали. Ідуть слова тих співанок, як жовте осінне листя, що ним вітер гонить по замерзлій землі, а воно раз-нараз зупиняєся на кождім ярочку і дрожить подертими берегами, як перед смертю.

Іван тай Михайло отак співали за молодії літа, що їх на кедровім мості здогонили, а вони вже не хотіли назад вернутися до них навіть у гості.

Як де підтягали в гору яку ноту, то стискалися за руки, але так кріпко, аж сустави хрупотіли, а як подибували дуже жалісливе місце, то нахилювалися до себе і тулили чоло до чола і сумували. Ловилися за шию, цілувалися, били кулаками в груди і в стіл і такої собі своїм заржавілим голосом туги завдавали, що врешті не могли жадного слова вимовити, лиш: Ой, Іванку, брате, ой, Міхайле, приятелю!

VI.

—Дьидю, чуєте, то вже чьис віходити до колії, а ви розспівали си, як за добро-миру.

Іван витріщив очи, але так дивно, що син побілів і подався назад тай поклав голову в долоні і довго щось собі нагадував. Устав ізза стола, підійшов до жінки і взяв її за рукав.

— Стара, гай, машір инц, цвай, драй! Ходи, уберемо си по панцки тай підемо панувати.

Вийшли обоє.

Як входили назад до хати, то ціла хата заридала. Як би хмара плачу, що нависла над селом, прірвалася, як би горе людське дунайську загату розірвало — такий був плач. Жінки заломили руки і так сплетені держали над старою Іванихою, аби щось із гори не впало і її на місці не роздавило. А Михайло ймив Івана за барки і шалено термосив ним і верещав, як склеклий.

— Мой, як-єс ґазда, то фурни тото катранє з себе, бо тьи віполичкую як . . . . . !

Але Іван не дивився в той бік. Ймив стару за шию і пустився з нею в танець.

— Польки минї грай, по панцки, мам гроші!

Люди задеревіли, а Іван термосив жінкою, як би не мав уже гадки пустити її живу з рук.

Вбігли сини і силоміць винесли обоїх із хати.

На подвірю Іван танцював дальше якоїсь польки, а Іваниха обчепилася руками порога і приповідала:

— Ото-сми тьи віходила, ото-сми тьи вігризла оцими ногами!

І все рукою показувала в повітрю, як глибоко вона той поріг виходила.

VII.

Плоти по-при дороги тріщали і падали — всі люди випроваджували Івана. Він ішов зі старою, згорблений, в цайґовім, сивім одінню і що хвиля танцював польки.

Аж як усі зупинилися перед хрестом, що Іван його поклав на горбі, то він трохи прочунявся і показував старій хрест.

— Видиш, стара, наш хрестик? Там є вібито і твоє намено. Не бі си, є і моє і твоє...

Пояснення незрозумілих слів, що вживаються в оповіданню "Камінний хрест": паторoч значить клопіт; буката — часть, кусок; грьину — гримну; зібганий — зігнутий; політок — річний збір із поля; зіцірував — вчив; не йде до трунку — не смакує так, щоби можна напитися по ній води; викарбутить — викотить, викине; доцьигніть — досягніть; годна-сте — гожа; данци — танци; банно — тужно; напу — мапу; пилили — намовляли без упину; дрихлаві — порохняві; лев — колись 2 корони; вексель — квіт, на який в банку зичать гроші; чиколинки — кістки в пальцях; воловід — посторонок; затягтися — удушитися; рядно — простирало; натороном — на силу; порунтати — порушити; катранє — міський одяг; намено — імя.

КАТ УКРАЇНСЬКИХ ДІТИЙ.

В селі Матіївцях, коломийського повіту в Східній Галичині, є в українській школі учителем польський панок Груби. Він немилосердно бє нещасних діточок і одного хлопця побив так, що він помер. Був це син свідомого українського селянина Вінтоняка. Учитель Груби за свідомість батька, мстився на малому синові Василеві. Бив його ізза найменшої дрібниці по голові, плечах, тягав за вуха, або копав ногами. Одного разу учитель Груби побив Василя Вінтоняка, як ніколи до того часу. Хлопець впав на землю, а учитель топтав його ногами та копав в бік. Після цього хлопця пустив до дому і хоч зі школи є всього пів кільометра, то хлопець йшов цілу годину, бо не міг слова промовити. Більше Вас. Вінтоняк до школи не пішов. Ляг в ліжко. Боліла його нога, крижі, зуби і голова. Повстала в него сильна гарячка і в гарячці помер, будучи непритомним вісім днів.

На домагання батька помершого, приїхала судово-лікарська комісія (суддя Главати і лікар Блєйхер). Підчас оглядин усували всіх присутних з хати, та батько таки остався, а члени комісії почали розмовляти між собою незрозумілою для него мовою.

Що комісія рішила — невідомо. А батько завважив таке: Три плями на мозку в виді бородавки, а між бороздами мозку — воду. Цілий мозок був залитий кровю і виглядав, як ясний бурак. На замітку батька, що це повстало в наслідок кинення до землі, лікар нічого не відповів. На кінці хребетного стовпа було видно велику пляму.

По якімсь часі на приказ прокураторії стягав жандарм у школі із дітий протокол, підчас чого учитель Груби, стоячи за плечима жандарма, закусував губи за зуби, очивидно на те, щоби діти нічого не говорили.

Ціла справа затихла. Цей учитель-кат вчить українські діти й далі.

Так "вчать" по наших селах дітий панські прислужники. Але "патріотичні" ґазети в Злучених Державах і Канаді вміють виписувати тільки несотворені брехні на Радянську Україну, а панські звірства в Галичині для них байдужні. Що-ж? "Познаць пана по холєвах"...

ІВАН ФРАНКО.

(В осьмі роковини його смерти.)

Саме минає вісім літ, як помер Іван Франко. Імя це згадує з пошаною українське робітництво й селянство по цілій Україні, бо Франко був одним з перших каменярів соціялістичної ідеї серед працюючих українських мас, головно в Галичині.

ІВАН ФРАНКО.

Іван Франко уродився 15. серпня 1856 р. в селі Нагуєвичах, дрогобицького повіту в Східній Галичині, як син бідного коваля. Вже з малку придивлявся він горю робітників й селян і не диво, що виріс з нього грізний борець проти несправедливости, проти капіталістичного поневолення.

Франко відзначався незвичайно великим розумом, тому всі школи покінчив з найкращим успіхом, хоч бідував дуже в життю. Добувши дійсну науку, зрозумів, що він з'обовязаний віддавати довг свому бідному народові. А довг цей — була наука, яку він мав і яку передавав меншим братам.

Багато було в Галичині селянських синів, які кінчили школи і мріяли бути "панами". Та Франко не був з тих. Він вибрав инший шлях, що не квітками, а терниною стелився перед ним.

Вже тоді писав Франко:

Не дай подумать ані на хвилину
Про власну радість і про власне щастя,
Докіль круг мене мілїони гинуть
Мов та трава схне літом під косою
І від колиски аж по домовину
Жиють з бідою, наче брат з сестрою...

Чим був Франко? Був він великим письменником-поетом, ученим і політиком. Це була найбільше всесторонньо освічена людина, яка колибудь була в Східній Галичині. Літературні і наукові твори Франка перекладені на ріжні европейські мови, а сам він, як знавець чужих мов, чимало переклав цінних творів инших народів на українську мову і цим самим збагатив нашу літературу.

Ще молодим студентом Іван Франко став соціялістом. Бути соціялістом в ті часи, себто в 1870 роках, це значило бути готовим на найтящі переслідування з боку державної влади, зносити найприкріщі докори, наруги й погорду з боку української інтелїґенції, для якої соціялізм був тоді дійсно тим червоним опирем, який не давав її спокійно спати.

Вчений і соціяліст Михайло Драгоманов, в той час почав велику працю на Україні і в Галичині, поширюючи соціялістичну ідею. Під впливом Драгоманова Іван Франко перенявся соціялізмом і разом з своїм товаришом Михайлом Павликом був першим сівачем соціялістичної правди та науки і згуртував довкола себе всю поступову й живу тодішню українську молодь.

За це почала дуже переслідувати Франка й його товаришів, влада. Сам Франко сидів по тюрмах довгими місяцями, тягали його по процесах, томили голодом. Та всетаки ніхто не міг зломити його сильного духа. Франко далі працював підпільно, далі не спочивав.

Головними його ворогами і всіх перших соціялістів, були тоді українські "патріоти", що звалися народовцями і москвофіли. Вони не тільки доносили на Франка до поліції, але й ширили ріжні брехні про нього та старалися замкнути перед ним двері українських домів, виректися його, як зараженого. Це, що довелося Франкові і його товаришам-соціялістам зазнати від "своїх" найкраще описав він в своїому оповіданню "Моя стріча з Олексою".

— Я — каже Франко — чоловік проклятий, ненависний, прогнаний з поміж "чесних", одним словом — проскрібований. Проскрібований — це сама відповідна назва, це не значить, що, приміром, моя совість стає супроти мене, або щось подібного, — ні, це значить тільки, що люди "чесні" (коли хочете, можете звати їх "багатими", "сильними", "практичними" — це на одно вийде) випхнули мене з "чесного" і "порядного" товариства, то є попросту — з поміж себе. І зовсім справедливо. Моє імя враз з кількома іменами подібних до мене "во время оно" оббігало весь край, було пострахом усіх "мирних і вірноконституційних горожан". З моїм іменем усі вони вязали поняття перевороту, революції, різні. Правда, в той час, коли "спасителі істнуючого порядку" підняли найстрашніщий ґвалт, я і мої товариші сиділи спокійно і смирно за тюремними ґратами та рахували дні короткого життя, страчені пусто та марно. Але візьмім приміром, що діло зовсім не так ділялось, що мені і моїм приятелям про переворти і революції й не снилося — то що з того? Чи вже то одно, що я сидів в тюрмі, не вистарчає, щоби на віки запятнувати мене в очах "чесних" (ніби чесних. Ред.) людий? Ба, але всевідучий і всемогучий суд справді признав мене винним, справді в моїм організмі добачив революційну жилку, в моїй крові дослідив краплю такої крови, котру французські "спасителі порядку" забули пролити до останку в році 1872 (в парижській комуні. Прим. ред.) Суд в моїх очах доглянув іскру такого вогню, котрий може запалювати доми "мирних горожан" не гірше нафти. Одним словом, я оказався кругом винним на суді — значить погорда і прокляття "порядних" людий насупротив мене зовсім справедливі".

Ці слова Франка по сьогодняшний день не втратили на вартости, бо такі "чесні" люди, про яких він згадує, не перевелися і все далі прикриваючись "спасенням порядку" слинять підлі доноси та брехні на кращих борців працюючого люду.

Працював за свого життя Франко в ріжних робітничо-селянських часописях, закладав їх самий, терпів за них перед владою.

Був Франко основником української радикальної партії в Галичині, яка повинна була бути партією сільської бідноти, але згодом відійшов від неї, бо в партію влізли такі панки, які робили на ній особисті інтереси. З цеї партії вийшла пізніще українська соціялдемократична партія.

"Патріотична" отара окричала Франка "зрадником", бойкотувала його. Були часи, що Франкові, окрім його товаришів-однодумців, ніхто не хотів подати руку, ніхто не хотів заговорити два слова з ним. А сам-же Франко був чистою, чесною людиною...

Та не зважаючи на всі гіркі обвинувачення, на докори й удари з боку своїх, Іван Франко витревав на своїм становищі борця за чесне й праве діло, за добро, щастя та кращу долю поневолених мас працюючого народу.

Його поезії, повні глибокого, революційного змісту. Він казав:

Розібємо скалу, роздробимо ґраніт,
Та кровю власною і власними кістками
Твердий змуруємо гостинець і за нами
Прийде нове життя, добро нове у світ.

Франко ясно зазначив, що:

Не Баярд, борець непоборимий,
Не Донжуан, усіх жіночих серць побідник,
Героєм наших днів є продуцент, робітник.

Цего продуцента-робітника на тлі страшного капіталістичного визиску, перший Франко впроваджує до нашої літератури. Його прекрасні оповідання з життя бориславських майнерів по сьогодняшний день немають рівних собі.

В "Думах пролетаря" показує нам Франко того робітника, що хоче "звалити сучасний суспільний лад" та перемінити його на "новий" — лад "правди, добра й волі".

В останньому десятиліттю свого життя присвячував Франко свої сили й талан для науки і полишив за собою велику наукову спадщину.

В старших літах тяжко занедужав Франко. Його розбив параліж і з цього часу замітно деякі хитання його, однак вони немають більшого значіння в загальній, великій праці Франка.

Війна захватила його у Львові хорого, немічного, самітного. Почав страшно бідувати, не було кому подати води Великому Каміняреві. Навіть діти рідні, які цілком не вдалися в батька, покинули його, та мало дбали про нього. Щоби не помер з голоду великий учитель, Українські Січові Стрільці забрали його в свою лічницю (шпиталь), де прожив Франко кілька місяців. Та одної ночі утік до своєї хати і там 28. мая 1916 року помер.

Дійсно шанують та бережуть память про Івана Франка українські селяне та робітники, бо для них він посвятив ціле тяжке життя своє. На Радянській Україні видають всі твори його, назвали театри та клюби іменем його. І память про Великого Каміняра — Івана Франка ніколи не згине серед працюючих українських мас. Бо він був їх, серцем і душею.

Як збудоване і як працює наше тіло.

(На основі праці професора Ю. Ваґнера.)

4. Як зміняється корм в жолудку.

Як ви проликуєте корм, то він переходить з рота через гортанку в довгу цівку, по якій спускається в долину — до жолудка. В тій цівці корм не здержується. Нею проходить він в жолудок і тому цівка ця зветься “кормовою цівкою”. В жолудку-ж корм остається досить довго і перемішується з жолудочним соком.

Жолудок людини має вид витягненого і скривленого мішка, який лежить поперек тіла вище пупа. Стінки того мішка товсті і мясисті. В них й приготовляється **жолудочний сок,** потрібний для перетравлювання корму. Для приготовлення його служить багато дрібних жолудочних залоз (желез), що находяться в середині стінок жолудка. Вистарчить одного вида корму, а тимбільше його запаху або смаку, щоби з них почав витікати жолудочний сок в виді ясної кислої рідини. Ми це відчуваємо і кажемо, що вид корму визиває в нас — “апетит”. (Приглянься добре рисункові ч. 6.)

Жолудок — дуже важний орґан травлення. Як його праця розстроюється, тоді ціле здоровля людини повільно руйнується. Праця жолудка важна тому, що в ньому **переварюється** найважніща частина нашого корму, іменно **білкові матерії,** а також й инший корм підготовляється тут до кінцевого перетравлення, яке проходить вже в кишках.

Що-ж діється в жолудку з кишками?

Як ви вже знаєте, звичайний білок нашого корму збігається від теплоти або сильної кислоти (чогось квасного.) Але треба сказати, що є в нього ще важніща прикмета. Звичайний білок не проходить через тісні-тонкі перегородки, через які легко проходить вода або роспущена в воді сіль, цукор і багато инших

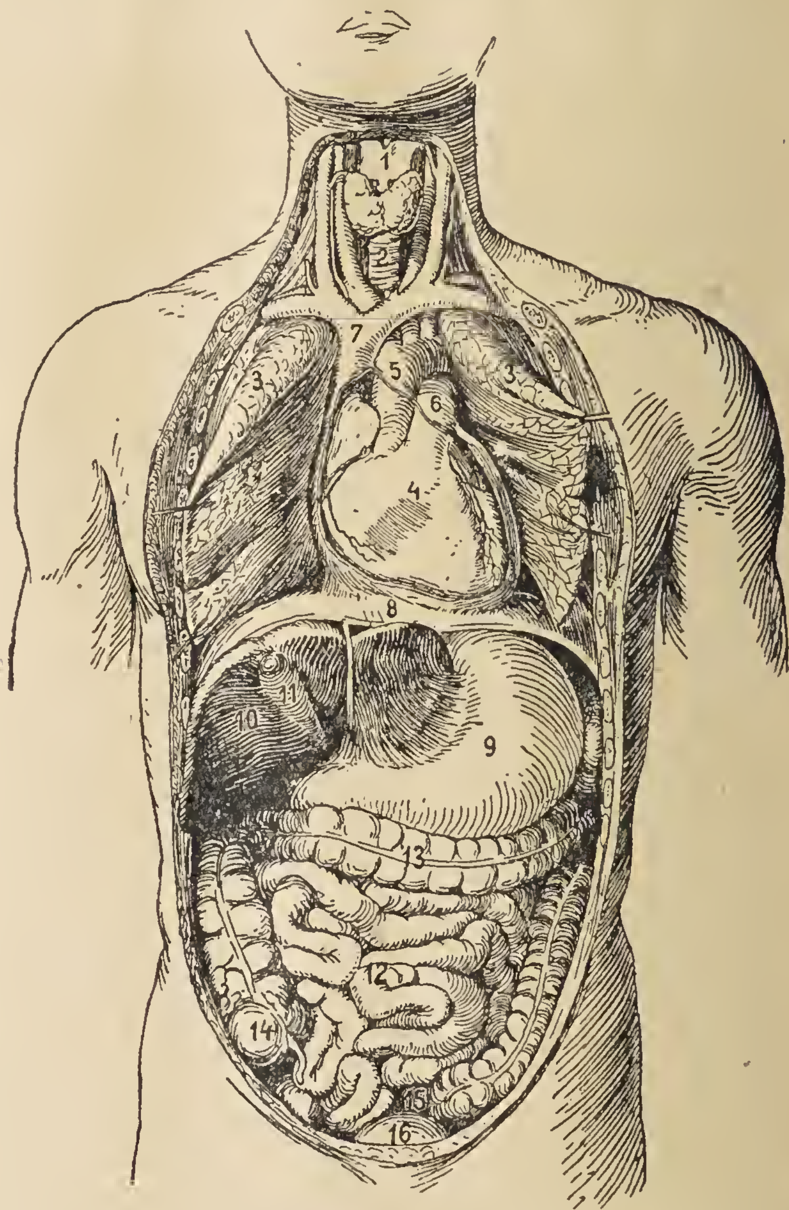

Рисунок ч. 6. – На цьому образку представлено людський тулуб, в якого відрізано й відтято цілу передну покриву грудної клітн й черевної ями. Пояснення: 1. гортанка; 2. горло; 3. легені (легкі) відтягнені гачками в бік, щоби краще побачити серце; 4. серце; 5. аорти, себто велика жила, яка розносить кров по цілому тілі; 6. жила, якою нечиста кров вертає до серця; 7. жила, яка випроваджує нечисту кров з серця; 8. грудна перепона; 9. жолудок (шлунок); 10. печінка; 11. жовчевий міхур; 12. тонкі кишки; 13. до 15. грубі кишки; 14. сліпа кишка, 15. пряма кишка; 16. мочевий міхур.

матерій. На нашому рисунку число 7 представлена шклянка, розділена аж до долини на праву і ліву половину перегородкою з перґамену. (Перґамен роблять з паперу і він на перший погляд пригадує звичайний папір до писання, але на ділі він незвичайно міцний, гей-би зі шкіри.) Як в таку шклянку налити з правого боку роспущеної соли, а з лівого роспущеного цукру, то за якийсь час ви найдете по обох боках перегородки так сіль, як і цукор. Значить, через твердий перґамен частина цукру перейшла на правий бік, а частина соли на лівий. А як-би ви з самого початку на місце роспущеного цукру налили в ліву половину шклянки звичайної чистої води, то половина соли з правого боку шклянки помаленьки перейшла-б в ліву. Вода стала-б однаково солоною по обох боках перегородки. Инша справа з білком. Якщо на місце роспущеного цукру ви налили-б роспущений яєчний білок, тоді ні одної його краплинки не перейшло-б через перегородку. Весь білок залишився-б по лівому боці, за це сіль, як й перед тим, переходила-б з правого боку шклянки — в роспущений білок.

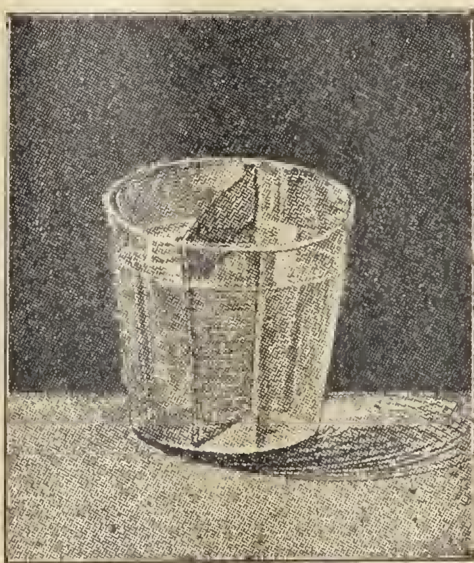
Рисунок ч. 7. — Шклянка з перегородкою з перґамену.

При помочі шклянки з такою перегородкою можна відділити б і л о к від соли. Для цього треба на один бік перегородки налити солоний роспущений білок, а на другий бік чистої води. Сіль переходитиме через перегородку в воду, а білок — ні. Якщо ту воду постійно зміняти чистою, свіжою, тоді повільно вся сіль перейде з білка і залишиться тільки самий білок.

Цілком иншими прикметами відріжняється білок, що досить пробув в жолудку. Хоч він залишається білком, але це вже буде инший білок, якого ви не найдете в сирому кормі. Перш усього він дуже гарно і легко роспускається в воді. В киплячій воді або взагалі в горячі, він не збігається і від міцної кислоти також ні. Головна-ж прикмета та, що він легко проходить через ріжні тонкі перегородки, через які не проходить звичайний білок. Ця прикмета дуже важна тому, що білок з орґанів перетравлювання повинен відійти в нашу кров, аби накормити наше тіло, себто пройти через стінки кишок. Стінки кишок можна порівняти якраз з такою перегородкою, через яку звичайний білок не може пройти, а змінений проходить легко.

Однак треба зазначити, що даром дошукувались-би ми в нашій крові такого зміненого білка. Там його нема. Навіть більше того: якщо той білок встрикнути (запустити) в кров якої-будь тварини, хоч-би собаки, то тварина занедужає і може померти. Значить цей білок для крови шкідливий. Треба думати, що він проходячи в нашу кров через стінки кишок, знову зміняється, або що заміна білка на тому не кінчиться, а йде далі, поки з білка не пороблються ріжні, але вже не білкові матерії.

Впрочім, така заміна білка проходить вже не в жолудку, а в кишках. Як при діланню слини на крохмаль не увесь крохмаль корму вспіває перетворитися в цукор, так не вспіває в жолудку перетравитися білок. Таким чином з жолудка в кишки переходить корм ще не цілком перетравлений. Найголовніще перетравлювання проходить вже в кишках. Підемо думкою туди. Побачимо, а також поглянемо, як устроєні в людини кишки.

(Продовження в слідуючому числі.)

НАРОДНІ ПРИКАЗКИ.

Лінивий і в хаті змокне.

Всі за одного й один за всіх.

У гурті й смерть не страшна.

Багато говориш, — мало зробиш.

Лінивий два рази ходить, а скупий два рази платить.

Ліпше мати мудрого ворога, як дурного приятеля.

РОБІТНИЦЯ І РЕЛІҐІЯ.

По церквах, підчас відправи, можна все зауважити більше жінок, як мущин. Приходять старі і молоді, багаті і бідні, хоч більше бідних, як багатих. Жіноцтво любить відправи, реліґійні обряди, святі обовязки, навіть деякі невіруючі не вирікаються цього, хоч самі не знають, чому?

Инакше мущини. Загально мущини більше розвинені, свідоміщі, більше розуміють, ходять до школи, читають книжки. Більше перебувають поза домом, прислухуються дискусіям, нераз подорожують, знають устрій инших міст і країв. Все це розвиває і удосконалює людську думку. Мущини працюють тяжко фізично, але за це немають стільки дрібних клопотів та занять, які цілковито захвачують жінку і маму. Жінка привязана до хати і дітей. Тому-то й перестарілі звички довше держаться в жінки, як в мущини. Жінка, як і кожна людина, потребує зміни вражінь і розривки. А тому, що жінка є більше чутлива і вражлива від мущини, вона залишається під впливом церкви. В реліґійних обрядах находить вона ріжнородність а часто й піднесення нервів. Церква, відправа, проповіді — дають такій жінці певну приємність.

Людина є дитиною маси. Вона відчуває потребу перебувати в людському ґурті, в громаді і там переживати свої враження. Цю потребу заспокоюють мітінґи, часті збори і лекції, вкінці театри і кінотеатри.

Більшість жінок, бідних жінок, немають доступу до театрів, про збори і орґанізацію взагалі в них нема поняття, а від мітінґів ховаються. Одиноким способом побачити більше людей для такої жінки — це церква. Слаба людина шукає, де може, опертя. А жінка часто буває залишена сама собі, навіть серед своєї родини. Тягар клопотів, які спадають всі на неї, відгороджують її від решти родини, роблять її самітною. І тоді жінка силується найти опертя в реліґії, старається вмовити в себе потіху, якої в дійсности не одержує.

Сильна, визволена робітниця, поступає инакше. Вона знає, що правда є тільки одна — та, яку може збагнути людський розум, а річ полягає в тому, щоби здобути властиве пізнання правди. Робітники і робітниці, це не малі діти, яких можна заколисати до сну байкою або солодкою пісонькою. Робітники мусять боротися, аби тут, на з е м л і збудувати царство справедливости і щастя. Треба вміти заглянути правді в очі і визволитися від всякого ярма, не тільки зпід ярма капіталізму, але й зпід ярма чорних сил, які запродані йому! Де-ж в кінці свобода сумління, де свобідна людина, яка осмілиться жити і поступати по власному розумі, а не з чийогось наказу?

Нема нічого такого, чого не хватала-б буржуазія, аби затемнити змисли і тримати на привязі людський дух. Одним з таких середників є церква, яка все служила сильніщим проти поневолених і головно в поневоленню жінки відограла вона визначну ролю. Однак нові часи приносять нові пісні! І наші часи приносять для робітниці поміч в боротьбі з пересудами і звичками. Матеріяльні умовини, участь в заробітній праці, змушують жінку до самостійного думання.

Приневолені визиском капіталістів, робітниці орґанізуються, виступають на своїх зборах. Опісля надходить потреба глибшої свідомости і ширшої освіти, родиться охота до науки. Зарисовуються нові дороги, вона пізнає клясову боротьбу і стає дуже помічною в рядах пролетаріяту. Церква вже не манить її до себе, стається нужденним пережитком. Жінка-робітниця набирає певности, що в церкві не одержить відповіди на ніякі питання.

Так виглядає та дорога, яку часто кожна з нас пройшла. Від задимлених кадилами стін, від незрозумілих слів, до поважних орґанізаційних зборів, до наукових книжок, до корисних думок. А всежтаки, як багато є ще таких робітниць, які находяться в тих закурених стінах і душевно боряться з собою? Та повільно її вони перейдуть ту дорогу і переконаються, що задовілля та душевну втіху дають не неясні фрази, а ж и т т я, розвязка життєвих питань, зрозуміння самої себе. А на сторожі цего стоїть **людський розум!** Розум певно поведе всіх до пізнання істини правди.

ЯК І ЧИМ ЛЮДИ ДАВНІЩЕ ПИСАЛИ?

Найдавніщі сліди людського письма подибуємо на камени і кости. Передусім уживано лопаток більших звірів, позаяк вони давали більшу просторонь для письма. Таких костий і каміня уживали передусім старинні Перси і Египтяни. Сьогодня часто стрічаємо старинні перські написи і египетські гієроґліфи різані на скалах і в камени. Написи, що відносяться до перських королів рито на тесаних спеціяльно для того камінях, потягнених покостом, який це каміння хоронить від звітрення. Такі написи поміщували звичайно на гробах і палатах.

У старинних Греків написи на святинях і памятниках різано також переважно на камени. Слова законодателя Солона були списані на деревяних таблицях, обтягнених ґіпсовою поволокою. В справах, що відносилися до держави, Перси уживали до писання звірячої шкіри. В Мезопотамії знову до цеї цілн уживали вальців і цеґол, випалюваних з глини.

Найбільше уживаним через Египтян матеріялом до писання був папірус, приладжуваний з листя тростини тої самої назви, від чого пішла і теперішна назва: папір. Найстарше египетське письмо, яке доховалося до наших часів, походить з 3,000 літ перед різдвом Христовим. Приладжувані з папірусу картки до писання були всілякої величини, одначе найчастіще через склеювання їх одержувано звій, довжини яких 100 стіп. Барва папірусу є найчастіще бронзова з відтінками аж до жовтої, волокниста і дуже відпорна проти гниття. Хінці (Китайці) уживали як матеріял до писання тростини і тканин, потім каміння, пальмового листя, кори, таблиць з дерева і металів, а около сто літ перед різдвом Христовим вже й паперу. Папір виробляли найперше з лика і кори морви, а пізніще з полотна і бавовни.

Греки в справах щоденного життя писали також на корі, пальмовім листю, плитках з олова. В пізніщих часах головно уживали шкір з кіз і овець. До шкільної науки, до писання листів і до рисунків уживано деревляних табличок, потягнених воском. Той самий матеріял, що Греки, уживали також і Римляни. Предки теперішних Німців уживали до писання каміння, шкіри і костий.

Як видно, в давних віках писання було дуже утруднене і вельми коштовне. Доперва останній вік машин і винаходів улекшив і найбідніщим людям спосіб писання і уживання матеріялів до писання.

До риття букв в давних віках служили гострі каміння, кінчасті кости, а пізніще металеві долота і залізні рильця, яких перші уживали Хінці. Рильцями з слоневої кости і металю писали також і старинні Греки та Римляни на своїх потягнених воском табличках. На шкірах, то є перґаміні, і на папірусі писано фарбою при помочі відповідно затятої тростини. Доперва більше як 1,000 літ пізніще здобулися люди на другий крок поступу і почали виробляти пера зі сталі. В середних віках писано також пензлями з волосіння і пташого піря.

Плинними матеріялами до писання давніще були всілякі фарби. Хінці писали на своїх деревляних табличках червоною фарбою званою ''ocher''. Уживаний тепер туш вже дуже давно научилися приладжувати з саджі смерек і ялиць. В середніх віках дуже часто уживали до писання багряної, золотої і срібної краски, а також і послугувалися загальним нині чорнилом.

НАШЕ СЕЛО.

Ряд хаток: пошарпані, подерті,
Мов старесенькі бабусі похилились;
Кілям стіни затрухнявілі підперті,
Щоб од вітру не звалились.

О, народе! Чи ти бачив сонце?
Хоч один тонюсенький проміньчик долі?
— Де-ж? Ганчіркою забите в нас віконце.
Голі й босі. Босі й голі.

В. Чумак.

Курс української граматики

(На основі праць доктора Василя Сімовича.)

ЛЕКЦІЯ ПЯТА.

6. Корінь, наросток, приросток, пень, здрібнілі і чужі слова.

Кожна мова має свої слова. Їх витворила собі мова на протягу життя народу і все ще далі творить по потребі. Крім того, слова приходять і з инших мов і мова, або живцем їх переймає, або дострою́є до тих, що вже в неї є, й переробляє їх по свойому.

Все те робиться постійно, в тому напрямі мова ніколи не спочиває. Усе переймає чужі слова й постійно нові собі творить, збагачуючи безнастанно скарб мови. Чим у якій мові більше слів, тим вона вважається багатшою, культурніщою.

Українська мова на слова багата.

Слова творить народ несвідомо, але-ж таки на основі якихось законів, які йому проказує народнє ухо й народнє чуття.

Народ собі знає, що:

хлопець — малий, а *хлописько* — це щось велике.

Він чує, що:

столик не — *стіл*, а *візок* не — *віз*, що *дяк* має за жінку — *дячиху*, *Іван* — *Іваниху*. Як син не має батька, то він — *безбатьченко*.

Народ ніколи не помилиться, не скаже, що *біляве* — то *біле*, *чорняве* — то *чорне*. Він знає, що *придуркуватий* — ще не *дурний*, *подовгуватий* — то не *довгий*.

Кожне слово має свій *корінь*, до якого можуть приростати корінчики-словечка і звуться приростками, позад нього можуть наростати корінчики-словечка, що звуться *наростки*, щоб разом з ними виростити в *пень* слова.

Це цілком так, як дерево. Є *корінь*, потім *пень*, а опісля більше галузок, *наростків* і *приростків*. Ось примір:

порадник — *це слово*, власне *пень*. Його корін, це — *рад* (бо походить від радити), приросток — це *по*, а наросток — це *ник*.

Ось як розвивається слово *дати:*

да (корінь) — *ти* (приросток).

від*дати* (*від* — наросток, *да* — корінь, *ти* — приросток.)

про*дати*, на*дати*, роз*дати*, під*дати*, при*дати*.

З *коріння, приростка і наростка* повстає *пень. Порадник* також *пень*. Значить, щоби повстав пень слова, мусить бути корінь, наросток. І аж з усіх тих трьох частин виріс *пень: Порадник*.

рад — корінь; *по* — приросток; *ник* — наросток. І аж з усіх тих трьох частин виріс *пень*.: порадник.

Приростки звичайно своїм зложенням надають словові дуже точне значіння. Ось:

по-перевертати, *по*-перебивати, *по*-розпозичати. В цьому так і чується, що перевертається все, перебивається або визичається.

Дуже цікаве явище для української мови — це здрібнілі та пестливі слова, які прикрашують мову. Є здрібнілі та пестливі іменники, прикметники, а навіть займенники, дієслова і прислівники.

Майже кожний іменник можна сказати в здрібнілій формі:

голова — *голівка, голівонька;* мама — *мамуня, матуся, матусенька;* серце — *серденько, сердечко*.

З прикметників: малий — *малесенький, маліський;* дрібний — *дрібненький, дрібнесенький, дрібоцький*.

Займенники і числівники:

сам — *саменький, саміський, самісінька;* ввесь — *усенький;* один — *одненький, одніський, однісенький*.

Дієслова:

спати — *спатки, спатоньки, спатуні, спатунечки;* купати — *купатоньки, купці*.

Прислівники:

тут — *тутечки, тутеньки;* так — *такечки;* там — *тамечки, таменьки.*

Здрібнілі та пестливі слова творяться також *наростками.*

Український народ, головно в своїх піснях, дуже часто вживає здрібнілих та пестливих слів. Ось народня пісня:

Ой мій милий, милесенький, не свари на мене... Бо як будеш сваритоньки, то я буду плакатоньки тай слабонька буду, а потому й умру...

Скарб кожної мови збагачується ще й словами, які приходять із чужих мов в міру того, як один народ з другим сходиться блище. В українській мові є теж багато чужих слів, хоч цього звичайно не відчувається.

Є в нашій мові слова *нормандські* (Ігор Ольга); *туркські* (козак, карий, чабан, гайдамака, булава); *перські і арабські* (літаври, парча); *грецькі* (митрополит, акафист, Стефан, Ярина, Василь); *староєврейські* (амінь, месія, Яків, Йосип); *німецькі* (крам, цех, цукор, фляшка, ґонта, дах, гибель); *польські* (міць, обіцяти). Слова французькі, німецькі а головно латинські й грецькі доходили до нас в польській перерібці *(баґнет, варта, ґазета, друкарня, стація).*

Це буває в кожній мові, а в нашій тому вони є, що український народ в давній давнині жив блище з ріжними (вище згаданими) народами і присвоїв собі деякі їх слова. Такий спосіб творення нових слів припадковий і зветься *народнім словотвором.*

(Продовження в слідуючому числі.)

Українські стрільці-еміґранти витають "Робітницю".

Наша редакція одержала лист від українських галицьких стрільців, що в цей час перебувають в Чехословацькій републиці на еміґрації. Колись вони служили в армії Петрушевича, але тепер прозріли і є свідомими пролетарями.

Примушені ми з свого боку не подавати місця перебування і повних підписів стрільців тому, щоби не наражати їх на переслідування в Чехословаччині. Зазначуємо тільки початкові букви їх назвиск.

Редакція "Робітниці".

ДО РЕДАКЦІЇ ЖУРНАЛУ "РОБІТНИЦІ" У ВІННІПЕҐУ.

Любі сестри і дорогі мої землячки!

Сьогодня в мене щасливий день, бо одержав з далекої Канади два числа Вашої славної і дорогої нам "Робітниці". Я український скиталець, який перейшов здовж і поперек нашу поневолену Галичину і Буковину. Світова і горожанська війна гнала мною, як вихор, кидала мене по ріжних державах, та ніде не подибався з таким гарним журналом, як Ваша "Робітниця". Читаючи "Робітницю", не можна відложити її з рук так довго, доки не перечитаєш і знову хочеться вертати та читати другий раз. Цей журнал милий серцеві кожному, хто його читає. А чудові твори нашого дорогого і вірного товариша М. Ірчана, які друкуються в "Робітниці" роблять на мене дивний вплив. Читаючи їх, чоловік впивається до безтями та стає з того твердим, як ґраніт і вірний лиш робітникові та селянинові.

Я полюбив серцем і душею цей журнал Робітницю" і від всего серця бажаю як найбільших успіхів в великій праці серед наших сестер і матерей. Нехай-же ця іскра перелетить і на нашу дорогу землю. Своїм досвідом Ви Товаришки зможете навчити й наших сестер та матерей в Галичині і цим допоможете боротися їм за визволення мучениці-жінки. Бо жінка ще по сьогодняшний день є невільницею. Тож памятайте товаришки, що тільки в орґанізації сила, яка зможе здобути бажану волю. Для наших жінок потрібно таких орґанізацій найбільше.

Ще раз щиро і гарячо витаю "Робітницю" та Вашу жіночу орґанізацію. Лиш жаль мені дуже, що не можу стати передплатником цего дорогого журналу і прийти йому на допомогу, а це тому, що нині я визисканий панами до того, що не маю здоровля, лиш шкіра та кости і ходжу в позиченому чеському мундурі.

Але кличу до Вас дорогі товаришки і товариші Канади та Злучених Держав: Ставайте в ряди своїх клясових орґанізацій і передплачуйте та росповсюднюйте славний журнал "Робітницю", бо має вона велику вартість і тяжке завдання перед собою.

Хай живе "Робітниця" і "Українські Робітничі Вісти"!

З стрілецьким привітом,

З. Д.

...в Чехії, 1. мая 1924.

Дорогі Товаришки за широким океаном!

Серце крається мені читаючи Ваш дорогоцінний журнал "Робітницю", бо такої поучаючої часописи я ще не здибав. Для нас тут в панській клітці дають й панські часописі, що показують нам золоті грушки на вербах, а більш нічого. А такий журнал, як Ваша "Робітниця" є дорогоцінним скарбом для українського робітництва. Вірте нам товаришки і товариші, бо ми вже пізнали де прав-

да, а де брехня! Ми блукали скрізь і витирали нами всі кути, та пізнали ми свої блуди і сонце правди відкрило наші очі. Хто хоче найти правду, дійсну правду, нехай шукає її в "Робітниці" а найде її там. Ми, галицькі вигнанці-стрільці дуже високо оцінили "Робітницю" і щасливі, що можемо читати її.

З свого боку витаю ще раз дорогоцінну всім нам "Робітницю" та бажаю найкращого розвою в її щирій, правдивій праці.

З стрілецьким привітом,

М. К.

Хай живе нам дорога "Робітниця"! Для бідного й голодного вона буде найкращим хлібом!

З стрілецьким привітом,

К. П.

Витаю дорогу нам "Робітницю" та бажаю найкращих успіхів! Здоровлю Вас дорогі товаришки і товариші за океаном і йдіть рівною дорогою в життю під робітничим прапором. Ми блудили колись, але тепер прозріли і серцем та духом — з Вами!

З братерським привітом,

П. Д.

Дорогі Товаришки, яких недоля і нужда вигнала з рідного краю в далекі сторони за широкий океан! Мені з радости серце тріскало, як читав я Ваш дорогоцінний журнал "Робітницю". Це великий Ваш здобуток і Ви держіть його міцно. На гроші ми дуже бідні, але духом ми з Вами. "Робітниця"' стала не тільки Вашою щирою учителькою, але й нашою, тут, на чужині.

Хай-же живе організація українських робітниць, хай живе й розвивається все краще журнал "Робітниця"! З вірою в успіх — вперед!

З стрілецьким привітом,

М.

Дорогі Товаришки!

Сьогодня перший май, свято робітництва цілого світа. В нас також свято і то велике, бо гуртом читаємо журнал "Робітницю", який вчора прийшов до нас з далекої Канади. Що Вам сказати про него? Так багато думок, що аж незнати, котра краща. По перечитанню одного числа "Робітниці" мені видалося, що я ходив знов цілий рік до школи. Думаю, що цей журнал певно находиться в руках кожної української робітниці і робітника в Канаді і Злучених Державах. Ми бідні і не можемо допомогти Вам матеріяльно, за це щиро витаємо появу такого цінного журналу і нетерпеливо ждатимемо на кожне його число.

Хай живе "Робітниця" і хай росте!

З братерським привітом,

Д. С.

Поява перших чисел "Робітниці" між нами, українськими вигнанцями в Чехословаччині, це щось надзвичайного, бо є в цьому журналі багато здорового та корисного матеріялу. Кожному мило поглянути на журнал "Робітницю" та привитати щирими словами:

Хай живе "Робітниця"!

З братерським привітом,

В. І.

Дорогі та рідні Товаришки!

Посилаю Вам своє слово з далекої Чехії, в яку попало кілька чисел журналу "Робітниці". Таким журналом можна погордитися. Товаришки! У Вас там певно є також крикуни-панки, що роздирають роти за Україною. Не вірте їм, бо отакі панки виводили нас до того, що нині ми носимо на собі пляму зрадників працюючого народу. Шукайте науки і правди в робітничих часописях і журналі "Робітниці"!

Хай живе "Робітниця"! Я витаю її появу щирим серцем.

З стрілецьким привітом,

В. Ц.

Любі і серцю дорогі товаришки-сестри та товариші-брати! Гаряче витаю Вашу славну "Робітницю" і бажаю найкращих успіхів в Вашій корисній праці. Вчіться і дозволяйте й нам вчитися з Ваших правдивих книжок. Дорожіть своїм журналом, бо він є дійсним скарбом, дійсним сонцем, що відкриє всім темним очі. Ми нетерпеливо чекаємо на дальші числа "Робітниці", які читаємо гуртом і вчимося дуже багато.

З товариським привітом,

Н. М.

ЩО ТАКЕ ПЕКЛО?

Піп питає одного робітника, якого зустрінув на вулиці.

— Що таке пекло?

— Пекло, це робітнича хата, як загостить до неї така хороба, що чоловік без роботи, а діти просять їсти — відповідає робітник.

— Ов, то ти певно большевик! — каже піп. — А хто-ж тобі так описував пекло?

— Ніхто не описував отченьку. В мене в хаті воно якраз є.

ВСЯЧИНА

НЕ РОСІЯ А С.Р.С.Р.

Багато ще людий, так наших, як і чужих, звуть радянські републики Росією. А це дуже помилкове поняття і вже крайній час вилічитися з нього, бо давньої царської Росії вже нема, а є спілка кількох републик, які творять союз. Головніщі републики, які творять цей союз, звуться: Росія, Україна, Білорусь, Грузія, Азербейджан і ще кілька дрібніщих. Кожна з тих окремих републик має свій самостійний уряд (правительство), а вже всі разом мають один головний союзний уряд в Москві.

Недавно союзний радянський уряд повідомив уряди всіх держав світа, щоби не адресувати на листах "Росія" (Russia), але U.S.S.R. — що значить: Union of Soviet Socialist Republics, а по українськи: Союз Радянських Соціялістичних Републик (в скороченню С.Р.С.Р.) Канадійська почта вже не приймає листів в радянські републики, як на них написано тільки — Росія.

Для близшої інформації, подаємо, як треба адресувати приміром на Україну. Адресу необхідно писати в двох мовах: анґлійській і українській. Ось так:

Wasyl Trochymchuk
Kiev
Ukraina
U. S. S. R.
Василь Трохимчук
Київ
вулиця Леніна ч. 15
Україна
С. Р. С. Р.

Якщо ви пишете листи в Росію, то адресуйте в англійській і російській мові, і додаючи замісць Україна — **Россия** (Russia) і всетаки треба зазначити U.S.S.R., бо сама Росія є тільки одною з републик в Спілці Радянських Соціялістичних Републик.

ЖІНКИ НА РАДЯНСЬКІЙ УКРАЇНІ.

Ось обчислення 1923 року, які дають нам цікаві відомости про участь жінок-робітниць та бідних селянок в громадському і державному життю Радянської України. В сільських радах брало в 1923 році участь 12 тисяч 400 селянок, яких вибрали на ріжні відповідальні посади. В міських радах було тисячу пятьсот робітниць. Членами найвищого державного тіла — Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (скорочено ВУЦВК) було 9 жінок. В юнійних інституціях на вищих посадах було 2 тисячі 162 робітниці. В кооперативних інституціях 157 жінок. В комітетах незаможних селян 22 тисячі 493 селянки. Але все це тільки ті жінки, яких вибрали до передової праці.

Т-КА ПАВЛІНА МАЦЕЙОВСЬКА

щира і активна польська діячка серед робітниць. Мала вищу університетську освіту, але сили свої віддавала на працю серед робітниць. Була молодою, 21-літньою дівчиною. В 1920 році, в місяці листопаді, виїхала з Варшави на Горішний Шлеск, що тепер під панською Польщею і там працювала над освідомлюванням робітниць. Опісля загинув по ній всякий слід. Аж цего року викрилося, що т-ку П. Мацейовську арештували 10. листопада 1920 року польські офіцери, а 11. листопада 1920 таємно повісили її в тюремній келії в місті Битомю. Та память про т-ку Мацейовську ніколи не загине серед польських робітниць. Її по звірськи, насильно замучили, але з мук робітниць і робітників виросте пишна квітка — Воля.

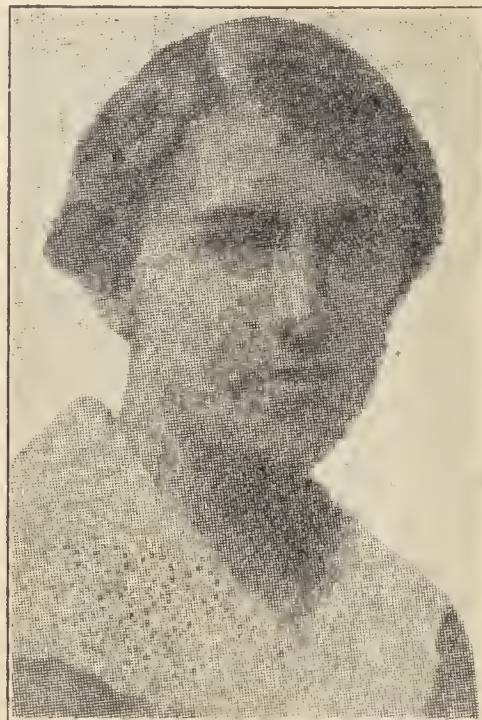

ЖІНОЧА ДОЛЯ В ПІСНІ.

В день 8. марта (березня) 1924 по замовленню київської політичної освіти на Радянській Україні, музичне товариство імени Леонтовича видало збірку пісень: "Жіноча доля в пісні". До збірки увійшло 10 найкращих народніх пісень. В цих піснях змальовано долю дівчини, жінки, матері та вдови.

ЖІНОЧИЙ СУД.

Анґлійська преса з 19. мая донесла цікаву новинку. В місті Ярославлі, в радянській Росії, робітниця Антонова була так побила свою трилітну дитину, що вона за кілька днів померла. Антонову арештували і поставили перед суд. Суд відбувся у величезній салі міського театру і був зложений тільки з жінок. Жінки були суддями і оборонцями а кілька тисячна маса жінок прислухувалася росправі.

Жінка-прокуратор, яка обвинувачувала Антонову, заявила, що вчинок її брутальний, але вона, Антонова, цьо-

му не винна. Вчинок цей вона поповнила через свою несвідомість. Це наслідки тої біди й темноти, в яких жили робітниці за царських часів. Темне життя і колишня нужда Антонової, позбавили її людських почувань.

Промовою жінки-прокуратора були зворушені і судді жінки і кількатисячна маса жіночих слухачок і сама обвинувачена Антонова.

За такий вчинок, який зробила Антонова, після закону належиться кара смерти. Але суд, беручи під увагу причини, про які згадала жінка-прокуратор в своїй промові, видав злагіднілий засуд і не засудив Антонову на смерть, тільки на 16 місяців вязниці. Засуджена була дуже зворушена таким засудом і певно ніколи вже не зробить такого злочину, як побиття дитини.

ДЕЩО ПРО РОЗВОДИ.

Тепер, коли розводи стають частим явищем, цікаво переглянути, як відносилися до справи розводу ріжні народи від найдавніщих часів.

Римлянин міг розвестися зі своєю жінкою, коли вона не додержала йому вірности, коли переглядала без дозволу його приватні скрині, або коли без його дозволу уживала гарячих напоїв (алькоголю).

Розводи у них були дуже часті. Оповідають приміром про одного мущину, що прогнав по черзі двайцять жінок, та про жінку, що розводилася з двайцятьдвома чоловіками.

В старинній Греції від найдавніщих часів виплачувано в день шлюбу якусь суму гроший на випадок повдовіння або розводу.

В Кореї (півостров на східнім побережі Азії) чоловік може розвестися з жінкою тільки тоді, як убє її.

В Тибеті (Азія) подруги можуть розвестися, але ні одно з них не має права одружитися вдруге.

Причиною до розводу в Китаю є, коли подруги відчувають до себе взаїмну відразу, або надто велика сварливість та балакучість жінки.

У Туркменів є такий звичай. Коли жінка виходить з дому, а чоловік скаже її "йди" без додатку: "верни знов" — то це вже значить, що вони розвелися. Це однакож не перешкоджує, щоби вони знову на ново подружились.

В деяких місцевостях Сибіру відбувається розвід в той спосіб, що чоловік зриває вельон або шапку з голови жінки.

Дуже цікавий звичай є у Індіян. Вони уживають за свідка шлюбу... деревляний кілок. Розвід у них відбувається в той спосіб, що подруги палять торжественно той кілок.

НАЙСТАРШИЙ ЧОЛОВІК СВІТА.

На двір одного із арабських королів Гуссейна прибув якийсь. Сирієць, який каже, що уродився 1785 року. Має отже тепер 139 літ. Оповідає, що бачив славного французького полководця Наполеона в часі його походу на схід в році 1799.

БІСНОВАТИЙ ОГІРОК.

На Кримі (півостров над Чорним Морем, що граничить з Радянською Україною), на Кавказі і коло Одеси росте одна хопта, по імени біснуватий огірок. В неї овочі цілком подібні на звичайний огірок. Коли овоч цей дозріє то його насіння плаває у нутрі плоду в липкій течі, а як тільки доторкнутися пальцем до зрілого огірка, він зараз-же відскакує від била і вся теч разом з насінням, з шумом і тріскотом вилітає струєю на верх.

Огірок викидує ту липку теч з такою незвичайною силою, що насіння відлітає на 5 і більше метрів від матерного коріння. Наколи-б наше тіло мало таку силу, то розмірно до нашого росту ми могли би викинути, примірож, кусок їди з рота на віддаль 500 і більше метрів.

ПЕЧЕРА СТРАХІТЬ.

Цікавою подією для цілого Ню Йорку є таємниче викрадання дівчат з Лєвчорт, інституції для умово хорих. В останніх двох літах з відтіля згинуло без сліду одинайцять дівчат. Др. Анна Гохфельдер, урядничка тієї інституції, діставши фонди на ведення в цій справі слідства викрила в печері віддаленій кілька миль від Лєчворт людські кістяки, які по дальшому доходженню виявилися останками загинувших дівчат. — Завдяки дальшим пошукуванням тієї лікарки, американська поліція вспіла викрити призвище уібйника. Має ним бути бувший урядник згаданої інституції, який, викрадаючи дівчата насилував їх а опісля жорстоко убивав. Ці звірства доконував він в згаданій печері.

З'ЇЗД АМЕРИКАНСЬКИХ ВОЛОЦЮГ.

В Злучених Державах істнує специяльний тип волоцюг, які звуться "гоббі". Вони звичайно нічогісінько не роблять, вилежуються на сонці і мандрують по цілій Америці. Як доносять ґазети, при кінці квітня 1924 відбувся в Шікаґо їх з'їзд, під відкритим небом. Волоцюги з усіх стейтів прибули на з'їзд або пішки, або таємно в порожних товарових ваґонах, в яких, розуміється, їдуть безплатно.

На з'їзді був присутний міліонер волоцюг Іде Ґоу, який свого часу удержував власним коштом в Ню Йорку "університет" для волоцюг.

По своїм переконанням волоцюги-гоббі, звуть себе "радикалами".

В цей час в Злучених Державах приготовляються всі політичні партії до виборів нового президента держави і майже кожна партія ставить свого кандидата.

Розуміється й волоцюги на шікаґському з'їзді виставили й від себе кандидата на президента Злучених Держав, яким є один з найстарших волоцюг — Джеймс Франс Морфі.

"Програма" цих волоцюг слідуюча:

1) Знесення приватної власности на ванни до купання.

2) Скорочення дощевих днів до одного в рік.

3) Надіти всім собакам намордники, бо вони часто псують волоцюгам штани.

4) У всі порожні товарові ваґони (в яких звичайно їздять крадькома волоцюги), дати мягкі подушки.

Розуміється, вони з усего сміються.

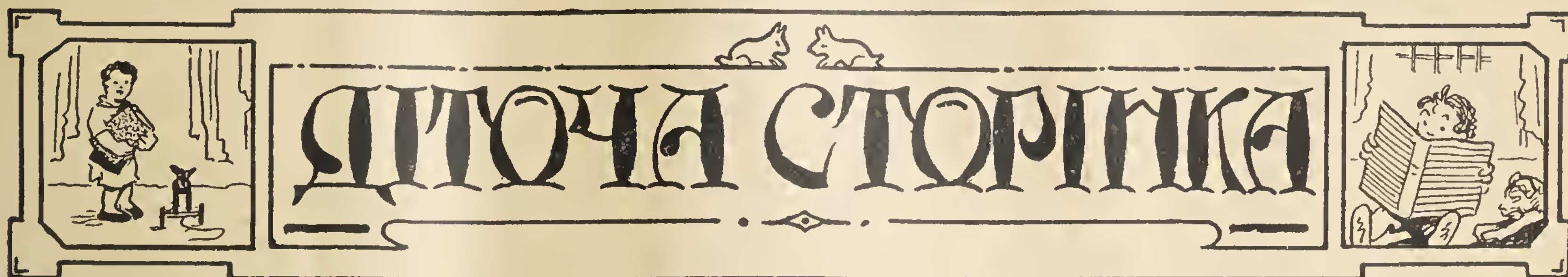

ЧОМУ БАГАТО ВОДИ В МОРІ.

Погнав чоловік до моря напувати волів. Не пють воли тої води, а він все підгонить їх до неї, а далі й каже:

— Що за знак? Чому вони не пють? Здається, вже й пора-б? Ану, я сам напюся...

Вхопив раз, напився — солона. Сьорбнув вдруге — знов і солона і гірка.

— Еге! — тоді вже каже: — тому то в морі так багато тої води, що ніхто її не пє!

Зайняв воли від моря й погнав в інше місце напувати.

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

Я в двох числах "Робітниці" читав дописи моїх товаришів-школярів і тому дістав також охоту написати до "Діточої Сторінки", а головно про концерт, що відбувся 11. мая. Цей концерт робила українська діточа школа при Українськім Робітничім Домі.

Концерт випав незгірше. Вступне слово сказала мала товаришка Онищук. Вона сказала, що не тому ми даємо концерт, що гарно деклямуємо, співаємо та граємо і щоби нам плескали за то, але тому, що хочемо помогти своїм родичам і товаришам сплатити довг, який тяжить ще на Укр. Роб. Домі. Нам не тяжко дати концерт а помогти можемо багато. Потім ми відспівали і відограли "Інтернаціонал" і "Жалібний марш". Програму переводила мала товаришка Кульчинська, а ми співали, деклямували і грали. А середне слово сказав малий товариш Харюк і в середнім слові сказав, що ми діти-школярі гарно поступили, а це завдяки тов. Вихрестові, який старається, аби ми багато дещо знали. І тов. Харюк був діріґентом співу підчас цего концерту. А відтак концерт перейшов до кінця і на кінці відспівали і відограли "Червоний Прапор" і так концерт закінчився а всі розійшлися до дому.

Тепер кличу вас малі товариші, що дармуєте по вулицях вечерами, йдіть і ви до школи, яка істнує при Укр. Роб. Домі. Беріть участь разом з нами в концертах на втіху нашим і вашим родичам.

Іван Дилявський,
11 літ, уч. 5 анґл.,
3 української кляси
і третої в музиці.

Слово дядька Юрка: Дорогий товаришу Івасю! Ти так гарно описав концерт, що я дуже задоволений. Честь і слава всім малим товаришам і товаришкам в Едмонтоні, що вони помагають своїм родичам позбутися довгу з робітничої святині! Ось про вас перечитають і в Канаді і в Злучених Державах і на Україні і в Галичині. Вчіться гарненько далі і будьте приміром для инших. Мимоволі хочеться крикнути: Слава українським робітничим діточкам в Едмонтоні!

Гардивил, Алта.

Дорога Редакціє!

Я обіцяла минулого разу, що напишу про першомайський концерт в Летбридж, Алта. Концерт відбувся на першого мая вечером і випав дуже гарно. Тов. Портак забрав слово. А потім відспівав мішаний хор "Інтернаціонал". Товариші і товаришки говорили деклямації і співали а ми грали на мандолінах. Потім наш концерт перервався. Тов. Стефюк забрав слово. Знов ми співали, грали і деклямували. І старші грали на мандолінах. Тоді наш концерт знову перервався. Тов. Несторук забрав слово. А потім дві мої товаришки роздавали коверти. Ми знов співали соля і деклямували. Наш концерт закінчився хором "Червоним Прапором".

Отак в нас було.

Більше немаю що писати і і здоровлю всіх читачок і читачів "Діточої Сторінки" по цілій Канаді і в Злучених Державах.

Літерця Кучурян.

Слово дядька Юрка: Дорога товаришко, Літерцю! Мушу признати, що Ти гарно пишеш по українськи і це мене дуже тішить. А як там тепер у вас в Гардивил? Опиши пізніще, чи тепло там, чи є вже травичка. Бо тут в нас ніби гріє сонечко, але ми кланцаємо зубами.

Плато, Саск.

Дорога Редакціє "Діточої Сторінки"!

Я отримав від Вас книжочку "Двоногий" як дарунок за добрі відгадки, за що складаю сердечну подяку. "Діточу Сторінку" я все читаю, бо цікавить мене, як-то діти про себе пишуть. Ну, тай я хочу щось написати про себе.

Ще 1922 року приїхав я з Галичини до Канади разом з мамою, до тата. Вже минуло тому два роки. Надивилися ми в старому краю на всяку біду. За великої війни стояли російські салдати три роки, а на нашім поли було 52 гармати. Але я ще був малий, бо тепер маю 12 літ і ходжу тут до школи і вже кінчу 4-ту клясу анґлійської школи, бо української тут нема.

Та я трохи ходив в старім краю до школи, то знаю трохи писати і читати, а тут ще більше приучуюся від родичів і з часописів.

Здоровлю редакцію і всіх читачів та читачок діточої сторінки.

Яків Дутка.

Відповідь дядька Юрка: Дорогий товаришу Якове! Все це Ти гарно написав, а постарайся, як будеш мати час описати, як-то Ти їхав морем і на чім. Опиши, що памятаєш. А твоя загадка буде поміщена в слідуючому числі.

Сторінка наших читачок.

ЗА ЩО Я ЛЮБЛЮ "РОБІТНИЦЮ"?

Едмонтон, Алта.

Маю охоту написати, за що я люблю "Робітницю"? Люблю за це, що "Робітниця" містить в собі всі потрібні матеріяли, які якраз нам женщинам на кожному кроці потрібні. В "Робітниці" знайдемо все. І про великих письменників і про великих борців-проводарів працюючого народу і про орґанізаційний рух серед женщин-робітниць в цілому світі та про це, коли і як почали женщини орґанізуватися. Довідуємося про недолю робітників та селян. Довідуємося які нам наложили свята святкувати а які повинен працюючий народ святкувати свята. А все це так ясно і зрозуміло написано, що кожна женщина зрозуміє. "Робітниця", як буквар і дороговказ, тому ми женщини повинні бути всі передплатницями "Робітниці" і тоді зрозуміємо клясову боротьбу та пізнаємо, хто наш ворог а хто приятель. Тоді будемо дійсними товаришками в робітничому рухові і дійсними товаришками наших чоловіків. Доляр і пів на рік, це невеликі гроші, бо часом мущина або женщина дасть більше на непотрібне і потім кається довгий час, а коли передплатить собі "Робітницю", то не то, що не буде каятися, але ще й на пресовий фонд "Робітниці" дасть, бо зрозуміє вартість журналу.

Тож не вагайтесь довго, а ставайте в ряди передплатниць і передплатників, бо коли ви передплатите "У.Р.В." або "Робітницю", то в той час ви подаєте товариську руку і кажете: Геть з темнотою! Хай живе свідомість серед працюючого людства!

Хай-же живуть "У.Р.В." і "Робітниця", як наше світло і дороговказ.

Марія Дилявська.

ДО ПРАЦІ В КАНАДІ І ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Вінніпеґ, Ман.

Дорогі Товаришки!

Хочу написати пару слів про майську кампанію в користь нашої преси — "Робітниці" і "У.Р.В."

Всім нам прекрасно відомо, що дає нам робітнича преса і за чиї гроші вона виходить. За гроші своїх учениць і учеників, робітниць і робітників. Рік річно в місяці маю ми працюємо для своєї преси, бо розуміємо, що поміч потрібна. І ми всі повинні працювати з великою охотою. Поставили ми домагання, щоби "Робітниця" виходила два рази в місяць і 5-тий з'їзд Стов. У.Р.Д. це ухвалив. Тепер черга на нас. Всі ми повинні доложити багато праці, аби фінансово забезпечити наш дорогий журнал. Хоч як тяжко тепер збирати фонди чи передплату, але як ми доложимо свої сили, то певно наш журнал буде розвиватися. І з цього буде подвійна користь: буде забезпечена "Робітниця" фінансами і матимемо свідомих нових товаришок. Ось і я, хоч частинно сповняю свій обовязок робітниці і передаю гроші на три нові передплати, які я придбала серед українських робітниць.

До праці товаришки в Канаді і Злучених Державах! Всі ви маєте своїх знайомих, які ще не читають "Робітницю". Подбайте, щоби вони передплатили собі наш дорогий журнал. Тільки дякуватимуть вам за це пізніще. Памятайте, що розвій "Робітниці" залежить від нас самих! Чим більше передплатниць і передплатників, тим сильніщим стає журнал. Він зможе побільшуватися, зможе поширитися.

Товаришки! Всі ми, як одна, повинні кинути клич: **нові тисячі передплатниць для "Робітниці"!** І в цьому напрямі щиро працюймо. Заохочуймо других читати, збираймо передплату, а тоді будемо всі горді нашою працею і нашим гарним журналом!

Хай-же живе й росте дорога "Робітниця"!

З товариським привітом,

Ева Степанюк.

РАДО ВЧУСЯ З "РОБІТНИЦІ".

Бруклин, Н. Й. (Зл. Держави.)

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Читаю наш дорогий журнал і бачу, що дуже багато можна з него навчитися. Я щиро взиваю всіх робітниць, які не є ще передплатницями "Робітниці", щоби вони ними стали, бо жаль нечитати таких наукових статтів, які друкуються в нашому журналі.

"Робітниця" приносить нам велику користь і нам треба піддержати її. Ось я до недавна не знала, що мені потрібно читати. Але не так читати, таж я невміла навіть підписатися, бо не було кому навчити мене та пояснити. До школи ходила я тільки один рік і нічогісінько не навчилася, бо знаєте, яка то була наука в польській школі. Та тут, при добрій товаришці, я почала вчитися, а тепер доучуюся радо з "Робітниці" і можу погордитися, що багато користаю з неї.

Старатисьму приєднати скільки зможу нових передплатниць "Робітниці", бо знаю, що цей журнал так потрібний всім нам, як щоденний хліб.

Цим разом я приєднала 4 нові передплатниці і висилаю $6.00 з цим листом.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал "Робітниця"!

З товариським привітом,
Паранька Гук.

Сілвердейл, Онт.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Посилаю Вам $2.00, з чого $1.50 на передплату а 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці". Дуже жалую, що в цій місцевости де я находжуся тепер, нема ніякої орґанізації і ніхто навіть не читає "Робітниці". Та бо й нема кому про це говорити. Є тут пару наших фармерів, але про такі річи, як журнал або ґазета годі й згадувати. Жаль мені, що я полишила Тіммінс, де була довший час і належала до робітничих орґанізацій. Ходила там на мітінґи, представлення і концерти, а тут нічого подібного нема. Тяжко привикати мені, але мушу. Може колись і тут стане краще.

Тепер взиваю своїх товаришок в Тіммінс: Дорогі Товаришки! Не забувайте про наш цінний журнал "Робітницю", збирайте фонди при кожній нагоді, щоби "Робітниця" на другий рік стала тижневиком. Ах, яка-б була я рада, як-би побачила тебе дорога "Робітнице" що тижня в своїй хаті, бо тепер доводиться ждати на тебе аж два тиждні. Всі ми, по цілій Канаді та в Злучених Державах повинні памятати про це, бо переконуємося, що наш журнал це одинока наша школа. Що було-би, якби його не було? Були-б ми темні, тай більш нічого.

Хотіла-б я написати ще дещо, але боюся, що й це недоладне. Я мати дітей і гарно та складно писати не можу, хоч стараюся, учуся. Загадаю щось написати, а тут закричать діти, треба йти робити злагоду і доки вернуся назад до писання, то забуду, що мала писати.

На закінчення скажу: — Хай живе "Робітниця" і "Українські Робітничі Вісти"!

З товариським привітом,
Олена Скрипничук.

НЕ ЛИШАЙМОСЯ ПОЗАДУ!

Венкувер, Б. К.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам почтовий переказ на суму $2.00, з того $1.50 на цілорічну передплату "Робітниці", а 50 ц. на пресовий фонд. Хоч я недавно почала читати наш дорогий журнал, але дуже він зацікавив мене. Я бачу, що "Робітниця" дійсно освідомляє всіх нас. Також бачу, що товаришки з ріжних місцевостей пишуть дописі, а з нашої місцевости ніхто ні словечка не скаже. Мабуть ніхто з товаришок не передплачує "Робітниці", а може дехто й передплачує, але вірю, що мало.

Тут в Венкувер товариші і товаришки відсвяткували день першого мая вечером, в фінляндській салі, разом з анґлійськими і фінляндськими робітниками. Тов. Вільґош взяв слово і пояснив присутним день першого мая, потім український робітничий хор відспівав пару пісень.

Третього мая в суботу вечером в тій самій салі Українське Робітниче Товариство відограло одноактівку М. Ірчана: "Нежданий гість". По скінченню представлення тов. Вільґош завізвав публику жертвувати на пресовий фонд нашій робітничій пресі і дві товаришки занялися збіркою. Опісля почався концерт. В програму входили співи і деклямації, а потім танець. Тов. Гагалюк, як діріґент, вчив нас співати бесплатно на добро орґанізації, за що належиться йому щира подяка.

Ми, венкуверські робітниці на жаль не маємо ще свого відділу як по інших місцевостях а працюємо разом з товаришами для добра орґанізації. Але я вірю, що незадовго ми матимемо свій відділ Секції Женщин-Робітниць.

Товаришки-робітниці! Не лишаймося позаду других, вступаймо до орґанізації і освідомляймо самі себе, бо тільки в свідомости наша сила! Читаймо наш дорогий журнал "Робітницю" і збираймо при кожній нагоді на пресовий фонд "Робітниці"! Спішім її на зустріч, як сходячому сонцеві!

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал "Робітниця"!

Ваша в боротьбі за кращу долю,
С. Р.

СПІШИМО НА ПОМІЧ!

Монтреал, Кве.

Дорогі Товаришки!

З листом висилаємо Вам почтовий переказ, на суму $25.00, які жертвує наш відділ на пресовий фонд "Робітниці".

Сума ця не велика коли порівняти її з жертвами других місцевостей, далеко менших, як Монтреал. Але склалося так, що неможливо на цей раз більше. Всежтаки праця в нас йде дальше вперед помимо тяжких товариських умовин.

Наш відділ до цего року містився в маленькому приміщенню, в якому годі було повести як слід роботу. Тому відділ рішив винаняти більший льокаль на цей рік, щоби була можність сконцентрувати свої сили і повести роботу на більшу скалю.

А що в Монтреалі буває такий звичай, що винаймлювання помешкань і взагалі всяких приміщень починається від 1. мая, тому й нам прийшлося якраз на місяць май працювати понад сили, щоби і льокаль впорядкувати і повести роботу пресового фонду.

На цей раз висилаємо тільки цю невеличку суму і будемо дальше продовжати, щоби коли не перевищити, то бодай дорівнати другим місцевостям.

Ваша за робітничу будучність,
П. Кокоячук, орґанізаторка.

РОБІТНИЦІ МОНТРЕАЛУ!

Мабуть вже відомо всім робітницям Монтреалу, що тут істнує одинока жіноча орґанізація українських робітниць. Помимо того дуже мале число робітниць находиться в цій орґанізації, коли взяти під розвагу, яке спope число українських жінок живе в Монтреалі.

Ми, які вже стоїмо в орґанізації, зрозуміли, що робітнича орґанізація, це одиноке місце для робітниць. Тому ми й вступили в її ряди. І також взиваємо всіх українських робітниць, щоб ставали в ряди нашої орґанізації, бо лише тут ми спільно зможемо повчитися того, що нам невідоме. Чому ми працюємо днями по фабриках, по ресторанах, як також по багатих домах, де мусимо варити і печи і мити а часами пані кажуть й волосся

розчесати їм? (Бо самі й до того за ліниві.) Прецінь-же й ми також породилися людьми на рівні з панами а всежтаки нас мають тільки за робочу скотину. А чому це так? Станьмо і спитаймо себе.

Тоді прийдемо до заключення, що лихо в тому, що ми не з'орґанізовані так, як багата кляса, а неорґанізованим з орґанізованими боротись тяжко і неможливо.

Коли ми почуваємося, що маємо право на життя рівно з другими, тоді нехай не останеться ні одної української робітниці в Монтреалі, яка-б не стала в ряди відділу жінок-робітниць при Стов. У.Р.Д. При відділі істнує й діточа школа і аматорський гурток для молоді, де можемо збувати свої вечері після денної праці замісць ходити кудись або проводити їх дома на пустих балачках.

Коли нас стане більша сила, тоді зможемо освітню працю далеко краще розширити.

В єдности наша сила!

Ваша за кращу будучність,
Палагна Кокоячук.
орґанізаторка відділу Ж.-Р.

МИ З'ОРҐАНІЗУВАЛИСЯ.

Нюарк, Н. Й. (Злуч. Держави).

Дорогі Товаришки!

В нас не істнувала жіноча орґанізація через довший час, аж недавно з'орґанізували ми відділ робітниць ім. Лесі Українки. Значить — крок вперед між жінками в Нюарку.

Я, як секретарка, посилаю Вам цілорічну передплату на журнал "Робітницю" для відділу і прошу також посилати по 15 чисел кожний раз для роспродажі.

З товариським привітом,,
Марія Стасюк.

Вінніпеґ, Ман.

Дорога Редакціє!

На заклик товаришки М. Федірчик складаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і закликаю всіх товаришок з усіх місцевостей Канади, щоб спішили з своєю допомогою нашому журналови.

Хай розвивається "Робітниця"!

Ваша за кращу долю,
Марія Плавюк.

НЕ СОРОМІМСЯ ПІТИ ПО ХАТАХ.

Мус Джо, Саск.

Даруйте товаришки, що я припізнилася відновити свою передплату на нашу дорогу домашню учительку "Робітницю". Однак я взяла на себе обовязок придбати нових передплатниць і пішла по хатах. В цьому листі посилаю Вам $5.00, з чого $2.00 від мене (1.50 передплата а 50 ц. прес. фонд), а $3.00 від нової передплатниці та передплатника.

Не буду описувати, як витали мене по хатах, але я рада та задоволена, що придбала дві нові передплати. Всеж таки хоч мала поміч нашій дорогій учительці "Робітниці".

Товаришки! Відновляйте свої передплати. Доложуйте всі сили, щоби наша "Робітниця" мала як найбільше передплатниць. Не соромīться, а підіть моїм слідом, та збирайте передплату. Тоді ми зміцніємо, а з нами й наша дорога "Робітниця"!

Олександра Вербенюк.

ЧИТАЙМО "РОБІТНИЦЮ".

Вермиліон, Алта.

Дорогі Товаришки!

На поклик т-ки Ребрини, я сповняю свій пролетарський обовязок і складаю $2.00 на пресовий фонд, а $1.50 на річну передплату. Жалую дуже, що залишилася я позаду і відкладала передплатити "Робітницю". Дотепер я позичала "Робітницю" в товаришки і читаючи її переконалася, що тільки цей журнал вказує дорогу до правди і волі.

Товаришки цеї місцевости! Час вже прокинутися з твердого сну і час стати свідомими робітницями. Чи-ж не сором нам, що ми залишилися так позаду? Читаймо товаришки наш журнал "Робітницю", жертвуймо на пресовий фонд, не жалуймо тих пару центів, бо й так тратимо їх багато на дурниці. А чимбільше будемо читати, тим швидче станемо свідомими та вільними.

Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця"!

Хай живуть "У.Р.В."!

Хай живе працюючий народ!

З товариським привітом,
Олена Драґанюк.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ ВІДДІЛУ СЕКЦІЇ Ж.-Р. В САСКАТУНІ, САСК.

Дня 7. мая 1924 в середу вечером відділ Ж.-Р. ім. О. Колонтай в Саскатуні відбув свої місячні збори за міцяць квітень. Рівночасно відбулись збори за останній квартал цего року. Збори отворила орґанізаторка т-ка О. Кобзей і її вибрано на предсідательку. Прочитано програму зборів, яку принято. Опісля слідували звіти заряду С. Ж.-Р.. Звіт діяльности відділу від 1-го січня до 1-го квітня представляється так:

Відділ числить 30 членкинь. Відбув своїх місячних зборів 3, реґулярних 3, спеціяльних 2, представлень 2, базар 1, пращальний вечер 1, концерт-мітинґ 1.

Фінансовий звіт представляється так:

Приходи:

Січень	$ 87.60
Лютий	99.15
Март	585.31
Разом	$772.06

Росходи:

Січень	$ 80.00
Лютий	88.00
Март	560.13
Разом	$728.13

Повторення:

Приходи	$772.06
Росходи	728.13
Остає в касі	$ 43.93

Контрольна комісія:
Анна Калмуцька, Марія Горбатюк,
Ґеня Макутра.
Т. Васілка, секретарка.

РІЧНИЙ ЗВІТ.

Едмонтон, Алта.

Річний звіт за 1923 рік відділу Женщин-Робітниць при Стов. У.Р.Д. в Едмонтон, Алта., представляється так:

Приходи:

Січень	$ 61.65
Лютий	22.05
Март	32.40
Квітень	307.95
Май	2.50
Червень	147.20

Липень	3.20
Серпень	51.85
Вересень	35.35
Жовтень	67.50
Листопад	384.76
Грудень	112.25
Разом	$1,228.66
Перенесено з 1922 року	9.50
Загальна сума	$1,238.16

Росходи:

Січень	$ 47.15
Март	21.40
Март	21.40
Квітень	307.95
Май	——
Червень	151.70
Липень	20.15
Серпень	45.00
Вересень	30.25
Жовтень	63.95
Листопад	378.46
Грудень	116.80
Разом	$1,199.86

Повторення:

Прихід	$1,238.16
Росхід	1,199.86
Остало на 1924 р.	$ 38.30

Цей звіт з незалежних від нас причин появляється зі значним опізненням, однак в майбутньому цього більше не буде.

З товариським привітом,
Д. Юрківна, голова. Марія Юрійчук, секретарка.

Смокі Лейк, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.50, з чого $1.50 на передплату "Робітниці", а $1.00 на пресовий фонд. Дуже жалую, що не могла я швидче стати передплатницею, а все це через брак фінансів. Але на далі старатимуся бути постійною передплатницею "Робітниці".

Також взиваю всіх тих товаришок, які ще не є передплатницями дорогого журналу "Робітниці", щоби вони ще цего місяця стали передплатницями.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал!

Параньна Ґалан.

ПРОСЬБА О ПОМІЧ.

Венкувер, Б. К.

Дорогі Товаришки і Товариші!

Минулого року приїхала до Канади молода дівчина Марія Шашарівська родом з Будзанова. До Канади спровадила її тітка, бо в краю вона була круглою сиротою. По пережитих злиднях европейської війни, Марійка приїхала до Канади з надією на краще життя. Однак лиха доля позбиткувалася над нею і вона довгий вже час лежить в Венкувер в шпиталі на грудну недугу. Ми, нище підписані члени Комітету, вибраного на мітінґу Укр. Роб. Товариством, рішили занятися справою допомоги цій бідній товаришці і вислати її до Кемлопс. Удаємося до Вас, дорогі товаришки і товариші, з просьбою поспішити хоч з малими, але щирими жертвами для цеї бідної дівчини. Надіємося, що широкий загал робітництва, а передовсім женщини-робітниці зрозуміють тяжке положення цеї дівчини і поагітують при всякій нагоді в своїх відділах Секції Женщин-Робітниць в користь хорої товаришки.

За Комітет:
С. Романюкова, М. Кошовська, І. Мостовий, А. Гагалюк.

Всі жертви проситься слати на адресу Товариства:

Ukr. Labor Society,
Box 482, Vancouver, B. C.

Форт Виліям, Онт.

Товаришу Редактор!

Посилаю $1.50 на передплату нашого жіночого журналу "Робітниці" і 50 ц. на пресовий фонд тогож журналу.

Остаюсь з товариським привітом,
Анна Оліярник.

Вест Форт Виліям, Онт.

Шановна Редакціє!

Посилаю передплату на наш дорогий журнал "Робітнцю" $1.50 а $1.50 на пресовий фонд. Разом $3.00.

Хай живе і розвивається "Робітниця"!

В кожній робітничій і фармерській хаті повинна вона бути!

З товариським привітом,
Т. Мандрик.

Едмонтон, Алта.

До Редакції "Робітниці"!

Висилаю $2.50, як передплату, щоби Ви продовжували мені посилати улюблений журнал "Робітницю". Моя передплата вже скінчилася тому кілька місяців, але цьому я не винувата, тільки ті умовини, в яких ми живемо. Тяжко спромогтися навіть на таку малу суму. Тому я тепер висилаю передплату і $1.00 на пресовий фонд.

Рівночасно взиваю всіх робітниць, щоби відновляли вони свою передплату, а також ті товаришки, які ще до цеї пори не є передплатницями, нехай спішуть з передплатою. Бо жаль пропустити кожне число "Робітниці". Також памятаймо все про пресовий фонд "Робітниці".

Хай живе наша дорога "Робітниця" і всі робітничі часописі в світі!

Ваша за кращу долю,
А. Савчук.

Ошава, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.00, з чого 50 ц. як доплату до старої передплати за минулий рік, а $1.50 на відновлення передплати. На пресовий фонд я теж зложила $1.00 майському комітетові, який занявся збіркою так фонду як і нових передплат.

Заразом закликаю і сиднейських товаришок, котрі вже були передплатницями "Робітниці", щоби вони й на цей рік відновили свої передплати. Нехай дорогий наш журнал відтепер находиться в руках кожної робітниці і робітника і в день і в вечер. Читаймо "Робітницю" в голос, щоби й инші слухали та вчилися.

З товариським привітом,
М. Петришин.

Вегревіл, Алта.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $1.50 на передплату "Робітниці" і прошу прислати мені її від першого числа. Я дуже люблю читати "Робітницю", але не мала ще нагоди перечитати перші числа.

Взиваю всіх українських робітниць, щоби передплатили собі "Робітницю" і ширили її скрізь.

Хай живе наша дорога "Робітниця"!

З товариським привітом,
Анна Драпака.

Мікізракс, Па. (Злуч. Держави.)

Хвальна Редакціє!

Мені вдалося зібрати дві нові передплати на "Робітницю" і з цим листом висилаю гроші.

Також покликую слідуючих товаришок передплатити собі "Робітницю" і вірю, що вони не відмовляться. Т-ка Сикула і т-ка Біжик. Як свідомі робітниці Ви повинні певно бути передплатницями "Роообітниці" і показати цим примір иншим.

В нашій місцевости на жаль дуже мало жінок займається читанням. Одні коло кітла пильнують, щоби добре викисло жито, а инші відкладають читання на колись. Кажуть, що діти ще за малі, та й не мають часу, а до кітла, то є час заглядати. Я думаю, що тоді, як наші діти повиростають, то буде вже пізно читати. Хто не має охоти в молодих літах, то на старість, хоч-би й мав час, то не дуже далеко піде з наукою. Тому товаришки, не легковажте цеї справи, а беріться до ґазети й журналу разом зі своїми чоловіками.

З товариським привітом,
Ева Грицик.

Вермиліон, Алта.

Дорогі Товаришки!

На заклик т-ки М. Ребрини посилаю $1.50 як цілорічну передплату на "Робітницю", бо такий журнал дає нам, жінкам велику користь. Ми маємо повну змогу вчитися з него. Всі ми повинні гордитися ним, тому необхідно піддержати його всіми силами.

Дотепер ми читали ріжні оповідання та якісь спостереження Казака Чорнохліба в "патріотичних" ґазетах. Та чи прийшла нам з того якась користь? Читали ми і тільки тратили час, а більше нічого не користали.

Хай живе "Робітниця"!

Хай живе робітнича преса взагалі!

Анна Голик.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик т-ки Ю. Турчин складаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці". Поіменно не закликаю нікого, бо вірю, що кожна клясово свідома товаришка поспішить з поміччю нашому дорогому журналові.

Катерина Лобай.

Бинґгемптон, Н. Й.

Хвальна Редакціє!

Повідомляю Вас, що я довідавшись про це, що місяць травень (май) посвячений для збирання фонду для української робітничої преси в Канаді, рішила піти поміж робітниці, аби поширити роб. пресу. І мені вдалося придбати одну нову передплатницю на журнал "Робітницю". Переказ на $1.50 висилаю.

Думаю також, що як-би кожна передплатниця "Робітниці" постановила собі приєднати одну нову передплатницю, то наш журнал зріс-би. А до цього потрібно тільки охоти. Тому — не забуваймо про це діло ніколи!

З товариським привітом,
Параскевія Іванюк.

Кіченер, Онт.

До Редакції "Робітниці".

На заклик т-ки О. Анонійчук висилаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і закликаю зложити таку саму суму слідуючих товаришок: В. Петраш і О. Чижишин з Гемилтону.

З товариським привітом,
Марія Рипянська.

Товаришка Софія Краківська в Стар, Алта. придбала для "Робітниці" дві нові цілорічні передплатниці.

ЛИСТ ДІВЧИНИ-СИРОТИ З ГАЛИЧИНИ.

Наша редакція одержала для передрукування слідуючий лист дівчини-сироти з Галичини, який подаємо в уривках.

...Добрий день нехай скаже Вам мій дрібний лист, що перемішаний дрібними сльозами, які хочуть политися аж в далеке море і помогти розбурханим хвилям занести цей щирий листочок в заморський край, на якому написане колишнє, теперішнє, тільки будучого нема.

Мені здавалося, що на світі є тільки горе, тяжка неволя, що до сироти ніхто не скаже щирого слова. Кожний цурається. Нераз заливаюсь сльозами і серце тріскає з жалю, бо літа мої невеселі, бо літа марно пролітають. Гірко проходить молодість моя. Молодій квіточці тільки рости і любуватися життям, та вона, наче підкошена, зівяла... За молодих літ покинула мене матуся, а пізніще й батько. А тепер — жий сироτο, як сама хочеш! Бо світ широкий і злиднів в ньому досить...

...Наш рідний край більше подібний на пекло, як на рай. Чути в ньому тільки нарікання, плач дітей по замучених батьках. Друть податки пани, виривають останній шматок хліба від дітий. Там знов плаче мати за сином, що пани забрали і мучать та ще й кажуть боронити свої маєтки. Тут знов ридання, бо хтось вибирається за море шукати кращої долі, просити в чужих людий шматка черствого хліба і теплого куточка. Всеж-таки я вірю, що сповняться слова великого Тараса Шевченка, що не буде хлопа і не буде пана...

Сумно, коли згадаю, що в нашому рідному краю шумлять широкі ліси, земля вгинається від природних багацтв, а люди мусять йти в світ за очі шукати долі. Скитаються по чужих краях... Але незабутній Тарас добре сказав, що нема на світі другої України, нема другого Дніпра, а люди їдуть на чужину шукати кращого добра...

Та що робити? Тяжко нам дуже...

А. І.

Красносілці пов. Збараж.

ВІД РЕДАКЦІЇ.

Решта дописей буде поміщена в слідуючому числі. Взагалі наші дописувачки повинні бути терпеливі, бо кожна допись буде поміщена в "Робітниці", як тільки прийде на неї черга. Ми одержуємо так багато дописей, що годі всі відразу містити. Однак ми всетаки просимо писати дописі, бо вони найкраще доказують про працю серед українських робітниць та фармерок. З свойого боку ми не жалуємо праці на справлювання дописей, тільки просимо писати коротко і річево. Перш всего секретарки відділів Ж.Р. повинні повідомляти нас короткими дописями про працю у їх відділах, а також поодинокі читачки та читачі нехай висловлюють свої думки на сторінках "Робітниці". Нехай "Робітниця" стане тим зеркалом, в якому відбиватиметься все наше життя.

ЛІКАРСЬКІ ПОРАДИ.

(На запити відповідає др. Г. Новак, Вінніпеґ, Ман.)

На цьому місці зазначуємо, що з лікарських порад в "Робітниці" можуть користати тільки передплатниці і передплатники журналу. Непередплатники не одержуть відповіді.

Просимо теж не присилати відразу по кілька запитів, бо це спричинює для нас технічні перепони. Пишіть коротко, ясно і про одну справу.

В. Й. Тіммінс, Онт. — Вже 4 місяці болить мене нога. Біль почався в клубі, а пізніще перейшов вище коліна. Відчував я біль підчас ходу, так, що мусів сідати, де попало. Підчас спання було мені тяжко, бо неміг на тому боці спати і годі було випростувати ногу.

Раз в майні ніс я на плечах великий тягар і тоді відчув біль в крижах який за кілька днів перейшов в клуб.

Лічили мене ріжно. Прикладали плястри, змазували ногу йодиною, аж скіра полущилась, але помочі ніякої. По двох місяцях я почав відчувати більший біль, головно, в часі зміни повітря. Лікарі казали, що маю застуджені нерви в нозі. Дають мені кожного дня після їди пилси і болю я вже не відчуваю, але ходити ніяк не можу. Болить тільки задна частина тіла і тільки мясо. Болів в кости не чую.

Відповідь лікаря:

Ваша слабість називаеться "Sciatica".

Є це запалення нервів в нозі. Найчастіще це запалення повстає з перестудження.

К. М. Ш. — Що спричиняє згагу і що робити, аби позбутися її?

Відповідь лікаря:

Згага (Hyperchlorkydria) це є надмірна скількість жолудкового квасу. В нормальнім жолудку зелези продукують 2% квасу (Acidum Hydrochloricum) для перетравлення поживи, вища скількість квасу спричиняє згагу.

Симптоми згаги є: під грудьми тисне, тяжить, пече і відбиваеться квасотою, наколи жолудок порожний. Це є по двох або трох годинах по їді.

Щоби позбутися згаги, особливу увагу повинно звертатись на дієту, котру треба притримувати від чотирох до шістьох тижнів. Пожива повинна бути мягкою і легко стравною. Мясо добре змелене. Свиньского мяса і квасних страв зовсім не їсти, а солодощі умірковано. Регулярно їсти і спати. Жувати поживу поволи. Спочинок перед і по їдженню.

Ш. М. — Чого тисне в голові верх очей, як-би обручем?

Відповідь лікаря:

Причини болю голови є ріжні: від нездорового жолудка, нирок, високого тиснення крови, нездорових зубів, ух або очий, часто також з недоспаних ночей.

Правдоподібно, що в Вашім випадку очі є причиною болю голови, тому Ви повинні піти до найблищого очного лікаря а той з'екзамінувавши Ваші очі, порадить Вам, що робити.

І. С. — Чому пітніють руки й ноги і що робити, аби вони не пітніли?

Відповідь лікаря:

Найчастіще руки і ноги пітніють у нервових людей, однак можуть бути ріжні причини, як сухоти, ревматизм, малярія, алькоголізм.

Обмити добре руки і ноги два рази денно теплою водою і милом, а відтак ополокати чистим або розпущеним алькоголем. Або замісць алькоголю розпустити одну столову ложку бораксового пороху в кварті теплої води і тим полокати.

М. Ш. Ошава, Онт. — 1) Час від часу почуваю якесь тиснення в ямці під грудьми, себто в середині, просто тої ямки. Позатим, все здорове. Апетит добрий, жолудок вичищується реґулярно. Лікар казав, що їм за багато мяса, але я переконався, що це неправда, бо мяса не їв я по кілька тижднів, а воно все тисне.

2) Сині мягкі ґудзи під скірою на литках, чи є небезпечними? Треба операції, чи можна залишити так? Є вони вже 5—6 літ і появилися мабуть від вохкости і застудження ніг.

3) Що може статися з дитиною, яка запхає собі в ніс зерно кукурудзи, гороху або фасолі і вони там залишуться?

4) Чому 6-літню дівчинку болять ноги і пухнуть вище колін? Лікар каже, що це нічого небезпечного, а тільки тому, що дівчинка скоро росте.

5) Чи сморід з паленої сірки шкодить здоровлю?

6) Чи пара з паруючої (кипучої) оливи шкодить?

Відповіди лікаря:

1.) Виглядає, що у Вас в жодудку за багато ґазів.

Перестаньте їсти солодку поживу.

2.) Сині мягкі ґудзи під скірою на литках є натягнені жили (Varicoze Veins). Повстають вони з тяжкої роботи і надмірного напруження. Вони не є небезпечними, однак ліпше носити елястичні панчохи або елястичний бандаж, котрі сягали-б до колін або трохи вище колін. Операція не є конечною.

3.) Зерно кукурудзи, гороху або фасолі напічніють в носі, ніс буде пухнути а відтак материлізувати.

Часами зерно випадає з носа через горло.

Найбезпечніще однак взяти дитину до найблищого лікаря, а той без трудностей вийме зерно з носа.

4.) Як що лікар екзамінував серце і нирки дівчини і знайшов їх в нормальнім стані, тоді нема нічого небезпечного.

5.) Сморід з паленої сірики є шкідливим на легки.

6.) Пара з киплючої оливи також є шкідливою на легки.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Відділ Жінок-Робітниць, Монтреал, Кве.	$25.00
М. Василюк, Шічаґоф, Аласка	8.50
Ґеня Панчук, Вінніпеґ, Ман.	3.00
Варвара Гладій, Мус Джо, Саск.	3.00
Г. Дивонік, Ес Крік, Онт.	2.00
Олєна Драбанюк, Верміліон, Алта.	2.00
Г. Мотовито, Ривер Велей, Онт.	1.50
Н. Онищук, Дітройт, Міш.	1.50
І. Петращук, Ес Крік, Онт.	1.50
К. Лобай, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Марія Козен, Мус Джо, Саск.	1.00
Е. Болеховська, Гардивил, Алта.	1.00
Софія Борденюк, Виловбрук, Саск.	1.00
В. Ткач, Ягк, Б. К.	1.00
Юрій Гнатишин, Беліс, Алта.	1.00
М. Книш, Медісін Гет, Алта.	1.00
І. Мінтянський, Порт Алберні, Б. К.	1.00
Катерина Богуш, Раки Мт. Гавз, Алта.	1.00
М. Сінкевич, Саундерс, Алта.	1.00
В. Скорода, Саундерс, Алта.	1.00
Іван Вакалюк Г., Едмонтон, Алта.	1.00
Д. Костащук, Лашін, Кве.	1.00
Ф. Бурковський, Лашін, Кве.	1.00
Іван Ґеник, Крейтон, Па.	1.00
Марія Малаховська, Верміліон, Алта.	1.00
К. Каліновська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
М. Рипянська, Кіченер, Онт.	1.00
Параньnка Ґалан, Смокі Лейк, Алта.	1.00
В. Кобзей, Анийокс, Б. К.	1.00
К. Маланчук, Колмен, Алта.	1.00
Р. Багрійчук, Колмен, Алта.	1.00
А. Шидловська, Едмонтон, Алта.	1.00
Анна Стринатка, Едмонтон, Алта.	1.00
М. Пилипик, Четгем, Онт.	1.00
Григір Дудар, Вайклиф, Б. К.	1.00
В. Комарук, С. Поркюпайн, Онт.	1.00
Укр. Роб. Наук. Т-во, Венкувер, Б. К.	.85
С. А. Івашків, Спеден, Алта. (збірка)	.75
В. Задорожний, Коністон, Онт.	.50
А. Стельмах, Норд Колінс, Н. Й.	.50
Н. Комар, Сен Бернардіно, Кал.	.50
М. Терещин, Торолд, Онт.	.50
С. Романюк, Венкувер, Б. К.	.50
Марія Урбан, Пітсбурґ, Па.	.50
Марія Войчук, Рочестер, Мінн.	.50
В. Онисчук, Колмен, Алта.	.50
Д. Е. Олешко, Колмен, Алта.	.50
І. Петруняк, Колмен, Алта.	.50
Василь Федько, Фруйтпорт, Міш.	.50
Петро Хіляк, Пріміер, Б. К.	.50
Катерина Демчук, Кемп Лістер, Б. К.	.50
Марія Пітин, Дітройт, Міш.	.50
Л. Соколовська, Вінніпеґ, Ман.	.50
П. Станіч, Балкан, Алта.	.50
П. Бобіч, Балкан, Алта.	.50
І. Квасний, Балкан, Алта.	.50
Ф. Куржанович, Балкан, Алта.	.50
Петро Дума, Індіен Бей, Ман.	.50
А. Іваніцька, Гемилтон, Онт.	.50
В. Матейчук, Горнпейн, Онт.	.50
Л. Кінах, Форт Виліям, Онт.	.50
А. Вербенюк, Мус Джо, Саск.	.50
Никола Стойка, Пайнвуд, Онт.	.50
В. Мацях, Ейбі, Алта.	.50
Марія Мандрик, Боквю, Онт.	.50
С. Сибастіянович, Лашін, Кве.	.50
А. Левіцька, Лашін, Кве.	.50
Г. Лукащук, Лашін, Кве.	.50
М. Шалаґан, Едмонтон, Алта.	.50
С. Гановський, Ріджайна, Саск.	.50
Павліна Дембіцька, Вест Торонто, Онт.	.50
А. Юськів, Вест Торонто, Онт.	.50
Параньнка Вергун, Бофало, Н. Й.	.50
Марія Смитанюк, Брул, Алта.	.50
Параска Яцента, Ріджайна, Саск.	.50
П. Федорків, Вест Торонто, Онт.	.25
С. Андрейко, Вест Торонто, Онт.	.25
Р. Ботвінік Вест Торонто, Онт.	.25
С. Сваб, Вест Торонто, Онт.	.25
К. Кобевка, Колмен, Алта.	.25
К. Семелюк, Колмен, Алта.	.25
Явдоха Демчук, Кемп Лістер, Б. К.	.25
Марія Демчук, Кемп Лістер, Б. К.	.25

ЗМІСТ ШЕСТОГО ЧИСЛА "РОБІТНИЦІ".

РОБІТНИЦЯ

THE WORKINGWOMAN

Двотижневий Журнал для Жінок-Робітниць
Орган Секції Жінок-Робітниць при Стоваришенню Український Робітничий Дім.
Видає Робітничо-Фармерське Видавниче Товариство
Передплата виносить: на рік $1.50; на піврік 80 ц.
Поодиноке число 10 ц.

A Semi-Monthly magazine for Workingwomen
Organ of the Workingwomen's Section of Ukrainian Labor Temple Ass'n.
Published by the Workers and Farmers Publishing Ass'n.
Subscription: per year $1.50; per six months 80c
Single copy 10c.

THE WORKINGWOMAN — Cor. Pritchard & McGregor Sts. — WINNIPEG, CANADA.

РІК I. Вінніпеґ, 15. червня 1924. Ч. 7.

Жерела національної ненависти.

Часто доводиться всім нам бачити, як ненавидиться один народ з другим. Ненависть ця доходить нераз до найвищого степення і люди забувають хто вони такі та живуть лише злобою до других.

Початок національної ненависти находимо в дуже давних часах. Були колись часи, в яких поодинокі племена людий не тільки нровадили з собою війни за землю і ліси, але просто пожерали, їли людий з инших племен. Це ділялося ще тоді, як люди були півдикими і дуже далекі від сьогодняшної культури. Однак та національна ненависть, то взаїмне недовіря і злоба одного народу до другого, залишилися аж до наших часів і то серед робітників та селян. Кажемо "серед робітників та селян"., бо коли приглянемося близше, то пізнаємо, що пани, капіталісти, взагалі буржуазія не знають національної ненависти. Вони між собою живуть добре, бо лучать їх спільні інтереси, лучить їх сама капіталістична кляса.

Буржуазія кожної країни в світі використовує і гнобить власний пролєтаріят. Однак рівночасно докладає вона всіх сил, аби доказати тому пролєтаріятові, що вона не є його ворогом, тільки — сусідні, чужі народи. Це дуже хитра робота панів-капіталістів. Солодкими словами замплюють вони очі робітництва, витягають з него всі жили і вину за це складають на — сусідні народи. Німецька буржуазія кричить до робітників: "Бий Француза! Бий Анґлійця!" А французька кричить: "Бий Німця!" Так-же само і в нас, в Галичині. Польські пани кричать до польських робітників й селян: "Вашим найбільшим ворогом, це Українці і Білорусини! Бийте їх!" Також буржуазія всіх країв, особливо в останніх часах, єднається під гаслом: "бий Жида!"

Все це вони роблять для того, щоби клясову боротьбу робітництва з своїми панами-капіталістами відсунути на манівці і перетворити її в національну боротьбу.

Однак буржуазія не задоволяється тільки національною травлею з метою відтягнути робітництво від клясової боротьби за свої права і за своє визволення з неволі капіталу. Буржуазія силується дуже зацікавити робітництво в поневолюванню инших народів і при цьому висуває нібн матеріяльну користь. В часі недавної війни німецька буржуазія кричала: "Німці, Німці понад все!" (Так співається в патріотичному німецькому гимні.) І тоді капіталісти Німеччини старалися переконати робітництво й селянство, які-то великі користи матимуть вони

на випадок побіди, себто на випадок ограблення працюючих мас побіджених країв. Перед війною буржуазія дійсно з'уміла купити провідників робітничої кляси своїми грішми і робітництво в той час пішло на це шахрайство, та проливало свою кров за панські інтереси на фронтах, ненавиділо таких-же робітників та селян инших народів і — марно гинуло. Це було так з одного боку фронту, як і з другого.

Одинокий лік на ненависть народу до народу, це свідомість і єдність працюючих мас в боротьбі проти міжнародного капіталізму. Національну ненависть можуть викорінити тільки робітники й робітниці, як затруть між собою національні ріжниці і скажуть собі: "Ми ділимо всіх людий на світі на дві національности: на бідних і багатих! Иншого поділу ми не знаємо".

Прийде час, який ще в переді перед нами, що зникнуть дійсні національні ріжниці, зникнуть границі, війни, а навіть дійде до того, що всі люди світа заговорять одною зрозумілою собі мовою. Але це буде аж тоді, як працюючі маси шляхом розвою, по вказівкам власного розуму переконаються, що треба жити по братньому, в згоді та мирі. А покищо так не є. Покищо істнують поодинокі народи і між ними національна ненависть, яку сіє буржуазія, пани-капіталісти. І покищо робітництво повинно працювати в напрямі винищення національної ненависти між працюючими масами. Нехай робітник чи робітниця буде якої хоче національности, нам до того немає ніякого діла. Робітництво шанує й поважає мову та культуру кожного народу, а в клясовій боротьбі та в звичайній біді, в щоденному життю находить в робітництві кожного народу рідних братів. Проти хитростей й троюдження буржуазії, робітництво всіх народів мусить боротися всіми силами.

В останніх роках сівачі національної ненависти між поодинокими народами почали з подвійною силою працювати, щоби роз'єднати робітництво і натроюдити одних проти других. Це так званий фашізм, який вперше зродився в Італії. Фашізм прикривається гидкою маскою прихильности до робітництва, щоби легше збаламутити працюючі маси. В дійсности це партія дрібної буржуазії і капіталістів, що находять повну піддержку в королів та царів. Ось і тепер німецькі фашісти стараються всіми способами поставити в Німеччині на престол бувшого кайзера Вільгельма і з ними ведуть завзяту боротьбу німецькі робітники й робітниці-комуністи.

Дотепер є три державі, в яких під прикриттям королів, істнує фашістська влада. Це Італія, Еспанія і Болгарія.

Істнують на світі й українські фашісти, себто крайні патріоти. Не ці "патріоти", що в Канаді шкодять українському робітництву в підлий спосіб і своєю ґазеткою гавкають на все чесне. Ці "патріоти" тільки називають себе так, а в дійсности, це купка низько впавших людців, без совісти, без чести, без ніякої ідеї. В них ідея — це доляр, байдуже, яким-би способом його не дістали вони. Але й на оцьому паршивому стаді канадійських українських "патріотів" можна бачити, як стараються вони натроюдити наше робітництво проти себе, а навіть чужих людий проти свідомих українських робітниць і робітників, фармерів і фармерок, проти їх орґанізацій, преси і видавництв. Так можуть робити тільки такі люди, в яких немає вже ані крихіточки чести, ані крихіточки дійсної, чистої ідеї. Бо чесний ворог ніколи не вживатиме в ідейній боротьбі з своїм противником найнищих, гидких негідних людині способів. Але отих українських "патріотів" в Канаді, винищить їх власна підлота, їх нахабство і негідництво. Бо з кожним днем відхрещуються від них розумніщі люди, які на власній шкірі переконалися в гидоті та погані тих крикливих "народніх" долproducers...

Українські патріоти-фашісти мають свою орґанізацію в Галичині, під назвою "Українська Партія Національної Роботи" та в Німеччині, де удержують їх приклонники кайзера Вільгельма, а навіть за їх гроші видають ґазетку. Ці українські фашісти намагаються вкорінити в працюючі маси ненависть до инших національностей, не дивлючись на це, що робітник-Українець буде ненавидіти робітника-Поляка, Німця або когобудь з иншої національности. Для них важно розбити робітничі орґанізації, засіяти роздор і на цьому скористати самим. Звичайно, в цю партію йдуть виключно інтеліґенти-панки, а в Галичині мають вони дуже мало сільських багачів. З робітництва й бідного селянства ніхто не слухає їх брехливих захвалювань. Але аґенти цих фашістів приїха-

ли вже до Злучених Держав Америки, а в останніх часах крутяться по Канаді і стараються під покришкою "мучеників", ріжних "студентів" та прихильників робітництва розбивати робітничі орґанізації. Ми мусимо бути обережними і давати належну відплату таким крутіям. В нас є своя орґанізація, яка має свій центр-осередок у Вінніпеґу і тільки в порозумінню з цим осередком можемо провадити свою працю. Ріжних дурисвітів ми будемо проганяти з поміж себе.

Патріотична дурійка слабне в цілому світі, головно серед працюючих мас. Робітництво переконується, що національна ненависть є плодом буржуазної думки і тому в фашістсько-патріотичній роботі беруть участь тільки панки та їх прихвостні. Бо робітник або робітниця, які за панування капіталу стаються патріотами, продають за марний гріш свій дійсний рідний край — соціялізм і заміняються в відсталих та слабих людей.

Конґрес Інтернаціональної Ліґи Миру і Свободи.

Цю статтю написала постійна співробітниця "Робітниці" т-ка др. Надія Суровцова, що була делеґаткою від України на конґресі "Інтернаціональної жіночої ліґи (союзу) миру і свободи" у Вашінґтоні, в Злучених Державах. В пізніщих числах міститимемо дальший ряд статтей про цю справу і про подорож т-ки Суровцової.

Кожну справу, дійсно велику, можна надіятись перевести в життя тільки тоді, коли працюється над нею інтернаціонально. Коли всі народи, великі і менші, візьмуться до роботи, то пізнають один одного, пізнають, що є спільного між ними і яке лихо стоїть на перешкоді у кожного. Бо як однакові люде на світі, як однакові злидні, горе, так однакова доля і недоля. І коли дружньо, разом взятися до роботи, то немає того на світі, чого-б людство не осягнуло.

Найбільш коштовним у світі є людське життя і тому треба стреміти, щоби зробити його як найкращим. А тимчасом люде роблять з життя пекло: щоби одним жилося в багацтві, щоби одні народи були ніби панами, провадять держави між собою війни, які вимагають міліонів жертв, рік крови. А щож виходить з того? Чиї голови лягають на полях війни, чиї сльози ллються по тихих убогих хатинах, як не робучого люду? І то в усіх країнах, як переможців, так і переможених. А на війні наживається маленька купа людей, що на тім мають добрий зарібок і до віку будуть туманити через підкупну пресу, иноді школу —вже з дитинства, а часто й через церкву. Така проста річ, що ніхто не має права на життя иншого, що ніхто не має права коштами иншого наживатись, здається немов незрозуміла. І справу війни, навіть цеї останньої безконечно жорстокої війни, старалися уряди і пануючі кляси удекорувати так, щоби здавалось міліонам жовнірів, що б'ються вони за добробут, ба навіть за волю свого народу. А тимчасом на ділі працюючий люд по всіх країнах лиш у ще гіршу неволю власних та чужих панів дістався. Не воскреснуть ті, що по цілім світі в могилах спочили, не встануть з руїн села та міста, не знайдуть батьків сироти. Наживаються від таких війн капіталісти і на крови працюючих мас повстають ще дущі фортеці мілітаризму.

Озброюються пануючі кляси всіх країн для того, щоб вразі чого мати військо ґотове і не раз вже бувало, що військо оберталося проти своєгож власного народу, щоби його у покорі держати. Пригадаймо, скільки жертв страйкарів упало на цілому світі від куль війська, своєгож народу. Того війська, яке не знає що робить, коли проти своєгож працюючого люду виступає, боронячи інтереси пануючої кляси.

В наш час імперіялістична (грабіжницька) війна вже показала, що вона народу цілого світу коштувала.

І зрозуміли це багато людей, а з'окрема жінок з усіх народностей. Чому якраз жінок? Та тому, що ніхто так гостро втрати забитої дитини не відчуває, як мати, нікому то так не болітиме. І от ще підчас війни ці жінки об'єдналися в ліґу (союз) миру і зачали свою роботу. Чим більше розвивалася праця, тим ясніще було, що не можна тільки самого мира бажати. Бо як війна є злом, так не менш страшним є

і поневолення клясове і національне. Тому треба конче і проти того всього боротися. Тоді от додали до назви: ліґа миру і свободи.

Обєднує вона 45 країн, жінок усіх народностей, ріжних поглядів з виховання, мови, ба навіть кольору — бо є Японки, є чорні, є білі.

В Европі кожна ґрупа старається працювати як найліпше, дбає про виховання дітей, щоби вже змалку діти проти насильства були, свою свободу любити вміли і інших народів шанували.

Ці жінки навязують між собою зносини, пізнають близше життя своїх країн, а пізнати край дуже важно, щоби навчитись з пошаною до нього ставитись. Вони протестують проти насильств урядів (правительств), проти загарбання чужих теренів (земель), проти брехні у пресі, проти того, щоби уряди викидали гроші, силу грошей на військо, війну і руйнування, замісць того, щоб витрачати їх на школи, освіту, шпиталі, на щось пожиточного.

Це саме пропаґує і американська ґрупа ліґи. Ця жіноча орґанізація мала вже три конґреси в Голяндії, Швайцарії та Відні (Австрії), а тепер в четверте зібралась у Вашінґтоні, головному місті Злучених Держав Америки, щоби обмінятись спільними думками. Було кількасот делеґаток між ними і три делеґатки України: Марійка Дольницька (що перебуває в останніх часах у Філядельфії), Надія Суровцова і Оксана Храпко (останні дві приїхали з Европи, і вже 7-го червня повернули назад).

Всі делеґатки мали десятки промов та відчитів по ріжних американських мітінґах. Розуміється, наші Українки крім виступів у чужинців, мали змогу промовляти і у своїх Українців, по тих містах, де їх бажали почути. Так відбулись віча українських робітників у Ню Йорку, Пітсбурґу (два), Філядельфії, Дітройт, Шікаґо (два), Пулман і Мілвокі. Часом делеґатки виступали разом, часом по одній. Иноді вдавалося промовляти і до української інтеліґенції, яка у Пітсбурґу живо зацікавилася справою. Переважно-ж новинами з Европи та краю цікавилось робітництво та працююче жіноцтво, яке дало широку змогу ознайомитись зі своїм життям, своїми орґанізаціями, щоби знову через далекий океан можна було понести вістку від робітничої хати в Америці до такоїж на Україні чи в Галичині. Незабутніми лишуться ті години на чужині спільного обміну думок, першої зустрічі, перших працань, в котрих ми бачили стільки сердечности, стільки тепла зазнали від товаришок робітниць і товаришів робітників в Америці.

Зараз не позволяє час спинитися докладно на роботі і постановах коґресу, про прийняття нас президентом Злучених Держав та инших видатних людей цеї країни. Про це иншим разом, а покищо — останній привіт з американської землі і щира подяка всім тим з наших товаришок і товаришів, хто дав нам змогу не почувати себе тут чужими.

Др. Надія Суровцова.

СВІЖА КРОВ.

(Стаття від кореспондента "Робітниці" з Галичини.)

На вулицях місточка Заболотова, снятинського повіту в Галичині, полилась дня 1. травня (мая) 1924 року кров українського селянина, того селянина, який в будний день залишив свою хату і село, щоби в злуці з робітниками підчеркнути свою волю в боротьбі проти капіталістів та дідичів.

І як це сталося?

Ще на кілька днів до 1. травня по всіх дооколичних селах та місточках появилися афіші з закликом до робітництва й селянства взяти найчисленніщу участь в святі працюючих 1. травня. Робітники й селяне вели рівночасно підготовчу працю, щоби ґідно відбути це свято. Не могла одначе стерпіти цего дідичівська влада Польщі. Перед самим святом вислала вона поліцію, яка обходила села, здирала афіші про 1. травня і перестерігала селян, аби вони не брали участи в святі. Потім поліція скликала всіх війтів — хрунів і приказала їм оголосити, що в ніякому селі першомайські віча не

відбудуться. Та заходи дідичівської влади не мали найменшого успіху.

Ще з ранку 1. травня зі всіх дооколичних сіл Заболотова прямували ґрупи селян, селянок і робітниць та робітників до міста, де мав відбутися похід. Уставлена перед містом поліція не допускала їх, але всежтаки великі маси вспіли прорватися стежками на велику толоку за містом, де зібралося всіх до 5 тисяч людий. Замаячіли червоні прапори, заговорили промовці. Пятьтисячна маса вітала кожну промову з одушевленням.

Після промов почався похід. Військо і поліція старалися загородити баґнетами дорогу до міста, але не видержали вони під напором маси. Робітники й робітниці, селяне й селянки йшли сміло з гордими революційними піснями вперед. Дійшли до базару в середині міста, де похід повинен був розвязатися. Але коли на базарі до публики почав говорити робітничий промовець, поліція кинулася в маси з баґнетами, щоби дістатися через них до бесідника, арештувати його і забрати червоні прапори.

Це не вдалося панським наймитам. Робітники й селяне ціпким муром обступили бесідника та прапори і поліція була безсильна. Але побачивши, що не дадуть собі ради, панські прислужники почали колоти людий баґнетами, а відтак вистрілили в масу сальвою. Наслідки були такі: 2-ох селян убитих, 60 ранених, з яких незадовго померло двох. Назвиска убитих: Василь Дашкевич, Петро Андрусик, Олекса Гнатюк і Микола Харинюк.

Це кроваве робітниче свято має незвичайно велике значіння. Населення Покуття, себто тої частини Галичини, яка положена під Карпатами, бідне і положення його крайно нужденне. Голод на землю великий. Часто на малому крайчику землі мусить жити кілька родин, хоч під їх боком сидить на широких просторах один пан-дідич. Ці гіркі умовини життя та страшний визиск нашого селянства панами, що пригадує часи панщини, клясово освідомляє селянські маси і робить їх борцями за новий лад. Українські працюючі маси вже давно позбулися "патріотичних" байок і знають, що визволення їх прийде не від капіталістів, не від підпанків, панських наймитчуків — "патріотів", а від робітничо-селянської влади, за яку треба боротися, за яку вони й гордо пішли з червоними (а не синьо-жовтими!) прапорами проти наїжених панських баґнетів.

Заболотівські жертви, хоч гіркі, але у визвольному змаганню українських працюючих мас Галичини, це ясні вогні, які вказують нам, що сили українських робітників й селян ростуть і що перемога їх недалека.

Саме в цій хвилі, як пишу цю статтю, в цілій Польщі піднялася трівога. На українських і білоруських землях загарбаних панською Польщею, піднялося в ріжних місцях повстання. Ґазети називають ці повстання — революцією. Польський уряд всіми силами старається заглушити всі ці події і недопустити, щоби про це дізналися поза границями Польщі. У всіх повставших провінціях панська влада проголосила воєнний стан.

До цього часу відомо про більші бої українських повстанців на Волині і Поліссю та в пригpаничних повітах над Збручем, а також в білоруських повітах, головно в Більську. Проти повстанців стягає польська влада великі сили війська, а рівночасно починає раптово говорити (що за диво!) про права Українців і Білорусинів під Польщею. Рятує себе в тяжкій хвилині.

Чи це повстання набере більших розмірів годі сказати. Треба надіятися, що воно не розростеться, бо мало підготоване, але всетаки воно лишній раз доказує польським панам, що дух революції між працюючими масами з кожним місяцем зростає.

Розуміється, що варшавські пани всю вину за повстання скидають на Радянську Україну, яка недавно прислала Польщі гостру ноту, в якій впоминалася за права українських селян і робітників під Польщею.

А пани нарікають і проливають кров невинних. Та кров родить кров. Хто воює мечем, той від меча згине.

Коби швидче!

В. Ч.

Вічний революціонер —
Дух, що тіло рве до бою,
Рве за поступ, щастя й волю —
Він живе, він ще не вмер.

Іван Франко.

ЛІТЕРАТУРНИЙ РОЗДІЛ.

ПЕРЕМОГА.

Довго я не хотіла коритись весні,
Не хотіла її вислухати,
Тії речі лагідні, знадні, чарівні
Я боялась до серця приймати.
“Ні, не клич мене, весно, — казала я їй, —
Не чаруй і не ваб надаремне.
Що мені по красі тій веселій, ясній?
В мене серце і смутне, і темне”.
А весна гомоніла: “Послухай мене!
Все кориться міцній моїй владі:
Темний гай вже забув зимування сумне
І красує в зеленім наряді,
Темна хмара озвалася громом гучним,
Освітилась огнем блискавиці,
Вкрилась темна земля зіллям—рястом дрібним:
Все кориться мені, мов цариці.
Хай-же й темнеє серце твоє оживе
І на спів мій веселий озветься;
Бо на його озвалося все, що живе,
В тебе-ж серце живе, бо ще бється!”
Тихо думка шепоче: “Не вір тій весні!”
Та даремне вже та осторога:
Вже прокинулись мрії і співи в мені...
Весно, весно, — твоя перемога!

Леся Українка.

РОСИ.

Годі вам, холодні роси,
Випадати,
Бо ми голі, бо ми босі,
Холод в хаті.
Хіба менше, аніж треба,
Плачуть очі,
Що сиплетесь сріблом з неба
Серед ночі?
Коли б тільки вподовж поля
Походити,
Сльози ті, що ллє недоля,
Всі злічити:
Наглий страх женця забрав би
Враз на жнивах.
Гляне сонце, як і досі,
На долину,
Обігріє, випє роси
За годину.
Море-ж наших сліз чи зможе
Воно спити?
Хіба землю всю на світі
Нам спалити!

Марія Конопніцька.

Я НЕ БОЮСЬ...

Я не боюсь тюрми і ката,
Вони для мене не страшні.
Страшніш тюрма у рідній хаті,
Неволя в рідній стороні.
Мені не встид носить кайдани
За волю краю і братів.
То сором — золоті жупани
Носить, нанявшись до катів.
Нехай нас мучать і катують,
А слова правди не убють;
Нехай кати всі бенкетують,
Час прийде — разом пропадуть...
Що нам тюрма? То слава наша,
Ми всі тепера у тюрмі,
Всі пєм одну ми скорбну чашу,
Одна вона — тобі й мені;
В кого є совість і надія
Того ця чаша не мине,
Той випити її зуміє
Усю, усю, до дна, до дна.

Кого у краще віра гріє,
Тому ця чаша не страшна, —
Вона прибавить ще надії
І більше укріпить вона.

О. Кониський.

Люба, мила і все бідна.
Віддихають з болю груди,
Завтра ждуть їх нові труди...

Марцеля Рій.

Вінніпеґ, Ман., 25. мая 1924.

ТОВАРИШКА НУРІЄ
провідниця турецьких робітниць.

ЦИГАНКА.

— "Поворож мені циганко,
Чорноока Цоро,
Чи діжду я днів щасливих,
Дороблюся скоро?"
А циганка із долоні
Почала читати:
— "Будеш, каже, чоловіче,
Сім літ бідувати".
— "Сім літ? Ну, це ще стерпів-би.
Що-ж потому смикнеш?"
— "А потому, чоловіче,
Потому привикнеш."

Іван Франко.

КОВАЛІ.

Чути гомін, чути стук,
Де працює тисяч рук,
У руках кипить робота,
Всі забули про гризоту,
Ні не бачуть ні не чують,
Наче воли все працюють.

Поти чола обливають,
Вони кують, нагинають,
Як роздасться свист машини,
То не тратять ні хвилини,
Молот в руках дзвонить далі,
Добувають з печі сталі.

Виробляють ріжні штуки,
Повно терпінь, повно муки,
І жиють отак що днини,
Кругом свисти, гук машини,
Кожний тяжко все працює,
Від роботи рук нечує...

Прийде вечер — все кінчають
І до дому поспішають,
Зустріча їх сімя рідна,

Роботящим рукам,
Роботящим умам,
Перелоги орать,
Думать, сіять, не ждать
І посіяне жать
Роботящим рукам.

Т. Шевченко.

ВОНИ.

(Оповідання із збірки "Кровавий бог".)

(Написав М. Ірчан.)

Тов. М. Ірчан викінчує нову книжку оповідань, що зватиметься "Кровавий бог". В цій книжці росказує тов. Ірчан про страхіття недавної війни в Европі, головно на землях Галичини. Ось в цьому оповіданню "ВОНИ", яке містимо, вказує автор жорстокість вояків-козаків царської-російської армії. В інших оповіданнях тов. Ірчан оповідає про жорстокост' німецьких та австрійських вояків. Він не держить нічию сторону, тільки дає нам вірні картини війни, страшної різні народів.

Редакція.

Коли кровавий бог страшною силою свойого пястука схватить міліони двоногих створінь і заллє їх очі, мозки, серця й душі теплою кровю — тоді нехай ніхто не шукає порятунку, ні справедливости. Окричана справедливість дрімає припорошена на полицях бібліотек, в гарно написаних книжках. Тоді віками надбана культура не годиться навіть на підстілку для військових коней. Тоді ті, що були підстілкою для цеї культури є звичайнісіньким гноєм для широких піль, а культура вигідно вилежується по давньому на мягких отаманах в панських покоях.

Діти кровавого бога є справді тільки дітьми, безпомічними, недорослими. І коли доростуть вони до повної сили, тоді з огидою плюнуть на цю прокляту міць, що робить їх сьогодня гноєм.

Не нарікайте в ці дні кровавого пиру на жорстокість людий і не проклинайте їх, бо очі їх і мозки і серця і душі залиті теплою кровю.

Людина на війні забуває про серце, про спокій. Вона мусить забути, бо росчерепили її на двоє. Одна половина в туманних-минулих днях, далеких, недосяжних, — а друга в кровавому життю сучасности. Свідомість того, що її життя висить на волоску, свідомість тяжкого прокляття, робить її жорстокою, безсердечною. В людині кипить кров не военного запалу, а ненависти до війни, до своєї неволі. Людина відчуває свою безсилість і мимоволі мститься скрізь, де може і на кому може. Вона забуває, що і в неї є десь мати, сестра, дочка. Ні! Раз життя у вічній небезпеці, тоді — все з дороги! Чорт знає, що буде завтра, — тому — хоч сьогодня нехай буде по бажанню.

***

З давен-давна розляглося на галицькому Покуттю село. Село — як село. І хатки і стодоли і садки і похилена церковця. І люди, як скрізь, прибиті горем, похилені журбою. Звичайне галицьке село.

В цьому селі жив собі Янкель. Хто такий Янкель? Звичайний Янкель, у витертому халаті, з чорною-недбалою бородою і крученими пейсами. Торгував він курми, збіжжям, нафтою, цукром, свічками, мукою і дьохтем. Бідна хатина його була в середині села, там де поясом похилилися верби над ставком. Жінка з дітьми торгувала в хаті, а він кожного ранку виходив на цісарську дорогу, що вела в місто і купував кури, збіжжя. Він вмів клястися, як добрий купець, вмів торгуватися, але — хто-ж не торгується? Несе жінка в місто курку, він до неї:

— Кілько хочете ґаздине?

— Я не продаю.

— Як не продаєте? А чого-ж несете під пахою?

— Бо сама не хоче йти.

— Ну, ну... Кілько хочете?

І торгується. Переконує жінку, що в місті дешевше, клeнеться на своїх дітей, на святу суботу, на все, що тільки можна. Ну й купить, тай жінці менше клопоту. Йде в місто з готовими грішми.

Янкель від малого хлопця торгував і не міг доробитися. Паршивенького коня не міг купити собі. Дітей в нього шестеро і з дня на день він тільки й робив це, що журився ними. В селі ніхто не злився на нього, бо бачив біду його. Так і прозвали: "нищісливий Янкіль". Але Янкель був в глибині своєї замкненої-прос-

тої душі щасливий. Він — чи торгував, чи біг в місто, чи хитався в суботу при молитві, думав про це щастя і радів ним. Своїх дітий любив він всіх. Але дві найстарші дочки — це було його щастя. Чому? Янкель не вмів сказати. Він тільки знав, що вони — його гордість. Перш усього вони були найстарші, перші його діти, до того — близнята. Це перше. Друге: вони були дуже гарні, про що всі говорили в селі і Янкель мав надію на добрих зятів. По третє — були добрі, ласкаві, тихі і розумні. Йому було так приємно, коли люди говорили:

— Ой Янкіль, дочки твої ліпші від тебе і ти спитайсі жінки, відки вона їх взйила...

Та Янкель не питав. Він знав, добре знав.

Наскочила війна і Янкель, що був все усміхнений, посумнів, похуд, а за рік, таки посивів. В хату загостила нужда. Торгувати було тяжко, а до того горе. Ой горе-горе, таке тяжке та велике, що Янкель сам собі дивувався, як може він зносити його. І куди не йшов, щоб не робив, все згадується йому страшна субота. Проклята-божа пасхальна субота. Великий єгова*), якому Янкель все світив свічки, все молився, забув в цей святий день про його хатину біля ставка. Забув...

Це було так: Цілий день в селі був трівожний. Люди снувалися по подвірях і мовчки поглядали на горб, що за церквою. І Янкель теж. Він розумів і знав. Але в о н и не приходили. Вже й вечер приповз з піль, з чорного ліса, а їх не було.

Старався заспокоїти свою родину, що перелякана на смерть трусилася в хаті.

Свято пасхи вони відправили по всім правилам закону. І постили і молилися. Мабуть ніколи ще не молилися всі так щиро і переконанб, як тоді. І видавалося, що далекий єгова мусить почути їх. Він-же добрий, милосердний... Він певно з високого неба бачить їх бідну-жидівську хатину в галицькому селі, в якій в кожному кутку чатує жах і томить душі безборонних вісьмох людий в очікуванню страшних чужих гостей.

Майже не говорили між собою. Навіть найменші діти були неприродно поважні і мовчали. А Янкель гарячо молився, крадькома поглядав на свою затрівожену-бліду родину і надслухував. З хвилини на хвилину він надіявся, що застукають страшні люди в двері і юрбою всунуться волохаті шапки узброєних синів далекого Кавказу. Янкель шептав молитву, але слово "к о з а к и" путало його і він відганяв від себе цю влізливу думку. Та найглибше відчував Янкель цього вечера свою одинокість. На ласку темної — страшної ночі залишився він один з своєю родиною. Село — живе своїм життям, його хатина своїм жахливим очікуванням.

Минали довгі — скучні хвилі. Мовчки, без слів, лягали діти в постіль. Тихо, неначе боялись-би розбудити когобудь, відійшли дві найстарші дочки в другу кімнату, щоби залишити батька й матір самотніх на молитві. І в хаті стало ще більш трівожно.

Глуха північ насунулася з буйним вітром, що полохливо затермосив сінними дверми. Янкель глянув на жінку і на мить задеревів. Але вітер другою хвилею промчався біля хати і погнався, наче вістун на другі хати.

Здержуючи віддих вслухувалися обоє в глуху ніч і не чули молитвів своїх. Янкель півголосом читав з заялозеної книжки:

— "Рабами були ми у фараонів в Єгипті, та господь вивів нас відти всемогутньою рукою. О, як-би всесвятий — благословен він — не вивів предків наших з Єгипту, то всі ми, діти наші і діти дітий, остались би в рабстві у фараонів в Єгипті. Тому — будьмо всі ми мудрцями, розумними, почетними старцями, свідомими в законі божім. Ми обовязані росказувати про вихід з Єгипту, а хто більше росказує про вихід з Єгипту, той достойний похвали..."

Янкель дочитав і глянув на жінку. І очі його широко відкрилися, бо побачив на її обличчю незавидну долю своєї родини.

— Ша Перля, ша-а-а! — тихо просив він і відвертався, щоби не бачити жовтого — пораного обличчя жінки, що невимушено зрошувала сльозами запалі щоки і білу — святочну скатерть. Янкель розумів її, але мовчав. Йому видавалося, що як перерве святочну тишу пасхального вечера, тоді пропаде весь спокій і жах висуне свою страшну голову з темних кутків. Згадалося йому його племя, що жило в рабстві, в поневірці в єгипетських фараонів і визволилося. З новою силою, якби хотів забути про все, Янкель почав повільно — виразно читати далі:

*) Єгова — значить бог.

— "Ось хліб скупий, який батьки наші їли в землі єгипетській. Хто голоден, хай прийде і їсть; хто потребує, хай прийде і справляє пасху з нами. Сьогодня ми тут, а в будучім році в Єрусалимі. Сьогодня ми раби, а в будучім році будемо вільними..."

Не вспів ще докінчити цих слів старий Янкель, як на дворі хтось голосно затупотів і грізно закричав. Зморщилося чоло Янкеля, застигла його похилена постать над прадідною книжкою і перед очима заскакали чорні букви. Він боявся, не смів глянути ані на жінку, ані на вікна.

— Янкель! — тихо, але трівожно прошептала жінка. — Вони прийшли...

— Вони прийшли... — повторила вона ще раз, та Янкель не відзивався, неначе хотів переконати себе, що на дворі немає нікого, що це вітер обманув.

— Аткрой! — залунав злісний голос за вікном, такий страшний і такий чужий.

Янкель схватився на рівні ноги і глянув в вікно.

— Слишиш Жид! — кричала волохата шапка на дворі.

— Янкель — просила жінка, якби шукала поради в нього. Але Янкель не чув її. Він схватився за голову, забігав по хаті, а як в двері грізно застукали, кинувся в сіни.

— Хто такий? — питав дрожачим, не своїм голосом.

— Аткрой!

— Чого вам? Я бідний чоловік.

— Без разґаваров! Аткрівай сукин син!

Янкель тихо відсунув засув і забіг в кімнату. Ще заглянув жінку, що стояла біліща стіни під печею і якось несвідомо заступив її собою, гейби хотів боронити.

З брязкотом і шумом увійшли шість високих постатей, в високих волохатих шапках, з нагайками в руках.

— Добрий вечер панове козаки! — поклонився Янкель в пояс.

Рябий козак підійшов і впялив свої маленькі очі в перелякане обличчя Янкеля. Потім підняв ліву руку, схатив його за бороду і потермосив.

— Настоящій Жидок! — і зареготався.

— Чому так панове?... — дрожачим голосом питав Янкель.

— Сволочь! — гаркнув рябий і свиснула в повітрі нагайка. Янкель болісно зойкнув і скрутився, як вюн. Жінка кинулася до нього, але нагайка в друге свиснула і вона впала під піч.

На постелі заплакали діти. Заплакали так жалісно, що навіть рябий козак оглянувся. Вони не просилися, не боронили батька й маму, тільки голосно — безрадно плакали. Один з козаків підійшов до постелі і гострим рухом відкинув перину. Перина впала на землю, а він плюнув на постіль і відвернувся.

Видко, що вони шукали чогось. Це, що побачили тут, було замало. Дика — непогамована жажда чогось потрібного, кидала їх очима у всі боки, шукала.

— Слиш! У тєбя больше нікаво? — питав найвищий Янкеля і копнув його чоботом, аж остроги задзеленькотіли.

— Я бідний панове... — просився Янкель.

Але розярені діти кровавого бога війни не слухали його. Рябий скочив в другу кімнату і як тільки відкрив двері, почувся роспучливий крик найстарших дочок Янкеля. Козаки юрбою побігли туди.

Янкель зрозумів. Його щастя в руках їх. І він кинувся теж. Він кричав, але голос його губився. Двері замкнулися перед ним і стали залізними. Янкель бив кулаками, головою. Потім, як божевільний вибіг на двір і кричав, просив в ночі помочі. Ніхто не відгукнувся. І Янкель прибіг назад. Під дверми другої кімнати била головою в поріг стара Перля і він не хотів вірити, що все це правда. Надслухував і нічого не чув. В голові шуміло, в грудях голосно билося серце.

— Лейко! Ріфко! — кричав він несамовито і бив кулаками в двері. І причулося йому, що з кімнати донісся благаючий голос:

— Та-ту!

І Янкель оскаженів. Схватив сокиру і з усієї сили почав бити в двері. Але в тій хвилі двері бистро відлетіли, свиснуло щось і пекучим вогнем облило обличчя Янкеля. І він впав... — — —

Як світало на дворі, тоді Янкель відкрив очі і глянув довкруги себе. Руки були в крові і двері хатні на розстіж. Скупчені сиділи в кутку діти, сині від холоду, а під порогом стогнала жінка. Але він забув про все це. Він не ду-

мав. Піднісся з трудом з землі і опіраючись на одвірок, поплентався в кімнату дочок. Глянув і стара голова захиталася, як над мерцем і з закровавлених очий бризнули сльози, гіркі — тяжкі сльози...

Переступаючи через порвані перини, що білим мохом вителили землю, Янкель підійшов до постелі, впав на біле тіло Лейки і придавлено заридав. Бліді дочки щось шептали змучено, тяжко, але слова їх губилися в ранніх присмерках...

Світ істнував собі, як й колись і не знав про велике горе, яке навістило бідну хату старого Янкеля. З посмішкою говорили люди про страшну гостину дітий кровавого бога в Янкеля. А вірні сини північного царя пропали з села ще ніччю.

— — — Два тижні боролися з смертю дочки Янкеля. Два тижні просиджував над ними старий батько, що постарівся, посивів за той час. Ніхто в хаті не згадував тої страшної ночі, хоч кожний думав про неї. Мало говорили всі, ходили тихо, обережно, якби боялися викликати з темного кутка кровожадну потвору.

І в два тижні пізніще, згорблений — пожовклий Янкель поплівся непомітно в місто. Не бачив він по дорозі нікого, бо горе його було більше, як цілий світ. Він йшов шукати рятунку, справедливости, заспокоєння себе, загашення пекучого болю в грудях.

Як тільки слуга впустив його у простору кімнату славного рабіна, Янкель підбіг, глянув в розумні очі рабіна і зрозумів, що він відгадав його горе без слів. І впав Янкель в ноги його і цілував крайчики шовкового халата.

— Ребе, ребе!

Тай заплакав.

Рабін погладив його плечі і поміг встати.

— Янкель! — каже. Твоє горе чорніще мого халата, але серце в тебе біліще субітнішної скатерті.

— Ребе! Мене тяжко зневажили, мені серце вирвали живим, моє щастя потоптали ногами... Такими заболоченими ногами...

— Янкель! Щастя наше не в тих, кого ми любимо, а в тих, що люблять нас.

— О ребе! Не можу так... Потіш мене, подай надію. Прийшли вони зза далеких рік та гір і найшли мою бідну хатину над ставком. І насміялися грубо над нею і оплюгавили її. Чому-ж тільки мою?

— Янкель, Янкель! Коли ти так казатимеш, то горе твоє подвоїться — відповів поважно рабін. — Ти своє горе постав рядом з суботнішними свічками і воно пропаде, як пропадає дим з свічок.

— Ребе! Що-ж ти мені скажеш? Я прийшов до тебе і мушу вийти спокійний, бо там, в селі, у мене в хаті чорна домовина. Що-ж я скажу їм?

Рабін поставив свої руки на плечі Янкеля і як добрий батько читав все горе з очий його. Лагідним голосом мовив він:

— Янкель, ти ще будеш щасливий і родина твоя буде весела. Не шукай на вулиці правди і справедливости, бо на вулиці тільки каміння заболочене. Не питай в людий розради, бо люди прогнівили великого єгову і він помішав думки їх, як колись язики у Вавелоні. Ти слухай мене!

І рабін підніс в гору з найбільшою повагою праву руку і біла борода дрожала і цілий він дрожав. І в голосі його було чути силу віри і погрозу.

— Янкель! В святій нашій торі, в книзі Єздрая, написано: “Кохався він в брехунах, нищив працьовиті міста і з землею рівнав їх мури, хоч вони нічого не завинили йому. Але згине він, бо земля обновиться і має надію на справедливість того, хто створив її”...

Рабін опустив руку і знов дивився в очі Янкеля. І ледво помітна усмішка заховалася в білій бороді його. Янкель плакав, але плач його не був з жалю, а з туманного задовілля. Він по дитячому усміхався крізь сльози.

— Ребе! Наш розумний ребе! Значить — надія на справедливість того, що створив нас?

Рабін похитав головою два рази.

— А їх надія на кого? — питав Янкель. — Їх тіла нечисті ребе, їх молоді серця скалічені ребе...

Рабін поважно показав пальцем правої руки в гору. Янкель похилився, якби не смів більше ані слова сказати. Поцілував шовковий халат рабіна і тихо, на пальцях вийшов.

Не йшов, а біг в село. Він ніс надію, радість. Він не тямив, що саме сказав рабін, та чув, що йому легше. Він навіть не розумів

слів рабіна, але вони були з святої тори і в них була віра його.

Ось вже замаячіло село, що вдягло на себе мрячний серпанок недалекої весни. Ось вже перші хатки. А там, в долині, його горе. Ні, ні! Не горе. Горе пропало. Янкель несе надію, несе лік.

Збіг з горба і серце радісно защеміло. Ще здержався біля дверий, щоби хвилинку відітхнути, але не міг встояти і увійшов. Його пожовкле обличчя горіло і очі бігали радісно, хутко. Та нараз — Янкель став, наче вкопаний і рясні морщини на обличчю почали знову збігатися, орати чоло, щоки. Очі скаменіли, борода затряслася і Янкель тихо-тихенько почав спускатися здовж одвірка на землю. Такий маленький зробився, як той хлопчик, що змучений шукав нічлігу і заснув скорчений під деревом.

— Ребе! Ребе! — простогнав він і похилився ще нище.

— — — — — — — — — — — — —

А на краю постелі сиділа з неподвижними очима Перля і не знала, не чула нічого. Вона вдивилася на мертву Лейку, що лежала на білій перині біліща подушок і не могла відірвати очий своїх від неї.

А в другій кімнаті придавлено стогнала Ріфка і догорювала, як суботнішна свічка.

І світ істнував собі, як й колись і не знав, не відав про велике горе, що навістило бідну хату старого Янкеля в галицькому селі.

І великий всемогутній єгова не знав...

Голодівка в польській жіночій тюрмі

(Стаття політичного вязня-жінки з Польщі.)

Серед довгих, одноманітних тюремних днів і тижднів є хвилі, які, ніби ясні сонічні проміння оживляють скучне тюремне життя. В таких хвилях будиться вязень з отупіння, повстає в ньому дух, вічний революціонер-бунтар і дає знати про себе, що його не вбили ще тісні мури тюрми...

Морозний, зимовий день. Білою скатертю снігу покрите чотирокутне тюремне подвірря... Безлисті дерева одяглися в біле одіння і видаються, гей-би дівчата ніжні.

Друга прогулька по подвіррю "політичних". Сьогодня вийшли всі, ані одної не бракує. Хто знає, може кілька днів не будуть цілком бачитися, а може це остання прогулька...

Під ногами скрипить мороз. Рівномірним, тюремним кроком ходять здовж тюремного подвірря туди і назад, туди і назад.

Відгомон їх кроків на втоптаній стежці вибиває рівний такт.

Обережно здержується ґрупка за ґрупкою біля муру, де "делеґатка" збирає підписи. Завтра починається голодівка. Довше чекати годі, треба хватати за останню зброю. Досить того. З початку заборонили читати гуртом лекції, а тепер забороняють переходити з келії до келії. Взялися до нас "на добре" і певно небаром будуть поводитися з нами, як з звичайними кримінальними злочинцями. Та ми свідомі наших домагань і не зломимося в боротьбі за них.

На прогульці загальне піднесення. Наша "матка", найстарша товаришка, тяжко хора і ми виключили її з голодівки. Буде сидіти сама. Так буде краще і для неї і для нас.

Завтра ранком виносимо все на коритар, не беремо води, не користаємо з лікарської помочі. Багато було між нами молодих товаришок і вперше зустрілися з добровільною голодівкою.

— Скажіть товаришко — звертаються до одної з старих горожанок тюрми — що діється тоді з людиною, що відчуває вона?

— Що-ж, знаєте, що я вже не одну голодівку пережила. Перші два дні, власне в звичайних порах їди (обід, снідання і вечера), кишки грають трохи марш, а пізніще людина тратить сили і вже навіть немає охоти їсти. Решту треба самій пережити, аби можна знати про це.

— Прогулька скінчена!

Це голос нашої начальниці. Вертаємо до келій, прощаємося: міцне стиснення долоні і

взаїмне: “держатися до кінця!”

Непривітну келію залягла глуха, як смерть, ніч. Тиха ніч, німий свідок снів, тужливих мрій молодих борців-жінок. Бліде світло місяця заглядає в келію. Ясні тіні мигають на темній стіні. З коритаря доходять рівномірні кроки начальниці.

Тишина.

Не спиться. Марево завтрішньої голодівки не дозволяє заснути. В душі родиться таємний жах перед невідомим і страшним способом боротьби. Чи видержу пробу, чи зможу опертися невблаганій природі?... Найстрашніщою є думка про штучне відкормлювання, як начальниці силою годують голодуючих. Свідомість, що в хвилі, як мене вяжуть з усіх боків, я не можу навіть копнути нікого, доводить мене до божевільної лютости...

Жах уступає. На його місці виростає палаючий бунт.

Безсильно стискаю кулаки.

Ранком збираємо останки їди в одну миску і виносимо на коритар. Цукор, ковбаса, старі пайки, виліплені з хліба песики й котики, все, до останньої кришки. Навіть сліду з їди не стало.

Почався перший день боротьби.

Довгі, як вічність, сірі, як хмарне небо, скучні, як краплі осіннього дощу, — проминули два дні і дві ночі голодівки. Субота, яка належить в тюрмі до вибраних днів, сьогодня не ворожить ніяких вражінь. “Вони” відкривають поодиноко келії. Товаришки з инших келій заглядають крізь віконця в дверях до сусідок і з гумором питають:

— Ну, як-же там? Добре почуваєш себе? Правда, що цілком не хочеться їсти?...

— Ані трошки! Почуваю себе прекрасно, як ніколи! — чути по черзі відповідь.

І знову починається день боротьби, боротьби з власною природою, сила якої виражається тільки в терпеливому очікуванню.

Порядкую свою келію і беруся до читання. Переді мною лежить відкрита книжка: “Клясова боротьба у Франції”. Спершу читаю машинально, півсвідомо. На сторінках відбиваються тільки мертві букви. Більше не розумію нічого. Але згодом привикаю і читаю...

Нараз долітає з коритаря брязкіт ключів. Це нашу делеґатку покликали до канцелярії. Чекаємо з запертим віддихом. Ніхто не перериває мовчанки. Знаменито розуміємося без слів.

По кількадесять хвилинах повертається делеґатка. Рівночасно відкриваються всі наші келії. Входимо до тюремної “школи”. Тут дозволили нам нарадитися в справі дальшого поступовання.

“Спільні лекції можуть відбуватися в школі, але в годинах строго назначених тюремною учителькою. Переходити з келії до келії найрішучіще забороняється”.

Так пояснює делеґатка вислід переговорів з начальником тюрми.

Розуміємося на цьому. Лекції в школі, в порозумінню з тюремною учителькою, це в практиці значить, що ми не будемо користати зі школи ані одної хвилини. Впрочім, вони тільки хотять, щоби ми перервали голодівку, а опісля все буде по старому.

Нічого з цего не буде! Всі мости ми спалили за собою. Не уступимо аж до цілковитої перемоги.

— Голодуємо далі! — загреміло одноголосно з кількадесять грудий.

— — — — — — — — — — — — —

По трьох днях голодівка закінчилася цілковитою нашою перемогою.

Робітниця.

НАШІ СПІВРОБІТНИЦІ І СПІВРОБІТНИКИ.

До цього часу зголосили своє співробітництво в журналі “Робітниці” у літературному і науковому розділі слідуючі поети, письменники, наукові кореспонденти, журналісти і початкуючі пролетарські літерати та літератки: М. Ірчан (Канада), М. Тарновський і Юзетей (Злучені Держави), Василь Коссак (Австрія), Оксана Кадлубицька (Галичина), Марко Луцкевич і Іван Ткачук (Радянська Україна), др. Надія Суровцова, др. Микола Сисак, др. М. Качанюк професор торговельної академії, др. Ростислав Заклинський науковий співробітник Камянецького університету (всі з Европи): Др. Г. Новак (лікарські поради, Вінніпеґ, Ман.), М. Шатульський. — Т. Кобзей, М. Шимків, М. Гарасимчук, Ф. Бабієнко, Марцеля Рій, Синьооверголець, П. Коржак, Міра, гуморист Дядя, Драпака і инші.

Як збудоване і як працює наше тіло.

(На основі праці професора Ю. Вагнера.)

5. Про кишки і про їх залози.

Кишки заповняють собою всю нищу частину черева. В людини, як і в инших тварин, кишками звуть довгу трубку, багато разів зложену петлями.

В нас в череві кишки лежать не цілком свобідно, хоч можуть вони звужуватися і розширятися, як по них проходить корм.

Бувають випадки, що одна петля кишок проскочить в другу, приміром, підчас скорого і незручного руху. Тоді нерідко людина вмирає, бо корм вже неможе свобідно проходити по кишках і задержується в них.

Кишки ділимо на **тонкі і грубі.**. Від жолудка (шлунка) починаються тонкі кишки. В них й проводиться головна робота при перетравлюванню корму і тому вони далеко довші, як грубі кишки.

Корм з рослин (городовина, овочі) перетравлюється переважно в тонких кишках, а мясний — на половину в тонких а на половину в жолудку. Ось чому в тварин, що кормляться тільки рослинами — (в корови або коня) — тонкі кишки довші, як в тварин, що кормляться мясом (в хижаків), або в тих, що кормляться мішаним кормом, приміром в людини. В людини тонкі кишки, як їх ростягнути-б, будуть пять разів довші від тіла, а в травоїдних тварин бувають вони часом вісімнайцять разів довші, від їх тіла. Замічено теж, що в людей, які живуть переважно рослинним кормом, як в Французів або Італійців — тонкі кишки довші, як в людей, які їдять більше мясних страв, приміром в Анґлійців.

В долині черева, (черевної ями) на правому боці, тонка кишка відразу переходить в грубу. Вона відкривається в грубу кишку з боку так, що початок грубої кишки можна порівняти з кишенею. Цю кишеню ми звемо **"сліпою кишкою".** Відсіль груба кишка з початку піднімається вверх по правому боці нашого жолудка, потім повертається поперек тіла і проходить під жолудком на лівий бік тіла і відсіль знову спускається в долину до долішнього отвору нашого орґану перетравлювання, до задного проходу. Таким чином груба кишка один раз обходить довкруги цілого черева, а тонкі кишки, зложені в дрібні петлі, займають середину і долину черева.

Рисунок ч. 8. Органи перетравлювання: — 1. їжниця; 2. жолудок (шлунок); 3. селезінка; 4. піджолудочна залоза; 5. печінка; 6. жовчний мішочок; 8—9. тонкі кишки; 10. сліпа кишка з невеликим хробаковатим виростком, що зазначений цифрою 11; 12. груба кишка; 13. пряма кишка.

Говорячи про тонкі кишки, годі не згадати ще про два важні внутрішні орґани перетравлювання, злучених з ними. Це дві більші з а л о з и (желези). Одну з них ви певно знаєте, хоч-би по назві. Це **печінка,** найбільша з усіх залоз нашого тіла. Находиться вона під жолудком. Друга-ж залоза менша і лежить поперек нашого тіла під жолудком. За це вона й прозвана **підголудочною залозою.**

Як в кожній залозі, так і в печінці і в піджолудочній залозі приготовляються окремі матерії, окремі соки. Сок печінки зветься **"жовчю"** (жовч), через свою жовту краску. Хоч треба сказати, краска жовчі буває в ріжних тварин — ріжною і часто свіжа жовч буває не жовтої, а трависто-зеленявої краски. Як жовч, так і сок піджолудочної залози, витікають по виводних цівках зі своїх залоз в кишку недалеко жолудка. Але жовч витікає не просто в кишку, а з початку збирається в **жовчному міхурі.** Значить, виводна цівка печінки їде з початку в жовчний міхур, а аж відти в кишку. В дійсності, жовчний міхур нічого инше, як звичайна розширена частина вивідної цівки печінки. Такого міхура в піджолудочної залози немає.

В жовчному міхурі жовч може збиратися і з нього вже більшими порціями, дивлячись на потребу, виливатися в кишку. Таким чином в кишку, коли в неї переходить з жолудка корм, вливаються два ріжні соки — **жовч** і **піджолудочний сок.**

(Пригляньмося на наш рисунок число 8.) Однак у внутрішних стінках самих тонких кишок є свої власні дрібні залози, які теж приготовляють ріжні соки, потрібні для перетравлювання корму. Соки ті також вливаються в кишку і їх можна назвати **кишковим соком.**

Як-же ділають на наш корм всі ці три соки? Яку сповняють вони роботу, чим помічні вони в нашому тілі?

Про це довідаєтеся з слідуючого розділу.

(Продовження в слідуючому числі.)

Курс української граматики

(На основі праць доктора Василя Сімовича.)

ЛЄКЦІЯ ШЕСТА.

7. Відмінні й невідмінні частини мови.

Як із коріня (або пня) та наростка створилося самостійне слово, то на тому н е в с е вже кінчиться робота мови.

В життю бувають ріжні в і д н о с и н и: людей до людей, людей до звірят, до предметів і навпаки.

А кожний предмет має свою назву, хтось когось може боятися, один другому може помагати або шкодити, один другого бачить, один другого кличе, один другим тішиться і так далі.

Ось хочби слово: *чоловік.* Відносини *чоловіка* цим о д н и м с л о в о м це не зазначені. Бо-ж знаємо, що:

жінка любить — *чоловік-а*
жінка помагає — *чоловік-ові*
жінка кличе — *чоловіч-е!*
жінка тішиться — *чоловік-ом*
жінка видить щастя в — *чоловіц-і.*

А далі, й люде і звірята живуть рідко одинцем, а в гурті, б а г а т ь о м а, то як між поодинокими людьми є відносини, так вони є й між гуртами. Тому ми кажемо, що:

Є добрі й недобрі — *чоловік-и*
жінки помагають — *чоловік-ам*
Так само, як хтось — *розумн-ий*
то люди поважають — *розумн-ого*
мати тішиться — *розумн-им (сином)*
а батьки — *розумн-ими (синами).*
Товариш передає другому — *книжку*
і каже — *книжк-а твоя* але
я не брав — *книжки тво-єї*
я прочитав — *у книжц-і тво-їй.*

Один чоловік із *друг-им сходиться*
друг-ому помагає
друг-ого поважає

Це зветься *відмінком.* Слово в і д м і н я є т ь с я, щоби набрати відповідного значіння. Ніколи ви не скажете, що "жінка помагає чоловік", тільки "жінка помагає чоловік-*ові*"!

Поодинокі форми слів, що вказують на відносини, які спричиняють в і д м і н у слова, звуться *відмінками.* Ці відносини, як видно з вищих примірів, мова зазначує в той спосіб,

що в готовому вже слові до якоїсь частини (пня) додає закінчення, які вказують на ті відносини. Через закінчення слово не тратить свойого значіння, не зміняється, а тільки *відміняється.* Для приміру скажемо, що в синьому колірі є ріжні відміни, але-ж синій колір так і лишається синім.

При роботі, при тому, що робиться, важне, хто що діє *(особа)* і те, коли хто що діє *(час).*

Ось примір:

Кожний про *себе* скаже — *я* чита-*ю*
до *другого* — *ти* чита-*єш*
про *третього* — *він* чита-*є*
а як це діялося колись — то:
я чита-*в.*

І тут видно, що слово не зміняється, а тільки відміняється.

Усі ці слова, як відміняються, так і називаються *відмінними.*

Відмінні слова такі: *іменники, заіменники, прикметники, числівники* й *дієслова.*

Та є ще слова, які ніколи не відміняються. Вони звуться *невідмінні* і до них належать такі частини мови: *приіменники, прислівники, сполучники* й *виклики.*

Ось примір:

При (хаті, столі, мені) — приіменник. *При* ніяк не відміняється і все, в кожному відмінку буде *при.*

Поволі (ходити, робити) це прислівник, теж не відміняється ніколи.

Він *й* вона... *Й* це сполучник і в кожному відмінку буде *й.*

Геть! (від мене, з хати). *Геть* — це виклик, теж невідмінний, а тому, що всі ці слова ніколи не відміняються, тому й звуться *невідмінними.*

Імена відміняються в *відмінках,* дієслова відміняються в *особах* та *часах.*

Але при цьому важно доглянути, чи якусь роботу виконує один, чи робить її гурт, багато (много).

Як *число* людей (предметів або звірят) обмежується *одиницею,* то матиме инші закінчення, а як їх буде багато (много), то знов инші. Ось примір:

Як один:	Як багато (много):
боюся *собак-и*	*собак*
тішуся *собак-ою*	*собак-ами*

люблю *сво-ю* (книжку), *сво-ї* (книжки)
люблю *гарн-ий* (малюнок), *гарн-і* (малюнки)
даю *друг-ому* (їсти), *друг-им* (їсти)
я *кида-ю* (камінь), ми *кида-ємо* (камінь)
він *кида-є* (камінь), вони *кида-ють* (камінь).

З цего порівнання виходить, що слова відміняються також відповідно до числа предметів, прикмет і тих, хто робить. Як один робить роботу, то це буде *однина,* як більше їх, або більше предметів, то буде *множина* (з староукраїнського слова — много). Через це й відмінні слова відміняються ще й у *числах.*

Ось примір:

бачу — *робітник-а, фабрик-у, дит-я;*

маю — *гарн-ого* (товариша), *гарн-у* (товаришку), *гарн-е* (волосся);

брат *робив,* сестра *робила,* дитя *робило;*

брат *робить,* сестра *робить,* дитя *робить.*

З цего бачимо, що слово має иншу відміну, як воно означає чоловічі єства, иншу, як жіночі, а иншу, як означає щось маленьке, середнє між чоловічим і жіночим.

Наука про те, як відміняються імена та дієслова, зветься *відміною.*

(Продовження в слідуючому числі.)

"НЕДОТОРКАЛЬНІ".

В Індіях є велика громада так званих "недоторкальних" людий, мущин і жінок, що зачисляються до виродків і инші люди з ними не хочуть стикатися. Особливих причин, як приміром заразливої хороби, в тих людий немає, але їх уважається виродками тільки тому, що вони походять з такого роду.

В давнину, ці "аспрісія", або "недоторкальні", виповняли в громаді самі найпослідніщі роботи, і тільки тепер, після довгих віків, декотрі з них виучують ремесло, тощо, але і те в дуже ограниченім змислі.

Ще сьогодня, для тих упосліджених Індійців є обовязком уступати з дороги чоловікови з иншої кляси. В многих місцевостях "недоторканець", коли побачить иншого чоловіка що йде проти нього, мусить голосно крикнути, на знак осторого, і тікати, "щоб його тінь не перегнала шляху".

Ця кляса підпадає дуже суворому закону у відношенню до инших кляс. "Недоторкальні" не сміють, після того закона видвигнути себе з того упосліджeного стану; не можуть женитися поза своєю клясою; не можуть їсти, курити ні взагалі співжити з членами "вищої" кляси. В багатьох випадках той закон не позволяє повищого навіть поза родинними рамцями.

Вирахувано, що ще сьогодня одна шеста часть усього Індуського населення уважається "недоторкальними".

ВСЯЧИНА

ЦАРСЬКЕ СЕРЦЕ І РОЗУМ.

Тепер, як в Росії робітничо-селянська влада і як з усіх царів, цариць і царинят не стало й сліду, залишилися царські канцелярії, які віддали до пролетарського музею, щоби залишити грядущим поколінням доказ, як жилося бідному народові за часів жорстокого царизму.

Між иншим недавно оголошено цікаві документи про російського царя Олександра третього, якого пани називали в історії "миротворцем". Ось що робив цей "миротворець":

Як в 1873 році вибухнули в місті Ростові робітничі-голодові заворушення, цар Олександер III. написав так на докладі про ці події:

— Як-би можна головних провідників добре висічи, то це було-би корисніще, як давати їх під суд.

Цей цар був найбільшим прихильником биття людий. Коли полковник Ґолубйов вибив до крови ціле село, цар сказав: "Енерґічно і розумно".

В 1891 році був вибух великий голод і в саратовському повіті, в добрах князів Щербатових збунтувалися голодні селяне. Приїхав віце-ґубернатор і до смерти збив 40 нещасних селян. Коли донесли про це цареві, він власною рукою написав на докладі: "Вповні одобряю вчинки віце-ґубернатора".

1. марта 1887 року були арештовані революціонери Олександер Улянов (рідний брат Лєніна), Осип Лукашевич, Михайло Новоруський і инші, які хотіли убити царя Олександра бомбою, але це не вдалося ім і їх опісля повісили. Але ще перед тим цар написав про них поліції таке:

"Не придавайте великого значіння цим арештам. З арештованими треба як найшвидче росправитися. По моїй думці найкраще довідатися від них все, що тільки можливо, не віддавати їх під суд, а просто, без всякого розголосу відправити в шліссельбурґську кріпость і там росправитися з ними".

Саме тоді була арештована в звязку в невдалим убійством царя, селянка Марія Ананіва, яка в своїй заяві сказала, що Улянов (брат Лєніна) приготовляв її сина до ґімназії. На цій заяві цар Олександер III. написав: "В ґімназію?? Це щось страшного! Мужик і той лізе в ґімназію!'"

В деяких ґазетах більш поступові письменники і журналісти писали ворожі статті проти царського насильства і про це повідомили в довшому писаному докладі царя. Цар написав на ньому:

— Прочитав я з великою цікавістю. Болюче і тяжке враження робить цей доклад. Трудна боротьба перед нами, але треба боротися як найгостріще проти всеї цеї письменницької сволочі...

В цих наведених фактах найкраще відкривається царське серце і розум.

ПЛИВУЧІ ОСТРОВИ.

Капітан одного американського корабля прибув в Ню Йорк і каже, що по дорозі, в повному океані, він зустрів вісім островів, які промчалися здовж його корабля. На островах він виразно бачив високі на 100 стіп оливкові дерева, а на них з криком скакали малпи та ріжні птиці. По пнях дерев лазили більші гадюки.

На цю заяву "Американське ґеоґрафічне товариство" заявило, що це цілком можливе. В устях рік творяться острови з нанесеного намулу, але згодом вода підмулює їх і вони пливуть в море. Звичайно ростинність тих островів така багата, що коріння входять глибоко в землю і сплітаються так тісно, що аж по кількох місяцях вони розлучуються і тоді цілий остров топиться в воді.

"МАТИ" ДЖОНСОН

заслужена старенька провідниця революційного робітництва в Злучених Державах.

БІБЛІОТЕКА ЦАРЯ НАБУХОДОНОСОРА.

З Льондону доносять, що в Мезопотамії біля міста Баґдату (в Азії) відкопано бібілотеку вавилонського царя Набуходоносора з перед 4—5 тисяч літ. Бібліотека була засипана пісками і над нею повстав горб, замітний в околиці Баґдату. Коли розкопано цей горбок то знайдено під ним около тисячу камінних таблиць, покритих клиновим письмом. Як повідомляють, нахідка матиме надзвичайне значіння для історії культури найдавніших часів людства. Відкриття цього довершив проф. ассиріольоґії в оксфордськім університеті в Анґлії, Лянґдон, котрий проживав на дослідах в Баґдаті вже два роки даром, аж раз припадково знайшов обломок таблиці, покритий клиновим письмом, а негайне розкопання цього місця і цілого горба винесло на денне світло пречудне відкриття цілої бібліотеки, пребагате жниво витревалих змагань ученого історика.

ВЕЛИКАНСЬКА ТЕАТРАЛЬНА ВИСТАВА.

Вечером 1. травня (мая) 1924 на Введенській площі в Москві відбулася великанська масова театральна вистава під наголовком: "Всесвітня революція". В ролях виступали: капіталісти-буржуї, робітники, хор Комінтерна і хор капіталу, та поодинокі світові держави. Працюючі маси здобували твердиню капіталу. Ціла вистава проходила в освітленню прожекторів, які були приміщені на дахах сусідних домів. Всіх акторів, що брали участь у виставі, було поверх тисячу. Всі вони були робітниками або червоноармійцями. Вистава зробила величезне враження на кількадесятьтисячну публику.

ДИВО НА НЕБІ.

В південній Баварії (в Німеччині) зауважено недавно незвичайне явище: На сірому тлі неба показалося сонце, окружене срібло-білим обручем. З обох боків видно було ще два бічні сонця. А все це було обведене двома перетинаючимися луками веселки. Прекрасне то явище тревало кілька годин. Учені пояснюють це явище тим, що соняшні проміні заломилися в дрібних, ледових шпильках що уносилися в повітрі. Такі явища траплялися вже нераз і мали ріжні види, але нікотре не робило такого враження як то в Баварії. Подібне диво бачили люди в Данцінґу в р. 1861., себто тому 63 роки назад.

СТАРИННА АМЕРИКАНСЬКА ЦИВІЛІЗАЦІЯ.

Недавно тому цілий світ нетерпеливо вижидав, що саме відкриють анґлійські учені в доливках старинних єгипетських пірамід. Може цілком світ і не думав, що в Америці знаходяться памятники, немов німі свідки цивілізації в двоє старшої, як єгипетські піраміди. Загально припускають, що роскопи, які саме тепер відкрито в Мексику, є принайменше чотири тисячі років старші, від єгипетських.

В мексиканських роскопах можна бачити не тільки статуї, посудину і зброю дуже старинної дати, але й цілі велитенські будівлі, святині побудовані ріжним богам, як богови вогню, сонця і таке инше. Спосіб виробу і будова тих святинь свідчить, що тодішні жителі мексиканських земель були далеко краще розвинені умово, чим теперішні Індійці.

Майже усі ті старинні памятники були засипані і зариті глибоко вульканами і тільки при помочі трудних роскопів відкриваються подивугідні примірники давної цивілізації.

Декотрі оселі є покритіількома покладами вульканічної ляви і одною з таких є Куйкулько, на полудне від міста Мексика. Знову в провінції Юкатан роскопано чудову святиню, побудовану далеко раньше від єгипетських пірамід.

Новітні роскопи в Мексико доказують, що там була цивілізація ще старша від тих, про які знає історія.

Правдоподібно невгаваюча діяльність вульканів на протязі тисячліть нищила цілі оселі в ріжні періоди часу і опісля повставили нові, що в свою чергу також були знищені вульканами.

Характерним являється це, що мексиканські роскопи в кожному випадку доказують свою старинність і ніяк не уступають подібним роскопам Єгипту і Мезопотамії, а навіть виглядають старші від останніх.

ПУСТИННИК.

Недавно вмер в одній французькій місцевости 75-літний пустинник. Вмер як і жив в самотності. Коли мав 24 роки він рішився жити без всякого людського товариства, обходитися без всякої чиєїнебудь помочі і тому вирікся всіх своїх знайомостей. Так прожив пів століття. Вмер спокійно, нічиї сльози не каламутили йому останньої хвилини життя. Після його смерти займаються ним люди і ґазети, які описують ціле його життя. Коли він побачив, що наближається кінець його життя, замовив собі домовину, ляг в ній і вмер. Люди мусіли тільки покрити домовину віком і замовити грабарів, але й за це пустинник їм заплатив, бо перед смертю лишив при домовині 20 франків. Чоловік той вмер в переконанню, що нікому не був нічого винен.

БОЛЮЧА ПОМИЛКА.

В Ню Йорку одна робітниця була примушена віддати свого півторарічного сина до діточої захоронки. Умовини так склалися, що вона мусіла піти до роботи, бо її чоловік лежав в ліжку з вломаною ногою.

При кінці тижня, коли робітниця одержала свою першу мізерну платню, вона мерщій побігла до захоронки, щоби заплатити за удержання дитини і там, нещасна, довідалася, що її дитина померла. Помимо того, що мати не могла роспізнати в маленькій білій домовині свою дитину, її запевнили, що то її дитина і слідуючого дня відбувся похорон.

Робітниця з болючим серцем вернула до свойого заняття. В місяць опісля вона дістала візвання явитись в захоронці і пізнати свою дитину. Здивована побігла до захоронки. Її привели в діточу спальню і там вона пізнала свого сина, що й собі пізнав матір і голосно кликав її.

Почався дослід. Виказалося, що одна з недосвідчених доглядачок одного дня розбирала двох чорноволосих хлопчиків і потім не могла пізнати, котрий був котрий. Вона на омань начепила картки з іменами дітий на ліжках і так їх оставила. В ночі один хлопчик помер від сильних корчів жолудка, а карточка на його ліжку відповідала імені другого хлопчика, сина цеї робітниці.

Все-ж таки, скільки перемучилась бідна мати-робітниця, яка була певна, що її дорога дитина померла!...

ГОДИННИК-ВЕЛИКАН.

На одному із передмість Ню Йорку збудовано найбільший годинник світа. Годинник той — то величезна будівля з дерева і сталі в виді осмикутника. Щоби здати собі справу з його величини вистарчить знати, що промір щита (циферблят) виносить 35 стіп а обвід виносить 100 стіп. Вказівка довга на шість метрів і важить 600 фунтів. Вказівки освітлені цілим рядом електричних лямпок, через що можна користати з годинника і серед найтемніщої ночі. Уміщений той годинник на такій високій вежі, що робітники заняті чищенням щита виглядають для тих, що дивляться з долини, як мухи, що лазять по щиті звичайного годинника. Вказівка того годинника-великана скаче що мінути на 60 цалів.

ТЕЛЕФОНОҐРАФІЯ.

В Америці винайшли нове диво техніки. При помочі телефону — фотоґрафують. Недавно телефоном були фотоґрафовані деякі вулиці міста Клівленд і за пять мінут цю фотоґрафію мали вже в далеко віддаленому Ню Йорку.

В недалекому часі, кажуть винахідники, кожна людина зможе за невелику платню, післати своїм знайомим власну фотоґрафію при помочі телефону.

ГАРНІ ПРЕДКИ.

Великий французький вчений, Волтер, що між иншим відзначався й історичною точністю, писав, що найстарший королівський титул в Европі прийшов в спадщині по одному розбійникові. Той розбійник заснував був оселю на місці, де тепер є місто Венеція, в Італії і там жив посеред непрохідних трясавиць, ховаючись перед переслідуванями. Його оселя стала його малою державою, а його потомки стали наслідними володарями.

ЗВІРИННЕ ЖИТТЯ ПІД ПІСКАМИ САГАРИ.

В Африці є найбільша в світі пустиня, завіяна пісками, що зветься Сагарою. Піски дуже ґарячі, від великої спеки і ніщо не росте на них, навіть одної травички. В останніх часах почали думати над тим, як-би то наводнити цю пустиню і зробити її урожайною землею. На Сагарі води цілком нема і ось люди почали там копати глибокі криниці, аби добути воду і наводнити піски. При копанню таких криниць, з глибин пісків, витягнено великих раків, риб і черепах. Всі живі. Це відкриття є великою загадкою і наука не може дати ясної відповіді на це. Однак догадуються, що там, під пісками, є широке море, заселене ріжними звірятками. Найдені риби, раки і черепахи належать до тих пород, що є в озерах Палестини.

ЧОТИРОНОГА КУРКА.

В одній місцевости стейту Оклагома, в Злуч. Держ. у фармера є курка, що має чотири ноги і дві парі крил. Так ноги як і крила є розположені в такий спосіб, що рівноважать птицю. Крила путаються з першою, природною парою, зате додаткова пара ніг є звернена взад. Курка може довільно ходити вперед чи взад, послугуючись одною з двох пар ніг. Позатим, курка живе нормально, немов не має ніяких додаткових клопотів.

МІЗОК ЗА ГРОШІ.

Один з американських спортових кореспондентів заявив раз, що боксери, котрі бються публично за грубу винагороду, рідко коли остають при здоровім умі. Причина тому в ста‘ім побиванню нервових артерій в карку підчас бійки, з чого наступає частинний параліж мізку. В многих випадках боксери гинуть від стрясення мізку; знову инколи вони через декілька днів після бійки заховуються як божевільні.

МІЛІОНЕР УМЕР З ГОЛОДУ.

З Льондону (столиця Анґлії) повідомляють, що там вмер один чоловік, який весь час жив самітно. Стверджено по смерти, що він умер наслідком голодового виснаження. Лишив маєток в сумі чотирох міліонів фунтів штерлінґів і за життя голодував. І вмер з голоду, а таки жаль було йому міліонів.

ТЬМА ТЬМЕННА НОВИХ ЗАКОНІВ.

В 1923 році в ріжних стейтах, повітах, містах і місточках Злучених Держав ухвалено поверх 200 тисяч нових законів. З того 43 стейти ухвалили 15 тисяч нових стейтових законів.

З того найбільше тішаться адвокати, бо матимуть роботу.

НА ПАНСЬКУ ГОЛОВУ ЗНОВУ СІЛА МУХА.

Ви не думайте, що ми говоримо собі про звичайну муху. Ні! Бачите, під панською Польщею, на українських і білоруських землях, від кількох літ бореться з панською владою славний ватажок опришків з своїм відділом, який зветься — Муха Михальський. Проти нього висилали вже тисячі польського війська, але нічого не помагало. І він жартував собі з польських панів, навіть одного разу на сміх післав урядови малу суму грошей, ніби — податок. А ось недавно повідомив був польську владу, що на якийсь час йде на відпустку і за всі напади не відповідає. Однак польська преса з 20. квітня 1924 вже доносить, що Муха — повернувся з відпустки, напав на двори в Зарічу і Новосілці, ограбив їх, убив коменданта жандармерії і одного жандарма, забрав 12 коней і — зник. Тисячі війська шукали його, але даремно. Значить — на панську голову знову сіла Муха.

НАУКА В ЦАРСЬКІЙ АРМІЇ.

За часів царської армії в Росії жовнір на всі питання або накази офіцера мав відповідати тільки: "Так точно", "Нікак нет" і "Не могу знать", додаючи до цих слів титул офіцера.

Перед приїздом ґенерала, офіцер наказує жовнірам, як вони мають поводитися.

— Коли начальник прийде, ви дивіться йому просто в очи, їджте його своїми очима. А на всі питання відповідайте коротко і ясно.

Приїхав ґенерал, оглядає ряди і спинився коло одного жовніра, який "їв" його не тільки очима, але й ротом.

— А скажи мені, — питає його ґенерал, — ти православний?

— Нікак нет, ваше прство! (скорочене превосходительство) — відповів жовнір.

— А якої-ж ти релігії?

— Не могу знать, ваше првство!

— А чи ти взагалі що небудь знаєш?

— Так точно, ваше првство!

Ґенерал побачив, що жовнір нічого не знає, і бажаючи над ним покепкувати, спитав його, чи знає він Катерину, розуміючи царицю Катерину.

— Так точно, ваше првство! — сказав жовнір.

— Ну, хто-ж то є Катерина?

— Кобила в пятім ескадроні, ваше првство.

Ґенерал таки дальше допитується:

— Ти аритметику (рахунки) знаєш?

— Так точно, ваше првство!

— А що то є додавання?

— Не могу знать, ваше првство!

Ґенерал хоче жовнірові пояснити, що то є в аритметиці додавання і каже:

— Слухай: у тебе, скажемо є, 50 фляшок горілки. До цего я тобі додам 50 фляшок пива — як ти це назвеш?

— Гі-гі-гі! Шинок, ваше прство!

Ґенерал аж підскочив, але таки питає далі:

— А віднимання ти знаєш?

— Так точно, ваше првство!

— Ну то поясни мені, що то є віднимання?

—Не могу знать, ваше првство!

— Слухай, — знову пояснює ґенерал. — У тебе було 100 рублів. І я у тебе 50 рублів відняв — як ти це назвеш?

— Рабунок, ваше првство!

— Я тобі скажу, що ти дурак, — каже ґенерал.

— Нікак нет, ваше првство!

— А я тобі кажу що ти дурак! Повтори за мною слова — "ти дурак"!

Жовнір повторяє:

— Ти дурак, ваше прство!

— Не я дурак, але ти, ти, ти, дурак — скочив ґенерал. — Говори, скотино, сам на себе "ти дурак".

Жовнір говорить, так як ґенерал йому каже, додаючи титул:

— Ти дурак, ваше прство!

Ґенерал вхопив сам себе за чуприну і аж через плач переконує жовніра.

— Говори, мерзавець, не "ти дурак", але "я дурак". Ну, говори — "я дурак"!

Жовнір, змішаний, кліпаючи очима повторює, але щоби не образити ґенерала, поважає його:

— В-в-ви дурак, ваше прство!

Аж змінився ґенерал, і бючи себе в груди пояснює жовнірові далі:

— Скотино! Не "я дурак" і не "ви дурак", але ти, ти, ти, дурак. Говори сам на себе, що ти дурак!

— Ти дурак, ваше прство! — твердить дальше своє жовнір і дивується, чому ґенерал сердиться.

Півгодини пізніще довкола всі реготали, а ґенерал тоненьким голосом від злости переконував жовніра.

— "Не ти дурак", але "я дурак" — говори!

Жовнір:

— Ви дурак!

Ґенерал:

— Не "ви дурак", але "ти дурак".

Жовнір:

— Ти дурак!

І аж шляк трафив ґенерала на місци.

Котрий з них був дураком, хай сам читач рішить.

Дядя.

ЛИСТ УКРАЇНСЬКОГО РЕКРУТА З ПОЛЬСЬКОГО ВІЙСЬКА.

"Ой, дорогий товаришу,
Сумно жити, бути,
Плачуть тужать у касарні
Молоді рекрути.
Ой не мало вони лиха
У війську зазнають,
Гайдамаками їх тутка
Пани називають.
І нема часу в нас спати,
Ложку страви зїсти,
При "зицирці" бють так хлопців,
Що не мож аж сісти.
Вже два тижні я із дому
Вістоньки не маю,
Що там робить батько, мати,
Не знаю, не знаю.
У суботу спочивати
Ми в ночі лягали,
А о півночі пізненько
Ми вже алярм мали.
На морозі, на болоті
Мусіли стояти
І неодин з наших хлопців
Хотів життя дати.
Бо пан сержант бив нас дуже
Гарапником в шкіру
І проклинав Українців —
Гайдамацьку віру.
Мій товариш, Василь, дістав
Буком по голові
І упав аж на підлогу
І залився кровю.
Ой волілаб мене мати
На світ не пускати,
Та ніж мала свого сина
Панам в руки дати".

Твій товариш

Іван.

ЦЕ ЛЕВ, А НЕ СОБАКА.

На все село хвалився маляр Панько, що він гарно вміє малювати. Ото раз задумався він. Малював я досі все те, що кожний знає. Дурний, та й той знає, що таке собака, що кітка, а що коняка. Кожний маляр це намалює, хоч певне не так, як я. Та мені хотілось-би намалювати таке, чого у нас ніхто й не бачив, оттоді вже ніхто зі мною не зрівняється. Читав я якось, що є звір, який зветься лев. Кажуть, що йому нема рівного. Найстарший над усіми звірами. Намалюю його!

Отак поміркував тай взявся до роботи: малював, малював, аж поки не намалював. Як гляне на свою роботу, то серце йому аж грає, а сам тільки усміхається. Якось після того зустрів він дяка тай хвалиться, що намалював звіра, але якого, то не каже.

Зайшов дяк, глянув на образ і каже:

— Добрий собака, добрий, що й казати!

А Панько образився.

— Я думав — каже дякові — що ти більше розумієшся на малярстві. Та-ж це не собака, а лев!

— А чого-ж ти мені не сказав, що це лев? — аж розсердився дяк, тай пішов геть з хати.

Приходять до Панька инші селяне (фармері) і кожному з них малюнок до вподоби:

— Ну й маляр-же ти Паньку! — приговорюють. От утяв! Собака, наче живісенький!

Панько розгнівався. Ніхто не розумів його малюнку. Але тому, щоби ніхто не помилився а відразу міг зрозуміти Паньків малюнок, він взяв тай підписав: **"Це лев, а не собака".**

Та від цього не пропало Панькове лихо, бо в цілому селі крім попа, дяка, старого Шурубури і Панька, ніхто не знав ні читати, ні писати. (Це було ще давно.) А як хто й знав, то всетаки вважав льва за собаку. І Панько мусів так робити: ще гість з порога рота не роззявив, а він вже кричить йому:

— Це друже, лев, а не собака!

***

З того часу люде, коли помиляються на чомусь, неясно висловленому, кажуть: — Це лев, а не собака!

ПРОЛЄТАРСЬКІ ДІТИ.

Пролєтарські діти,
Збудіться зі сну,
Читайте, учіться,
На користь кому!
Бо знайте, наука,
Це скарб дорогий,
Куди лиш не підеш,
Не будеш дурний.
Читаю я й тато
За першомайське свято,
І в дописі тій,
Був декуда й спокій,
За виїмком щось трьох країн,
Бо там фашісти,
Хотіли Перший Май з'їсти.
Не обійшлося без битки,
Це робітникам на збитки.
Ми маленькі пролєтарі,
Всі читаймо букварі,
Будьмо чесні, будьмо щирі
На робітничій ниві.
А панам-патріотам
Скажім "зась"!
Обійдемося легко
Ми без вас!

Г. Слука.

Гемилтон, Онт.

Дорога Редакціє!

Посилаючи свій допис, що був поміщений в "Робітниці" ч. 5, я був дуже затрівожений бо думав, що він уложений зле і тому поміщений не буде. Але тепер почуття в мене инше. Я переконаний, що нас не забувають і що про нас дбають. Тому взиваю всіх дітей, кинути сумніви і непевність, а сміло вдаватися до наших дорогих вчителів, котрі розуміють наші помилки і направляють на добрий шлях. Багато є між нами дітьми таких, що кажуть: "Я написавби, але я не умію так гарно вкласти, або немаю про що писати, а коли напишу, то все одно мій допис не буде поміщений". Тому вони й не цікавляться "Діточою сторінкою". А чим-же вони цікавляться? Вганяють по вулицях, скакають на шнурках, а про науку цілком не дбають. Цураються рідної мови і думають, що їм досить знати мову анґлійську. Але дорогі товариші, згадаймо собі слова нашого славного поета Тараса Шевченка, котрий писав:

І чужому научайтесь
Й свого не цурайтесь.

Хоч ми може більшістю родилися в Канаді, але невідомо, яке життя наше буде в будуччині. Тому треба шанувати свою мову і вчитися. Треба пізнати свій край, свій нарід, щоби, як виростемо, могли бути корисними членами одної великої сем'ї — пролєтаріяту.

На цьому кінчу і посилаю щирий привіт всім читачам і читачкам "Робітниці" і її "Діточої сторінки".

Іван Павлик Івана.

Слово дядька Юрка: Дорогий товаришу Івасю! Дуже розумно Ти написав все це, а головне, що в Тебе є бажання до науки. Це дуже гарно. Що до дописів, то наша редакція все дуже радо помістить кожну допись української робітничої дитини і як треба буде, то справить дещо, але ніколи не відкине.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Дякую Вам, що Ви мій лист помістили в "Діточій Сторінці". Тепер я Вам напишу пару слів про представлення "Дванайцять".

Бачив я, що польські пани розстріляли С. Мельничука і П. Шеремету. Вони, оті пани, всі однакові і немають серця. Заповняють тюрми робітниками, та ще й розстрілюють.

Що тає, то й кінець має. Колись прийде година, що робітники в Галичині вільно стануть і скажуть: "Геть прокляті пани!"

З товариським привітом,
Григорій Слука.

ЯКІ ВІДГАДКИ ВІДГАДУВАТИ?

Діточки! Памятайте, що Ви можете присилати тільки відгадки своїх загадок з "Діточої Сторінки", а не відгадки з "Веселого Кутика", бо то для старших.

Нагороду за відгадки одержить тільки той, хто відгадає всі загадки, а хто тільки деякі, то нагороди не одержить.

СИРОТА.

Віють вітри, віють буйні
Кедрину хитають,
Йде сирота Карпатами
Тай мами шукає.

Чорна хмара наступила
Хуртовина віє,
Сиротина йде лісами
З жалю серце мліє.

Вбили тата вороженьки
У лютій неволі,
Положили у могилу
У чистенькім полі.

Віє вітер, віє буйний
Край дороги, в гаю,
"Мамо моя дорогая,
І тебе немає".

Зоставила сиротину
На чужії люди,
Не вернеться д' ні ніколи,
Тай не приголубить.

Йде сирота дорогою
В глибоку долину,
Хоче тамже відвідати
Мамочку єдину.

Прийшла вона на могилу
І д' ній припадає,
Та цілує сиру землю,
Плаче і ридає.

"Мамо моя, голубочко,
Чуєте, як плачу?
Хоть подайте мені голос,
Хоч най вас побачу".

Ой тай стоїть сиротина
Плаче і ридає,
Але ніхто із могили
Вже не відзиваєсь.

"Як не хочеш дорогая
Більше говорити,
Забери мя з цего світа,
Бо нема де жити.

Візьми мене моя ненько
І д' собі до ями,
Та нехай я тут не плачу
Гіркими сльозами..."

Чого ходить сиротина,
Чого так сумує?
Ой ніхто її не бачить,
Тай ніхто не чує.

Ф. Краіло.

Торонто, Онт.

АНҐЛІЙСЬКИЙ ДІТОЧИЙ ЖУРНАЛ.

В Торонто почав виходити місячний журнал для пролетарських дітий в анґлійській мові, що зветься: "Young Worker" ("Молодий Робітник"). Видає Спілка Комуністичної Молоді Канади. Передплата 50 центів на рік. Адреса: Room 301 Tyrrel Bldg, 95 King St. East, Toronto, Ont.

Перше число вийшло вже 1. червня 1924 і містить цікаві статті та дописі пролетарських дітий з цілої Канади. Значить і анґлійські діти робітників мають вже свій журнал.

ЗРІСТ АМЕРИКАНСЬКИХ МІСТ.

Мабуть ніде на світі не виростали так скоро міста, як в Америці. Майже кожне сьогодняшне більше місто Америки, головно Злуч. Держав, ледви чи старше від одного століття.

Усі ці міста завдячують свій розвиток індустрії, біля якої ті міста наростали. Людність цих міст складається в більшості з еміґрантів та їхніх потомків. Середно-західні і західні міста були започатковані піонірами-скитальцями зі східних провінцій (стейтів), головно з Нової Анґлії (стейти Канектікат, Масачузетс, Мейн, Вермонт, Ню Гемпшір) і частин инших східних стейтів.

Приміром, місто Клівленд, в стейті Огайо, що лежить над озером Ірі, було почате ґенералом-інжиніром, що був післаний одною компанією розміряти її землю в Огайо. Його імя було Мозес Клівленд і оселя яку він заснував в 1796 році, сто двайцять вісім років тому назад, приняла його назву. Через поверх пятьдесять літ в тій місцевості не жило більш двайцять-пять людий. Але почавши з 1880 року зріст міста Клівленду був неймовірно скорий. І так:

В 1800 р. було мешканців 25; в 1810 р. було вже 300; в 1820, 600; в 1830, 1,075; в 1840, 6,071; в 1850, було 17,034; в 1860 р., 43,417 мешканців; в 1870 р., 92,829; в 1880 р. було вже 160,000 мешканців; в 1890 р., 261,353; в 1900 р., 381,786; в 1910 році було 560,663 мешканців. В 1920 число мешканців зросло вже до 796,841, а в 1923 р. начислювано около 900,000 мешканців.

Світовий багач, Джан Д. Ракифелер почав свої нафтові спекуляції в Клівленді, де в 1870 р. була заінкорпорована "Стандард Ойл Компані".

Сторінка наших читачок.

ЛІКАРСЬКІ ПОРАДИ.

Подаємо до відома тим товаришкам і товаришам, які прислали запити до лікаря, що помістимо відповіді тоді, як назбирається кілька питань, бо на одно-два питання нам відповідати не зручно.

УКРАЇНСЬКІ ФАРМЕРКИ ОРҐАНІЗУЮТЬСЯ.

Федора, Алта.

Хвальна Редакціє "Робітниці"!

Просимо подати до загального відома, що в нас, в Федора, дня 11. мая 1924 заснувалося жіноче товариство імени Ольги Бесарабової. Товариство має на ціли стати до народньо-освітної роботи в рядах жіноцтва Канади і тимсамим дати примір иншим українським товариствам, так в містах, як і на фармах, щоби й жіноцтво старалося видвигнути себе з цего пониження, в якому ми тепер находимося. Мусимо старатися зрівнатися в орґанізації з нашими мущинами. Так робітниче, як і фармерське жіноцтво мусить негайно горнутися до освіти та брати участь в праці за краще істнування.

Нашим бажанням є, щоби усі жінки, як на фармах, так і по містах освічувалися разом з мущинами і в цей спосіб ми пізнаємо самі себе. А щоби досягнути цего, нам необхідно передплачувати і читати наш жіночий журнал "Робітницю".

На цьому місці подаємо до відома, що на початок в наше нове товариство вписалося 22 членкині. Нас сімох посилаємо передплату на "Робітницю" і надіємося, що пізніще і инші членкині стануть передплатницями.

Здоровимо щиро всіх читачок "Робітниці" і бажаємо успіхів жінкам-фармеркам і робітницям в їх орґанізаційній, освідомляючій праці.

За заряд:
Анна Воєвідка, предсідателька. Явдоха Ласківська, секретарка.

Примітка редакції: Редакція "Робітниці щиро витає нове товариство ім. Ольги Бесарабової в Федора, Алта. і бажає всім товаришкам найкращого розвою в праці. Честь і слава Вам дорогі товаришки-фармерки, що даєте примір иншим. Тільки в орґанізації наша сила і свідомість! Надіємося, що всі орґанізовані українські робітниці привитають з щирим серцем Вашу орґанізацію.

Від себе порадимо порозумітися з Центральним Комітетом Секції Ж.-Р. у Вінніпеґу, де одержите ріжні поради та вказівки. Адреса та сама, що й до "Робітниці".

ЧИТАЙТЕ!

Вінніпеґ, Ман.

Гомін, гомін по долині,
Ой, тай бідні наші скрині,
Та є що у нас читати,
Коли хочеш усе знати.
В "Робітниці" все найдеш,
Що де сталось, як живеш.

Що робити кожний має,
При ній радо час минає,
Вона тиха, наче мати,
Як-же її не читати?
Вона щиро поговорить,
Приголубить і порадить.

"Робітниця" зі сну будить,
Вчить нас щиро, научає,
Тому пильно ми читаймо,
В ряди міцні всі ставаймо,
Забуваймо за гризоту,
Виповняймо лиш роботу.

Коли станем всі в ряди,
То не буде в нас біди,
Ні кайданів, ні ярма,
В нас "Робітниця" одна,
Все роботу свою робить
І нікому вна не шкодить.

Клич нехай грімкий озветься,
В кожній хаті хай знайдеться
Працююча і охоча
"Робітниця" все робоча!!

Марцеля Рій.

ВРАЖІННЯ З МАЙСЬКОЇ КАМПАНІЇ В КОРИСТЬ ПРЕСИ.

Іст Килдонан, Ман.

Дорога Редакціє!

Місяць май був призначений на збирання передплати і пресового фонду для нашої робітничої преси, тому й я рішила приєднати хоч-би одну нову переплатницю для "Робітниці". Взяла лісту і пішла до одної товаришки, яка не відмовилася і передплатила журнал. Зайшла в другу хату і почала просити робітника, щоби передплатив собі "Робітницю", а він каже:

— Та здалося-б але я немаю коли читати.

Кажу: — То нехай ваша товаришка читає.

Тоді робітник кличе жінку:

— Ти, ходи-но суда, будеш читати

“Робітницю”, то я передплачу тобі.

Але жінка тільки похитала головою та почала оправдуватися, що має діти. Зачала я вговорювати її, що всі ми маємо діти і власне тому треба нам як найбільше читати, щоби могли ми дітей своїх виховувати в пролетарському дусі. Від своїх дітей я багато наслухаюся і хотять вони ріжних пояснень від мене. Я — на скільки знаю, то поясню, а не знаю, то кажу, що не знаю. Тоді діти мені кажуть:

— А яка ви нам мама? Мама має все знати...

Ну й відки-ж ми будемо все це знати, як не будемо читати, вчитися?

Після цього жінка каже, що не вміє добре читати, лиш дуже поволи. На це я заявила, що коли буде читати журнал, то навчиться краще. Але чоловік її встав і питає мене:

— Чи маєте ви з цего якусь користь, що ходите по хатах і збираєте передплату?

Кажу: — Не хочу я ніякої користи, тільки хочу, щоби робітниці і робітники були свідомими людьми. А по хатах не тільки я ходжу, але багато наших товаришів та товаришок.

Та чоловік той не міг зрозуміти цего і ми розійшлися.

Тепер звертаюся до Вас товаришки Іст Килдонан: Сходімся що тижня і примусім себе читати та закликаймо других. Потрібно тільки згоди і завзятости. Геть з темнотою! Геть всякі непорозуміння! Хай живе свідомість і солідарність між всіми працюючими!

Ваша за кращу долю,
Передплатниця “Робітниці”.

ПОКЛИК ДО УКРАЇНСЬКИХ РОБІТНИЦЬ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Шікаґо, Илл.

Капіталістична кляса загнала нас робітниць далеко в чужину, від своїх рідних. Кожна робітниця виїзджаючи зі свойого рідного села чи міста мріяла про кращу долю тут за океаном. Коли ми приїхали тут на вільну землю Вашінґтона, то зараз переконалися, що на цій вільній землі наші мрії не сповняться, бо приїхали ми з капіталістичної держави в капіталістичну, де панує страшний визиск працюючих, що дуже болючо відбивається й на нас, робітницях. В той час, як я приїхала до Злучених Держав Америки, не було ще такого великого поступу між робітницями, як тепер. Правду сказати, в нас, у Злучених Державах тільки маленька частина українських робітниць бере участь в визвольній боротьбі з капіталістичним насильством. Причини ріжні, а найбільша ця, що самі наші клясово свідомі товариші причинюються до цього. Приміром деякі наші товариші забороняють своїм жінкам брати живу участь в загально робітничому-орґанізаційному русі. Буває навіть таке, що чоловік до жінки говорить:

— Ти баба, то що тобі треба знати? Ти дивися, аби горнець був чистий, а до “політики” тобі не треба мішатися.

Такі слова може говорити хіба чоловік нічого недумаючий, а не свідомий товариш. Ми товаришки-робітниці повинні сказати таким чоловікам коротко і ясно ось як:

— Я є також людина, як і ти і мені належиться така сама свобода, як й тобі і я повинна теж належати до робітничих орґанізацій, як і ти. Я мушу читати робітничі часописи і журнал “Робітницю”, без якого ми, робітниці, нічого не варта.

Тепер “Робітниця” виходить в Канаді і хто з нас, робітниць, читає наш журнал, то скоро переконається, що в дійсности все є так, як там написано. Коли я читаю яку статтю в “Робітниці”, то не можу вдержатися від сліз, бо все написано в ній дуже приступно та правдиво. Котра робітниця українського походження тут, за океаном, не читає свого журналу “Робітниці”, то не повинна називати себе робітницею.

Наш журнал дуже легко набути, бо на цілий рік коштує він всего півтора доляра, а виходить два рази в місяць. Думаю, що кожна робітниця може легко спромогтися на таку суму.

Товаришки-робітниці в Злучених Державах! Горніться до орґанізації, читайте свій одинокий журнал “Робітницю”! Освідомляйте себе, щоби не бути сліпим знаряддям капіталістів. Я певна, що в Злучених Державах є ще цілі тисячі робітниць, які немають в себе нашого журналу. Обовязком свідоміщих товаришок-передплатниць “Робітниці”, ширити вістку про журнал і заохочувати всіх до передплати. Ми, робітниці, повинні і мусимо піддержати наш дорогий журнал і придбати йому як найбільше передплатниць, бо тимсамим ми зміцнюємо наші ряди.

З цим листом я висилаю $21.35, з чого є 11 нових передплат, а пресового фонду $4.85. На пресовий фонд жертвували слідуючі т.т.: $2.00 Марія Слюсарчук; по 50 ц.: П. Білінський, І. Косован; по 25 ц.: Кат. Хомка, С. Данилевич, В. Біловус, Т. Бацула, С. Опришко, А. Захаріт, Й. Висоцький; по 10 ц.: А. Панасюк.

Всім жертводавцям і передплатникам складаю від себе щиру-товариську подяку.

Хай живе “Робітниця” на користь і потіху працюючим!

Хай не бракне ані одної робітниці, яка-б не читала свого журналу!

Хай згине рабство з лиця землі!

Хай запанує єдність між працюючою клясою!

З товариським привітом,
Марія Слюсарчук.

РОБІТНИЦІ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ ОРҐАНІЗУЙТЕСЯ.

Шікаґо, Илл.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $25.00, з чого $19.50 на 13 нових передплат для “Робітниці”, а $6.00 на пресовий фонд.

Місяць май був червоним місяцем для допомоги нашій робітничій пресі. І я, розуміючи, яку користь приносить наша преса для українського робітництва, постановила працювати в цьому місяці. Товаришки і товариші щиро віднеслися до своєї преси, доказом чого є цих нових 13 передплат, які зложені з тяжко запрацьованих грошей. Але свідома робітниця або робітник не жалують тих грошей, аби тільки черпати знання. Цим допомагають вони самі собі. Бо коли ми хочемо мати жерело науки, то не сміємо забувати про свою пресу. Наука ця показує нам шлях, яким треба йти нам до визволення зпід капіталістичного ярма. Хоч вороги наші стараються всіми способами пошкодити нам в нашому поступі, та ми на це не сміємо дивитися. Ми повинні гордитися тим, що наші товаришки поступають з кожним днем вперед.

Дорогі товаришки-робітниці! Берімся до роботи, не гаймо часу, бо кожна хвилина наша порахована. Я взиваю тих товаришок, які ще не є в орґанізації, щоби вступали вони в робітничі ряди і працювали разом з нами на користь всіх працюючих. І я вірю, що кожна робітниця в Злучених Державах не залишиться позаду, а піде слідами тих, які є вже в орґанізації. Бо лиш в орґанізації сила, якою можна перемогти ворога. Сповнім свій обовязок, а перемога певно буде наша. Ширім скрізь "Робітницю"! Тисячі, десятки тисяч є в Злучених Державах українських робітниць, які не читають ще "Робітниці" ані не належать до орґанізації. Обовязком свідоміщих товаришок освідомити цих робітниць і вказати їм правдиву дорогу. Тому — до праці товаришки!

На пресовий фонд "Робітниці" зложили слідуючі т.т.

По $1.00: Й. Крушельницький, Михайло Болюк, Марія Гнатюкова. По 50 ц.: С. Лихий, Д. Боднар, М. Спинов, М. Красножан, В. Морґоч. По 25 ц.: Г. Загакайло і П. Гоменюк.

Всім жертводавцям щира-товариська подяка.

Хай живе і розвивається дорога "Робітниця"!

Хай находиться вона в кожній українській робітничій хаті!

Ваша за кращу долю
М. Гнатюкова.

ТИСЯЧУ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИЦЬ!

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Одержала я лісту на збирання передплати і пресового фонду для "Робітниці" і ось тепер висилаю Вам $9.00, з чого $3.00 на дві нові передплати, а $6.00 на пресовий фонд. Жалую, що так мало можу допомогти для свого дорогого журналу, а причина цьому — це щоденне хатнє заняття і діти. Але є багато товаришок, які немають малих дітей і не працюють. Такі товаришки обовязково повинні допомогти "Робітниці" більше, як я.

З усіх фотоґрафій, що були поміщувані в "Робітниці" я вирахувала, що всіх членкинь було на них 410. Якби так кожна з нас придбала тільки дві нові передплатниці, то наш журнал мав-би 820 нових передплатниць а я вірю, що членкинь в нас багато більше, як 410. Це-ж сила!

Дорогі Товаришки! Подивімся на ту силу, а ми маємо тільки один журнал "Робітницю". Тож нашим обовязком забезпечити його дальше істнування. Була-б нам ганьба і сором, як-би наш журнал не міг виходити два рази в місяць. Покажім нашу свідомість на сторінках "Робітниці"! Мій клич:

Тисячу нових передплат для "Робітниці"! Хай не буде ані в Канаді, ані в Злучених Державах Америки такого місця, де-б жили українські робітниці, робітники, фармері і фармерки і не були постійними передплатниками цінного журналу "Робітниці"! І ми в Канаді і наші рідні товаришки в Злучених Державах повинні доложити всіх сил, аби приєднати як найбільше нових передплатниць і передплатників. Докажім свою силу, єдність і свідомість! Всі до роботи! Памятаймо про нові передплати для "Робітниці" при кожній нагоді. Найкращим доказом нашої сили і свідомости нехай будуть сторінки нашого журналу, де друкуватимуться дописі про нові передплати.

Слідуючі товаришки і товариші зложили на пресовий фонд:

Е. Строїч $2.00; по $1.00: Михайло Строїч і Йосиф Зубрецький; по 50 ц.: Юрко Строїч, Степан Строїч, Прокіп Строїч і Олекса Семотюк. Всім жертводавцям складаю від себе і від дорогої "Робітниці" щиру-товариську подяку.

Рівночасно подаю адреси двох нових передплатників.

З товариським привітом,
Е. Строїч.

Беліс, Алта.

Дорога Редакціє!

Весною дуже прикрі в нас обставини, та я тут багато росписуватись не буду, тільки скажу, що хочу придбати для "Робітниці" нову передплатницю, якою є моя дружина. Посилаю $1.50 і взиваю всіх вас дорогі товариші робітники і фармері! Зробіть усі так само, а зробите добро на два боки, бо журналові придбаєте нову передплатницю, а своїй дружині цінну часопись "Робітницю".

З товариським привітом,
Дмитро Іващук.

ОДНОСЕЛЬЧАНКИ З СЕЛА ВИЛАВЧЕ!

Іст Килдонан, Ман.

Дорогі товаришки односельчанки з села Вилавче, повіт Вашківці, Буковина!

Відколи почав виходити журнал "Голос Робітниці", а потім змінено назву на "Робітницю", то кожне число я уважно перечитую і заглядаю пильно за Вашими іменами, чи не побачу на сторінці наших читачок, але на превеликий жаль скажу, що ще ніразу не здибала. А певна я, що є Ви по усіх кутках Канади. Чи може так роскішно Вам живеться, що доля робітниці Вас цілком необходить? Я не вірю в це, але скорше думаю, що деяким ще не вийшло з голови: "боже буде покровитель", яке ми співали ще в школі. Чи памятаєте, як ми ходили до одної школи і як весело нам здавалось? Так чому нам й тут разом не належати до орґанізації і не викинути то лихословіє чи то "православіє" з голови?

Дійсно робітничою орґанізацією є Стоваришення Укр. Роб. Дім в Канаді, при якому істнує Секція Жінок-Робітниць, де сходяться жінки, так замужні, як й дівчата і обговорюють то, що їх найбільше цікавить під теперішний час. Кожна має право висказати свою вільну думку на сторінках нашого дорогого журналу "Робітниці" і чи це не радість? Тільки нагадайте собі наших матерей, якими рабинями були вони і ще до нинішного дня є ними, бо не вміли читати, а хоч деякі вміли, то немали робітничих ґазет ані книжок. А ми тут в Канаді маємо, то ми читаймо їх і вчімся з них, а це буде на користь нам і дітям нашим. Робітничою ґазетою є "Укр. Роб. Вісти" а журналом "Робітниця". Я взиваю Вас всіх, передплачуйте і читайте "Укр. Роб. Вісти" і журнал "Робітницю". Ті товаришки, що вже читають і належуть до робітничої орґанізації, нехай відізвуться хоч кількома словами, з чого я буду дуже горда, що й мої односельчанки вже стоять у робітничих рядах. Чекаю нетерпеливо Вашої відозви, за котру наперед гарно дякую.

Ваша за кращий лад
Ґеня Дрогинич,
з дому Ґжибаковська.

ГУРТУЙМОСЯ, ЄДНАЙМОСЯ!

Мус Джо, Саск.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $1.50, з чого 50 ц. на доплату до старої передплати, а $1.00 на пресовий фонд "Робітниці". Так само взиваю всіх робітниць і робітників, щоби ширили наш журнал як найбільше і нехай находиться він в кожної української робітниці і робітника, бо користь з него дуже велика. Хто буде читати "Робітницю", той пізнає дорогу, якою треба всім нам йти до визволення, до кращого-рівного життя.

Взиваю також тих українських робітниць і фармерок, які ще до сьогодня не належать до орґанізації, щоби єдналися, гуртувалися разом і спільно працювали з товаришами. Робітниця не повинна думати, що без неї якось обійдеться, не можна її стояти з заложеними руками і ждати на когось, та казати: "хай другі роблять, а я буду бачити і вже опісля приступлю". Цього не повинно бути. Кожна робітниця повинна належати до орґанізації і брати в ній живу участь. Всі ми повинні вже раз зрозуміти, хто ми є, чому так тяжко працюємо і ходимо голодні. Чи людина на то робить, аби не мала навіть що їсти, а той, що нічого не робить має мати все? Наш клич повинен бути: "Краще життя для працюючих, а не для неробів і лінюхів!"

Тому — гуртуймося в орґанізаціях і читаймо та розвиваймо наш дорогий журнал "Робітницю"! Збираймо, де можемо передплату! Всі до праці, геть байдужність! Працюємо — для себе!

Хай живе єдність і любов між працюючими!

Слава нашому журналові — "Робітниці"!

З товариським привітом,

М. Козен.

Вінніпеґ, Ман.

Складаю $1.50 на передплату "Робітниці" і 50 ц. пресового фонду і бажаю, щоби кожна робітниця мала свій журнал в хаті і читала та училася, бо тільки в свідомости наша сила, а нам її дуже треба.

А. Яворська.

РОБІТНИЦІ МОНТРЕАЛУ ЙДІТЬ ВПЕРЕД!

Монтреал, Кве.

Дорогі Товаришки!

Висилаю Вам $2.00, з чого $1.50 на відновлення передплати, а 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці".

Щиро дякую Вам, що Ви не здержали мені висилки так дорогого журналу.

Дуже я вдоволена, що українські робітниці вже почали розуміти, що всім нам треба братися до науки.

Взиваю всіх робітниць Монтреалу, щоби не залишалися позаду, а йшли сміло вперед і передплачували та читали цей дорогоцінний журнал, бо тільки з него можна навчитися щось корисного, вартість якого можна рахувати на сотки долярів.

З товариським привітом,

Маланка Прайзнер.

МИ РОЗУМІЄМО СВІЙ ОБОВЯЗОК!

Медісін Гет, Алта.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Я є передпланицею нашого журналу "Робітниці", як також стою в рядах з'орґанізованих жінок-робітниць, які створили свою секцію при Стов. У.Р.Д. Тимсамим помагають вони своїм товаришам-робітникам боротися за краще істнування. Наша секція Ж.-Р. постаралася, щоби журнал "Робітниця" видавався та загощував до кожної хати нашої робітниці і щоби вони мали нагоду освідомитися та зрозуміти клясову боротьбу. Бо клясова боротьба не залежить тільки від товаришів-робітників, але й від нас робітниць. Мусимо всі більше читати та освідомлятись, аби все це зрозуміти. Отже я взиваю всіх жінок-робітниць, аби подбали вони про свій журнал і дали йому спромогу істнувати літною порою, коли прийдуть критичні місяці. Ми знаємо, що місяць май був червоним місяцем для збирання пресового фонду. І кожна повинна постаратися сповнити свій обовязок на скільки можливо. Я постаралася на свою лісту зібрати пресового фонду на скільки мені було можливо, за що в імени "Робітниці" складаю щиру подяку тим жертводавцям, які зложили свою жертву на наш журнал.

Слідуючі товариші і товаришки жертвували на пресовий фонд "Робітниці. По $1.00 т.т. Н. Миронюк, Н. Гладій, І. Марко, В. Зіняк, В. Худик, К. Виростик, Г. Билик, І. Корийчук, О. Щур, Д. Финюк. По 50ц. М. Фидина, Н. Пригороцький, Р. Кирик, В. Тодораш, М. Литвинюк, О. Штоґра, В. Моґлін, А. Моґлін, О. Кондрат, Т. Андріячук, П. Шафран. По 30 ц. Й. Гуменний. По 25 ц. А. Манкен, Н. Кравчук, С. Джуран. Від мене доплата до старої передплати 50 ц., що разом виносить $17.05.

Хай живе "Робітниця"!

Хай живе орґанізація жінок-робітниць і фармерок!

Остаюсь з товариським привітом

Василина Миронюк.

НАДІЮСЯ, ЩО ЗБУДЯТЬСЯ ЗІ СНУ.

Вермиліон, Алта.

Дорога Редакціє!

В залученню посилаю почтовий переказ на $2.50, з чого $1.50 на передплату а $1.00 на пресовий фонд.

Дуже жалую, що я спізнилася зі своєю передплатою, але не можна було швидче.

Жалую також, в нашій місцевости до цего часу тільки одна з наших товаришок перечитувала "Робітницю", але вірю, що скоро наші товаришки пробудяться зі сну і візьмуться до праці, яка для нас дуже потрібна, бо мусимо бути свідомими жінками.

Хай живе і розвивається наш дорогий журнал "Робітниця" з кожним днем!

З товариським привітом,

Марія Малаховська.

ТІЛЬКИ КОРИСТИ З НАШОЇ ПРАЦІ.

Беліс, Алта.

До редакції "Робітниці"!

Посилаю Вам цілорічну передплату ($1.50) на "Робітницю", яку вже довгий час хочу, щоби загощувала до моеї хати, але — неможливо було, ізза браку грошей. Тепер розстарався я тяжко запрацьованих пару долярів і висилаю передплату, бо бачу, що тільки користи з праці, як будемо читати "Робітницю". Хто читає, той освідомляється, але не з буржуазних часописів, а з наших, робітничих.

Тому взиваю всіх товаришів фармерів і робітників та товаришок робітниць і фармерок, щоби передплачували і читали робітничу пресу, яка одинока бореться з темнотою і освідомляє нас.

Рівночасно посилаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці", а пізніще пришлю більше.

Хай живе такий корисний журнал, як "Робітниця", бо можна багато з него навчитися!

З товариським привітом,
ворог темноти
Юрій Гнатишин.

ЯК МОЖЕМО, ТАК ПОМАГАЄМО.

Беверлей, Алта.

Дорогі Товаришки!

Пересилаю Вам почтовий переказ на $10.00 і прошу розділити так: $5.00 на пресовий вонд "Робітниці" а $5.00 на пресовий фонд "Укр. Роб. Вістей". Гроші ці вплинули з забави, яку урядило наше робітниче жіноче товариство в користь нашої робітничої преси, щоби не залишитися нам позаду инших жіночих товариств. Посилаємо хоч малу, але щиру допомогу нашій дорогій пресі.

Взиваємо також всі жіночі українські товариства, щоби спішили з помочею нашій пресі, бо ніхто її не допоможе, тільки ми робітниці та робітники. Ми мусимо дбати про неї і забезпечити її. Сповнім товаришки і товариші наш пролетарський обовязок! Хай живе наша робітнича преса!

Ваша в боротьбі за кращу долю,
Марія Мойсюк
фін. секретарка.

ШИРІТЬ "РОБІТНИЦЮ" В АМЕРИЦІ!

Саясет, Н. Й. (Злуч. Держави).

Дорога "Робітнице"!

В залученню посилаю Тобі три доляри, які я зібрав на цілорічну передплату від двох товаришів. Покищо більше не вдалось, бо це дуже відстала місцевість а також всіх Українців можна тут порахувати на пальцях. Маю надію, що пізніще придбаю ще з двох.

Товариші і товаришки в инших місцевостях Злучених Держав, де живе більше наших людий повинні збирати нові передплати, бо мати в своїй хаті такий прекрасний журнал, як "Робітниця", це справді радість та користь для кожного. То-ж до праці! Памятаймо про "Робітницю"! Шлрім її скрізь!

З товариським привітом,
А. Бородавчук.

Бофало, Н. Й. (Зл. Держави)

Дорога Редакціє!

Одержавши лісту на збирання передплати і пресового фонду для дорого нашого журналу "Робітниця", я приступила до праці. Вдалося зібрати між товаришками і товаришами $4.00 на пресовий фонд, а від себе посилаю $1.00, з чого 50 ц. на доплату до цілорічної передплати, а 50 ц. на пресовий фонд. Разом всіх грошей $5.00.

Слідуючі т-ки і т-ші жертвували на пресовий фонд: $1.00 Василь Мовчанюк; по 50 ц.: Катерина Кравчук, Марія Озімка; по 25 ц. Іван Демчук, П. Павлюк, П. Копачевський, І. Клук, В. Меревський, Софія Бурка, М. Задунайський, С. Галич, Павло Соболевський, Д. Береза.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом,
Марія Озімка.

Брод Валей, Ман.

Хвальна Редакціє "Робітниці"!

В цьому листі залучаю $1.50 на цілорічну передплату журналу "Робітниці" для моєї товаришки, яку я захотила своїми числами, бо давала її читати.

Хай живе наш дорогий журнал "Робітниця" і робітнича преса взагалі.

Анастазія Грицюк.

Колгорст, Алта.

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Оцим повідомляю Вас, що посилаю почтовий переказ на суму $3.00 на пресовий фонд "Робітниці". Гроші ці виасиґнувано з каси бувшого в нас жіночого товариства. Це товариство було засноване в 1922 році і потім перестало істнувати. Причини не подаю. Я, як касіерка бувшого льокалю не могла сама роспоряджати грішми без рішення більшости аж до цего часу з надією, що з'орґанізуємося вдруге. Однак на це нема вигляду. Тому товариші рішили довше не відкладати і поспішили з помочею для нашого так дорогого журналу. Жалую, що не можу більше зібрати, бо тепер між майнерами кріза.

З товариським привітом
Титяна Виростик.

Вермиліон, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю почтовий переказ на суму $6.50, з чого $3.00 на пресовий фонд "Робітниці", які жертвували слідуючі товариші: по $1.00: Іван Саковський, М. Хміляр, С. Кузів. Решту $1.50 на нову передплату "Робітниці", а $2.00 на нову передплату "У.Р.В.".

Жертводавцям щира товариська подяка.

М. Ребрина.

Едмонтон, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю $1.50 на передплату "Робітниці" і закликаю всіх товаришок сповнити свій пролетарський обовязок.

Хай живе і росте дорога "Робітниця"!

Софія Прокопек.

Брул Майн, Алта.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам $2.00, з чого $1.50 на цілорічну передплату, а 50 ц. на пресовий фонд "Робітниці" і прошу прислати мені журнал від цего числа, в якому находяться наші дорогі герої т.т. Іван Цепко, Степан Мельничук і Петро Шеремета.

Бажаю найкращого успіху нашій "Робітниці" і взагалі українській робітничій пресі!

З товариським привітом,
Марія Смитанюк.

Вінніпеґ, Ман.

На заклик т-ки Галі Бойд складаю $1.00 на пресовий фонд "Робітниці" і закликаю зложити на цю саму ціль долара т-ку Пастернак в Вінніпеґу.

С. Демківна.

Порт Артур, Онт.

До редакції "Робітниці"!

Посилаю Вам $4.15 на пресовий фонд "Робітниці", які зібрала я на лісту ч. 2894 на весіллю тов. Мокомели і т-ки К. Лунс.

Жертвували слідуючі т.т.: І. Мокомела $1.00; Р. Тіпкпел 50 ц.; по 25 ц.: Я. Сорока, Ф. Мельник, Т. Ґурняк, О. Аванський, О. Куш, О. Луцишин, Т. Бабяк, М. Керніцька, С. Зілінський і В. Кирилюк; В. Чорний 15 ц.

Всім жертводавцям сердечна подяка.

З товариським привітом,
Ф. Жура.

Порт Артур, Онт.

Пересилаю почтовий переказ на суму $4.50 на три нові передплати для журналу "Робітниця". Також висилаю гроші за роспродаж давніщих чисел "Робітниці".

З товариським привітом,
Г. Петраш.

Нарол, Ман.

Т-ка А. Семенюк зібрала на лісту ч. 3558 на передплату "Робітниці" $6.00, себто чотири нові передплатниці.

Трейл, Б. К.

Т-ка Г. Турик зібрала пресового фонду на "Робітницю" $18.25. Жертвували слідуючі т.т.:

М. Паращук $2.00; по $1.00: Е. Ореньчук, Н. Мохорук, А. Олексій, П. Петрик, Й. Клюс, Н. Сливчук, Т. Вільґош, І. Турик, М. Пішак, Я. Дембіцька, Г. Турик, А. Паращук; по 50 ц.: І. Дідух, Н. Пішак, Н. Королюк, Ф. Шинкарук, С. Ющук, І. Блажко, А. Білецький; по 25 ц.: М. Сливчук, Г. Погрібний, А. Сливчук.

Зібрала також на передплату $2.30.

Всім жертводавцям щира подяка.

Ріджайна, Саск.

До Редакції "Робітниці"!

Сповняю свій обовязок і дуже жалую, що припізнилася, але цему винні умовини, в яких живемо. Щиро дякую редакції, що не здержали мені висилки такого дорогого журналу.

Посилаю $3.50, з чого $1.50 на відновлення передплати і 50 ц. на пресовий фонд від мене, а $1.50 на нову передплату для моєї товаришки.

Хай живе наш дорогоцінний журнал "Робітниця"!

Хай живе єдність і любов між працюючими масами!

З товариським привітом,
Параска Яцента.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ.

Дромгелер, Алта.

В середу 2. квітня 1924, відбулися квартальні збори Відділу Секції Ж.-Р. при Стов. У.Р.Д. в Дромгелер, Алта.

Збори відкрила орґанізаторка т-ка Н. Сверида, головувала т-ка К. Гнатишин. По провіренню членкинь, приступлено до звіту заряду, який принято одноголосно.

Наш відділ числить 37 постійних членкинь, які совісно сповняють свої обовязки. Відбув відділ 3 адміністр. зборів, 2 спеціяльні, 1 концерт в память святкування міжнароднього дня робітниць, на якому так товаришки, як і товариші виступали з промовами.

Кожного тиждня в середу відбувають товаришки лекції, читання і дискусії на ріжні теми. За старанням нашого відділу, відограно ряд представлень. В нашій місцевости істнує орґанізація між анґлійськими жінками, до якої ми відносимося прихильно. Маємо навіть трьох делеґаток з нашого відділу, які порозуміваються з анґлійським жіночим відділом відносно спільної праці і взагалі піддержують дружні звязки.

За старанням новоприбувшого діріґента т. К. Томашівського, наші т-ки беруть живу участь в мандоліновій оркестрі і співі.

Докладають товаришки всіх старань, щоби допогти сплатити довг місцевого Укр. Роб. Дому, який тяжить ще на нас всіх.

Фінансовий звіт за три місяці представляється так:

Прихід:

Січень	$116.10
Лютий	9.50
Март	82.45
Осталося з 1923 р.	25.00
Разом	$233.05

Росхід:

Січень	$116.10
Лютий	17.15
Март	73.64
Разом	$206.89

Повторення.

Загальний прихід	$233.05
Загальний росхід	206.89
Остається в касі	$ 26.16

А. Сверида, орґанізаторка. А. Харик, фін. секретарка.

КВАРТАЛЬНИЙ ЗВІТ ВІДДІЛУ СЕКЦІЇ Ж.-Р. У ВІННІПЕҐУ.

За три місяці: март, квітень і май, відділ Ж.-Р. відбув своїх реґулярних 7 зборів, 5 лекцій, одно спільне читання, два концерти і мітінґ, одну розіґравку, одну забаву, і один вечір сміху. Цілий минулий місяць товаришки працювали спільно з майським комітетом, збирали річи для розіґравки і передплату та пресовий фонд для української робітничої преси. За минулих три місяці до відділу вписалося 22 нові членкині. Ми радо витаємо нових товаришок, що вступають в наші ряди, щоби разом з нами здобути свідомість і кращу долю.

Фінансовий звіт.

Приходи:

Перенос з місяця лютого	$20.82
Март	118.20
Квітень	505.02
Май	17.00
Разом	$661.04

Росходи:

Март	$109.10
Квітень	400.55
Май	61.00
Разом	$570.65

Повторення:

Приходи	$661.04
Росходи	570.65
Остає в касі на червень	$ 90.39

О. Цуркаленко, прот. секр.

І Я ЩИРО РАДІЮ З УСІМИ!

Рочестер, Н. Й. (Злуч Держави).

Дорога Редакціє "Робітниці"!

Перш усього шлю щирий привіт усім товаришкам в Канаді за їх великий поступ в праці, яким вони так сміло і без боязни роскопують нам тернисту дорогу та вказують всім нам українським жінкам шлях до свідомости.

І я щиро радію з усіми!

Ох, як легко стає на душі і серце вже спокійніще бється, бо задоволилося бажанням. Візьму в руки канадійську "Робітницю" і за кожний раз прочитаю, що жінки-робітниці скликали віче, там дали концерт, там з'орґанізували новий відділ або товариство і т. д.

Приміром, читаємо в "Робітниці" з 15. мая вірш тов. М. Тарновського "Велике місто". Ох, як розумно сказано про життя багатих та бідних. Так правдиво міг сказати тільки наш дорогий поет-чорнороб.

А також тов. М. Гарасимчук з Ошави, в короткому нарисі "Мати" малює своє горе, яке пережив, бо 15 років, як не чув слова матері. Але вдоволила його радість, бо почув, що може змінити слово "матір" і кликати:

— "Мати моя "Робітнице", пригорни своїх діточок!"...

Або взяти дорогий журнал з 1. квітня, де на образку годує мати своєю кровю рідну дитину. Ох, яке це чаруюче, яке рідне всім нам і близьке...

І перечитуючи "Робітницю" находимо так багато цікавої науки, що з цего можна бачити, як українське жіноцтво починає вже думати про щось краще, як дотепер.

Товаришки! Йдім гордо і сміло до сонця правди і науки! Докажім, що ми не тільки вміємо варити і мити, але як треба буде, то з'уміємо постояти за правду, за наші права, за нашу волю. Ми будемо першими, які зірвуть ненависні кайдани.

Вчімся товаришки! Як вчитимемось, то груди наша не буде боліти від темноти і ми засіємо на нашій ниві здорове зерно, з якого виростуть пишні вільні квіти. Бо дотепер ми й сонця не бачимо добре. Фабричні мури заслоняють нам усе.

Товаришки! Я надто дорожу нашим журналом "Робітницею" і бажаю, щоби дорожила ним кожна українська робітниця. Також бажаю, аби журнал наш став тижневиком.

На дальше удержання "Робітниці" посилаю $2.50, з чого $1.50 на передплату, а $1.00 на пресовий фонд і закликаю таку саму суму зложити моїх товаришок з Рочестер: Анну Микитинин, Марію Лівош, Анну Кубарич, Катерину Вишинську і з Ню Йорку т-ку Ярославу Ґолембйовську.

Хай живе і розвиває́ться дуже дорога наша "Робітниця"!

Нехай не буде ані одної української працюючої жінки, яка не булаби постійною передплатницею.

З товариським привітом
Анна Василькова.

ХТО ЩЕ НЕМАЄ "РОБІТНИЦІ"?

Дітройт, Міш.

Дорога Редакціє!

Посилаю Вам знову $6.00 на чотири нові передплати для "Робітниці", які зібрала на лісту ч. 1251 між українськими робітницями.

А тепер кількома словами взиваю всіх товаришок-жінок, щоби передплатили собі "Робітницю", бо це одинокий наш журнал на цілу Канаду і Злучені Держави.

Хто ще немає з українських робітниць журналу "Робітниці"? Обовязком кожної передплатниці приєднати хоч-би одну нову передплату. Стараймося товаришки!

Хай живе наша дорога "Робітниця"!

З товариським привітом
С. Крупельницька.

Ді Пес, Ман.

Товаришки!

Посилаю Вам $7.25 на пресовий фонд "Робітниці" і прошу поквітувати цю суму на сторінках нашого журналу. Хоч не дуже солодко збирала я ці гроші, та на це я не зважаю. Старалася, як могла, що було в моїй силі.

Слідуючі товаришки і товариші жертвували на пресовий фонд:

Т. Вроніч $1.00; Анна Гоголюк 50 ц.; По 25 ц.: Анна Юзик, Н. Білецький, Ст. Ільків, М. Мойсишин, Ів. Гуцуляк, Н. Огородник, Анна Богай, Ів. Гук, М. Вільховий, Й. Вільховий, Ф. Березний, М. Мельник, Е. Смит, т-ка Г. Бойко, т-ка Н. Прокіпчук, Ів. Маковський, П. Шеремета, Т. Козік, В. Квятковський, Ів. Кривда, Д. Федора, В. Ткач, М. Винецький.

Всім жертводавцям щира подяка.

З товариським привітом
Анна Гоголюк.

"РОБІТНИЦЯ" — МАТИ РІДНА.

Колмен, Алта.

Шановна Редакціє "Робітниці"!

Я перечитала пару чисел журналу "Робітниці" і мушу признати, що дорога "Робітниця" все одно, що рідна мати. Бо рідна мати кормила нас своїми грудьми, а журнал "Робітниця" кормить нас своєю наукою.

Дуже жалую, що я швидче не читала "Робітниці". Тепер видається мені, що як-би я одно число проминула і не читала, то лишилася-б на десять літ позаді своїх товаришок недолі. Я вірю, що коли-би всі українські робітниці пізнали, чим для нас є журнал "Робітниця", то не було-би й одної ні в Канаді, ні в Злучених Державах, яка не стала-би передплатницею.

Хай живе дорога "Робітниця" — мати наша рідна!

Здоровлю всіх читачок щиро.
Марія Данилюк.

Едмонтон, Алта.

Т-ка Катерина Копанюк зібрала на одну передплату "Робітниці" $1.50, а на пресовий фонд $2.75. Слідуючі товаришки і товариші жертвували на пресовий фонд: По $1.00 Кость Івасик, Іван Кифяк; Титяна Будник 50 центів і Катерина Копанюк 25 центів.

Всім жертводавцям щира-пролетарська подяка.

Боффало, Н. Й. (Злуч. Держави.)

Дорога Редакціє!

Прошу висилати мені журнал "Робітницю", який я ціню понад все. З цим листом посилаю $2.00, з чого $1.50 на цілорічну передплату і 50 ц. на пресовий фонд.

Хай живе цінна "Робітниця" і хай находиться в кожній робітничій хаті.

З товариським привітом,
Параиька Вергун.

СПІШИМО НА ПОМІЧ!

Мус Джо, Саск.

Дорогі Товаришки!

Посилаю Вам $10.50, з чого 50 ц. як доплату на "Робітницю" а $10.00 на пресовий фонд нашого дорогого журналу "Робітниці".

Сума ця невелика, коли порівняти її з жертвами других місцевосетей, менших, як Мус Джо. Але склалося так, що не можливо на цей раз більше. Всежтаки праця в нас йде дальше вперед помимо тяжких товариських умовин.

На цей раз висилаємо тільки цю невеличку суму і будемо на дальше старатися по можности допомогти нашому дорогому журналові "Робітниця".

Жертви на пресовий фонд "Робітниці" зложили слідуючі особи:

По $1.00: Т. Салєвич, Ю. Метко, П. Максимець, Н. Басович, М. Мадриґа, І. Мідак, П. Градовий, А. Щелєцька; по 50 ц.: М. Котик, А. Бабич, Е. Кравчук, Н Н. Доплата на "Роб." 50 ц.

На передплату "Робітниці зібрано $15.00; на прес. фонд $10.50. Висилаємо разом $25.50.

За жертви від "Майської Кампанії" сердечна подяка всім жертводавцям.

Ваша за кращу долю
за Майський Комітет
Анна Щелєцька.

ЛИСТ З РАДЯНСЬКОЇ УКРАЇНИ.

Лисянка на Україні.

Дорогі Товаришки в далекій Канаді! З великою радістю перечитала я Ваш цікавий жіночий журнал "Робітницю", що якось випадково попав в нашу Лисянку. І плакати хотілося з радости, що Ви товаришки орґанізуєтеся та освічуєтеся. А доказом цього є сторінки гарного, чистенького і корисного журналу "Робітниці".

Буду все радо вітати Ваш журнал, який всі читають у нас з великим зацікавленням. І ось захотілося мені написати до Вас декілька слівець. Сама я селянка, не гаразд може й пишу, та сьогодня згадалася мені одна подія, давненька може та цікава і я пишу про неї.

Ви мабуть знаєте з творів великого борця бідноти Тараса Шевченка, що за часів гайдамаччини у нашій Лисянці справили гайдамаки панам-ляхам кровавий банкет, вирізали їх багацько. Значить — Лисянка, це історична місцевість. Та ось в 1920 році, як Петлюра почав вести польських панів на Україну, то мабуть згадали пани й про нашу славну з гайдамаччини Лисянку і прийшли.

Полковник польського війська зібрав сход, усіх людий, щоб старе й мале на "раду" прибуло... Старесенькій бабусі Палажці, титаря внучці наймолодшій, теж не схотілось, при такій параді, в дома на печі — бути.

Довгенько говорив полковник. Мову свою таким гаслом пересипає:

— Бємся ми за нашу й вашу волю!"

— Ох-хо-хо! — аж скривилась Палажка від болю... Пани з роду-віку дбати про мужика охочі. Скажи-ж нам: чи їде до нас ґраф Потоцький?

— О, ляда боґа!... Цо то стара кобєта мислі? — буркнув під ніс полковник. Розгубив тут розум і так мовить до громади:

— Можете вже йти. Та сидіть тихо, а ні — то буде вам лихо!...

— Хиба-ж ми діти, щоб галас здіймати? — зауважив сивоусий дідусь. — У мене старого всігда тихо, коли я працюю, за насущний борюс.

— Но! Дужо не гадай старий! — гримнув Лях-пан.

— На що мені тут і гадати... Мушу-ж я тут сказати: замісць всілякі теревені тутечки гнути, краще поміркувати, як ваших уланів конята будуть плуга тягнути...

— Марш, старий!... Нє гадай!...

Але старий у г а д а в. Панам дорогу з червоною кіннотою Буденний перейшов і на уланських конях в рух плужечок пішов.

Це було тому 4 роки, але згадують люди про це й сьогодня. Згадала й я та списала.

Оксана Пархоменко.

НАША НИВА ЗАРОСЛА.

Філядельфія, Па. (Злуч. Держави.)

Дорогі Товаришки!

Склалися так умовини, що я не могла швидче прислати своєї доплати, бо досить довго їздила від міста до міста і немала сталої адреси. Тепер здається на довше осіла тут і посилаю свою передплату і прошу прислати мені "Робітницю" від першомайського числа.

Мала я за цей час нагоду блище приглянутися по ріжних американських містах життю наших робітниць і скажу щиро: **Наша нива дуже заросла.** Треба полоти її, треба попрацювати на ній. Переважаюча більшість українських робітниць, так дівчат, як і жінок, живуть так само, як той будяк в кропиві. Цікавляться всім, тільки не книжкою, не орґанізацією. По правді сказати нема кому занятися ними і ростуть вони з року на рік темним життям, як не церковним, то замкненим в собі, крайно байдужнім. Аж жаль дивитися на них, які відсталі вони всі. Можете уявити собі дорогі товаришки цю відсталість хоч-би по тому, що з 15 українських робітниць я не найшла ані одної, яка згодилася-б передплатити собі "Робітницю". І не думайте, що це може в ворожнечі до робітничої преси, або робітничої орґанізації. Ні! Це з темноти, з відсталости. Кожна дає не $1.50 на непотрібні дурниці, а десятки долярів, а як згадаєш про "Робітницю", то каже: ,

— Або я буду професоркою, чи що?

І сміється. А сміх цей витискає на моїх очах сльози.

Колиж я, як рідна сестра почну росказувати їм, що вони самі собі шкодять цею темпотою, що через це їх скрізь дурять, мають за ніщо, погорджують, то тоді одна каже, що вона немає часу читати через діти, а другу очі болять, а третій голова крутиться від читання і т, д.

Отакими, як приїхали перед 10 роками з краю, такими й дотепер, а може гіршими, бо тут, в капіталістичній багнюці понаучувалися такого, чого дома ніколи не знали.

Це дорогі товаришки гірка правда і ми, свідоміщі українські робітниці не сміємо дивитися на це з заложеними руками, з сумними-зневіреними обличчями. Ми мусимо признати собі, що в Злучених Державах праця серед робітниць дуже занедбана, її якось забули. І хто, як не ми, підніме її? Обовязком читачок "Робітниці" не сидіти тихо, а освідомляти повільно відсталих товаришок. Товариші-робітники мають на американському континенті аж дві поважні ґазети — "Українські Щоденні Вісти" і "Українські Робітничі Вісти", а ми маємо одинокий журнал "Робітницю", що ви-

ходить тепер у Вінніпеґу і мусимо цею "Робітницею" воювати, бо вона найкраща наша зброя. Хто вже перечитав хоч одно число цего журналу, той певно стане його передплатником, але треба, щоб перечитали його ті, які сьогодня здані на ласку вулиці, та церковних брацтв або байдужности.

Свідомі українські робітниці в Злучених Державах повинні зрозуміти велику вагу цеї справи і взятися до щирої-невтомної праці.

Товаришки! Нива наша дуже заросла і то по всіх містах Злучених Держав, де живуть тисячі українських робітниць! Чи-ж маємо ми спокійно приглядатися, як вони пропадають в руках наших ворогів? Ні і сто раз ні! Ми обіцяймо взятися до роботи і сили наші зростуть. А робота потрібна в кожному місті.

Ваша за кращу долю

Марія Б.

ЧИ ПОТРІБНА В НАС КРИТИКА?

Торонто, Онт.

Більш очитані і розвинені товариші розуміють вже добре, що таке критика і для яких цілей служить вона. Розумний і свідомий чоловік знає прекрасно, що критикувати, це не значить ображувати когось і розумний ніколи не образиться, як його будуть критикувати. Але діло в тому, що ще не всі розуміють в нас добре, що таке критика, які її границі і де місце її. Приміром бувають часто випадки, що деякі люди, не переконавшись в чомусь, починають по свойому "критикувати" це, але в дійсности це не критика, тільки пуста лайка, яка окрім огиди, нічого більше не приносить. Це лайка не в розумінню поганих слів, а в розумінню безосновного змісту. Така галаслива людина тільки наговорить дурниць, за які доводиться опісля самій червоніти. Я не кажу це спеціяльно про Торонто і немаю ніякої особи на думці, але мені признає кожний, що такі люди бувають часто в ріжних місцевостях.

Критикувати — це значить щиро звертати уваги на помилки, чи то поодиноких людей, чи орґанізацій. Той, кого критикують, має повне право боронитися і доказувати, що або він не помилявся, або помилявся несвідомо, або й через такі і такі причини. Однак орґанізований робітник чи робітниця повинні раз на все затямити собі, що місце для критики є тільки у внутрі орґанізації, як також тільки там місце для полагоджування ріжних особистих непорозумінь.

З радістю треба привитати цю критику, яка появилася в недавніх числах "Робітниці" про недостачі та помилки між працюючим українським жіноцтвом. І на такій критиці всім нам треба вчитися. Така критика приносить велику користь орґанізації і повірте, вона вбиває наших ворогів. Вбиває тому, що вони бачать, як ми не скриваємо, не душимо між собою наші помилки, яких не позбулися ще з давніх літ, а викриваємо на денне світло та сміло заявляємо: "Це погане і ми позбудемося його!" В цьому товаришки і товариші запорука нашої сили, бо ми добачуючи наші недостачі та помилки, цілком певно будемо вистерігатися їх.

Але критика мусить бути все річева та без особистих-тайних вогників. Коли ми критикуємо щобудь, то мусимо відкинути від себе своє "я", мусимо забути про свою особистість і перенятися тільки тою справою, про яку говоримо та піднестися до загалу, вище від себе самого. Найголовнішою річею в критиці — це холоднокровність і рішуче недопустимо сходити на особисті справи або попадати в гнів.

Критика дуже багато вчить людий і вона для нас, українського робітництва, дуже потрібна. Тільки як я сказав вище, мусить вона бути строго річева, обоснована на чомусь та без особистих амбіцій. Так як викорінюємо ми з поміж себе ріжні недостачі порушені вже в "Робітниці", так повинні ми доложити всіх старань, аби про наші орґанізаційні справи не говорив ніхто в таких місцях, де це не бажано. Орґанізація, це наша родина і про родинні справи в порядного чоловіка й жінки не знають всі куми та свашки.

З товариським привітом,

А. К—ий.

ПРЕСОВИЙ ФОНД "РОБІТНИЦІ"

Жіночий Відділ, Портедж ла Прері, Ман.	$34.60
Г. Турик, Трейл, Б. К. (збірка)	18.25
Л. Н. Миронюкова, Медісін Гет, Алта. (збірка)	17.05
А. Гоголюк, Ді Пес, Ман. (збірка)	7.25
М. Гнатюкова, Шікаґо, Илл. (збірка)	6.00
Жіноче Робітниче Товариство, Беверлей, Алта.	5.00
Марія Слюсарчук, Шікаґо, Илл. (збірка)	4.75
Марія Озімка, Бофало, Н. Й. (збірка)	4.50
Ф. Жура, Порт Артур, Онт. (збірка)	4.15
Відділ Жінок Робітниць, Колгорст, Алта.	3.00
Катерина Копанюк, Едмонтон, Алта. (збірка)	2.75
Ф. Фотинюк, Гемтремк, Міш.	2.00
М. Лазечко, Медісін Гет, Алта.	2.00
Марія Слободін, Едмонтон, Алта.	1.50
Марія Боднар, Кловер Бар, Алта.	1.50
В. Гаврилюк, Джюньов, Аляска	1.00
М. Ґацюк, Джюньов, Аляска	1.00
Ю. Бідник, Джюньов, Аляска	1.00
І. Гаврилюк, Джюньов, Аляска	1.00
Марія Козловська, Ривер Ґров, Илл.	1.00
М. Косєвич, Ривер Ґров, Илл.	1.00
Анна Василькова, Рочестер, Н. Й.	1.00
Ю. Елендюк, Форт Виліям, Онт.	1.00
М. Доскоч, Едмонтон, Алта.	1.00
Е. Якимчук, Едмонтон, Алта.	1.00
І. Вакіш, Айбров, Саск.	1.00
Марта Шевчук, Форт Францес, Онт.	1.00
Л. Гаврилюк, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Д. Гладій, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Катерина Добранська, Гонтер, Онт.	1.00
Марія Кузик, Вінніпеґ, Ман.	1.00
В. Левицький, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Бесі Новіцка, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Д. Барановський, Вінніпеґ, Ман.	1.00
М. Губенська, Вінніпеґ, Ман.	1.00
І. Ґаґалюк, Вінніпеґ, Ман.	1.00
Емілія Грабчак, Вінніпеґ, Ман.	1.00
І. Лупул, Гемтремк, Міш.	1.00
Анна Івасюк, Гилкрест, Алта.	1.00
П. Загарія, Порт Артур, Онт.	1.00
Н. Кавюк, Ред Дір, Алта.	1.00
С. Демківна, Вінніпеґ, Ман.	1.00
М. Філінський, Ст. Кетрінс, Онт.	1.00
Е. Г. Шпаюк, Шовмір, Онт.	1.00
Ґрахіна Григорчук, Колгорст, Алта.	1.00
А. Данилюк, Гемтремк, Міш.	1.00
І. М. Саковський, Верміліон, Алта.	1.00
М. Хміляр, Верміліон, Алта.	1.00
С. Кузів, Верміліон, Алта.	1.00
Ю. Никіфорук, Кедомін, Алта.	1.00
Дора Біньовська, Форт Виліям, Онт.	1.00
Дуня Ходзінська, Френклін, Масс.	1.00
І. Губенський, Вінніпеґ, Ман.	.75
О. Миколюк, Гемтремк, Міш.	.50
С. Коцюк, Гемтремк, Міш.	.50
Маруся Малик, Квінітса, Б. К.	.50
І. Унґурян, Торолд, Онт.	.50
Марія Кошовська, Венкувер, Б. К.	.50
М. Чайковська, Вінніпеґ, Ман.	.50
Анна Яворська, Вінніпеґ, Ман.	.50
І. Джус, Вінніпеґ, Ман.	.50
К. Довган, Вінніпеґ, Ман.	.50
Антін Натсюк, Вінніпеґ, Ман.	.50
М. Тимофійчук, Вінніпеґ, Ман.	.50
Д. Бунковський, Вінніпеґ, Ман.	.50
Настя Ухач, Вінніпеґ, Ман.	.50
Ірена Орнаровська, Вінніпеґ, Ман.	.50
Олена Волошин, Вінніпеґ, Ман.	.50
Анна Хвалібоґа, Вінніпеґ, Ман.	.50
Ф. Пасічник, Вінніпеґ, Ман.	.50
Анна Форчук, Лейк Еліза, Алта.	.50
Софія Онищук, Едмонтон, Алта.	.50
Павліна Шелеґей, Гемтремк, Міш.	.50
Анна Шелеґей, Гемтремк, Міш.	.50
Анна Ґрекул, Гемтремк, Міш.	.50
Ґео. Лицар, Ґімлі, Ман.	.50
Г. Комар, Бойзевейн, Ман.	.50
І. Рослановський, Йорктон, Саск.	.50
М. Швед, Йорктон, Саск.	.50
Маланка Прайзнер, Монтреал, Кве.	.50
Е. Тилимчук, Едмондон, Алта.	.50
Йосиф Данилюк, Арнпрайор, Онт.	.50
Г. Нізельський, Ню Вест Мінстер, Б. К.	.50
Анна Б. Кузик, Ст. Кетрінс, Онт.	.50
Марія Кук, Брендон, Ман.	.50
С. Стояк, Вінніпеґ, Ман.	.35
Галя Бойд, Вінніпеґ, Ман.	.25
Вікторія Сивак, Вінніпеґ, Ман.	.25
Параска Марковська, Лейк Еліза, Алта.	.25
Марія Ухач, Вінніпеґ, Ман.	.25
В. Сапяк, Вінніпеґ, Ман.	.25
А. Юрчак, Вінніпеґ, Ман.	.25
Вайт Крос Друґ, Вінніпеґ, Ман.	.25
Катерина Марковська, Лейк Еліза, Алта.	.15

ЗМІСТ СЕМОГО ЧИСЛА "РОБІТНИЦІ".